

Jaroslav Hašek

doživljaji dobrog vojaka švejka

MATICA HRVATSKA

Glavni urednik
VLATKO PAVLETIĆ

IZVANREDNO IZDANJE

Opremio
BORIS DOGAN

Ilustrirao
JOSEP LADA

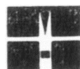
Preveo
LJUDEVIT JONKE

Štamparski zavod „Ognjen Prica“, Zagreb 1965.

JAROSLAV HAŠEK

DOŽIVLJAJI DOBROG VOJAKA ŠVEJKA ZA SVJETSKOGA RATA

ROMAN U ČETIRI DIJELA

MATICA HRVATSKA
ZAGREB 1965

PRVI DIO

U POZADINI

I. KAKO SE DOBRI VOJAK ŠVEJK UMIJEŠAO U SVJETSKI RAT

- Ubili nam dakle Ferdinanda! - reče dvorkinja gospodinu Švejku koji je prije nekoliko godina bio otpušten iz vojske pošto ga je vojna liječnička komisija definitivno proglasila slaboumnim, pa se prehranjivao trgujući psima, ružnim, nečistokrvnim nemanima kojima je krivotvorio rodoslovlje.
Osim toga bolovao je od reumatizma i baš je mazao koljena opodeldokom.[1]
- Kojega Ferdinanda, gospođo Müllerová? - upita Švejk ne pristajući s masažom koljena - ja poznajem dva Ferdinanda. Jednoga koji je sluga kod drogeriste Prčše, pa mu je jednom u zabuni ispio bocu nekakve tinkture za kosu, a poznajem još i Ferdinanda Kokošku koji sakuplja pasje izmetine. Obojice nije nikakva šteta!
- Ali, milostivi gospodine, gospodina nadvojvodu Ferdinanda, onoga iz Konopišta, onoga debeloga i pobožnoga!
- Isuse i Marijo! - uskliknu Švejk. - To je fino! A gdje se to desilo gospodinu nadvojvodi?
- Udesili ga u Sarajevu, milostivi gospodine, revolverom, znate. Vozio se ondje sa svojom nadvojvotkinjom u automobilu.
- Gle, gle, gospođo Müllerová, u automobilu. Da, takav gospodin može to

sebi priuštiti, a pri tom i ne pomišlja kako se nesretno može završiti takva vožnja automobilom. I to još u Sarajevu, to je u Bosni, gospođo Müllerová. To su valjda uradili Turci. Nismo im smjeli uzeti tu Bosnu i Hercegovinu. Eto vidite, gospođo Müllerová. Gospodin nadvojvoda je sad već mrtav. A je li se dugo mučio?
- Gospodin nadvojvoda je odmah umro, milostivi gospodine. Pa i sami znate da s revolverom nema šale. Nedavno se također kod nas u Nuslama igrao neki gospodin revolverom i poubijao čitavu porodicu zajedno s pazikućom koji je dotrčao da vidi tko to puca u trećem katu.
- A poneki revolver, gospođo Müllerová, neće da opali, makar se stavili na glavu. Takvih sistema ima mnogo. Ali za gospodina nadvojvodu svakako su kupili kakav bolji revolver, i ja bih se smio kladiti, gospođo Müllerová, da se onaj čovjek koji je to uradio, za tu zgodu lijepo obukao. Ta znate i sami, pucati u gospodina nadvojvodu, to je vrlo teška stvar, to nije kao kad zvjerokradica puca na lugara. Ovdje se radi o tome kako da do njega dođe, pa na takva gospodina ne smijete ići u dronjcima. Morate ići s cilinderom na glavi, da vas prije ne pokupi kakav policajac.
- Kažu da je bilo više saučesnika, milostivi gospodine.
- Pa to se samo po sebi razumije, gospođo Müllerová - reče Švejk svršavajući masažu koljena - kad biste htjeli ubiti gospodina nadvojvodu ili samoga cara, vi biste se sigurno s nekim posavjetovali. Više ljudi više zna. Jedan savjetuje ovo, drugi ono, a onda se djelo posreći, kako veli naša himna. Glavna je stvar uvrebati momenat kad takav gospodin prolazi pored vas. Kao na primjer, ako se sjećate onog gospodina Lucchenija koji je turpijom proburazio našu pokojnu Elizabetu. Šetao se s njom. Pa vjerujte onda nekomu; od toga doba nijedna carica više ne ide u šetnju. A takva sudbina čeka još mnoge. A vidjet ćete, gospođo Müllerová, doći će red i na ruskog cara i caricu, a možda, ne dao bog, i na našeg cara, kad su već počeli s njegovim sinovcem. Imao on, čičica, mnogo neprijatelja. Još više nego Ferdinand. Nedavno je pričao jedan gospodin u gostionici da će doći vrijeme kad će carevi padati jedan za drugim, i da im ni državni odvjetnik neće pomoći. A kako nije imao da plati, gostioničar ga je dao uhapsiti. No on mu je opalio ćušku, a stražaru dvije. Onda su ga odvezli u butumicu da se pribere. Da, gospođo Müllerová, danas se događaju čudne stvari. To je opet gubitak za Austriju. Kad sam još bio u vojsci, tada je jedan infanterist ubio kapetana. Nabio je

pušku i pošao u kancelariju. Ondje su mu rekli da u kancelariji nema nikakva posla, ali on je ostao pri svom da mora govoriti s gospodinom kapetanom. Nato izađe kapetan i odmah ga kazni zatvorom. Vojnik onda dohvati pušku i opali mu metak pravo u srce. Metak je kapetanu izašao na leđa i napravio još štete u kancelariji. Razbio je bocu tinte, pa su se zaprljjali službeni spisi.
- A što je bilo s tim vojnikom? - upita začas gospođa Müllerová, dok se Švejk oblačio.
- Objesio se o remen - odgovori Švejk čisteći svoj tvrdi šešir. - No taj remen nije ni bio njegov. Pozajmio ga od profoza, jer mu, veli, neprestano padaju hlače. Zar da čeka dok ga strijeljaju? Ta sami znate, gospođo Müllerová, da se čovjeku u takvoj situaciji zamuti u glavi. Profoza zbog toga lišiše čina i osudiše na šest mjeseci zatvora. Ali on ih nije odsjedio, nego je pobjegao u Švicarsku i postao propovjednik u nekoj crkvi. Danas ima malo poštenih ljudi, gospođo Müllerová. Ja mislim da se i gospodin nadvojvoda Ferdinand u tom Sarajevu prevario u čovjeku koji ga je ubio. Vidio je nekoga gospodina i pomislio: Ovo je neki čestiti čovjek kad mi kliče: „Živio!“ A kad tamo, taj ga je čovjek ustrijelio. Je li ispalio jedan metak ili više njih?
- Novine pišu, milostivi gospodine, da je gospodin nadvojvoda bio sav izrešetan. Ispalio je u njega sve metke.
- To se odvija vrlo brzo, gospođo Müllerová, strahovito brzo. Ja bih u takvom slučaju kupio brauning. Izgleda kao igračka, a možete njim za dvije minute poubijati dvadeset nadvojvoda, mršavih ili debelih. Premda, govoreći među nama, debeloga gospodina nadvojvodu možete sigurnije pogoditi nego li mršavoga. Sjećate li se još kako su tada u Portugalu ubili svoga kralja? I on je bio debeo. Pa znate i sami da kralj ipak neće biti mršav. Ja sad dakle idem u „Gostionicu kod kaleža“, pa ako tko dođe po onoga ratlera za kojega sam primio kaparu, tada mu recite da je u mojoj psetarnici na selu i da sam mu nedavno obrezao uši, pa ga sad ne smijem prevoziti dok mu uši ne zacijele, da mu se ne prehlade. Ključ dajte pazikući!
U „Gostionici kod kaleža“ sjedio je samo jedan gost. Bio je to civilni agent Bretschneider, koji je bio u službi državne policije. Gostioničar Palivec je prao poslužavnik, a Bretschneider je uzalud nastojao zapodjeti s njim ozbiljan razgovor.

Palivec je bio poznati prostak, i svaka druga riječ bila mu je stražnjica ili govno. No uz to je bio načitan čovjek, pa je svakome savjetovao da pročita što je o ovoj posljednjoj stvari napisao Victor Hugo prikazujući posljednji odgovor Napoleonove stare garde Englezima u bitki kod Waterlooa.

- Imamo ove godine lijepo ljeto - započinjao je Bretschneider svoj ozbiljni razgovor.
- Sve to ne vrijedi ni govna - odgovori Palivec smještajući poslužavnike u stakleni ormar.
- Lijepu nam kašu zakuhaše u Sarajevu - javi se sa slabom nadom Bretschneider.
- U kakvom „Sarajevu“? - zapita Palivec. - Zar u onoj nuselskoj krčmi? Ondje se tuku svaki dan, ta poznajete Nusle.
- U bosanskom Sarajevu, gospodine gostioničaru. Ustrijelili su nam ondje gospodina nadvojvodu Ferdinanda. Šta velite na to?
- Ja se u takve stvari ne miješam, neka mi s tim svatko poljubi stražnjicu - odgovori pristojno gospodin Palivec i zapali lulu. - Ako bi se čovjek danas u takve stvari pleo, mogao bi lako izgubiti glavu. Ja sam obrtnik; kad tko dođe i naruči pivo, ja mu natočim. Ah neko Sarajevo, politika ili pokojni nadvojvoda, to nije za nas, to može čovjeka odvesti samo u pankrački zatvor.
Bretschneider zamukne i razočarano se obazre po praznoj gostionici.
- Ovdje je nekoć visjela careva slika - javi se začas - baš ondje gdje sada visi ogledalo.

- Jest, imate pravo - odgovori gospodin Palivec - visjela je ondje, pa su po njoj srale muhe, tako da sam je odnio na tavan. Znate, mogao bi tkogod još reći kakvu primjedbu, pa bi bilo neprilika. A zar mi je to potrebno?
- A u Sarajevu je moralo biti gadno, gospodine gostioničaru?
Na ovo podmuklo i izravno pitanje gospodin Palivec je odgovorio neobično oprezno:
- U ovo doba je u Bosni i Hercegovini strahovita vrućina. Kad sam ja ondje služio, morali smo našem natporučniku stavljati led na glavu.
- A u kojoj ste pukovniji služili, gospodine gostioničaru?
- Takvih se sitnica ja ne sjećam, ja se nikada nisam zanimao za takve gluposti i nikada nisam bio na to radoznao - odgovori gospodin Palivec - pretjerana radoznalost može samo škoditi.
Civilni agent Bretschneider definitivno zamuknu i njegovo namrgođeno lice oživje tek onda kad je ušao Švejk, koji, stupivši u gostionicu, odmah naruči crno pivo i reče:
- U Beču je danas također žalost.
Bretschneiderove oči zasvijetliše nadom i on reče kratko:
- Na dvorcu u Konopištu vije se deset crnih zastava.
- Trebalo bi ih biti dvanaest - reče Švejk otpivši piva.
- Zašto mislite dvanaest? - upita Bretschneider.
- Pa da bude okrugao broj, na tucete vam se da bolje računati, a na tucete je uvijek i jeftinije - odgovori Švejk.
Nastade tišina, koju prekide sam Švejk uzdišući:
- I tako njega nema među živima, dao mu bog vječni pokoj. Nije ni dočekao da postane car. Kad sam ja služio vojsku, tada je jedan general pao s konja i ostao na mjestu mrtav. Htjedoše mu pomoći da se popne na konja, podići ga, ali se začudiše videći da je mrtav. A baš je tih dana trebao da postane feldmaršal. Dogodilo se to na smotri trupa. Ovakve smotre nikada ne donose dobra. I u Sarajevu je bila nekakva smotra. Jednom mi je, sjećam se, na takvoj smotri falilo dvadeset dugmeta na mundiru, pa su me zbog toga zatvorili na četrnaest dana u ajncel[2] i ondje sam dva dana ležao kao Lazar, svezanih ruku i nogu unakrst. Ali u vojsci vam mora biti discipline, inače ne bi nitko mario ni za što. Naš natporučnik Makovec uvijek nam je govorio: „Discipline, budale jedne, mora biti, inače biste se verali po drveću kao majmuni, ali vojska će od vas, glupani jedni, učiniti ljude.“ A zar to nije istina? Zamislite na primjer

park, recimo Karlovo šetalište, pa da na svakom drvetu sjedi po jedan vojnik bez discipline. Toga sam se ja uvijek najviše bojao.
- Ali ovo u Sarajevu - nadoda Bretschneider - uradili su Srbi.
- Varate se - odgovori Švejk. - To su uradili Turci, zbog Bosne i Hercegovine.
I Švejk poče izlagati svoje gledište na međunarodnu politiku Austrije na Balkanu. Turci su godine 1912. izgubili rat sa Srbijom, Bugarskom i Grčkom. Tražili su da im Austrija pomogne, a kad se to nije dogodilo, ubili su Ferdinanda.
- Voliš li Turke? - obrati se Švejk gostioničaru Palivecu - voliš li te poganske pse? Zar ne, da ih ne voliš?
- Gost je gost - odgovori Palivec - pa makar bio i Turčin. Za nas obrtnike nema politike. Plati pivo pa sjedi u gostionici i brbljaj što hoćeš. To je moj princip. Da li je to našemu Ferdinandu uradio Srbin ili Turčin, katolik ili musliman, anarhist ili mladočeh, meni je to sasvim svejedno.
- Dobro, gospodine gostioničaru - javi se Bretschneider koji je opet počeo gubiti nadu da će se koji od ove dvojice! uhvatiti na lijepak - ali dopustit ćete da je to velik gubitak za Austriju.
Mjesto gostioničara odgovori Švejk:
- Gubitak jest, to se ne da poreći. Strašan gubitak. Ferdinanda ne može zamijeniti kakva budala. Samo bolje bi bilo da je bio deblji.
- Kako to mislite? - oživje Bretschneider.
- Kako to mislim? - odgovori zadovoljno Švejk. - Evo ovako: da je bio deblji, sigurno bi ga već prije udarila kap kad je natjeravao po Konopištu babe koje su u njegovu reviru kupile suharke i gljive, pa onda ne bi morao umrijeti ovako sramotnom smrću. Kad samo pomislim, sinovac Njegova Veličanstva, a oni ga ubili. Ta to je sramota, sve novine pišu o tome. Kod nas su u Budjejovicama pred nekoliko godina u nekoj omanjoj svađi na sajmu proboli nožem jednog marvenog trgovca, nekog Bretislava Ludvika. On je imao sina Bohuslava, pa kad bi ovaj kamo došao prodavati svinje, nitko ne bi htio od njega ništa kupiti i svatko je govorio: „To je sin onoga probodenog, bit će valjda i on prava bitanga!“ Nije mu preostalo drugo nego da u Krumlovu skoči s mosta u Vltavu, pa su ga morali izvlačiti, pumpati iz njega vodu, a on im je morao umrijeti na rukama liječnika koji mu je davao neku injekciju.
- No vi imate čudne usporedbe! - reče Bretschneider značajno. - Počnete

najprije o Ferdinandu, a završite o marvenom trgovcu.
- Nipošto - branio se Švejk - sačuvaj bože da bih ja koga s kim uspoređivao. Gospodin gostioničar me poznaje. Zar ne da ja nisam nikada nikoga ni s kim uspoređivao? Ja samo ne bih želio biti u koži udovice nadvojvotkinje. Šta će sada raditi? Djeca su joj bez oca, a vlastelinstvo u Konopištu bez gospodara. Zar da se opet uda za kakva novog nadvojvodu? Šta ima od toga? Opet će poći s njim u Sarajevo pa će po drugi put obudovjeti. Živio vam je u Zlivu kod Hluboke prije nekoliko godina lugar, a imao je ružno ime Pind'our. Ubili ga zvjerokradice, a ostavio je udovicu s dvoje djece koja se za godinu dana opet udala za lugara, Pepìka Ševlovica iz Mydlovara. I njega joj ubiše. Udala se ona i po treći put i pošla opet za lugara i rekla pri tom: „Triput bog pomaže. Ako ni sada ne bude sreće, tada ne znam što ću uraditi." Razumije se, i njega su joj ubili, ali sad je već s tim lugarima imala šestoro djece. Pošla je i u kancelariju gospodina kneza u Hlubokoj i potužila se da je prati nesreća s tim lugarima.
Tada joj preporučiše nadglednika ribnjaka Jareša iz ražičke ribnjačke nastambe. Pa šta velite, i njega joj utopili pri ribolovu, a imala je s njim dvoje djece. Tada pođe za nekog štrojača iz Vodnjana, a on ju je jednom noću klepnuo sjekirom po glavi i sam se prijavio vlastima. A kad su ga kasnije kod okružnog suda u Píseku vješali, odgrizao je svećeniku nos i rekao da se ni najmanje ne kaje, a rekao je i nešto vrlo ružno o Njegovu Veličanstvu.
- A ne znate li što je rekao? - upita Bretschneider glasom punim nade.
- To vam ne mogu reći, jer se nitko nije usudio ponoviti njegove riječi. Ali kažu da je to bilo nešto tako strašno i užasno da je jedan sudbeni vijećnik koji je bio prisutan od toga poludio, pa ga još i sada drže izolirana da se to ne bi saznalo. To nije bila samo obična uvreda veličanstva kakva se dešava u pijanstvu.
- A kakve se uvrede veličanstva dešavaju u pijanstvu? - upita Bretschneider.
- Molim vas, gospodo, skrenite razgovor - javio se gostioničar Palivec. - Vi znate da ja to ne volim. Čovjek nešto blebne, a kasnije mu je žao.
- Kakve se uvrede veličanstva dešavaju u pijanstvu? - ponovi Švejk. - Svakakve. Opijte se, pa naredite da vam zasviraju austrijsku himnu, pa ćete vidjeti što ćete govoriti. Izmislit ćete toliko toga protiv Njegova

Veličanstva da bi bilo dovoljno da ga obrukate za čitav život kad bi i samo polovina od onoga bila istinita.

Ali naš stari to zaista ne zaslužuje. Prosudite i sami! Sina Rudolfa je izgubio u nježnoj dobi, u punoj muškoj snazi. Ženu mu Elizabetu proburazište turpijom, a zatim mu se izgubio Jan Ort, dok su mu brata, meksikanskog cara, strijeljali u nekoj tvrđavi kraj nekoga zida. A sad su mu opet pod stare dane ubili sinovca. Čovjek bi morao imati željezne živce. I tada vam se sjeti neki pijanac i počne ga psovati. Kad bi danas što buknulo, javio bih se u dobrovoljce da služim Njegovu Veličanstvu dok me ne sasijeku na komade.
Švejk potegnu dobar gutljaj piva pa nastavi:
- I vi mislite da će to car samo tako ostaviti? Malo ga poznajete. Rat s Turcima je neizbježan. Ubili ste mi sinovca - evo vam po njuški. Bit će rata. Srbija i Rusija pomoći će nam u tom ratu. Bit će gužve!

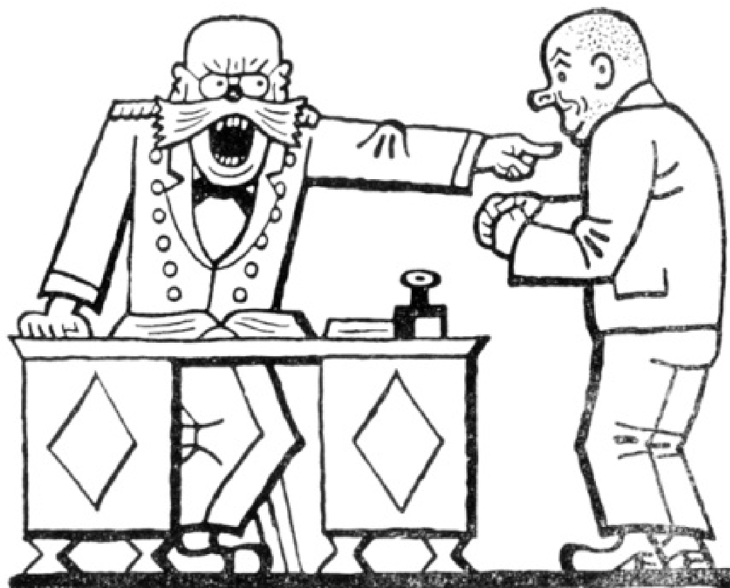
Švejk je u tom proročkom času bio krasan. Njegovo prostodušno lice, nasmijano kao puni mjesec, sjalo je od oduševljenja. Njemu je bilo sve tako jasno.
- Može se dogoditi - nastavljao je on prikazivati budućnost Austrije - da će nas u slučaju rata s Turskom napasti Nijemci, jer Nijemci i Turci drže zajedno. To su takvi gadovi da im u svijetu nema ravnih. No mi se možemo povezati s Francuskom koja na Njemačku reži još od sedamdeset i prve. A onda će to poći svojim tokom. Bit će rata, i više vam ništa neću reći.
Bretschneider ustade i reče svečano:
- Ne morate nam ništa više pripovijedati, pođite sa mnom na hodnik, ondje ću vam nešto reći.
Švejk izađe za civilnim agentom na hodnik, gdje ga je očekivalo malo iznenađenje kad mu je njegov pivski susjed pokazao carskoga orla i rekao mu da je uhapšen i da će s njim odmah na policijsko ravnateljstvo. Švejk mu je pokušao objasniti da se gospodin možda vara i da je on, Švejk, potpuno nevin te da nije rekao nijedne riječi koja bi mogla koga uvrijediti.
No Bretschneider mu je rekao da je zaista izvršio nekoliko kažnjivih djela, među kojima se prilično ističe i zločin veleizdaje.
Tada se vratiše u gostionicu, i Švejk reče gospodinu Palivecu:

- Imao sam pet piva, hrenovku i jedno pecivo. Sad mi daj još jednu šljivovicu, pa moram ići jer sam uhapšen.

Bretschneider pokaza gospodinu Palivecu orlića, zagleda se časak u gospodina Paliveca i zapita ga:
- Jeste li oženjeni?
- Jesam.
- A može li vaša supruga voditi gostioničarski posao u vašoj odsutnosti?
- Može.
- Onda je sve u redu, gospodine gostioničaru - veselo reče Bretschneider - pozovite svoju gospođu, predajte joj posao, pa ću naveče doći po vas.
- Ništa se ne uzrujavaj - tješio ga Švejk - ja idem onamo samo zbog veleizdaje.
- Ali zašto ja idem? - zakuka gospodin Palivec. - Ja sam ipak bio tako oprezan!
- Zato što ste rekli da su muhe srale po Njegovu Veličanstvu. Oni će vam već izbiti iz glave Njegovo Veličanstvo.
I Švejk napusti Gostionicu kod kaleža u pratnji agenta, a kad su izašli na ulicu, upita ga s dobrodušnim smiješkom na licu:
- Treba li da siđem s pločnika?
- Zašto?
- Ja mislim da kao uhapšenik nemam prava da hodam po pločniku.
Kad su ulazili u zgradu policijskog ravnateljstva, reče Švejk:
- Baš nam je vrijeme lijepo prošlo. Dolazite li često u Gostionicu kod kaleža?
A dok su Švejka vodili u kancelariju, gospodin Palivec je predavao gostionicu svojoj zaplakanoj ženi i tješio je na svoj naročiti način:
- Ne plači, ne tuli, ta šta mi mogu uraditi zbog posrane slike Njegova Veličanstva?
I tako se dobri vojak Švejk umiješao u svjetski rat svojim milim, dražesnim načinom. Povjesničare će zanimati to što je on vidio daleko u budućnost. A ako su se prilike kasnije razvile drugačije nego što je on tumačio „Kod kaleža“, ne smijemo smetnuti s uma da on nije imao prethodne diplomatske naobrazbe.

II. DOBRI VOJAK ŠVEJK NA POLICIJI

Sarajevski je atentat napunio policijsko ravnateljstvo brojnim žrtvama. Dovodili su jednoga čovjeka za drugim, a stari im je inspektor u kancelariji za primanje govorio svojim dobroćudnim glasom:
- Da, da, zapamtit ćete vi nadvojvodu Ferdinanda!
Kad su Švejka zatvorili u jednu od mnogobrojnih soba na prvom katu, zatekao je ondje društvo od šest članova. Petorica su sjedila oko stola, a u uglu na krevetu sjedio je čovjek srednjih godina kao da zazire od njih.
Švejk poče ispitivati jednoga za drugim zašto su u zatvoru.
Od petorice koji su sjedili oko stola dobio je, tako reći, potpuno jednak odgovor:
- Zbog Sarajeva! - Zbog Ferdinanda! - Zbog ubistva gospodina nadvojvode! - Zbog Ferdinanda! - Zato što su u Sarajevu ubili gospodina nadvojvodu!
Šesti, koji je zazirao od te petorice, rekao je da on s njima nema ničega zajedničkog, kako ne bi pala na njega nikakva sumnja, i da on tu sjedi samo zbog pokušaja grabežnog umorstva nad nekim gazdom u Holicama.
Švejk sjede za stol u društvo urotnika koji su već po deseti put pričali kako su ovamo zapali.
Svi su, osim jednoga, nastradali ili u gostionici, ili u vinari, ili u kavani. Izuzetak je bio neki neobično debeli gospodin s naočarima, zaplakanih očiju, koga su uhapsili kod kuće, u njegovu stanu, jer je dva dana prije

sarajevskog atentata u Gostionici kod Brejške platio račun za dva srpska studenta, tehničara, i jer ga je vidio pijana u njihovu društvu detektiv Brixi u „Montmartru“, u Řetězovoj ulici, gdje ih je, kao što je već i potvrdio u zapisniku vlastoručnim potpisom, također častio.
Na prethodnom preslušavanju u policijskom komesarijatu on je na sva pitanja stereotipno zakukao:
- Ja imam trgovinu papira.
No to su mu jednako stereotipno odgovarali:
- To vas ne ispričava.
Omaleni gospodin, koga su uhapsili u vinari, bio je profesor povijesti, pa je krčmaru objašnjavao povijest različitih atentata. Uhapsili su ga baš u času kad je završavao psihološku analizu svakoga atentata riječima:
- Ideja atentata je jasna kao Kolumbovo jaje!
- Isto tako jasna kao i to da vas čeka zatvor na Pankracu - dopunio je njegovu izjavu pri preslušavanju policijski komesar.
Treći je urotnik bio predsjednik dobrotvornog društva „Dobromil“ u Hodkovičkama. Baš onoga dana kad je izvršen atentat, „Dobromil“ je priredio vrtnu zabavu s koncertom. Na svečanost je došao žandarmerijski narednik i zamolio prisutne da se raziđu, jer je Austrija u žalosti, na što je predsjednik „Dobromila“ dobrodušno rekao: - Pričekajte časak dok odsviraju „Hej Slaveni“!
Sad je sjedio ovdje oborene glave i jadikovao:
- U kolovozu se kod nas bira novo predsjedništvo, pa ako dotle ne budem na slobodi, može se dogoditi da me ne izaberu. A za predsjednika sam dosad biran deset puta. Neću preživjeti ove sramote.
Čudno se pokojni Ferdinand našalio s četvrtim uhapšenikom, čovjekom čista karaktera i neokaljana imena. Čuvao se čitava dva dana bilo kakva razgovora o Ferdinandu, dok nije naveče u kavani pri partiji marijaša, odnoseći žirovskoga kralja adutskom sedmicom, kliknuo:
- Sedam metaka kao u Sarajevu!
Peti čovjek, kako je sam rekao, sjedi ovdje „zbog ubistva gospodina nadvojvode u Sarajevu“, a još mu je i sada naježena kosa i brkovi, tako da njegova glava podsjeća na stajskoga pinča.
U restauraciji u kojoj je bio uhapšen on uopće nije ni riječi progovorio, pa čak nije čitao ni novine o Ferdinandovu ubistvu, nego je sjedio za stolom potpuno sam, kadli mu odjednom priđe neki gospodin, sjede sučelice i

zapita ga brzo:
- Jeste li čitali?
- Nisam.
- A znate li?
- Ne znam.
- A znate li o čemu se radi?
- Ne znam, ja ne marim za takve stvari.
- A ipak bi trebalo da se zanimate.
- Ne znam šta bi trebalo da me zanima. Ja popušim svoju cigaru, popijem nekoliko čaša piva, povečeram i ne čitam novine. Novine lažu. Zašto da se uzrujavam?
- Vas dakle me zanima ni ubistvo u Sarajevu?
- Ne zanima mene uopće nikakvo ubistvo, pa bilo ono u Pragu, Beču, Sarajevu ili Londonu. Za to postoje uredi, sudovi i policije. A ako kada koga gdje i ubiju, pravo mu budi kad je glupan i tako neoprezan da se dade ubiti!
To su mu bile posljednje riječi u tom razgovoru. Od toga časa on je samo glasno ponavljao svakih pet minuta:
- Ja sam nevin, ja sam nevin!
Te je riječi viknuo i na vratima policijskog ravnateljstva, te će riječi ponavljati i pri prijevozu do kaznenog suda u Pragu i s tim će riječima ući u tamničku ćeliju.
Kad je Švejk saslušao sve te strašne urotničke priče, smatrao je za umjesno da im objasni svu beznadnost njihova položaja.
- Svi mi vrlo loše stojimo - poče ih tješiti. - Nije istina, kao što vi velite, da se vama, to jest nama svima ne može ništa dogoditi. Zašto imamo policiju, nego zato da nas kažnjava zbog naših dugih jezika. Kad su već nastala takva opasna vremena da ubijaju nadvojvode, tada se nitko ne smije čuditi ako ga vode na policiju. Sve se to radi zbog sjaja, da bi Ferdinand došao na glas prije svoga pogreba. Što nas ovdje bude više, to će za nas biti bolje jer će nam biti veselije. Kad sam služio vojsku, dešavalo se da se u zatvoru našlo pola kompanije. A koliko je osuđeno nevinih ljudi! I ne samo u vojsci nego i pred civilnim sudovima. Sjećam se kako je jednom bila osuđena neka žena zbog toga što je zadavila svoje novorođene blizance. Premda se zaklinjala da nije mogla zadaviti blizance jer joj se rodila samo jedna djevojčica, koju je zadavila sasvim bezbolno,

ipak je bila osuđena zbog dvostrukog umorstva. A sjećam se i onog nevinog ciganina u Záběhlicama koji je jedne božićne noći provalio u neku sitničariju.

Zaklinjao se da je htio da se samo ogrije, ali mu to nije ništa pomoglo. Kad već sud uzme nešto u ruke, tada je zlo. Ali to je zlo potrebno. Premda svi ljudi nisu takvi nitkovi kako bi se moglo pretpostavljati, ipak se postavlja pitanje kako ćeš danas prepoznati čestita čovjeka od ništarije, osobito danas, u tako ozbiljno doba, kad su ustrijelili Ferdinanda. Tako su kod nas, kad sam služio vojsku u Budjejovicama, u šumi iza vježbališta ubili psa našeg kapetana. Kad je to kapetan saznao, pozvao je nas sve, postrojio nas i naložio da izađe iz reda svaki deseti čovjek. Ja sam, razumije se samo po sebi, također bio deseti, pa smo tako stajali mirno, ni okom da trepneš. Kapetan obilazi oko nas i govori: „Ništarije, lupeži, gadovi, hijene pjegave, htio bih vas sve zbog toga psa strpati u ajncel, isjeći vas na rezance, postrijeljati vas i napraviti od vas brodet. Ali da znate da vas neću štedjeti, kažnjavam vas sve sa četrnaest dana zatvora.“ Eto vidite, tada se radilo o psu, a sad se radi čak o gospodinu nadvojvodi. I stoga mora biti strašno, da bi žalost bila što veća.
- Ja sam nevin, ja sam nevin! - ponavljao je nakostriješeni čovjek.
- I Isus je bio nevin - reče Švejk - pa su ga ipak raspeli. Nikada i nigdje nije nikomu bilo stalo do kakva nevinog čovjeka. Maul halten und weiter

dienen![3] - kao što su nam govorili u vojsci. A to je baš najbolje i najljepše.
Švejk leže na krevet i zadovoljno zaspi.
Uto uvedoše novu dvojicu. Jedan je od njih bio Bosanac. Hodao je po sobi, škripao zubima i svaka druga riječ bila mu je: „Jebem ti dušu." Mučila ga je misao da će mu se na policijskom ravnateljstvu izgubiti njegov torbarski koš.
Drugi novajlija bio je gostioničar Palivec, koji je odmah primijetio svoga znanca Švejka, probudio ga i viknuo glasom punim tragike:
- Evo i mene ovamo!
Švejk mu srdačno stegne ruku i reče:
- To mi je uistinu drago. Ja sam znao da će onaj gospodin održati riječ, kad vam je već rekao da će po vas doći. Takva tačnost mnogo vrijedi.
No Palivec primijeti da takva tačnost vrijedi koliko i govno, pa zapita tiho Švejka nisu li ovi zatvorenici lopovi, jer bi mu to kao obrtniku moglo škoditi.
Švejk mu objasni da svi osim jednoga, koji je zatvoren zbog pokušaja grabežnog umorstva nekoga gazde iz Holica, sjede kao i njih dvojica zbog nadvojvode.
Gospodin Palivec se uvrijedio i rekao da on nije zatvoren zbog nekakvog glupog nadvojvode, nego zbog gospodina cara. A jer je to zanimalo i ostale, pričao im je kako su muhe uprljale carevu sliku.
- Zagadile su ga, prokletnice - svršio je svoj prikaz - i na kraju me strpale u zatvor. Ja im to neću tako lako oprostiti - dodao je prijeteći.
Švejk ode opet spavati, ali nije spavao dugo jer su došli po njega da ga odvedu na preslušavanje.
I tako je Švejk, penjući se po stepenicama na treći odio na preslušavanje, nosio svoj križ na vrh Golgote a da i sam nije bio svjestan svojega mučeništva.
Opazivši natpis da je pljuvanje po hodnicima zabranjeno, zamoli stražara da mu dopusti pljunuti u pljuvačnicu, a zatim, sjajeći se od prostodušnosti, uđe u kancelariju rekavši:
- Dobar veče želim, gospodo, svima od reda!
Umjesto odgovora udario ga netko u rebra i gurnuo pred stol za kojim je sjedio neki gospodin, čije je lice bilo hladno i službeno sa crtama životinjske okrutnosti kao da je upravo ispao iz Lombrosove knjige „O zločinačkim tipovima".

On pogleda Švejka krvoločno i reče:
- Ne držite se tako blesavo!
- Šta mogu da radim - odgovori ozbiljno Švejk – ja sam u vojsci bio superarbitriran zbog slaboumnosti i naročita me je komisija službeno proglasila slaboumnim. Ja sam službeni slaboumnik.
Gospodin sa zločinačkim izgledom škripnu zubima:
- Ali ono zbog čega ste okrivljeni i što ste uradili, svjedoči da ste pri zdravoj pameti.
I počne nabrajati Švejku čitav niz raznih zločina, počevši od veleizdaje i svršivši s uvredom Njegova Veličanstva i članova carske kuće. Usred mnoštva tih zločina isticalo se odobravanje ubistva nadvojvode Ferdinanda, odakle je potjecao ogranak s novim zločinima među kojima je bio najvažniji zločin pobune, jer se sve to dogodilo na javnom mjestu.
- Šta velite na to? - upita ga pobjednički gospodin s izrazom životinjske okrutnosti.
- Ima toga mnogo - odgovori nedužno Švejk - što je previše, nije dobro.
- Eto vidite, priznajete i sami!
- Ja priznajem sve, strogost je potrebna, bez strogosti ne bi nitko nikuda dotjerao. Kad sam ja služio vojsku...
- Jezik za zube! - izdere se policijski savjetnik na Švejka. - I odgovarajte samo na pitanja! Jeste li razumjeli?
- Kako ne bih razumio - reče Švejk - pokorno javljam da razumijem i da se mogu snaći u svemu što govorite.
- S kim se družite?
- Sa svojom dvorkinjom, vaše gospodstvo.
- A u mjesnim političkim krugovima nemate nikakva znanca?
- Imam, vaše gospodstvo, kupujem popodnevno izdanje „Narodne politike“, djevojčurice.
- Napolje! - dreknu na Švejka gospodin sa životinjskim izrazom.
Vrativši se u svoju sobu, Švejk priopći svim zatvorenicima da je takvo preslušavanje prava šala. „Malo na čovjeka viču, a onda ga na kraju istjeraju napolje.“
- A prije - nastavljao je Švejk - bilo je mnogo gore. Čitao sam jednom neku knjigu u kojoj piše da su optuženici morali hodati po užarenom željezu i piti rastopljeno olovo, da se dozna jesu li nevini. Ako optuženik ne bi priznao, obuvali bi mu španjolske čizme i nategli ga na ljestve, ili bi

mu palili bokove vatrogasnom bakljom, kao što su radili sa svetim Ivanom Nepomukom. Za njega vele da je vikao kao da ga nožem kolju, i nije prestao dok ga nisu u nepromočivoj vreći bacili s Eliščina mosta. Takvih je slučajeva bilo više, a zatim bi još čovjeka rasjekli na četiri komada ili bi ga nabili na kolac negdje kraj muzeja. A kad bi koga bacili samo u ljudomornu kulu, takav bi se čovjek osjećao kao preporođen.
- A danas je šala biti u zatvoru - sa zadovoljstvom je nastavljao Švejk - ne sijeku te na četiri komada, ne obuvaju ti španjolske čizme, imamo krevete, imamo stol, imamo klupu, ne guramo se jedan s drugim, dobijemo juhu, kruha nam daju, donesu nam vrč vode, a pod samim nosom imamo i zahod. U svemu se vidi napredak. Istina, malo je daleko do preslušavanja, moraš proći kroz tri hodnika i popeti se kat više, ali zato je na hodnicima čisto i živahno. Jednoga vode amo, drugoga onamo, mlade, stare, muške, ženske, čovjek je veseo što ovdje bar nije sam. Svaki ide zadovoljno svojim putem i ne mora se bojati da će mu u kancelariji reći: „Mi smo zaključili da ćete sutra biti rasječeni ili spaljeni, prema vlastitoj želji.“ To bi svakako bio težak izbor, i ja mislim, gospodo, da bi mnogi od nas u takvom momentu bio sasvim zbunjen. Da, danas su se prilike popravile u našu korist.
Upravo je završio obranu modernoga zatvaranja građana, kad nadglednik otvori vrata i viknu:
- Švejk, obucite se pa ćete na preslušavanje!
- Obući ću se - odgovori Švejk - ja nemam ništa protiv toga, ali se bojim da će to biti kakva zabuna, jer mene su već jednom potjerali s preslušavanja. A zatim bojim se da se ne bi ostala gospoda, što su ovdje sa mnom, ljutila na mene što ja idem na preslušavanje već drugi put, a oni nisu večeras bih ondje ni jedanput. Mogli bi mi zaviđati.
- Izlazite i ne brbljajte koješta! - glasio je odgovor na Švejkovu džentlmensku izjavu.
Švejk se opet našao pred gospodinom sa zločinačkim izrazom, koji ga bez ikakva uvoda zapita surovo i neumoljivo:
- Priznajete li sve?
Švejk pogleda svojim dobrim, plavim očima neumoljiva čovjeka i reče mu meko:
- Ako vaše gospodstvo želi da priznam, ja ću priznati, meni to ne može škoditi. Ali ako kažete: „Švejk, ne priznaj ništa!“, ja ću poricati dok me ne

sasijeku na komade.
Strogi gospodin poče nešto pisati na spisu i pružajući Švejku pero pozva ga da se potpiše pod tekst.
I Švejk se potpisa pod Bretschneiderovu prijavu i pod ovaj dodatak:
„Sve gore navedene optužbe protiv mene odgovaraju istini. Josef Švejk.“
Kad se potpisao, okrenuo se strogom gospodinu:
Treba li još štogod da potpišem? Ili da dođem sutra ujutro?
- Ujutro će vas odvesti pred kazneni sud - odgovori gospodin.
- A u koliko sati, vaše gospodstvo? Da ne bih, za ime božje, zaspao!
Napolje! - dreknu danas po drugi put onaj s druge strane stola.
Vraćajući se u svoj novi, rešetkama ograđeni dom, Švejk reče stražaru koji ga je pratio:
- Pa ovdje ide sve kao po loju!
Čim su se za njim zatvorila vrata, obasuše ga drugovi različitim pitanjima, na koja Švejk odgovori jasno:
- Upravo sam priznao da sam valjda ubio nadvojvodu Ferdinanda.
Šest ljudi skutrilo se zaplašeno pod ušljive pokrivače, a jedino Bosanac reče:
- Dobro došli!
Namještajući se na krevetu, Švejk reče:
Baš je glupo što nemamo budilice.
No ujutro ga probudili i bez budilice i tačno u šest sati odvezli u „zelenom Antonu“ na zemaljski kazneni sud.
- Tko rano rani, dvije sreće grabi! - reče Švejk svojim suputnicima kad je „zeleni Anton“ prolazio kroz vrata policijskog ravnateljstva.

III. ŠVEJK PRED SUDSKIM LIJEČNICIMA

Čiste i uredne sobice zemaljskoga „kaznenog suda“ djelovale su na Švejka najugodnije. Okrečeni zidovi, crno oličene rešetke i debeli gospodin Demartini, vrhovni nadglednik istražnog zatvora s ljubičastim oznakama i obrubom na službenoj kapi. Ljubičasta boja propisana je ne samo ovdje nego i pri vjerskim obredima na Pepelnicu i na Veliki petak.
Vraćala se slavna historija rimskoga gospodstva nad Jeruzalemom. Izvodili su optužene i stavljali ih pred Pilate dolje u prizemlje godine tisuću devet stotina i četrnaeste. A istražni suci, Pilati novoga doba, umjesto da časno operu ruke, slali su podvornike k Teissigu po paprikaš i plzenjsko pivo i predavali državnom odvjetništvu sve nove i nove tužbe.
Ovdje je većinom prestajala svaka logika i pobjeđivao je paragraf, paragraf je davio, paragraf je ludovao, paragraf je bjesnio, paragraf se smijao, paragraf je prijetio i nije opraštao. Bili su to žongleri zakona, žreci slova u zakonima, žderači optuženika, tigri austrijske džungle koji odmjeruju skok na optuženika po brojevima paragrafa.
Od toga valja izuzeti samo nekolicinu gospode jednako kao i na policijskom ravnateljstvu, koji nisu shvaćali zakon tako ozbiljno jer se svagdje nađe pšenice među kukoljem.
Pred jednoga od takve gospode dovedoše Švejka na preslušavanje. Bio je to stariji gospodin, dobroćudna izgleda, koji je čuvenom nekoć ubojici Valešu kad bi ga doveli na preslušavanje, uvijek govorio: „Izvolite sjesti,

gospodine Valešu, evo baš ovdje prazne stolice.“
Kad su doveli Švejka, on ga s prirođenom ljubaznošću zamoli da sjedne, pa ga zapita:
- Dakle vi ste taj gospodin Švejk?
- Mislim da jesam - odgovori Švejk - jer i moj je tata bio Švejk, a i mama mi je bila gospođa Švejkova. Ja im ne mogu nanijeti takvu sramotu da poričem svoje ime.
Ljubazan smiješak preleti preko lica istražnog suca:
- No vi ste koješta nadrobili! Imate mnogo toga na savjesti.
- Ja uvijek imam mnogo toga na savjesti - reče Švejk smješkajući se još ljubaznije nego gospodin sudbeni vijećnik - ja imam možda još više toga na savjesti nego što izvoli imati vaše gospodstvo.
- To se vidi iz zapisnika koji ste potpisali - nastavi isto tako ljubaznim tonom gospodin sudbeni vijećnik - nisu li na policiji izvršili kakav pritisak na vas?
- Nipošto, vaše gospodstvo. Ja sam ih sam pitao treba li da to potpišem, pa kad su mi rekli da potpišem, ja sam ih poslušao. Ta valjda se neću tući s njima zbog svojeg vlastitog potpisa. Time svakako ne bih sebi koristio. Reda mora biti.
- Osjećate li se, gospodine Švejku, potpuno zdravi?
- Potpuno zdrav baš ne, gospodine vijećniče. Patim od reumatizma i mažem se opodeldokom.
Stari se gospodin opet ljubazno nasmijao.
- A što biste rekli kad bismo vas poslali na pregled sudskim liječnicima?

- Ja mislim da sa mnom nije tako zlo da bi gospoda uzalud morala gubiti vrijeme. Mene je već pregledao na policiji neki doktor da vidi nemam li kapavac.
- Znate šta, gospodine Švejku, mi ćemo vas ipak poslati sudskim liječnicima. Sastavit ćemo lijepo komisiju, smjestiti vas u istražni zatvor, pa ćete se uz to lijepo odmoriti. A zasada još jedno pitanje: jeste li vi, kao što piše u zapisniku, izjavljivali i širili vijesti da će skoro biti rata?
- Rat, će, gospodine viječniče, izbiti u najkraće vrijeme.
- A nemate li vi povremeno kakve napade?
- To, molim, nemam, samo me je jednom gotovo zahvatio nekakav automobil na Karlovu trgu, ali odonda je prošlo već nekoliko godina.
Time se preslušavanje završilo. Švejk pruži ruku gospodinu sudbenom viječniku i vrativši se u svoju sobu reče drugovima:
- I tako će me zbog ubistva nadvojvode Ferdinanda pregledati sudski liječnici.
- I mene su već pregledavali sudski liječnici - reče jedan mladić - to je bilo tada kad sam zbog sagova dospio pred porotu. Proglasili su me slaboumnim. Sad sam pronevjerio parnu vršalicu, pa mi ne mogu ništa. Rekao mi je jučer moj advokat da mi ovaj liječnički nalaz o slaboumnosti mora koristiti čitava života.
- Ja sudskim liječnicima ništa ne vjerujem - primijeti neki čovjek inteligentna izgleda. - Kad sam jednom krivotvorio mjenice, za svaki sam

slučaj polazio predavanja doktora Heverocha, pa kad su me uhvatili, simulirao sam paralitičara, baš onako kako je izlagao gospodin doktor Heveroch. Ugrizao sam jednog sudskog liječnika iz komisije za nogu, popio sam tintu iz tintarnice i istovario se, da prostite, gospodo, pred čitavom komisijom u uglu dvorane. Ali zbog toga što sam jednomu pregrizao list na nozi, proglasiše me potpuno zdravim, pa sam tako nastradao.
- Ja se baš ništa ne bojim pregleda te gospode - izjavi Švejk. - Kad sam služio vojsku, tada me je pregledao i jedan veterinar, pa je sve dobro prošlo.
- Sudski liječnici su mrcine - javi se mali, zgureni čovječuljak - nedavno su na mojoj livadi slučajno iskopali ljudski kostur, pa su sudski liječnici utvrdili da je taj čovjek bio ubijen udarcem nekoga tupog predmeta prije četrdeset godina. Meni je tek trideset i osam, ali su me ipak zatvorili iako imam krsni list, izvod iz matice i domovinu.
- Mislim - reče Švejk - da bismo sve to trebali gledati s poštenije strane. Svatko se može prevariti, a i mora se prevariti što više o nečemu razmišlja. Sudski liječnici su ljudi, a ljudi su pogrešivi. Tako je jednom meni u Nuslama, baš kod mosta što vodi preko Botiča, prišao noću jedan gospodin kad sam se vraćao od Banzeta, i udario me volovskom žilom po glavi, a kad sam ležao na zemlji, osvijetlio me svjetiljkom i rekao: „To je zabuna, to nije on.“ I razljutio se zbog te zabune toliko da me je još jednom maznuo žilom preko leđa. To je već tako u ljudskoj prirodi da se čovjek vara sve do smrti. Kao na primjer onaj gospodin koji je jedne noći našao polusmrznuta bijesna psa, donio ga kući i stavio ženi u krevet. Kad se pas ugrijao i oporavio, izujedao je čitavu obitelj i najmlađe dijete u kolijevci rastrgao i požderao. Ili ispričat ću vam slučaj kako se kod nas u kući prevario jedan tokar. Otključao je podolsku crkvicu jer je mislio da je kod kuće, izuo se u sakristiji jer je mislio da je to njegova kuhinja, i legao je na oltar jer je mislio da je kod kuće u krevetu, i pokrio se pokrivačima sa svetim natpisima, i pod glavu je stavio evanđelje i druge neke svete knjige, da bi mu bilo visoko pod glavom. Ujutro ga je našao crkvenjak, a on mu je, kad se pribrao, sasvim dobroćudno rekao da je to zabuna. „Lijepa je to zabuna“, reče mu crkvenjak, „kad zbog takve zabune moramo crkvu ponovno posvetiti.“ Tokara su zatim pregledali sudski liječnici, i oni su mu dokazali da je bio potpuno priseban i trijezan, jer da

je bio pijan, tada ne bi mogao pogoditi ključem u onu bravu na crkvenim vratima. Poslije toga je taj tokar umro u pankračkom zatvoru. A evo vam još jednog primjera, kako se u Kladnu prevario jedan policijski pas, vučjak poznatog konjičkog kapetana Rottera. Kapetan Rotter je dresirao pse i pravio pokuse sa skitnicama tako da su sve skitnice izbjegavale Kladno i okolicu. Tada je naložio da mu žandari moraju na svaki način dovesti kakva sumnjiva čovjeka. I dovedoše mu tako jednom nekoga dosta pristojno odjevena čovjeka kojega su našli u lánskoj šumi kako sjedi na nekom panju. Odmah su mu odrezali komadić skuta na kaputu i dali ga onjušiti žandarskim psima, a onoga su čovjeka odveli u neku ciglanu izvan grada pa su one izvježbane pse pustili po njegovu tragu, i oni su ga našli i doveli natrag. A zatim se onaj čovjek morao penjati po nekim ljestvama na tavan, skakati preko zida, skočiti u ribnjak, a psi za njim. Napokon se pokazalo da je taj čovjek bio češki radikalski zastupnik koji je doputovao na izlet u lánske šume, jer mu je parlament dozlogrdio. Zato velim da su ljudi pogrešivi, da se varaju, jednako učen čovjek, kao i kakva glupa neobrazovana budala. Pa i ministri se varaju!

* * *

Komisija sudskih liječnika koja je trebala da utvrdi da li je Švejkov duševni horizont odgovoran ili neodgovoran za sve one zločine zbog kojih je optužen, sastojala se od tri neobično ozbiljna gospodina s utvrđenim pogledima, tako da se mišljenje svakoga pojedinog temeljito razlikovalo od bilo kakvog mišljenja druge dvojice.

Tu su bile zastupljene tri različite naučne škole i tri različita psihijatrijska gledišta.

Pa ako je u Švejkovu slučaju među tim suprotnim naučnim taborima bila postignuta potpuna sloga, to se može posve objasniti samo snažnim utiskom kojim je Švejk djelovao na čitavu komisiju kad je stupivši u dvoranu gdje je trebalo ispitati njegovo duševno stanje, i ugledavši na zidu sliku austrijskog cara uskliknuo:

- Gospodo, živio car Franjo Josip Prvi!

Stvar je bila potpuno jasna. Zbog Švejkove spontane manifestacije otpao je čitav niz pitanja, a ostala su samo neka najvažnija, na osnovu sistema doktora psihijatrije Kallersona, doktora Heverocha i Engleza Weikinga.

- Je li teži radijum ili olovo?

- Ja ih, molim, nisam vagao - odgovori Švejk s umiljatim smiješkom.

- Vjerujete li u konac svijeta?
- Najprije bih taj konac svijeta morao vidjeti - nemarno odgovori Švejk - ali ga svakako sutra još neću dočekati.
- Da li biste mogli izmjeriti promjer zemaljske kugle?
- To, molim, ne bih mogao - odgovori Švejk - ali i ja bih vam, gospodo, mogao zadati jednu zagonetku: Ima jedna trokatnica, a u svakom katu ima po osam prozora. Na krovu su dva prozorčića i dva dimnjaka. U svakom katu su dva stanara. A sad mi kažite, gospodo, koje je godine pazikući umrla baka?
Sudski liječnici pogledali jedan drugoga značajno, a jedan od njih ipak postavi još ovo pitanje:
- Znate li najveću dubinu Tihog oceana?
- To, molim, ne znam - glasio je odgovor - ali mislim da je svakako veća od dubine pod Vyšehradskom hridinom na Vltavi.
Predsjednik komisije kratko upita: „Dosta?“, ali ipak još jedan član zamoli da može postaviti i ovo pitanje:
Koliko je dvanaest tisuća osam stotina devedeset i sedam pomnoženo s trinaest tisuća osam stotina šezdeset i tri?
- Sedam stotina dvadeset devet! - odgovori Švejk ne trepnuvši okom.
- Mislim da je to posve dovoljno - reče predsjednik komisije. - Optuženoga možete odvesti na staro mjesto.
- Zahvaljujem, gospodo - progovori učtivo Švejk - i meni je to posve dovoljno.
Kad su ga odveli, složio se kolegij trojice da je Švejk notorni blesan i idiot po svim prirodnim zakonima koje su pronašli psihijatrijski učenjaci.
U izvještaju koji je predan istražnom sucu stajalo je među ostalim ovo: „Dolje potpisani sudski liječnici ustanovili su potpunu duševnu tupost i prirođeni kretenizam ovoj komisiji privedenoga Josefa Švejka koji se izražava riječima kao npr. „Živio car Franjo Josip Prvi“, što je posve dovoljno da osvijetli duševno stanje Josefa Švejka kao notornog blesana. Dolje potpisana komisija predlaže stoga: 1. obustavu istrage protiv Josefa Švejka i 2. otpremu Josefa Švejka na promatranje na psihijatrijsku kliniku, da se ustanovi koliko je njegovo duševno stanje opasno po okolinu.“
Upravo dok se sastavljao ovaj izvještaj, Švejk je pričao svojim drugovima u zatvoru:

- O Ferdinandu nisu htjeli ni da govore, a sa mnom su razgovarali o još većim glupostima. Na kraju smo rekli da nam je posve dovoljno toga razgovora, pa smo se razišli.
- Ja nikomu ne vjerujem - reče na to zgureni, mali čovječuljak na čijoj su livadi slučajno iskopali ljudski kostur - sve je to lopovluk.
- Pa i lopovluka mora biti - reče Švejk namještajući se na slamnjači. - Kad bi svi ljudi mislili dobro jedni drugima, tada bi se u najkraće vrijeme međusobno potukli.

IV. ŠVEJKA IZBACILI IZ LUDNICE

Kad je Švejk kasnije prikazivao život u ludnici, njegovo je prikazivanje obilovalo neobičnim pohvalama:
- Ja zaista ne znam zašto se luđaci ljute što ih ondje zadržavaju. Čovjek ondje može puzati gol po podu, zavijati kao čagalj, bjesnjeti i gristi. Kad bi to čovjek uradio gdjegod na šetalištu, ljudi bi se tome čudili, ali ondje je to nešto najobičnije! Ondje vam vlada takva sloboda o kakvoj ni socijalisti nisu nikada sanjali. Ondje se možete proglašavati i za Gospodina Boga ili za Djevicu Mariju, za rimskoga papu ili za engleskoga kralja, za cara ili za svetoga Vaclava, premda je ovaj posljednji bio stalno svezan, gol i ležao je u samici. Bio je ondje i jedan koji je vikao da je nadbiskup, ali nije ništa drugo radio, nego je samo žderao i još nešto radio, s oproštenjem, vi znate kako se to s tim rimuje, ali ondje se toga nitko ne stidi. Jedan se čak proglašavao za svetog Ćirila i Metoda da bi dobio dvije porcije jela. A jedan je gospodin bio u blagoslovljenom stanju pa je svakoga zvao na krstitke. Bilo vam je ondje mnogo zatvorenih šahista, političara, ribara i skauta, filatelista i fotografa i slikara. Jedan je bio unutra zbog nekih starih lonaca koje je nazivao urnama.
Jedan je bio stalno u luđačkoj košulji da ne bi mogao izračunati kada će biti kraj svijeta. Susreo sam se ondje i s nekoliko profesora. Jedan je od njih neprestano išao za mnom i tumačio mi da je pradomovina Cigana u Krkonošima, a onaj drugi mi je objašnjavao da se u utrobi zemaljske

kugle nalazi još jedna zemaljska kugla, samo mnogo veća od one izvanjske.
Svatko je ondje mogao govoriti što je htio i što bi mu baš palo na jezik, kao da je u parlamentu. Kadšto bi ondje pričali bajke i potukli se ako koja princeza ne bi u bajki prošla onako kako su željeli. Najbjesniji je bio neki gospodin koji se proglašavao za šesnaesti svezak Ottove Naučne enciklopedije, pa je svakoga molio da ga otvori i nađe u njemu natuknicu „Kartonažna šivačica“, jer da je inače izgubljen. Smirio se tek onda kad su mu navukli luđačku košulju. A onda se veselio što je dospio u knjigovezačku prešu, i molio da mu naprave modemi rez. Uopće ondje se živjelo kao u raju. Ondje možete galamiti, urlati, pjevati, plakati, meketati, vrištati, skakati, moliti se, prebacivati se, hodati četvoronoške, skakutati na jednoj nozi, trčati uokolo, plesati, hopsati, čitav dan čučati i penjati se po zidu. Nitko neće doći do vas i reći vam: „To ne smijete raditi, to se, gospodine, ne pristoji, mogli biste se stidjeti, zar ste vi obrazovan čovjek?“ No i to je istina da ondje ima i potpuno mirnih luđaka. Takav je bio na primjer neki učeni izumitelj koji je neprestano kopao nos i samo bi jednom na dan rekao: „Upravo sam pronašao elektricitet.“ Kao što velim, bilo je ondje vrlo lijepo, pa ono nekoliko dana što sam ih proveo u ludnici pripada među najljepše časove mojega života.
I zaista već samo primanje na koje je Švejk naišao u ludnici kad su ga odveli na promatranje iz zemaljskog kaznenog suda, nadmašilo je njegova očekivanja. Najprije su ga svukli do gola, a onda su mu dali nekakav ogrtač i prijateljski ga uhvatili ispod pazuha i odveli ga u kupaonicu, pri čemu ga je jedan bolničar zabavljao pričanjem neke anegdote o Židovima. U kupaonici ga posadiše u kadu s toplom vodom, a zatim ga izvukoše i postaviše pod hladan tuš. To su ponovili tri puta i onda ga zapitali kako mu se to sviđa. Švejk je rekao da je bolje nego u kupalištu kraj Karlova mosta i da se on vrlo rado kupa. „Kad mi još obrežete nokte i kosu, neće tada ništa nedostajati do moje potpune sreće“, dodao je smješkajući se ugodno.
I tu su mu želju ispunili, a kad su ga još dobro istrljali spužvom, zaviše ga u ponjavu i odnesoše u prvi odio na krevet, gdje ga pokriše pokrivačem i zamoliše da zaspi.
Švejk i danas priča o tome s uživanjem:
- Zamislite, nosili su me, u pravom smislu riječi odnijeli na rukama, pa

mi je u tom času bilo zaista divno.
A na krevetu je zaista blaženo zaspao. Poslije su ga probudili i dali mu lončić mlijeka i žemičku. Zemička je bila već izrezana na male komadiće, i dok je jedan bolničar držao Švejka za obadvije ruke, drugi je močio komadiće žemičke u mlijeko i hranilo ga, kao što gusku hrane valjušcima. Pošto su ga nahranili, uhvatiše ga ispod pazuha i odvedoše u nužnik, gdje su ga zamolili da izvrši malu i veliku nuždu.
I o tom lijepom času pripovijeda Švejk s uživanjem, pa sigurno ne moram ponavljati njegove riječi o tome što su poslije s njim radili. Spomenut ću samo ovu Švejkovu rečenicu:
- Jedan me od njih pri tom držao u naručju.
Kad su ga doveli natrag, položili ga opet u krevet i opet ga zamolili da zaspi. Kad je zaspao, probudili ga i odveli u sobu za preglede, gdje se Švejk, stojeći potpuno gol pred dvojicom liječnika, sjetio slavnih vremena svojeg regrutovanja. Nehotice mu se otrže s usana:
- Tauglich.[4]
- Šta rekoste? - zapita ga jedan liječnik. - Pođite pet koraka naprijed i pet natrag!
Švejk učini deset koraka.
- Ta ja sam vam rekao - primijeti liječnik - da je dovoljno pet.
- Ja ne marim za par koraka - odgovori Švejk.

Nato ga liječnici zamoliše da sjedne na stolicu, a jedan ga poče kuckati po koljenu. I taj reče onomu drugomu da su refleksi sasvim ispravni, na što drugi zavrtje glavom i poče sam udarati Švejka po koljenu, a prvi je dotle otvarao Švejku očne kapke i pregledavao pupilu. Zatim se zajedno uputiše k stolu i izrekoše nekoliko latinskih izraza.
- Čujte, umijete li pjevati? - upita jedan od njih Švejka. - Ne biste li nam mogli zapjevati kakvu pjesmu?
- Kako ne, gospodo - odgovori Švejk. - Nemam doduše ni glasa ni sluha, ali pokušat ću da vam učinim po volji kad se želite zabavljati.
I Švejk zapjeva:

Što taj fratrić u tom stolcu
desnom rukom čelo krije,
a dvije žarke suze gorke
niz blijedo lice lije?...

- Dalje ne znam - nastavi Švejk. - Ali ako hoćete, zapjevat ču drugu:

Kako mi je oko srca teško
šta to muči jadne grudi moje,
kad mirno sjedim, u daljinu gledim,
tamo daleko čežnje su moje...

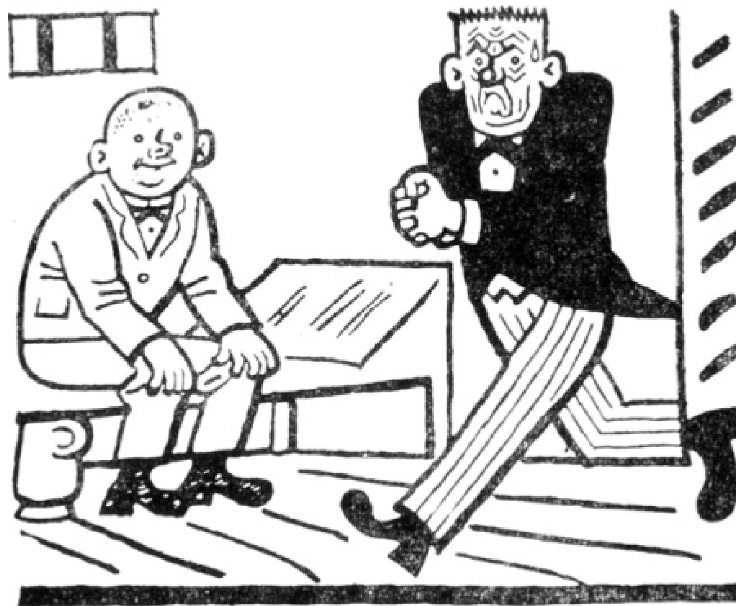
- Ne znam dalje ni ovu - uzdahnu Švejk. - Znam još prvu kiticu iz himne „Gdje je domovina moja?“ i pjesmu „Windischgratz general sa vojnom gospodom prije ranog sunca otpočeo rat“ i još nekoliko narodnih pjesmica, kao na primjer „Bože, živi, Bože štiti“, „Kad smo išli na Jaromer“ i „Tisuću Te puta pozdravljamo“...
Liječnici se pogledaše, a jedan upita Švejka:
- Jeste li već gdjegod bili duševno pregledani?
- U vojsci - odgovori Švejk svečano i ponosno - vojni su me liječnici službeno proglasili notornim slaboumnikom.
- Meni se čini da ste vi simulant! - izdere se na Švejka drugi liječnik.
- Ja, gospodo - branio se Švejk - nisam nikakav simulant, ja sam pravi pravcati slaboumnik, možete se raspitati u Češkim Budjejovicama ili na popunidbenom zapovjedništvu u Karlinu.
Stariji liječnik beznadno odmahnu rukom i pokazujući na Švejka reče bolničarima:
- Vratite ovom čovjeku njegovo odijelo i odvedite ga u treći odio u prvom hodniku, a zatim neka se jedan od vas vrati i odnese sve spise o njemu u kancelariju. I recite ondje da brzo sve obave, da nam tu dugo ne dosađuje.
I liječnici još jednom zaprepašteno pogledaše Švejka koji se učtivo povlačio prema vratima, idući natraške i klanjajući se uljudno. Na bolničarovo pitanje kakve to gluposti čini, Švejk odgovori:
- Jer nisam obučen, jer sam gol, pa neću gospodi pokazivati nepristojne dijelove tijela, da ne misle da sam nepristojan ili prost.

Od toga časa kad su bolničari dobili nalog da Švejku vrate njegovo odijelo, nisu mu više iskazivali nikakve pažnje. Naložili su mu da se obuče, a jedan ga je odveo u treći odio gdje je mogao nekoliko dana, dok nisu u kancelariji napisali njegovu otpusnicu, vršiti lijepa promatranja. Razočarani liječnici dadoše mu svjedodžbu da je „simulant slaboga uma“, a jer su ga otpustili prije ručka, došlo je do malog izgreda.

Švejk je izjavio, kad ga već izbacuju iz ludnice, da ga ne smiju izbaciti bez ručka.

Izgred je završio policajac koga je dozvao vratar, i to tako da je predao Švejka na redarstveno povjereništvo u Salmovu ulicu.

V. ŠVEJK NA REDARSTVENOM POVJERENIŠTVU U SALMOVOJ ULICI

Poslije krasnih sunčanih dana u ludnici za Švejka su nastali dani puni progona. Redarstveni nadzornik Braun dočekao je Švejka s okrutnošću rimskih krvnika iz doba dražesnog cara Nerona. Nemilosrdno, kao nekada, kad su oni govorili: „Bacite ovoga kršćanskog nitkova lavovima!“ - tako je sada rekao nadzornik Braun: „U buharu s njim!“

Ni riječi više, ni manje. Samo su pri tom oči gospodina redarstvenog nadzornika zasjale od nekog naročitog perverznog uživanja.

Švejk se nakloni i reče ponosno:

- Spreman sam, gospodo. Mislim da buhara znači isto što zatvor, a to nije baš tako zlo.

- Nemojte se tu mnogo razmetati - odgovori mu stražar, a Švejk nadoda:

- Ja sam skroman čovjek i zahvalan za sve što ćete za mene uraditi.

U ćeliji je na drvenom ležaj u sjedio zamišljeno neki čovjek. Sjedio je apatično i na njegovu se izgledu moglo vidjeti da ne vjeruje, premda je zaškripao ključ u bravi ćelije, da se to njemu otvaraju vrata slobode.

- Klanjam se, vaše gospodstvo - reče Švejk sjedajući kraj njega na ležaj - koliko može biti sati?- Sat nije moj gospodar - odgovori zamišljeni čovjek.

- Pa ovdje i nije loše - nastavi Švejk razgovor - ovaj ležaj je od glađena drva.

Ozbiljni čovjek ne odgovori ništa, nego ustade i poče brzo hodati po malenu prostoru između vrata i ležaja, kao da se žuri da nešto spasi.
Švejk je dotle sa zanimanjem promatrao napise nadrljane na zidovima. U jednom se neki nepoznati zatvorenik zaklinjao nebom da će se s policijom boriti na život i smrt. Tekst je glasio: „Vi ćete to platiti!“ Drugi je zatvorenik napisao: „Đavo vas odnio, žandari!“ Treći je jednostavno konstatirao činjenicu: „Sjedio sam ovdje 5. lipnja 1913. i sa mnom su pristojno postupali. Josef Mareček, trgovac iz Vršovica.“ A nalazio se tu i napis koji je potresao svojom dubinom: „Milost, veliki Bože...“ a ispod toga: „Poljubite mi s.“ No slovo „s“ je bilo precrtano i sa strane napisano velikim slovima „SKUT“. Kraj toga je neka pjesnička duša napisala stihove: „Kraj potoka tužan sjedim, sunce se za brdo skriva, gledam brežuljke u sjaju, ondje gdje draga mi prebiva.“
Čovjek koji je trčao između vrata i ležaja kao da hoće pobijediti u maratonskom trčanju, zaustavio se i zadihan opet sjeo na svoje staro mjesto, spustio glavu u dlanove i odjednom dreknuo:
- Pustite me napolje!
I govorio je dalje za sebe:
- Ne, oni me neće pustiti, neće me pustiti, neće. Već sam ovdje od šest sati ujutro.
I odjednom je osjetio potrebu za razgovor, uspravio se i zapitao Švejka:
- Imate li slučajno remen, da učinim kraj svome životu?
- Mogu vas s radošću poslužiti - odgovori Švejk skidajući remen - ja još nikada nisam vidio kako se ljudi u ćeliji vješaju o remen.
- Samo je neprilika - nastavi on obazirući se naokolo - što ovdje nema nikakve kuke. Prozorska kvaka neće vas održati. Osim ako biste se objesili klečeći kraj ležaja kao što je uradio onaj redovnik u Emauskom samostanu, objesivši se o raspelo zbog neke mlade Židovke. Samoubojice ja veoma volim, pa samo junački naprijed!
Namrgođeni čovjek kojemu je Švejk turnuo remen u ruke pogleda remen, baci ga u kut i zaplače razmazujući suze crnim rukama i jaučući:
- Ja imam djecu, a ovdje sam zbog pijanstva i nemoralnog života. Isuse i Marijo, moja jadna žena, šta će mi reći u uredu? Imam djecu, a zatvorili me zbog pijanstva i nemoralnog života...
I tako dalje do beskonačnosti.
Napokon se ipak malo primirio, prišao je k vratima i počeo po njima

udarati i nogama i pesnicama. Iza vrata se začuše koraci i nekakav glas:
- Šta hoćete?
- Pustite me napolje! - rekao je takvim glasom kao da je izgubio svaku nadu u život.
- A kamo? - upita onaj s druge strane.
- U ured - odgovori nesretni otac, suprug, činovnik, pijanac i razvratnik.
Začu se smijeh, paklenski smijeh u tišini hodnika, i koraci se opet udaljiše.
- Kao što se meni čini, ovaj vas gospodin mrzi kad vam se ovako smije - reče Švejk, dok je beznadni čovjek opet sjeo kraj njega. - Ovakav stražar kad se razljuti, može svašta učiniti. Sjednite samo mirno ako se nećete objesiti, i čekajte kako će se stvari razvijati. Ako ste činovnik, ako ste oženjeni i imate djece, to je, priznajem, strašno. Vi ste, čini se, uvjereni da će vas otpustiti iz službe, ako se ne varam.
- To ne mogu reći - uzdahnu činovnik - jer se ni sam ne sjećam što sam sve radio. Ja samo znam da su me odnekud izbacili i da sam se htio onamo vratiti da zapalim cigaru. Ali početak je bio lijep! Pročelnik našeg odjela slavio je imendan pa nas je pozvao u jednu vinaru, a kasnije smo išli u drugu, u treću, u četvrtu, u petu, u šestu, u sedmu, u osmu, u devetu...
- Želite li da vam pomognem brojiti? - zapita Švejk.
- Ja sam u tome vješt, ja sam jednom noću promijenio dvadeset osam lokala. Ali svaka čast, nigdje nisam popio više od tri piva.
- Ukratko - produži nesretni podređeni činovnik pročelnika koji je tako veličanstveno proslavio svoj imendan - kad smo već prošli dvanaestak raznih lokala, primijetili smo da nam se izgubio pročelnik, premda smo ga svezali konopcem i vodili ga sa sobom kao psetance. Pošli smo ga dakle tražiti na sve strane i napokon se izgubismo jedni drugima, i tako sam se ja na kraju našao u jednoj noćnoj kavani na Vinohradima. Bio je to vrlo pristojan lokal, u kojem sam pio nekakav liker upravo iz boce. Što sam kasnije radio, toga se ne sjećam, samo znam da su već ovdje na povjereništvu, pošto su me amo doveli, obadva stražara podnijela prijavu da sam bio pijan, da sam se vladao nemoralno, da sam izlupao neku gospođu, razrezao džepnim nožićem tuđi šešir koji sam skinuo s vješalice, rastjerao ženski orkestar, optužio natkonobara pred svima da mi je ukrao dvadeset kruna, razbio mramorni stol za kojim sam sjedio, i

namjerno pljunuo nepoznatom gospodinu za susjednim stolom u crnu kavu. Ništa više nisam uradio, bar se ne mogu sjetiti da sam još šta učinio. A vjerujte mi, ja sam čestit i inteligentan čovjek koji ni na što drugo ne misli nego na svoju obitelj. Šta velite na sve to? Ta ja nisam nikakav izgrednik!
- Je li vas stajalo mnogo truda da razlupate mramornu ploču onoga stola - umjesto odgovora upita Švejk radoznalo - ili ste je razbili jednim udarcem?
- Jednim udarcem - odgovori inteligentni gospodin.
- Onda ste propali - zamišljeno reče Švejk. - Dokazat će vam da ste se na to spremali marljivim uvježbavanjem. A ona kava stranoga gospodina u koju ste pljunuli, je li ona bila bez ruma ili s rumom?
I ne čekajući odgovora Švejk poče objašnjavati:
- Ako je bila s rumom, tada je za vas gore jer je skuplja. Kod suda se sve zbraja, sumira se, da ispadne barem kakav zločin.
- Kod suda... - malodušno prošapta savjesni otac obitelji i oborivši glavu padne u neugodno stanje u kojem čovjeka ždere grižnja savjesti.[5]
- A znaju li kod kuće - upita Švejk - da ste u zatvoru, ili će pričekati dok to bude u novinama?
- Vi mislite da će to doći u novine? - naivno upita žrtva imendana svojega starješine.
- Više nego sigurno - glasio je strogi odgovor, jer Švejk nije nikada običavao skrivati što pred drugima. - A vaš će se slučaj neobično sviđati svim čitaocima novina. Ja također rado čitam rubriku o pijancima i njihovim izgredima. Nedavno je u „Gostionici kod kaleža“ neki gost sam sebi razbio čašom glavu. Bacio ju je uvis i stao pod nju. Odvezli su ga i već smo ujutro čitali o tom u novinama. Ili jednom sam u Bendlovki opalio pljusku nekom namješteniku pogrebnog društva, a on mi je vratio milo za drago. Da bismo se pomirili, morali su nas obojicu uhapsiti, a sve je to bilo već u popodnevnim novinama. Ili kad je u „Kavani kod mrtvaca“ onaj savjetnik razbio dva poslužavnika, zar mislite da su ga poštedjeli? I on je bio odmah sutradan u novinama. Vi možete iz zatvora poslati u novine samo ispravak da se vijest koja je o vama objavljena ne tiče vas, i da vi s gospodinom koji ima jednako ime niste ni rođak ni drug, a i kući možete poslati pismo da taj vaš ispravak izrežu i sačuvaju, da ga možete pročitati kad izađete iz zatvora.

- Nije li vam hladno? - upita sućutno Švejk pošto je primijetio da se inteligentni gospodin trese. - Ove godine je konac ljeta prilično hladan.
Propao sam - zavapi Švejkov drug - izgubit ću pravo na promaknuće!
- Izgubit ćete - potvrdi mu spremno Švejk. - Kad vas poslije izdržane kazne ne prime natrag u službu, ne znam da li ćete baš brzo dobiti drugo namještenje, jer danas svatko, pa bio to i živoder, traži od vas svjedodžbu o vladanju. Da, taj časak radosti koji ste sebi priuštili neće vam se isplatiti. A hoće li vaša gospođa i vaša djeca imati od čega da žive dok vi budete u zatvoru? Ili će morati ići u prosjačenje i učiti djecu različite poroke?
Začu se jecanje:
- O moja jadna djeca, o moja jadna žena!
I tada nesavjesni pokajnik ustade i poče govoriti o svojoj djeci: ima ih petoro, najstariji ima dvanaest godina i skaut je. Pije samo vodu i trebalo bi da bude primjer svojemu ocu koji je to učinio prvi put u svojem životu.
- Skaut je - uskliknu Švejk. - Rado slušam o skautima. Jednom su u Mydlovarima kod Zliva, kotar Hluboká, oblast Češke Budjejovice, baš kad je naša pukovnija - devedeset i prva - bila na manevrima, seljaci iz okolice priredili lov na skaute u općinskoj šumi, gdje su se oni razmnožili. Uhvatili su trojicu. Najmanji od njih, kad su ga vezali, cvilio je, plakao i naricao da to mi okorjeli vojnici nismo mogli ni gledati, pa smo radije otišli u stranu. Pri tom vezanju ta su tri skauta izujedala osmoricu seljaka. Kasnije su na mukama kod seoskog načelnika, gdje su bili šibani, priznali da nema livade u okolici po kojoj se nisu valjali dok su se grijali na suncu, i da je onaj lanac nepokošene raži, upravo prije žetve u Ražicama, izgorio pukim slučajem kad su oni na žitnoj njivi pekli na ražnju srnu koju su u zasjedi zatukli noževima u općinskoj šumi. U njihovoj jazbini u šumi seljaci su našli preko pola cente oglodanih kostiju peradi i šumske divljači, golemo mnoštvo koštica od trešanja, obilje ogrizaka od nezrelih jabuka i drugih dobrih stvari.
No jadni se skautov otac nije mogao umiriti.
- Šta sam uradio? - jadikovao je. - Uništio sam svoj dobar glas!
- I jeste - reče Švejk s prirođenom iskrenošću. - Poslije toga što ste učinili uništen vam je dobar glas za čitav život, jer će vaši znanci, kad budu to čitali u novinama, još koješta i dodati. Tako se to uvijek radi, ali od toga neka vas ne boli glava! Takvih ljudi koji su uništili i upropastili svoj

dobar glas ima na svijetu bar deset puta više nego onih s dobrim glasom. To je sasvim obična i beznačajna sitnica.
Na hodniku se začuše teški koraci, ključ škljocnu u bravi, otvoriše se vrata i stražar prozva Švejka po imenu.
- Oprostite - reče Švejk viteški - ja sam ovdje tek od dvanaest sati o podne, a ovaj je gospodin u zatvoru već od šest sati ujutro. Meni se toliko ne žuri.
Umjesto odgovora snažna policajčeva ruka izvuče Švejka na hodnik i šutke ga odvede po stepenicama u prvi kat.U drugoj sobi sjedaše za stolom redarstveni komesar, debeo gospodin dobroćudna izgleda, i on reče Švejku:
- Vi ste dakle taj Švejk? A kako ste amo dospjeli?
- Na vrlo jednostavan način - odgovori Švejk. - Dospio sam ovamo u pratnji gospodina stražara, jer sam prigovarao što su me iz ludnice izbacili bez ručka. Postupali su sa mnom kao s kakvom odbačenom uličnom djevojčurom.
- Znate što, Švejku - reče mu prijazno komesar - zašto da se mi ovdje u Salmovoj ulici uzrujavamo zbog vas? Ne bi li bilo bolje da vas pošaljemo na redarstveno ravnateljstvo?
- Vi ste, kako se ono kaže, gospodar situacije - odgovori Švejk zadovoljno.
- Poći sada naveče na redarstveno ravnateljstvo sasvim je ugodna, mala šetnja.
- Drago mi je što smo se sporazumjeli - reče veselo policijski komesar. - Zar nije bolje da se dogovorimo? Nije li tako, Švejku?
- I ja se vrlo rado posavjetujem sa svakim - odgovori Švejk. - Ja vam, vjerujte mi, gospodine komesaru, neću nikada zaboraviti vašu dobrotu.
I poklonivši se učtivo ode sa stražarom dolje u stražarnicu, a za četvrt sata mogli ste vidjeti Švejka na uglu Ječne ulice i Karlova trga u pratnji drugoga stražara, koji je pod pazuhom nosio debelu knjigu s njemačkim natpisom: „Arrestantenbuch“.[6]
Na uglu Spaljene ulice Švejk i njegov pratilac naiđoše na gomilu ljudi koja se gurala oko izvješenog proglasa.
- To je manifest Njegova Veličanstva o objavi rata - reče stražar Švejku.
- Ja sam to proricao - reče Švejk - ali u ludnici ne znaju o tom još ništa premda bi ove vijesti morali imati iz prve ruke.
- Kako to mislite? - zapita policajac Švejka.

Jer ondje ima mnogo zatvorene gospode oficira - objasni mu Švejk, a kad su došli do nove gomile koja se gurala pred manifestom, Švejk viknu:
Živio car Franjo Josip! U ovom je ratu pobjeda naša!
Netko mu iz oduševljene gomile nabi šešir preko ušiju i tako dobri vojak Švejk stupi ponovo na vrata redarstvenog ravnateljstva okružen masom ljudi.
- U ovom će ratu sasvim sigurno pobjeda biti naša, ponavljam to još jednom, gospodo! - Tima se riječima oprostio Švejk sa gomilom koja ga je pratila.
A negdje u dalekim daljinama historije na Evropu se spuštala istina da će sutrašnjica razoriti i planove sadašnjosti.

VI. PROBIVŠI ZAČARANI KRUG, ŠVEJK SE VRAČA KUĆI

Zgradom redarstvenog ravnateljstva provijavao je duh tuđinskog autoriteta, koji je želio utvrditi u kolikoj je mjeri stanovništvo oduševljeno za rat. Osim nekoliko ljudi koji nisu zatajili da su sinovi naroda koji treba da iskrvari za interese njemu sasvim tuđe, redarstveno je ravnateljstvo predstavljalo najkrasniju skupinu birokratskih zvijeri koje su imale smisla samo za tamnicu i vješala, da bi tako sačuvale egzistenciju zavrnutih paragrafa.
Pri tom su sa svojim žrtvama postupali sa zajedljivom ljubaznošću unaprijed odmjerujući svaku riječ.
- Vrlo mi je žao - rekao je jedan od tih cmo-žutih grabežljivaca kad su mu doveli Švejka - što ste opet pali u naše ruke. Mislili smo da ćete se popraviti, ali smo se prevarili.
Švejk je šuteći potvrđivao glavom i držao se tako nedužno da ga je crno-žuti grabežljivac radoznalo pogledao i rekao:
- Ne držite se tako glupo!
No odmah je promijenio ton i nastavio ljubazno:
- Nama je svakako vrlo neugodno držati vas u zatvoru, i mogu vas uvjeriti da po mojem mišljenju vaša krivica nije velika, jer s obzirom na vašu malu inteligenciju nema sumnje da ste zavedeni. Recite mi, gospodine

Švejku, tko vas zapravo navodi da činite takve gluposti.
Švejk se nakašlja i reče:
- Ja, molim, ne znam ni za kakve gluposti.
- A zar to nije glupost, gospodine Švejku - nastavi grabežljivac hinjenim očinskim tonom - da vi, prema prijavi stražara koji vas je ovamo doveo, izazivate skupljanje naroda pred manifestom o ratu, nalijepljenom na uglu, i da bunite narod poklicima: „Živio car Franjo Josip! U ovom je ratu pobjeda naša!“
- Ja nisam mogao ostati ravnodušan - izjavi Švejk gledajući inkvizitora svojim dobrim očima - ja sam se uzrujao kad sam vidio da svi čitaju taj manifest o ratu bez ikakva izraza radosti. Nijednog poklika „Živio!“, nijednog poklika „Hura!“, uopće ništa, gospodine savjetniče. Kao da ih se sve to ništa ne tiče. I tada ja, stari vojnik devedeset prve regimente, nisam mogao više izdržati, nego sam viknuo one rečenice, a mislim da biste isto uradili i vi da ste bili na mojem mjestu. Kad je rat, mora se pobijediti, a mora se i vikati „Živio car!“, i o tom me nitko ne može razuvjeriti.
Svladan i skrušen, crno-žuti grabežljivac nije podnio pogleda nevinog jaganjca Švejka, nego je oborio oči na spise i rekao:
- Potpuno razumijem vaš zanos, ali se on morao očitovati u drugim prilikama. Ta znate i sami dobro da vas je vodio policajac, tako da su vaši rodoljubni poklici mogli i morali djelovati na općinstvo više ironično nego ozbiljno.
- Kad koga vodi policajac - odgovori Švejk - to je težak moment u čovječjem životu. Ali kad čovjek ni u tako teškom momentu ne zaboravlja što treba da radi kad je rat, mislim da takav čovjek nije tako loš.
Cmo-žuti grabežljivac progunđa nešto i pogleda još jednom u Švejkove oči.
Švejk odgovori nedužnom, mekom, skromnom i nježnom toplinom svojega pogleda.
Časak su netremice gledali jedan drugoga.
- Neka vas đavo nosi, Švejku! - reče napokon službena glava. - Ali ako još jednom dođete ovamo, tada vas uopće neću preslušavati, nego ću vas odmah otpremiti vojnom sudu na Hradčane. Jeste li razumjeli?
No prije nego se snašao, Švejk priđe k njemu, poljubi mu ruku i reče:
- Neka vam za sve plati dobri bog! A ako biste kada trebali kakva čistokrvna psa, izvolite se samo obratiti na mene. Ja trgujem psima.

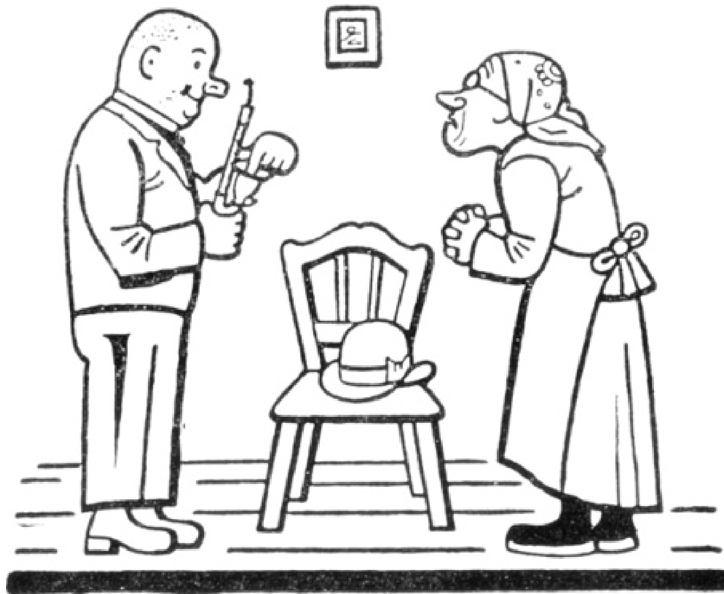
I tako se Švejk opet našao na slobodi i na putu kući.
Njegovo razmišljanje da li da još prije svrati u Gostionicu kod kaleža, svršilo se time da je otvorio vrata kroz koja je prije nekog vremena izašao u pratnji detektiva Bretschneidera.
U gostionici je vladala grobna tišina. Za stolovima je sjedilo nekoliko gostiju, a među njima i crkvenjak crkve sv. Apolinarija. Svi su bili smrknuti. Za šankom je sjedila gostioničarka Palivcová i tupo gledala u pivske slavine.
- Evo me opet - reče Švejk veselo - dajte mi čašu piva. A gdje je gospodin Palivec, i on je već valjda kod kuće?
Umjesto odgovora Palivcová brižnu u plač i usredotočujući svoju nesreću u naročiti naglasak na svakoj riječi zajeca:
- Osudili... ga... prošlog... tjedna... na... deset ... godina.
- No eto - reče Švejk - sedam je dana već odležao!
- A bio je tako oprezan - plakala je Palivcová - i sam je to o sebi uvijek govorio.
Gosti su u gostionici tvrdokorno šutjeli, kao da među njima lebdi duh gostioničara Paliveca i potiče ih na još veću opreznost.
- Opreznost je majka mudrosti - reče Švejk sjedajući za stol uz čašu piva, u čijoj su pjeni bili mali otvori od suza gospođe Palivcove koje su nakapale dok je nosila pivo Švejku na stol - danas su takva vremena da čovjeka upravo sile na opreznost.
- Jučer smo imali dva sprovoda - pokuša skrenuti razgovor na drugu stranu crkvenjak sv. Apolinarija.
- Valjda je netko umro - reče drugi gost, a treći zatim produži:
- Jesu li to bili sprovodi s katafalkom?
- Volio bih znati - reče Švejk - kakvi će biti sada u ratu vojnički sprovodi.
Gosti ustadoše, platiše i tiho se razidoše, Švejk je ostao sam s gospođom Palivcovom.
- Nisam mogao ni pomisliti - reče Švejk - da bi nedužna čovjeka osudili na deset godina. Da su nevina čovjeka osudili na pet godina, to sam već čuo, ali na deset, to je ipak previše.
- Kad je moj muž sve priznao - plakala je Palivcová.
- Što je ovdje govorio o onim muhama i o onoj slici, sve je to ponovio i na policiji i na sudu. Bila sam na raspravi kao svjedok, ali što sam mogla svjedočiti kad su mi rekli da sam u rodbinskoj vezi sa svojim mužem i da

mogu uskratiti svjedočanstvo. Ja sam se tako preplašila te rodbinske veze da iz toga još štogod ne izađe, pa sam odustala od svjedočenja, a on me, jadnik stari, tako pogledao da do smrti neću zaboraviti njegova pogleda. A kasnije, poslije osude, kad su ga vodili u zatvor, kako je već bio lud od svega toga, počeo je na hodniku vikati: „živjela slobodna misao!"
- A zar gospodin Bretschneider ne dolazi više amo? - upita Švejk.
Bio je ovdje nekoliko puta - odgovori gostioničarka.
- Ispio bi jedno ili dva piva, zapitao me tko amo dolazi, i slušao kako gosti razgovaraju o nogometu. Oni uvijek kad ga vide razgovaraju samo o nogometu. A on se uvijek pri tom trza kao da mu svaki čas dolazi da bjesni i previja se. Za cijelo to vrijeme uhvatio se na lijepak samo jedan tapetar iz Poprečne ulice.
- To je pitanje uvježbanosti - primijeti Švejk. - Je li taj tapetar glup čovjek?
- Nekako kao moj muž - odgovori gostioničarka plačući. - Pitao ga je da li bi htio pucati na Srbe. Tapetar mu je odgovorio da ne zna pucati, da je na strelištu bio samo jedanput i da je prostrijelio krunu. A onda smo svi čuli kako je Bretschneider, izvlačeći bilježnicu, rekao: „Oho, opet lijepa veleizdaja!" i otišao s tim tapetarom iz Poprečne ulice, koji se više nije vratio.
- Više se njih neće vratiti - reče Švejk. - Dajte mi čašicu ruma!
Švejk je baš naručio rum po drugi put, kadli uđe u gostionicu civilni agent Bretschneider. Bacivši letimičan pogled na šank i praznu prostoriju, sjede pored Švejka i naruči pivo čekajući što će reći Švejk.
Švejk skide s vješalice neke novine i razgledajući zadnju stranu oglasa reče:
- Gle, onaj Čimpera iz Straškova br. 5, zadnja pošta Račiněves, prodaje gospodarstvo sa trinaest jutara zemlje. U selu ima škola i željeznica.
Bretschneider nervozno zabubnja prstima po stolu i okrećući se Švejku reče:
- Čudim se, gospodine Švejku, što vas zanima to gospodarstvo.
- Ah, to ste vi - reče Švejk pružajući mu ruku. - Nisam vas odmah prepoznao, imam vrlo slabo pamćenje. Posljednji put smo se vidjeli, ako se ne varam, u kancelariji redarstvenog ravnateljstva. Što ste radili odonda, dolazite li amo često?
- Danas sam došao baš zbog vas - reče Bretschneider.

- Rekli su mi na redarstvenom ravnateljstvu da prodajete pse. Baš bih trebao lijepog ratlera, ili špica, ili nešto slično.
- Sve vam to mogu nabaviti - odgovori Švejk. - Želite li čistokrvno štene ili kakvo ulično?
- Čini mi se - odgovori Bretschneider - da ću se odlučiti za čistokrvna psa.
- A ne biste li željeli policijskog psa - upita Švejk - takova koji odmah sve nanjuši i navede na trag zločina? Ima ga jedan mesar u Vršovicama, a pas mu vuče kolica, pa je dakle, kao što se kaže, promašio zanimanje.
- Ja bih htio špica - reče Bretschneider mimo, ali tvrdoglavo - špica koji ne grize.
- Vi dakle želite špica bez zuba? - zapita Švejk. - Znam jednoga, ima ga neki gostioničar u Dejvicama.
- Onda radije ratlera - zbunjeno odgovori Bretschneider, čije je kinološko znanje bilo u početnom stadiju, pa da nije dobio nalog na redarstvenom ravnateljstvu, ne bi nikad ništa ni znao o pasjim vrstama.
Ali zapovijed je bila tačna, jasna i stroga. Morao se pobliže upoznati sa Švejkom na temelju njegova trgovanja psima, a za tu svrhu je imao pravo odabrati pomoćnike i raspolagati iznosima za kupnju pasa.
- Ratlera ima većih i manjih - reče Švejk. - Znam za dva manja i tri veća. Svih pet možete uzeti u krilo. Mogu vam ih najtoplije preporučiti.
- To bi mi odgovaralo - reče Bretschneider - a koliko stoji jedan?
- To zavisi o veličini - odgovori Švejk - prema tome koliko je velik. Ratler nije tele, kod ratlera je baš obratno, što manji, to skuplji.
- Ja reflektiram na veće, koji mogu čuvati stražu - odgovori Bretschneider bojeći se da ne optereti tajni fond državne policije.
- Dobro - reče Švejk - veće vam mogu prodati po pedeset kruna, a još veće po četrdeset i pet kruna, ali pri tom smo zaboravih nešto: želite li štenad ili starije pse, mužjake ili ženke?
- To mi je svejedno - odgovori Bretschneider koji se morao boriti s nepoznatim problemima. - Pribavite mi ih, pa ću ja doći po njih k vama sutra naveče u sedam sati. Hoćete li moći?
- Hoću, dođite - suho odgovori Švejk - ali u tom slučaju moram vas zamoliti kaparu od trideset kruna.
- Razumije se samo po sebi - reče Bretschneider isplaćujući novce - a sad ćemo naručiti svaki četvrt litre vina na moj račun.
Kad su bili svaki kod pete četvrtinke, izjavio je Bretschneider, izazivajući

Švejka, neka ga se ne boji, jer on danas nije u službi pa se danas mogu razgovarati i o politici.
Švejk izjavi da on u gostionici nikada ne razgovara o politici i da je politika uopće za malu djecu.
Bretschneider je naprotiv bio revolucionarniji, pa je rekao da je svaka slaba država osuđena na propast i zapitao je Švejka kakvo je njegovo mišljenje o toj stvari.
Švejk izjavi da s državom nije imao nikakva posla, ali da je jednom njegovao neko slabašno bernardinsko štene koje je hranio vojničkim dvopekom, a ono je crknulo.
Kad su bili svaki kod šeste četvrtinke, Bretschneider izjavi da je anarhist i zapita Švejka u koju organizaciju da se upiše.
Švejk odgovori da je jednom jedan anarhist kupio od njega leonbergera za sto kruna i da mu je zadnju otplatu ostao dužan.
Pri sedmoj četvrtinki Bretschneider je već govorio o revoluciji, a protiv mobilizacije, na što se Švejk nagnu k njemu i šapnu mu u uho:
Eto baš je ušao u gostionicu nekakav gost. Pazite da vas ne čuje, jer biste mogli imati neugodnosti zbog toga. Vidite da gostioničarka već plače.
Gospođa Palivcová je zaista plakala sjedeći na svojoj stolici iza šanka.
- Zašto plačete, gospođo? - upita Bretschneider. - Za tri mjeseca pobijedit ćemo u ratu, a onda će biti proglašena amnestija, pa će se vaš muž vratiti, i tada ćemo kod vas slaviti.
- Ili možda mislite da nećemo pobijediti? - okrenu se on prema Švejku.
- Čemu da to stalno prežvakavamo? - reče Švejk. - Pobijediti se mora, i gotovo, ali sad već moram ići kući.
Švejk plati račun i vrati se svojoj staroj dvorkinji, gospi Müllerovoj, koja se vrlo uplašila kad je vidjela da je čovjek koji je otključao vrata stana glavom Švejk.
- A ja sam mislila, milostivi gospodine, da ćete se vratiti tek za nekoliko godina - reče ona s uobičajenom iskrenošću - pa sam dotle uzela na stan iz samilosti nekoga vratara u noćnoj kavani, jer je kod nas bila triput premetačina, pa kad nisu mogli ništa naći, tada su rekli da ste nastradali, jer ste rafinirani.
Švejk se odmah uvjerio da se nepoznati stranac smjestio posve udobno. Spavao je u Švejkovu krevetu, a bio je čak tako plemenit da se zadovoljio s polovinom kreveta, a na drugu je polovinu smjestio neko dugokoso

stvorenje koje je spavalo i iz zahvalnosti zagrlilo ga oko vrata, dok su dijelovi muške i ženske garderobe ležali pomiješani oko kreveta. Po tom se kaosu moglo vidjeti da se vratar iz noćne kavane vratio sa svojom damom u veselu raspoloženju.
- Gospodine - reče Švejk drmajući uljeza - pazite da ne zakasnite na ručak. Meni bi bilo vrlo žao kad biste za mene rekli da sam vas izbacio iz stana baš onda kad niste nigdje ništa mogli dobiti za ručak.

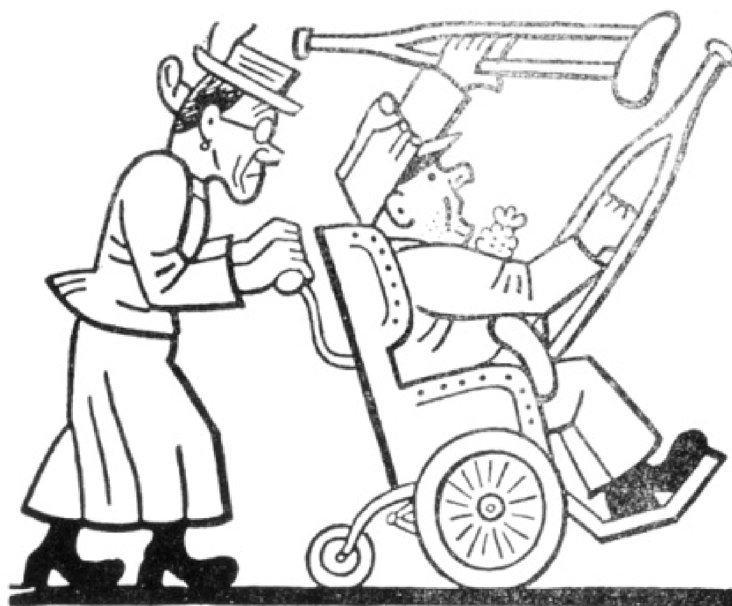
Vratar je noćne kavane bio vrlo pospan, pa je trebalo mnogo vremena dok je shvatio da se vlasnik kreveta vratio kući i da traži na nj svoje pravo.
Po običaju svih vratara noćnih kavana, i ovaj je gospodin izjavio da će isprebijati svakoga tko ga bude budio, pa je pokušao spavati dalje.
No Švejk je pokupio dijelove njegove garderobe, donio mu ih je do kreveta i prodrmavši ga energično rekao mu:
- Ako se ne obučete, pokušat ću vas izbaciti na ulicu takva kakvi ste sada. Za vas će biti mnogo bolje ako izletite odavde obučeni.
- A ja sam htio spavati do osam naveče - zbunjeno reče vratar navlačeći hlače. - Uostalom, ja plaćam za krevet ovoj gospođi dvije krune dnevno i mogu ovamo voditi dame iz kavane. Maržena, ustani!
Dok je stavljao ogrlicu i vezao kravatu, pribrao se već toliko da je počeo uvjeravati Švejka kako je noćna kavana „Mimoza“ zaista jedan od najpristojnijih noćnih lokala, u koji imaju pristup samo dame kojima su policijske knjižice u potpunom redu, pa je srdačno pozvao Švejka da

posjeti njihov lokal.
Naprotiv njegova prijateljica nije baš bila zadovoljna sa Švejkom pa je upotrijebila nekoliko vrlo pristojnih izraza, od kojih je najpristojniji bio ovaj:
- Klipane gospodski!
Kad su uljezi otišli, pođe Švejk da obračuna s gospođom Müllerovom, ali je ona iščezla bez traga i glasa. Našao je samo komadić papira, na kojem je ona olovkom nadrljala svojim iskidanim rukopisom nekoliko neobično lako izraženih misli u vezi s nesretnim slučajem iznajmljivanja Švejkova kreveta vrataru noćne kavane.
- Oprostite, milostivi gospodine, što vas više neću vidjeti jer ću skočiti kroz prozor.
- Laže - reče Švejk i odluči da je pričeka.
Nakon pola sata ušuljala se u kuhinju nesretna gospođa Müllerová, i na njezinu se očajnom izražaju lica vidjelo da očekuje od Švejka utješne riječi.
- Ako hoćete skočiti kroz prozor - reče Švejk - tada idite u sobu gdje sam otvorio prozor. Ne bih vam savjetovao da skačete kroz kuhinjski prozor, jer biste pali u vrt na ruže i oštetili žbunje, pa biste to morali platiti. Sa sobnog prozora past ćete krasno na pločnik, i ako budete imali sreće, slomit ćete kralježnicu. Ako ne budete imali sreće, prelomit ćete jedino sva rebra, ruke i noge pa ćete morati platiti bolničke troškove.
Gospođa Müllerová brižnu u plač i potiho ode u sobu, zatvori prozor, a zatim se vrati i reče:
- Propuh je, pa to nije dobro za reumatizam milostivog gospodina.
Zatim ode urediti krevet i sve je neobično brižljivo pospremila, a onda se suznih očiju vratila Švejku u kuhinju i priopćila mu:
- Ona dva psića, gospodine, koja smo držali u dvorištu, crknula su. A bernardinac nam je pobjegao kad su vršili kućnu premetačinu.
- Isuse Kriste! - viknu Švejk. - Taj će nadrljati jer ga sad sigurno traži policija.
- Ugrizao je gospodina redarstvenog komesara kad ga je pri premetačini izvlačio ispod kreveta - nastavila je gospođa Müllerová. - Naprije je netko od gospode rekao da se netko skriva pod krevetom, pa su onda pozvali bernardinca da u ime zakona izađe napolje, a kad on nije htio, onda su ga izvukli. A on je navalio na njih i onda jurnuo kroz vrata i više se nije

vratio. I mene su preslušavali o tome tko k nama dolazi i ne dobivamo li novaca iz inozemstva, a zatim su natuknuli da sam glupača kad sam im rekla da novce iz inozemstva dobivamo rijetko, posljednji put da smo dobili od onog direktora iz Brna kaparu u visini od šezdeset kruna za angorsku mačku koju ste oglasili u „Narodnoj politici", a mjesto koje ste mu poslali u kištrici od datula ono slijepo štene, foksterijera. Poslije toga su sa mnom vrlo prijazno razgovarali i preporučili mi da uzmem na stan onog vratara iz noćne kavane, da se ne bih plašila sama u stanu, onoga kojeg ste izbacili...
- Ja baš nemam sreće s tim činovnicima, gospođo Müllerová. Vidjet ćete koliko će ih sada doći da kupuju pse! - uzdahnu Švejk.
Ne znam da li su gospoda, koja su poslije prevrata pregledavala policijski arhiv, dešifrirala stavke tajnoga fonda državne policije u kojima je pisalo: B... 40 K, F... 50 K, L... 80 K itd., ali svakako su krivo pretpostavljali da su B, F i L početna slova imena neke gospode koja su za 40, 50, 80 kruna itd. prodavali češki narod cmo-žutom orlu.
B znači bernardinac, F - foksterijer, a L znači leonberger. Sve je ove pse odveo Bretschneider od Švejka na redarstveno ravnateljstvo. Bile su to odurne mrcine koje nisu imale ništa zajedničko sa psima čistokrvne rase za kakve ih je Švejk predstavljao Bretschneideru.
Bernardinac je bio mješanac nečistokrvna pudla i nekakva uličnog čokla, foksterijer je imao uši jazavčara, bio je velik kao mesarski pas, a noge su mu bile krive kao da je prebolio rahitis. Leonbergerova glava je podsjećala na dlakavu gubicu stajskoga pinča, rep mu je bio podrezan, bio je visok poput jazavčara, a stražnjica mu je bila gola kao u čuvenih američkih gološavih pasa.
Poslije toga došao je kupiti psa detektiv Kalous i vratio se s nekom izbuljenom nakazom koja je bila nalik na hijenu pjegavu, a imala je grivu kao škotski pas ovčar, tako da je među stavke tajnoga fonda pribilježena nova stavka: D... 90K.
Ta je nakaza predstavljala dogu...
Ali ni Kalousu nije pošlo za rukom da ispipa štogod od Švejka. Bio je jednake sreće kao i Bretschneider. I najlukavije političke razgovore Švejk bi sveo na pričanje o liječenju pasje bolesti kod štenadi, a najoštroumnije podmukle zamke svršavale su tako da je Bretschneider opet odveo od Švejka kakvu novu, nezamislivo križanu mrcinu.

A to je ujedno i bio kraj karijere slavnoga detektiva Bretschneidera. Kad je već imao u svom stanu sedmoro takvih nemani, zatvorio se s njima u zadnju sobu i nije im dao nikakve hrane sve dok ga nisu poždérale.
Bio je tako pošten da je državi uštedio pogrebne troškove.
U njegovu službeničkom listu na redarstvenom ravnateljstvu unesene su poslije toga u rubriku „Napredovanje u službi“ ove tragične riječi: „Požderan od vlastitih pasa“.
Kad je Švejk kasnije čuo za taj tragični slučaj, rekao je samo ovo:
- Ne mogu samo nikako shvatiti kako će mu tijelo sastaviti za sudnji dan.

VII. ŠVEJK ODLAZI U RAT

U vrijeme kad su šume na rijeci Rabu u Galiciji gledale bijeg austrijske vojske preko Raba i kad su dolje u Srbiji austrijske vojske dobivale po stražnjici ono što su već odavno zaslužile, sjetilo se austrijsko ministarstvo vojske i Švejka, neka bi pomogao da se monarhija izvuče iz te nevolje.
Kad su mu donijeli poziv da se za nedjelju dana mora javiti na liječnički pregled na Streljačkom otoku na Vltavi, Švejk je baš ležao u krevetu jer je opet patio od reumatizma.
Gospođa Müllerová spremala mu je u kuhinji kavu.
- Gospođo Müllerová - začu se iz sobe tihi Švejkov glas - gospođo Müllerová, dođite časak ovamo!
Kad je dvorkinja prišla k njegovu krevetu, Švejk joj i opet reče tihim glasom:
- Sjednite, gospođo Müllerová!
U glasu mu je zvučalo nešto tajanstveno i svečano.
Kad je gospođa sjela, uspravivši se u krevetu Švejk izjavi:
- Ja idem u rat!
- Djevice Marijo! - viknu gospođa Müllerová - a što ćete ondje raditi?
- Borit ću se - grobnim glasom odgovori Švejk. - Austrija stoji vrlo loše. Na sjeveru neprijatelj već nadire prema Krakovu, a na jugu u Madžarsku.

Dobivamo batine uzduž i poprijeko, pa me zato zovu u vojsku. Ta čitao sam vam jučer u novinama da su nam milu domovinu okružili tamni oblaci!
- Ali vi se ne možete ni maknuti!
- To ne smeta, gospođo Müllerová, poći ću u rat na kolicima. Vi znate onog slastičara za uglom, on ima takva kolica. Vozao je u njima prije nekoliko godina svoga hromog i zločestog djeda na svježi zrak. Vi ćete me, gospođo Müllerová, odvesti u rat na tim kolicima.
Gospođa Müllerová brižnu u plač:
- Gospodine, da odem po doktora?
- Ne idite nikuda, gospođo Müllerová, ja sam osim tih nogu potpuno zdrava hrana za topove, a u ovo doba, kad Austrija stoji loše, svaki bogalj treba da bude na svojem mjestu. A sada nastavite mirno s kuhanjem kave!
I dok je gospođa Müllerová, zaplakana i uzbuđena, cijedila kavu, dobri je vojak Švejk pjevao u krevetu:

Windischgrätz general sa vojnom gospodom prije ranog sunca otpočeo rat,
hop, hop, hop!
Otpočeli rat, usklikli ovako:
Pomogô nam Isus Krist i Djeva Marija,
hop, hop, hop!

Pod dojmom ove strašne ratničke pjesme zaplašena gospođa Müllerová sasvim je zaboravila kavu i dršćući po cijelom tijelu preplašeno je osluškivala kako dobri vojak Švejk i dalje pjeva u krevetu:

S Djevicom Marijom i četiri mosta
podigni, Pimonte, još jače predstraže;
hop, hop, hop!
Bila bitka strašna baš kod Solferina,
prolilo se krvi, krvi do koljena;
hop, hop, hop!
Krvi do koljena, mesa na vozove,
osamnaesta se ondje tukla regimenta;

hop, hop, hop!
Osamnaeste borci, ne bojte se nužde,
ta za vama voze na kolima novce;
hop, hop, hop!

- Milostivi gospodine, kao boga vas molim - začuo se iz kuhinje žalostan glas, ali je Švejk već završavao svoju ratničku pjesmu:

Na kolima novce, u kočiji cure
koja regimenta to uradit može?
Hop, hop, hop!

Gospođa Müllerová je istrčala kroz vrata i odjurila po liječnika. Vratila se za sat kad je Švejk već spavao.
Probudio ga neki debeli gospodin koji mu je časak držao ruku na čelu i rekao:
- Ne bojte se, ja sam doktor Pávek iz Vinohrada - pokažite ruke - a toplomjer stavite pod pazuho... Tako pokažite jezik - još malo - držite jezik od čega je umro vaš gospodin otac i vaša majka?
I tako je u vrijeme kad je Beč želio da svi narodi Austrougarske dadu najsjajnije primjere vjernosti i odanosti, doktor Pávek propisao Švejku protiv njegova rodoljubnog oduševljenja brom i preporučio odvažnom i valjanom vojaku Švejku da ne misli na rat:
- Ležite ravno i budite mirni, a ja ću sutra opet doći.
Kad je sutradan došao, zapitao je u kuhinji gospođu Müllerovu kako se osjeća pacijent.
- Gore mu je, gospodine doktore - odgovori ona zaista tužno - noću je pjevao, s oproštenjem, kad ga je napala reuma, austrijsku himnu.
Doktor Pávek odluči da na ovaj novi izražaj pacijentove lojalnosti reagira povećanom dozom broma.
Treći dan mu je gospođa Müllerová rekla da je Švejku još gore.
- Po podne je, gospodine doktore, poslao po kartu ratišta, a noću je fantazirao da će Austrija pobijediti.
- A je li uzimao praške tačno po propisu?
- Još nije po njih ni poslao, gospodine doktore!
Pošto je sasuo na Švejka sijaset grdnji, doktor Pávek je otišao

uvjeravajući da više nikada neće doći liječiti čovjeka koji odbija njegovu liječničku pomoć s bromom.
Preostala su još samo dva dana do časa kad je Švejk morao stupiti pred regrutnu komisiju.
U to je vrijeme Švejk izvršio potrebne pripreme. Najprije je poslao gospođu Müllerovu da mu kupi vojničku kapu, a zatim ju je uputio slastičaru iza ugla da pozajmi kolica na kojima je slastičar nekad vozio svoga zločestog i hromog djeda na svježi zrak. Uto se sjetio da su mu potrebne štake. Na svu sreću slastičar je imao i štake koje je čuvao kao obiteljsku uspomenu na svoga djeda.
Nedostajala mu je samo regrutska kitica cvijeća. I nju je pribavila gospođa Müllerová, koja je tih dana jako omršavjela jer je neprestano samo plakala.
I tako se toga historijskog dana pojavila na praškim ulicama ova slika dirljive lojalnosti: stara je žena gurala pred sobom kolica u kojima je sjedio čovjek s vojničkom kapom na glavi i sa sjajnom kokardom na kapi mašući štakama. Na kaputu mu se blistala šarena regrutska kitica.
I taj je čovjek, mašući neprestano štakama, vikao po praškim ulicama:
- Na Beograd! Na Beograd!
Za njim je išla gomila ljudi koja je neprestano rasla, počevši od neznatne skupine što se sakupila pred kućom iz koje je Švejk pošao u rat.
Švejk je mogao konstatirati da su ga policajci koji stoje na raskršćima pozdravljah salutiranjem.
Na Václavovu trgu narasla je gomila oko Švejkovih kolica na nekoliko stotina glava, a na uglu Krakovske ulice izlupala je ta gomila nekog njemačkog studenta koji je s njemačkom studentskom kapom na glavi doviknuo Švejku:
- Heil! Nieder mit den Serben![7]
Na uglu Vodičkove ulice umiješala se okonjena policija i rastjerala gomilu.
Kad je Švejk pokazao kvartovskom inspektoru crno na bijelome da danas mora pred regrutnu komisiju, kvartovski se inspektor malo zbunio i, da spriječi izgrede, naložio dvojici konjanika da sprovedu kolica sa Švejkom na Streljački otok.
O čitavom tom slučaju pojavio se u „Praškim službenim novinama“ ovaj članak:

RODOLJUBLJE BOGALJA. Jučer su prolaznici na glavnim praškim ulicama bili svjedoci scene koja krasno govori o tome da u ovo veliko i ozbiljno doba i sinovi našega naroda mogu pružiti najsjajnije primjere vjernosti i odanosti prijestolju staroga monarha. Čini nam se da su se vratila vremena starih Grka i Rimljana, kada je Mucije Scevola naredio da ga odvedu u boj ne mareći za spaljenu ruku. Najsvetije osjećaje i brigu očitovao je jučer krasno neki bogalj sa štakama, kojega je vozila na bolesničkim kolicima njegova starica majka. Ovaj sin češkog naroda, ne mareći za svoju bolest, javio se dobrovoljno u rat da dade svoj život i imanje za svoga cara. A budući da je njegovo klicanje. „Na Beograd!" naišlo na tako živ odziv na praškim ulicama, to odista svjedoči da Pražani pružaju najljepše primjere ljubavi prema domovini i vladajućem domu.

U tom je smislu pisao i „Prager Tagblatt", završivši svoj članak riječima da je dobrovoljca bogalja pratila gomila Nijemaca koji su ga štitili svojim tijelima, da ga ne bi linčovali češki agenti antante.

„Bohemia" je objavila ovu vijest sa zahtjevom da bogalj-rodoljub bude nagrađen, pa je obavijestila čitaoce da administracija lista prima za nepoznatog rodoljuba darove njemačkih građana.

Ali iako prema tim trima novinama Češka nije mogla dati plemenitijega građanina, gospoda u regrutnoj komisiji nisu tako mislila.

Osobito ne viši vojni liječnik Bautze. Bio je to neumoljiv čovjek, koji je u svemu vidio prevarni pokušaj izbjegavanja vojske, fronte, taneta i šrapnela.

Poznata je njegova izreka:

“Das ganze tschechische Volk ist eine Simulanten bande.”[8]

Za deset nedjelja svoga djelovanja izlučio je od jedanaest tisuća civilista deset tisuća devet stotina devedeset i devet simulanata, a upecao bi i onoga posljednjega da nije toga sretnika baš onoga časa kad je na nj viknuo „Kehrt euch!“[9] udarila kap.

Odnesite toga simulanta! - rekao je Bautze, pošto je ustanovio da je čovjek mrtav.
A pred njim se pojavio toga historijskog dana i Švejk, kao i ostali potpuno gol, prikrivajući stidljivo golotinju štakama o koje se oslanjao.
- Das ist wirklich ein besonderes Feigenblatt[10] - rekao je Bautze - takva smokvina lista nije bilo u raju!
- Otpušten iz vojske zbog slaboumnosti - pročita narednik iz službenih spisa.
- Od čega još bolujete? - zapita Bautze.
- Pokorno javljam da sam reumatik, ah služit ću Njegovu Veličanstvu do smrti - reče skromno Švejk. - Otečena su mi koljena.
Bautze pogleda dobrog vojaka Švejka strašnim pogledom i riknu:
- Sie sind ein Simulant![11] - pa okrenuvši se naredniku nastavi ledenim mirom:
- Den Kerl sogleich einsperren![12]
I dva vojnika s bajonetama na puškama odvedoše Švejka u garnizonski zatvor.
Švejk se podupirao štakama, ali je s užasom primijetio da mu reumatizam postepeno nestaje.
Kad je gospođa Müllerová, koja je s kolicima čekala Švejka gore na mostu, vidjela kako ga vode pod bajonetama, zaplakala je i udaljila se od kolica kojima se nije nikada više vratila.
A dobri je vojak Švejk išao skromno u pratnji naoružanih zaštitnika države.
Bajonete su se na suncu blistale, a na Maloj Strani pred spomenikom Radetzkoga okrenuo se Švejk prema gomili koja ga je pratila, i viknuo:
- Na Beograd! Na Beograd!
A maršal Radetzky je sanjarski gledao sa svoga spomenika za dobrim vojakom Švejkom, koji je odmicao sa regrutskom kiticom na kaputu, hramajući na starim štakama, dok je neki ozbiljni gospodin objašnjavao ljudima oko sebe da to vode nekog „dezentera“.

VIII. ŠVEJK KAO SIMULANT

U ovo veliko doba vojni su liječnici ulagali neobičan trud da iz simulanata istjeraju đavla sabotaže i vrate ih opet u krilo vojske.
Liječnici su uveli nekoliko stupnjeva mučenja simulanata i onih na koje se sumnjalo da simuliraju, kao što su npr. tuberkulozni, reumatičari, ljudi kilavi, oboljeli od bubrežne bolesti, tifusa, šećerne bolesti, upale pluća i drugih bolesti.
Mučenje kojemu su simulanti bih podvrgnuti bilo je sistematizirano, a stupnjevi su mučenja bili ovi:
1. Potpuna dijeta, ujutro i naveče čaša čaja, u trajanju od tri dana, a uz to svi simulanti, bez razlike na što se tuže, dobivaju i aspirin za znojenje.
2. Da ne bi mislili da u vojsci teče med i mlijeko, svaki od njih dobiva obilnu porciju kinina u prašku, što se zove „lizanje kinina“.
3. Dvaput na dan ispiranje želuca litrom tople vode.
4. Klistir s upotrebom zasapunjene vode i glicerina.
5. Omotavanje u ponjavu namočenu u hladnoj vodi.
Bilo je junaka koji su podnijeli svih pet stupnjeva mučenja, pa su ih na kraju odvezli u jednostavnom lijesu na vojničko groblje. No bilo je i ljudi malodušnih koji su došavši na klistir izjavili da im je već dobro i da ne žele ništa drugo, nego da odu s prvim maršbataljonom na frontu.
Švejka su u garnizonskom zatvoru smjestili u bolesničku baraku u kojoj

su bili baš takvi malodušni simulanti.
- Ne mogu više izdržati - rekao mu je njegov susjed u krevetu, kojega su upravo doveli iz liječničke ordinacije gdje su mu već drugi put ispirali želudac.
Taj je čovjek simulirao kratkovidnost.
- Sutra idem u pukovniju - odlučio je drugi susjed s lijeve strane, koji je maločas dobio klistir, a simulirao je da je gluh kao top.
Na krevetu kraj vrata umirao je jedan sušičavac, zamotan u ponjavu namočenu u hladnoj vodi.
- To je već treći ove nedjelje - primijeti susjed s desne strane - a što je tebi?
- Bolujem od reume - odgovori Švejk, na što zaori srdačan smijeh čitavog društva. Smijao se i umirući sušičavac koji je simulirao tuberkulozu.
- S reumatizmom nisi trebao ni da dolaziš među nas - ozbiljno upozori neki debeljko - reumatizam se ovdje smatra tako beznačajnim kao i kurje oko. Ja sam slabokrvan, nemam pola želuca i fali mi pet rebara, pa mi nitko ne vjeruje. Bio je ovdje čak i jedan gluhonijemi, četrnaest dana zaredom omotavali su ga svako pola sata u ponjavu namočenu u hladnoj vodi, svaki dan su mu davali klistir i ispirali želudac. Već su svi bolničari mislili da je pobijedio i da će kući, kadli mu liječnik propisa nešto za bljuvanje. Činilo se da će svu utrobu izbljuvati, i to ga je slomilo. „Ne mogu“, reče, „više izigravati gluhonijema čovjeka, vratio mi se i govor i sluh.“ Bolesnici su mu savjetovali da se ne upropaštava, ali on je ostao pri tome da čuje i govori kao i ostali. A isto je to rekao i ujutro prilikom vizite.
- Držao se on dugo - primijeti čovjek koji je simulirao da mu je jedna noga kraća čitav decimetar - a ne kao onaj koji je simulirao da ga je udarila kap. Tomu su bila dovoljna tri kinina, jedan klistir i jednodnevni post. Priznao je, pa prije nego je došlo do pumpanja želuca, o uzetosti nije bilo ni spomena. Ali najdulje je izdržao onaj koga je ugrizao bijesni pas. Grizao je, lajao je, istina odlično, ali nikako nije mogao izazvati pjenu na usta. Pomagali smo mu kako smo mogli, škakljali smo ga po čitav sat prije vizite, tako da je dobio grčeve i sav poplavio, ali pjena se na ustima nije pojavljivala, njoj ni traga. Bilo je to nešto strašno. A kad je jednog jutra priznavao na viziti simuliranje, bilo nam ga je tako žao. Stao je uz krevet uspravan kao jela, pozdravio vojnički i rekao: „Pokorno javljam,

gospodine liječniče, da onaj pas koji me je ugrizao valjda nije bio bijesan.“ Liječnik ga pogleda nekako čudno, tako da je bolesnik počeo drhtati po čitavom tijelu i nastavio: „Pokorno javljam, gospodine liječniče, da me uopće nije ugrizao nikakav pas, nego sam se sam ugrizao u ruku.“ Poslije toga priznanja stavljen je pod istragu zbog sakaćenja sama sebe ugrizom u ruku da ne mora na ratište.

- Sve ovakve bolesti u kojima je potrebna pjena oko usta - reče debeli simulant - teško je simulirati. Isto je tako s padavicom. Bio je ovdje i jedan padavičar koji je uvijek govorio da mu uopće nije teško simulirati napadaj, pa ih je tako dobivao i oko deset na dan. Svijao se u grčevima, stiskao šake, izbuljivao oči, tako da su izgledale kao da stoje na peteljkama, lomatao je sobom, plazio jezik, da ne duljim, bila je to izvrsna prvoklasna padavica, prava pravcata. Najednom mu izbili neki čirovi, dva na vratu i dva na leđima, pa je tako došao kraj i svijanju i lomatanju, jer nije mogao ni maknuti glavu, ni sjediti, ni ležati. Pao je i u vrućicu, pa je u toj vrućici prilikom vizite sama sebe odao. A i nas su namučili ti čirovi jer je morao s njima ležati među nama još tri dana, a dobivao je drugu dijetu: ujutro kavu s pecivom, a naveče kašu ili juhu, pa smo mi s ispumpanim, gladnim želucima i potpunom dijetom morali gledati kako on ždere, mljaska, puše i štuca od sitosti. Trojici je time slomio duh, pa su i oni priznali. Bolovali su od srčane mane.

- Najbolje se dade simulirati ludilo - reče jedan simulant. - Iz našeg učiteljskog zbora leže u susjednoj sobi dvojica, od kojih jedan neprestano i danju i noću viče: „Lomača Giordana Bruna još uvijek se dimi, obnovite Galilejev proces!“, a onaj drugi laje, najprije tri puta polako: „vau, vau, vau!“, a zatim pet puta brzo: „vauvauvauvauvau!“, a onda opet polako, i tako to ide bez prestanka. Već su izdržali preko tri nedjelje. Ja sam ispočetka također htio simulirati luđaka, i to vjerskoga luđaka, pa propovijedati o papinoj nepogrešivosti, ali sam napokon pribavio rak na želucu od nekog brice na Maloj Strani za petnaest kruna.

- Ja poznajem jednog dimnjačara u Břevnovu - nadoda drugi pacijent - on će vam za deset kruna izazvati takvu vrućicu da ćete skočiti kroz prozor.

- To nije ništa - reče drugi - u Vršovicama ima jedna primalja, koja će vam za dvadeset kruna tako lijepo iščašiti nogu da ćete ostati bogalj čitava života.

- Pa meni su iščašili nogu za pet kruna - javi se netko s kreveta kraj

prozora - za pet kruna i tri piva.
- Mene moja bolest stoji već više od dvije stotine - nastavi njegov susjed, mršav kao motka - nema otrova koga ja nisam popio, ne možete ga naći. Ja sam živo skladište otrova. Pio sam sublimat, udisao živine pare, griskao arsen, pušio opijum, pio opijumsku tinkturu, sipao morfij na kruh, gutao strihnin, pio rastopljen fosfor u sumporovu ugljiku i pikrinsku kiselinu. Uništio sam tako jetra, pluća, bubrege, žuč, mozak, srce i crijeva. Nitko ne zna od čega bolujem.
- Najbolje je - tumačio je netko s kreveta kraj vrata - uštrcati petrolej pod kožu na ruci. Moj je bratučed bio tako sretan da su mu odrezali ruku ispod lakta, pa je sada siguran da ga neće pozvati u rat.
- Eto vidite - reče Švejk - sve to mora svaki od nas podnijeti za našega cara. I pumpanje želuca, i klistir. Kad sam prije nekoliko godina služio u svojoj pukovniji, bilo je to još gore. Tada su takvom bolesniku svezali unakrst i noge i ruke, pa su ga bacili u zatvor da ozdravi. Ondje nije bilo kreveta, ni vojničkih ni bolničkih, kao ovdje, a ni pljuvačnica. Gole daske, i na njima su ležali bolesnici! Jednom je jedan od tih bolesnika zaista bolovao od tifusa, a drugi kraj njega od crnih boginja. Obojicu su svezali unakrst za noge i ruke, a pukovnijski ih je liječnik udarao nogom u trbuh, jer su, veli, simulanti. A kad su oba vojnika umrla, stvar je došla i pred parlament i novine su se raspisale o tom slučaju. Odmah su nam zabranili čitanje novina i izvršili pregled vojničkih kovčega, da vide ima li tko novine. A kako mene uvijek prati nesreća, nisu ih našli ni kod koga u čitavoj pukovniji nego kod mene. Stoga su me odveli na pukovnijski raport, i naš obrst, pravi vol, dao mu bog rajsko naselje, počeo se na mene derati neka stojim propisno i neka mu reknem tko je napisao taj članak u novine, ili će mi rastrgati gubicu od jednog uha do drugoga i zatvoriti me dok ne pocrnim. A onda je došao pukovnijski liječnik, počeo mi mahati šakom pod nosom i vikati: „Sie verfluchter Hund, sie schäbiges Wesen, sie unglückliches Mistvieh,[13] klipane socijalistički!“ Gledam ja svima iskreno u oči, ne trepćem i samo šutim držeći desnu ruku na kapi, a lijevu na šavu hlača. Skakali su oko mene kao psi, lajali su na mene, a ja ni riječi. Šutim, salutiram i lijeva mi ruka priljubljena uz hlače. Pošto su tako bjesnjeli oko pola sata, zaleti se prema meni obrst i izdere se: „Jesi li ti blesan ili nisi blesan?“ - „Pokorno javljam, gospodine obrste, ja sam blesan.“ - „Dvadeset i jedan dan strogog zatvora zbog blesavosti, dva posta

sedmično, mjesec dana pritvora, četrdeset i osam sati u špangama, odmah ga zatvorite, ne dajte mu jesti, pokažite mu da vojsci nisu potrebni blesani! Izbit ćemo ti, klipane, te novine iz glave!“ - odluči nakon dugog trčkaranja gospodin obrst. Dok sam ja sjedio u zatvoru, dešavala su se u kasarnama čudesa. Naš je pukovnik uopće zabranio vojnicima čitanje; nisu se smjele čitati ni „Praške službene novine“, a u kantini se u novine nisu smjele zamatati ni hrenovke ni sir. Otada su vojnici počeli čitati, pa je naša pukovnija postala najobrazovanija. Čitali smo sve novine, a u svakoj su se četi pravili stihovi i pjesmice protiv našeg obrsta. A kad bi se što u regimenti dogodilo, među ljudima bi se uvijek našao kakav dobročinitelj koji bi to dao u novine pod naslovom: „Mučenje vojnika“. Pa ni to im nije bilo dosta. Pisali su narodnim zastupnicima u Beč da se zauzmu za njih, a ovi su počeli podnositi interpelaciju za interpelacijom, da je naš gospodin obrst životinja i slično.
Nekakav je ministar poslao k nama komisiju da ispita stvar, pa je kasnije neki Franta Henčel iz Hluboke dobio dvije godine zatvora, jer je on ono pisao zastupnicima u Beč zbog one zaušnice koju mu je na vježbalištu prilijepio gospodin pukovnik. Kasnije, kad je komisija otputovala, gospodin obrst je dao postrojiti sve nas, čitavu regimentu, pa nam je stao govoriti da je vojnik vojnik, da on mora držati jezik za zubima i služiti, a ako mu se nešto ne sviđa, da je to kršenje subordinacije. „A vi ste, nitkovi, mislili, da će vam komisija pomoći,“ govorio je gospodin obrst, „drek vam je pomogla. Sad će lijepo svaka kompanija prodefilirati mimo mene i ponoviti glasno što sam rekao.“ - I išli smo kompanija za kompanijom, rehtsšaut,[14] gledajući u gospodina obrsta, s rukom na remenu puške i derali se: „A mi smo, nitkovi, mislili da će nam komisija pomoći, a drek nam je pomogla.“ - Gospodin obrst se smijao da se sve za trbuh hvatao, dok nije prolazila jedanaesta kompanija. Ide kompanija, udara nogama, a kad dođe do gospodina obrsta, ništa, šuti, ni glasa ne daje od sebe. Gospodin obrst pocrvenje kao puran i vrati jedanaestu kompaniju da još jednom ponovi. Defilira ona i šuti, samo red za redom drsko gleda gospodinu obrstu u oči. - „Rut“[15] zapovjedi gospodin obrst i šeće se po dvorištu, udarajući se bičem po čizmama, pijucka i najednom se zaustavi i vikne: „Abtreten“[16], sjedne na kobilu i odjuri kroz kapiju. Čekali smo šta će biti s jedanaestom kompanijom, a kad tamo neprestano ništa. Čekah smo jedan dan, dva dana, čitav tjedan, a ono ništa! Gospodin pukovnik

uopće se više nije ni pojavio u kasarni, a tome su se vrlo radovali i vojnici i podoficiri i oficiri. Kasnije smo dobili novog pukovnika, a za starog se pričalo da je u nekom sanatoriju jer je napisao vlastoručno pismo Njegovu Veličanstvu caru da se jedanaesta kompanija pobunila.
Približilo se vrijeme popodnevne vizite. Vojni liječnik doktor Grünstein obilazi od kreveta do kreveta, a za njim, ide sanitetski oficir sa zapisnikom.
- Macuna?
- Ovdje.
- Klistir i aspirin!... Pokorny?!
- Ovdje!
- Ispiranje želuca i kinin!... Kovařík?!
- Ovdje!
- Klistir i aspirin!... Koťátko?!
- Ovdje!
- Ispiranje želuca i kinin!
I tako dalje, jedan za drugim, bez milosti, mehanički, strogo.
- Švejk?!
- Ovdje!
I doktor Grünstein pogleda novog pacijenta.
- Što vas boli?
- Pokorno javljam, patim od reume!
Doktor Grünstein se za vrijeme svoje prakse privikao na fino ironiziranje, a taj je način djelovao mnogo jače nego vikanje.
- Aha, reumatizam - reče Švejku - to je vrlo teška bolest. Čudan je to slučaj da čovjek dobije reumatizam baš onda kad je svjetski rat, pa treba da ide u vojsku. Ja mislim da vas to mora strašno ljutiti.
- Pokorno javljam, gospodine nadliječniče, da me to strašno ljuti.
- Eto vidite, to ga ljuti. Od vas je zaista vrlo lijepo da ste nas se sjetili sa svojim reumatizmom baš sada. U mirno doba takav jadnik trči kao jare, ali čim bukne rat, odmah ima reumu, a i koljena mu odmah otkazu poslušnost. Zar vas ne bole koljena?
- Pokorno javljam da bole.
- I čitave noći ne možete spavati, zar ne? Reumatizam je vrlo opasna, bolna i teška bolest. Mi ovdje imamo već dobra iskustva s reumatičarima. Potpuna dijeta, a i ostale metode liječenja pokazale su se kao vrlo

uspješne. Ovdje ćete ozdraviti prije nego u Píšťanima i odmaširat ćete na frontu da će se sve prašiti za vama.
I okrenuvši se sanitetskom podoficiru, reče:
- Pišite: Švejk, potpuna dijeta, dvaput na dan ispiranje želuca, jednom na dan klistir, a kako će biti dalje, to ćemo vidjeti. A sada ga odvedite u ordinacijsku sobu, isperite mu želudac i, kada se pribere, dajte mu klistir, ali dobar, tako da počne dozivati sve svece ne bi li se reumatizam preplašio i pobjegao.
A okrenuvši se zatim svima krevetima, održa govor pun lijepih i razboritih misli:
- Nemojte misliti da pred sobom imate kakva vola koga možete vući za nos. Vaše vladanje neće me nipošto izbaciti iz ravnoteže. Ja znam da ste vi svi simulanti i da se hoćete izvući iz vojske. A prema tome ja i postupam s vama. Preživio sam stotine i stotine takvih vojnika kao što ste vi. Na ovim krevetima ležale su gomile ljudi kojima nije nedostajalo ništa drugo osim vojničkog duha. Dok su se njihovi drugovi borili na ratnim poljanama, oni su mislili da će se valjati po krevetima, dobivati bolničku hranu i čekati dok se završi rat. Ali u tom su se vraški prevarili, a i vi ćete se svi vraški prevariti. I nakon dvadeset godina vikat ćete iza sna kad budete sanjali kako ste kod mene simulirali.
- Pokorno javljam, gospodine nadliječniče - začu se tihi glas s nekoga kreveta kraj prozora - ja sam već ozdravio, ja sam već noćas opazio da mi je astma prošla.
- Kako se zovete?
- Kovařík, pokorno javljam, treba da dobijem klistir.
- Dobro, dobit ćete još klistir za put - odluči doktor Grünstein - da se ne biste tužili da vas ovdje nismo liječili. Tako, a sada svi bolesnici koje sam prozvao, neka idu za podoficirom da svaki dobije što mu pripada.
I zaista, svaki je dobio poštenu porciju koju mu je doktor propisao. Pa ako su neki i pokušali djelovati na izvršioce zapovijedi molbama ih prijetnjom da će i oni ući u sanitetsku službu i da se može dogoditi da će im izvršioci jednom pasti u ruke, Švejk se držao junački.
- Ne štedi me - rekao je Švejk krvniku koji mu je davao klistir - sjeti se svoje zakletve! Pa da ovdje leži i tvoj otac ih brat, daj im klistir, i ne trepnuvši okom. Pomisli da na ovakvim klistirima počiva Austrija i da je pobjeda naša!

Sutradan, za vrijeme vizite, doktor Grünstein upita Švejka kako mu se sviđa u vojnoj bolnici.
Švejk mu odgovori da je to dobra i uzvišena ustanova. Za nagradu je dobio isto što i jučer, osim aspirina i tri praška kinina, što su mu sasuli u vodu da odmah ispije.
Ni Sokrat nije ispio svoju čašu otrova s takvim mirom s kakvim je ispio kinin Švejk na kojem je doktor Grünstein iskušavao sve stupnjeve mučenja.
Kad su Švejka zamotali u mokru ponjavu u liječnikovoj nazočnosti, na liječnikovo pitanje kako mu se to sada sviđa, Švejk odgovori:
- Pokorno javljam, gospodine nadliječniče, ovo je kao na kupalištu ili u morskim kupkama.
- A kako je s reumatizmom?
- Pokorno javljam, gospodine nadliječniče, da reumatizam nikako ne popušta.
I Švejk je bio podvrgnut novome mučenju.
U to je vrijeme udovici pješadijskog generala, barunici von Botzenheim, zadavalo mnogo briga kako da pronađe onog vojnika o kojemu je nedavno „Bohemia“ donijela onu vijest, kako su ga, bogalja, vozili na bolesničkim kolicima a on je vikao: „Na Beograd!“ Ta je rodoljubna manifestacija, kao što znamo, potakla uredništvo „Bohemije“ da pozove čitaoce na skupljanje priloga u korist lojalnog vojnika bogalja.
Raspitivanjem na redarstvenom ravnateljstvu napokon se utvrdilo da je to bio Švejk, a dalje je već bilo lako. Barunica von Botzenheim povela je sa sobom svoju pratilicu i lakaja s košarom, pa su se odvezli na Hradčane.
Jadna barunica nije ni znala šta to znači kad čovjek leži u vojnoj bolnici garnizonskog zatvora. Njena joj je posjetnica otvorila vrata zatvora, u kancelariji bili su prema njoj vrlo susretljivi, pa je već za pet minuta znala da „der brave Soldat Švejk“[17], koga je tražila, leži u trećoj baraci na krevetu broj sedamnaest. Pratio ju je sam doktor Grünstein koji je bio zbog toga sav zbunjen.
Švejk je baš sjedio na krevetu poslije običajne dnevne kure koju je propisao doktor Grünstein, a bio je okružen grupom mršavih i izgladnjelih simulanata koji se još nisu predali, nego su se grčevito borili s doktorom Grünstein na terenu potpune dijete.
Kad bi ih tkogod slušao, stekao bi utisak da se nalazi u kulinarskom

društvu, u višoj kuharskoj školi ili na gurmanskim kursovima.
- I prosti čvarci od goveđeg loja mogu se također jesti - pričao je jedan bolesnik koji je ovdje ležao „zbog zastarjelog želučanog katara" - kad su topli. Kad se topi loj, valja ih dobro istisnuti, posoliti, popapriti, i ja vam velim da im ni guščji čvarci nisu ravni!
- Ostavite vi guščje čvarke - javi se čovjek s „rakom na želucu" - ništa nema bolje od guščjih čvaraka. Pred njima se mogu sakriti čvarci od svinjskog špeka! Razumije se, moraju se zlatno zažutjeti, kao što rade Židovi. Oni uzmu tustu gusku i skinu joj mast zajedno s kožom, pa se to onda cvre.
- Znate li da se varate što se tiče svinjskih čvaraka? - primijeti Švejkov susjed. - Razumije se samo po sebi, ja govorim o čvarcima od domaćeg špeka, o takozvanim domaćim čvarcima. Ne smiju biti smeđi, a ni žuti. Moraju biti nekako po sredini između ove dvije boje. Čvarak ne smije biti ni previše mekan, ni previše tvrd. A ne smije ni pucketati pod zubima, jer je tada pregoren. Mora se rastopiti na jeziku, a pri tom ne smijete imati osjećaj kao da vam curi mast po bradi.
- A tko je od vas jeo čvarke od konjskog sala? - javi se nečiji glas, na koji nije nitko odgovorio jer je u sobu uletio sanitetski podoficir i viknuo:
- Svi u krevet, dolazi neka nadvojvotkinja, pa neka nitko ne pomoli ispod pokrivača svoje prljave noge!
Ni nadvojvotkinja ne bi mogla ući tako veličanstveno kao što je ušla barunica von Botzenheim. Za njom je išla čitava povorka ljudi u kojoj nije manjkao ni računarski narednik bolnice, jer je on u svemu tome vidio tajanstvenu ruku revizije koja bi ga htjela baciti od masnoga korita u pozadini na milost i nemilost šrapnela nekamo pod žičane zaštite pozicija.
Bio je blijed, ali još je bio bljeđi doktor Grünstein. Njemu je titrala pred očima mala posjetnica stare barunice s titulom: udova generala i sve ono što je moglo biti s tim povezano, kao što su društvene veze, protekcije, tužbe, premještaj na frontu i druge strašne stvari.
- Ovdje je Švejk - reče čuvajući prividno mir i povede barunicu von Botzenheim do Švejkova kreveta - vlada se vrlo strpljivo.
Barunica von Botzenheim sjede na ponuđenu stolicu kraj Švejkova kreveta i reče:
- Ceski fojak, topra fojak, kriplfojak pit tapferfojak, češki fojak jako foljeti

Austrijanci.[18]
Uz to je gladila Švejka po neobrijanu licu i nastavila:
- Ja čitati sfe u novini, ja vama donesti papat, jesti, pušit, slatkiši, češki fojak, topra fojak. Johann, kommen Sie her![19]
Lakaj, koji je svojim bodljikavim zaliscima podsjećao na razbojnika Babinskog, privukao je krevetu golemu košaru, dok je pratilica stare barunice, visoka dama uplakana lica, sjela na Švejkov krevet i popravila mu slamom ispunjeni jastuk pod leđima čvrsto uvjerena da tako valja postupati s bolesnim junacima.
Barunica je dotle izvlačila iz košare darove. Tucet pečenih pilića, zamotanih u ružičasti svileni papir i povezanih crno-žutom svilenom vrpcom, dvije boce nekakva ratnog likera s etiketom: „Gott strafe England“[20] S druge strane se nalazila etiketa sa slikom Franje Josipa i Vilima II, kako se drže za ruke, kao da žele igrati igru: „Zekan sjedi u jamici, o jadniče, što ti je, da ne možeš skakati?“
Zatim je izvukla iz košare tri boce vina za rekonvalescente i dvije kutije cigareta. Sve je elegantno smjestila na prazan krevet kraj Švejka i dodala još lijepo uvezanu knjigu: „Događaji iz života našega monarha“, koju je napisao veoma zaslužni glavni urednik „Službenih praških novina“, koji je u starom Franji vidio samog sebe. Zatim je stavila na krevet zamotke čokolade s istim onim natpisom „Gott strafe England!“ i s istim slikama austrijskog i njemačkog cara. Ali na čokoladi se nisu držali za ruke, nego su bili odvojeni i okrenuti jedan drugome leđima. Lijepa je bila dvoredna četkica za zube s natpisom „Viribus unitis!“[21] da se svaki onaj koji bude čistio zube sjeti Austrije. Elegantan je i vrlo zgodan dar za frontu i rovove bio pribor za čišćenje nokata. Na kutiji je bila slika šrapnela koji se rasprsnuo i čovjeka sa šljemom na glavi, kako juri s bajunetom naprijed.
Pod sličicom je bio natpis: „Für Gott, Kaiser und Vaterland!“[22] Bez sličice je bio zamotak keksa, ali su zato na njemu bili stihovi:

Österreich, du edles Haus,
steck deine Fahne aus,
lass ste Winde weh’n,
Österreich muss ewig steh’n![23]

Češki prijevod ove kitice nalazio se na drugoj strani.
Kao posljednji dar izvadila je bijeli zumbul u zemljanom loncu.
Kad je sve to ležalo razmotano na krevetu, barunica von Botzenheim nije mogla suzdržati suze. Nekolicini izgladnjelih simulanata curile su sline na usta. Baruničina je pratilica podupirala Švejka koji je sjedio, a i sama je plakala. Bilo je tiho kao u crkvi, no tišinu naglo naruši Švejk sklopivši ruke:
- Oče naš, koji jesi na nebesima, sveti se ime Tvoje, dođi kraljevstvo Tvoje... pardon, milostiva gospođo, nije to ono pravo: htio sam reći: Gospodine Bože, oče nebeski, blagoslovi nam ove darove koje ćemo uživati po velikoj milosti Tvojoj. Amen!
Poslije ovih riječi dohvati s kreveta pile i poče ga jesti, praćen preplašenim pogledom doktora Grünsteina.
- Ah, kako mu prija, našem vojniku! - s oduševljenjem šapnu doktoru Grünsteina stara barunica. - On je sigurno već zdrav pa može poći na frontu. Zaista mi je vrlo drago što mu je to tako godilo.
Zatim je pošla od kreveta do kreveta i počela dijeliti cigarete i čokoladom prelivene bademove bombone, a poslije toga obilaska vratila se opet k Švejku, pogladila ga po kosi rekavši: „Behüt euch Gott!“[24] i izašla s čitavom pratnjom kroz vrata.
Prije nego se doktor Grünsteina vratio odozdo, kamo je pošao da isprati barunicu, Švejk je podijelo piliće, koje su pacijenti smazali takvom brzinom da je umjesto pilića doktor Grünstein našao samo hrpu kostiju, tako čisto oglodanih kao da su pilići živi pali u gnijezda lešinara, pa je njihove oglodane kosti pržilo sunce nekoliko mjeseci.
Nestao je i ratni liker i tri boce vina. Iščezle su u želucima i čokolade i keksi. Netko je čak popio i bočicu politure za nokte, koja je bila u garnituri, i nagrizao pastu za zube priloženu uz četkicu.
Kad se doktor Grünstein vratio, postavio se opet u borbenu pozu i održao velik govor. Kamen mu je pao sa srca što je posjet već završen. Hrpa oglodanih kostiju uvjerila ga je da su svi nepopravljivi.
- Vojnici! - poče on. - Da imate samo malo pameti, vi biste sve to ostavili nedirnuto imajući na umu da vam, ako sve pożderete, gospodin liječnik neće vjerovati da ste teški bolesnici. Vi ste tim sami sebi dali svjedodžbu da ne umijete cijeniti moju dobrotu. Ispirem vam želudac, dajem vam klistir, trudim se da vas održim na potpunoj dijeti, a vi pretrpavate svoje

želuce. Zar hoćete da dobijete želučani katar? Varate se! Prije nego vaš želudac dospije sve to svariti, pročistit ću vam ga tako temeljito da ćete se toga sjećati do smrti i pričati još svojoj djeci kako ste jednom požderali piliće i nažderali se drugih raznih dobrota, ali kako se to nije zadržalo u vašem želucu ni četvrt sata jer su vam odmah ispumpali želudac. Pođite dakle jedan po jedan za mnom, da ne zaboravite da nisam vol kao što ste vi, nego da sam ipak bar malo pametniji nego vi svi zajedno. Osim toga javljam vam da ću sutra poslati amo komisiju da vas pregleda jer se ovdje već predugo valjate, a nikomu od vas nije ništa kad ste mogli za pet minuta zagaditi svoj želudac tako savršeno kao što ste baš sada dokazali. Dakle, naprijed marš!

Kad je došao red na Švejka, doktor Grünstein ga pogleda i neko ga sjećanje na današnji zagonetni posjet potakne da ga zapita:

- Vi poznajete gospođu barunicu?

- Ona mi je maćeha - odgovori mirno Švejk. - Dok sam još bio sasvim malen, izložila me i napustila, pa me sada opet našla...

A doktor Grünstein reče kratko:

- Dajte Švejku još i klistir.

Naveče je na krevetima bilo tužno. Još prije nekoliko sati svima su u želucima bila razna dobra i ukusna jela, a sad se ondje nalazio samo slabi čaj i komadić kruha.

Bolesnik s kreveta br. 21 javio se od prozora:

- Vjerujete li, drugovi, da ja više volim prženo nego pečeno pile?

Netko progunđa: „Pokrijte ga dekom!“, no svi su bili tako slabi poslije neuspjele gozbe da se nitko nije ni makao.

Doktor Grünstein je održao riječ. Prije podne je došlo nekoliko vojnih liječnika - članova čuvene komisije.

Prolazili su ozbiljno kroz redove kreveta i ništa se drugo nije čulo nego:

- Pokažite jezik!

Švejk je isplazio jezik tako jako da mu je lice pokazivalo glupu grimasu, a oči su mu se zatvorile:

- Pokorno javljam, gospodine nadliječniče, da nemam duži jezik.

I nastala je zanimljiva rasprava između Švejka i komisije. Švejk je tvrdio da je to rekao iz bojazni, da ne bi pomislili da pred njima skriva jezik.

Nasuprot tome članovi komisije bitno su se razilazili u sudovima o Švejku.

Polovina je od njih tvrdila da je Švejk „ein blöder Kerl“[25], dok je druga polovina držala da je on nitkov koji hoće da pravi sprdnju s vojskom.
- To bi bila divna stvar - izdere se na Švejka predsjednik komisije - kad s vama ne bismo mogli izaći na kraj!
Švejk je gledao čitavu komisiju s božanskim mirom nedužnoga djeteta.
Viši štabni liječnik priđe sasvim blizu Švejku:
- Želio bih znati, vi morska svinjo, što sada mislite?
- Pokorno javljam da ja uopće ne mislim.
- Himmeldannerwetter![26] - dreknu jedan član komisije zvekećući sabljom - on dakle uopće ne misli. A zašto vi, sijamski slone, ne mislite?
- Pokorno javljam da ja zato ne mislim jer je to vojnicima u vojsci zabranjeno. Kad sam pred više godina služio kod devedeset i prve pukovnije, tada nam je naš gospodin kapetan uvijek govorio: „Vojnik ne smije misliti. Za njega misli njegov pretpostavljeni. Čim vojnik počne misliti, tada on više nije vojnik, nego obični ušljivi civilist. Mišljenje ne vodi...“

- Jezik za zube! - prekine Švejka bijesno predsjednik komisije. - Imamo mi o vama podatke! Der Kerl meint: man wird glauben, er sei ein wirklicher Idiot.[27] Niste vi nikakav idiot, Švejku, lukavac ste vi, nitkov, fakin, ušljivac, razumijete li...
- Pokorno javljam da razumijem.
- Već sam vam rekao da držite jezik za zubima, jeste li čuli?
- Pokorno javljam da sam čuo da treba da držim jezik za zubima.
- Himmelherrgott[28], ta držite jezik za zubima kad sam vam zapovjedio; ta znate dobro da ne smijete ni pisnuti!

- Pokorno javljam da znam da ne smijem ni pisnuti.
Gospoda oficiri se pogledaše i dozvaše narednika:
- Ovog čovjeka - reče viši štabni liječnik pokazujući na Švejka - odvedite u kancelariju i pričekajte naš izvještaj i raport. Momak je zdrav kao riba, simulira i brblja i izvrgava ruglu svoje pretpostavljene. Misli da su oni ovdje samo radi njegove zabave i da je čitava vojska samo šala i komedija. Već će vam omi u garnizonskom zatvoru pokazati da vojska nije nikakva sprdačina.
I Švejk ode s narednikom u kancelariju gunđajući usput po dvorištu:

Ja sam uvijek mislio
da je vojska šala,
za nedelju ili dvije eto mene
eto mene, mala...

I dok se na Švejka u kancelariji derao dežurni oficir govoreći da takve momke kao što je Švejk treba strijeljati, komisija je gore u bolničkim sobama obračunavala sa simulantima. Od sedamdeset pacijenata spasila se samo dvojica.
Jedan kojemu je granata otkinuta nogu, i drugi s istinskim gnjiljenjem kostiju.
Jedino oni nisu čuli riječi „tauglich“,[29] a ostali svi, pa čak i ona trojica koja su umirala od tuberkuloze, proglašeni su sposobnima za službu na ratištu. Viši štabni liječnik nije propustio priliku da pri tom malo progovori.
Njegov je govor bio propleten najrazličitijim pogrdama, a sadržajno je bio kratak. Svi su oni stoka i đubre, i samo ako se budu junački borili za svoga cara, moći će se povratiti u ljudsko društvo i oprostit će im se poslije rata što su htjeli izmaći vojnoj dužnosti simuliranjem. Ali on sam u to ne vjeruje, nego misli da ih sve čeka konopac.
Neki mladi vojni liječnik, čista još i nepokvarena duša, zamoli višeg štabnog liječnika da može i on reći nekoliko riječi. Njegov se govor razlikovao od govora njegova pretpostavljenog optimizmom i naivnošću. Govorio je njemački.
Govorio je dugo o tome da svaki koji sad napušta bolnicu da ode sa svojom pukovnijom na frontu, mora biti pobjednik i vitez. On je, veli,

uvjeren da će oni vješto baratati oružjem na bojištu i da će biti časni u svim ratnim i privatnim poslovima. Da će biti nepobjedivi ratnici, sjećajući se slave Radetzkoga i princa Eugena Savojskog. Da će oploditi svojom krvlju široka polja slave monarhijine i pobjednički izvršiti zadatak koji im je odredila historija. Smjelo i odvažno, prezirući svoje živote pojurit će oni naprijed pod izrešetanim zastavama svojih regimenata u novu slavu, u nove pobjede.

Kasnije na hodniku rekao je tome naivnom čovjeku viši štabni liječnik ovo:

- Gospodine kolega, uvjeravam vas da je sve to uzalud. Od ovih nitkova ne bi mogao odgojiti vojnike ni Radetzky, a ni taj vaš princ Eugen Savojski. Govorio čovjek njima anđeoski ili đavolski, svejedno je. To je banda!

IX. ŠVEJK U GARNIZONSKOM ZATVORU

Posljednje utočište onih koji nisu htjeli ići u rat bio je garnizonski zatvor. Poznavao sam jednog suplenta matematike koji u artiljeriji nije htio da puca, pa je stoga ukrao sat jednom natporučniku samo da dođe u zatvor. To je učinio potpuno svjesno. Rat mu nije imponirao, a nije ga ni opčaravao. Pucati na neprijatelja i ubijati na drugoj strani šrapnelama i granatama isto takve nesretne suplente matematike smatrao je glupošću.
- Neću da me mrze zbog moje nasilnosti - rekao je i mirne duše ukrao sat. Ispočetka su ispitivali njegovo duševno stanje, ali kad je izjavio da se htio obogatiti, otpremili ga u garnizonski zatvor. Bilo je više takvih ljudi koji su sjedili u zatvoru zbog krađe ili prevare. Idealista i neidealista. Ljudi koji su rat gledali kao izvor prihoda, različitih računarskih podoficira u pozadini i na fronti koji su vršili svakojake prevare s hranom i vojnicima, a zatim i malih kradljivaca, tisuću puta poštenijih od onih macana koji su ih amo poslali. U zatvoru su sjedili vojnici i zbog različitih drugih prestupa, sasvim vojničkog obilježja, kao što je povreda discipline, pokušaj bune, dezerterstvo. Poseban su tip zatvorenika predstavljali politički zatvorenici, od kojih je osamdeset posto bilo potpuno nevinih, a od kojih je ipak devedeset i devet posto bilo osuđivano.
Aparat vojnog suda bio je veličanstven. Takav sudski aparat ima svaka država prije općeg političkog, gospodarskog i moralnog pada. Sjaj bivše moći i slave čuvaju sudovi, policija, žandarmerija i potkupljiva bagra

doušnika.
U svakoj vojnoj jedinici Austrija je imala svoje doušnike koji su denuncirali svoje drugove iako su zajedno s njima spavali na vojničkim krevetima i na maršu dijelili s njima svoj kruh.
I državna je policija dostavljala u zatvor obilan materijal. Radila su to gospoda Klima, Slaviček end comp. Vojna je cenzura dopremala amo autore korespondencije između fronte i onih koji su kod kuće ostali u očajnim prilikama. Žandari su amo dovodili i stare pravoužitnike koji su slali pisma na frontu, a vojni sud im je natovario na leđa po dvanaest godina zatvora zbog njihovih utješnih riječi i prikazivanja bijede na kućnom ognjištu.
Iz hradčanskog garnizonskog zatvora vodio je put preko Břevnova na motolsko vježbalište. Tim je putem išao u pratnji vojnika neki čovjek $ lancima na rukama, a za njim su išla kola s mrtvačkim lijesom. I na motolskom je vojnom vježbalištu odjeknula kratka zapovijed: „An! Feuer!“[30] A u svim regimentama i bataljonima čitala se pukovnijska naredba da je opet jedan čovjek strijeljan zbog pokušaja pobune prilikom stupanja u vojsku, kad je gospodin kapetan udario sabljom njegovu ženu koja se nije mogla rastaviti od muža.
A u garnizonskom su zatvoru trojica: štabni profoz Slavik, kapetan Linhart i narednik Repa, nazvani „krvnik“, izvršavali već svoj zadatak. Koliko su ljudi umlatili u samicama! Lako je moguće da je kapetan Linhart i danas, u čehoslovačkoj Republici, i nadalje kapetan. Želio bih da mu se priznaju godine službe koje je proveo u garnizonskom zatvoru. Slavičeku i Klimi s državne policije priznate su te godine. Repa se vratio u civil i on je sada zidarski majstor. A možda je i član kakvih rodoljubnih društava u Republici.
Štabni profoz Slavik postao je za Republike tat, pa je sada u zatvoru. Nije se, jadnik, uspio usidriti u Republici kao ostala vojnička gospoda.

* * *

Sasvim je prirodno da je štabni profoz Slavik, preuzimajući Švejka, bacio na nj pogled pun nijema spočitavanja:
- I ti si valjda na slabu glasu kad si došao amo među nas? Mi ćemo ti, momče, zasladiti ovdašnji boravak, kao i svima koji su pali u naše ruke, a te naše ruke nisu baš ženske ručice.
A da prida važnost svome pogledu, gumu Švejku pod nos svoju žilavu,

golemu pesnicu i reče:
- Pomiriši, nitkove!
Švejk pomiriše i reče:
- Ne bih htio da dobijem njom po nosu, miriše na groblje.
Ovaj mirni i razboriti odgovor svidio se štabnom profozu.
- He - reče i udari Švejka pesnicom u trbuh - ispravi se, šta to imaš u džepovima? Ako imaš cigaretu, možeš je zadržati, a novce daj ovamo, da ti ih ne ukradu. Zar nemaš više? Zaista nemaš? Ne laži, laž se kažnjava.
- Kamo ćemo s njim? - upita narednik Repa.
- U ćeliju br. 16 - odluči profoz - među one gaćane, zar ne vidite da je gospodin kapetan Linhart napisao na spisu: „Streng behüten, beobachten!"[31] - Da, da - reče on svečano Švejku - s gadovima mi postupamo gadno. Kad se tko opire, mi ga odvučemo u samicu i ondje mu prebijemo sva rebra i ostavimo ga ondje dok ne crkne. Imamo pravo na to! Tako smo npr. uradili s onim mesarom, zar ne, Repa?
- No da - odgovori sanjivo narednik Repa - ali s njim smo imali muke, gospodine štabni profoze. To je bio ljudeskara. Gazio sam po njemu preko pet minuta, a onda su mu tek počela pucati rebra i izlaziti krv na usta. Živio je još deset dana. Strahovita snaga!
- Eto, vidiš, nitkove, tako ti je to kod nas kad se tko opire ili pokuša da pobjegne - svršavao je profoz Slavik svoje pedagoško izlaganje. - To je zapravo samoubojstvo, koje se kod nas isto tako kažnjava. Ih, ne dao bog, da ti, govnaru, padne na pamet da se na što tužiš kad dođe inspekcija. Kada dođe inspekcija i zapita: imate li kakvu žalbu?" - tada moraš, smrade, stati mirno, salutirati i odgovoriti: „Pokorno javljam da nemam, da sam potpuno zadovoljan!" Kako ćeš dakle reći, gade, ponovi!
- Pokorno javljam da nemam, da sam potpuno zadovoljan - ponovi Švejk, a lice mu je pri tom imalo tako dragi izražaj da se štabni profoz prevario i smatrao to iskrenim nastojanjem i poštenjem.
- A sad se svući sve do gaća pa ćeš na broj šesnaest - reče prijazno ne dodajući ni riječi „nitkove", „gade" ili „smrade", kao što je inače običavao.
Na broju šesnaest zatekao je Švejk dvadeset ljudi bez hlača. Sve su to bili takvi kojima je na spisu stajala napomena: „Streng behüten, beobachten!" pa su ih sada vrlo dobro čuvali da ne pobjegnu.
Da su gaće bile čiste i da na prozorima nisu bile rešetke, mogli biste na prvi pogled pomisliti da ste u garderobi kakva kupališta.

Švejka je od narednika Repe preuzeo „sobni komandant“, obrastao u bradu, u razgaljenoj košulji. Zapisao je na komadić papira koji je visio na zidu Švejkovo ime i rekao mu:
- Sutra ćemo imati divan prizor. Vodit ću vas u kapelicu na propovijed. Svi mi u gaćama stajat ćemo pod samom propovjedaonicom. Bit će lakrdije!
Kao u svim zatvorima i kaznionicama, tako je i u garnizonskom zatvoru kućna kapelica bila vrlo omiljena. Ne zbog toga što bi prisilni posjet garnizonskoj kapelici približio posjetnike bogu ili što bi se kažnjenici više uputili u moral. O takvoj gluposti ne može biti ni govora.
Služba božja i propovijed značili su lijepo uzbuđenje u dosadnom garnizonskom životu. Ne zbog toga što će posjetnici biti bliže bogu, nego zbog nade da se na hodniku ili dvorišnom putu može naći komadić odbačene cigarete ili cigare. Boga je potpuno potisnuo u pozadinu mali čik koji se beznadno valjao u pljuvačnici ili negdje na zemlji u prašini. Taj mali, smrdljivi predmet iznio je pobjedu i nad bogom i nad spasom duše.
A zatim sama propovijed koja je bila puna zabave i šale. Feldkurat Otto Katz bio je ipak dražestan čovjek. Njegove su propovijedi bile neobično privlačive, šaljive i osvježujuće u toj zatvoreničkoj dosadi. Umio je tako divno brbljati o beskrajnoj milosti božjoj i krijepiti pokvarene zatvorenike i obeščašćene ljude. Umio je tako divno grditi s propovjedaonice i s oltara! Umio je za oltarom tako bajoslovno dreknuti „Ite, missa est!“[32] i čitavu misu odslužiti na originalan način i posve izvrnuti poredak svete mise, izmisliti, kad je bio jako pijan, nove molitve i novu svetu misu, svoje obrede, nešto čega još nije bilo.
A zatim, kakve li lakrdije kad bi se poskliznuo i pao zajedno s kaležom, sa svetim otajstvom ili s misnom knjigom i onda glasno okrivio ministranta, koji je bio zatvorenik, da mu je namjerno podmetnuo nogu, pa mu je odmah pred samim svetim otajstvom odrapio nekoliko dana samice i špange.
A kažnjeni ministrant se radovao jer sve to pristaje uz tu čitavu lakrdiju u kažnjeničkoj kapelici. On igra veliku ulogu u toj predstavi i dostojno ju je odigrao.
Feldkurat Otto Katz, najsavršeniji vojni svećenik, bio je Židov. To uostalom nije ništa čudno. Nadbiskup Kohn je također bio Židov i još k tomu Macharov drug.[33]
Feldkurat Otto Katz imao je još burniju prošlost nego slavni nadbiskup

Kohn.
Svršio je trgovačku akademiju i služio vojsku kao jednogodišnji dobrovoljac. Tako je dobro poznavao mjenično pravo i snalazio se s mjenicama da je za tu godinu dana doveo trgovačku firmu „Katz i drug“ do tako slavnog i uspjelog bankrota da je stari gospodin Katz otputovao u Sjevernu Ameriku, pošto je izvršio izravnanje sa svojim vjerovnicima bez njihova znanja i bez znanja svoga kompanjona koji je otputovao u Argentinu.
Kad je dakle mladi Otto Katz tako nesebično podijelio Sjevernu i Južnu Ameriku dvjema članovima firme „Katz i drug“, našao se odjednom u položaju čovjeka koji nema što naslijediti, ne zna kamo bi glavu naslonio, i mora se aktivirati u vojnoj službi.
No prije toga je jednogodišnji dobrovoljac Otto Katz izmislio neobično slavan čin. Pokrstio se! Obratio se Kristu da mu on pomogne pri stvaranju karijere. Obratio se njemu s potpunim povjerenjem da je to trgovački posao između njega i sina božjega.
Krstili su ga svečano u Emauskom samostanu. U krstionicu ga je zamočio sam pater Albán. Bio je to divan prizor; nazočni su bili neki pobožni major Katzove pukovnije, neka stara djevica iz Doma plemkinja na Hradčanima i neki velikousti predstavnik konzistorije kao kum.
Oficirski je ispit položio dobro, i novopečeni kršćanin Otto Katz ostade u vojsci. Ispočetka mu se činilo da će sve ići dobro, pa se čak spremao za polazak štabnih tečajeva.
Ali jednoga se dana opio i otišao u samostan, odbacio sablju i obukao mantiju. Pošao je nadbiskupu na Hradčane i bio je primljen u sjemenište. Opio se na mrtvo ime prije posvećenja u nekoj vrlo čestitoj kući sa ženskom poslugom u Vejvodinoj uličici pa je iz vrtloga uživanja i zabave pošao izravno na posvećenje. Poslije posvećenja otišao je u svoju pukovniju po protekciju, pa kad je bio imenovan feldkuratom, kupio je konja, jahao po Pragu i rado učestvovao na svim pijankama oficira svoje pukovnije.
U hodniku kuće u kojoj je stanovao vrlo su se često čule kletve nezadovoljenih vjerovnika. Dovodio je u stan i djevojke sa ulice ili je slao po njih svoga vojničkoga slugu. Vrlo je rado igrao ferbla, a nagađalo se i pretpostavljalo da vara na kartama, ali nitko mu nije dokazao da ima skrivena asa u širokom rukavu svoje vojničko-popovske halje. U

oficirskim krugovima zvali su ga svetim ocem.
Za propovjed se nije nikad spremao. U tome se razlikovao od svoga prethodnika, koji je također posjećivao garnizonski zatvor. Bio je to čovjek s fiksnom idejom da se zatvorenici dadu popraviti propovijedima. Taj je časni svećenik pobožno prevrtao očima i tumačio zatvorenicima da je potrebno reformirati prostituciju, brigu o neudatim majkama, i pričao je o odgoju nezakonite djece. Njegove su propovijedi imale apstraktno obilježje i nisu bile ni u kakvoj vezi s konkretnom situacijom, pa su zatvorenicima bile dosadne.
Naprotiv, feldkurat Otto Katz držao je propovijedi kojima su se svi radovali.
Bio je to svečan trenutak kad bi u kapelicu uveli u gaćama zatvorenike iz sobe br. 16, jer je bilo riskantno da obuku hlače, da se ne bi koji izgubio. Tih dvadeset bijelih gaćana i anđela smjestiše pod propovjedaonicu. Neki, kojima se Fortuna nasmiješila, žvakahu čikove koje su našli na putu, jer naravno nisu imali džepova pa ih nisu mogli spremiti.
Oko njih su stajali ostali zatvorenici i uživali gledajući dvadeset gaćana pod propovjedaonicom, na koju se popeo feldkurat zveckajući ostrugama.
- Habtacht![34] - viknu. - Na molitvu! I svi ponavljajte za mnom što ću sada govoriti! A ti straga, nitkove, ne išmrkuj se u ruku dok si u hramu božjem, inače ću te dati zatvoriti. Da niste već, dangube, zaboravili očenaš? Pokušat ćemo dakle... No znao sam ja, neće ići. Kakav očenaš, mnogo je važnije smazati dvije porcije mesa i grahovu salatu, dobno se nasititi i leći potrbuške na krevet, kopati nos i ne misliti na Gospoda, zar ne?
Pogledao je s propovjedaonice dolje na dvadeset bijelih anđela u gaćama koji su se, kao i svi ostali, vrlo dobro zabavljali. Straga su se igrali mesarenja?[35]
- Vrlo dobro! - šapnu Švejk svojem susjedu, koji je bio osumnjičen da je svojemu drugu za tri krune odsjekao sjekirom sve prste na ruci, da ga otpuste iz vojske.
- Pravo tek dolazi - reče susjed - danas je opet propisno pijan, pa će opet pričati o trnovitom putu grijeha.
Feldkurat je danas bio zaista izvrsno raspoložen. Nije ni sam znao zašto to radi, no stalno se naginjao izvan propovjedaonice, pa je gotovo izgubio ravnotežu i pao napolje.

- Pjevajte nešto, momci - vikao je onima dolje - ili želite li možda da vas naučim novu pjesmicu? Pjevajte sa mnom:

Moja je dragana
najdraža od svih,
sam joj se ne udvaram,
udvaraju joj se mnogi,
na tisuće ih ima,
a ta moja najmilija,
to je Djeva Marija...

- Vi to, nitkovi, nećete nikada naučiti - nastavljao je feldkurat - ja sam za to da vas sve odreda postrijeljaju, razumijete li? Ja to tvrdim s ovoga božjeg mjesta, ništarije, jer Bog je nešto što vas se ne boji i što će vas prodrmati da ćete od toga pobudaliti, jer vi oklijevate da se obratite Kristu i radije gazite po trnovitom putu grijeha.
- Eto ga, stigao je do toga, propisno je nakresan - radosno šapnu Švejku njegov susjed.
- Trnovit put grijeha, glupani, to je put borbe s porocima. Vi ste izgubljeni sinovi, koji se radije valjate u samici nego da se vratite Ocu. Sve dalje i više upravite svoj pogled u nebeske visine pa ćete pobijediti, i nastanit će se mir u vašoj duši, vi uličnjaci! Ja bih molio da onaj straga ne šmrca tako glasno. Nije konj i nije u konjušnici, nego u hramu Gospodnjem. Na to vas upozorujem, dragi moji. Tako... a gdje sam ono prestao. Ja, über den Seelenfrieden, sehr gut.[36] Sjetite se, stoko jedna, da ste ljudi i da morate gledati i kroz tamni mrak u daleki prostor i znati da je ovdje sve vremenito, a samo je Bog vječan. Sehr gut, nicht war, meine Herren?[37] Ja bih se morao danju i noću za vas moliti da milosrdni Bog, derani glupi, ulije svoju dušu u vaša okorjela srca i da svojom svetom milošću opere grijehe vaše, da budete njegovi zauvijek i da vas, ništarije jedne, uvijek ljubi. Ali u tom se varate. Ja vas neću voditi u raj... - I feldkurat štucnu. - I neću - ponovi tvrdoglavo - ništa neću za vas uraditi, a i ne pada mi na pamet, jer ste nepopravljivi nitkovi. Na vašim putovima neće vas voditi dobrota Gospodnja, dah ljubavi božje neće vas prozračiti, jer dragomu Gospodinu Bogu i ne pada na um da se bavi ovakvim lopovima. Slušate li, vi dolje u tim gaćama?

Dvadeset gaćana pogleda gore i reče kao jednim glasom:
- Pokorno javljamo da slušamo.
- Nije dovoljno samo slušati - nastavljaše propovijed vojni svećenik - tamni oblak života u kojem vam božji smiješak neće oduzeti tugu, vi glupani, jer dobrota božja također ima granica, a ti, magarče odostrag, ne kašljucaj, jer ću te dati zatvoriti dok ne pocrniš. A vi ondje dolje ne mislite da ste u krčmi. Bog je neizrecivo milosrdan, ali samo prema čestitim ljudima, ne prema kakvom izmetu ljudskoga društva koji se ne drži njegovih zakona ni Dienstreglementa.[38] To sam vam htio reći. Moliti ne znate i mislite da se u crkvu ide zbog kakve šale, kao da je ovdje kazalište ili kino. A to ću vam izbiti iz glave, da ne mislite da sam ovdje zato da vas zabavljam i dajem vam kakvu životnu radost. Pozatvarat ću vas u samice, to ću uraditi, ništarije. Gubim s vama vrijeme i vidim da je sve to posve uzalud. Da je ovdje i sam feldmaršal ili nadbiskup, vi se ne biste popravili i ne biste se obratili Bogu. A ipak ćete se jednom sjetiti mene, da sam vam želio dobro!
Među dvadesetoricom gaćana začu se jecanje. To se Švejk rasplakao.
Feldkurat pogleda dolje. Vidio je Švejka kako rukom briše oči. Oko njega se razabiralo radosno odobravanje.
Feldkurat nastavi upirući prstom u Švejka:
- Ovaj čovjek neka vam posluži kao primjer! Šta radi? Plače. Ne plači, velim ti, ne plači! Ti hoćeš da se popraviš? E, dragi moj, to ti baš neće tako lako uspjeti. Sada plačeš, a kad se odavde vratiš u svoju sobu, bit ćeš opet isto takav nitkov kao i prije toga. Moraš još mnogo razmišljati o beskrajnoj milosti i milosrđu božjem, mnogo se truditi da tvoja grešna duša nađe u svijetu onaj pravi put kojim treba da kreće. Danas vidimo da nam se ovdje rasplakao jedan čovjek koji se želi obratiti, a šta radite vi ostali? Baš ništa! Eno onaj nešto žvače kao da su mu roditelji bili preživači, a oni ondje opet traže uši u košulji u hramu božjem. Zar se ne možete kod kuće češati, nego to morate raditi baš pri službi božjoj? Gospodine štabni profoze, vi također ništa ne vidite.
Ta svi ste vi vojnici, a ne kakvi glupi civilisti! Ipak treba da se vladate kako dolikuje vojnicima, pa ma to bilo i u crkvi! U crkvi, do đavola, tražite Boga, a uši trijebite kod kuće! Time sam svršio, vi fakini, i tražim od vas da se za vrijeme mise vladate pristojno, da se ne dogodi kao posljednji put kad su oni u posljednjim redovima mijenjali kažnjeničko rublje za

kruh i žderali ga za vrijeme podizanja.
Feldkurat siđe s propovjedaonice i otiđe u sakristiju, kamo se uputio za njim štabni profoz. Začas se štabni profoz vrati, pođe pravo k Švejku, izvuče ga iz skupine dvadesetorice gaćana i odvede ga u sakristiju.
Feldkurat je sjedio vrlo udobno na stolu i frkao cigaretu.
Kad je Švejk ušao, reče mu feldkurat:
- Tu ste dakle! Ja sam već sve razmotrio i mislim da sam vas progledao kako treba, razumiješ, momče? To je prvi slučaj da mi se netko u crkvi rasplakao.
I skoči sa stola, prodrmavši Švejka za ramena, te poče vikati pod velikom, turobnom slikom Franje Saleskog:
- Priznaj, gade, da si plakao samo radi šale?!
Sa slike je Franjo Saleski radoznalo gledao Švejka. A s druge strane, s druge slike, gledao je Švejka zabezeknuto neki mučenik, kojemu su u stražnjici bili zabodeni zubi pile kojom su ga pilili rimski najamnici. Na mučenikovu licu nije se razabirala nikakva patnja, ali ni radost ni mučenički sjaj. Samo je zabezeknuto gledao, kao da želi reći: „Kako se to zapravo sa mnom dogodilo, što to radite sa mnom, gospodo?“
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate - reče ozbiljno Švejk stavljajući sve na jednu kartu - ispovijedam se Bogu svemogućemu i vama, časni oče, kao božjem zamjeniku da sam zaista plakao samo radi šale. Ja sam vidio da uz vašu propovijed fali grešnik koji se kaje i koga ste vi uzalud tražili u svojoj propovijedi. Htio sam vas zaista obradovati, kako ne biste mislili da nema više pravednih ljudi, a sebi sam priuštio šalu da mi malo odlane.
Feldkurat se zagleda ispitljivo u prostodušno Švejkovo lice. Sunčana zraka je zatitrala na turobnoj slici Franje Saleskoga i toplo ogrijala zabezeknutog mučenika na suprotnom zidu.
- Počinjete mi se sviđati - reče feldkurat sjedajući ponovo na stol. - Kojoj regimenti pripadate? - I poče štucati.
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate, da pripadam i ne pripadam devedeset i prvoj regimenti i da uopće ne znam šta je to zapravo sa mnom.
- A zašto ste zapravo u zatvoru? - upita feldkurat ne prestajući štucati.
Iz kapelice su dopirali zvuci harmonija koji je zamjenjivao orgulje. Muzičar, neki učitelj, zatvoren zbog dezerterstva, izvijao je na harmoniju

najturobnije crkvene melodije. Sa štucanjem feldkurata ti su se zvuci slivali u novu dorsku skalu.
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate, da zaista ne znam zašto sam u zatvoru. Mene uvijek prati nesreća. Ja uvijek želim dobro, a na kraju mi se preokrene na zlo, kao i onom mučeniku na onoj slici.
Feldkurat pogleda sliku, nasmije se i reče:
- Vi mi se zaista sviđate. Propitat ću se za vas kod vojnog suca, a sada se više ne mogu zadržavati s vama. Samo da već jednom svršim tu svetu misu! Kehrt euch! Abtreten![39]
Kad se Švejk vratio svojem vodu gaćana pod propovjedaonicom, vrlo je suho i kratko odgovorio na pitanja što je feldkurat htio od njega u sakristiji:
- Oždeœran je!
Novi čin feldkurata, služenje svete mise praćeno je s velikom pažnjom i neskrivenim simpatijama svih prisutnih. Jedan se pod propovjedaonicom čak kladio da će feldkuratu ispasti monstranca iz ruke. Stavio je u okladu čitavu svoju porciju kruha protiv dvije zaušnice. I pobijedio je.
Ono što je u kapelici ispunjavalo duše prisutnih pri pogledu na obrede feldkurata nije bio misticizam vjernika ili pobožnost pravih katolika. Bio je to takav osjećaj kao u kazalištu kad ne znamo sadržaj komada, a radnja se zapleće, pa s uzbuđenjem očekujemo kako će se stvar razviti. Zaronili su u sliku koju im je s velikom požrtvovnošću pružao za oltarom gospodin feldkurat.
Odali su se estetskom uživanju u ornatu koji je feldkurat naopako obukao, pa su s usrdnim razumijevanjem i ushićenjem pratili sve što se za oltarom događalo.
Riđokosi ministrant, dezerter; iz crkvenjačkih krugova, specijalista za sitne krađe u dvadeset osmoj pukovniji, pošteno se trudio da se sjeti čitava toka, tehnike i teksta svete mise. On je ujedno bio i ministrant i šaptalac feldkurata, koji je potpuno lakomisleno preskakivao čitave rečenice i umjesto obične mise počeo služiti zornicu i na sveopće zadovoljstvo publike zapjevao zorničke pjesme.
Nije imao ni glasa ni sluha, pa se pod svodom kapelice orilo takvo zavijanje i drečanje kao u svinjcu.
- Baš, se danas oždšerao! - govorili su zadovoljno i radosno momci pred oltarom. - Baš je pijan! Dobro ga drži! Nalokao se zacijelo negdje kod

djevojčura.
I već se valjda treći put čulo od oltara pjevanje feldkuratovo: „Ite, missa est!“ kao bojni poklik indijanski, tako da su se stakla na prozorima tresla.
I tada feldkurat pogleda još jednom u kalež, nije li ipak u njemu preostala koja kapljica vina, trgne nezadovoljno rukom i okrene se slušaocima:
- Tako, sada, nitkovi, možete ići kući, gotovo je. Opazio sam da vi, fakini, niste dosta pobožni, kao što biste morali biti kad ste u crkvi pred licem presvetog otajstva božjeg. Pred licem najvišega boga vas nije stid smijati se naglas, kašljati i kesiti se, udarati nogama o pod, i to čak preda mnom koji zastupam pred vama Djevicu Mariju, Isusa Krista i Boga Oca, vi glupani. A ako se to ubuduće ponovi, tada ću vam zapapriti kao što treba i kao što vam priliči, kako biste znali da ne postoji samo jedan pakao, o kojem sam vam pretposljednji put govorio, nego da ima pakao i na zemlji, pa ako biste se možda i mogli spasiti onoga prvog, ovoga se drugog nećete spasiti. Abtreten!
I vojni svećenik koji je u praksi tako krasno pokazao kako valja posjećivati zatvorenike, otiđe u sakristiju, presvuče se, naredi da mu ministrant natoči u vrč misno vino iz demižona, popije ga i uz pomoć riđokosog ministranta popne se na svojeg jahaćeg konja koji je bio privezan na dvorištu, ali se onda sjeti Švejka, siđe s konja i otiđe u kancelariju do vojnog suca Bernisa.
Istražni sudac Bernis bio je društven čovjek, sjajan plesač i razvratnik, koji se ovdje strašno dosađivao i pisao njemačke stihove za spomenare da bi ih uvijek imao spremne u rezervi. On je bio najvažniji dio čitavog aparata vojnoga suda, jer je imao strahovito mnoštvo zaostalih i zamršenih spisa tako da je ulijevao respekt čitavom vojnom sudu na Hradčanima. Gubio je optužni materijal, pa je bio prisiljen izmišljati novi. Zamjenjivao je imena, gubio niti optužbe i izmišljao nove, kako mu je na um palo. Sudio je dezertere zbog krađe, a kradljivce zbog dezerterstva. Inscenirao je i političke procese koje bi isisao iz prsta. Pravio je najrazličitije hokus-pokuse da optuženima dokaže zločine o kojima nisu ni sanjali. Izmišljao je uvrede Njegova Veličanstva, pa bi izmišljene inkriminirane rečenice uvijek pripisao čovjeku čija se tužba ili prijava protiv njega izgubila u tom neprekidnom kaosu službenih spisa i dopisa.
- Servus! - pozdravi ga feldkurat pružajući mu ruku. - Kako si?
- Ne baš osobito - odgovori istražni sudac Bernis. - Ispreturali mi

materijal, pa se tu ni sam đavo ne može snaći. Jučer sam poslao sudu već obrađeni materijal o jednom klipanu zbog pokušaja pobune, a oni mi ga vratili, da se u tom slučaju ne radi o pobuni, nego o krađi konzervi. A još sam spisu dao i drugi broj, pa sam bog zna kako su na to naišli.
I istražni sudac pljunu.
- Kartaš li se još? - upita feldkurat.
- Na kartama sam sve izgubio. Posljednji put sam igrao makao s onim ćelavim pukovnikom, pa je on sve dobio. No znam za jednu curicu. A šta ti radiš, sveti oče?
- Ja trebam momka - reče feldkurat. - Posljednji kojega sam imao bio je neki stari knjigovođa bez akademske naobrazbe, ali vol prve klase. Stalno je samo uzdisao i molio boga da ga očuva, pa sam ga poslao s maršbataljonom[40] na frontu. Pričaju da je taj bataljon potpuno uništen. Zatim su mi poslali nekoga klipana koji nije ništa drugo radio, nego samo sjedio u birtiji i pio na moj račun. Još bih ga bio i podnio da mu se nisu znojile noge. Poslao sam dakle i njega s maršbataljonom.
Danas sam za vrijeme propovijedi našao vojnika koji se radi šale rasplakao. Takva bih čovjeka trebao. Zove se Švejk, a sjedi u sobi br. 16. Htio bih znati zašto su ga zatvorili, i ne bi li se dalo udesiti da ga uzmem odande k sebi.
Vojni istražitelj poče tražiti Švejkove spise po ladicama, ah kao uvijek nije mogao ništa naći.
- Bit će to kod kapetana Linharta - reče nakon dugog traženja - đavo bi ga znao kuda se ti spisi kod mene gube. Jamačno sam ih poslao Linhartu. Pitat ću ga odmah telefonom... Halo, ovdje natporučnik, vojni istražitelj Bernis, gospodine kapetane. Ja bih vas molio, nisu li kod vas spisi nekoga Švejka... Da su Švejkovi spisi kod mene? Vrlo se čudim... Da sam ih od vas preuzeo? Zaista čudno... Sjedi na broju 16... Znam, gospodine kapetane, da je br. 16 kod mene. Ali ja sam mislio da se spisi o Švejku negdje kod vas valjaju... Da zabranjujete da tako s vama govorim? Da se kod vas ništa ne valja?... Halo, halo!...
Istražni sudac sjede za stol i poče ljutito osuđivati nered u vođenju istrage. Između njega i kapetana Linharta već je odavna postojalo neprijateljstvo u kome su bili vrlo dosljedni. Ako je spis koji pripada Linhartu dospio u Bernisove ruke, Bernis bi ga zametnuo da ga nitko ne bi mogao naći. Linhart je isto radio sa spisima koji su pripadali Bernisu.

Gubili su jedan drugome i priloge.[41]
(Švejkovi su spisi nađeni u arhivi vojnog suda tek nakon prevrata s ovim izvještajem: „Htio je zbaciti masku licemjerja i lično istupiti protiv osobe našega cara i protiv naše države.“ Spis je bio umetnut među spise nekog Josefa Koudele. Na omotu je bio križić i ispod njega „Riješeno!“ i datum.)
- Eto, Švejkov mi se spis izgubio - reče istražni sudac Bernis - pozvat ću Švejka amo, pa ako ništa ne prizna, oslobodit ću ga i poslati ga k tebi, a ti uredi stvar u pukovniji.
Kad je feldkurat otišao, vojni istražitelj Bernis pošalje po Švejka, no ostavi ga da stoji kraj vrata, jer je baš dobio telefonogram s redarstvenog ravnateljstva kojim mu javljaju da je traženi materijal uz optužni spis broj sedam tisuća dvjesta šezdeset i sedam, koji se tiče pješaka Maixnera, već predan u kancelariju broj 1 i primitak potvrđen potpisom kapetana Linharta.
Dotle je Švejk razgledavao istražiteljevu kancelariju.
Ne može se reći da je djelovala na Švejka vrlo ugodno, osobito, fotografijama na zidovima. Bile su to fotografije raznih egzekucija koje su u Galiciji i Srbiji izvršile austrijske vojske. Umjetničke fotografije koje su prikazivale spaljene kolibe i drveće kojemu su se grane sagibale pod težinom obješenih ljudi. Osobito je lijepa bila fotografija iz Srbije, na kojoj se vidjela obješena obitelj: mali dječak, otac i majka. Dva vojnika s bajonetom na puški čuvaju drvo s obješenim ljudima, a neki oficir stoji sprijeda kao pobjednik i puši cigaretu. Na drugoj strani u pozadini vidi se poljska kuhinja u radu.
- Dakle, Švejku, kako je to bilo s vama? - upita istražitelj Bernis pošto je spremio telefonogram ad akta - šta ste vi to uradili? Hoćete li priznati ili ćete čekati dok bude podignuta optužnica? Dalje to ovako ne može ići. Nemojte misliti da ste pred kakvim sudom gdje vas ispituju glupi civilisti. Ovo je vojni sud, k. u. k. Militargericht.[42] Jedini je spas od stroge i pravedne kazne vaše priznanje.
Istražitelj Bernis služio se naročitom metodom ispitivanja kad je izgubio optužni materijal. Kao što vidite, nije tu bilo baš ničega naročitog, pa se također ne smijemo ni čuditi što su rezultati takve istrage i preslušavanja u svakom slučaju bili jednaki ništici.
A istražitelj Bernis uvijek se pri tom osjećao tako pronicavim da je, nemajući materijala protiv optuženoga i ne znajući čime ga optužuje i

zašto on sjedi u garnizonskom zatvoru, kombinirao po držanju i fizionomiji predvedenog na preslušavanje zašto li su toga čovjeka zatvorili u garnizonski zatvor.
Njegova je pronicavost i poznavanje ljudi bilo tako veliko da je jednoga ciganina, koji je iz svoje pukovnije dospio u zatvor zbog krađe nekoliko tuceta rublja (bio je pomoćnik skladištara u magazinu), optužio zbog političkih zločina, da je tobože negdje u gostionici razgovarao s nekim vojnicima o stvaranju samostalne narodne države koja bi se sastojala od zemalja češke i Slovačke na čelu sa slavenskim kraljem.
- Mi imamo dokumente - govorio je nesretnom Ciganinu - vama ne preostaje ništa drugo nego da priznate u kojoj ste to gostionici govorili i kojoj pukovniji pripadaju vojnici koji su vas slušali, i kada je to bilo.
Nesretni je ciganin izmislio i datum i gostionicu i pukovniju kojoj su pripadali njegovi tobožnji slušači, pa kad se vraćao s preslušavanja, jednostavno je pobjegao iz garnizonskog zatvora.
- Vi nećete baš ništa priznati - reče istražitelj Bernis, jer je Švejk šutio kao zaliven - vi nećete da kažete zašto ste ovdje, zašto su vas zatvorili? Meni biste bar mogli reći prije nego ja vama kažem. Upozoravam vas još jednom da priznate. Za vas je to bolje jer će vam olakšati istragu i smanjiti kaznu. Kod nas je u tom pogledu jednako kao i kod civilnog suda.
- Pokorno javljam - začu se dobroćudni Švejkov glas - ja sam ovdje u garnizonskom zatvoru kao nahod.
- Kako to mislite?
- Pokorno javljam, ja to mogu objasniti sasvim jednostavnim načinom. U našoj je ulici živio jedan ugljenar koji je imao sasvim malog, nevinog, dvogodišnjeg dječačića, a taj je jednom došao pješke iz Vinohrada čak u Libenj gdje ga je našao stražar kako sjedi na pločniku. Tada su toga dječačića odveli na policiju i zatvorili ga ondje, to dvogodišnje dijete. Kao što vidite, taj je dječačić bio potpuno nevin, a ipak su ga zatvorili. A da je znao govoriti i da ga je tko pitao zašto je u zatvoru, on to također ne bi znao reći. A i sa mnom je nešto slično. Ja sam također nahod.
Istražiteljev je bistri pogled preletio preko Švejkova lika i lica i razbio se na njima. Takva je ravnodušnost i nevinost izbijala iz čitavog toga bića koje je stajalo pred istražiteljem, da se Bernis uzrujano ushodao po kancelariji, pa da nije feldkuratu obećao da će mu poslati Švejka, đavo bi

ga znao što bi se Švejku dogodilo.
Napokon se ipak zaustavi kraj svojega stola.
- Čujte - reče Švejku koji je ravnodušno gledao pred sebe - ako se još jednom s vama sretnem, tada ćete dobro zapamtiti... Odvedite ga!
Kad su Švejka ponovo odveli u sobu broj 16, istražitelj Bernis dozva k sebi štabnog profoza Slavika.
- Do dalje odluke - reče kratko - Švejk se stavlja na raspoloženje gospodinu feldkuratu Katzu. Izdajte mu otpusnicu i sprovedite ga sa dva vojnika gospodinu feldkuratu!
- Da li da ga sprovedu s lancima na rukama, gospodine natporučniče?
Istražitelj udari šakom po stolu.
- Vi ste vol! Ta rekao sam vam jasno da mu izdate otpusnicu!
I sve što se u toku dana nakupilo u istražiteljevoj duši, i kapetan Linhart i Švejk, izlilo se sada kao divlja rijeka na štabnog profoza i završilo se riječima:
- A sada shvaćate da ste okrunjeni vol!
Doduše, tako valja govoriti samo kraljevima i carevima, ali ni obični štabni profoz, neokrunjena glava, nije bio s tim zadovoljan. Odlazeći od istražitelja, udario je nogom kažnjenika čistača koji je čistio hodnik.
A što se tiče Švejka, štabni je profoz odlučio da Švejk mora bar još jednu noć prespavati u garnizonskom zatvoru, da još štogod užije.

* * *

Noć provedena u garnizonskom zatvoru uvijek se ubraja u drage uspomene.
Pokraj sobe broj 16 bila je samica, mračna jazbina, „ajncel“, odakle se i te noći čulo zavijanje nekog zatvorenog vojnika kojemu je kaplar Repa, po nalogu štabnog profoza Slavíka, zbog nekog disciplinskog prestupka lomio rebra.
Kad je prestalo zavijanje, čulo se u sobi broj 16 pucketanje ušiju koje su pri trijebljenju doprle među prste zatvorenika.
Nad vratima, u zidnom otvoru, bacala je mutno svjetlo, dimeći se, petrolejska svjetiljka, opletena žicom. Smrad svjetiljke miješao se s isparavanjem neopranih ljudskih tjelesa i sa smradom kible koja je nakon svake upotrebe rastvorila svoju površinu i bacila novi val smrada u sobu broj 16.
Rđava prehrana izazivala je kod sviju rđavu probavu, pa je većina patila

od vjetrova koje su ispuštali u noćnu tišinu i davali tako jedni drugima signale uz različite šale.
Na hodnicima su odjekivali odmjereni koraci stražara; od vremena do vremena na vratima bi se otvorio prozorčić, pa bi kroza nj pogledavao nadglednik.
Na srednjem krevetu netko je tiho pričao:
- Prije nego što sam pokušao pobjeći i prije nego su me doveli amo, bio sam u sobi broj 12. Ondje su lakši zatvorenici. Jednom su onamo doveli nekoga čovjeka iz pokrajine. Taj je dragi čovjek dobio četrnaest dana zatvora jer je držao kod sebe na spavanju vojnike. Najprije se mislilo da je to urota, ali se kasnije utvrdilo da je to radio za novac. Trebalo je da bude zatvoren s najlakšim kažnjenicima, ali jer je kod njih bilo puno, dovedoše ga među nas. Ah što sve nije donio sa sobom od kuće, i koliko su mu toga još poslali, jer je imao dozvolu da se može sam hraniti i tako sebi olakšati! Bilo mu je dopušteno i pušenje. Imao je dvije šunke, dva golema komada kruha, jaja, maslaca, cigareta, duhana, ukratko svega što može čovjek poželjeti, a sve je to donio u dva ruksaka. I taj je klipan mislio da to mora sam požderati. Počeli smo ga moljakati, kad se sam nije sjetio da bi morao podijeliti s nama, kao što su dijelili drugi kad su šta dobili, ali on, gladuš, veli da neda jer će biti u zatvoru četrnaest dana pa bi pokvario želudac kupusom i gnjilim krumpirima kojima su nas hranili. Dat će nam, veli, čitav svoj obrok i vojnički kruh, do toga mu nije stalo, neka ga razdijelimo među se ili neka se izmjenjujemo po redu. Velim vam da je to bio tako fin čovjek da nije htio ni sjesti na našu kiblu, nego je čekao do sutra da izvrši nuždu na šetnji u dvorišnom zahodu. Bio je tako razmažen da je donio sa sobom čak i klozetni papir. Rekli smo mu da fućkamo na taj njegov obrok, pa smo trpjeli dan, dva, tri. A klipan je žderao šunku, mazao maslac na kruh, ljuštio jaja, ukratko, živio gospodski. Pušio je cigarete, a nama nije dao ni dima povući. Mi, veli on, ne smijemo pušiti, pa kad bi opazio nadglednik da nam daje koji dim, onda bi, veli, njega zatvorili. Kao što velim, mi smo to podnosili tri dana. Četvrte smo noći uredili stvar. Čovjek se ujutro probudio, no zaboravio sam vam reći da se on uvijek ujutro, o podne i naveče, prije nego bi se nažderao molio bogu, dugo bi se molio. Tako se on i sada pomolio bogu i zatim potražio svoje ruksake pod drvenim ležajem. Jest, ruksaci su ondje bili, ali splasnuti i smežurani kao sušena šljiva. Počeo je vikati da smo ga okrali i ostavili mu

samo klozetni papir. A onda je nekih pet minuta mislio da se šalimo, da smo hranu nekamo posakrivali. I rekao je još tako veselo: „Znam ja, vi me varate, znam ja, vi ćete mi to vratiti, ah šala je uspjela!“ - A bio je među nama neki Libenjak i on reče: „Znate što, pokrijte se dekom i brojite do deset, a onda pogledajte u vreću!“ - I pokrio se kao poslušno dijete i počeo brojiti: „Jedan, dva, tri...“ - A Libenjak mu reče ponovo: „Ne smijete tako brzo, morate mnogo polaganije.“ - I tako vam on pod dekom broji polagano: „Jedan - dva - tri - ...“ Kad je izbrojio deset, sišao je s kreveta i pregledao ruksake. - “Isuse i Marijo, ljudi“, poče vikati, „prazni su kao i prije!“ A da ste uz to vidjeh ono njegovo glupo lice bilo nam je da popucamo od smijeha. Ali onaj mu Libenjak reče: „Pokušajte još jednom!“ - I vjerujete li, da je tako pobudalio od svega toga da je još jednom pokušao, a kad je vidio da ondje opet nema ništa drugo nego onaj klozetni papir, počeo je lupati po vratima i vikati: „Okrali su me, okrali su me, u pomoć, otvorite, za ime božje, otvorite!“ - Dotrčaše odmah stražari i dozvaše štabnog profoza i kaplara Říhu. Mi smo svi jednodušno rekli da je poludio, da je sinoć dugo u noć jeo i da je sve požderao. A on je samo plakao i neprestano govorio: „Ta negdje moraju biti mrvice!“ - I počeše tražiti mrvice, ali ih ne nađoše jer smo ipak bili toliko lukavi, što sami nismo mogli pojesti, to smo poslali poštom na vrpci onima u drugi kat. Nisu nam mogli ništa dokazati, premda je taj glupan neprestano ponavljao: „Pa morale su negdje ostati mrvice!“ - čitav dan nije ništa jeo, nego je samo pazio ne jede li netko od nas ili možda ne puši. Ni drugi dan se nije ni dotakao ručka, ali navečer su mu već prijali i gnjili krumpiri i kupus, samo što se više nije molio bogu kao prije kad je jeo šunku i jaja. A kasnije je netko od nas dobio nekako izvana cigarete drame, pa je odmah započeo s nama razgovor, ne bismo li i njemu dali koji dim. Nismo mu dali ništa.

- A ja sam se već pobojao da ste mu dali koji dim - javi se Švejk. - To bi pokvarilo cijelu pripovijest. Takve plemenitosti dolaze samo u romanima, ali u garnizonskom zatvoru u takvim prilikama to bi bila glupost.

- A niste li mu deku nabili na glavu? - upita netko.

- To smo zaboravili.

I počeše tiho debatirati da li je zaslužio deku ili ne. Većina je bila za deku.

Razgovor je polagano prestajao. Zatvorenici su tonuli u san, češući se pod pazuhom, na prsima i po trbuhu, gdje se u rublju uši najviše zadržavaju.

Tonuli su u san, pošto su prebacili ušljive pokrivače preko glave da ih ne smeta svjetlost petrolejke...
Ujutro u osam sati pozvaše Švejka da dođe u kancelariju.
- S lijeve strane kraj kancelarijskih vrata nalazi se pljuvačnica u koju bacaju čikove - poučavao je Švejka zatvorenik. - U prvom katu proći ćeš također pokraj jedne. Hodnike metu tek oko devet, tako da će ih biti.
Ali Švejk je iznevjerio njihove nade. Nije se više vratio u sobu broj 16. Devetnaest gaćana kombiniralo je i nagađalo svakojake mogućnosti.
Neki pjegavi domobranski vojnik, koji je bio najbujnije mašte, razglasio je da je Švejk pucao na svoga kapetana i da su ga danas odveli na motolsko vježbalište na strijeljanje.

X. ŠVEJK KAO OFICIRSKI MOMAK KOD FELDKURATA

1

Ponovo je počela Švejkova Odiseja s počasnom pratnjom dvaju vojnika s nataknutim bajonetama, koji su ga morali odvesti vojnom svećeniku.
Pratioci su mu bili ljudi koji su dopunjavali jedan drugoga. Jedan je od njih bio dugajlija, a drugi malen i debeo. Dugajlija je hramao u desnu nogu, a mah vojnik u lijevu. Obojica su služili u pozadini, jer su nekoć prije rata obojica bih potpuno oslobođeni vojničke službe.
Koračali su ozbiljno uz pločnik i od vremena do vremena iskosa pogledavali Švejka, koji je išao u sredini i svakoga vojnički pozdravljao. Njegovo se civilno odijelo izgubilo u skladištu garnizonskog zatvora zajedno s njegovom vojničkom kapom s kojom je pošao u vojsku. Prije nego su ga otpustili, dali su mu staru vojničku uniformu koja je pripadala nekom trbonji, za glavu višem od Švejka.
U hlače koje je obukao mogla su stati još tri Švejka. Bezbrojne bore od nogu do iznad prsiju, dokle su dopirale hlače, same su od sebe izazivale čuđenje prolaznika. Golema bluza sa zakrpama na laktovima, zamaščena i prljava, klatila se na Švejku kao kaput na strašilu. Hlače su visjele na njemu, kao kostim na klaunu iz cirkusa. Vojnička kapa koju su mu također zamijenili u garnizonskom zatvoru, padala mu je preko ušiju.

Na podsmijehe prolaznika Švejk je odgovarao umiljatim smiješkom, toplinom i nježnošću svojih dobroćudnih očiju.
I tako su išli na Karlín, u stan feldkurata.
Prvo je Švejka oslovio mali i debeli vojnik. Bili su baš na Maloj Strani, dolje pod svodovima kuća.
- Odakle si? - upita mali debeljko.
- Iz Praga.
- A nećeš nam pobjeći?
U razgovor se umiješao i dugonja. Čudna je to pojava da su mali i debeli ljudi većinom dobrodušni optimisti, a dugački i mršavi naprotiv skeptici.
I stoga dugonja reče debeljku:
- Kad bi mogao, pobjegao bi.
- A zašto bi pobjegao - javi se mali debeljko - sada je zapravo kao na slobodi, više nije u zatvoru. Evo nosim to ovdje u zamotku.
- A šta to nosiš u tom zamotku za feldkurata? - zapita dugonja.
- Ne znam.
- Eto vidiš, ne znaš, a govoriš.
Preko Karlova mosta prijeđoše šutke. U Karlovoj ulici opet se obrati na Švejka mali debeljko:
- Znaš li zašto te vodimo k feldkuratu?
- Na ispovijed - ravnodušno odgovori Švejk - sutra će me objesiti. Tako se to uvijek radi i to se zove duhovna utjeha.
- A zašto će te, kako da kažem... - zapita obazrivo dugonja, dok je debeljko sažalno promatrao Švejka.
Obojica su bili seoski obrtnici, očevi obitelji.
- Ja ne znam - odgovori Švejk smješkajući se dobroćudno - ja ništa ne znam. To je jamačno sudbina.
- Valjda si se rodio na nesretnoj planeti - reče znalački i samilosno malešni vojnik. - Kod nas su u Jaseni kod Josefova, još za pruskoga rata, isto tako objesiti jednoga čovjeka. Došli su po njega, nisu mu ništa rekli i u Josefovu ga objesili.
- Ja mislim - reče skeptički dugonja - da ne vješaju ljude samo tako, da uvijek mora biti neki razlog da bi se vješanje moglo opravdati.
- Kad nema rata - primijeti Švejk - tada se to obrazlaže, ali u ratu se ne mari za jednog čovjeka. On treba da padne na bojištu ili da bude obješen kod kuće. Nije šija, nego vrat.

- Čuj, da nisi ti možda političar? - upita dugonja. Po tonu njegova pitanja moglo se zaključiti da je počeo osjećati simpatiju za Švejka.
- I previše sam političar - nasmija se Švejk.
- Da nisi narodni socijalist?
No sada mali debeljko postade oprezan i umiješa se u razgovor:
- Šta se to nas tiče - reče on - ovdje je sve puno ljudi i gledaju nas. Kad bismo bar u kakvim kućnim vratima mogli skinuti bajonete, da sve to ne izgleda tako strašno. Nećeš nam pobjeći? Mi bismo imali zbog toga neugodnosti. Nije li tako, Tonjiku? - okrenu se on dugonji, koji tiho reče:
- Bajonete bismo mogli skinuti. Ta to je naš čovjek!
Nije više bio skeptičan i duša mu se napunila samilošću prema Švejku. Potražili su dakle zgodna kućna vrata, skinuli su bajonete i debeljko dopusti Švejku da ide uz njega.
- A bi li ti pušio, a? - upita dugonja. - Hoće li ti...
- Htio je reći: „Hoće li ti dati da zapušiš prije nego te objese“, ali nije dovršio rečenicu osjećajući da bi to bilo netaktično.
I pripališe sva trojica, a Švejkovi pratioce počeše pričati o svojim obiteljima u oblasti Kraljičina Graca, o ženama, o djeci, o komadiću zemlje, o kravi:
- Žedan sam - reče Švejk.
Dugonja i mališan se pogledaše.
- Pa i mi bismo pošli na čašicu - reče mali osjećajući pristanak dugonje - ali nekamo gdje ne bismo udarali u oči.
- Hajdemo na Kuklík - predloži Švejk - puške ćemo ostaviti u kuhinji, gostioničar Serabona je sokolaš, njega se ne trebate bojati.
- Svira ondje violina i harmonika - nastavljaše Švejk - a dolaze onamo ulične djevojke i različito društvo koje ne smije u reprezentativne lokale.
Dugonja i mališan pogledaše se još jednom, a onda dugonja reče:
- Hajdemo dakle, do Karlína je još daleko.
Putem im je Švejk pričao različite anegdote, i oni stigoše na Kuklík u dobru raspoloženju učinivši sve po Švejkovu savjetu. Puške ostaviše u kuhinji i uđoše u lokal, u kojem su violina i harmonika ispunjavale prostoriju zvukovima omiljene pjesme: „Na Pankracu, na onom brežuljku, ima lijepi drvored...“
Jedna gospođica, koja je sjedila na koljenima nekog iživjelog mladića s glatko razdijeljenom kosom, pjevala je promuklim glasom: „Isprosio sam

djevojku, drugi joj udvara...“
Za jednim je stolom spavao pijani prodavač sardina, koji se svaki čas budio, udarao šakom po stolu, progunđao: „Ne ide, pa ne ide“ i onda opet zaspao. Pred zrcalom iza biljara sjedile su tri druge djevojke i dovikivale nekom željezničkom kondukteru: „Mladi gospodine, počastite nas vermutom!“ Kraj muzike svađala su se dva čovjeka o tome da je Marženku jučer udarila patrola. Jedan je tvrdio da je to vidio svojim očima, a drugi da ju je vidio kako je otišla spavati s nekim vojnikom u hotel „Valš“.
Kraj samih vrata sjedio je neki vojnik s nekoliko civilista i pričao im je kako je bio ranjen u Srbiji. Jedna mu je ruka bila zavezana, a džepovi puni cigareta koje je dobio od tih civilista. Govorio je da više ne može piti, ali jedan ćelavi starčić iz toga društva stalno ga je nudio: „Samo pijte, vojniče, tko zna hoćemo li se još ikada vidjeti. Hoćete li da vam nešto zasviraju? Volite li pjesmu. Siroče?“
To je naime bila omiljena pjesma ćelavog starčića, i zaista začas su violina i harmonika zasvirale tu tužnu pjesmu, a pri tom su starčiću briznule suze na oči i on zapjeva drhtavim glasom: „Kad je već doraslo, za mamu je pitalo, za mamu je pitalo...“
Od drugoga stola netko viknu: „Ta prestanite! Idite do vraga! Objesite to na klin, dosta toga siročeta!“
I kao posljednji adut neprijateljski sto! zapjeva: „Rastanak, ah rastanak, srce mi je shrvano, shrvamo...“
- Franta! - pozvaše oni ranjenog vojnika pošto su otpjevali i zaglušili „Siroče“ - ostavi ih već jednom i sjedi k nama! Pusti ih do đavola i pošalji amo cigarete! Valjda nećeš zabavljati te naivnjake!
Švejk i njegovi pratioci gledahu to sve sa zanimanjem.
Švejk je utonuo u uspomene jer je ovamo često dolazio prije rata. Sjećao se kako je amo dolazio na policijski pregled policijski komesar Drašner i kako su ga se prostitutke bojale i pjevale o njemu pjesmice suprotnog sadržaja. Kako su baš jednom pjevale u zboru:

Za silnog Drašnera
gužva je nastala,
Maržena je bila pijana,
al’ ga se nije bojala.

Uto je došao Drašner sa svojom pratnjom, strašan i neumoljiv. Bilo je to kao kad lovac opali u jarebice. Civilni agenti stjerali su ih sve na gomilu. I on, Švejk, bio je tada u toj gomili, jer je, kako je već nesretan, zapitao komesara Drašnera koji ga je pozvao da se legitimira: „A imate li dozvolu redarstvenog ravnateljstva?“ Švejk se sjećao i jednog pjesnika koji je tu obično sjedio pod zrcalom i u toj općoj galami „Kuklíka“ uz pjesmu i zvukove harmonike pisao pjesme i čitao ih prostitutkama.
Nasuprot tome Švejkovi pratioci nisu imali sličnih uspomena. Za njih je to bilo nešto sasvim novo. Ali počelo im se sviđati. Prvi koji se počeo osjećati potpuno zadovoljan, bio je mali debeljko, jer takvi su ljudi ne samo optimistični nego su i skloni epikureizmu. Dugonja se časak borio sam sa sobom. A kao što je već izgubio svoj skepticizam, tako je polagano gubio i svoju suzdržljivost i ostatak razboritosti.
- Malo ću zaplesati - reče poslije petog vrča piva, kada je vidio kako parovi plešu.
Mali pratilac sasvim se predao uživanju. Kraj njega je sjedila jedna gospođica i pričala skliske stvari. Oči su mu samo igrale.
Švejk je pio. Dugonja je otplesao i vratio se sa svojom plesačicom k stolu. Zatim su pjevali, plesali, neprestano pili i tapšali svoje drugarice. I u toj atmosferi prodajne ljubavi, nikotina i alkohola neupadljivo je kružila stara lozinka: „Poslije nas neka dođe i potop!“
Poslije podne sjeo je do njih neki vojnik i ponudio se da će im za pet kruna izazvati flegmonu i otrovanje krvi. Ima uza se štrcaljku za injekcije i uštrcat će im u nogu ili u ruku petrolej.[43] S tim će odležati u bolnici najmanje dva mjeseca, a ako ranu budu natapali slinom, možda i pola godine, pa će ih morati uopće otpustiti iz vojske.
Dugajlija, koji je već potpuno izgubio duševnu ravnotežu, dopustio je da mu vojnik na zahodu uštrca petrolej u nogu, pod kožu.
Kad se već smrkavalo, predloži Švejk da produže put do feldkurata. Mali debeljko, koji je već mucao, nagovarao je Švejka da još ostanu. Dugonja je također izrazio mišljenje da feldkurat može čekati. No Švejku se više nije sviđalo na Kuklíku, pa im je stoga zaprijetio da će otići sam.
I tako pođoše, ali im je morao obećati da će svi još nekamo svrnuti.
Iza Florence svrnuše u malu kavanicu, gdje je debeljko prodao svoj srebrni sat da bi se još mogli proveseliti.

Odatle ih je Švejk već vodio pod pazuhom. Zadavalo mu je to vrlo mnogo truda. Stalno su im noge klecale, a još uvijek su htjeli nekamo ići. Mali je debeljko gotovo izgubio zamotak za feldkurata, tako da je Švejk morao ponijeti i zamotak.
Švejk ih je neprestano morao opominjati kad im je dolazio u susret oficir ili kakav podoficir. S natčovječanskim naporom i nastojanjem pošlo je Švejku za rukom da ih dovuče do kuće u Kraljevskoj ulici, gdje je stanovao feldkurat.
Sam im je nataknuo bajonete na puške i prisilio ih udarcem pod rebra da oni vode njega, a ne on njih.
U prvom katu, gdje je na vratima stana stajala posjetnica: „Otto Katz, Feldkurat“, otvorio im je vrata nekakav vojnik.

Iz sobe su se čuli glasovi i zveket boca i čaša.
Wir... melden... gehorsam... Herr Feldkurat - reče s naporom dugonja salutirajući vojniku - ein Paket... und ein Mann gebracht![44]
- Uđite unutra! - reče vojnik. - A gdje ste se to tako udesili. I gospodin feldkurat je... - I vojnik pljunu.
Vojnik ode sa zamotkom. Dugo su čekali u predsoblju, dok se nisu otvorila vrata i kroz njih, ne ušao, nego uletio u predsoblje feldkurat. Bio je bez kaputa, a u ruci je držao cigaru.
Dakle došli ste - reče Švejku - dopratili su vas dakle. E, imate li šibice?
Pokorno javljam, gospodine feldkurate, da nemam.

- E, a zašto nemate šibice? Svaki vojnik mora imati šibice da može sebi pripaliti. Vojnik koji nema šibica jest... Što je takav vojnik?
- Pokorno javljam, takav je vojnik bez šibica - odgovori Švejk.
- Vrlo dobro! On je bez šibica i ne može nikomu pripaliti. To je dakle prvo, a sada prelazimo na drugo. Smrde li vam noge, Švejku?
- Pokorno javljam da ne smrde.
- To bi dakle bilo drugo. A sada treće. Pijete li rakiju?
- Pokorno javljam da ne pijem rakiju, nego samo rum.
- Dobro, pogledajte sad ovoga vojnika! Posudio sam ga za danas od natporučnika Feldhubera, on je njegov sluga. On ništa ne pije, ap-ap-ap-stinent je i zato će s prvom marškompanijom na frontu. Ta-takvoga ja čovjeka ne trebam. To nije oficirski sluga, to je krava. Ona pije samo vodu, a muče kao vol.
- Ti si apstinent - okrenu se on vojniku. - Kako te nije stid, glupane? Zaslužuješ zato nekoliko ćušaka!
I vojni svećenik svrnu pažnju na Švejkove pratioce koji su se trudili da stoje ravno, ali su se ljuljali i uzalud se opirali o svoje puške.
- Vi ste se o-opili - reče feldkurat - opili ste se u službi i zato ću vas dati zatvoriti. Švejku, vi ćete im oduzeti puške i odvesti ih u kuhinju i ondje ih čuvati, dok ne dođe patrola da ih odvede. Ja ću odmah te-tele-fonirati u vojarnu.
I tako su se i ovdje potpuno potvrdile Napoleonove riječi: „U ratu se situacija mijenja svaki čas."
Još jutros vodila su ga ova dvojica pod bajonetama i bojali se da im ne pobjegne, a zatim ih je on amo doveo i sad ih na kraju mora sam čuvati.
Ispočetka nisu bili svjesni toga preokreta, nego su ga shvatili tek onda kad su sjedili u kuhinji i vidjeh Švejka kako stoji kraj vrata s puškom i bajonetom.
- Ja bih nešto pio - uzdahnu mali optimist, dok je dugonja opet podlegao napadajima skepticizma i rekao da je sve to bijedna izdaja. I glasno je okrivljavao Švejka što ih je doveo u takav položaj, i predbacio mu je da im je govorio kako će sutra biti obješen, a sad se vidi da je sve to bila samo šala - i ta ispovijed i to vješanje.
Švejk je šutio i šetao se kraj vrata.
- Kakvi smo bili volovi! - vikao je dugonja.
Saslušavši sve njihove optužbe, Švejk napokon reče:

- Sad bar vadite da rat nije ugodna stvar. Ja vršim svoju dužnost. Ja sam u to upao jednako kao i vi ali u običnom govoru se veli da mi se sada nasmijala božica sreće.
- Pio bih nešto! - ponavljao je očajno optimist.
Dugonja ustade i uputi se teturavim korakom prema vratima.
- Pusti nas kući - reče Švejku - kolega, ne pravi gluposti.
- Odlazi od mene - odgovori Švejk - ja vas moram čuvati. Sada se ne poznajemo.
Na vratima se pojavi feldkurat:
- Ni-nikako ne mogu dozvati vojarnu. Idite dakle kući i za-zapamtite, da se u službi ne smijete o-opijati! Marš!
Na čast gospodinu feldkuratu valja reći da on nije ni zvao vojarnu, jer kod kuće nije imao telefona, pa je govorio u stalak električne svjetiljke.

2

Švejk je bio već treći dan sluga vojnog svećenika Otta Katza, a za to ga je vrijeme vidio samo jedanput. Trećeg dana pojavi se momak natporučnika Helmicha s porukom da Švejk dođe po feldkurata.
Putem je ispripovjedio Švejku da se feldkurat posvađao s natporučnikom, da je razbio pianino, da je pijan kao majčica zemlja i da neće kući.
Rekao je i za natporučnika Helmicha da je i on pijan, da je izbacio

feldkurata na hodnik i da ovaj sjedi kraj vrata na podu i spava.
Kad je Švejk stigao onamo, prodrmao je feldkurata, pa kad je taj nešto promrmljao i otvorio oči, Švejk mu salutira i reče:
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate, da sam ovdje.
- A što ovdje... hoćete?
- Pokorno javljam da treba da dođem po vas, gospodine feldkurate.
- Vi dakle trebate da dođete po mene... a kamo ćemo ići?
- U vaš stan, gospodine feldkurate.
- A zašto treba da idem u svoj stan? Zar nisam u svom stanu?
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate, da ste u hodniku tuđe kuće.
- A... kako... sam... došao amo?
- Pokorno javljam da ste bili u posjetu.
- O... u... posjetu... ja... nisam bio... To... se... vi... varate.
I Švejk digne feldkurata i uspravi ga uza zid. Feldkurat se ljuljao s jedne strane na drugu, naginjao se na Švejka i uz to rekao:
- Past ću... Past ću - ponovio je još jednom smješkajući se glupo. Napokon Švejku pođe za rukom da pritisne uza zid feldkurata, koji je u novoj poziciji opet počeo drijemati.
Švejk ga probudi.
- Što želite? - zapita ga feldkurat uzalud pokušavajući da sklizne po zidu i spusti se na pod. - Tko ste vi?
- Pokorno javljam - odgovori Švejk pritiskujući feldkurata uza zid - da sam ja vaš momak, gospodine feldkurate.
- Ja nemam momka - reče s mukom feldkurat, pokušavajući opet da se svali na Švejka - ja nisam nikakav feldkurat.
- Ja sam svinja - prizna s iskrenošću pijanice. - Pustite me, gospodine, ja vas ne poznajem.
Mala borba svršila se potpunom pobjedom Švejkovom. Švejk je svoju pobjedu iskoristio tako da je feldkurata odvukao niz stepenice do izlaza, gdje je vojni svećenik pružio otpor da ne bude izvučen na ulicu.
- Ja vas, gospodine, ne poznajem - neprestano je u borbi tvrdio Švejku u oči. - Poznajete li vi Otta Katza? To sam ja.
- Ja sam bio kod nadbiskupa - vikao je držeći se kućnih vrata. - Vatikan se za mene zanima, razumijete?
Švejk je napustio svoje „Pokorno javljam“ i razgovarao dalje s feldkuratom sasvim povjerljivim tonom.

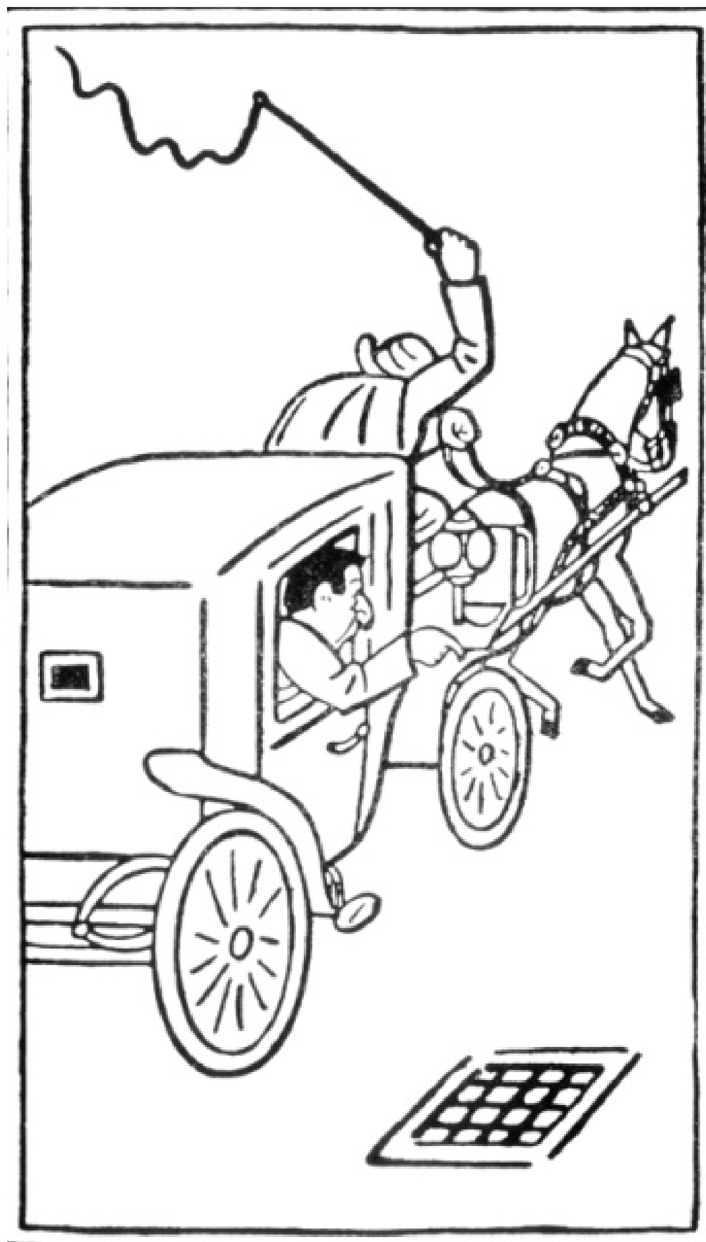
- Pusti to, velim ti - reče mu - ili ću te opaliti po prstima. Sada idemo kući i basta! Ni riječi više da ne čujem!
I feldkurat pusti vrata i svali se na Švejka:
- Dobro, hajdemo nekamo, ali k Šuhu ne idem, ondje sam ostao dužan.
Švejk ga izgura i iznese napolje i poče ga vući po pločniku prema kući.
- Tko je taj gospodin? - upita ga neki prolaznik na ulici.
- To je moj brat - odgovori Švejk - dobio je dopust, pa je došao da me posjeti i napio se od radosti jer je mislio da sam mrtav.
Feldkurat, koji je gunđao neku ariju iz operete koju ne bi mogao nitko prepoznati, čuvši posljednje Švejkove riječi, obrati se gledaocima:
- Tko je od vas mrtav, neka se javi u zbornom zapovjedništvu u roku od tri dana, da mu se može tijelo blagosloviti!
I zamukne trudeći se da zabode nosom u pločnik, dok ga je Švejk vukao za ruku kući.
Glava je feldkuratu bila nagnuta naprijed, a noge, kojima je pleo kao mačka s prebijenom kralježnicom, zaostajale su unatrag, a uz to je gunđao: „Dominus vobiscum - et cum špiritu tuo. Dominus vobiscum."
Kod fijakerskog stajališta Švejk prisloni feldkurata uza zid i pođe da se dogovori s kočijašem za prijevoz.
Jedan kočijaš izjavi da on toga gospodina vrlo dobro poznaje, da ga je jednom vozio, ali da ga više neće voziti.
- Sve mi je pobljuvao - rekao je jasno - a nije mi ni vožnju platio. Vozio sam ga preko dva sata dok je našao kuću u kojoj stanuje. I tek nakon nedjelju dana, pošto sam već valjda treći put bio kod njega, dao mi je za sve pet kruna.
Nakon dugog pregovaranja odluči ipak jedan kočijaš da ih poveze.
Švejk se vrati k feldkuratu koji je spavao. Dotle mu je već netko skinuo s glave i odnio njegov tvrdi crni šešir. Jer on je obično išao u civilnom odijelu.
Švejk ga probudi i s kočijaševom pomoći utrpa ga u kola. U kočiji zapadne feldkurat u potpunu tupost. Švejka je držao za pukovnika Justa od sedamdesetpete pješačke pukovnije i ponovio je nekoliko puta zaredom:
- Ne srdi se, druže, što ti govorim „ti". Ja sam svinja.
Časak se činilo da ga drndanje kočije privodi k svijesti.
Sjeo je tada uspravno i počeo pjevati odmah neke nepoznate pjesme. Možda je ta pjesma bila plod njegove mašte:

Sjećam vam se zlatnog doba
kad me njihao na krilu,
stanovali mi smo tada
kraj Domažlica u Merklinu.

No začas je opet pao u potpunu tupost i obraćajući se Švejku zapitao ga žmirkajući jednim okom:
- Kako ste danas, milostiva gospođo?
Nakon kratke stanke upita opet:
- Hoćete li kamo na ljetovanje? - a videći sve dvostruko i pokazujući prstom na Švejka upita:
- Zar već imate odraslog sina?
- Sjedi! - izdera se na njega Švejk kad se feldkurat htio popeti na sjedalo. - Nemoj misliti da te neću naučiti redu!
I vojni se svećenik smirio i gledao milim prasećim očima iz kočije, ne shvaćajući nikako što se to zapravo s njim događa.
Potpuno je izgubio moć rasuđivanja i obraćajući se Švejku reče bojažljivo:
- Gospođo, dajte mi prvi razred!
I učini pokret kao da će spustiti hlače.
- Odmah se zakopčaj, svinjo! - viknu Švejk. - Već te poznaju svi kočijaši, već si se jednom pobljuvao, a sad hoćeš još i to! No nemoj misliti da ćeš opet ostati dužan kao posljednji put!
Feldkurat melankolično namjesti glavu u dlanove i poče pjevati: „Mene više nitko ne voli...“ No brzo prestade pjevati i reče:
- Entschuldigen sie, lieber Kamerad, sie sind ein Trottel, ich kann singen, was ich will.[45]
Htio je očito zafićukati neku melodiju, ali umjesto toga iz usta se čulo samo snažno: prrr[46] tako da se kočija zaustavila.
Kad su na poziv Švejkov nastavili put, feldkurat poče pripaljivati cigaretnik.
- Ne gori - reče očajno pošto je utrošio čitavu kutiju šibica. - Vi mi stalno gasite.
No opet je brzo izgubio nit razgovora i počeo se smijati:
- To je šaljivo, sami smo u tramvaju, zar ne, gospodine kolega?
I odjednom poče prevrtati džepove i viknu:

- Izgubio sam kartu! Zaustavite, karta se mora naći!
A onda rezignirano odmahne rukom:
- Pa neka voze...!
Poslije toga je brbljao bez ikakve veze:
- U većini slučajeva... Da, u redu... U svim slučajevima... Vi se varate... Drugi kat?... To je izgovor... Ne radi se o meni, nego o vama, milostiva gospođo... Želio bih platiti... Imao sam crnu kavu...
U polusnu se svađao s nekim umišljenim protivnikom koji mu je, tobože, branio da sjedi u restauraciji kraj prozora. A zatim je kočiju držao za vlak i naginjući se napolje vikao na ulicu češki i njemački:
- Nymburk! Izvolite prelaziti!
Švejk ga povuče k sebi i feldkurat zaboravi vlak i poče oponašati različne životinjske glasove. Najdulje je oponašao pijetlov glas, pa je njegovo „kukuriku!" pobjedonosno odjekivalo iz kočije.
Neko je vrijeme uopće bio vrlo živahan, nestašan i pokušavao je skočiti iz kočije dovikujući ljudima, kraj kojih su prolazili, da su fakini. Zatim je bacio rupčić i viknuo da stanu, jer je izgubio prtljagu. A tada je počeo pričati:
- U Budjejovicama je živio neki bubnjar... Oženio se... I za godinu dana je umro.
Počeo se gromko smijati:
- Zar to nije lijepa anegdota?
Čitavo to vrijeme Švejk je s feldkuratom postupao bezobzirno strogo.
Pri različnim feldkuratovim pokušajima da učini kakvu šalu, kao što je npr. skakanje iz kočije i kidanje sjedalice, Švejk ga je nekoliko puta udarao šakom u rebra, što je sve feldkurat primao s neobičnom tupošću.
Samo se jednom pokušao pobuniti i skočiti iz kočije izjavivši da se neće dalje voziti, jer zna da ga mjesto u Budjejovice voze u Podmoklí. Švejk je za minutu potpuno likvidirao njegovu pobunu i prisilio ga da se vrati na staro mjesto na sjedalu, pazeći pri tom da mu ne zaspi. Najfinije što mu je uz to rekao bile su riječi: „Ne spavaj, crkotino!"
Ali odjednom feldkurata obuze melankolija, pa on poče plakati ispitujući Švejka da li je imao majku.
- Ja sam, braćo, sam samcat na ovome svijetu! - vikaše iz kočije. - Zauzmite se za mene!
- Ne čini mi sramote! - opominjao ga Švejk. - Prestani, svatko će reći da si

pijan.
- Ja nisam ništa pio, druže - odgovori mu feldkurat - ja sam potpuno trijezan.
No najednom ustade i odsalutira:
- Ich melde gehorsamst, Herr Oberst, ich bin besoffen.[47]
- Ja sam svinja - ponavljao je deset puta zaredom očajno i iskreno beznadno.
I okrećući se Švejku molio ga i moljakao uporno:
- Izbacite me iz automobila! Zašto me vozite sa sobom?
Zatim je sjeo i gunđao:
- Oko mjeseca stvaraju se kolutovi... Vjerujete li, gospodine kapetane, u besmrtnost duše?... Može li konj doći u nebo?
I poče se glasno smijati, ali začas postade tužan i apatično gledaše Švejka govoreći:
- Oprostite, gospodine, ali ja sam vas već negdje vidio. Niste li vi bili u Beču? Sjećam vas se iz sjemeništa.
Časak se zabavljao i time da je deklamirao latinske stihove: „Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo.[48]
- Dalje ne ide! - reče. - Izbacite me napolje! Zašto me ne izbacite? Neće mi biti ništa.

- Želim da padnem na nos! - izjavi odlučnim glasom.
- Gospodine - nastavi opet molećivim glasom - dragi prijatelju, opalite mi ćušku!
- Jednu ili više? - upita Švejk.
- Dvije.
- Evo vam...

Feldkurat je glasno brojio ćuške koje mu je Švejk opalio, i pri tom se blaženo smješkao.
- To vrlo dobro djeluje - reče - osobito na želudac, pospješuje probavu. Dajte mi još jednu po gubici.

- Srdačno vam zahvaljujem! - viknu kad mu je Švejk brzo ispunio molbu. - Potpuno sam zadovoljan. A sada vas molim da mi rastrgate prsluk.
Izricao je najrazličitije želje. Zaželio je da mu Švejk otkine nogu, da ga malo guši, da mu obreže nokte i iščupa prednje zube.
Želio je da postane mučenik i zahtijevao da mu Švejk odrubi glavu i baci je u vreći u Vltavu.
- Meni bi lijepo pristajale zvjezdice oko glave - govorio je s oduševljenjem - trebao bih deset zvjezdica.
Zatim poče govoriti o utrkama i brzo prijeđe na balet, na kojem se također nije dugo zadržao.
- Plešete li čardaš? - upita Švejka. - Znate li medvjeđi ples? Ovako...
I htjede skočiti i pade na Švejka koji ga stade boksovati i tako ga umiri na sjedalu.
- Ja bih nešto htio! - poviče feldkurat. - Samo ne znam što. Zar ne znate što bih htio? - I obori sasvim rezignirano glavu.
- Šta se mene tiče što bih ja htio! - reče ozbiljno. - A ni vas se to, gospodine, također ništa ne tiče! Ja vas ne poznajem. Kako se usuđujete da me tako fiksirate? Umijete li se vi mačevati?
Postao je načas ratoboran i pokušao je oboriti Švejka sa sjedala.
Kad ga je Švejk umirio dokazavši mu bez ustručavanja svoju fizičku premoć, feldkurat upita:
- Je li danas ponedjeljak ili petak?
Zanimalo ga je da li je prosinac ili lipanj, i pokazao je veliku sposobnost postavljanja najrazličitijih pitanja:
- Jeste li oženjeni? Jedete li rado gorgonzolu? Jeste li imali kod kuće stjenice? Kako se osjećate? Je li vaš pas bolovao od pasje bolesti?
Postao je razgovorljiv. Ispripovjedio je kako je ostao dužan za konjaničke čizme, bič i sedlo, kako je prije nekoliko godina imao kapavac i kako ga je liječio hipermanganom.
- Za nešto drugo nije bilo ni vremena, a nije se moglo ni pomisliti - reče štucajući. - Možda vam se to čini dosta mučno. Ali recite, eh, eh, što da radim, eh? Morate mi to oprostiti!
- Autotermos - nastavljao je zaboravivši što je maločas govorio - zove se posuda koja čuva izvornu toplinu pića i hrane. Šta mislite, gospodine kolega, koja je igra pravednija: ferbl ili ajnc?
- Zaista, ja sam te već negdje vidio! - uzviknu nastojeći da zagrli Švejka i

da ga poljubi slinavim ustima. Mi smo išli zajedno u školu.
- Ah, dobri čovječe - reče nježno, gladeći svoju nogu - kako si narastao otkad te nisam vidio! Ali radost što te sad vidim ublažit će sve patnje.
Spopalo ga pjesničko raspoloženje, i on poče govoriti o povratku u sunčan sjaj sretnih lica i žarkih srdaca.
Zatim kleknu i stade moliti: „Zdravo, Marijo!“ smijući se pri tom punim ustima.
Kad su se zaustavili pred njegovim stanom, bilo ga je vrlo teško izvući iz kočije.
- Još nismo stigli! - vikao je. - Pomozite mi! Hoće da me ugrabe! Ja želim da me dalje vozite!
U pravom smislu riječi izvukli ga iz kočije kao kuhana puža iz njegove kućice. Časak se činilo kao da će ga rastrgati jer se nogama zapleo za sjedalo.
No smijao se pri tom glasno, tako da su se oni ljutili:
- Vi ćete me rastrgati, gospodo!
A onda su ga vukli kroz ulaz i preko stepenica u njegov stan i u stanu ga bacili kao vreću na divan. Izjavio je da neće platiti vožnju tim automobilom koji nije naručio, i trajalo je više od četvrt sata dok su mu objasnili da je to kočija.
Ni s tim nije bio sporazuman, pa je prigovarao da se on vozi samo u fijakeru.
- Vi me hoćete prevariti - izjavio je feldkurat gledajući značajno i Švejka i kočijaša - mi smo išli pješice.
A zatim je iznenada u nastupu velikodušnosti bacio kočijašu novčarku s ovim riječima:
- Uzmi sve. Ich kann bezahlen.[49] Nije mi stalo do kakva novčića.
Bolje bi bilo da je rekao kako mu nije stalo do trideset šest novčića, jer ih u novčarki nije više ni bilo. Na sreću, kočijaš ga je počeo temeljito pretresati govoreći pri tom o ćuškama.
- No, pa prilijepi mi jednu! - odgovorio mu feldkurat. - Zar misliš da je ne bih podnio. Od tebe mogu podnijeti pet ćušaka.
U feldkuratovu prsluku kočijaš je našao pet kruna. Otišao je proklinjući svoju sudbinu i feldkurata koji ga je zadržao i pokvario mu posao.
Feldkurat je polako tonuo u san, jer je neprestano nešto planirao. Htio je poduzeti sve moguće, svirati na glasovir, ići u plesnu školu i pržiti ribe.

Zatim je Švejku obećao sestru koje nije imao. A zaželio je i to da ga odnesu u krevet, pa je napokon zaspao, izjavivši da želi da priznaju u njemu čovjeka, što je jednako vrijedna jedinica kao i svinja.

3

Kad je Švejk ujutro ušao u feldkuratovu sobu, našao ga je kako leži na divanu i uporno razmišlja kako se to moglo dogoditi da ga je netko polio tako naročitim načinom da su mu se hlače prilijepile uz kožni divan.
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate - reče Švejk - vi ste se noćas...
U nekoliko mu je riječi objasnio da se strašno vara ako misli da ga je netko polio. Feldkurat kojemu je glava bila neobično teška bio je potišten.
- Ne mogu se sjetiti - reče - kako sam dospio s kreveta na divan.
- Na krevetu uopće niste bili; čim smo došli, odmah smo vas smjestili na divan, dalje nismo mogli.
- A šta sam radio? Jesam li radio kakve svinjarije? Nisam li možda bio pijan?
- Propisno - odgovori Švejk. - Bili ste potpuno pijani,, gospodine feldkurate, čak ste bili u malom delirijumu. Nadam se da će vam koristiti ako se presvučete i umijete.
- Osjećam se kao da me je netko premlatio - tužio se feldkurat - a osim

toga žeđam. A nisam se ni s kim tukao?
- Nije baš bilo najgore, gospodine feldkurate. A žeđ je posljedica jučerašnje žeđi. Nje se čovjek ne može osloboditi tako lako. Poznavao sam jednog stolara koji se prvi put napio na Silvestrovo godine tisuću devet stotina i desete, a prvoga siječnja ujutro bio je tako žedan i bilo mu je tako slabo da je kupio haringu i opet se napio; i tako on to radi svaki dan već četiri godine, i nitko mu ne može pomoći jer on uvijek u subotu kupuje haringe za čitavu sedmicu. To vam je takav vrtuljak, kao što je rekao neki stari narednik u devedeset prvoj pukovniji.
Feldkurat je bio savršeno mamuran, pa je potpuno klonuo duhom. Tko bi ga sada slušao, bio bi uvjeren da on posjećuje predavanja dra Aleksandra Batka pod naslovom „Objavimo rat na život i smrt demonu alkoholu koji ubija naše najbolje ljude!“ i da čita njegovu brošuru „Sto tehničkih iskara“.
Malo je on, istina, promijenio osnovne teze. Formulirao ih je ovako:
- Da sam barem pio kakvo plemenito piće kao što je arak, maraskino i konjak, no jučer sam pio borovicu. Čudim se da je mogu toliko piti. Ima odvratan okus. Da je bar bila višnjevača. Ljudi izmišljaju kojekakve svinjarije, pa ih onda piju kao vodu. Borovica nije ni ukusna, nema ni boje, nego pali u grlu. Pa da je bar bila prava, destilirana borovica, kakvu sam jednom pio u Moravskoj. A ova je bila pravljena od drvenog špirita i nekih ulja. Pogledajte kako mi se podriguje.
- Rakija je otrov - reče odlučno - rakija mora biti originalna, a ne da je prave Židovi u tvornici. Ista je stvar s rumom. Dobar rum je rijetkost.
- Ah, da mi je sada prave orahove rakije! - uzdahnu.
Ona bi mi koristila želucu. Onakva orahovača kakvu ima gospodin kapetan Šnábl u Bruski.
Počeo je prevrtati džepove i pregledavati novčarku.
- Imam svega samo 36 novčića. Kako bi bilo da prodam divan? - razmišljao je on. - šta mislite? Bi li tko kupio divan? Stanodavcu ću reći da sam ga posudio ili da nam ga je tko ukrao. Ne, divan ću ostaviti. Poslat ću vas gospodinu kapetanu Šnáblu da mi pozajmi sto kruna. Dobio je prekjučer na kartama. Ako kod njega ne uspijete, tada otiđite na Vršovice, u vojarnu, k natporučniku Mahleru. Ako ne dobijete ni od njega, pođite na Hradčane, kapetanu Fišeru. Njemu kažite da moram platiti krmu za konja, jer sam doplatak na konja propio. A ako ni kod njega ne uspijemo,

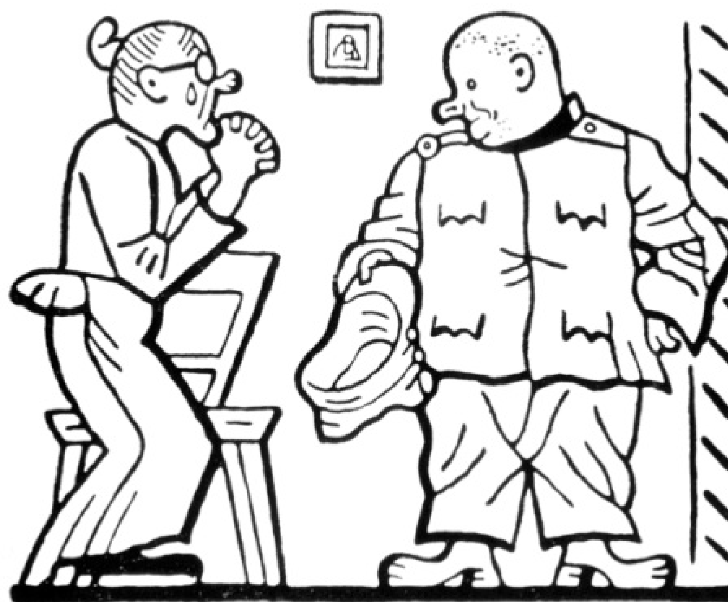
založit ćemo glasovir, puklo, kud puklo. Napisat ću vam općenito par redaka. Ne dajte se odbiti. Recite im da mi treba, da sam bez ijedne pare. Izmislite što hoćete, samo se ne vraćajte praznih ruku, jer ću vas poslati na frontu. Pitajte kapetana Šnábla gdje kupuje onu orahovaču, pa kupite dvije boce.
Švejk je sjajno izvršio svoj zadatak. Njegova prostodušnost i pošteno lice osigurali su mu potpuno povjerenje da je istina ono što govori.
Švejk je odlučio da ni pred kapetanom Šnáblom, ni pred kapetan Fišerom, ni pred natporučnikom Mahlerom i ne govori o tome da feldkurat mora platiti krmu za konja, nego da podupre njegovu molbu izjavom kako feldkurat mora platiti alimentaciju. I svagdje je dobio novaca.
Kad se Švejk slavno vratio s ekspedicije i pokazao trista kruna, feldkurat je bio vrlo iznenađen. On se dotle umio i presvukao.
- Uzeo sam sve najedanput - reče Švejk - da se ne moramo sutra ili prekosutra ponovo brinuti za novce. Išlo je dosta glatko, samo sam pred kapetanom Šnáblom morao kleknuti na koljena. To je prava neman. Ali kad sam mu rekao da moramo platiti alimentaciju...
- Alimentaciju? - zaprepašteno ponovi feldkurat.
- Da, alimentaciju, gospodine feldkurate, otpravninu djevojkama. Vi ste mi rekli da nešto izmislim, a ja se nisam mogao ničega drugog sjetiti. Kod nas je jedan cipelar plaćao alimentaciju petorim djevojkama, pa je od toga bio sav očajan, pa je i posuđivao od ljudi, i svatko mu je rado vjerovao da je u očajnom položaju. Pitali su me kakva je ta vaša djevojka, a ja sam im rekao da je vrlo lijepa i da još nije navršila petnaest godina. Tražili su me i njezinu adresu.
- Lijepu ste mi kašu skuhali, Švejku! - uzdahnu feldkurat i poče se šetati po sobi.
- To je opet nova sramota! - reče hvatajući se za glavu. - Ah, kako me boli glava!
- Dao sam im adresu neke stare, gluhe gospođe u našoj ulici - objašnjavao je Švejk. - želio sam tačno izvršiti zadatak, jer zapovijed je zapovijed. Nisam se dao odbiti... pa sam morao nešto izmisliti. A i u predsoblju čekaju ljudi na glasovir. Doveo sam ih da ga odvezu u zalagaonicu, gospodine feldkurate. Neće biti loše kad ne bude glasovira. Imat ćemo ovdje više prostora, a imat ćemo i više novaca na hrpi. Bit ćemo dakle koji dan bez brige! A ako bude stanodavac pitao što namjeravamo s

glasovirom, ja ću mu reći da su u glasoviru žice popucale i da ga šaljemo u tvornicu na popravak. Paziteljici kuće već sam to rekao, da joj ne bi bilo čudno kad vidi kako iznose i tovare glasovir. Već imam i kupca za divan. To je moj znanac, trgovac starim pokućstvom, a doći će popodne. Danas se kožni divani dobro plaćaju.
- A je li to sve, Švejku? - upita feldkurat, držeći se stalno za glavu i gledajući očajno.
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate, donio sam i onakve orahovače kakvu kupuje gospodin kapetan Šnábl, i to pet boca umjesto dviju, da imamo kakvu zalihu, da imamo što piti. Mogu li doći ovi ljudi po glasovir prije nego nam zatvore zalagaonicu?
Feldkurat beznadno odmahne rukom, i začas su već tovarili glasovir na kola.
Kad se Švejk vratio iz zalagaonice, zatekao je feldkurata kako sjedi pred otvorenom bocom orahovače i grdi što je za ručak dobio polupríjesni odrezak.
Feldkurat je opet bio pijan. Izjavljivao je Švejku da će sutra započeti živjeti novim životom.
Piti alkohol - to je prostački materijalizam, govorio je feldkurat, a potrebno je živjeti duševnim životom.
Filozofirao je oko pola sata. Kad je otvorio treću bocu, došao je trgovac starim pokućstvom, pa mu je feldkurat za bagatelu prodao divan i pozvao ga da se s njim pozabavi, i bio je vrlo nezadovoljan kad se trgovac ispričao da ide kupiti i noćni ormarić.
- Šteta što nemam noćnog ormarića - reče feldkurat prijekorno - čovjek ne može na sve misliti.
Kad je trgovac starim pokućstvom otišao, feldkurat se upustio u prijateljsku zabavu sa Švejkom i popio s njim još jednu bocu. Dio njegova razgovora bio je ispunjen ličnim feldkuratovim odnosom prema ženama i kartama.
Sjedili su dugo. I večer je zatekla Švejka i feldkurata u prijateljskom razgovoru.
Ali noću se odnos promijenio. Feldkurat se vratio u jučerašnje stanje, zamijenio je Švejka s nekim drugim i govorio mu:
- Ne, nipošto nemojte otići, sjećate li se onog riđokosog kadeta od komore?

Ova je idila trajala sve dotle dok Švejk nije rekao feldkuratu:
- Već mi je toga dosta! Sada lezi u krevet i spavaj, razumiješ li?
- Leći ću, mili moj, leći ću... kako ne bih legao?! - trabunjao je feldkurat. - Sjećaš li se kako smo zajedno išli u peti razred i kako sam ti ja izrađivao grčke zadaće? Vi imate vilu u Zbraslavi. A možete se voziti parobrodom po VItavi. Znate li šta je to Vltava?
I Švejk ga je prisilio da izuje cipele i da se svuče. Feldkurat ga je poslušao obraćajući protiv toga svoje proteste nepoznatim osobama.
- Vidite li, gospodo - govorio je prema ormaru i fikusu - kako sa mnom postupaju moji rođaci?
- Ne poznajem svojih rođaka - reče naglo i namjesti se u krevetu. - Da se i nebo i zemlja urote protiv mene, ja ih ne poznajem...
I sobom odjeknu feldkuratovo hrkanje.

4

U te dane pada i Švejkov posjet njegovoj staroj dvorkinji, gospođi Müllerovoj. U stanu je Švejk zatekao sestričnu gospođe Müllerove, koja je plačući ispripovjedila da su gospođu Müllerovu uhapsili one iste večeri kad je na kolicima vozila Švejka u vojsku. Starici je sudio vojni sud, i jer joj nisu mogli ništa dokazati, odvezli su je u koncentracioni logor u Steinhof. Već je dobila od nje i kartu. Švejk uze ovu kućnu relikviju i poče čitati:
„Draga Aninka! Ovdje nam je vrlo dobro, i svi smo zdravi. Susjeda uz moj krevet ima pjegavi... a ima ovdje i crnih... Inače je sve u redu...
Jela imamo dosta i skupljamo krumpirove... za juhu. čula sam da je gospodin Švejk već... Nastoj nekako saznati gdje je pokopan, da bismo mu poslije rata mogli obložiti grob.

Zaboravila sam ti reći da je na tavanu u tamnom uglu ostao u škrinji mali psić, ratler, štene malo. Ali već je prošlo više nedjelja otkako nije dobio nikakve hrane, odonda kad su ono došli po mene zbog... Stoga mislim, da je već kasno i da je već i taj psić na drugom...“

A preko čitavog pisma udaren je ružičast žig: Zensuriert. K. u. k. Konzentrationslager, Steinhof.[50]

- I zaista pas je već bio mrtav - zaplače sestrična gospođe Müllerove. - A ni svoj stan nećete prepoznati. Stanuju u njemu neke krojačice. A one su od sobe načinile damski salončić. Zidovi su puni modnih slika, a prozori cvijeća.

Sestrična gospođe Müllerove nije se mogla umiriti.

Ne prestajući jecati i naricati izrazila je napokon bojazan da je Švejk pobjegao iz vojske, pa će još i nju upropastiti i unesrećiti. Na kraju je s njim razgovarala kao s pokvarenim pustolovom.

- To je neobično šaljivo - reče Švejk - to mi se osobito sviđa. Znajte dakle, gospođo Kejřová, vi imate posve pravo da sam se oslobodio. Ali prije toga sam morao ubiti petnaest narednika i vodnika. Ali nemojte to nikomu pripovijedati...

I Švejk napusti svoj dom, koji ga nije gostoljubivo primio, s ovim riječima:

- Gospođo Kejřová, u praonici imam nekoliko ogrlica i naprsnika, pa vas molim da mi ih podignete, kako bih se mogao, kad se vratim iz rata,

pristojno obući u civil. Pripazite također da mi se u ormaru ne zalegu moljci u odijelo. A gospođice koje spavaju u mojem krevetu, srdačno pozdravljam.
Poslije toga otiđe Švejk u „Gostionicu kod kaleža“. Kad ga je gospođa Palivcová ugledala, izjavila je da mu neće dati piva jer je valjda dezertirao.
- Moj je muž - poče pričati staru priču - bio tako oprezan, pa ga nema; sjedi, jadnik, u zatvoru ni kriv ni dužan. A ovakvi ljudi šetaju svijetom, bježe iz vojske. Već su vas ovdje prošli tjedan tražili.
- Mi smo oprezniji od vas - završila je ovaj razgovor - pa nas je zadesila nesreća. Nije svatko tako sretan kao vi.
Taj je razgovor čuo neki stariji gospodin, bravar iz Smíchova, pa on najednom priđe k Švejku i reče mu:
- Molim vas, gospodine, da me pričekate vani; moram s vama razgovarati.
Na ulici je započeo razgovor sa Švejkom, kojega je također prema izjavi gostioničarke Palivcove smatrao za dezertera.
Rekao mu je da ima sina koji je također pobjegao iz vojske i da se on sada nalazi kod bake u Jaseni blizu Josefova.
I ne osvrćući se na to što ga je Švejk uvjeravao da nije bjegunac, gurnuo mu je u ruku deset kruna.
- To vam je za prvu pomoć - reče vukući ga sa sobom u vinaru na uglu - ja vas shvaćam, mene se ne morate bojati.
Švejk se vratio kući kasno u noć, ali feldkurat još nije bio kod kuće.
Došao je pred zoru, probudio Švejka i rekao mu:
- Sutra idemo služiti poljsku misu. Skuhajte crnu kavu s rumom. Ili još bolje: skuhajte grog!

XI. ŠVEJK SLUŽI S FELDKURATOM POLJSKU MISU

1

Priprave za ubijanje ljudi vršile su se uvijek u ime božje ili uopće u ime nekog tobožnjeg višeg bića koje je čovječanstvo izmislilo i stvorilo u svojoj mašti.
Prije nego bi stari Feničani prerezali grlo kakvom zarobljeniku, služili bi jednako svečane službe božje kao i nove generacije, nakon nekoliko tisuća godina prije nego što bi pošle u rat i uništavale neprijatelje ognjem i mačem.
Ljudožderi gvinejskih otoka i Polinezije, prije nego svečano proždru svoje zarobljenike ili nepotrebne ljude, kao što su misionari, putnici i agenti različitih trgovačkih poduzeća, ili obične radoznale ljude, prinose prije toga žrtve svojim bogovima i vrše pri tom najrazličitije religiozne obrede. Budući da još do njih nije doprla kultura svećeničke odjeće, oni ukrašuju svoje stražnjice vijencima od šarenog perja šumskih ptica.
Prije nego što je sveta inkvizicija spalila svoje žrtve, služila je najsvečanije službe božje, veliku svetu misu s pjevanjem.
Pri smaknućima krivaca uvijek sudjeluju svećenici, dodijavajući svojom prisutnošću delinkventu.
U Prusiji je takva bijednika vodio pastor pod sjekiru, u Austriji katolički svećenik do vješala, u Francuskoj pod giljotinu, u Americi svećenik na električnu stolicu, u španjolskoj na stolicu gdje su ga spretnom spravom zadavili, a u Rusiji je bradati pop vodio revolucionare itd.
Svagdje su pri tom nosili raspelo kao da hoće reći: „Tebi će samo odsjeći glavu, objesit će te, zadaviti, pustit će u tebe petnaest tisuća volta, ali koliko je ovaj morao pretrpjeti!“
Velika klaonica svjetskoga rata nije mogla biti bez svećeničkog blagoslova. Vojni svećenici svih vojska molili su se i služili su poljske mise za pobjedu one strane koja ih je prehranjivala.
Pri pogubljenjima pobunjenih vojnika pojavio bi se svećenik. Pri pogubljenjima čeških legionara mogao si vidjeti svećenika.
Ništa se nije promijenilo od onih vremena kad je razbojnik Vojtjeh, kojega su nazvali svetim, sudjelovao s mačem u jednoj, a s križem u

drugoj ruci pri ubijanju i uništavanju baltičkih Slavena.
Ljudi su u čitavoj Evropi išli kao stoka na klaonicu, kamo su ih pored mesara careva, kraljeva i drugih moćnika i vojskovođa vodili svećenici svih vjeroispovijesti, blagosiljajući ih i lažno ih zaklinjući da na kopnu, u zraku, na moru itd.
Dvaput su se služile poljske mise. Prvi put kad je jedinica odlazila na frontu, a drugi put na fronti prije krvavog klanja i ubijanja. Sjećam se da nam je jednom za vrijeme takve poljske mise neki neprijateljski aeroplan spustio bombu baš na poljski oltar, tako da od vojnog svećenika nije ostalo ništa drugo nego nekakve krvave krpe.
Kasnije su o njemu pisali kao o mučeniku, dok su naši aeroplani spremali sličnu slavu vojnim svećenicima na drugoj strani.
S tim smo mi pravili grdne šale, pa se tako na privremenom križu, na onom mjestu gdje su pokopali posmrtne ostatke vojnog svećenika, pojavio preko noći ovaj nadgrobni natpis:

Što može nas zadesit, zadesilo je i tebe,
Ti nebo si nam obećavo, dragi, pouzdano,
A bomba na te s neba pala baš za svete mise,
Pa od tebe osta samo mrlja nenadano.

2

Švejk je skuhao izvrstan grog, koji nadmašuje grogove starih mornara. Takav grog bi mogli piti gusari osamnaestog stoljeća pa bi bili zadovoljni.
Feldkurat Otto Katz bio je oduševljen.
- Gdje ste naučili kuhati ovako fine stvari? - upita Švejka.
- U Bremenu, kad sam prije nekoliko godina putovao po svijetu - odgovori Švejk - a naučio me je neki bećarina mornar, koji je govorio da grog mora biti tako jak da bi čovjek, kada padne u more, mogao preplivati čitav kanal La Manche. Kad popije slabi grog, čovjek se utopi kao štene.
- Poslije takvog groga, moj Švejku, lako ćemo odslužiti poljsku misu - umovao je feldkurat. - Mislim da će biti dobro da prije mise reknem nekoliko oprosnih riječi. Poljska misa nije lakrdija kao garnizonska misa ili kao propovijed onim ništarijama.

U ovakvom slučaju čovjek mora biti zaista potpuno priseban. Poljski oltar imamo, i to preklopni, pravo džepno izdanje.
- Isuse i Marijo, Švejku - viknu i uhvati se za glavu.
- Ala smo mi volovi! Znate li kamo sam spremio taj preklopni poljski oltar? U divan koji smo prodali!
- Da, to je nesreća, gospodine feldkurate - reče Švejk - ja ga doduše poznajem, toga trgovca starim pokućstvom, no prekjučer sam susreo njegovu gospođu. Rekla mi je da je on u zatvoru zbog nekog ukradenog ormara, a naš divan da je kod nekog učitelja u Vršovicama. Baš je to neprilika s tim poljskim oltarom! Bit će najbolje da popijemo grog pa da ga pođemo tražiti, jer mislim da se bez poljskog oltara ne može služiti misa...
- Fali nam zaista samo taj poljski oltar - reče turobno feldkurat. - Na vježbalištu je već sve pripremljeno. Tesari su već napravili podijum. Monstrancu ćemo posuditi iz Břevnova. Kalež imam ja, ali gdje je on ono...
I zamislio se:
- Reći ćemo da sam ga izgubio, pa ćemo dobiti sportski pehar od natporučnika Witingera iz sedamdeset pete pukovnije. On se pred nekoliko godina natjecao i osvojio ga za društvo „Sport-Favorit“. Bio je dobar trkač. Pretrčao je četrdeset kilometara na stazi Beč - Mödling za jedan sat i četrdeset osam minuta, kako nam se uvijek hvali. To sam se već s njim jučer dogovorio. Baš sam vol, što sve odlažem za posljednji čas.

I zašto nisam, budala jedna, pogledao u taj divan?
Pod utjecajem groga, pripremljena prema receptu bećarine mornara, počeo je sama sebe nemilo grditi i izražavao se u najrazličnijim sentencijama kamo zapravo pripada.
- Hajdemo već jednom po taj poljski oltar - nagovarao ga Švejk. - Već je jutro. Moram još obući uniformu i ispiti još jedan grog.
Napokon pođoše. Na putu do kuće trgovca starim pokućstvom feldkurat je ispripovjedio Švejku da je jučer dobio mnogo novaca na kartama i da će iskupiti glasovir iz zalagaonice ako se sve dobro svrši.
Bilo je to nešto slično kao kad pogani obećavaju bogu neku žrtvu. Od spavaćive žene trgovca starim pokućstvom saznali su adresu učitelja u Vršovicama, koji je postao novi vlasnik divana. Feldkurat se pokazao neobično darežljiv. Uštinuo ju je za obraz i poškakljao pod bradom.
U Vršovice su išli pješice, jer je feldkurat izjavio da se mora prošetati po svježem zraku da dobije nove ideje.
U Vršovicama, u stanu gospodina učitelja, starog i pobožnog gospodina, doživjeli su neugodno iznenađenje. Našavši poljski oltar u divanu, stari je gospodin vidio u tome prst božji, pa ga je darovao sakristiji mjesne vršovičke crkve pod uvjetom, da na drugoj strani poljskog preklopnog oltara stave natpis: „Darovao na čast i slavu božju gospodin Kolařík, učitelj u m., ljeta Gospodnjeg 1914.“ Kako su ga zatekli u košulji i gaćama, pokazivao je znakove velike zbunjenosti.
Iz razgovora s njim se doznalo da je on tom nalazu pridavao značenje čuda i prsta božjega. Kad je kupio taj divan, njemu je neki unutrašnji glas rekao: „Pogledaj šta se nalazi u ladici divana!“ A rekao je da je i u snu vidio nekog anđela koji mu je upravo naložio: „Otvori ladicu divana!“ I pokorio se.
A kad je našao minijaturni preklopni trodijelni oltar s izdubljenjem za tabernakulum, klekao je pred divan i dugo se i usrdno molio i hvalio boga te je držao da je to mig nebeski kako bi ukrasio tim vršovičku crkvu.
- To nas ne zanima - reče feldkurat - stvar koja nije vaša trebali ste predati policiji, a ne kakvoj zlosretnoj sakristiji.
- Zbog toga čuda - reče Švejk - možete doživjeti i neugodnosti. Vi ste kupili divan, a ne oltar, koji pripada vojnom eraru. Takav prst božji može vas skupo stajati. Niste se smjeli obazirati na anđele. Tako je jedan čovjek u Zhoři izorao na polju nekakav kalež koji je potjecao od svetokrađe i bio

ondje sakriven za bolja vremena, dok se ne zaboravi, pa je to također smatrao prstom božjim i otišao s tim kaležom, umjesto da ga pretopi, do gospodina župnika i rekao da ga želi pokloniti crkvi. A gospodin župnik je mislio da se u njemu probudila grižnja savjesti, pa je poslao po načelnika, a načelnik po žandare, i on vam je bio nevino osuđen zbog svetokrađe, jer je neprestano brbljao nešto o čudu. On se htio spasiti, pa je pričao i o nekom anđelu i umiješao u to i Djevicu Mariju i dobio deset godina. Najbolje ćete uraditi ako pođete s nama ovdašnjem župniku, da nam vrati erarsku imovinu. Jer poljski oltar nije ni mačka ni čarapa koju možete darovati komu hoćete.
Stari gospodin je drhtao po čitavom tijelu i oblačio se cvokoćući zubima:
- Ja zaista nisam imao nikakve zle ili rđave namjere. Mislio sam samo da mogu po božjoj volji pridonijeti nešto za ukrašivanje naše siromašne crkve Gospodnje u Vršovicama.
- Na štetu vojnog erara, razumije se - reče surovo i grubo Švejk. - Hvala bogu za takav božji prst! Neki Pivonka iz Chotěbořa isto je tako držao prstom božjim kad mu se u ruci našlo uže za koje je bila privezana tuđa krava.
Jadni je starac bio od toga potpuno zbunjen, pa se uopće prestao braniti i nastojao je da se što brže obuče i uredi čitavu stvar.
Vršovički župnik je još spavao, pa je probuđen od buke počeo grditi, jer je onako bunovan mislio da ga pozivaju na posljednju pomast.
- Mogli bi baš pričekati s tom posljednjom pomašću - gunđao je župnik i nevoljko se oblačio - ljudi se sjete da umiru baš onda kad je čovjek u najboljem snu. I onda se još valja s njima natezati za novce!
Sastali su se dakle u predsoblju. On, božji zastupnik među vršovičkim civilistima katolicima, i onaj drugi, božji zastupnik na zemlji pri vojnom eraru.
No to je uglavnom bio spor između civila i vojnika.
Ako je župnik tvrdio da poljskom oltaru nije mjesto u divanu, feldkurat je odgovorio da još manje priliči da iz divana dođe u sakristiju crkve u koju zalaze sami civili.
I Švejk je primijetio da je lako obogaćivati siromašnu crkvu na račun vojnog erara. Riječ „siromašnu“ naročito je naglasio.
Na kraju su pošli u crkvenu sakristiju, gdje je župnik izdao poljski oltar na ovu potvrdu:

„Primio sam poljski oltar koji je slučajno dospio u vršovičku crkvu. Feldkurat Otto Katz.“

Slavni poljski oltar potječe od židovske tvrtke „Moritz Mahler“ u Beču koja proizvodi sve moguće misne potrepštine i pobožne predmete, kao što su npr. krunice i svetačke sličice.

Oltar se sastojao od tri dijela, premazana vrlo lažnom pozlatom, kao i sva slava svete crkve.

Bez fantazije nije se moglo ni utvrditi što zapravo predstavljaju slike naslikane na tim trima dijelovima. Sigurno je da bi se tim oltarom isto tako mogli poslužiti i pogani na Zambeziju kao i svećenici Burjata i Mongola.

Išaran nametljivim bojama izgledao je izdaleka kao šarene ploče namijenjene za ispitivanje daltonista na željeznici.

Isticala se samo jedna figura. Nekakav goli čovjek s aureolom oko glave i zelenkastim tijelom kao zadak guske koja već zaudara i raspada se.

Toga svetog čovjeka nije nitko dirao. Naprotiv, s obadvije strane stajala su dva krilata stvorenja koja su trebala predstavljati anđele. Ali gledalac je osjećao kao da taj sveti čovjek urliče od užasa nad društvom koje ga okružuje. Anđeli su naime izgledali kao sablasti iz priče, nešto po srijedi između krilate divlje mačke i apokaliptičke nemani.

Isto je takva bila slika koja je trebala predstavljati sveto trojstvo. Golubicu, uglavnom, slikar nije mogao pokvariti. Naslikao je neku pticu koja je isto tako mogla biti golubica kao i kokoš bijelih wyandotki.[51]

Ali je zato bog otac izgledao kao razbojnik s divljeg zapada, kojega prikazuje općinstvu neki napeti, krvavi film.

Nasuprot tome, sin je božji bio veseo, mlad čovjek, lijepa trbuščića, prekrivena nečim što je izgledalo kao kupaće gaćice. U cjelini je djelovao kao sportsman. Križ koji je imao u ruci držao je tako elegantno kao da je to teniski reket.

No iz daljine sve se to stapalo i ostavljalo utisak kao da vlak ulazi u kolodvor.

Što predstavlja treća slika, to se uopće nije moglo odgonetnuti.

Vojnici su se uvijek o tom prepirali i rješavali taj rebus. Netko je čak mislio da je to krajina iz Posazavlja.

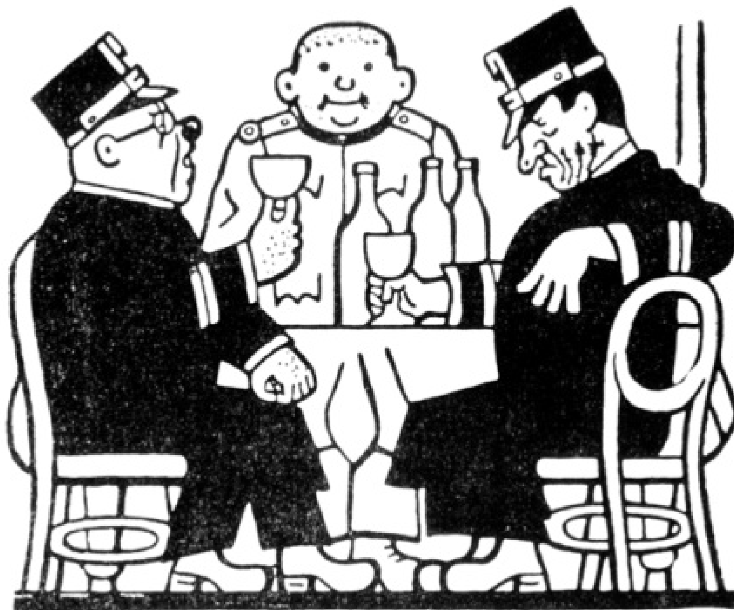
No pod tim je bio natpis: „Heilige Maria, Mutter Gottes, erbarme Dich unser.“[52]

I Švejk je sretno stavio taj poljski oltar u kočiju, sjeo i sam uz kočijaša, dok se feldkurat udobno smjestio u kočiji i stavio noge na sveto trojstvo.
Švejk je razgovarao s kočijašem o ratu.
Kočijaš je bio buntovnik. Pravio je razne primjedbe o pobjedi austrijskog oružja, kao npr. „Dobro su vam u Srbiji zapaprili!“ i sl. Kad su prolazili mimo mitnice, zapita ih namještenik što voze.
Švejk odgovori:
- Sveto trojstvo, Djevicu Mariju i feldkurata.
Na vježbalištu su ih već nestrpljivo očekivale satnije određene za frontu. A čekale su zaista dugo. Jer još su se odvezli po sportski kalež do natporučnika Witingera, a zatim po monstrancu, ciborij i druge potrepštine za misu u břevnovski samostan, ne zaboravivši dakako ni bocu misnoga vina. Odatle se vidi da nije tako jednostavno služiti poljsku misu.
- Mi to vrdamo svakojako - reče Švejk kočijašu.
A imao je pravo. Kad su već naime stigli na vježbalište i popeli se na podij s drvenom ogradom i stolom na koji je trebalo postaviti poljski oltar, pokazalo se da je feldkurat zaboravio pribaviti ministranta.
Dosad mu je uvijek ministrirao jedan pješak, no taj se radije dao premjestiti u telefoniste pa je otišao na frontu.
- Ne smeta ništa, gospodine feldkurate - reče Švejk - mogu to i ja obaviti.
- A znate li ministrirati?
- Nikada nisam ministrirao - odgovori Švejk - ali sve se može pokušati. Sada je rat, a u ratu ljudi rade i ono o čemu nisu prije ni sanjali. Kakav glupi “set cum špiritu tuo“ moći ću odgovoriti na vaše „dominus vobiscum“. A zatim mislim da nije tako teško obilaziti oko vas kao mačka oko vruće kaše. A prati vam ruke i točiti iz bočica vino…
- Dobro - reče feldkurat - ali vode mi nemojte točiti! Radije odmah nalijte vino i u onu drugu bočicu. Uostalom ja ću vam uvijek reći kada treba da idete nadesno ili nalijevo. Ako tiho fućnem jedanput, znači da treba ići desno, a ako dvaput, nalijevo. Misnu knjigu također ne morate mnogo prenositi. Uostalom sve je to lakrdija. Nemate li treme?
- Ja se ničega ne bojim, gospodine feldkurate, pa ni ministriranja.
Feldkurat je imao pravo kad je rekao: „Uostalom sve je to lakrdija.“
Sve je išlo neobično glatko.
Feldkuratov je govor bio vrlo kratak.

- Vojnici! Sastali smo se ovdje da prije odlaska na bojište obratimo svoja srca k bogu, da nam daruje pobjedu i očuva nas u zdravlju. Neću vas dugo zadržavati i želim vam sve najbolje.
- Rut! - viknu stari pukovnik na lijevom krilu.
Poljska misa naziva se zato poljskom jer potpada pod iste zakone kao i vojna taktika na bojnom polju. Kod dugih vojnih manevara u tridesetgodišnjem ratu i poljske su mise bile također neobično duge.
Uz modemu taktiku, kad su vojni pokreti brzi i oštri, i poljska misa mora biti brza i oštra.
Ova je trajala upravo deset minuta, a oni koji su bili bliže, neobično su se čudili zašto vojni svećenik fićuka za vrijeme mise.
Švejk je oštroumno shvaćao signale. Išao je sad na desnu, a sad na lijevu stranu oltara i nije ništa drugo govorio nego: „Et cum spiritu tuo!"
Sve je to ličilo na indijanski ples oko žrtvenog kamena, ali je djelovalo dobro ubijajući dosadu prašnog i tužnog vježbališta s drvoredom šljiva u pozadini i s klozetima kojih je vonj zamjenjivao mističan miris kadionice gotskih hramova.
Svi su se izvrsno zabavljali. Oficiri oko pukovnika pripovijedahu anegdote, i tako je sve išlo u potpunom redu. Iz redova vojnika čulo se ponegdje: „Daj mi jedan dim!"
I kao dim sa žrtvenika dizali su se iz četa prema nebu plavi oblačići duhanskoga dima. Sve su šarže pušile kad su vidjele da je i gospodin pukovnik pripalio.
Napokon odjeknu: „Zum Gebet!"[53] i podiže se prašina i siva četvorina uniformi kleknu pred sportskim kaležom natporučnika Witingera, koji je on osvojio u trčanju na pruzi Beč - Mödling za društvo „Sport-Favorit".
Kalež je bio pun, a opći sud koji je popratio feldkuratovu manipulaciju, sažet je u riječima vojničkih redova: „Dobro ga je istrusio!"
Taj je čin ponovljen dvaput. Zatim se začu još jednom „Na molitvu!", na što glazba zasvira „Bože, živi, Bože, štiti", a zatim je slijedilo svrstavanje i razlaz.
- Pokupite to šarenilo - reče feldkurat Švejku pokazujući poljski oltar - da možemo opet sve vratiti kamo što pripada.
I opet ih je vozio njihov kočijaš, pa su sve pošteno vratili osim one boce misnoga vina.
A kad su već bili kod kuće, pošto su nesretnog kočijaša uputili na vojno

zapovjedništvo radi naplate dugih vožnji, zapita Švejk vojnog svećenika:
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate, mora li ministrant biti iste vjere kao i svećenik kojemu ministrira?
- Svakako - odgovori feldkurat - inače misa ne bi vrijedila.
- Onda se, gospodine feldkurate, desila velika pogreška - javi se Švejk - jer ja ne pripadam nikakvoj vjeri. Mene već prati takva nesreća!
Feldkurat pogleda Švejka, časak ne prozbori ništa, a onda ga potapša po ramenima i reče:
- Možete popiti ovo misno vino koje je preostalo u boci, pa zamislite da ste opet stupili u crkvu.

XII. VJERSKA DEBATA

Događalo se da Švejk po cijele dame nije ni vidio pastira vojnih duša. Feldkurat je naizmjence obavljao svoje dužnosti i pijančevanja, pa je vrlo rijetko dolazio kući, prljav, neumiven, kao mačka kad mijauče i polazi na izlete po krovovima.

Pri povratku, ako je mogao govoriti, razgovarao je još sa Švejkom, prije nego bi zaspao, o uzvišenim ciljevima, o zanosu i o radosti koju čovjek osjeća pri razmišljanju.

Kadikad je pokušao govoriti i u stihovima i citirati Heinea.

Švejk je s feldkuratom služio još jednu poljsku misu, i to kod pionira, kamo su zabunom pozvali još jednog feldkurata, bivšeg katehetu, neobično pobožna čovjeka, koji je vrlo začuđeno pogledao svoga kolegu kad mu je ponudio gutljaj konjaka iz Švejkove čuture, koju je ovaj uvijek nosio sa sobom za takve religiozne poslove.

- Rum je odlične marke - reče mu feldkurat Katz - napijte se i pođite kući. Ja ću to već sam obaviti, jer mi je potrebno da budem pod otvorenim nebom. Danas me nekako boli glava.

I pobožni je feldkurat otišao, mašući glavom, a Katz je, kao i uvijek, sjajno obavio svoj zadatak.

U krv Gospodnju ovog se puta pretvorilo vino sa sodom, a propovijed je bila dulja, samo je u njoj svaka treća riječ bila: „i tako dalje“ i „zaista“.

- Vi ćete danas, vojnici, otići na frontu i tako dalje. Vi se sada obratite k bogu i tako dalje, zaista. Ne znate što vam se može dogoditi, i tako dalje i zaista.
I tako se od oltara orilo: „I tako dalje“ i „zaista“, izmjenjujući se s bogom i svima svetima.
U zanosu i u govorničkom poletu vojni je svećenik uvrstio među svece i princa Eugena Savojskoga, koji će ih štititi dok budu podizali mostove preko rijeke.
Ipak poljska se misa završila bez ikakva skandala, ugodno i zabavno. Pioniri su se vrlo dobro zabavljali.
Na povratku kondukter nije htio pustiti feldkurata i Švejka s preklopnim poljskim oltarom u električni tramvaj.
- Opalit ću te ovim svecem preko glave - reče Švejk kondukteru.
Kad su napokon došli kući, opazili su da su negdje putem izgubili tabernakulum.
- Ne smeta to - reče Švejk. - Prvi su kršćani služili svetu misu i bez tabernakula. Kad bismo gdje objavili da smo ga izgubili, pošteni bi nalaznik tražio od nas nagradu. A da su to novci, tada se valjda ne bi našao nijedan pošten nalaznik, premda ima i takvih ljudi. U našoj pukovniji u Budjejovicama bio je jedan vojnik, pravi vol, koji je jednom našao na ulici šest stotina kruna, pa ih je predao na policiji, a u novinama su onda o njemu pisali kao o poštenom nalazniku, pa se tako zapravo osramotio. Nitko nije htio s njim razgovarati. Svatko mu je govorio: „Glupane jedan, kakvu si ti to glupost uradio? To treba da te do smrti grize ako imaš imalo časti u sebi!“ Imao je djevojku, pa je i ona prekinula s njime. Kad je došao kući na dopust, tada su ga zbog toga njegovi drugovi izbacili iz gostionice, kamo je došao na ples. Počeo je propadati, razmišljao je o tome i na kraju se bacio pod vlak... A jednom je opet u našoj ulici jedan krojač našao zlatni prsten. Ljudi su ga upozoravali da ga ne predaje policiji, ali on ih nije poslušao. Primili su ga na policiji neobično prijazno i rekli mu da je već prijavljen gubitak zlatnog prstena s briljantom. Ali su onda pogledali kamen na prstenu i rekli mu: „čovječe, ta to je staklo, a ne briljant! Koliko ste dobili za briljant? Poznajemo mi takve poštene nalaznike.“ Napokon se objasnilo da je još jedan čovjek izgubio zlatni prsten s lažnim briljantom, neku obiteljsku uspomenu, ah krojač je ipak odsjedio u zatvoru tri dana jer je u razdraženosti uvrijedio

stražara. Dobio je kao zakonitu nagradu deset postotaka, dakle krunu i dvadeset filira, jer je ona trica vrijedila dvanaest kruna, a on vam je tu zakonitu nagradu bacio tomu gospodinu u lice, a ovaj ga je tužio zbog uvrede časti, pa je krojač morao platiti još deset kruna globe. Poslije toga je svagdje govorio da svaki pošteni nalaznik zaslužuje dvadeset i pet batina, da ga treba mlatiti dok ne bude sav plav, i to izbatinati ga javno, da to ljudi zapamte i vladaju se prema tome... Mislim da nam naš tabernakul neće nitko vratiti, premda odostrag ima oznaku naše regimente, jer nitko ne voli imati posla s vojskom. Radije će ga baciti kamo u vodu, samo da nema neprilika. Jučer sam u „Gostionici kod zlatnoga vijenca“ razgovarao s nekim čovjekom iz provincije, star je pedeset i šest godina, a došao je pitati na kotarsko poglavarstvo u Novu Paku zašto su mu rekvirirali kola. Na povratku, pošto su ga izbacili iz kotarskog poglavarstva, promatrao je vojnu komoru koja je upravo stigla i stajala na trgu. Jedan ga je mladi čovjek zamolio da mu časak pripazi na konje, jer voze za vojsku konzerve, no više se nije vratio. A kad su se pokrenuli, morao je s njima, pa je tako došao i u Mađarsku, gdje je i sam zamolio nekoga da mu pripazi na konje, pa se jedino tako spasio jer bi ga inače odvukli u Srbiju. Vratio se odanle sav izbezumljen, pa veli da više ne želi imati s vojskom nikakva posla.
Naveče ih je posjetio pobožni feldkurat, koji je također htio jutros služiti poljsku misu za pionire. Bio je to fanatik koji je htio svakoga približiti bogu. Dok je bio kateheta, razvijao je kod djece religiozni osjećaj zaušnicama, pa su se u raznim novinama povremeno pojavljivale bilješke pod naslovom: „Surovi vjeroučitelj“, „Kateheta koji ćuška“. Bio je uvjeren da djeca najbolje usvajaju katekizam sistemom ljeskovače.
Hramao je malo u jednu nogu odonda otkad ga je posjetio otac nekoga đaka kojega je vjeroučitelj išćuškao, jer je učenik pokazivao sumnje o svetoj trojici. Dobio je tri ćuške. Jednu za boga oca, drugu za boga sina i treću za svetoga duha.
Večeras je došao da svoga kolegu Katza izvede na pravi put i da ga dirne u dušu. Počeo je ovom primjedbom:
- Čudim se što kod vas nema raspela. Gdje vi molite brevijar? Nijedne svetačke slike ne vidim na zidovima vaše sobe. Što vam je to nad krevetom?
Katz se nasmijao:
- To je „Suzana na kupanju“, a ona gola žena ispod nje - ono vam je moja

stara ljubavnica. A ono desno je japanska stvarca koja prikazuje seksualni akt gejše i starog japanskog samuraja. Zar ne, nešto vrlo originalno? Brevijar imam u kuhinji. Švejku, donesite ga amo i otvorite ga na trećoj strani.
I Švejk ode, a iz kuhinje se triput za redom čuo pucanj čepova koje je Švejk vadio iz tri boce vina.
Pobožni se feldkurat zaprepastio kad je vidio na stolu tri boce vina.
- To vam je lako misno vino, gospodine kolega - reče Katz - vrlo dobre kvalitete, rizling. Po okusu podsjeća na moselsko vino.
- Neću piti - tvrdoglavo reče pobožni feldkurat. - Došao sam da vam progovorim u dušu.
- Grlo će vam se osušiti, gospodine kolega - reče Katz. - Gucnite malo, a ja ću slušati. Ja sam vrlo tolerantan čovjek pa mogu slušati i drugačije nazore.
Pobožni feldkurat srknu i raskolači oči.
- Vraški dobro vino, gospodine kolega, zar ne?
Fanatik reče ukočeno:
- Primjećujem da vi psujete?
- To je navika - odgovori Katz. - Kadikad se čak zateknem da hulim. Natočite, Švejku, gospodinu feldkuratu. Uvjeravam vas da znam reći i to: Himmolherrgott, krucifiks i sakrament[54]. Mislim da ćete se i vi u to uživjeti kad budete imali toliko vojničke službe kao ja. Nije to baš ništa teško i tegobno, a nama svećenicima je vrlo blizu: nebo, bog, križ i sveti sakrament. Zar ne zvuči lijepo i stručno? Pijte, gospodine kolega!
Bivši vjeroučitelj gucne nesvjesno. Vidjelo se na njemu da bi nešto htio reći, ali nije mogao.
- Gospodine kolega - nastavljaše Katz - dignite glavu i ne sjedite tako tužno kao da će vas za pet minuta objesiti. Čuo sam da ste vi jednoga petka u restauraciji zabunom pojeli svinjski kotlet jer ste mislili da je četvrtak, pa da ste poslije na zahodu gurali prst u usta ne biste li povratili da vas ne bi bog kaznio. Ja se ne bojim na posni dan jesti meso, a ne bojim se ni pakla. Pardon, popijte malo! Tako, sad vam je već bolje? Ili vi možda imate napredni pogled na pakao, pa idete usporedo s duhom vremena i s reformistima? Tako se onda u paklu umjesto običnih kotlova sa sumporom nalaze za nesretne grešnike Papinovi lonci, kotlovi s visokom atmosferom, grešnici se prže na margarinu, roštilji su na

električni pogon, preko grešnika prelaze milijune i milijune godina strojevi za valjanje cesta, za škrgut zuba brinu se dentisti naročitim spravama, cviljenje se hvata na gramofonske ploče, koje se šalju gore u raj radi uveseljavanja pravednika. U raju su u pogonu prskalice kolonjske vode, a orkestar Filharmonije svira Brahmsa tako dugo dok vam postane draži pakao i čistilište. Anđeli imaju u stražnjici aeroplanske propelere da ne moraju toliko zamarati svoja krila. Pijte, gospodine kolega; Švejku, natočite mu konjaka, jer mi se čini da mu nije dobro.
Kad se pobožni feldkurat pribrao, prošaptao je:
- Vjera je razumsko razmatranje. Tko ne vjeruje u postojanje svete trojice ...
- Švejku - prekine ga Katz - natočite gospodinu feldkuratu još jedan konjak, da se pribere. Recite mu štogod i vi, Švejku!
- U Vlašimu je bio, pokorno javljam, gospodine feldkurate, jedan dekan - započe Švejk - i taj vam je dekan, kad mu je pobjegla stara gazdarica zajedno sa sinom i s novcima, imao dvorkinju. Pod stare dane on vam je počeo studirati svetoga Augustina, za kojega kažu da pripada među svete oce, pa je ondje pročitao da svakoga onoga koji vjeruje u antipode valja prokleti. Pozvao je dakle svoju dvorkinju i rekao joj: „čujte, vi ste mi jednom pričali da je vaš sin strojobravar i da je otputovao u Australiju. Prema tome on bi se nalazio među antipodima, a sveti Augustin nalaže da se svaki čovjek koji vjeruje u antipode prokune.“ - „Milostivi gospodine“, odgovori na to žena, „ta moj sin šalje iz Australije i pisma i novce!“ - „To je đavolsko obmanjivanje“, reče na to gospodin dekan, „prema svetom Augustinu ne postoji nikakva Australija, to vas samo antikrist zavodi u bludnju.“ U nedjelju ju je javno prokleo i vikao da Australija ne postoji. Tada su ga iz crkve odveli pravo u ludnicu. A trebalo bi ih i više onamo odvesti. U samostanu sestara uršulinaka imaju bočicu s mlijekom Djevice Marije kojim je dojila Isusa, a u sirotištu kod Benešova, kad su dovezli onamo lurdsku vodu i dali je siročadi, sva su djeca dobila takav proljev da to svijet još nije vidio.
Pobožnom se feldkuratu zamaglilo pred očima i pribrao se tek poslije ponovne čašice konjaka, koja mu je udarila u glavu.
Žmirkajući očima zapita on Katza:
- Zar ne vjerujete u bezgrešno začeće Djevice Marije, zar vi ne vjerujete da je palac sv. Ivana Krstitelja, koji se čuva kod pijarista, pravi? Vjerujete

li vi uopće u boga? A ako ne vjerujete, zašto ste vojni svećenik?
- Gospodine kolega - odgovori Katz i potapša ga povjerljivo po leđima - dok država ne prizna da vojnicima koji idu u boj da umru, ne treba blagoslova božjega, služba je vojnoga svećenika pristojno honorirano zanimanje u kojem se čovjek neće prekinuti. Za mene je to bilo bolje nego da trčim po vježbalištima i da idem na manevre... Tada su mi pretpostavljeni izdavali naloge, a danas ja radim što hoću. Zastupam nekoga koji ne postoji, i sam igram ulogu božju. Ako neću da nekomu oprostim grijehe, tada mu ih ne opraštam makar me i na koljenima molio. Uostalom takvih ima đavolski malo.
- Ja ljubim gospodina boga - javi se pobožni feldkurat i poče štucati - ja ga veoma ljubim. Dajte mi malo vina!
- Ja poštujem gospodina boga - nastavi zatim - vrlo ga poštujem i cijenim. Nikoga toliko ne poštujem kao njega.
I udari šakom po stolu da su sve boce poskočile, pa nastavi:
- Bog je uzvišena osoba, nešto nadzemaljsko. On je častan u svojim djelima. On je sunčana pojava, to mi nitko neće izbiti iz glave. I sv. Josipa poštujem, i sve svece poštujem, osim sv. Serapiona. Ima tako ružno ime.
- Trebalo bi zamoliti promjenu imena - primijeti Švejk.
- Volim sv. Ludmilu i sv. Bemardina - nastavljaše bivši kateheta - on je spasio mnogo putnika u Sv. Gotthardu. Nosi na vratu bocu s konjakom i traži putnike zatrpane snijegom.
No razgovor sad pođe drugim pravcem. Pobožni svećenik poče sad govoriti bez ikakva reda:
- Nevinu dječicu poštujem, ona se svetkuju dvadeset osmoga prosinca. Heroda mrzim... Kad kokoš spava, tada ne možete dobiti svježa jaja.
Zatim se nasmija i poče pjevati: „Sveti bože, sveti, silni...“
No odmah prestade i obraćajući se Katzu zapita ga oštro:
- Zar vi ne vjerujete da je petnaestog kolovoza blagdan uzašašća Djevice Marije?
Veselica je bila na vrhuncu. Pojavile su se još i druge boce, a od vremena do vremena čuo se Katzov glas:
- Reci da ne vjeruješ u gospodina boga, inače ti neću naliti vina.
Činilo se da se vraćaju vremena progona prvih kršćana. Bivši vjeroučitelj zapjeva neku pjesmu mučenika rimske arene i viknu:
- Vjerujem u boga i ne odričem ga se! Neka ti bude tvoje vino! Mogu i ja

poslati po njega!
Napokon ga položiše u krevet. Prije nego je zaspao, podigao je desnicu kao da se hoće zakleti, i izjavio:
- Vjerujem u boga oca, sina i duha svetoga! Donesite mi brevijar!
Švejk mu gume u ruku neku knjigu koja je ležala na noćnom ormariću, i tako pobožni feldkurat zaspi s Boccacciovim „Dekameronom“ u ruci.

XIII. ŠVEJK NOSI POSLJEDNJU POMAST

Feldkurat Otto Katz sjedio je zamišljeno nad okružnicom koju je upravo donio iz vojarne. Bila je to povjerljiva zapovijed ministarstva vojske:
„Ministarstvo vojske ukida za vrijeme rata sve propise koji se tiču davanja posljednje pomasti vojnicima, i propisuje ova pravila za vojne svećenike:
§ 1. Na fronti se ukida davanje posljednje pomasti.
§ 2. Ne dozvoljava se teško bolesnim i ranjenim vojnicima da zbog zadnje pomasti odlaze u pozadinu. Vojni svećenici su dužni da odmah predaju ljude nadležnim vojnim vlastima radi daljeg progona.
§ 3. U vojnim bolnicama u pozadini posljednja se pomast može podjeljivati skupno na osnovu mišljenja vojnih liječnika ako podjeljivanje posljednje pomasti ne nanosi teškoće nadležnim ustanovama.
§ 4. U izvanrednim slučajevima može zapovjedništvo vojnih bolnica u pozadini dopustiti pojedinačno primanje posljednje pomasti.
§ 5. Vojni su svećenici dužni, na poziv zapovjedništva vojnih bolnica, podjeljivati posljednju pomast onim vojnicima koje im predloži zapovjedništvo.“
Poslije toga feldkurat pročita još jednom dopis u kojem mu se javlja da sutra treba da dođe u vojnu bolnicu na Karlov trg, da podijeli posljednju pomast teškim ranjenicima.
- Čujte, Švejku - viknu feldkurat - zar to nije svinjarija? Kao da sam ja

jedini vojni svećenik u čitavom Pragu! Zašto ne pošalju onamo onog pobožnog svećenika koji je nedavno kod nas spavao? Treba da odemo na Karlov trg da podijelimo ondje posljednju pomast. Ja sam već zaboravio kako se to radi.
- Kupit ćemo dakle katekizam, gospodine feldkurate - reče Švejk. - Naći ćemo u njemu upute, to je za duhovne pastire kao vodič za strance. U Emauskom samostanu u Pragu radio je neki vrtlarski pomoćnik, pa kad je htio stupiti u red laika i dobio mantiju da ne mora derati svoju odjeću, morao je kupiti katekizam i učiti kako se čovjek križa, tko je jedini pošteđen od istočnog grijeha i šta to znači čista savjest i slične sitnice, a kasnije je iz samostanskog vrta potajno prodao polovinu krastavaca i osramoćen otišao iz samostana. Kad sam se s njim sastao, rekao mi je: „Krastavce sam mogao prodavati i bez katekizma."
Kad je Švejk donio kupljeni katekizam, feldkurat poče u njemu listati i reče:
- Eto, posljednju pomast može podijeliti samo svećenik, i to samo uljem posvećenim od biskupa. Eto vidite, Švejku, vi sami ne možete podijeliti posljednju pomast Pročitajte mi kako se daje posljednja pomast!
I Švejk poče čitati:
- Daje se ovako: Svećenik maže bolesniku pojedina ćutila i ujedno moli: „Snagom svete pomasti i velikim milosrđem svojim neka ti Bog oprosti grijehe tvoje koje si učinio pogledom, sluhom, njuhom, okusom, jezikom, opipom i hodom."
- Želio bih znati, Švejku - zapita feldkurat - što može čovjek zgriješiti opipom, možete li mi objasniti?
- Vrlo mnogo, gospodine feldkurate, čovjek posegne rukom recimo u tuđi džep, ili na plesu, pa valjda razumijete, šta se sve tamo događa.
- A hodom, Švejku?
- Kad počne hramati da bi mu se ljudi smilovali.
- A njuhom?
- Ako mu se ne sviđa kakav smrad.
- A okusom, Švejku?
- Ako ima apetit na nekoga.
- A jezikom?
- To je već povezano sa sluhom, gospodine feldkurate. Kad netko mnogo brblja, a drugi ga sluša.

Poslije ovih filozofskih razmatranja feldkurat se malo zamisli i onda reče:
- Potrebno nam je dakle ulje posvećeno od biskupa. Evo vam deset kruna pa kupite bočicu. U vojnoj intendanturi jamačno takvog ulja nemaju.
I Švejk dakle pođe na put da nabavi ulje posvećeno od biskupa. Takav je posao teži nego traženje žive vode u bajkama Božene Němcove.
Ušao je u nekoliko drogerija, i čim je rekao: „Molim bočicu ulja posvećenoga od biskupa", negdje su se nasmijali, a drugdje se preplašeno sakrili pod tezgu. Pri tom se Švejk držao neobično ozbiljno.
Odlučio je dakle da okuša sreću u ljekarnama. U prvoj su naložili laborantu da ga izvede napolje. U drugoj su htjeli telefonirali na stanicu za spasavanje, a u trećoj mu je provizor rekao da će traženo ulje svakako imati firma Polák u Dugoj ulici, koja prodaje ulje i lakove.
Firma Polák u Dugoj ulici zaista je bila agilna firma. U njoj nisu puštali iz trgovine nijednoga kupca, a da mu nisu ispunili želju. Ako je zatražio kopaivabalzam[55], natočili su mu terpentina, pa je bilo sve u redu.
Kad je došao Švejk i zatražio za deset kruna ulja posvećena od biskupa, šef je rekao pomoćniku:
- Gospodine Tauchen, natočite mu deset dekagrama konopljina ulja broj 3!
A pomoćnik, zamatajući bočicu u papir, reče Švejku sasvim trgovački:
- To vam je ulje najbolje kvalitete, a ako budete trebali kistove, laka ili firnisa, izvolite se obratiti na nas. Poslužit ćemo vas solidno!
Dotle je feldkurat ponavljao iz katekizma ono što je od sjemenišnih vremena sasvim zaboravio. Vrlo su mu se sviđale neobično duhovite rečenice, kojima se iskreno nasmijao: „Ime posljednje pomasti potječe odatle što je ova pomast obično posljednja od svih pomasti koje crkva čovjeku podjeljuje."
Ili: „Posljednju pomast može primiti svaki kršćanin katolik koji je teško obolio, a razumski je dozreo."
Ili: „Bolesnik treba da primi posljednju pomast, ako je moguće, dok je još pri potpunoj svijesti."
U taj čas dođe ordonans s dopisom, u kojem se feldkurat obavješćuje da će sutra pri dijeljenju posljednje pomasti u bolnici biti prisutno i „Društvo plemkinja za vjerski odgoj vojnika".
Ovo se društvo sastojalo od histeričnih baba, a dijelilo je vojnicima po bolnicama sličice svetaca i pripovijetke o katoličkom vojniku koji umire

za cara. Na zbirci pripovijedaka nalazila se šarena sličica koja je predstavljala ratište. Svuda su se vidjeli leševi ljudi i konja, prevrnuta municijska kola i topovi s preokrenutim lafetama. Na obzorju gori selo i praskaju šrapnele, a na prednjem dijelu slike leži umirući vojnik kojemu je otkinuta noga, a nad njega se naginje anđeo i donosi mu vijenac s natpisom na vrpci: „Još ćeš danas biti sa mnom u raju.“ A umirući se vojnik blaženo smješka, kao da mu daju sladoled.
Pošto je pročitao sadržaj dopisa, Otto Katz pijunu i pomisli: „No, sutra ću imati lijep dan!“
Poznavao je on dobro tu bagažu, kako ih je on nazivao, iz crkve sv. Ignacija još od onog doba kad je prije nekoliko godina držao ondje propovijedi za vojnike. Tada je on još mnogo držao do propovijedi, a Društvo je sjedilo iza pukovnika. Jednom su poslije propovijedi došle do njega dvije visoke i mršave žene u crnim haljinama s krunicama oko vrata i dva su sata govorile o vjerskom odgoju vojnika, sve dok se on nije razljutio i rekao im: „Oprostite, moje dame, ali čeka me gospodin kapetan na partiju ferbla.“
- Evo ulja! - reče slavodobitno Švejk pošto se vratio od firme Polák. - Konopljano ulje broj tri, najbolje kvalitete, možemo njime pomazati čitav bataljon. Kupljeno je kod solidne firme koja prodaje i firnis, lak i kistove. Još nam treba samo zvonce.
- A što će nam zvonce, Švejku?
- Moramo putem zvoniti da ljudi skidaju pred nama šešire, jer nosimo boga, gospodine feldkurate, u tom konopljanom ulju broj tri. Tako se to radi, a dosad je već mnogo ljudi, kojih se to nije ništa ticalo, zatvoreno zbog toga što nisu skinuli šešire. Na Žižkovu je jednom župnik izudarao jednog slijepca jer u takvom slučaju nije skinuo šešir, pa su ga zatim i zatvorili jer su mu na sudu dokazali da nije gluhonijem, nego samo slijep, pa je čuo zvonjenje zvonca i izazivao sablazan, premda je to bilo noću. To je kao i na Tijelovo. Inače nas ljudi ne bi primijetili, a ovako će nam skidati šešire. Ako, gospodine feldkurate, nemate ništa protiv toga, donijet ću zvonce odmah.
Dobivši dozvolu, Švejk je za pola sata donio zvonce.
- Skinuo sam ga s vrata „Svratišta kod križa“ - reče Švejk - stajalo me je pet minuta straha, a prije toga sam morao dugo čekati jer su stalno prolazili ljudi.

- Idem u kavanu, Švejku, a ako tko dođe, neka pričeka.
Otprilike nakon jednog sata došao je neki stariji sijedi gospodin uspravna stasa i stroga izgleda.
Iz čitava njegova izgleda izvirala je zadrtost i zloba. Gledao je tako kao da ga je udes poslao da uništi naš bijedni planet i izbriše njegove tragove u svemiru.
Govor mu je bio grub, opor i strog.
- Je li kod kuće? Otišao je u neku kavanu? Da pričekam? Dobro, čekat ću ga do jutra. Ima novaca za kavanu, ali dugove neće da plaća. Svećenik, fuj!
I pljunuo je u kuhinji.
- Gospodine, nemojte nam ovdje pljuvati! - reče Švejk promatrajući radoznalo stranoga gospodina.
- I još ću jedanput pljunuti, evo ovako! - reče tvrdoglavo strogi gospodin i pljune po drugi put na pod. - Kako ga nije stid! Vojni svećenik, sramota!
- Ako ste obrazovan čovjek - upozori ga Švejk - tada ćete se odučiti pljuvanja u tuđem stanu. Ili vi možda mislite da možete raditi što hoćete, zato što je svjetski rat?
Morate se vladati pristojno, a ne kao ništarija. Morate postupati fino, govoriti pristojno i ne ponašati se kao divljak, vi glupi civilist!
Strogi gospodin skoči sa stolice, a od uzbuđenja je sav drhtao, i viknu:
- Kako se usuđujete? Zar ja nisam pristojan čovjek? A što sam onda, govorite ...
- Neotesanac ste - odgovori mu Švejk gledajući ga u oči - pljujete po podu kao da ste u tramvaju, u vlaku ili u kakvoj javnoj prostoriji. Uvijek sam se čudio zašto svagdje vise ceduljice da je zabranjeno pljuvati na pod, a sada vidim da je to zbog vas. Svi vas oni valjda vrlo dobro poznaju.
Strogi gospodin poče mijenjati boje lica pa pokuša odgovoriti obiljem pogrda na račun Švejka i feldkurata.
- Jeste li svršili? - upita mirno Švejk pošto je čuo posljednje riječi: „Vucibatine ste obojica; kakav gazda- takav sluga! - Ili biste željeli još štogod reći, prije nego odletite niz stepenice?“
A budući da se strogi gospodin već toliko iscrpao da mu nije dolazila na um nikakva zgodna psovka, pa je stoga šutio, Švejk je po tome zaključio da uzalud čeka nastavak.
Otvorio je dakle vrata, okrenuo strogog gospodina licem prema hodniku i

opalio mu nogom takav udarac da bi mu pozavidio i najbolji igrač najboljeg međunarodnog nogometnog društva.
I za strogim gospodinom odjeknu niz stepenice Švejkov glas:
- Kad drugi put dođete pristojnim ljudima u posjet, vladajte se pristojno!
A strogi je gospodin dugo šetao pod prozorima očekujući feldkurata.
Švejk je otvorio prozor i promatrao ga.
No gost je napokon dočekao feldkurata, koji ga je odveo u sobu i ponudio ga da sjedne.
Švejk je šutke donio pljuvačnicu i stavio je pred gosta.
- Šta to radite, Švejku?
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate, da sam s ovim gospodinom već doživio malu neugodnost zbog pljuvanja na pod.
- Ostavite nas nasamo, Švejk, treba da raspravimo neku stvar.
Švejk pozdravi vojnički:
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate, da ću vas ostaviti nasamo.
I otišao je u kuhinju, a u sobi se poveo vrlo zanimljiv razgovor.
- Vi ste, ako se ne varam, došli po novce za onu mjenicu? - upita feldkurat svoga gosta.
- Jesam, i nadam se ...
A feldkurat uzdahnu:
- Čovjek dolazi često u takav položaj da mu preostaje još samo nada. Kako je krasna riječca: „Nadaj se!“ u onom trolistu koji uzdiže čovjeka iz kaosa života: „Vjera, nada i ljubav!“
- Ja se nadam, gospodine feldkurate, da svota...
- Zaista, poštovani gospodine - prekide ga feldkurat - mogu još jednom ponoviti da riječ „nada“ jača čovjeka u njegovoj borbi sa životom. I vi nemojte izgubiti nade!
Kako je to krasno imati nekakav ideal, biti nevino i čisto stvorenje koje pozajmljuje novac na mjenicu i nada se da će mu se dug na vrijeme isplatiti! Kako je lijepo nadati se, neprestano se nadati da ću vam isplatiti dvanaest stotina kruna, dok u džepu nemam ni potpune stotine!
- Vi dakle... - promuca gost.
- Da, ja dakle - odgovori feldkurat.
I lice gostovo poprimi opet zadrt i zloban izražaj.
- Gospodine, to je prevara! - reče ustajući.
- Umirite se, poštovani gospodine ...

- To je prevara! - vikaše tvrdoglavo gost. - Vi ste zloupotrebili moje povjerenje!
- Gospodine - reče feldkurat - vama će sigurno koristiti promjena zraka. Ovdje je suviše sparno.
- Švejku! - viknu on u kuhinju. - Ovaj gospodin želi izići na svježi zrak.
- Pokorno javljam, gospodine feldkurate - javi se Švejk iz kuhinje - ovog sam gospodina već jednom izbacio napolje.
- Ponovite to! - glasila je zapovijed, koja je izvršena brzo, oštro i okrutno.
- Dobro je, gospodine feldkurate, što smo s njim svršili, prije nego je izvršio kakav skandal - reče Švejk vrativši se iz hodnika. - U Malešicama je bio neki krčmar koji je čitao bibliju, pa je za sve umio primijeniti citate iz Svetoga pisma. Kad bi koga udario volovskom žilom, on bi uvijek rekao: „Tko štedi batinu, mrzi sina svoga; ali tko ga ljubi, taj ga u pravi čas kažnjava. Izbit ću ti iz glave tučnjavu u gostionici!“
- Vidite, Švejku, kako prolazi čovjek koji ne poštuje svećenika - nasmijao se feldkurat. - Sveti Ivan Zlatousti rekao je jednom: „Tko poštuje svećenika, poštuje Krista; tko čini nepravdu svećeniku, taj čini nepravdu Isusu Kristu čiji je zamjenik upravo svećenik.“ ... No za sutra se moramo dobro spremiti. Napravite kajganu sa šunkom, skuhajte bordo-punč, a onda ćemo prijeći na duhovno razmišljanje, jer kao što kaže večernja molitva: „Milošću su božjom uklonjene sve zasjede neprijatelja na ovu kuću.“
Ima na svijetu ustrajnih ljudi, a među njih je pripadao i čovjek koga su već dvaput izbacili iz feldkuratova stana. Baš kad je Švejk dovršio večeru, netko je pozvonio na vratima, Švejk je pošao da otvori, no vratio se začas i rekao:
- Opet je došao, gospodine feldkurate! Zatvorio sam ga privremeno u kupaonicu, da možemo mimo večerati.
- Niste dobro uradili, Švejku - reče feldkurat. - Gost u kuću, bog u kuću! U stara vremena gospodu su na gozbama zabavljale nakaze. Dovedite ga amo, da nas malo zabavi!
Švejk se vrati začas s ustrajnim čovjekom koji je mrko gledao pred sebe.
- Sjednite - ponudi ga ljubazno feldkurat. - Upravo smo pri kraju večere. Večerali smo morske rake, lososa, a sad ćemo još kajganu sa šunkom. Dobro se častimo kad nam ljudi pozajmljuju novce.
- Nadam se da nisam ovdje za šalu - reče mrki gospodin. - Danas sam

ovdje treći put. Nadam se da će se sada sve objasniti.
- Pokorno javljam, gopodine feldkurate - primijeti Švejk - da je to neukrotiv čovjek, kao neki Boušek iz Libnja. Neke su ga večeri osamnaest puta izbacili iz Exnerove gostionice, a on se uvijek vratio kao da je zaboravio lulicu. Ulazio je u lokal i kroz prozor i kroz vrata, kroz kuhinju i preko zida, kroz podrum u točionicu, a spustio bi se valjda i kroz dimnjak da ga nisu vatrogasci skinuli s krova. Bio je tako ustrajan da bi mogao postati ministar ili narodni zastupnik. Uradili su za nj što god su mogli.
Ustrajni čovjek kao da nije obraćao pažnju na ono što se govori, samo je tvrdoglavo ponavljao:
- Hoću da se sve razjasni, i želim da me saslušate.
- To vam je dopušteno - reče feldkurat - govorite, poštovani gospodine! Govorite samo koliko god hoćete, a mi ćemo dotle završiti večeru. Nadam se da vam to neće smetati u vašem pričanju. Švejku, donesite jelo!
- Kao što vam je poznato - reče ustrajni čovjek - upravo bjesni rat. Novac sam vam pozajmio još prije rata, pa da nema rata, ja ne bih navaljivao da mi platite. No imam loša iskustva.
I izvuče bilježnicu iz džepa i nastavi:
- Imam sve zapisano. Natporučnik Janata dugovao mi je sedam stotina kruna i drznuo se da padne na Drini. Poručnik Prášek je pao u rusko zarobljeništvo, a dužan mi je dvije tisuće kruna. Kapetan Wichterle, koji mi je dužan isti iznos, dao se pod Ravom Ruskom ubiti od vlastitih vojnika. Natporučnik Machek, zarobljen u Srbiji, duguje mi petnaest stotina kruna. Imam ovdje više takvih ljudi. Jedan padne u Karpatima s mojom neisplaćenom mjenicom, drugi ode u zarobljeništvo, jedan se utopi u Srbiji, a drugi umre u Madžarskoj u bolnici. Shvaćate li sada moje bojazni da će me ovaj rat upropastiti ako ne budem energičan i neumoljiv. Vi mi možete odgovoriti da vam ne prijeti nikakva direktna opasnost. Ali pogledajte!
I turi feldkuratu pod nos svoju bilježnicu:
- Gledajte: feldkurat Matyaš umro je u Brnu prije nedjelju dana u zaraznoj bolnici. Čupao bih sam sebi kosu. Nije mi platio tisuću i osam stotina kruna, a pošao je u baraku među bolesnike koji boluju od kolere, da dijeli posljednju pomast nekom bolesniku koji mu nije ni rod ni pomoz bog!
- Pa to je bila njegova dužnost, dragi gospodine - reče feldkurat - i ja idem

dijeliti posljednju pomast.
- I to također u koleričnu baraku - primijeti Švejk.
- Možete ići s nama, da vidite što to znači žrtvovati se.
- Gospodine feldkurate - reče ustrajni čovjek - vjerujte mi da sam u očajnoj situaciji. Zar se rat zato vodi da ukloni sa svijeta sve moje dužnike?
- A kad vas uzmu u vojsku i povedu na ratište - primijeti opet Švejk - tada ćemo gospodin feldkurat i ja odslužiti svetu misu neka bi dao nebeski bog da prva granata padne na vas.
- Gospodine, to je ozbiljna stvar - reče neukrotivi čovjek feldkuratu - molim vas da se vaš sluga ne miješa u naše poslove, da to već jednom dovršimo.
- Dopustite, gospodine feldkurate - umiješa se Švejk - izvolite mi zaista zapovjediti da se ne miješam u vaše poslove, a ja ću ipak i dalje braniti vaše interese, kako i priliči i dolikuje valjanom vojniku. Ovaj gospodin ima potpuno pravo, on želi odavde otići sam. Ni ja ne volim kojekakve izgrede jer sam pristojan čovjek.
- Švejku, meni to već dosađuje - reče feldkurat kao da i ne primjećuje da je gost prisutan - mislio sam da će nas ovaj čovjek zabaviti, da će nam pričati kakve anegdote, a on zahtijeva da vam naložim da se u to ne miješate, premda ste već dvaput imali s njim posla. Naveče, kad treba da obratim sva svoja ćutila k bogu, on mi dosađuje s nekom glupom pričom o mizernih tisuću i dvjesta kruna, odvraća me od ispitivanja savjesti, od boga, i hoće da mu još jednom reknem da mu sada neću ništa dati. Neću više da razgovaram s njim, da mi se ne pokvari ovo sveto veče. Recite mu vi, Švejku: „Gospodin feldkurat vam neće dati ništa!“
Švejk izvrši nalog proderavši se gostu u samo uho.
Ali je ustrajni gost i dalje mirno sjedio.
- Švejku - naloži mu feldkurat - zapitajte ga dokle još misli ovdje plandovati?
- Ne mičem se odavde dok ne dobijem svoje novce! - odgovori tvrdoglavo neukrotivi čovjek.
Feldkurat ustade, pođe k prozoru i reče:
- U takvu slučaju predajem ga vama, Švejku. Radite s njim što hoćete.
- Hajdemo dakle, gospodine - reče Švejk i pograbi nemilog gosta za rame - triput bog pomaže!

I on ponovi svoj čin brzo i elegantno, dok je feldkurat po prozoru prstima udarao takt pogrebnog marša.
Veće, posvećeno razmišljanju, prošlo je kroz nekoliko faza. Feldkurat se tako pobožno i usrdno približavao bogu da se još u dvanaest sati noću iz njegova stana čulo pjevanje:

A kad smo marširali,
sve su cure plakale ...

Zajedno s njim pjevao je i dobri vojak Švejk.

* * *

Posljednju su pomast u vojnoj bolnici tražila dva čovjeka: jedan stari major i jedan bankovni disponent, rezervni oficir. Obojica su u Karpatima dobili metak u trbuh, pa su sad ležali jedan kraj drugoga. Rezervni je oficir smatrao za svoju dužnost primanje posljednje pomasti jer je njegov pretpostavljeni čeznuo za posljednjom pomasti. Ako je ne bi primio, to bi po njegovu mišljenju bilo narušavanje subordinacije. A pobožni je major čeznuo za njom lukavo računajući da će molitva vjere izliječiti bolesnika. No obojica su umrli upravo one noći prije dijeljenja posljednje pomasti, pa kad je ujutro došao feldkurat sa Švejkom, ležali su oni pod pokrivačem pocrnjela lica kao svi koji umru od zagušenja.
- Takvu smo paradu napravili, gospodine feldkurate, a sad su nam sve pokvarili - ljutio se Švejk kad su im u kancelariji rekli da ih ova dvojica više ne trebaju.
A zaista su pravili paradu! Vozili su se u kočiji, Švejk je zvonio, a feldkurat je držao u ruci bočicu s uljem, omotanu ubrusom, i njom je ozbiljna lica blagosiljao prolaznike koji su skidali šešire.
Nije ih, istina, bilo mnogo, iako se Švejk trudio da svojim zvoncem napravi što veću buku.
Za kočijom je trčalo nekoliko nevinih dječačića, od kojih je jedan sjeo na prečku iza kočije, a drugi su vikali kao iz jednoga grla: „Za kolima! Za kolima!“
A Švejk je zvonio, dok je kočijaš udarao bičem prema onom dječačiću odostrag. U Vodičkinoj ulici istrčala je pred kočiju neka pazikuća, članica Marijine kongregacije, i zamolila ih u trku da je blagoslove, a onda se prekrižila i pljunula rekavši:

- Jure s tim bogom kao da ih svi đavoli gone. Čovjek bi dobio sušicu jureći za njima!
I vratila se zadihana na svoje staro mjesto.
Glas zvonceta najviše je uznemiravao kočijaševu kobilu koju je očito podsjećao na nešto iz minulih godina, jer se neprestano obazirala i kadikad pokušavala da zapleše na asfaltu.
To je dakle bila ta velika parada o kojoj je govorio Švejk. Feldkurat je međutim otišao u kancelariju da uredi financijsku stranu posljednje pomasti, pa je izračunao računarskom naredniku da mu vojni erar duguje

za posvećeno ulje i put oko sto i pedeset kruna.
Zatim je došlo do spora između zapovjednika bolnice i feldkurata, pri čemu je feldkurat nekoliko puta udario šakom o stol i rekao:
- Nemojte misliti, gospodine kapetane, da posljednja pomast ništa ne stoji. Kad dragunskog oficira pošalju u konjušarnicu po ždrijepce, tada mu također plaćaju dnevnice. Iskreno žalim što ova dvojica nisu dočekala posljednju pomast. Tada bi bilo još za pedeset kruna skuplje.
Švejk je dotle čekao dolje u stražarnici, držeći u ruci bočicu svetog ulja koje je kod vojnika izazivalo iskreno zanimanje.
Netko je rekao da bi se tim uljem vrlo dobro čistile puške i bajonete.
Neki mladi vojnik s Češkomoravske visoravni, koji je još vjerovao u boga, zamoli ih da ne govore tako o tim stvarima i neka ne uvlače svete tajne u debatu. Moramo imati kršćansku nadu.
Stari rezervist pogleda zelembaća i reče:
- Krasna nada da će ti šrapnela otkinuti glavu! Budale su pravili od nas! Jednom je došao k nama neki klerikalni narodni zastupnik pa je govorio o božjem miru koji se nadvio nad zemljom, i o tome kako bog ne želi rata i hoće da svi žive u miru i slažu se kao braća. A vidite ga kakav je vol; tek što je buknuo rat, u svim crkvama mole boga za pobjedu našeg oružja i o gospodinu bogu govore kao o kakvom načelniku generalštaba koji upravlja i dirigira tim ratom. Koliko sam već vidio pogreba iz ove bolnice! A odrezane noge i ruke voze odavde kolima!
- A vojnike pokopavaju gole - reče drugi vojnik - a u njihova odijela oblače druge žive, i tako to ide redom.
- Dok ne pobijedimo - primijeti Švejk.
- Oficirski sluga, pa bi još htio da pobijedi - javi se iz kuta kapral. - Treba vas poslati na frontu, u rovove, potjerati vas žestoko na juriš, na žice, na mine i minobacače! A valjati se u pozadini, to zna svatko, a nitko neće da pogine.
- I ja mislim da je to vrlo lijepo kad se čovjek dade probosti bajonetom - reče Švejk - a nije rđavo ni dobiti metak u trbuh, ali je još ljepše kad čovjeka raznese granata, pa on samo gleda kako su mu noge i trbuh nekako udaljeni od njega, te mu je to tako čudno da od toga umre prije nego mu to tko može objasniti.
Mladi vojnik uzdahnu iskreno. Sažalio se nad svojim mladim životom; zašto se rodio u tako glupom stoljeću da ga ubiju kao kravu u klaonici? I

zašto je sve to tako?
A neki vojnik, po zanimanju učitelj, kao da je čitao njegove misli, primijeti:
- Neki učenjaci objašnjavaju rat kao posljedicu pjege na suncu, čim se pojavi takva pjega, uvijek se desi nešto strašno. Zauzeće Kartage ...
- Ostavite vi tu svoju učenost - prekide ga kapral - pa pođite radije pomesti sobu, danas je vaš red. Šta se nas tiču neke glupe pjege na suncu! Ako ih se pojavi i dvadeset, ja od toga nemam nikakve koristi.
- Te sunčane pjege zaista imaju veliko značenje - umiješa se u razgovor Švejk. - Jedanput se pojavila takva pjega i još istoga dana izvukao sam batina u „Gostionici kod Banzeta“ u Nuslama. Od toga doba, kad god sam kamo išao, uvijek bih potražio u novinama nije li se opet pojavila kakva pjega. A ako se pojavila, zbogom, Marijo, nisam pošao nikamo, i samo sam se tako spasio od nesreća. Kad je ono vulkan Mont Pelé uništio čitav otok Martinique, neki je profesor pisao u „Narodnoj politici“ da je već dugo upozoravao čitaoce na veliku pjegu na suncu. Ali na nesreću, „Narodna politika“ nije stigla na vrijeme na taj otok, pa su stanovnici otoka to skupo platili.
Dotle se feldkurat sastao gore u kancelariji s jednom damom iz „Društva plemkinja za vjerski odgoj vojnika“, s nekom starom, odurnom sirenom, koja je već od ranog jutra obilazila po bolnici i svagdje dijelila vojnicima sličice svetaca koje su kasnije ranjeni i bolesni vojnici bacali u pljuvačnice.
Pri obilaženju uzrujavala je sve svojim glupim brbljanjem da se iskreno pokaju za svoje grijehe i da se uistinu poprave, kako bi im dragi bog poslije njihove smrti darovao vječno spasenje.
Bila je blijeda kad je razgovarala s feldkuratom. Kako taj rat, umjesto da oplemenjuje, stvara od vojnika životinje! Dolje su joj bolesnici isplazili jezik i rekli joj da je maškara i nebeska koza. „Das ist wirklich schrecklich, Herr Feldkurat, das Volk ist verdorben“.[56]
I raspričala se kako ona zamišlja religiozni odgoj vojnika. Samo onda se vojnik junački bori za svoga cara ako vjeruje u boga i ako ima vjerski osjećaj, pa se i ne boji smrti, jer zna da ga čeka raj.
Ta je klepetuša rekla još nekoliko sličnih gluposti i vidjelo se da nema namjere da pusti feldkurata, no on je sasvim negalantno prekinuo razgovor i oprostio se.

- Hajdemo kući Švejku! - viknu on u stražarnicu.
Vraćali su se bez ikakve parade.
- Drugi put neka dijeli posljednju pomast tko hoće! - rekao je feldkurat Švejku. - Čovjek se mora s njima natezati za novce za svaku dušu koju hoće da spasi. Sve sami računarci, bagaža!
Opazivši u Švejkovoj ruci bočicu s „posvećenim“ uljem, on se namrgodi:
- Najbolje će biti, Švejku, da tim uljem meni i sebi namažete čizme.
- Pokušat ću namazati i bravu - pridoda Švejk - strašno škripi kad se noću vraćate kući.
Tako se eto završilo dijeljenje posljednje pomasti do kojega nije ni došlo.

XIV. ŠVEJK KAO OFICIRSKI MOMAK KOD NATPORUČNIKA LUKÁŠA

1

Švejkova sreća nije dugo potrajala. Neumoljiva sudbina prekinula je prijateljski odnos između njega i feldkurata. Ako je feldkurat do tog događaja bio simpatična osoba, čin koji je sada izvršio, kadar je da skine s njega simpatično naličje.
Feldkurat je prodao Švejka natporučniku Lukášu ili, još bolje rečeno, izgubio ga je na kartama. Tako su nekoć u Rusiji prodavali kmetove. Kod natporučnika Lukáša skupilo se lijepo društvo i igralo ajnca.
Feldkurat je izgubio sve što je imao, pa je na kraju rekao:
- Koliko ćete mi pozajmiti na moga momka? Veliki glupan i zanimljiva figura, nešto non plus ultra.[57] Još nikada niste imali takova slugu.
- Pozajmit ću ti stotinu kruna - ponudi natporučnik Lukáš. - Ako ih ne dobijem do preksutra, poslat ćeš mi taj raritet. Moj momak je odvratan čovjek. Neprestano uzdiše, piše kući pisma i uz to krade sve do čega stigne. Već sam ga i tukao, ali ništa ne koristi. Izbio sam mu nekoliko prednjih zuba, ali klipana nisam popravio.
- Vrijedi dakle - reče lakoumno feldkurat. - Ili preksutra stotinu kruna ili Švejk!

Izgubio je na kartama i tih stotinu kruna i otišao tužno kući. Znao je sigurno, pa nije o tom ni sumnjao da do prekosutra neće moći pribaviti tih stotinu kruna i da je zapravo Švejka podlo i bijedno prodao.
- A mogao sam tražiti i dvjesta kruna - ljutio se sam na sebe, ali prelazeći s jednih tramvajskih kola na druga, koja će ga začas dovesti kući, osjetio je prijekor i pojavila se sentimentalnost.
- Nije lijepo od mene - pomislio je pozvonivši na vratima svoga stana. - Kako ću sad pogledati u njegove glupe i dobroćudne oči?
- Dragi Švejku - reče pošto je stigao kući - danas se dogodilo nešto neobično. Nesreća me pratila na kartama. Igrao sam na čitav ulog, a imao sam pod rukom asa, pa je onda došla desetica, a bankir je imao pod rukom dečka pa je i on dogurao do dvadeset i jedan. Povukao sam nekoliko puta za asom ili za deseticom, a uvijek sam imao jednako kao i bankir. Proigrao sam sve novce.
Zastao je začas, a onda produžio:
- A na kraju sam proigrao i vas. Pozajmio sam na vas stotinu kruna, pa ako ih do preksutra ne vratim, nećete više pripadati meni, nego natporučniku Lukášu. Meni je zaista žao ...
- Ja imam još sto kruna - reče Švejk - pa vam mogu pozajmiti.
- Dajte ih ovamo - oživje feldkurat - odmah ću ih vratiti Lukášu. Zaista se ne bih rastajao s vama.
Lukáš je bio vrlo iznenađen kad je opet ugledao feldkurata.
- Došao sam da ti vratim dug - reče feldkurat obazirući se slavodobitno oko sebe. - Dajte i meni kartu!
- Hop! - reče feldkurat kad je došao red na njega. - Samo za tačku - reče - prebacio sam.
- Hop dakle! - reče u drugoj turi - hop... blind!
- Dvadeset dobiva - proglasi bankir.
- Ja imam punih devetnaest - tiho reče feldkurat, dajući u ulog posljednjih četrdeset kruna od stotinjarke koju mu je pozajmio Švejk da se oslobodi novoga ropstva.
Vraćajući se kući, feldkurat je došao do zaključka da je sada kraj i da Švejka ne može ništa spasiti, jer mu je suđeno da služi kod natporučnika Lukáša.
A kad mu je Švejk otvorio vrata, feldkurat mu reče:
- Sve je uzalud, Švejku. Nitko se ne može oprijeti sudbini. Proigrao sam

na kartama i vas i vaših stotinu kruna. Učinio sam sve što je bilo u mojoj moći, ali sudbina je jača od mene. Bacila vas je u pandže natporučnika Lukáša, pa će doći čas našeg rastanka.
- A je li bio velik ulog? - upita Švejk mirno. - Ih ste možda rijetko izigravali? Vrlo je slabo kad ne ide karta, ali višeput je očajno kad ona ide suviše dobro. Na Zderazu vam je živio neki limar Vejvoda i on vam je uvijek igrao marijaša u jednoj gostionici iza Stoljetne kavane. A jednom on, sam mu je đavao prišapnuo, reče: „A zašto ne bismo jednom zaigrah ajnca?" I počeše dakle igrati ajnca, a on je čuvao uloge. Svima je išlo slabo, tako da se odmah sakupilo deset kruna. A stari je Vejvoda želio da i drugi nešto dobiju, pa je stalno govorio: „Mala loša, kući!" Ne možete zamisliti kako ga je pratila nesreća. Mala loša nikako da naiđe, ulog je rastao i popeo se već na stotinu kruna. Od igrača nije nitko imao toliko da igra na čitav ulog, pa se Vejvoda već sav uznojio. Nije se ništa čulo osim njegovih riječi: „Mala loša, kući!" Ulagali su po pet kruna, i sve su uvijek gubili. A tada se razljutio jedan dimnjačarski majstor i otišao kući po novce, kad je već u ulogu bilo stotinu i pedeset kruna, pa je igrao na čitav ulog. Vejvoda se htio osloboditi toga i, kao što je kasnije pričao, htio je potegnuti recimo do trideset, samo da ne dobije, a mjesto toga je dobio dva asa. Pravio se kao da ništa nema i namjerice rekao: „šesnaest dobiva!" A dimnjačar je imao svega petnaest. Zar to nije nesreća?

Stari Vejvoda je bio sav blijed i nesretan, a naokolo su već psovali i šaputali da vara na kartama i da je već jedanput dobio batina zbog varanja na kartama, premda je on bio najpošteniji igrač. No ubacivali su onamo krunu za krunom. Već se sakupilo pet stotina kruna. Gostioničar nije više mogao izdržati. Imao je upravo spremljene novce za podmirenje računa u pivovari, pa je uzeo te novce, sjeo za stol, gurnuo naprijed dvije stotinjarke, zažmirio, okrenuo stolicu radi sreće i rekao da igra na čitav ulog. „Igrat ćemo“, reče, „s otvorenim kartama.“ Stari Vejvoda bi ne znam što dao, samo da izgubi. Svi su se čudili kad je kartu okrenuo i pokazala se sedmica, a on ju je zadržao. Gostioničar se ispod brka smijao, jer je

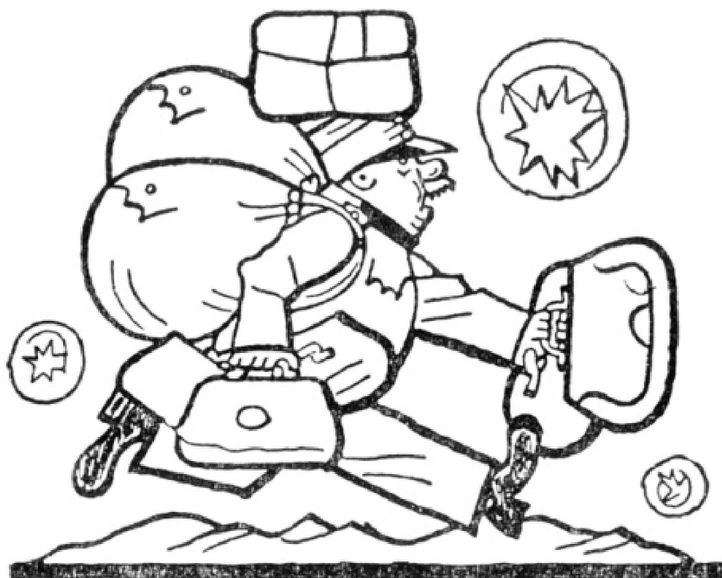
imao dvadeset i jedan. Došla je i druga sedmica starom Vejvodi, a on je i nju zadržao. „Sada dolazi as ili desetica“, reče ujedljivo gostioničar, „hajde da se kladimo, gospodine Vejvoda, da ćete izgubiti!“ Zavlada potpuna tišina, Vejvoda okrene kartu, a to - treća sedmica. Gostioničar je problijedio kao mrtvac, bili su to njegovi posljednji novci, pa je otišao u kuhinju, a začas je dotrčao dječak koji je kod njega učio, da dođemo prerezati uže na kojem visi gostioničar o prozorskoj kvaki. Prerezali smo uže, dozvali ga k svijesti, i igra se nastavila. Više nitko nije imao novaca, sve je to bilo u ulogu pred Vejvodom, koji je samo govorio: „Mala loša, kući!“ i na svaki način htio izgubiti, ali je morao okretati karte i staviti ih na stol, nije mogao varati i namjerno premašiti. Svi su već poblesavili od njegove sreće, pa su se dogovorili da će plaćati priznanicama kad već nemaju novaca. Trajalo je to nekoliko sati, a pred starim su Vejvodom rasle hiljade i hiljade. Dimnjačarski je majstor već dugovao za ulog preko milijun i po kruna, ugljenar iz Zderaza oko milijun, pazikuća iz Stoljetne kavane osam sto tisuća kruna, a jedan medicinar preko dva milijuna. Samo u posudi za gostioničara bilo je više od trista tisuća kruna na samim komadićima papira. Stari je Vejvoda na sve načine pokušavao da izgubi. Odlazio je stalno na nužnik i predavao ulog drugome da ga zamjenjuje u igri, a kad se vratio, rekli su mu da je dobio, jer je opet imao dvanaesticu i jedan. Poslali su po nove karte, ali uzalud. Kad se Vejvoda zaustavio na petnaest, onaj drugi bi imao četrnaest. Svi su bijesno gledali staroga Vejvodu, a najviše je grdio jedan taracar koji je u svemu uložio osam kruna u gotovu novcu.
On je otvoreno izjavio da takav čovjek, kao što je Vejvoda, ne bi smio živjeti na svijetu, nego bi ga trebalo premlatiti, izbaciti iz krčme i utopiti u rijeci kao štene. Vi ne možete zamisliti očaj staroga Vejvode. Napokon mu je sinula misao. „Idem na zahod,“ reče dimnjačaru, „igrajte časak mjesto mene, majstore!“ I onako bez šešira istrča na ulicu pa pravo u Myslikovu ulicu po stražare. Našao je patrolu i prijavio da u toj i toj gostionici igraju neku hazardnu igru. Stražari su ga pozvali da pođe naprijed, a oni će ići odmah iza njega. Vratio se u gostionicu i ondje su mu rekli da je medicinar dosad izgubio preko dva milijuna, a pazikuća preko tri. U posudi za gostioničara bilo je već upisano pet sto tisuća kruna. Začas provališe stražari, a taracar viknu: „Spašavaj se, tko može!“ no uzalud. Zaplijenili su novce i sve kartaše odveli na policiju. Ugljenar iz Zderaza se

suprotstavio, pa su ga dovezli u kolima od pletenog pruća. Dužnih zapisa bilo je u ulogu preko pola milijarde, a u gotovu novcu petnaest stotina.
- To još nisam doživio - rekao je policijski inspektor kad je vidio ovako vrtoglave sume. - To je gore nego u Monte Carlu!
Svi su ostali na policiji do jutra, osim staroga Vejvode. Vejvodu su kao podnosioca prijave pustili i obećali mu da će dobiti trećinu zaplijenjenog uloga kao zakonsku nagradu, otprilike preko sto i šezdeset milijuna kruna, ali on je do jutra poludio od toga i ujutro je obilazio po Pragu i naručivao tucete neprobojnih blagajni. To vam se eto zove sreća u kartama! ...
Zatim je Švejk otišao da skuha grog, i stvar se svršila tako da je feldkurat, koga je Švejk noću s teškom mukom dopremio u krevet, zaplakao i zajecao:
- Prodao sam te, druže, sramotno prodao. Proklinji me, udaraj me, podnijet ću. Prepustio sam te na milost i nemilost. Ne mogu ti pogledati u oči. Grebi me, grizi me, uništavaj me! Ne zaslužujem ništa bolje. Znaš li što sam ja?
I feldkurat, gurajući zaplakano lice u jastuk, reče tiho, finim i mekanim glasom:
- Ja sam beskarakterna hulja.
Zatim je zaspao kao zaklan.
Izbjegavajući da pogleda Švejku u oči, feldkurat je sutradan otišao od kuće vrlo rano i vratio se tek noću s nekim debelim infanteristom.
- Pokažite mu, Švejku - reče izbjegavajući njegov pogled - gdje se što nalazi, da se može snaći, i naučite ga kako se kuha grog! Ujutro se javite natporučniku Lukášu!
Švejk i novi momak provedoše noć ugodno, kuhajući grog. Ujutro se debeli infanterist jedva držao na nogama i samo je gunđao neku čudnovatu mješavinu narodnih popjevaka koje su mu se sve skupa splele: „Okolo Chodova teče vodica, pivo mi ondje dragana toči crveno, goro, goro, visoka si, išle cure ulicom, na Bijeloj Gori seljačić ore...“
- Ne bojim se ja za tebe - reče Švejk - s takvim talentom zadržat ćeš se dugo kod feldkurata.
I tako se dogodilo da je toga prijepodneva natporučnik Lukáš prvi put vidio pošteno i iskreno lice dobroga vojaka Švejka, koji mu je raportirao:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sam ja onaj Švejk kojega

je gospodin feldkurat izgubio na kartama.

2

Zvanje oficirskih slugu prastarog je podrijetla. Čini se da je već Aleksandar Makedonski imao svoga momka. No sigurno je da su u feudalno doba vršili tu službu plaćenici vitezova. Šta je bio Sancho Panza dona Ouijota? Čudim se da dosad nije nitko napisao povijest oficirskih slugu. U njoj bismo našli da je vojvoda od Almavira za vrijeme opsade Toleda pojeo zbog gladi svoga vojnog slugu neosoljena.
O tome piše sam vojvoda u svojim memoarima ističući da je njegov sluga imao fino meso, prhko, gipko i da ga je po okusu podsjećalo na nešto između piletine i magarećeg mesa.
U staroj švapskoj knjizi o vojničkom umijeću nalazimo i upute za oficirske sluge. Oficirski momak staroga vremena morao je biti pobožan, krepostan, istinoljubiv, skroman, hrabar, odvažan, pošten i marljiv. Ukratko: morao je to biti uzoran čovjek. Novo doba je znatno promijenilo tip oficirskog momka. Moderni „purš“ nije obično ni pobožan, ni krepostan, ni istinoljubiv.

Laže, vara svoga gospodara i vrlo često pretvara život svoga zapovjednika u pravi pakao. To je lukavi rob, koji izmišlja najrazličitije podmukle trikove da ogorči život svomu gospodaru.
U toj novoj generaciji oficirskih momaka ne mogu se naći takvi požrtvovni stvorovi koji bi dopustili da ih neosoljene pojedu njihovi

gospodari, kao što je dopustio plemeniti Fernando vojvodi od Almavira. Na drugoj strani vidimo opet da i gospodari, koji vode sa svojim momcima novog vremena borbu na život i smrt, upotrebljavaju najrazličnija sredstva da sačuvaju svoj autoritet. To je čak neka vrsta strahovlade. Godine 1912. vodio se u Grazu u Štajerskoj proces, na kojem je odigrao istaknutu ulogu neki kapetan koji je ubio svoga momka. Bio je tada oslobođen, jer je to učinio tek drugi put. Po mišljenju te gospode život „purša“ nema nikakve vrijednosti. On je običan predmet, u mnogo slučajeva lutka koju ćuškaju, rob, služavka za sve. Nije stoga čudo da takav položaj iziskuje od roba da bude prepreden, lukav. Njegov položaj na našoj planeti može se usporediti samo sa stradanjima pikolâ u staro doba, koje su također odgajali, da budu svjesni, ćuškama i mučenjem.
Ali ima slučajeva da oficirski momak postane ljubimac, pa on tada postaje strah i trepet čete, bataljona. Svi vojnički činovi nastoje da ga podmite. On odlučuje o dopustima, on se može zauzeti da se na raportu sve dobro svrši.
Te su ljubimce u ratno doba nagrađivali velikim i malim srebrnim kolajnama za odvažnost i hrabrost.
U dvadeset prvoj pukovniji poznavao sam ih nekoliko. Jedan je oficirski momak dobio veliku srebrnu kolajnu zato što je umio peći guske koje je ukrao. Drugi je dobio malu srebrnu jer je od kuće dobivao divne pošiljke prehrambenih artikala, tako da se njegov gospodar u doba najvećega glada tako pretrpavao da nije mogao hodati.
A prijedlog za nagradu kolajnom stilizirao je njegov gospodar ovako:
„Zato što je u borbama, pokazujući neobičnu odvažnost i hrabrost, prezirao životnu opasnost i nije napuštao svoga oficira ni za korak pod strašnom vatrom neprijatelja koji je navaljivao.“
A on je dotle negdje u pozadini pljačkao kokošinjce. Rat je izmijenio odnos momka prema gospodaru i učinio ga najomraženijim stvorenjem među momčadi. Oficirski je momak uvijek dobivao cijelu konzervu, dok se jedna dijelila na pet ljudi. Njegova je čutura uvijek bila napunjena rumom ili konjakom. Takav je momak čitav dan žvakao čokoladu i žderao slatke oficirske kekse, pušio cigarete svoga oficira, pekao i kuhao čitave sate i nosio specijalnu bluzu.
Oficirski je momak bio najprisniji prijatelj s ordonansom, pa mu je obilato dijelio ostatke s oficirskog stola i sve one prednosti koje je imao.

Kao trećeg primali su u društvo računarskog narednika. Ovaj trijumvirat, koji je živio u neposrednom dodiru s oficirom, znao je sve operacije i ratne planove.
Vod čiji se desetnik družio s oficirskim momkom, uvijek je bio najbolje obaviješten o početku operacija.
Kad je on rekao: „U dva sata i trideset pet minuta počet ćemo hvatati maglu“, tada se tačno u dva sata i trideset pet minuta austrijska vojska počela povlačiti pred neprijateljem.
Oficirski je momak bio u najintimnijem dodiru s poljskom kuhinjom, pa se vrlo rado muvao oko kotla i naručivao jela kao da je u restauraciji pa ima pred sobom jelovnik.
- Htio bih rebro - govorio je kuharu. - Jučer si mi dao rep. Stavi mi u juhu i komadić jetre, znaš da ne jedem slezenu.
No najveličanstveniji je bio oficirski momak pri stvaranju panike. Pri bombardiranju rovova srce mu je padalo u gaće. U to je doba bio sa svojom i gospodarevom prtljagom u najsigurnijem skloništu i skrivao je glavu pod ćebe da ga ne pronađe granata, pa nije imao nikakve druge želje nego da mu gospodar bude ranjen, da ode s njim u pozadinu, u zaleđe, vrlo daleko.
Paniku je stvarao sistematski i nekako tajanstveno. „Čini mi se da skidaju telefon“, govorio bi povjerljivo po vodovima. I bio je sretan kad je mogao reći: „Već su ga složili!“
Nitko nije tako rado uzmicao kao on. U tome je trenutku zaboravljao da mu nad glavom zvižde granate i šrapnele, i neumorno je jurio s prtljagom prema štabu gdje su stajala kola. Volio je austrijski tren i neobično se rado vozio. U najgorem slučaju služio se i sanitetskom dvokolicom. Kad je morao ići pješice, davao je utisak najnesretnijeg čovjeka.. U takvom slučaju ostavio bi prtljag svoga gospodara u rovovima, a vukao bi samo svoj imutak.
A ako se desilo da je oficir izbjegao zarobljeništvo, a on ne, tada oficirski momak nije ni u kojem slučaju zaboravio odvući u zarobljeništvo i prtljag svojega gospodara. Prtljag je prešao u njegovo vlasništvo, uz koje je prionuo čitavom svojom dušom.
Vidio sam jednog zarobljenog oficirskog slugu koji je s drugim zarobljenicima pješačio od Dubna sve do Darnjice iza Kijeva. Imao je osim svoje naprtnjače i naprtnjače svoga oficira, koji je izmakao

zarobljeništvu, još pet ručnih kovčega različitog oblika, dva pokrivača i jastuk, a uz to još i jedan zavežljaj koji je nosio na glavi! Tužio se da su mu kozaci ukrali dva kovčega.
Nikad neću zaboraviti toga čovjeka koji se s tim teretom mučio kroz čitavu Ukrajinu. Bila su to živa špediterska kola, pa ne mogu shvatiti kako je sve to mogao nositi i vući tolike stotine kilometara, a onda se s tim odvesti čak u Taškent, čuvati sve to i umrijeti sa svojim kovčezima od pjegavog tifusa u zarobljeničkom logoru.
Danas su oficirski momci rasijani po čitavoj našoj republici pa pričaju o svojim junačkim djelima. Oni su na juriš osvajali Sokal, Dubno, Niš, Pijavu. Svaki je od njih bio Napoleon:
- Rekao sam našem pukovniku neka telefonira u štab, da napadaj može početi.
Većinom su oni bili reakcionarci, pa su ih vojnici mrzili. Neki su od njih bili doušnici, pa su naročito uživali kad su mogli vidjeti kako nekoga vežu.
Razvili su se u posebnu kastu. A njihov egoizam nije poznavao granica.

3

Natporučnik Lukáš bjaše tipičan aktivni oficir trule austrijske monarhije. Kadetska je škola učinila od njega dvoživca. Govorio je u društvu njemački, pisao je njemački, čitao je češke knjige, a kad je bio nastavnik u školi jednogodišnjih dobrovoljaca, samih Čeha, govorio im je povjerljivo: „Budimo Česi, ali to ne mora nitko znati. I ja sam Čeh".
Češku je narodnost smatrao nekom tajnom organizacijom, kojoj je bolje uklanjati se izdaleka.
Inače je on bio valjan čovjek koji se nije bojao svojih pretpostavljenih, i na manevrima se uvijek brinuo za svoju satniju, kao što valja i priliči. Uvijek bi za nju našao zgodan smještaj po štagljevima, a često bi od svoje skromne plače platio svojim vojnicima i bure piva.
Volio je kad su vojnici na maršu pjevali pjesme. Morali su pjevati i kad su išli na vježbu i kad su se vraćali s vježbe. Išao je tada uz svoju satniju i pjevao s vojnicima.

A je bilo pola noći,
iz vreće vam zob iskoči,
bumtarata bum!

Vojnici su ga voljeli jer je bio neobično pravedan i nije mučio vojnike. Podoficiri su drhtali pred njim, pa je od najokrutnijeg narednika za mjesec dana stvorio pravog jaganjca.
Istina, znao je on i vikati, ali psovao nije nikada. Služio se biranim riječima i rečenicama.
- Vidite - govorio im je - zaista vas nerado kažnjavam, mladiću, ali šta mogu, jer o disciplini zavisi sposobnost vojske, njezina snaga, a bez discipline vojska je trstika koju vjetar ljulja. Ako nije u redu vaša uniforma i ako vam dugmeta nisu dobro prišivena ili manjkaju, tada se vidi da vi zaboravljate svoje dužnosti prema vojsci. Možda će se vama činiti neshvatljivo zašto vas treba zatvoriti zbog toga što vam je jučer pri pregledu falilo jedno dugme na bluzi, takva mala i neznatna stvarca koja se u civilu i ne primjećuje. Ali vidite, ovako zanemarivanje svoje vanjštine u vojsci se mora kažnjavati. A zašto? Ovdje nije važno to što vama fali jedno dugme, nego to da se moramo priviknuti na red. Ako danas ne prišijete dugme i počnete ljenčariti, sutra će vam se već činiti teško da rastavite pušku i očistite je, a preksutra ćete negdje u gostionici zaboraviti bajonetu i napokon zaspati na stražarskom mjestu, jer ste počeli s onim nesretnim dugmetom živjeti životom ljenivca. Tako je to,

mladiću, i zato vas kažnjavam da vas sačuvam od još teže kazne za prijestupe koje biste mogli učiniti zaboravljajući polagano, ali sigurno svoje dužnosti. Zatvaram vas na pet dana i želim da uz kruh i vodu razmišljate o tom da kazna nije osveta, nego samo odgojno sredstvo koje treba da popravi i poboljša kažnjenog vojnika.
Već je davno trebalo da postane kapetan, ali mu ništa nije pomagao njegov oprez u nacionalnom pitanju, jer je prema pretpostavljenima nastupao zaista otvoreno i nije u službenom odnosu poznavao nikakva ulagivanja.
To je sačuvao od ćudi seljaka na češkom jugu, gdje se rodio na selu među crnogoričnim šumama i ribnjacima.
Premda je bio pravedan prema vojnicima i nije ih mučio, njegov se karakter odlikovao naročitom crtom.
Mrzio je svoje sluge, jer je uvijek bio takve sreće da je dobivao najodvratnijeg i najpodlijeg momka.
Udarao ih je po ustima, ćuškao ih je i trudio se da ih odgoji i riječju i djelom, ne smatrajući ih uopće za vojnike. Borio se s njima beznadno čitav niz godina, stalno ih je mijenjao i na kraju uzdisao: „Opet sam dobio podlo živinče!“ Svoje momke smatrao je nižom vrstom životinja.
Neobično je volio životinje. Imao je kanarinca harcera, angorsku mačku i stajskoga pinča. Svi momci koje je izmijenjao, postupali su s tim životinjama bar tako dobro kao što je natporučnik Lukáš postupao sa svojim momcima kad su izvršili kakvu podlost.
Kanarinca su mučili glađu, jedan je momak angorskoj mački izbio oko, stajskog pinča bi udarali kad god bi ga sreli, a na kraju je jedan Švejkov prethodnik odveo toga jadnika na Pankrác k živoderu i dao ga ubiti ne žaleći da dade deset kruna iz vlastitog džepa. Poslije toga javio je jednostavno natporučniku da mu je pas pobjegao za vrijeme šetnje, pa je već sutradan marširao s četom na vježbalište.
Kad se Švejk javio Lukášu da nastupa službu, natporučnik Lukáš uveo ga je u sobu i rekao mu:
- Vas je preporučio gospodin feldkurat Katz, pa želim da opravdate njegovu preporuku. Imao sam već dvanaest slugu, ali nijedan se nije kod mene dugo zadržao. Upozoravam vas da sam strog i da strašno kažnjavam svaku podlost i svaku laž. Želim da govorite uvijek istinu i da bez gunđanja izvršavate sve moje naloge. Ako reknem: „Skočite u vatru!“, vi

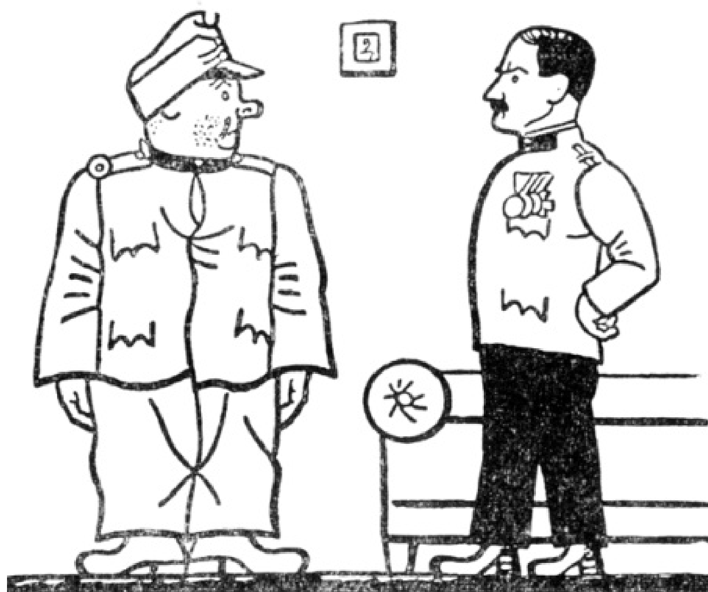
tada morate u vatru skočiti ako vam se i neće. Kamo to gledate?
Švejk je sa zanimanjem gledao u stranu, na zid gdje je visjela krletka s kanarincem, pa sada pogleda svojim dobrim očima u natporučnika Lukáša i odgovori dragim, dobroćudnim tonom:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, gledam kanarinca harcera.
I prekinuvši tako natporučnikov govor, Švejk je stajao pred natporučnikom mirno i ne trepćući okom gledao mu ravno u oči.
Natporučnik htjede reći nešto oštro, ali promatrajući nedužan izraz Švejkova lica reče samo to:
- Gospodin feldkurat mi je najavio da ste veliki glupan, i mislim da se nije prevario.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, gospodin se feldkurat zaista nije varao. Dok sam aktivno služio, bio sam superarbitriran zbog blesavosti, i to još notorne. Zbog toga su iz naše pukovnije otpustili dvojicu, mene i još jednog gospodina kapetana, von Kaunitza. On je, s dopuštenjem, gospodine natporučniče, kad je prolazio ulicom, stalno čeprkao prstom lijeve ruke po lijevoj nozdrvi, a desnom rukom po desnoj nozdrvi, a kad je išao s nama na vježbu, uvijek bi nas postavio kao pri mimohodu i rekao nam:
- Vojnici, eh, zapamtite, eh, da je danas srijeda, jer će sutra biti četvrtak, eh!
Natporučnik Lukáš sleže ramenima kao čovjek koji ne zna i ne nalazi odmah riječi da izrazi neku misao.
Prošao je pored Švejka od vrata do suprotnog prozora i natrag, a pri tome je Švejk, prema tome gdje se nalazio natporučnik, okretao glavu „rechtsschaut“[58] i „linksschaut“[59] s tako izražajno nedužnim izrazom lica da je natporučnik oborio oči i zagledao se u sag, pa onda rekao nešto što je bilo bez ikakve veze sa Švejkovom primjedbom o glupom kapetanu:
- Da, kod mene mora biti red i čistoća i ne smije se lagati. Ljubim poštenje. Mrzim laž i kažnjavam je nemilosrdno. Jeste li me razumjeli?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sam razumio Nema ništa gore, nego kad čovjek laže. Kad se čovjek zaplete u lažima, tada je izgubljen. U jednom selu iza Pelhřimova živio je neki učitelj Marek koji je udvarao kćeri lugara Špere, a ovaj mu je poručio, ako se bude sastajao s djevojkom u šumi, da će mu, kad ga zatekne, opaliti u stražnjicu čekinje sa solju. Učitelj mu je poručio da to nije istina, ali opet jednom, kad se

imao sastati s djevojkom, zatekao ga je lugar i već mu je htio opaliti iz puške u stražnjicu, ali on se ispričavao da skuplja cvijeće, a drugi put da hvata nekakve kukce i tako se sve više i više zapleo u laži, da se jednom, sav preplašen, zakleo da je došao stavljati zamku za zeca. Lugar ga je tada zgrabio i odveo ga na žandarmerijsku stanicu, a odatle ga otpremili na sud, i učitelja gotovo zatvorili. A da je rekao istinu, dobio bi samo u stražnjicu čekinje sa solju. Ja mislim da je uvijek najbolje sve priznati, biti otvoren, pa kad nešto uradim, doći i reći: „Pokorno javljam, ja sam uradio to i to.“ A što se tiče poštenja, to je uvijek vrlo lijepo svojstvo, jer čovjek s njim uvijek najdalje dođe. Isto je tako i na utrkama u hodanju. Čim čovjek počne šarati i trčati, odmah ga diskvalificiraju. To se dogodilo mojem bratučedu. Poštena čovjeka svagdje cijene i poštuju, on je zadovoljan sam sa sobom i osjeća se kao preporođen kad ide na spavanje pa može reći: „Danas sam opet bio pošten.“

Dok je to Švejk govorio, natporučnik Lukáš je već sjedio na stolici, gledao u Švejkove cipele i razmišljao:

- Bože moj, ta i ja često govorim takve gluposti, a razlika je samo u formi kojom ih iznosim.

Ipak, jer nije htio da izgubi autoritet, reče pošto je Švejk svršio:

- Kod mene morate čistiti cipele, držati svoju uniformu u redu, dugmeta vam moraju biti pravilno prišivena i morate djelovati kao vojnik, a ne kao kakav civilni odrpanac! Čudno je da nijedan oficirski sluga nema vojničko

držanje. Samo je jedan od svih tih mojih momaka izgledao bojovno, ali mi je on na kraju ukrao svečanu uniformu i prodao je u židovskoj četvrti.
Zašutio je, ali je onda nastavio i objašnjavao Švejku sve njegove dužnosti, pri čemu nije zaboravio osobito naglasiti da mora biti vjeran i da nigdje ništa ne govori što se kod kuće događa.
- Meni dolaze i dame u posjete - reče on - a poneka ostane ovdje i preko noći, kad nemam službe ujutro. U tom slučaju morate nam donijeti kavu u krevet tek kad zazvonim, razumijete li?
- Pokorno javljam da razumijem, gospodine natporučniče. Kad bih došao iznenada do kreveta, to bi možda moglo biti neugodno kojoj dami. Ja sam jednom doveo u svoj stan neku gospođicu, a moja nam je dvorkinja donijela kavu u krevet, baš kad smo se izvrsno zabavljali. Preplašila se i polila mi čitava leđa i rekla još uz to: „Dobro jutro vam želim!“ Ja znam što se pristoji i priliči kad gdjegod spava dama.
- Dobro, Švejku, prema damama moramo uvijek postupati vrlo taktično - reče natporučnik koji je postajao sve raspoloženiji, jer je razgovor skrenuo na predmet koji je ispunjavao njegovo slobodno vrijeme između vojarne, vježbališta i karata.
Žene su bile duša njegova stana. One su mu stvorile dom. Bilo ih je nekoliko tuceta, a mnoge su se od njih trudile da za svog boravka ukrase njegov dom različitim sitnicama.
Kavanarova žena, koja je provela kod njega potpunih četrnaest dana, sve dok nije došao po nju njezin gospodin suprug, izvezla mu je dražestan tabletić za stol, ukrasila mu je sve rublje monogramima, a dovršila bi možda i vezenje zidnoga čilima da nije suprug prekinuo tu idilu.
Druga dama, po koju su nakon tri sedmice doputovali njezini roditelji, htjela je pretvoriti njegovu spavaonicu u damski budoar, pa je pometala po sobi različne sitnice i vazice, a objesila mu je nad krevet i sličicu anđela čuvara.
U svim kutovima spavaonice i blagovaonice osjećala se ženska ruka koja je prodrla i u kuhinju, gdje se moglo vidjeti najrazličnije kuhinjsko posuđe i pribor, veličanstveni dar neke zaljubljene tvorničarove žene koja je donijela sa sobom osim strasti i pribor za rezanje svakovrsnog povrća i kupusa, zatim ribež za ribanje žemičaka, struganje jetara, rajngle, tepsije, tave, kuhače i bog zna šta još drugo.
No otišla je od njega poslije nedjelju dana jer se nije mogla pomiriti s

mišlju da natporučnik osim nje ima još oko dvadeset drugih ljubavnica, što je ostavilo neke tragove u djelatnosti plemenitog mužjaka u uniformi.
Natporučnik Lukáš je vodio i razgranatu korespondenciju, imao je i album svojih ljubavnica i zbirku raznih relikvija, jer je u posljednje dvije godine naginjao fetišizmu. Imao je tako i nekoliko različnih damskih podvezica, četvoro dražesnih izvezenih gaćica i tri prozirne fine i tanke damske košulje, batistenih maramica, pa čak i jedan steznik i nekoliko čarapa.
- Danas sam u službi - reče on Švejku - doći ću tek noću, pazite na sve i uredite stan. Posljednji je momak zbog svoje nemarnosti otputovao danas marškompanijom na frontu!
Pošto je izdao još neke zapovijedi koje su se ticale kanarinca i angorske mačke, otišao je u službu ne zaboravivši na vratima kazati još nekoliko riječi o poštenju i redu.
Poslije njegova odlaska Švejk je najsavjesnije uredio stan, tako da je natporučniku Lukášu, kad se noću vratio kući, mogao raportirati:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da je sve u redu, samo je mačka napravila svinjariju i pozderala vašeg kanarinca.
- Kako to? - zagrmje natporučnik.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ovako: Ja sam znao da mačke ne vole kanarince i da posežu za njima. Htio sam ih dakle međusobno upoznati, a u slučaju ako bi ta mrcina nešto poduzela, ispræšiti joj kožuh, da do smrti ne zaboravi kako treba da se ponaša prema kanarincu, jer ja jako volim životinje. U našoj kući ima jedan šeširdžija koji je svoju mačku tako izvježbao da mu je na početku pozderala tri kanarinca, a sada više neće ni jednoga, pa makar taj kanarinac i sjeo na nju. Tako sam htio i ja pokušati, pa sam izvukao kanarinca iz krletke i dao ga mački da ga pomiriše, a ona, mrcina jedna, odgrizla mu glavu prije nego sam se i snašao. Ja zaista nisam od nje očekivao takve prostote. Da je to bio, gospodine natporučniče, kakav vrabac, ne bih ništa rekao, ali tako krasan kanarinac, harcer. A kako ga je požudno pozderala zajedno s perjem i prti tom od same radosti mijaukala! Kažu da mačke nisu muzikalno obrazovane pa ne podnose kanarinčevo pjevanje, jer ga te mrcine i ne razumiju. Ja sam mačku dobro izgrdio, ah, bože sačuvaj, nisam joj ništa nažao učinio, nego sam pričekao dok vi dođete i odlučite kako da je kaznimo, gaduru šugavu.

Pričajući to, Švejk je tako iskreno gledao natporučniku u oči da se ovaj povukao od njega, premda je ispočetka prišao k njemu s nemilom namjerom, sjeo je na stolicu i zapitao ga:
- Čujte, Švejku, jeste li vi zaista takav božji vol?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - odgovori svečano Švejk - jesam! Od malih nogu prati me nesreća. Uvijek hoću nešto popraviti, učiniti dobro, a uvijek od toga nastane kakva neugodnost za mene i za okolinu. Ja sam zaista htio upoznati ovo dvoje, da se priuče jedno na drugo, i nisam kriv što ga je ona proždrla, pa je tako završeno to poznanstvo. U Štupartovoj kući prije nekoliko godina mačka je požderala čak i papigu, jer joj se rugala i mijaukala za njom. Ali mačke zaista teško crkavaju. Ako zapovjedite, gospodine natporučniče, da je ubijem, morat ću je tresnuti o vratnice, inače neće crknuti.
I Švejk je s najnedužnijim izrazom lica i s milim dobrodušnim smiješkom protumačio natporučniku kako se ubijaju mačke, a taj bi njegov prikaz natjerao Društvo za zaštitu životinja u ludnicu.
Pokazivao je pri tom takvo stručno znanje da ga je natporučnik Lukáš, zaboravivši svoju srdžbu, zapitao:
- Zar vi znate postupati sa životinjama? Imate li osjećaja i ljubavi za životinje?
- Ja najviše volim pse - odgovori Švejk - jer je to unosan posao za onoga tko ih zna prodavati. Ja to nisam znao, jer sam uvijek bio pošten. Ah ipak su ljudi dolazili k meni, da sam im, vele, prodao crkotinu umjesto čistokrvna i zdrava psa, kao da svi psi moraju biti čistokrvni i zdravi. A svaki je kupac odmah htio rodoslovlje, pa sam tako morao dati odštampati rodoslovlja i nekakva košiřskog šarova, koji se rodio u kakvoj ciglani, pretvarati u najčistijeg plemića iz bavarske psetarnice Armin von Barheim. I zaista, ljudi su odmah bili veseli što se to tako dobro svršilo, da imaju kod kuće čistokrvnog psa, i ja sam im mogao ponuditi i vršovičkog špica umjesto jazavčara, a oni su se samo čudili zašto je tako rijetki pas, koji je čak iz Njemačke, dlakav i zašto nema krive noge. Tako se to radi u svima psetarnicama, i vi biste, gospodine oberlajtnante, samo zinuli kad biste vidjeli kakve se sve prevare vrše s tim rodoslovljima u velikim psetaricama. Pasa koji bi mogli za sebe reći: „Ja sam čistokrvna životinja“, ima zaista malo. Ili se zaboravila njegova mama s kakvom mrcinom, ili baka, ili je možda imao nekoliko očeva pa je od svakoga

nešto naslijedio. Od jednoga uši, od drugoga rep, od trećega dlake na gubici, od četvrtoga njušku, od petoga traljave noge, a od šestoga veličinu, pa ako je imao takvih otaca dvanaest, tada možete, gospodine oberlajtnante, zamisliti kako taj pas izgleda. Ja sam jednom kupio takvoga psa Balabana, koji je po svojim očevima bio tako ružan da su ga svi psi izbjegavali, pa sam ga kupio iz samilosti što je tako osamljen. A on vam je stalno sjedio kod kuće u kutu i bio je tako tužan da sam ga morao prodati kao stajskoga pinča. Najviše mi je zadavalo posla dok sam ga prebojadisao, da dobije boju papra i soli. Otišao je sa svojim gospodarom čak u Moravsku, i odonda ga više nisam vidio.

Natporučnika je vrlo zanimalo ovo kinološko izlaganje, pa je tako Švejk mogao nastaviti bez ikakve smetnje:

- Psi ne mogu sami sebi bojadisati kosu kao što rade dame, pa se za to uvijek mora pobrinuti onaj koji hoće da ih proda. Ako je pas tako star da je sav sijed, a vi biste ga htjeli prodati kao jednogodišnje štene ili biste ga čak, starčića, proglasili za devetomjesečno štene, tada kupite eksplozivno srebro, rastopite ga i obojite psa na crno, tako da izgleda kao mladac. A da ojača, hranite ga kao konja arsenikom, a zube mu očistite šmirglpapirom, kakvim se čiste rđavi noževi. A prije nego ga povedete na prodaju kakvome kupcu, tada mu u gubicu nalijte šljivovice, da se pas malo napije, i on vam je odmah čio i veseo, radosno laje i druži se sa svakim kao pijani vijećnik! Ali što je najglavnije: ljudima se mora pričati, gospodine natporučniče mora se dugo pričati dok kupca potpuno ne zbunite. Ako tko hoće od vas kupiti ratlera, a vi nemate kod kuće ništa drugo nego kakvog lovačkog psa, tada morate toga čovjeka nagovoriti da odvede sa sobom lovačkog psa umjesto ratlera, a ako slučajno imate kod kuće samo ratlera, a netko dođe da kupi žestoku njemačku dogu za čuvanje, tada ga morate tako zablenuti da u džepu odnese toga patuljastog ratlera umjesto doge. Kad sam ja nekoć trgovao psima, došla je k meni jednom neka dama i ispričala mi kako joj je papiga odletjela u vrt i kako su se baš neki dječaci igrali pred vilom Indijanaca, pa su je uhvatili i iščupali joj perje iz repa i okitili se njime kao policajci. A ta se papiga, pričala je ona, zbog sramote što je bez repa, razboljela, pa ju je veterinar nekakvim prašcima dotukao. Želi dakle da kupi novu papigu, i to pristojnu, a ne prostu, koja samo psuje. Što sam mogao da radim kad nisam imao kod kuće nikakve papige, a nisam ni znao gdje bih do nje

došao? Imao sam kod kuće samo oštrog buldoga koji je bio potpuno slijep. Morao sam dakle, gospodine natporučniče, pričati toj gospođi od četiri sata po podne do osam sati uveče, dok je nisam nagovorio da umjesto papige kupi toga slijepog buldoga. To je bilo gore nego kakva diplomatska situacija, a kad je odlazila, rekao sam joj: „Samo neka mu dječaci pokušaju otkinuti rep!“ Više nisam nikada razgovarao s tom gospođom, morala se zbog toga buldoga iseliti iz Praga jer je izujedao čitavu kuću. Vjerujete li, gospodine natporučniče, da je vrlo teško dobiti valjana psa?
- Ja vrlo volim pse - reče natporučnik. - Neki moji drugovi, koji su na fronti, imaju sa sobom pse, pa su mi pisali da im rat u društvu tako vjerne i odane životinje vrlo dobro prolazi. Vi dakle poznajete dobro sve vrste pasa, pa se nadam da biste dobro pazili na psa kad bih ga imao. Koja je pasmina po vašem mišljenju najbolja? Mislim, naime, koji je pas najbolji kao drug? Imao sam jednom stajskoga pinča, ali ne znam...
- Po mojem mišljenju, gospodine natporučniče, stajski pinč je vrlo dragi pas. Svakomu se on, istina, ne sviđa, jer ima čekinje i tako tvrde brke na gubici da izgleda kao oslobođeni kažnjenik. Tako je ružan da je krasan, a uz to je lukav. Gdje je do njega glupi bernardinac! A još je pametniji nego foksterijer. Znao sam jednog ...
Natporučnik Lukáš pogleda na sat i prekide Švejkovo izlaganje:
- Već je kasno, moram ići spavati. Sutra sam opet u službi, pa možete čitav dan iskoristiti za to da nađete kakva stajskog pinča.
I otišao je spavati, a Švejk je u kuhinji legao na divan i čitao još novine koje je natporučnik donio iz vojarne.
- Vidi, vidi - reče Švejk sam sebi prateći sa zanimanjem pregled dnevnih događaja - sultan je odlikovao cara Vilima ratnom kolajnom, a ja još nemam ni male srebrne.
Odjednom se zamislio i skočio sa divana:
- Gotovo sam zaboravio ...
I Švejk ode u sobu gdje je natporučnik već tvrdo spavao, i probudi ga:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, niste mi izdali nikakav nalog što da uradim s mačkom.
A pospani natporučnik okrene se u polusnu na drugu stranu i progunđa:
- Tri dana pritvora! - i nastavi spavanje.
Švejk iziđe tiho iz sobe, izvuče nesretnu mačku ispod divana i reče joj:

- Kažnjena si sa tri dana pritvora, abtreten!
I angorska se mačka opet zavuče pod divan.

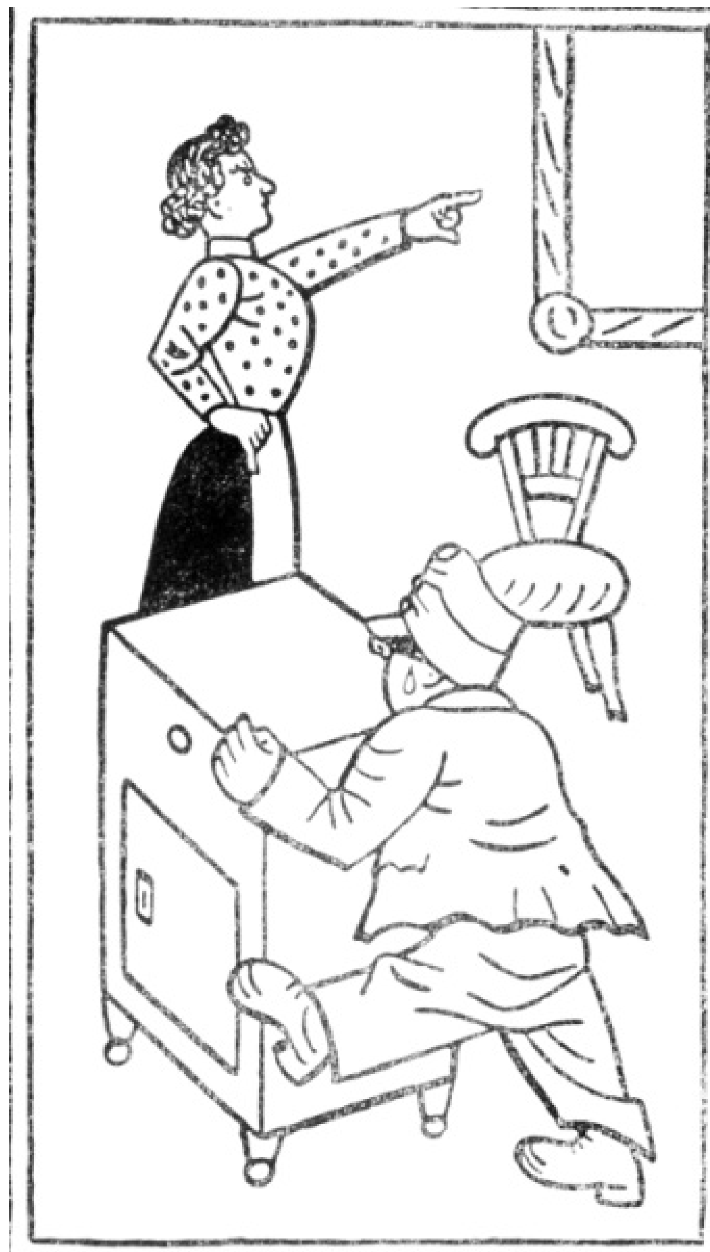
4

Švejk se baš spremao da pođe tražiti stajskog pinča, kadno pozvoni na vratima neka mlada dama i zaželi da razgovara s natporučnikom Lukášem. Kraj nje su stajala dva teška kovčega i Švejk je još zapazio na stepenicama kapu nosača koji je silazio.
- Nema ga kod kuće - reče Švejk, ali mlada je dama ušla već u predsoblje i odrješito naložila Švejku:
- Unesite kovčege u sobu!
- Bez dozvole gospodina natporučnika ne mogu - reče Švejk. - Gospodin natporučnik je naredio da nikada ne smijem ništa uraditi bez njegove dozvole.
- Vi ste ludi! - viknu mlada dama. - Ja sam doputovala u goste gospodinu natporučniku.
- O tom nije meni ništa poznato - odgovori Švejk. - Gospodin natporučnik je u službi i vratit će se tek noću, a ja sam dobio nalog da mu nađem stajskoga pinča. Ništa ne znam ni o kakvim kovčezima i ni o kakvoj dami. Sad ću zatvoriti stan, pa vas molim da ljubazno iziđete. Meni nije ništa javljeno i ja ne mogu ostaviti ovdje u stanu neku stranu osobu, koju ne poznajem. Tako su jednom u našoj ulici ostavili nekoga čovjeka u stanu

slastičara Bělčickoga, a on je otvorio ormar, pokupio odjeću i umakao.
- Ne mislim time ništa rđavo o vama - nastavi Švejk pošto je vidio očajno lice mlade dame i suze u njenim očima - ali nikako vas ne mogu ostaviti ovdje, to valjda i sami uviđate, jer je meni povjeren cijeli stan, pa ja odgovaram za svaku sitnicu. Stoga vas još jednom molim vrlo ljubazno da se uzaludno ne trudite. Dok ne dobijem nalog od gospodina natporučnika, ne poznajem ni brata. Zaista mi je žao što moram s vama tako govoriti, ali u vojsci mora biti reda.
Dotle se mlada dama nešto pribrala. Izvukla je iz torbice posjetnicu, napisala na njoj olovkom nekoliko redaka, stavila je u dražesnu koverticu i rekla Švejku potišteno:
- Odnesite to gospodinu natporučniku, a ja ću ovdje pričekati odgovor. Evo vam pet kruna za put!
- Od toga neće biti ništa - odgovori Švejk uvrijeđen nepopustljivošću iznenadnog gosta - zadržite vi tih pet kruna, evo ih na stolici, a ako hoćete, pođite sa mnom do vojarne, pa me možete ondje pričekati, a ja ću predati pismo gospodinu natporučniku i donijeti vam odgovor. Ali da me ovdje pričekate, to nikako ne može biti.
Rekavši to, unese on kovčege u predsoblje, pa onda, zveckajući ključevima kao kaštelan kakvoga dvorca, stade kraj vrata i reče značajno:
- Zatvaramo!
Mlada dama izađe bespomoćno na hodnik, Švejk zatvori vrata i pođe naprijed. Gošća je trčkala na njim kao psetance i stigla ga tek onda kad je Švejk svratio u trafiku da kupi cigarete.
Sada je išla uz njega i nastojala da zapodjene razgovor:
- Hoćete li mu sigurno predati to pismo?
- Predat ću kad sam rekao.
- A hoćete li naći gospodina natporučnika?
- To ne znam.
Opet pođoše jedno kraj drugoga bez riječi, a nakon dulje stanke Švejkova pratilica iznova zapodjene razgovor:
- Zar mislite da nećete naći gospodina natporučnika?
- To ne mislim.
- A gdje mislite da bi on mogao biti?
- Ne znam.
Time je taj razgovor bio prekinut za dulje vrijeme, ali ga opet nastavi

mlada dama pitanjem:
- Da niste izgubili pismo?
- Dosada još nisam.
- Onda ćete ga sigurno predati gospodinu natporučniku.
- Hoću!
- A hoćete li ga naći?
- Već sam vam rekao da ne znam - odgovori Švejk.
- Ja se čudim kako ljudi mogu biti tako radoznali i neprestano pitati jedno te isto. To je isto tako kao kad bih ja ovdje na ulici zaustavio svakog drugog čovjeka i zapitao ga koji je danas dan.
Tako je završio pokušaj mlade dame da se dogovori sa Švejkom, pa su dalji dio puta do vojarne prošli u potpunoj šutnji. Tek kad su došli do vojarne, reče Švejk mladoj dami da ga pričeka, i upusti se s vojnicima na vratima u razgovor o ratu što je svakako mladu damu neobično radovalo, jer je nervozno hodala po pločniku, a lice joj je poprimilo vrlo nesretan izražaj kad je vidjela da Švejk nastavlja svoja tumačenja s tako glupim izrazom lica kakav se mogao vidjeti i na fotografiji, objavljenoj u to doba u „Kronici svjetskoga rata“ s natpisom: „Austrijski prijestolonasljednik razgovara sa dva avijatičara koji su oborili ruski aeroplan“.
Švejk je sjeo na klupu na ulazu u vojarnu i počeo tumačiti da su napadaji karpatske vojske na bojnom polju doživjeli neuspjeh, ali da je s druge strane zapovjednik Przemyśla, general Kusmanek, stigao do Kijeva, a u Srbiji da smo napustili jedanaest uporišta, ali da Srbi neće dugo izdržati u proganjanju naših vojnika.
Zatim je počeo kritizirati pojedine poznate bitke, pa je otkrio novo španjolsko selo da se odred, koji je sa svih strana opkoljen, mora predati.
Kad se dovoljno napričao, udostojao se izaći napolje i reći očajnoj dami da će odmah doći, pa neka ona nikamo ne odlazi. I zatim ode gore u kancelariju, gdje je našao natporučnika Lukáša koji je baš jednom poručniku tumačio shemu ratnih rovova i prigovarao mu da ne zna crtati i da nema ni pojma o geometriji.
- Vidite, to treba ovako nacrtati! Ako treba na zadani pravac nacrtati okomitu liniju, tada je moramo nacrtati tako da ona s pravcem čini pravi kut. Razumijete li? U takvom slučaju rovovi će biti položeni pravilno, a neće biti upućeni u neprijateljsko područje. Bit ćete udaljeni od neprijatelja šest stotina metara. Ali kako ste vi to nacrtali, vi biste našu

poziciju gurnuli u neprijateljsku liniju, pa bi vaši rovovi bili okomito nad neprijateljem, a potreban vam je ispupčen ugao. To je bar tako jednostavno, zar ne?
A rezervni poručnik, koji je u građanstvu bio blagajnik neke banke, stajao je nad tim planovima sav očajan jer nije ništa shvaćao, pa je zaista odahnuo kad je k natporučniku pristupio Švejk i rekao mu:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da vam neka dama šalje ovo pismo i čeka odgovor.
Pri tom je Švejk značajno i povjerljivo namignuo.
No pismo nije baš povoljno djelovalo na natporučnika Lukáša.
„Lieber Heinrich! Mein Mann verfolgt mich. Ich muss unbedingt bei Dir ein paar Tage gastieren. Dein Bursch ist ein grosses Mistvieh. Ich bin unglücklich. Deine Katy.“[60]
Natporučnik Lukáš uzdahnu i odvede Švejka u susjednu praznu kancelariju, zatvori vrata i poče hodati između stolova. Kad je konačno stao pred Švejkom, reče mu:
- Ova dama piše da ste mrcina, šta ste joj učinili?
- Ja joj nisam ništa učinio, pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja sam se vladao vrlo pristojno, ali ona se htjela smjesta nastaniti u vašem stanu. A budući da od vas nisam dobio nikakva naloga, nisam je htio pustiti u stan. Osim toga doputovala je sa dva kovčega, kao da je došla kući.
Natporučnik još jedanput glasno uzdahne, a to isto ponovi za njim i Švejk.
- Šta je? - viknu natporučnik s prijetnjom u glasu.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da je to težak slučaj. Prije dvije godine doselila se jednom tapetaru u Vojtjehovoj ulici nekakva gospođica, a on je nije mogao istjerati iz stana, nego se morao otrovati plinom zajedno s njom. Tako se završila ta šala. Sa ženama je teško izaći na kraj. Ja ih u dušu poznajem.

- Težak slučaj - ponovi natporučnik sa Švejkom, a nikada još nije netko rekao takve čiste istine. Dragi Jindřich je zaista bio u teškom položaju. Žena koju progoni njezin muž dolazi k njemu na nekoliko dana u goste, baš kad treba da primi gospođu Mickovu iz Třebonje, koja će u tri dana ponoviti sve ono što mu je redovno poklanjala svaka tri mjeseca pri svojem dolasku u Prag radi kupovanja robe. Osim toga preksutra treba da dođe jedna gospođica. Obećala mu je sigurno da će biti njegova pošto je čitav tjedan razmišljala o tome, jer će se tek za mjesec dana udati za nekog inženjera.

Natporučnik je sjedio na stolu oborene glave, šutio je i razmišljao, ali nije zasada ništa smislio, nego je napokon sjeo za stol, uzeo omot i papir i na službenom formatu napisao ovo pisamce:
„Draga Katy! U službi sam do 9 sati navečer. Doći ću u deset. Molim da se osjećaš kod mene kao u svojoj kući. Što se tiče Švejka, moga momka, naredio sam mu da ti u svemu ugodi. Tvoj Jindřich."
- Ovo pismo - reče natporučnik Švejku - predajte milostivoj gospođi. Nalažem vam da se prema njoj vladate pristojno i taktično i ispunite sve njezine želje koje za vas moraju biti zapovijed. Morate se vladati galantno i služiti je pošteno. Evo vam sto kruna, o kojima ćete mi položiti račun, jer će vas možda poslati po štogod, naručit ćete za nju ručak, večeru i tako dalje. Kupite osim toga tri boce vina i kutiju cigareta memfis. Tako. Zasada dosta. Sada možete ići, i još vam jednom stavljam na srce da joj morate ispuniti svaku želju koju joj vidite u očima.
Mlada dama je već izgubila svaku nadu da će vidjeti Švejka, pa je stoga bila vrlo iznenađena kad je vidjela da on izlazi iz vojarne i prilazi k njoj s pismom u ruci.
Pozdravio ju je vojnički, pružio joj pismo i rekao:
- Prema nalogu gospodina natporučnika moram se prema vama, milostiva gospođo, vladati pristojno i taktično i služiti vas pošteno, a moram vam ispuniti svaku želju koju vam vidim u očima. Moram vas nahraniti i kupiti vam što god zaželite. Dobio sam za to od gospodina natporučnika sto kruna, ali odatle moram kupiti tri boce vina i kutiju cigareta memfis.
Kad je pročitala pismo, vratila joj se njezina odrješitost, koja se odmah izrazila u tome da je naložila Švejku da naruči kočiju, a kad je to učinio, naložila mu je da sjedne uz kočijaša na kozlić.
Odvezli su se kući. Kad su bili u stanu, mlada je dama odlično odigrala ulogu domaćice. Švejk je morao prenijeti kovčege u spavaonicu, ćilime je morao isprašiti na dvorištu, a neznatna paučina iza ogledala strašno ju je razgnjevila.
Iz svega toga moglo se zaključiti da se gospođa mislila vrlo dugo zadržati na ovoj borbenoj liniji.
Švejk se uznojio. Kad je isprašio ćilime, sjetila se da valja skinuti i zastore i isprašiti ih. Zatim mu je naložila da opere prozore u sobi i u kuhinji. Poslije toga je počela premještati namještaj, a to je radila vrlo nervozno,

pa kad je Švejk sve to odvukao iz jednog ugla u drugi, njoj se to nije sviđalo, te je ponovo kombinirala i izmišljala nov raspored.
Sve je u stanu potpuno ispreturala, ali se njezina energija u uređivanju gnjezdašca pomalo istrošila, pa je haranje po stanu prestajalo.
Iz ormara je još izvukla čisto krevetno rublje, sama je presvukla jastuke i perine, pa se vidjelo da sve to radi s ljubavlju prema krevetu, koji je u njoj izazivao puteno podrhtavanje nosnica.
Zatim je poslala Švejka po objed i vino, a prije nego se vratio, presvukla se u prozirnu jutarnju haljinu, u kojoj je bila neobično zavodljiva i zamamna.
Za ručkom je ispila čitavu bocu vina, popušila je mnogo cigareta i legla u krevet, dok je Švejk u kuhinji žvakao vojnički kruh umačući ga u čašu s nekakvom slatkom rakijom.
- Švejku! - saču se iz spavaonice. - Švejku!
Švejk otvori vrata i ugleda mladu damu na jastucima u dražesnoj pozi.
- Priđite bliže!
Švejk priđe krevetu, a ona s naročitim smiješkom promotri njegovo snažno tijelo i krepka bedra.
I odgurnuvši finu tkaninu koja je pokrivala i sakrivala sve, reče mu strogo:
- Skidajte cipele i hlače! Pokažite ...
I tako se desilo da je dobri vojak Švejk mogao raportirati natporučniku nakon njegova povratka iz vojarne:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sam ispunio sve želje milostive gospođe i poslužio je pošteno prema vašem nalogu.
- Hvala vam, Švejku! - reče natporučnik. A je li imala mnogo želja?
- Oko šest - odgovori Švejk - a sada spava kao zaklana od tog jahanja. Ispunio sam joj svaku želju koju sam joj vidio u očima.

5

Dok su mase vojnika, privezane uz šume oko Dunajca i Raba, stajale u kiši granata i dok su velikokalibarski topovi uništavali čitave satnije i zatrpavali ih u Karpatima, dok je horizont na svim bojištima blistao od požara sela i gradova - natporučnik je Lukáš zajedno sa Švejkom proživljavao neugodnu idilu s damom koja je pobjegla od svoga muža i bila sada njegova domaćica.

Kad je otišla u šetnju, natporučnik Lukáš je održao sa Švejkom ratno vijeće kako da je se riješe.

- Najbolje bi bilo, gospodine natporučniče - reče Švejk - kad bi muž od kojega je pobjegla i koji je traži, kako rekoste da piše u pismu koje sam vam donio, kad bi dakle njezin muž saznao gdje se ona nalazi, da dođe po nju. Treba mu poslati telegram da je ona kod vas i da je može ovdje preuzeti. U Všenorima se prošle godine dogodilo nešto slično u jednoj vili. Ali tada je takav telegram poslala sama žena svome mužu, a kad je on po nju došao, išćuškao je i ženu i ljubavnika. Obojica su bili civilisti, no u ovom slučaju muž se neće drznuti da dira u oficira. Uostalom, vi niste baš ništa krivi jer niste nikoga zvali, a dama, kad je pobjegla, učinila je to na svoju ruku. Vidjet ćete da će takav telegram koristiti. Ako i padne nekoliko zaušnica...

- On je vrlo inteligentan čovjek - prekide ga natporučnik Lukáš - ja ga poznajem, on je trgovac hmeljom naveliko. Svakako moram s njim

razgovarati. Poslat ću mu telegram.
Brzojav koji je poslao, bio je vrlo kratak, trgovački: „Sadašnja je adresa vaše žene...“ Nakon toga je navedena tačna adresa natporučnika Lukáša.
I tako se desilo da se gospođa Katy vrlo neugodno iznenadila kad se na vratima pojavio trgovac hmeljom. Izgledao je vrlo razborito i zabrinuto kad je gospođa Katy, ne gubeći u tom času prisutnost duha, predstavila oba gospodina:
- Moj muž... gospodin natporučnik Lukáš.
Ništa se drugo nije sjetila da kaže.
- Izvolite sjesti, gospodine Wendlere - ljubazno ga ponudi natporučnik Lukáš i izvuče iz džepa dozu s cigaretama. - Izvolite?
Inteligentni trgovac hmeljom učtivo uze cigaretu i odbivši nekoliko dimova zapita ozbiljno:
- Hoćete li skoro na frontu, gospodine natporučniče?
- Zatražio sam premještaj devedeset prvoj pukovniji u Budjejovice, kamo ću vjerojatno otići čim se završi školovanje jednogodišnjih dobrovoljaca. Trebamo mnogo oficira, no žalosna je pojava da mladi ljudi koji imaju pravo da budu jednogodišnji dobrovoljci, neće da se posluže tom povlasticom. Radije ostaju obični infanteristi nego da postanu kadeti.
- Rat je mnogo naškodio trgovini hmelja, ali ja mislim da on ne može dugo trajati - primijeti trgovac hmeljom gledajući naizmjenično svoju ženu i natporučnika.
- Naš je položaj vrlo dobar - reče natporučnik Lukáš - danas više nitko ne sumnja da će se rat završiti pobjedom oružja centralnih vlasti. Francuska, Engleska i Rusija previše su slabe protiv austrijsko-tursko-njemačkog granitnog bedema. Istina, na nekim smo frontovima doživjeli neznatne neuspjehe, ali čim probijemo rusku frontu između karpatskog bila i srednjeg Dunajca, nema nikakve sumnje da će to značiti kraj rata. I Francuzima prijeti u najkraće vrijeme gubitak čitave istočne Francuske i ulazak njemačke vojske u Pariz. To je sasvim sigurno. Osim toga naši manevri u Srbiji napreduju vrlo uspješno, pa uzmicanje naše vojske, koje zapravo znači samo pregrupiranje snaga, mnogi tumače sasvim drugačije nego kako zahtijeva potpuna hladokrvnost u ratu. Uskoro ćemo vidjeti da će naši planirani manevri na južnom bojištu uroditi dobrim plodom. Izvolite pogledati...
I natporučnik Lukáš primi trgovca hmeljom nježno za rame, odvede ga do

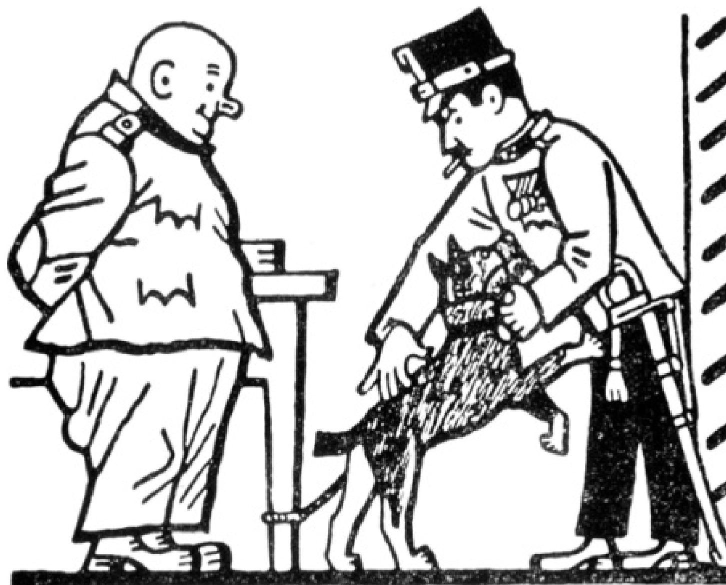
karte bojišta koja je visjela na zidu, i počne tumačiti pokazujući mu pojedine tačke:
- Istočni Beskydi za nas su odlično uporište. Karpatske planine, kao što vidite, također su siguran oslonac. Snažan udarac na ovu liniju - pa se nećemo zaustaviti sve do Moskve. Rat će se završiti prije nego što se i nadamo.
- A što će Turska? - upita trgovac hmeljom razmišljajući kako da prijeđe na srž stvari zbog koje je došao.
- Turci se drže dobro - odgovori natporučnik vodeći ga opet k stolu - predsjednik turskog parlamenta Hali-bej i Ali-bej doputovali su u Beč. Za vrhovnog komandanta turske vojske na Dardanelima imenovan je maršal Liman von Sanders. Goltz-paša je iz Carigrada stigao u Berlin, a naš je car odlikovao Enver-pašu, viceadmirala Usedon-pašu i generala Dževad-pašu. Za tako kratko vrijeme to je razmjerno mnogo odlikovanja.
Časak su svi sjedili šutke, dok nije natporučnik smatrao za zgodno da prekine mučnu situaciju ovim riječima:
- Kad ste doputovali, gospodine Wendlere?
- Jutros.
- Vrlo mi je drago što ste me našli i zatekli kod kuće, jer ja uvijek popodne odlazim u vojarnu i imam noćnu službu. Budući da je stan prazan zapravo čitav dan, mogao sam milostivoj gospođi ponuditi gostoprimstvo. Ovdje je nije nitko smetao za čitava njezina boravka u Pragu. Zbog starog poznanstva ...
Trgovac hmeljom se nakašlja i reče:
- Katy je svakako čudna žena. Gospodine natporučniče , primite moju najsrdačniju zahvalnost za sve što ste za nju uradili. Ona vam se odjednom sjeti da treba da liječi živce, pa otputuje u Prag. Ja sam na putu, stigao sam kući, a kuća prazna! Katy je otputovala...
Nastojeći da se drži što prirodnije, zaprijeti joj prstom i smješkajući se usiljeno zapita je samo:
- Ti si valjda mislila, kad ja putujem, da možeš i ti putovati? Ti dakako misi pomislila...
Videći da razgovor skreće na neugodno područje, natporučnik Lukáš ponovo odvede inteligentnog trgovca hmeljom do ratne karte i pokazujući mu podvučena mjesta reče:
- Zaboravio sam vas upozoriti na jednu veoma zanimljivu okolnost. Na

ovaj veliki luk koji je okrenut prema jugozapadu, gdje ova planinska skupina čini važan mostobran. Ovamo je usmjerena ofenziva saveznika. Zatvaranjem ovoga puta, koji spaja mostobran s glavnom obrambenom linijom neprijatelja, mora biti prekinuta veza između desnoga krila i sjeverne vojske na Visli. Je li vam to sada jasno?
Trgovac hmeljom odgovori da mu je sve potpuno jasno, i bojeći se kao taktičan čovjek da se ono što je rekao ne bi shvatilo dvosmisleno, doda još vraćajući se na svoje mjesto:
- Naš je hmelj zbog ratnih prilika izgubio tržišta u inozemstvu: Francuska, Engleska, Rusija i Balkan ne uvoze više naš hmelj. Hmelj još šaljemo u Italiju, no bojim se da će se i ona uplesti u rat. Ali kad pobijedimo, onda ćemo mi diktirati cijene robi.
- Italija će ostati strogo neutralna - tješio ga je natporučnik - to je...
- A zašto onda ne prizna da se smatra vezanom Trojnim ugovorom, koji je sklopila s Austro-Ugarskom i Njemačkom? - naljutio se odjednom trgovac hmeljom, komu se sve to pomiješalo u glavi: i hmelj, i žena, i rat.
- Ja sam očekivao da će Italija navijestiti rat Srbiji. Tada bi rat bio već pri svršetku. Hmelj mi trune u skladištima, domaći poslovi su slabi, izvoz je jednak ništici, a Italija čuva neutralnost. A zašto je onda Italija još godine tisuću devet stotina i dvanaeste obnovila s nama Trojni savez? Gdje je talijanski ministar vanjskih poslova, markiz di San Giuliano? Šta radi taj gospodin? Zar spava, ili je što drugo posrijedi? Znate ii vi koliki je bio moj godišnji promet prije rata, a koliki je sada?
- Nemojte misliti da ja ne pratim događaje - nastavio je trgovac gledajući ljutito natporučnika koji je mimo odbijao kolutove cigaretnog dima što su stizali jedan drugi i razbijali se. - Zašto su se Nijemci povukli na granicu kad su bili već kod Pariza? Zašto se opet vode teške artiljerijske bitke između Meuse i Moselle? Znate li da su u Combresu i Woewru kod Marchea izgorjele tri pivovare kojima smo godišnje slali preko pet stotina vreća hmelja? A i u Vogesima je izgorjela Hartmansweilerska pivovara, a velika pivovara u Niederaspachu kraj Mülhausena sravnjena je sa zemljom. To vam je za moju firmu gubitak od dvanaest stotina vreća hmelja godišnje. Nijemci i Belgijanci borili su se šest puta za pivovaru Klosterhoek, a to je opet za mene gubitak od trista i pedeset vreća hmelja godišnje.
Od uzbuđenja nije mogao više govoriti, nego je ustao, prišao k ženi i

rekao joj:
- Katy, poći ćeš odmah sa mnom kući! Obuci se!
- Svi ovi događaji jako me uzbuđuju - reče začas tonom ispričavanja - prije sam bio potpuno miran.
A kad je gospođa otišla da se obuče, reče tiho natporučniku :
- Ona to nije učinila prvi put. Lani je pobjegla s nekim suplentom, pa sam je našao čak u Zagrebu. Pri tome sam sa zagrebačkom gradskom pivovarom zaključio posao od šest stotina vreća hmelja.
- Da, jug je uopće bio zlatni rudnik. Naš je hmelj išao sve do Carigrada. A sada smo napola uništeni. Ako vlada ograniči kod nas proizvodnju piva, zadat će nam time posljednji udarac.
I pripaljujući ponuđenu cigaretu, reče očajno:
- Sama Varšava je od mene kupovala dvije tisuće trista sedamdeset vreća hmelja godišnje. Najveća je pivovara ondje Augustijanska. Zastupnik je dolazio k meni svake godine. To je očajno. Još je dobro što nemam djece.
Ovaj logični završetak o godišnjem posjetu zastupnika Augustijanske pivovare iz Varšave izazvao je fini smiješak natporučnika Lukáša, što je trgovac hmeljom zapazio, pa je stoga produžio:
- Madžarske pivovare u Šopronju i u Velikoj Kaniži kupovale su kod moje firme godišnje oko tisuću vreća hmelja za svoja eksportna piva koja su izvozile čak do Aleksandrije. A sada zbog blokade ne naručuju ništa. Nudim im hmelj za trideset postotaka jeftinije, a one ne naručuju ni jedne vreće. Stagnacija, propadanje, mizerija, a još k tome i domaće brige.
Trgovac hmeljom prestade pričati, pa je šutnju prekinula gospođa Katy, spremna za put:
- Kako ćemo otpremiti moje kovčege?
- Poslat ćemo po njih, Katy - reče zadovoljno trgovac hmeljom radujući se napokon što je sve završilo bez izgreda i sablažnjivih scena. - Ako želiš još štogod kupiti, krajnje je vrijeme da pođemo. Vlak nam polazi u dva i dvadeset.
Oboje se prijateljski oprostiše s natporučnikom, a trgovac hmeljom bio je tako veseo što se sve već svršilo, da je na rastanku u predsoblju rekao natporučniku:
- Ako biste, ne dao bog, bili ranjeni u ratu, dođite k nama na oporavak. Njegovat ćemo vas najbrižljivije.
Vrativši se u spavaonicu u kojoj se Katy odijevala za put, natporučnik je

na umivaoniku našao četiri stotine kruna i ovo pisamce:
„Gospodine natporučniče! Niste se zauzeli za mene pred tim majmunom, mojim mužem i idiotom prvoga reda. Dopustili ste da me odvuče sa sobom, kao kakvu stvar koju je zaboravio u stanu. Pri tom ste se usudili primijetiti da ste mi ponudili gostoprimstvo. Nadam se da vam nisam nanijela većih troškova od četiri stotine kruna, koje prilažem i koje, molim vas, podijelite sa svojim slugom.“
Natporučnik Lukáš stajaše časak s tim pismom u ruci, a zatim ga poče polagano derati. Sa smiješkom pogleda novce koji su ležali na umivaoniku, i videći da je u uzbuđenju zaboravila češljić na ormariću dok je pred zrcalom uređivala kosu, stavi ga među svoje fetišističke relikvije.
Švejk se vratio popodne. Tražio je stajskoga pinča za natporučnika.
- Švejku! - pozva ga natporučnik. - Imate sreću. Dama koja je kod mene stanovala, otputovala je. Odveo ju je njezin suprug. A za sve usluge koje ste joj učinili ostavila vam je na umivaoniku četiri stotine kruna. Morate joj lijepo zahvaliti, odnosno njezinu gospodinu suprugu, jer su to njegovi novci koje je sa sobom uzela na put. Ja ću vam diktirati pismo.
I diktirao je:
„Poštovani gospodine! Izvolite isporučiti gospođi najsrdačniju hvalu za četiri stotine kruna koje mi je darovala vaša gospođa supruga za usluge koje sam joj učinio za vrijeme njezina boravka u Pragu. Sve što sam za nju uradio, učinio sam dragovoljno, pa stoga ne mogu primiti ovu svotu, te je vraćam...“
- No, samo pišite, Švejku, šta se tako vrtite? Gdje sam ono prestao?
- „Te je vraćam“ ... - reče Švejk drhtavim glasom pun tragike.
- Dobro dakle: „vraćam je s najdubljim poštovanjem. Učtiv pozdrav i rukoljub milostivoj gospođi. Josef Švejk, oficirski sluga kod natporučnika Lukáša.“ Je li gotovo?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, još fali datum.
- 20. prosinca 1914. Tako, a sada napišite adresu i uzmite četiri stotine kruna, pa ih odnesite na poštu i pošaljite na ovu adresu.
I natporučnik Lukáš poče veselo zviždati ariju iz operete „Razvedena žena“.
- Još nešto, Švejku - viknu natporučnik kad se Švejk uputio na poštu. - Šta je s onim psom kojega ste išli tražiti?
- Imam jednog u vidu, gospodine natporučniče, vrlo lijep pas. Ali teško

ćemo ga dobiti. Nadam se da ću ga možda sutra dovesti. Grize!

6

Posljednju riječ natporučnik Lukáš nije čuo, iako je ona vrlo važna. „Grize mrcina sve u šesnaest“, htio je još jednom ponoviti Švejk, ali je na kraju pomislio: „Šta se to zapravo tiče natporučnika. On želi imati psa, pa će ga i dobiti!“

Lako je dakako reći: „Dovedite mi psa!“ No vlasnici pasa veoma paze na svoje pse, makar im psi i nisu čistokrvne pasmine. I običnog kućnog psa koji ništa drugo ne radi, nego samo grije noge kakvoj starici, njegov vlasnik voli i ne da mu učiniti ništa nažao.

Pas svakako instinktivno osjeća, osobito ako je čistokrvan, da će ga jednoga lijepoga dana netko ukrasti od njegova gospodara. On stalno živi u strahu da će ga netko ukrasti, da ga mora ukrasti. Pas se na primjer na šetnji udalji od svoga gospodara, ispočetka je veseo i nestašan. Igra se s drugim psima, skače na njih nemoralno, i oni na njega, onjuškuje ugaone kamenove, diže nožicu na svakom uglu i piljarici na košaru s krumpirom, ukratko: tako se raduje životu i svijet mu se čini tako krasan kao mladiću poslije položene mature.

No odjednom možete zapaziti kako njegovo veselje nestaje, jer pas osjeća da se izgubio. I sada ga tek spopada pravi očaj. Preplašeno trči ulicom, njuška, cvili i u potpunom očajanju podvija rep među noge, uši povlači

unazad i juri posred ulice nekamo u nepoznato.
Kad bi mogao govoriti, vikao bi: „Isuse i Marijo, mene će netko ukrasti!“
Jeste li kada bili u psetarnici i vidjeli takve preplašene pse? Svi su oni ukradeni. Velegrad je stvorio posebnu vrstu kradljivaca koji žive isključivo od krađe pasa. Ima malih vrsta salonskih pasa, patuljastih ratlera, sasvim malenih poput rukavice, tako da se mogu staviti u džep ogrtača ili u ženski muf gdje ih nose sa sobom. I odatle vam ukradu takva jadnika. Opasnu njemačku pjegavu dogu, koja u predgrađu bijesno čuva kakvu vilu, ukradu noću. Policijskog psa ukradu detektivu ispred nosa. Vodite tako psa na uzici, a oni je prerežu i nestanu zajedno sa psom, a vi glupo gledate u uzicu bez psa. Pedeset procenata pasa koje srećete na ulici, nekoliko je puta mijenjalo svoje gospodare, pa često nakon nekoliko godina kupite svoga vlastitog psa koga su vam ukrali još kao štene, kad ste s njim išli u šetnju. Najveća opasnost da budu ukradeni, prijeti psima kad ih izvode da izvrše malu i veliku tjelesnu nuždu. Osobito pri ovom posljednjem aktu gubi se najveći broj pasa. Zato se pri tom svaki pas oprezno ogledava oko sebe.
Ima nekoliko načina kako se kradu psi. Ili direktno, ili na džeparski način, ili prevarnim mamljenjem nesretnog stvorenja. Pas je vjerna životinja, ali samo u čitanci ili u prirodopisu. Dajte i najvjernijem psu da pomiriše prženu konjsku kobasicu, i on je izgubljen. On zaboravi gospodara uz kojega ide, okrene se i ide za vama, pri čemu mu iz gubice cure sline, pa u očekivanju i slutnji velike radosti nad kobasicom vrti prijazno repom i širi nozdrve kao najvragolastiji pastuh kad ga vode kobili.

* * *

Na Maloj Strani kraj Dvorskih stuba nalazi se mala pivara. Jednoga dana sjedila su ondje straga u sumraku dva čovjeka. Jedan je bio vojnik, a drugi civil. Nagnuvši se jedan prema drugome, šaptali su tajanstveno. Ličili su na zavjerenike iz doba Mletačke republike.
- Svaki dan u osam sati - šaptao je civil vojniku - izlazi s njim služavka na ugao Havlíčekova trga prema parku. Ali on je gad, grize sve u šesnaest. Ne da se ni pogledati.
I nagnuvši se još jače prema vojniku, šapnu mu u uho:
- Ni kobasice ne jede.
- Ni pržene? - upita vojnik.

- Ni pržene.
Obojica pljunuše.
- Pa šta onda ždere taj gad?
- Sam bog zna što. Neki su psi razmaženi i raznježeni kao kakav nadbiskup.
Vojnik i civil se kucnuše, pa civil šapućući nastavi:
- Jednom neki crni špic, koga sam trebao za psetarnicu nad Klamovkom, nije htio ni od mene uzeti kobasice. Hodao sam za njim tri dana, pa kad više nisam mogao izdržati, zapitao sam izravno gospođu koja je s tim psom šetala, što taj pas ždere da je tako lijep. Gospođi je to polaskalo, pa je rekla da najradije jede kotlete. Kupio sam mu dakle odrezak. Mislio sam da će mu to biti bolje. A vidiš, ta mrcina nije se ni osvrnula na odrezak, jer je bio teleći, a on je navikao na svinjsko meso. Morao sam mu dakle kupiti svinjski kotlet. Dao sam mu da pomiriše i potrčao, a pas za mnom. Gospođa ga je zvala: „Mali, mali!“, ali mali ni da se okrene. Trčao je za kotletom čak za ulični ugao, a ondje sam mu stavio lančić na vrat, i sutradan je već bio u psetarnici nad Klamovkom. Pod vratom je imao nekoliko bijelih dlaka, malu pjegicu, koju smo obojili crno, i nitko ga nije prepoznao. Ali drugi psi, a bilo ih je mnogo, upravo su jurili za prženom konjskom kobasom. I ti bi najbolje uradio da zapitaš pratilicu što pas najradije ždere. Ti si vojnik, naočit si, i ona će tebi radije reći. Ja sam je već pitao, ali ona me pogledala kao da bi me htjela probosti, pa mi je rekla: - „Šta se to vas tiče?“ Nije baš lijepa, prava majmunica, ali s vojnikom će već razgovarati.
- Je li to zaista stajski pinč? Moj natporučnik neće drugog.
- Krasni stajski pinč. Pravi, pravcati pinč, čistokrvni, boje papra i soli, kao što si ti Švejk, a ja Blahník. Meni se radi o tome da saznam šta ždere, pa ću mu to dati i dovesti ga k tebi.
Prijatelji se ponovo kucnuše. Još prije rata, kad je Švejk trgovao psima, Blahník mu je dobavljao pse. Bio je to iskusan čovjek, pa se pričalo za njega da je potajno kupovao sumnjive pse od živoderke i preprodavao ih dalje. Jednom je čak bolovao od bjesnoće, pa se u Pasteurovu zavodu u Beču kretao kao kod kuće. Sada je smatrao za svoju dužnost da pomogne Švejku bez ikakve koristi za sebe. Poznavao je sve pse u čitavom Pragu i okolici, pa je zato govorio tako tiho da ne bude sumnjiv gostioničaru, jer mu je prije pola godine pod kaputom odnio iz gostionice mladog

jazavčara, kojemu je dao da siše mlijeko iz dječje bočice tako da je glupo štene mislilo da mu je on mama, pa nije ni pisnulo pod kaputom.
Krao je principijelno samo čistokrvne pse, a po poznavanju pasa mogao je biti sudski vještak. Dobavljao je pse svima psetarnicama, a i privatnim osobama koliko se dalo, a kad bi išao ulicom, lajali bi na njega psi koje je nekada ukrao, a kad bi gdje stao uz kakav izlog, često bi kakav osvetljivi pas podigao iza njega nogu i poškropio mu hlače.

* * *

Sutradan u osam sati ujutro mogli ste vidjeti dobroga vojnika Švejka kako se šeće na uglu Havlíčekova trga kraj parka. Čekao je služavku sa stajskim pinčem. I dočekao ju je, pa je kraj njega projurilo dlakavo pašče, nakostriješeno, bodljikavih dlaka, ali mudrih očiju. Pas je bio veseo kao svi psi koji obave nuždu, pa je pojurio među vrapce koji su na ulici zobali konjske izmetine.
Naskoro je mimo Švejka prošla i služavka koja je čuvala psa. Bila je to starija djevojka, kojoj je kosa bila pristojno spletena u obliku pletenice. Fićukala je za psom i vrtjela u ruci lančić i elegantni bič.
Švejk je upita:
- Molim vas, gospođice, kojim se putem ide na Žižkov?

Zastala je i pogledala ga da li se ne šali, ali dobrodušno lice Švejkovo reklo joj je da taj vojnik zaista želi ići na Žižkov. Izraz lica postade joj mekši, i ona mu susretljivo protumači koji put vodi na Žižkov.
- Ja sam tek nedavno premješten u Prag - reče Švejk. - Nisam odavde, nego sa sela, A ni vi niste iz Praga?
- Ja sam iz Vodnjana.
- Onda nismo daleko jedno od drugoga - odgovori Švejk - Ja sam iz Protivína.
Ovo poznavanje češkoga juga, stečeno nekoć na manevrima u tom kraju, ispunilo je djevojčino srce zavičajnom toplinom.

- Onda vi poznajete u Protivínu mesara Pejchara koji ima mesnicu na trgu?
- Kako ga ne bih poznavao! To je moj brat. Njega, svi kod nas vole - reče Švejk on je vrlo dobar i uslužan čovjek, a ima dobro meso i pošteno važe.
- A niste li vi Jarešov sin? - upita djevojka, osjećajući već simpatiju prema nepoznatom vojniku.
- Jesam.
- A od kojega ste Jareša, onoga iz Krča kraj Protivína ili onoga iz Ražica?
- Onoga iz Ražica.
- Da li on još razvozi pivo?
- Da.
- Ali već je dobrano prekoračio šezdesetu?
- Proljetos je navršio šezdeset osam godina - odgovori mimo Švejk. - Sad je nabavio psa, pa vozi da je milina. Pas mu sjedi na kolima. Baš takav kao onaj što natjerava vrapce. Lijep pas, vrlo lijep.
- To je naš pas - objasni mu nova znanica. - Ja služim ovdje kod gospodina pukovnika. Zar ne poznajete našeg gospodina pukovnika?
- Poznajem, vrlo inteligentan čovjek - reče Švejk - i mi smo u Budjejovicama također imali jednog takvog pukovnika.
- Naš je gospodin strog, pa kad se posljednji put govorilo da su nas u Srbiji isprašili, došao je kući sav bijesan i pobacao u kuhinji sve tanjure, pa mi je htio i otkazati.
- To je dakle vaš psić - prekide je Švejk. - šteta je što moj natporučnik ne podnosi pse, ja ih vrlo volim.
I zašuti začas, ali onda odjednom reče:
- Ali svaki pas neće da jede svako jelo.
- Naš Luks je strašno izbirljiv. Neko vrijeme uopće nije htio jesti meso, ali sad ga opet jede.
- A šta najradije jede?
- Jetra, kuhana jetra.
- Teleća ili svinjska?
- Svejedno mu je - nasmije se Švejkova „zemljakinja“ smatrajući posljednje pitanje kao neuspjeh pokušaj šale.
Šetali su časak zajedno, a pridružio im se i stajski pinč koji je bio svezan na lančiću. Vladao se prema Švejku vrlo povjerljivo i pokušavao mu je bar brnjicom poderati hlače, skakao je na njega, ah najednom, kao da je

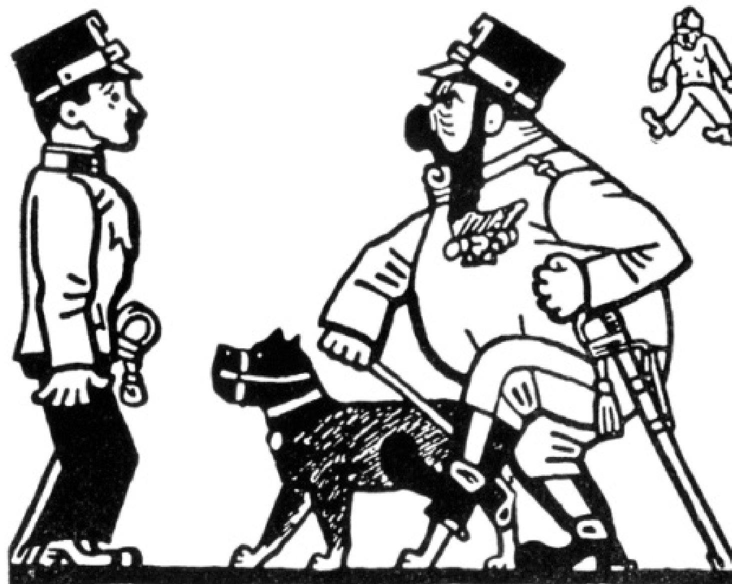
osjetio kakve ima Švejk namjere, prestao je skakati pa je hodao tužno i smeteno, gledajući Švejka sa strane, kao da hoće reći: „Dakle i mene čeka takva sudbina?“
Zatim mu je još rekla da izvodi psa u šetnju svako veče u šest sati, da ne vjeruje nijednom muškarcu u Pragu, da je jednom dala oglas u novine i da se javio neki bravar radi ženidbe i izmamio od nje osam stotina kruna za neki izum, a zatim je nestao. Na selu su ljudi svakako pošteniji. Kad bi se udala, pošla bi samo za čovjeka sa sela, ali tek poslije rata. Ratne brakove smatra glupošću, jer takva žena obično ostane udovica.
Švejk joj je obećao da će doći u šest sati, a zatim je otišao da javi prijatelju Blahníku kako pas jede svakovrsna jetra.
- Počastit ću ga goveđim jetrima - odluči Blahník. - Goveđim sam jetrima primamio već jednom bernardinca tvorničara Vydre. To je bio vrlo vjeran pas. Sutra ću ti dovesti pinča u potpunom redu.
I Blahník je održao riječ. Kad je Švejk prije podne uredio stan, začu se pred vratima pasji lavež, i začas je Blahnik uvukao u natporučnikov stan stajskoga pinča, koji se opirao i bio je još više nakostriješen nego obično. Divlje je igrao očima i gledao tako bijesno da je podsjećao na izgladnjelog tigra u kavezu pred kojim stoji debeli posjetilac zoološkog vrta. Škrgutao je zubima, režao, kao da hoće reći: „Rastrgat ću vas, požderat ću vas!“
Privezali su ga za kuhinjski stol, pa je Blahnik prikazao način na koji ga je ukrao.
- Prošao sam namjerno mimo njega držeći u ruci kuhana jetra, zamotana u papir. Počeo je njuškati i skakutati oko mene. Nisam mu dao ništa, nego sam pošao dalje. A pas za mnom. Kod parka sam zaokrenuo u Bredovsku ulicu i ondje mu dao prvi zalogaj. Jeo ga je hodajući za mnom, da me ne izgubi iz vida. Zakrenuo sam u Jindřišku ulicu, gdje sam mu dao novu porciju. A pošto se najeo, svezao sam ga za lančić i vukao ga preko Václavova trga na Vinohrade i dalje u Vršovice. Putem je izvodio prava čudesa. Kad sam prelazio preko tramvajske pruge, legao je i nije se htio maknuti. Možda je htio da tramvaj prijeđe preko njega. Donio sam sa sobom i obrazac rodoslovlja koji sam kupio u Fuchsovoj papirnici. Ti moraš ispuniti rodoslovlje, Švejku.
- No rodoslovlje mora biti napisano tvojom rukom. Napiši da potječe iz Leipziga iz psetarnice von Bulowa. Otac Arnheim von Kahlsberg, majka Emma von Trautensdorf, po ocu Siegfried von Busenthal. Otac je dobio

prvu nagradu na berlinskoj izložbi stajskih pinčeva godine tisuću devet stotina i dvanaeste. Majka je odlikovana zlatnom kolajnom Nürnberškog društva za uzgoj plemenitih pasa. Šta misliš koliko je star?
- Po zubima sudeći, bit će mu dvije godine.
- Napiši da je star godinu i po.
- Rđavo je obrezan, Švejku. Pogledaj mu uši!
- Tomu se može pomoći. Podrezat ćemo ih jednom prilikom kad se kod nas udomaći. Sad bi bio još bjesniji.
Ukradeni je pas bijesno režao, dahtao, trzao se, a zatim legao i isplažena jezika, umoran, očekivao što će mu se dogoditi.
Polagano je postajao sve mirniji, pa bi samo kadikad žalosno zacvilio.
Švejk stavi pred njega ostatak jetara koja mu je dao Blahnik. No on ih nije ni dirnuo, nego ih je samo prkosno pogledao, a onda se zagledao u oba muškarca kao da im govori:
- Već sam se jednom nasamario, požderite ih sami!
Ležao je rezignirano i pretvarao se kao da drijema. No odjednom mu nešto palo na um, i on ustade, sjede na stražnje noge i poče moliti prednjim šapama. Predao se.
Ali ovaj dirljiv prizor nije nikako djelovao na Švejka.
- Lezi! - viknu on na jadnog psa, koji je opet legao i žalosno cvilio.
- A kakvo ime da mu zapišem u rodoslovlje? - upita Blahník. - Zvao se Luks, pa sad treba izmisliti nešto slično da bi mogao odmah razumjeti.
- Pa nazovimo ga, recimo, Maks. Pogledaj, Blahníče, kako je naćulio uši! Ustani, Maks!
Nesretni stajski pinč, kojemu su oduzeli i dom i ime, ustade očekujući dalje naredbe.
- Ja mislim da bismo ga mogli odvezati - odluči Švejk. - Vidjet ćemo kako će se vladati.
Kad su ga odvezali, odmah je potrčao prema vratima, gdje je triput kratko zalajao na kvaku uzdajući se jamačno u velikodušnost tih zlih ljudi. No videći da ne shvaćaju njegovu čežnju da izađe napolje, pomokrio se malo kraj vrata u uvjerenju da će ga izbaciti van, kao što su nekoć činili dok je još bio mlad i dok ga je još pukovnik strogo, na vojnički način, učio da bude „zimmerrein“.[61]
Umjesto toga Švejk primijeti:
- To je lukavac, pravi jezuita! - opali ga remenom i turi mu njušku u

lokvicu da ju je morao oblizivati.
Pas je cvilio zbog te sramote i počeo trčati po kuhinji, njuškajući u očaju vlastiti trag, a zatim je pošao ravno k stolu i počerao ostatak jetara koji je ležao na podu, te legao uz peć i zaspao poslije čitave te pustolovine.
- Što sam ti dužan? - upita Švejk Blahníka na rastanku.
- Ne govori o tom, Švejku - reče nježno Blahník. - Za starog prijatelja ja bih sve učinio, a osobito kad je u vojsci. Zbogom, momče, i nemoj ga nikada voditi preko Havlíčekova trga, da se ne dogodi kakva nesreća. A ako budeš trebao još kakva psa, znaš gdje stanujem.
Švejk je pustio Maksa da se dobro ispava, a dotle mu je kupio kod mesara četvrt kilograma jetara, skuhao ih i čekao dok se Maks probudi, stavivši mu pod nos komadić toplih jetara.
Maks se poče u snu oblizivati, a zatim se protegne, pomiriše jetra i proguta ih. Poslije toga pođe k vratima i ponovi svoj pokušaj s kvakom.
- Maks! - viknu Švejk. - Dođi ovamo!
I Maks nepovjerljivo priđe, Švejk ga uze na koljena i poče ga gladiti. Maks najprije mahnu prijateljski ostatkom svoga podrezanog repa i blago zahvati Švejkovu ruku držeći je u gubici, pa se zagleda mudro u Švejka kao da bi htio reći:
- Ovdje više nema pomoći, znam da sam izgubio bitku!
Švejk ga je i dalje gladio i počeo mu pričati nježnim glasom:
- Bio jednom jedan pas koji se zvao Luks, a živio je kod nekog pukovnika. Sluškinja ga je vodila u šetnju, pa je onda došao jedan gospodin i ukrao Luksa. Tako je Luks dospio u vojsku jednome natporučniku, i dali mu ime Maks.
- Maks, daj šapu! Eto vidiš, vole, da ćemo biti dobri drugovi ako budeš dobar i poslušan. Inače ćeš imati posla s remenom.
Maks skoči sa Švejkova krila i poče na njega veselo skakutati. A navečer, kad se natporučnik vratio iz vojarne, bili su već Švejk i Maks najbolji drugovi.
Gledajući Maksa, pomisli Švejk filozofski:
- Ako se sve uzme u obzir, zapravo je i svaki vojnik isto tako ukraden iz svojega doma.
Natporučnik se Lukáš vrlo ugodno iznenadio vidjevši Maksa, koji se također vrlo obradovao što opet vidi čovjeka sa sabljom.
Na pitanje odakle je i što stoji, Švejk je potpuno mirno odgovorio da mu

je psa darovao jedan drug koji je upravo odlazio u vojsku.
- Dobro, Švejku - reče natporučnik igrajući se s Maksom - prvoga ćete dobiti od mene pedeset kruna za psa.
- Ne mogu to primiti, gospodine natporučniče!
- Švejku - reče mu strogo natporučnik - kad ste stupili k meni u službu, ja sam vam objasnio da morate slušati svaki nalog. Kad vam kažem da ćete dobiti pedeset kruna, vi ih morate primiti i zapiti. Šta ćete, Švejku, uraditi s tih pedeset kruna?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da ću ih zapiti prema zapovijedi.
- Ako bih to, Švejku, možda zaboravio, nalažem vam da me podsjetite da vam dugujem za psa pedeset kruna. Razumijete li? A da nema taj pas buha? Radije ga okupajte i očešljajte! Sutra sam u službi, a prekosutra idem s njim u šetnju.
Dok je Švejk kupao Maksa, pukovnik, bivši Maksov vlasnik, strašno je kod kuće grdio i prijetio da će onog koji mu je ukrao psa staviti pred ratni sud, da će ga dati strijeljati, objesiti, zatvoriti na dvadeset godina i rasjeći na komade.
- Der Teufel soll den Kerl buserieren! - odjekivalo je po pukovnikovu stanu, da su se svi prozori tresli. - Mit solchen Meuchelmordem werde ich bald fertig![62]
Nad Švejkom i natporučnikom Lukášem lebdjela je u zraku katastrofa.

XV. KATASTROFA

Pukovnik Bedřich Kraus, koji se nazivao von Zillergut po nekom selu u Salzburgu koje su njegovi preci zapili već u osamnaestom stoljeću, bio je poštovani gospodin glupan. Kad je štogod pripovijedao, govorio je same poznate stvari i pitao pri tom da li svi razumiju i najobičnije izraze:
- Dakle prozor, gospodo, da! Znate li vi šta je to prozor? Ili:
- Put koji s obje strane ima jarak zove se cesta. Da, gospodo! Znate li šta je to jarak? Jarak je iskopina u zemlji na kojoj radi više ljudi. To je udubina. Da! Kopa se budacima. Znate li šta je to budak?
Bolovao je od manije objašnjavanja, a radio je to s takvim oduševljenjem kao kakav izumitelj koji priča o svojem izumu.
- Knjiga vam je, gospodo, skup različno izrezanih listova papira, različnog formata, na kojem su otisnuta slova, a taj je skup sastavljen, povezan i slijepljen tutkalom. Da! Znate li vi, gospodo, šta je to tutkalo? Tutkalo je lijepilo.
Bio je tako strahovito glup da su mu se ljudi izdaleka uklanjali, samo da ne moraju slušati kako se ulica dijeli na pločnik i kolnik i da je pločnik povišeni popločani dio uz pročelja kuća. A pročelje kuće je onaj dio kuće koji vidimo s ulice ili s pločnika. Stražnji dio kuće ne možemo vidjeti s pločnika, o čemu se možemo odmah uvjeriti ako stupimo na kolnik.
Bio je spreman da ovu zanimljivost odmah i dokaže. No na sreću pregazila ga kola. Od toga je vremena još više pobudalio. Na ulici je

zaustavljao oficire i upuštao se s njima u beskonačno duge razgovore o omletima, o suncu, o toplomjerima, o krafnama, prozorima i poštanskim markama.
Bilo je zaista čudovato da je taj blesan mogao razmjerno dosta brzo napredovati i da su ga štitili vrlo utjecajni ljudi, kao na primjer komandant general koji ga je protežirao i kraj njegove potpune vojne nesposobnosti.
Na manevrima je sa svojom pukovnijom činio prava čudesa. Nikada nije nikamo stizao na vrijeme, vodio je pukovniju na mitraljeze u hodnoj koloni, a prije nekoliko godina desilo mu se na carskim manevrima na češkom jugu da se zajedno s pukovnijom izgubio i dospio s njom čak u Moravsku, gdje je s njom lutao još nekoliko dana nakon toga kako su se završili manevri i vojska se već povukla u vojarne. I to mu je sretno prošlo.
Njegovo prijateljstvo s komandantom generalom i drugim isto tako blesavim vojnim zapovjednicima stare Austrije pribavilo mu je različna odlikovanja i ordene, kojima se neobično ponosio i smatrao se najboljim vojnikom na svijetu i najboljim teoretičarom u strategiji i svim vojnim naukama.
Na pukovnijskim smotrama upuštao se u razgovor s vojnicima i pitao ih uvijek jedno te isto:
- Zašto se puška kojom se služi vojska zove manliherica?
U pukovniji je imao nadimak „manlichertrottel“[63]. Bio je neobično osvetljiv, gnjavio je podređene oficire koji mu se nisu sviđali, a uz njihove molbe za ženidbu slao je pretpostavljenima vrlo loše preporuke.
Nije imao polovine lijevog uha, jer mu ju je odsjekao u mladosti jedan njegov protivnik u dvoboju zbog obične konstatacije činjenice da je Bedřich Kraus von Zillergut morska budala.
Ako analiziramo njegove duševne sposobnosti, doći ćemo do uvjerenja da nisu bile ništa veće od sposobnosti koje su proslavile Habsburgovca velike njuške, Franju Josipa, kao notornog idiota.
Isti brz tempo govora, ista zaliha najveće naivnosti. Na jednom banketu u oficirskom kasinu, kad se govorilo o Schilleru, odjednom progovori pukovnik Kraus von Zillergut:
- Jučer sam, gospodo, vidio parni plug koji je tjerala lokomotiva. Zamislite, gospodo, lokomotiva, ali ne jedna, nego dvije lokomotive.

Vidjeh dim, priđoh bliže, a to na jednoj strani jedna, a na drugoj druga lokomotiva. Recite mi, gospodo, zar to nije smiješno?! Dvije lokomotive, kao da nije dosta jedna.
Ušutio je, ali je začas nastavio:
- A kad nestane benzina, automobil mora da stane, i to sam vidio jučer. Pa onda još brbljaju o ustrajnosti, gospodo. Ne vozi, stoji, ne miče se, nema benzina. Zar to nije smiješno?
Uz tu svoju tupost bio je i neobično pobožan. U stanu je imao kućni oltar. Išao je često na ispovijed i pričest u crkvu sv. Ignacija, a od početka rata molio se za pobjedu austrijskog i njemačkog oružja. Pomiješao je kršćanstvo sa snovima o germanskoj hegemoniji. Bog je trebao da pomogne pri osvajanju bogatstva i zemalja pobijeđenih država.
Uvijek bi se strašno uzrujavao kad bi pročitao u novinama da su opet dovezli zarobljenike.
- Čemu da prevoze te zarobljenike? - govorio bi. - Treba ih sve postrijeljati! Bez milosti! Treba plesati među leševima! Sve civiliste u Srbiji treba spaliti, do posljednjeg čovjeka! A djecu poubijati bajonetama!
Nije bio ništa gori od njemačkog pjesnika Vierordta, koji je za vrijeme rata objelodanio stihove u kojima poziva Nijemce da mrze i ubijaju bez smilovanja milijune francuskih đavola.

Da se do nebesa i iznad planina
uzdižu ljudske kosti i dimi se ljudsko meso...

* * *

Svršivši obuku u školi jednogodišnjih dobrovoljaca, natporučnik Lukáš izađe s Maksom u šetnju.
- Slobodan sam vas upozoriti, gospodine natporučniče - reče zabrinuto Švejk - da na ovog psa morate dobro paziti da vam ne pobjegne. Može se najednom zaželjeti starog doma i dati petama vjetra ako ga pustite s uzice. A ne bih vam savjetovao ni da ga vodite preko Havlíčekova trga, jer se onuda skita neki opasni mesarski pas koji strašno grize. Čim vidi u svom rajonu stranoga psa, postane ljubomoran, da mu ovaj što ne požđere. Sličan je onom prosjaku ispred crkve sv. Gastula.
Maks je veselo skakutao i zapletao se natporučniku među noge, omotao

uzicu oko sablje i bio neobično radostan što ide u šetnju.
Izađoše na ulicu i natporučnik se uputi sa psom na Přikope. Na uglu Panske ulice trebao se sastati s nekom damom. Zadubio se u službene misli. Šta će sutra u školi predavati jednogodišnjim dobrovoljcima? Kako mjerimo visinu nekoga brda? Zašto uvijek navodimo nadmorsku visinu? Kako ćemo prema nadmorskoj visini nekoga brda odrediti njegovu visinu od podnožja do vrha? Do đavola, zašto ministarstvo vojske stavlja takve stvari u školski program? To je potrebno topništvu! Ta postoje karte generalnog štaba! Ako je neprijatelj na koti 312, ne treba razmišljati o tome zašto je visina toga brežuljka navedena u nadmorskoj visini, ili izračunavati kako je taj brežuljak visok. Pogledamo jednostavno na kartu i pročitamo!

U tim mislima prekinu ga strogo „halt![64]“ i baš onda kad se približio Panskoj ulici.

U isti mah pokušao mu se istrgnuti iz ruke njegov Maks zajedno s uzicom i bacio se radosno lajući na čovjeka koji je strogo dreknuo „halt!“.

Pred natporučnikom je stajao pukovnik Kraus von Zillergut. Natporučnik Lukáš pozdravi vojnički i stade pred pukovnikom, ispričavajući se da ga nije vidio.

Pukovnik Kraus je bio poznat među oficirima zbog svoje strasti zaustavljanja ako ga tko ne bi pozdravio.

Pozdravljanje je smatrao nečim tako važnim o čemu ovisi uspjeh rata i na čemu je zasnovana čitava vojna moć.

- U pozdravljanje vojnik mora udahnuti svoju dušu! - govorio je obično. Bio je to prekrasni kapralski misticizam.

Brinuo se da onaj koji pozdravlja, salutira tačno po propisu do najsitnijih potankosti, tačno i dostojanstveno.

Vrebao je na sve koji su išli mimo njega. Od infanterista do potpukovnika. Infanteriste koji bi letimično salutirali, dodirujući štitnik kape, kao da hoće reći: „Živio!“ - sam je vodio izravno u vojarnu na kažnjavanje.

Za njega nije vrijedila isprika: „Nisam vidio.“

- Vojnik - govorio bi - mora svoga pretpostavljenoga tražiti u gomili i ni na što drugo ne misliti, nego da izvrši sve dužnosti koje su mu propisane u pravilima službe. Kad padne na bojnom polju, i prije svoje smrti mora salutirati. Tko ne zna pozdravljati, ili se pravi da ne vidi, ili tko nemarno

pozdravlja, to je za mene životinja!
- Gospodine natporučniče - strašnim glasom reče pukovnik Kraus - niži činovi uvijek moraju pozdravljati više činove. To nije ukinuto! A drugo: otkad su gospoda oficiri navikli da se šetaju s ukradenim psima? Da, s ukradenim psima. Pas koji pripada drugomu, ukraden je.
- Ovaj pas, gospodine pukovniče... - primijeti natporučnik Lukáš - ... pripada meni, gospodine natporučniče - prekide ga surovo pukovnik. - To je moj Luks!
A Luks, odnosno Maks sjetio se svoga starog gospodara, a novoga je potpuno izbacio iz svojega srca, pa se otkinuo, skakutao na pukovnika i očitovao takvu radost kakvu osjeća zaljubljeni šestoškolac kad mu njegov ideal uzvraća ljubav.
- Šetati se s ukradenim psima, gospodine natporučniče, nije u skladu s oficirskom čašću. Niste znali? Oficir ne smije kupiti psa dok se ne uvjeri da neće imati zbog toga nikakvih posljedica! - grmio je dalje pukovnik Kraus i gladio Luksa-Maksa, koji je u svojoj podlosti počeo režati na natporučnika i kesiti zube kao da mu je pukovnik rekao pokazujući u natporučnika: „Ščepaj ga!“
- Gospodine natporučniče - nastavljaše pukovnik - smatrate li vi dopustivim da oficir jaše na ukradenom konju? Zar niste čitali oglas u „Bohemiji“ i u „Tagblattu“, da mi se izgubio stajski pinč? Vi niste čitali oglas koji je vaš pretpostavljeni dao u novine?
I pukovnik pljesnu dlanom o dlan.
- Zaista, divni su ovi mladi oficiri! Gdje je tu disciplina? Pukovnik daje oglas u novine, a natporučnik ih ne čita!
- O kad bih ti, djedo stari, mogao opaliti nekoliko ćušaka! - pomisli natporučnik Lukáš gledajući pukovnikove zaliske koji su podsjećah na orangutana.
- Pođite časak sa mnom! - reče mu pukovnik.
I oni pođoše i započeše vrlo ugodan razgovor:
- Na fronti vam se, gospodine natporučniče, ne može takva stvar još jednom dogoditi. Šetati se u pozadini s ukradenim psima, to je vrlo ugodno. Da! Šetati se sa psom svoga pretpostavljenog. U doba kad svaki dan gubimo na ratištima stotine oficira. A oglasi se ne čitaju. Ja bih mogao oglašavati stotinu godina da mi se izgubio pas. Dvjesta godina, trista godina!

Pukovnik se glasno useknuo, što je kod njega uvijek značilo da je vrlo ljutit, i rekao natporučniku:
- Možete se sada dalje šetati!
Okrenuo se i otišao, udarajući ljutito konjaničkim bičem po rubovima svojeg oficirskog ogrtača.
Natporučnik Lukáš prijeđe na drugi pločnik, no i ondje ponovoraču: „Halt!“ Pukovnik je upravo zaustavio nekog nesretnog infanterista, rezervista koji je mislio na svoju mamu kod kuće, pa ga nije opazio.
Pukovnik ga je lično odveo u vojarnu da ga kazne, nazivajući ga morskom svinjom.
- Što da uradim s tim Švejkom? - pomisli natporučnik. - Razbit ću mu gubicu, ali to nije dosta. Da mu i remenje režem s tijela, za takva je to nitkova malo.
I ne mareći što je imao sastanak s nekom damom, uputio se uzbuđen kući.
- Ubit ću ga, klipana! - reče u sebi ulazeći u tramvaj.

* * *

U to je vrijeme dobri vojak Švejk razgovarao s ordonansom iz vojarne. Vojnik je natporučniku donio na potpis neke spise i čekao ga.
Švejk ga je počastio kavom, pa su razgovarali o tom kako će Austrija izgubiti rat.
Razgovarali su o tom kao da se to samo po sebi razumije. Bio je to

beskrajan niz izreka koje bi na sudu definirali kao veleizdaju, pa bi zbog njih obojicu objesili.
- Car će od toga sigurno poblesavjeti - reče Švejk. - On nije nikada bio pametan, ali ovaj će ga rat sigurno dotući.
- Blesav je - izjavi sigurno vojnik iz vojarne - blesav kao top. On valjda i ne zna da je rat. Možda ih je bilo stid da mu to kažu. A ako je potpisan na onom manifestu svojim narodima, to je onda lopovluk. To su dali u štampu bez njegova znanja, jer on uopće više ne može ni na što misliti.
- On je gotov - nastavi znalački Švejk. - On već vrši nuždu pod sebe i moraju ga hraniti kao malo dijete. Prošli put je pričao jedan gospodin u gostionici da car ima dvije dojilje i da ga triput na dan doje.
- Ah da tome već jednom dođe kraj - uzdahnu vojnik iz vojarne - pa da nas namlate, da se već jednom Austrija primiri!
I obojica nastavljahu svoj razgovor, dok nije konačno Švejk prelomio štap nad Austrijom riječima:
- Takva idiotska monarhija ne treba ni da postoji!
A na to doda drugi, da dopuni ove riječi s praktične strane:
- Čim ja dođem na frontu, ja ću dezertirati!
Kako su i dalje obojica tumačili gledište češkoga čovjeka o ratu, vojnik iz vojarne reče Švejku što je danas čuo u Pragu: da se kod Náchoda čuju topovi i da će ruski car uskoro biti u Krakovu.
Zatim su pričali kako se žito od nas vozi u Njemačku i kako njemački vojnici dobivaju cigarete i čokoladu.
Sjetili su se zatim vremena starih ratova, i Švejk je ozbiljno dokazivao da ni onda nije bilo ugodno ratovati u onakvom smradu kad su u opsjednuti grad bacali smrdljive lonce. On je, veli, čitao kako su jednom neki grad opsjedali tri godine, pa neprijatelj nije ništa drugo radio, nego je svaki dan bacao na opsjednute vojnike takve smrdljive lonce.
Rekao bi sigurno još koješta zanimljivo i poučno da im razgovor nije prekinuo povratak natporučnika Lukáša.
Bacivši strašan i porazan pogled na Švejka, potpisao je spise i otpustio vojnika, a Švejku je dao znak da pođe za njim u sobu.
Iz natporučnikovih očiju sijevale su strašne munje. Sjeo je na stolicu i gledajući u Švejka razmišljao kako da počne s mučenjem.
- Najprije ću mu opaliti nekoliko zaušnica preko gubice - razmišljao je natporučnik - a onda ću mu razbiti nos i otkinuti uši, a dalje ćemo vidjeti.

A u njega su gledale iskreno i dobroćudno dobrodušne i nevine Švejkove oči, i Švejk se usudio prekinuti ovu tišinu pred oluju slijedećim riječima:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da ste ostali bez mačke. Požderala je mast za cipele i blagoizvoljela crknuti. Bacio sam je u podrum, ali u susjedov. Tako dobru i lijepu angorsku mačku nećete više naći.
- Što da uradim s njim? - proletjelo je kroz natporučnikovu glavu. - Isuse Kriste, ima tako glup izgled!
A dobroćudne, nedužne oči Švejkove blistale su i dalje mekoćom i nježnošću, kombiniranim izražajem potpune duševne ravnoteže, da je sve u redu i da se nije ništa dogodilo, a ako se dogodilo, da je to uredu što se uopće nešto događa.
Natporučnik Lukáš skoči sa stolice, ali ipak nije udario Švejka, kako je prvobitno zamišljao. Zamahnuo mu je šakom pod nosom i proderao se:
- Vi ste psa ukrali, Švejku!
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da o takvom nečem u posljednje vrijeme ništa ne znam, a slobodan sam, gospodine natporučniče, primijetiti da ste po podne išli s Maksom u šetnju, pa ga dakle nisam mogao ukrasti. Meni je odmah bilo jasno, kad ste došli bez psa, da se valjda moralo nešto dogoditi. To se zove situacija. U Spálenoj ulici je živio neki trgovac brašnom Kuneš, i on vam nije mogao izaći sa psom u šetnju a da ga ne izgubi. Obično bi ga ostavio u kakvoj gostionici, ili bi mu ga tko ukrao, ili bi ga posudio, a ne bi ga vratio ...
- Švejku, životinjo jedna, sto mu gromova, držite jezik za zubima! Ili ste takav rafinirani nitkov, ili ste takav slon i nespretni blesan. Puni ste priča, kao šipak koštica, ali velim vam, sa mnom se ne šalite! Odakle ste doveli toga psa? Kako ste došli do njega? Znate li da on pripada našem pukovniku, koji ga je odveo k sebi čim smo se slučajno sreli? Znate li vi da je to velika sramota? Recite dakle istinu, jeste li ga ukrali ili niste?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da ga nisam ukrao.
- A jeste li znali da je pas ukraden?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja sam znao da je pas ukraden.
- Švejku, sto mu gromova, Isuse i Marijo, ja ću vas ustrijeliti, životinjo, stoko, vole, gade jedan! Zar ste tako glupi?
- Jesam, pokorno javljam, gospodine natporučniče!

- Zašto ste mi doveli ukradena psa, zašto ste uveli tu životinju u moj stan?
- Da bih vas obradovao, gospodine natporučniče!
I Švejkove se oči dobroćudno i umiljato zagledale u lice natporučnika Lukáša, koji sjede i zavapi:
- Zašto me bog kažnjava ovakvim govedom?
Tiho i rezignirano sjedio je natporučnik na stolici i osjećao da nema toliko snage ni da zafrče cigaretu, a kamoli da opali Švejku ćušku. Ni sam nije znao zašto je poslao Švejka po „Bohemiju“ i „Tagblatt“, da Švejk pročita pukovnikove oglase o ukradenom psu.
Švejk se vratio s novinama, otvorenima na oglasnoj strani. Sav je sjao i radosno ispričao:
- Jest, gospodine natporučniče, oglas je u novinama i gospodin pukovnik tako lijepo opisuje toga ukradenog stajskog pinča da je divota, i još k tome daje nagradu od sto kruna onomu tko mu dovede psa. To je vrlo lijepa nagrada. Obično se daje nagrada od pedeset kruna. Neki Božetěch iz Kosira samo je od toga i živio. Uvijek bi ukrao psa, pa bi pogledao u oglasnik da li vlasnik traži psa, i odmah bi odjurio onamo. Jednom je tako ukrao lijepog crnog špica, a jer ga vlasnik nije tražio preko oglasnika, pokušao je tako da je sam dao u novine oglas o nalazu psa. Potrošio je tako pet kruna, dok se konačno nije javio jedan gospodin da je to njegov pas, da mu se izgubio, ali da je mislio da bi ga uzalud tražio. On, veli, ne

vjeruje više u ljudsko poštenje. Ali sada eto vidi da još ima poštenih ljudi, čemu se on vrlo raduje. On je, veli, u načelu protiv toga da se nagrađuje poštenje, ali za uspomenu darovat će mu svoju knjižicu o gajenju kućnog i vrtnog cvijeća. A moj vam Božetěch zgrabio toga crnog špica za stražnje noge i tresnuo ga o gospodinovu glavu te se zarekao da neće više davati oglase u novine. Radije će ga prodati u psetarnicu ako ga ne bude nitko tražio novinskim oglasom.
- Idite spavati Švejku! - naredi mu natporučnik. - Vi biste mogli blebetati do jutra.
I natporučnik je otišao spavati, a noću je sanjao o Švejku kako je Švejk ukrao i prijestolonasljednikova konja i doveo ga k natporučniku, a prijestolonasljednik je na jednoj smotri prepoznao svoga konja dok je na njemu jahao on, nesretni natporučnik Lukáš, ispred svoje satnije.
Ujutro se natporučnik osjećao kao poslije probančene noći u kojoj su ga išćuškali. Progonila ga neka neobično teška duševna mora. Zaspao je pred jutro, izmučen strašnim snom, a probudilo ga je lupanje o vrata, na kojima se pojavilo dobroćudno Švejkovo lice s pitanjem kada treba da probudi gospodina natporučnika.
Natporučnik zavapi u krevetu:
- Napolje, stoko, to je strašno!
A kad je već ustao i kad mu je Švejk donio doručak, natporučnika je iznenadilo novo Švejkovo pitanje:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ne biste li željeli da vam pribavim kakvo pašče?
- Znate li, Švejku, da bih imao želju da vas pošaljem pred ratni sud? - uzdahnuvši reče natporučnik. - No suci bi vas osloboditi, jer nešto tako kolosalno glupo nisu još vidjeli u svome životu. Pogledajte se u ogledalo! Zar vam nije slabo pri pogledu na vaš blesavi izgled? Vi ste najgluplja igra prirode koju sam ikada vidio! No recite istinu, Švejku, sviđate li se vi sami sebi?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da se ne sviđam, jer u ovom ogledalu izgledam nekako iskrivljeno. To nije brušeno ogledalo. Jednom je kod Kineza Stanjeka bilo nekakvo ispupčeno ogledalo, pa kad bi se tko u njemu pogledao, došlo bi mu da se pobljuje. Gubica ovakva, glava kao čabar za pomije, trbuh kao u pijana kanonika, ukratko divna figura. Prošao je jednom onuda zemaljski namjesnik, pogledao se u ogledalo, pa

su ga odmah morali maknuti.
Natporučnik se okrenuo, uzdahnuo i priznao u sebi da je bolje zabaviti se bijelom kavom nego Švejkom.
Švejk je već nešto radio u kuhinji, pa natporučnik Lukáš začu uskoro Švejkovo pjevanje:

Marširao Grenevil
kroz Barutni toranj na špancir,
sablje mu se blistaju,
djevojke za njim ridaju...

Poslije toga začu se iz kuhinje i ova pjesma:

Mi smo vojnici, mi smo gospoda,
za nas se otimaju frajlice,
fasujemo pare, svagdje nam je dobro...

- Tebi je svakako dobro, klipane - pomisli natporučnik i pljunu.
Na vratima se pokaza Švejkova glava:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, došli su po vas iz vojarne, treba da odmah dođete gospodinu pukovniku, ovdje je njegov ordonans.
I povjerljivo nastavi:
- Valjda zbog onog psa.
- Već sam čuo - reče natporučnik ordonansu koji mu je u predsoblju htio raportirati.
Rekao je to tjeskobnim glasom i otišao pošto je prije toga pogledao Švejka strašnim pogledom.
Nije to bio raport, bilo je to nešto gore. Pukovnik je, vrlo namrgođen, sjedio u naslonjaču kad je natporučnik ušao u njegovu kancelariju.
- Prije dvije godine, gospodine natporučniče - reče pukovnik - zaželjeli ste da budete premješteni u Budjejovice, u devedeset prvu pukovniju. Znate li gdje su Budjejovice? Na Vltavi, da, na Vltavi, na utoku Ohre ili neke slične rijeke. Grad je velik, da tako kažem, ugodan, a ako se ne varam, ima i lijep kej. Znate li šta je to kej? To je izgrađena kamenita obala nad vodom. Da! Uostalom, to amo ne pripada. Bili smo ondje na manevrima.
Pukovnik prestade govoriti i zagleda se u tintarnicu, no onda brzo prijeđe

na drugu temu:
- Moj se pas kod vas pokvario. Neče ništa da ždere. Gle, u tintarnici je muha. Čudno je da i zimi padaju muhe u tintarnicu. To je nered!
- Hajde, jadni djede, izjasni se! - pomislio je natporučnik.
I pukovnik ustade i prošeta se nekoliko puta po kancelariji.
- Dugo sam razmišljao, gospodine natporučniče, što da zapravo uradim s vama, da se to više ne ponovi, pa sam se sjetio da ste željeli premještaj u Budjejovice, u devedeset prvu pukovniju. Vrhovno zapovjedništvo javilo nam je nedavno da u devedeset prvoj pukovniji postoji veliko pomanjkanje oficira, jer su sve *Srbi pobili*. Jamčim vam časnom riječju da ćete za tri dana biti u devedeset prvoj pukovniji u Budjejovicama, gdje se formiraju maršbataljoni. Ne morate mi zahvaljivati. Vojska treba oficire koji...
I ne znajući što bi rekao pogleda na sat i reče:
- Već je deset i po, krajnje je vrijeme da idem na pukovnijski raport.
Time je taj ugodni razgovor bio završen, i natporučniku je odlanulo kad je izašao iz kancelarije i pošao u školu za jednogodišnje dobrovoljce, gdje je objavio da za koji dan ide na frontu, pa će zato prirediti oproštajnu večeru u Nekazanki.
Vrativši se kući, zapita značajno Švejka:
- Znate li, Švejku šta je to maršbataljon?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da je maršbataljon maršbatić, a marškompanija je maraka. Mi to uvijek pokraćujemo.
- Onda vam, Švejku - reče natporučnik svečanim glasom - javljam da ćete sa mnom na frontu kad već volite kratice. Ali nemojte misliti da ćete na fronti praviti slične gluposti kao ovdje! Da li se veselite?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da se neobično veselim - odgovori dobri vojak Švejk. - Bit će divno kad obojica padnemo na bojnom polju za cara i njegov dom.

POGOVOR UZ PRVI DIO

Završivši prvi dio „Doživljaja dobrog vojaka Švejka“ („U pozadini“), objavljujem da će ubrzo izaći još dva dijela: „Na fronti“ i „U zarobljeništvu“. I u tim će dvjema dijelovima vojnici i građanstvo govoriti i raditi onako kako to rade u svakidašnjem životu.
Opisivanje i stavljanje tačkica smatram najglupljim pretvaranjem. Takve se riječi upotrebljavaju i u parlamentima.
Tačno je nekoć bilo rečeno da dobro odgojen čovjek može sve čitati. Nad onim što je prirodno zastaju samo najveće svinje i rafinirani prostaci.
Prije nekoliko godina čitao sam kritiku neke novele u kojoj se kritičar uzrujavao zbog toga što je autor napisao: „Useknuo se i obrisao nos.“ To se, veli, protivi svemu estetskom i uzvišenom što narodu treba da dade književnost.
Ljudi koji zastaju nad jakim izrazom jesu kukavice, jer ih istinski život iznenađuje, a takvi su slabići baš najveći kvaritelji kulture i karaktera. Oni bi odgojili narod kao skupinu preosjećajnih ljudi, masturbanata lažne kulture tipa sv. Alojzija, o kojem se u knjizi redovnika Eustahija priča da je sv. Alojzije, kad je čuo kako je jedan čovjek bučno ispustio svoje vjetrove, da je dakle sv. Alojzije zaplakao i smirio se tek u molitvi.
Takvi se ljudi javno zgražaju, ali s osobitim uživanjem odlaze u javne zahode da pročitaju nepristojne natpise na zidovima.
Od gostioničara Paliveca ne možemo tražiti da govori tako otmjeno kao gospođa Laudová, dr Guth, gospođa Olga Fastrová i čitav niz drugih koji bi najradije od cijele Čehoslovačke Republike načinili veliki salon s parketima, gdje bi se hodalo u frakovima i s rukavicama na rukama, a govorilo biranim riječima i njegovao se otmjeni salonski moral pod čijim bi se okriljem salonski lavovi odavali najgorim porocima i nastranostima.

* * *

Ovom prilikom upozoravam da gostioničar Palivec još i danas živi. Preživio je rat, koji je prosjedio u tamnici, i ostao isto onakav kakav je bio kad je imao onu aferu sa slikom Franje Josipa.
Kad je pročitao, da je opisan u mojoj knjizi, došao je da me posjeti, i kupio je preko dvadeset svezaka prvoga broja, koje je podijelio svojim znancima, pa je tako pridonio širenju knjige.
Neobično se radovao što sam o njemu pisao i prikazao ga kao poznatog

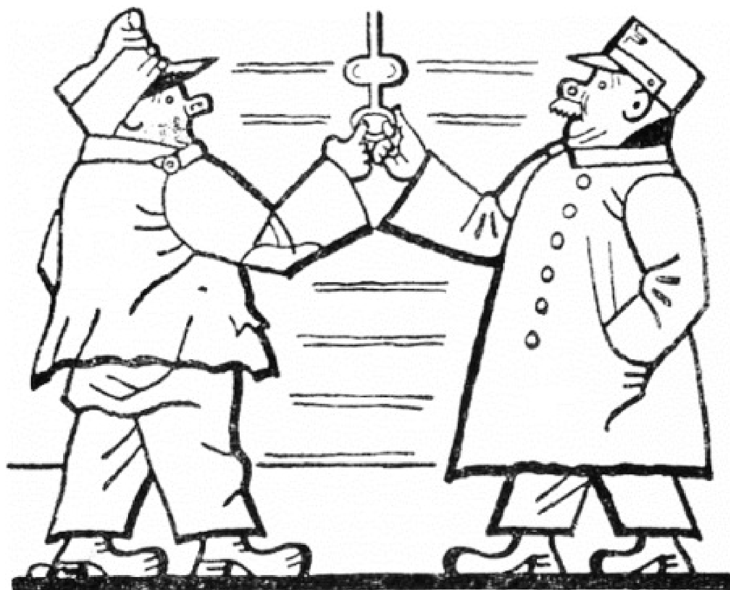
prostaka.
- Mene više nitko živ ne može preinačiti - rekao mi je - ja sam čitav život govorio prosto, onako kako sam mislio, pa ću tako i dalje govoriti. Neću valjda zbog kakve krave stavljati ubrus na usta. Ja sam sada slavan!
Njegova je samosvijest zaista porasla. Njegova je slava zasnovana na nekoliko jakih izraza. Njemu je to dovoljno da bude zadovoljan, a da sam ga možda i htio upozoriti, reproducirajući njegov govor vjerno i tačno, da tako ne smije govoriti, što dakako nije bila moja namjera, svakako bih uvrijedio toga dobrog čovjeka.
Izrazima koje nije tražio jednostavno je i pošteno izrazio otpor češkog čovjeka protiv bizantinizma, a da to i sam nije znao. To mu je bilo u krvi, to nepoštivanje cara i pristojnih izraza.
I Otto Katz je još živ. To je istinska figura vojnog dušobrižnika. Poslije prevrata objesio je popoviju na klin, istupio je iz crkve i danas radi kao prokurist u jednoj tvornici bronce i boje u sjevernoj Češkoj.
Napisao mi je dugo pismo, u kojem mi se prijeti da će sa mnom obračunati. Jedan njemački list donio je naime prijevod jednog poglavlja u kojem je prikazan kako je zaista izgledao. Posjetio sam ga dakle, i sve je prošlo vrlo dobro. U dva sata poslije ponoći nije mogao stajati na nogama, nego je propovijedao i govorio: „Ja sam Otto Katz, feldkurat, vi glave od gipsa!“
Ljudi tipa pokojnog Bretschneidera, državnog detektiva stare Austrije, povlače se i danas vrlo mnogo po Republici. Neobično ih zanima šta tko govori.
Ne znam da li će mi poći za rukom da ovom knjigom postignem ono što sam htio. Već ta činjenica da sam čuo kako jedan čovjek grdi drugoga riječima: „Ti si blesav kao Švejk!“, to baš ne dokazuje. No ako riječ „Švejk“ postane samo nova pogrda u cvjetnom vijencu psovaka, morat ću se zadovoljiti i ovim obogaćenjem češkoga jezika.

JAROSLAV HAŠEK

DRUGI DIO

NA FRONTI

I. ŠVEJKOVE NEZGODE U VLAKU

U jednom kupeu drugog razreda brzog vlaka Prag - Češke Budjejovice vozila su se tri putnika: natporučnik Lukáš, neki stariji, potpuno ćelavi gospodin, koji je sjedio sučelice, i Švejk, koji je skromno stajao kraj vrata kupea i spremao se da sasluša novu provalu grmljavine natporučnika Lukáša. Natporučnik se nije obazirao na ćelavog civila, nego je čitavim putem kojim su prošli grdio Švejka da je božja stoka i slično.
Nije se radilo ni o čemu drugom, nego o sitnici, o broju kovčega za koje se brinuo Švejk.
- Ukrali su nam kovčeg - prigovarao je natporučnik Švejku - lako je to reći, klipane!
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - javi se tiho Švejk - zaista su ga ukrali. Na kolodvoru se uvijek vucari mnogo takvih varalica, i ja mislim da se jednom od njih svakako svidio vaš kovčeg, pa je taj čovjek svakako iskoristio priliku kad sam se udaljio od kovčega da vam javim da su svi kovčezi u redu. A mogao je ukrasti taj kovčeg baš u takav zgodan trenutak. Na takve trenutke oni vrebaju. Prije dvije godine jednoj su ženi na sjeverozapadnom kolodvoru ukrali kolica s djevojčicom u pelenama, no bili su tako plemeniti da su curicu predali na policijskom povjereništvu u našoj ulici, kao da su je tobože našli odbačenu u prolazu kuće. A novine su zatim tu jadnu gospođu prikazale kao nemilosrdnu majku.

I Švejk značajno reče:
- Na kolodvoru se uvijek kralo i uvijek će se krasti. Drugačije ne može ni biti.
- Ja sam uvjeren, Švejku - progovori natporučnik - da ćete vi vrlo loše svršiti. Još ni sada ne znam pravite li vi od sebe vola, ili ste se kao vol rodili. A šta je bilo u kovčegu?
- Sve u svemu ništa, gospodine natporučniče - odgovori Švejk ne spuštajući oka s civilove ćelave lubanje nasuprot natporučniku. Kao što se činilo, ćelavi se civil nije obazirao na njihov razgovor, nego je čitao „Neue Freie Presse“. - U čitavom tom kovčegu bilo je samo ogledalo iz vaše sobe i željezna vješalica iz predsoblja, tako da zapravo nemamo nikakve štete jer i ogledalo i vješalica pripadaju stanodavcu.
Videći strašnu natporučnikovu gestu, Švejk nastavi ljubaznim glasom:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da nisam imao ni pojma da će nam ukrasti kovčeg, a što se tiče toga ogledala i vješalice, ja sam obavijestio stanodavca da ćemo mu ih vratiti čim se vratimo iz rata kući. U neprijateljskim zemljama ima mnogo ogledala i vješalica, tako da ni u ovom slučaju nećemo ni mi ni gospodin stanodavac pretrpjeti nikakve štete. Čim osvojimo kakav grad ...
- Kuš, Švejku! - viknu strašnim glasom natporučnik. - Ja ću vas jednom predati ratnom sudu. Razmislite dobro, niste li vi najgluplji klipan na svijetu. Kakav drugi čovjek koji bi živio hiljadu godina, ne bi mogao učiniti toliko gluposti koliko ste izvršili vi u toku nekoliko nedjelja. Nadam se da ste to i sami primijetili?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sam to primijetio. Ja imam, kao što se veli, razvijenu sposobnost opažanja, ali kad je već kasno pa se dogodi što neugodno. Mene prati nesreća kao nekog Nechlebu iz Nekázanke koji je redovito zalazio u „Gostionicu kod kujina gaja“. On se uvijek htio popraviti i počevši od subote živjeti novim životom, a uvijek je sutradan govorio: „I tako vam ja, drugovi, spazih u zoru da ležim na drvenu ležaju u zatvoru.“ A to mu se uvijek dešavalo kad je odlučio da ode u redu kući, a na kraju se saznalo da je gdje oborio kakav plot, ili da je kočijašu ispregao konje, ili da je htio očistiti lulu perom iz perjanice kakva žandara. Zbog toga je bio sav očajan, ali najviše mu je bilo krivo što se ta nesreća vuče kroz sve generacije. Njegov je djed pošao jednom u svijet...

- Poštedite me, Švejku, svojim pričanjem!
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da je sve što vam pričam sveta istina. Njegov je djed pošao u svijet...
- Švejku! - uzrujao se natporučnik. - Još jednom vam naređujem da mi ništa ne pričate! Ni riječi neću više da čujem. Kad stignemo u Budjejovice, onda ću obračunati s vama. Znate li, Švejku, da ću vas strpati u zatvor?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da ne znam - odgovori Švejk blago - niste još o tom ništa rekli.
Natporučnik i nehotice zaškrguće zubima, uzdahne, izvadi iz ogrtača „Bohemiju“ i počne čitati izvještaje o velikim pobjedama, o djelovanju njemačke podmornice „E“ na Sredozemnom moru, a kad je došao do vijesti o novom njemačkom izumu kojim se mogu dignuti u zrak čitavi gradovi s pomoću naročitih bomba bačenih s aviona, koje eksplodiraju triput za redom, prekinuo ga je Švejkov glas koji se obratio ćelavom gospodinu s ovim pitanjem:
- Dopustite, vaše gospodstvo, niste li vi gospodin Purkrábek, zastupnik banke „Slavije“?
Budući da ćelavi gospodin nije ništa odgovorio, reče Švejk natporučniku:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sam jednom čitao u novinama da normalan čovjek ima na glavi prosječno šezdeset do sedamdeset tisuća vlasi i da je crna kosa obično rjeđa, kao što se vidi u mnogim slučajevima.
I nastavi nemilosrdno dalje:
- Pričao mi je jednom neki medicinar u Špirkovoj kavani da je ispadanje kose posljedica duševnog uzbuđenja u razdoblju od šest nedjelja nakon poroda.
No sad se dogodilo nešto strašno. Ćelavi gospodin skoči i dreknu na Švejka: „Marsch heraus, Sie Schweinkerl!“[65], izgura ga na hodnik i vrati se u kupe, gdje priredi natporučniku malo iznenađenje time što mu se predstavio.
Bila je to mala zabuna. Ćelavi individuum nije bio gospodin Purkrábek, zastupnik banke „Slavija“, nego samo general-major von Schwarzburg. General-major se upravo nalazio, preobučen u civilno odijelo, na inspekcionom putu po garnizonima, pa je baš putovao da iznenadi Budjejovice.

Bio je to najstrašniji inspekcioni general koji se ikada rodio. Kad bi on našao nešto u neredu, ovako bi razgovarao sa zapovjednicima garnizona:
- Imate li revolver?
- Imam.
- Dobro! Da sam na vašem mjestu, ja bih znao što da uradim s njim, jer ovo što ovdje vidim, nije garnizon, nego stado svinja.
I zaista nakon njegova inspekcionog puta uvijek bi se poneki oficir ustrijelio, a general-major von Schwarzburg konstatirao bi tada sa zadovoljstvom:
- Tako i treba! To je vojnik!
Činilo se da ne voli ako uopće itko ostane živ poslije njegove inspekcije. Patio je od manije da oficira premjesti uvijek na najneugodnije mjesto. Dovoljna je bila i najmanja sitnica, pa da se oficir oprosti sa svojim garnizonom i otputuje na crnogorsku granicu ili u kakav pijani, očajni garnizon u prljavu Galicijskom gradiću.
- Gospodine natporučniče - zapita general-major - gdje ste vi polazili kadetsku školu?
- U Pragu.
- Vi ste dakle svršili kadetsku školu, a ne znate ni to da oficir odgovara za svoje podređene. Lijepa stvar! Drugo, zabavljate se sa svojim slugom kao s kakvim intimnim prijateljem. Dopuštate mu da govori bez pitanja. To je još ljepše! I treće, dopuštate mu da vrijeđa svoje pretpostavljene. A to je najljepše od svega! Iz svega toga ja izvodim zaključke. Kako se zovete, gospodine natporučniče?
- Lukáš.
- A u kojoj pukovniji služite?
- Bio sam...
- Hvala, nije riječ o tome gdje ste bili; hoću da znam gdje ste sada.
- U devedeset prvoj pješačkoj pukovniji, gospodine generale. Premjestili su me ...
- Premjestili su vas? E, to su dobro uradili! Neće vam škoditi da sa devedeset prvom pješačkom pukovnijom pođete nekamo na ratište.
- O tome je već donesena odluka, gospodine general -majore.
Genaral-major mu sada održi predavanje o tome kako posljednjih godina opaža da oficiri razgovaraju sa svojim podređenima nekakvim familijarnim tonom, a on u tome vidi opasnost širenja nekih

demokratskih načela. Vojnika valja držati u strahu, on se mora tresti pred svojim pretpostavljenim, mora ga se bojati. Oficiri moraju držati momčad deset koraka daleko od sebe i ne smiju im dopustiti da oni samostalno razmišljaju ili da čak nešto misle. U tom i jest tragična pogreška posljednjih godina. Prije su se vojnici bojali oficira, ali danas ...
I general-major beznadno odmahnu rukom:
- Danas se većina oficira mazi s vojnicima. To sam htio reći.
General-major opet uze svoje novine i uroni u čitanje. A natporučnik Lukáš izađe blijed u hodnik da obračuna sa Švejkom.
Našao ga je kako stoji kraj prozora, a lice mu je bilo tako blaženo i zadovoljno kakvo možemo vidjeti samo u jednomjesečnog dojenčeta koje se napilo, nasisalo, pa sada paji.
Natporučnik stade, namignu Švejku i pokaza mu prazan kupe. Ušao je za Švejkom u kupe i zatvorio vrata.
- Švejku - reče mu svečano - nastupio je konačno trenutak kad ćete dobiti nekoliko ćušaka, kakvih svijet još nije vidio. Zašto ste napali onog ćelavog gospodina? Znate li da je ono general-major von Schwarzburg?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - odgovori Švejk držeći se kao kakav mučenik - da ja nikada u životu nisam imao ni najmanje namjere da nekoga uvrijedim, a nisam uopće imao ni pojma o gospodinu general-majoru. On je zaista sasvim sličan gospodinu Purkrábeku, zastupniku banke „Slavije“. On je dolazio u našu gostionicu, pa kad je jednom za stolom zaspao, neki mu je dobričina napisao na ćeli tintenom olovkom: „Slobodni smo vam ovime prema priloženoj tarifi III c) uljudno preporučiti štednju miraza i opskrbu vaše djece s pomoću životnog osiguranja!“ Onda su svi, razumije se, otišli, a ja sam s njim ostao sam, a budući da mene uvijek prati nesreća, on se, pošto se probudio i pogledao u ogledalo, razljutio i pomislio da sam to uradio ja, pa mi je također htio opaliti nekoliko ćušaka.
Švejk je izgovorio riječ „također“ tako dirljivo, blago i prijekorno da je natporučniku klonula ruka.
Ali Švejk nastavi dalje:
- Zbog takve male zabune gospodin se nije morao uzrujavati. On bi zaista morao imati šezdeset do sedamdeset tisuća vlasi, kao što je i pisalo u onom članku, što sve mora da ima normalni čovjek. Ja nisam nikada ni pomislio da postoji kakav ćelavi gospodin general-major. To je, kao što se

veli, tragična zabuna, koja se može svakomu dogoditi kad netko nešto rekne, a drugi se odmah uhvati za to. Pričao nam je jednom prije nekoliko godina neki krojač Hývl kako je putovao iz nekog mjesta u Štajerskoj, gdje je radio kao krojač, u Prag preko Leobena i kako je nosio sa sobom šunku koju je kupio u Mariboru. Kad je tako putovao u vlaku, mislio je da je uopće jedini Čeh među putnicima, pa kad je kod St. Moritza počeo rezati šunku, tada je gospodin koji je sjedio na suprotnoj strani, pogledao šunku zaljubljenim očima i sline su mu počele curiti iz usta. Kad je to spazio krojač Hývl, rekao je glasno sam za se: „Žderao bi šunke, klipane jedan!“ A gospodin mu odgovori češki: „Dakako da bih žderao kad bi mi ti dao!“ I tako su zajedno pojeli šunku prije nego su stigli u Budjejovice. Taj se gospodin zvao Vojtjeh Rous.
Natporučnik Lukáš pogleda Švejka i izađe iz kupea. Kad je opet sjeo na svoje mjesto, na vratima se začas ukaza iskreno Švejkovo lice:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da za pet minuta stižemo u Tabor. Vlak ovdje stoji pet minuta. Zapovijedate li da vam donesem kakvo jelo? Prije nekoliko godina imali su ovdje vrlo dobru ...
Natporučnik bijesno skoči i na hodniku reče Švejku:
- Još jedanput vas upozoravam da sam to sretniji, što se rjeđe pojavljujete. Najmilije bi mi bilo kad vas uopće ne bih vidio, i budite sigurni da ću se za to pobrinuti. Ne pojavljujte mi se uopće pred očima! Gubite mi se s očiju, životinjo, glupane!
- Razumijem, gospodine natporučniče!
Švejk odsalutira, okrene se i ode vojničkim korakom na kraj hodnika, gdje sjede u kutu na kondukterovo sjedalo i započe razgovor s nekim željezničkim namještenikom:
- Smijem li vas, molim, nešto pitati?
Željeznički namještenik, kojemu očito nije bilo do razgovora, slabo i apatično kimnu glavom.
- K meni je dolazio - poče Švejk - neki dobri čovjek, zvao se Hofmann, i on je uvijek tvrdio da ove kočnice za uzbunu nikad ne funkcioniraju i da, kratko rečeno, ne djeluju kad čovjek povuče za ovu ručicu. Pravo da kažem, ja se za to nisam nikada zanimao, ali kad sam već ovdje vidio tu kočnicu za uzbunu, tada bih volio znati na čemu sam, ako bih je kada slučajno trebao.
Švejk ustade i pođe zajedno sa željezničkim namještenikom do alarmne

kočnice za slučaj opasnosti.
Željezničar je smatrao svojom dužnošću da objasni Švejku u čemu se sastoji mehanizam aparata za uzbunu:
- Vaš vam je prijatelj tačno rekao da valja povući za ovu ručicu, ali je lagao kad je rekao da kočnica ne funkcionira. Ako se kočnica povuče, vlak uvijek stane, jer je ona povezana sa svim vagonima i s lokomotivom. Alarmna kočnica mora djelovati.
Obojica su pri tom držali ruke na ručki kočnice, i svakako je zagonetno kako se dogodilo da su je povukli i da je vlak stao.
Nisu se nikako mogli sporazumjeti tko je to zapravo uradio i dao znak za uzbunu.
Švejk je tvrdio da on to nije mogao biti, da on to nije uradio jer nije nikakav ulični jak.
- Ja se sam tome čudim - rekao je dobroćudno kondukteru - zašto se vlak odjednom zaustavio. Išao, išao i odjednom stao. Mene to više ljuti nego vas.
Neki je ozbiljni gospodin svjedočio u obranu željezničkog namještenika i tvrdio da je čuo kako je vojnik započeo razgovor o alarmnoj kočnici.
Nasuprot tome Švejk je neprestano govorio o svojem poštenju, navodeći da mu nije u interesu da zakasni vlak jer ide u rat.
- Šef stanice će vam to objasniti - odluči kondukter. - To će vas stajati dvadeset kruna.
Međutim, moglo se vidjeti kako putnici izlaze iz vagona, kako pratilac vlaka zviždi i kako neka gospođa preplašeno trči s putničkim kovčegom preko pruge u polje.
- To zaista vrijedi dvadeset kruna - reče Švejk razborito i posve mimo. - To je čak vrlo jeftino. Kad je jednom car posjetio Žižkov tada je neki Franta Šnor zaustavio njegovu kočiju tako da je kleknuo pred carem, na samoj cesti. Tada je policijski komesar toga rajona rekao plačući gospodinu Šnoru da to nije trebao uraditi u njegovu rajonu, nego za ulicu niže u rajonu policijskog savjetnika Krausa, ondje da je mogao odati caru počast. Poslije su toga gospodina Šnora zatvorili.
Švejk se obazre naokolo baš kad se oko pratioca vlaka okupila skupina slušalaca.
- Trebalo bi da pođemo - reče Švejk - jer nije lijepo kad vlak zakasni. Da je to u mimo doba, nikomu ništa, ali kad je rat, tada treba znati da se u

svakom vlaku voze vojna lica, general-majori, natporučnici, oficirski momci. Svako takvo zakašnjenje može biti vrlo opasno. Napoleon je kod Waterlooa zakasnio samo pet minuta, pa mu je sva slava propala ...
Uto se probio kroz gomilu slušalaca natporučnik Lukáš. Bio je strahovito blijed i nije mogao ništa drugo reći nego:
- Švejku!
Švejk ga pozdravi i reče mu:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da su mene okrivili da sam zaustavio vlak. A međutim željeznička direkcija stavlja neobično čudne plombe na alarmne kočnice. Ne smije čovjek ni da im se približi, inače ga može zadesiti nesreća pa će i od njega tražiti dvadeset kruna kao sada od mene.
Pratilac vlaka je već bio vani, dao je signal i vlak je pošao.
Slušaoci se razišli na svoja mjesta u vagonima, a natporučnik Lukáš nije rekao ni riječi, nego je i on pošao da sjedne.
U hodniku su ostali još samo Švejk, pratilac vlaka i željeznički namještenik. Pratilac vlaka izvuče iz džepa zapisnik i poče pisati izvještaj o čitavom slučaju. Željeznički je namještenik upro neprijateljski pogled u Švejka koji mimo zapita:
- Jeste li već dugo kod željeznice?
Budući da željezničar nije ništa odgovorio, poče Švejk pripovijedati kako je poznavao nekog Františeka Mlíčeka iz Uhřiněvesi kod Praga, koji je također jednom povukao alarmnu kočnicu, pa se tako preplašio da je na četrnaest dana izgubio dar govora, koji mu se povratio tek onda kad je došao u posjet vrtlaru Vanjeku u Hostivařu, pa se ondje potukao tako da su mu na leđima prebili volovsku žilu. To se dogodilo - doda Švejk - godine 1912. u svibnju.
Željeznički namještenik otvori vrata klozeta i zaključa se u njemu.
Pratilac vlaka je ostao sam sa Švejkom i tražio od njega dvadeset kruna globe naglašujući da ga u protivnom slučaju mora predvesti šefu stanice u Taboru.
- Dobro - reče Švejk - ja rado razgovaram s obrazovanim ljudima i vrlo ću se radovati kad vidim taborskog šefa stanice.
I Švejk izvuče iz bluze lulu, pripali je i, odbijajući oštar dim vojničkog duhana, nastavi:
- Prije nekoliko godina bio je u Svitavi šef stanice gospodin Wagner. On je

bio neobično strog prema podređenima i mučio ih je gdje je mogao, a najviše se okomio na nekog skretničara Jungwirta, dok taj jadnik nije pošao da se utopi u rijeci od očaja. Ali prije nego je to učinio, napisao je šefu stanice pismo da će ga noću plašiti kao sablast. I uradio je to. Govorim vam pravu istinu. Sjedio vam tako noću dragi gospodin šef stanice kraj telefonskog aparata, a najednom se začu zvonce i šef primi brzojav: „Kako si, nitkove? Jungwirt.“ Trajalo je to čitavu sedmicu, i šef stanice razašalje na sve strane ovakve službene brzojave kao odgovor tome strašilu: „Oprosti mi to, Jungwirte!“ A noću mu otkuca aparat ovaj odgovor: „Objesi se na semaforu kraj mosta! Jungwirt.“ I šef stanice ga poslušao. Kasnije su zbog toga zatvorili nekog telegrafista s jedne stanice pred Svitavom. Vidite da između neba i zemlje ima stvari o kojima mi nemamo ni pojma.

Vlak je ušao na taborski kolodvor, i Švejk se, prije nego je izašao iz vlaka u pratnji pratioca vlaka, javio natporučniku Lukášu kao što i dolikuje:

- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da me vode gospodinu šefu stanice.

Natporučnik Lukáš nije ništa odgovorio. Obuzela ga je potpuna apatija prema svemu. Projurila mu je glavom misao da je najbolje na sve odmahnuti rukom. Jednako na Švejka kao i na ćelava general-majora. Najbolje je mirno sjediti, u Budjejovicama izaći iz vlaka, javiti se u vojarni i otputovati na frontu s kakvom marškompanijom. I na fronti se dati eventualno ubiti i osloboditi se toga jadnog svijeta po kojem se klatari takav gad kao što je Švejk.

Kad je vlak pošao, natporučnik Lukáš pogleda kroz prozor i na peronu opazi Švejka kako se upustio u ozbiljan razgovor sa šefom stanice. Švejk je bio okružen gomilom ljudi, među kojima se vidjelo i nekoliko željezničara.

Natporučnik Lukáš uzdahne. Nije to bio uzdah žalosti. Laknulo mu je kraj srca zbog toga što je Švejk ostao na peronu. Sad mu se više nije ni taj ćelavi general-major činio tako odurnom nemani.

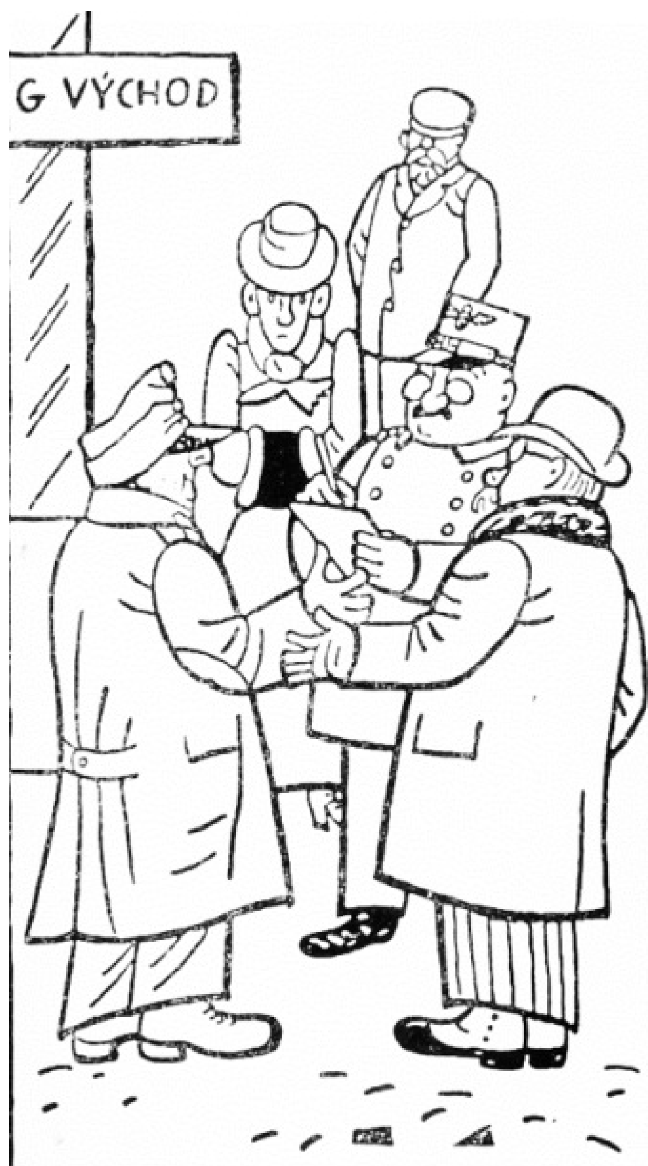
* * *

Vlak je već dugo jurio prema češkim Budjejovicama, ali na kolodvorskom peronu oko Švejka stalno se nalazila gomila ljudi.

Švejk je govorio o svojoj nedužnosti, pa je tako o tom uvjerio gomilu da je jedna gospođa rekla:

- Eto i opet gnjave jednoga vojnika!
Gomila je prihvatila ovo mišljenje, pa se jedan gospodin obratio šefu stanice s izjavom da će on platiti dvadeset kruna globe umjesto Švejka. On je uvjeren da to taj vojnik nije uradio.
- Pogledajte ga - zaključivao je on po najnevinijem izražaju Švejkova lica dok je Švejk govorio gomili:
- Ja sam, ljudi moji, nevin.
Zatim se pojavio žandarmerijski narednik, pograbio je iz gomile nekog građanina, uhapsio ga i odveo govoreći:
- Vi ćete za to odgovarati! Pokazat ću ja vama šta to znači buniti narod i govoriti da se pri takvom postupanju s vojnicima ne može od njih ni tražiti da Austrija pobijedi!
Nesretni građanin se počeo ispričavati da je on mesarski majstor kod Starih vrata i da nije tako mislio.
Dotle je dobri čovjek koji je vjerovao u Švejkovu nevinost platio za njega u kancelariji globu i odveo Švejka u restauraciju trećeg razreda, gdje ga je počastio pivom, pa kad je doznao da su svi dokumenti i vojna željeznička karta ostali kod natporučnika Lukáša, velikodušno je dao Švejku pet kruna za kartu i dalje troškove.
Kad je odlazio, rekao je Švejku povjerljivo:
- Tako dakle, vojniče, kao što vam rekoh, ako padnete u rusko zarobljeništvo, pozdravite mi pivara Zemana u Zdolbunovu. Napisao sam vam kako se zovem. Samo budite lukavi da ne ostanete dugo na fronti.
- Nemajte brige - odgovori Švejk. - Uvijek je zanimljivo ako čovjek može badava vidjeti strane zemlje.
Švejk ostade sam za stolom i dok je tiho zapijao peticu od plemenita dobročinitelja, pričali su na peronu ljudi, koji nisu bili nazočni pri Švejkovu razgovoru sa šefom stanice te su samo iz daljine vidjeli gomilu naroda, da su ondje uhvatili nekakva špijuna koji je fotografirao kolodvor, ali je to pobijala neka gospođa tvrdeći da se ne radi o špijunu, nego da je čula kako je jedan dragun posjekao nekog oficira kraj zahoda za dame, jer je taj oficir htio poći unutra za njegovom dragom koja je pratila toga draguna.
Kraj ovim pustolovnim kombinacijama, koje karakteriziraju nervozu ratnog vremena, učinili su žandari očistivši peron od publike. A Švejk je tiho dalje pio, sjećajući se nježno svoga natporučnika. Šta li će on uraditi

kad stigne u češke Budjejovice i u čitavu vlaku ne nađe svoga momka?
Prije dolaska putničkog vlaka napunila se restauracija trećeg razreda brojnim vojnicima i civilima. Vojnika je bilo više, i to od različitih regimenata i najrazličnijih narodnosti, koje je ratni vihor nanio u taborske bolnice i koji su sada ponovo odlazili na ratišta po nove rane, sakaćenja i bolove, da zasluže nad svojim grobovima jednostavni drveni križ na kojem će još nakon više godina na tužnim planinama istočne Galicije na vjetru i kiši lepršati izblijedjela austrijska vojnička kapa sa zarđalom značkom Franje Josipa, na koju će kadikad sjesti tužni i ostarjeli gavran, sjećajući se bogatih gozbi prije nekoliko godina, kad je tu za njega bio prostrt beskrajan stol ljudskih leševa i konjskih strvina, kad je baš pod takvom kapom na kojoj sada sjedi bio najslađi zalogaj - ljudske oči.
Jedan od tih kandidata patnji, koji je poslije operacije otpušten iz vojne bolnice, sa tragovima krvi i blata na uprljanoj uniformi, sjede za Švejkov stol. Bio je nekako kržljav, mršav, tužan. Stavio je na stol mali zavežljaj, izvukao poderanu novčarku i prebrojavao novac.
Zatim pogleda Švejka i zapita ga:
- Magyarul?[66]
- Ja sam, druže, Čeh - odgovori Švejk - hoćeš li popiti malo?
- Nem tudom, barátom.[67]
- Ne smeta to ništa, druže - nuđao je Švejk svoju punu čašu i stavio je pred tužna vojnika - samo dobro potegni!
Shvatio je, napio se i zahvalio: „Köszenem szépen“[68] i dalje pregledavao sadržaj svoje novčarke te napokon uzdahnuo. Švejk je shvatio da bi Madžar htio naručiti pivo, ali nema dosta novaca, pa je stoga naručio čašu i za njega, na što je Madžar opet zahvalio i stao tumačiti nešto Švejku s pomoću gesta, pokazujući mu svoju prostrijeljenu ruku i govoreći pri tom međunarodnim jezikom: „Pif, paf, puc!“
Švejk samilosno kimnu glavom, i kržljavi rekonvalescent saopći još Švejku, pokazujući rukom pola metra od zemlje i podigavši uz to tri prsta, da ima troje male djece.
- Ninč ham, ninč ham - nastavljaše on, hoteći da kaže kako mu djeca nemaju šta jesti, i obrisa oči, iz kojih su briznule suze, prljavim rukavom svoje vojničke kabanice na kojoj se vidjela rupa od metka koji je uletio u njegovo tijelo za madžarskog kralja.

Nije bilo ništa čudno, što u takvu razgovoru Švejku nije preostalo ništa od one petokrunke i što se on polagano, ali sigurno udaljavao od Čeških Budjejovica, gubeći svakom čašom piva, kojom je častio sebe i madžarskog rekonvalescenta, mogućnost da kupi vojnu kartu.
Još je jedan vlak pošao prema Budjejovicama, no Švejk je stalno sjedio za stolom i slušao, kako Madžar ponavlja svoje: „Pif, paf, puc! Harom gyermek, ninč ham, eljen!“[69]

Posljednju je riječ govorio onda, kad se sa Švejkom kucao.
— Samo ti pij, Madžarino! — govorio mu Švejk. Pij! Vi ne biste nas ovako častili!...
Od susjednog stola rekao je neki vojnik, kako su im se Madžari, kada je 28. pukovnija stigla u Szegedin, rugali dižući ruke uvis.
Bila je to prava istina, ali ovoga je to vojnika očito, vrijeđalo, premda je to bila obična pojava kod svih čeških vojnika, a na kraju su to radili i sami Madžari, kad im se više nije sviđala borba za interese madžarskog kralja.

A onda je i taj vojnik sjeo za Švejkov stol i ispripovjedio kako su u Szegedinu propustili Madžare kroz šake i istjerali ih iz nekoliko

gostionica. Pri tom je s priznanjem istakao da se i Madžari umiju tući, tako da je i on dobio nožem u leđa, pa su ga morali poslati u pozadinu da se liječi.
Ali sada, kad se vrati kapetan njegova bataljona, jamačno će ga zatvoriti jer nije stigao uzvratiti Madžaru isto takvim udarcem, kao što treba i dolikuje da i on nešto ponese, pa da tako bude spašena čast čitave pukovnije.
- Ihre Dokumenten, vaši tokument? - zapita Švejka tako lijepo zapovjednik vojne patrole, narednik koga su pratila četiri vojnika s bajonetom na pušci. - Ja fidjet, sjedit, nicht fahren, sjedit, pit, furt pit, burš!“[70]
- Nemam dokumenata, dragoviću - odgovori Švejk - odnio ih je sa sobom gospodin natporučnik Lukáš od 91. regimente, a ja sam ostao ovdje na kolodvoru.
- Was ist das Wort dragovitschu?[71] - obrati se narednik jednomu od svojih vojnika, starom domobranu, koji je po svemu sudeći prkosio svojem naredniku jer je mimo rekao:
- Dragović, das ist wie: Herr Feldwebeln.[72]
I narednik nastavi razgovor sa Švejkom:
- Tokumenti sfaki fojak, pes tokumenti zatvorit aut Bahnhofs-Militärkommando, den lausigen Bursch, wie einen tollen Hund.[73]
I Švejka su odveli na vojno kolodvorsko zapovjedništvo, gdje su u stražarnici sjedili vojnici koji su jednako izgledali kao i onaj stari domobran što je tako lijepo preveo riječ „dragovič“ na njemački svojem prirodnom neprijatelju, gospodinu naredniku.
Stražarnica je bila ukrašena litografijama koje je u to doba ministarstvo vojske razaslalo svima kancelarijama kroz koje su prolazili vojnici, kao i školama i vojarnama.
Dobrog vojnika Švejka srdačno je pozdravila slika koja je prema tekstu prikazivala kako vodnik František Hammel i desetnici Paulhart i Bachmayer od c. i kr. 21. streljačke pukovnije hrabre svoju momčad da izdrži. Na drugoj je strani visjela slika s natpisom: „Vodnik Jan Danko od 5. honvedske husarske pukovnije izviđa položaj neprijateljske baterije.“
Na desnoj strani, nešto niže, visio je plakat: „Rijetki primjeri junaštva.“
Takvim plakatima, kojima su tekstove s izmišljenim rijetkim primjerima

junaštva sastavljali u kancelarijama ministarstva vojske razni njemački novinari pozvani u vojsku, mislila je stara, glupa Austrija oduševiti vojnike koji to nisu nikad ni čitali, a kad su im takve primjere junaštva slali na frontu u obliku broširanih knjižica, vojnici su u njihov papir motali duhan za lule i pravili tako cigarete ili su ih upotrijebili još zgodnije, kako je i odgovaralo vrijednosti i duhu opisanih rijetkih primjera odvažnosti.
Dok je narednik otišao, da potraži kakvog oficira, Švejk je pročitao tekst ovoga plakata:
„Vozar Josef Bong
Vojnici sanitetske službe prenosili su teške ranjenike u kola koja su bila pripremljena u prikrivenom klancu. Čim su koja kola bila puna, odlazila su na previjalište. Rusi su pronašli ta kola i počeli ih gađati granatama. Komad granate ubio je i konja Josefa Bonga, vozara 3. c. i kr. vozarskog eskadrona. Bong je zakukao: „Jadni moj bijelče, i tebi je došao kraj!“ Uto i njega pogodi granata. Unatoč tome on je ispregao konja i odvukao kola u sigurno skrovište. Zatim se vratio po ormu svoga ubijenog konja. Rusi su neprestano pucali. „Samo pucajte, prokletnici, ali ja ipak neću ostaviti orme!“ I skidao je dalje ormu gunđajući te riječi. Kad je bio gotov, dovukao se s ormom do svojih kola. Ondje su ga sanitetski vojnici pošteno izgrdili zbog njegove duge odsutnosti. „Nisam htio ostaviti ormu, gotovo je nova. Bilo bi šteta, pomislio sam. Nemamo previše takvih stvari“, ispričavao se junački vojnik, odvezao se na previjalište i ondje se istom javio kao ranjenik. Njegov mu je kapetan kasnije ukrasio grudi srebrnom kolajnom za hrabrost.“
Kad je to Švejk pročitao, a narednik se još nije vratio, reče on domobranima u stražarnici:
- Ovo je vrlo lijep primjer junaštva. Na taj će način naša vojska imati uvijek nove orme. Ah kad sam bio u Pragu, tada sam u Praškim službenim novinama čitao o još ljepšem primjeru nekog jednogodišnjeg dobrovoljca, doktora Josefa Vojna. On je bio u Galiciji sa sedmom četom poljskih lovaca, a kad je jednom došlo do napadaja s bajonetama, tada ga je pogodila kugla u glavu, no kad su ga nosili na previjalište, izderao se na njih da se on zbog takve sitnice ne da previjati. I opet je htio poći u napadaj sa svojim lovcima, ali mu je granata odsjekla gležanj. Opet su ga htjeli odnijeti na previjalište, ah on je štapom othramao u borbu i štapom

se branio od neprijatelja, no doletjela je nova granata i otkinuta mu ruku u kojoj je držao štap. On je taj štap prenio u drugu ruku, i viknuo da im to neće oprostiti, i bogzna šta bi bilo da ga nije začas šrapnela definitivno usmrtila. Možda bi i on dobio srebrnu medalju za hrabrost da ga šrapnela nije raznijela. Ali kad mu je otkinula glavu i ona se još po zemlji koturala, dospio je još da vikne: „Dužnost vjerno vrši svoju makar našao smrt u boju!"
- Što sve ne napišu u tim novinama! - reče jedan vojnik. - Ali urednik bi takvih novina za jedan sat pobenavio od svega toga kad bi se našao u borbi.
Domobran pljunu i reče:
- Kod nas je u Cáslavi bio jedan novinar iz Beča, Nijemac. Služio je kao zastavnik. S nama nije htio ni govoriti češki, ali kad su ga dodijelili maršklompaniji u kojoj su bili sami Česi, odmah je progovorio češki.
Na vratima se pojavi narednik ljutita lica i izdera se:
- Wenn man biti drei Minuten weg, da hört man nichts anderes als: cesky, Cesi![74]
Kad je odlazio napolje, jamačno u restauraciju, rekao je domobranskom kaplaru, pokazujući na Švejka, da tog ušljivog nitkova odmah odvedu poručniku čim dođe.
- Opet se gospodin lajtnant zabavlja s telegrafisticom na kolodvoru - reče nakon njegova odlaska desetnik. - Udvara joj već preko četrnaest dana i uvijek je strašno bijesan kad se vrati iz telegrafskog ureda, pa veli za nju: „Das ist aber eine Hure, sie will nicht mit mir schlafen."[75]
I sada je bio tako bijesan, jer se čulo, čim se vratio, da lupa nekakvim knjigama po stolu.
- Nema druge, momče, moraš ići k njemu - samilosno reče desetnik Švejku. - Prošlo je kroz njegove ruke već mnogo vojnika, i starih i mladih.
I povede Švejka u kancelariju, gdje je za stolom s razbacanim papirima sjedio mladi poručnik vrlo bijesna izgleda.
Kad je vidio Švejka u pratnji kaprala, rekao je vrlo značajno: „Aha!" Nato je kapral raportirao:
- Pokorno javljam, gospodine poručnice, da su ovog vojnika našli na kolodvoru bez dokumenata.

Poručnik kimnu glavom kao da je htio reći da je on već prije nekoliko godina pretpostavljao da će toga dana i toga sata naći na kolodvoru Švejka bez dokumenata, jer tko je u taj čas vidio Švejka, taj je morao pomisliti da uopće nije moguće da čovjek takva izgleda i lika može imati kakve dokumente kod sebe. Švejk je u tom trenutku izgledao kao da je pao s neba, s kakve planete, pa sad s naivnim čuđenjem gleda ovaj novi svijet gdje od njega traže dosad nepoznate mu gluposti, kao što su na primjer dokumenti.

Poručnik je časak razmišljao gledajući Švejka što mu mora reći i što ga mora pitati.

Napokon upita:

- Što ste radili na kolodvoru?

- Pokorno javljam, gospodine poručnice, ja sam čekao vlak za Češke Budjejovice da bih otputovao svojoj 91. regimenti, gdje sam oficirski momak kod gospodina natporučnika Lukáša, kojega sam morao napustiti kad su me radi globe odveli do šefa stanice, jer sam bio sumnjiv da sam s pomoću zaštitne i alarmne kočnice zaustavio brzi vlak u kojem smo se vozili.

- To je da čovjek poludi! - viknu poručnik. - Ispripovjedite to nekako suvislo i kratko i ne brbljajte kojekakve gluposti!

- Pokorno javljam, gospodine poručniče, da nas je od onog časa kako smo gospodin natporučnik Lukáš i ja sjeli u taj brzi vlak, koji nas je trebao odvesti i otpremiti što brže do naše 91. carske i kraljevske pješačke

pukovnije, da nas je dakle pratila nesreća. Najprije nam se izgubio kovčeg, a zatim, da sve ne pobrkam, umiješao se neki gospodin general-major, potpuno ćelav ...

- Sto mu gromova! - uzviknu poručnik.

- Pokorno javljam, gospodine poručniče, da je potrebno da to izlazi iz mene kao iz kakve čupave deke, da biste imali pregled čitava događaja, kako je uvijek govorio pokojni postolar Petrlík kad bi naložio svome sinu, prije nego bi ga počeo mlatiti remenom, da skine hlače.

I dok je poručnik dahtao, Švejk nastavi:

- Nekako se nisam svidio tomu ćelavom gospodinu general-majoru, pa me je gospodin natporučnik Lukáš, kod koga služim, poslao van na hodnik. Na hodniku su me onda optužili da sam uradio ono o čemu sam vam već pričao. I prije nego se stvar uredila, ja sam ostao sam na peronu. Vlak je otišao, a s njim i gospodin natporučnik zajedno s kovčezima i sa svima svojim i mojim dokumentima, pa sam ja tu ostao kao kakvo siroče bez dokumenata.

I Švejk je tako dirljivo i umiljato pogledao poručnika da je ovom sada bilo potpuno jasno, da je prava istina sve ovo što mu priča ovaj momak koji daje utisak glupana od rođenja.

Poručnik tada spomene Švejku sve vlakove koji su poslije brzog vlaka pošli u Budjejovice, i postavi mu pitanje zašto je propustio sve te vlakove.

- Pokorno javljam, gospodine poručniče - odgovori Švejk smješkajući se dobroćudno - zadesila me je ta nesreća da sam, čekajući prvi vlak, pio za stolom jedno pivo za drugim.

- Takvog vola još nisam vidio - pomisli poručnik - pa taj sve priznaje! Koliko sam ih već preslušavao, pa je svaki poricao, a ovaj lijepo kaže: „Propustio sam sve vlakove jer sam pio jedno pivo za drugim.“

Ovo razmatranje poručnik sažme u jednu rečenicu, s kojom se obrati Švejku:

- Vi ste, momče, degenerik. Znate li šta je to, kad se za nekoga kaže da je degenerik?

- Kod nas je na uglu Bojišta i Katarinine ulice, pokorno javljam, gospodine poručnice, živio također jedan degenerik. Otac mu je bio poljski grof, a majka primalja. Meo je ulice, a u rakijašnicama je tražio da ga svi zovu „gospodine grofe“.

Poručnik je uvidio da bi bilo dobro da sve to nekako završi, pa stoga rekne ozbiljno:

- Čujte dakle, vi glupane i bolvane, sad čete otići na blagajnu, pa ćete kupiti kartu i otputovati u Budjejovice. Ako vas još ovdje vidim, postupit ću s vama kao s dezerterom. Abtreten!

Budući da se Švejk nije micao, nego je stalno držao ruku na štitniku kape, izderao se na njega poručnik ovim riječima:

- Marsch hinaus, zar niste čuli, abtreten! Kaprale Paláneku, odvedite ovog blesana na blagajnu i kupite mu kartu za Budjejovice.

No začas se opet pojavio u kancelariji kapral Palánek. Kroz pritvorena vrata provirivalo je za njim dobrodušno Švejkovo lice.

- Što je opet?

- Pokorno javljam, gospodine poručnice - prošapta tajanstveno kapral Palánek - on nema novaca za željezničku kartu, a ni ja nemam. Badava ga neće da voze, jer nema vojnih dokumenata da putuje pukovniji.

Poručnik nije oklijevao sa salamonskim rješenjem ovoga mučnog pitanja.
- Onda neka ide pješice! - odluči on. - Neka ga u pukovniji zatvore zato što je zakasnio. Tko će se s njim toliko natezati?
- Nema druge, druže - reče Švejku kapral Palánek, izišavši iz kancelarije. - Moraš, brajane, pješice u Budjejovice. Imamo u stražarnici komad kruha, pa ćemo ti ga dati za put.
I za pola sata, pošto su još Švejka počastili crnom kavom i osim komisnog kruha dali mu i paketić vojničkog duhana za put do regimente, Švejk je izašao iz Tabora u mrklu noć kroz koju je odjekivala njegova pjesma.
Pjevao je staru vojničku pjesmu:

Kad smo išli na Jaroměř,
vjerovao nam tko ili ne...

I đavo bi ga znao kako se dogodilo da je dobri vojak Švejk, mjesto na jug u Budjejovice, pošao pravo na zapad.
Hodao je po snježnoj cesti, po cičoj zimi, zagrnut u vojničku kabanicu, kao posljednji Napoleonov gardist koji se vraća s pohoda na Moskvu, samo s tom razlikom što je Švejk pjevao veselo:

Izašao sam na špancir,
u zeleni gaj...

A pjesma je u noćnoj tišini odjekivala kroz snježne šume tako da su po selima zalajali psi.
A kad mu je dosadilo pjevanje, Švejk je sjeo na gomilu kamenja, pripalio lulu i odmorivši se pošao dalje, u susret novim pustolovinama budjejovičke anabaze.

II. ŠVEJKOVA BUDJEJOVIČKA ANABAZA

U Starom vijeku prošao je ratnik Ksenofont čitavu Malu Aziju i bio je bogzna gdje, sve bez geografske karte. I stari su Goti polazili na svoja putovanja također bez ikakva topografskog znanja. Marširati stalno naprijed - to se zove anabaza. Probijati se kroz nepoznate krajeve. Biti opkoljen od neprijatelja koji vrebaju najzgodniju priliku da ti zavrnu vratom. Ali ako čovjek ima dobru glavu, kao što ju je imao Ksenofont ili sva pljačkaška plemena koja su došla u Evropu odnekud od Kaspijskog ili Azovskog mora, tada na pohodu čini prava čudesa.
Tamo negdje na sjeveru kod Galskog mora, do kojega su bez geografske karte doprle i Cezarove rimske legije, dogovorile su se one jednom da će se vratiti i uputiti se drugim putem u Rim, ne bi li se što više nauživale. A to im je i pošlo za rukom. I jamačno se od toga vremena govori da svi putovi vode u Rim.
Isto tako vode i svi putovi u Češke Budjejovice. O tome je bio potpuno uvjeren i dobri vojak Švejk kad je mjesto budjejovičkog kraja ugledao sela milevskoga kraja.
No išao je neprestano dalje, jer nijednom dobrom vojniku ne može smetati Milevsko da ipak jednom ne stigne u češke Budjejovice.
I tako se Švejk pojavio u Květovu, zapadno od Milevska, pa kako je već izredao sve vojničke pjesme o marširanju vojnika koje je znao, bio je prisiljen da pred Květovom opet započne s pjesmom:

A kada smo marširali,
sve su cure plakale ...

Neka stara bakica koja se vraćala iz crkve započela je razgovor sa Švejkom na putu od Květova do Vráža, što je sve u zapadnom smjeru, ovim kršćanskim pozdravom:

- Dobar dan, vojniče, a kamo putujete?
- Idem, majčice, u Budjejovice k pukovniji - odgovori Švejk - u rat.
- Onda idete krivim putem, vojniče - preplašeno reče bakica - tim pravcem preko Vráža nećete nikada doći u Budjejovice. Ako budete išli stalno tim putem, doći ćete u Klatove.
- Ja mislim - reče Švejk privrženo - da čovjek može i iz Klatova doći u Budjejovice. To je, istina, lijepa šetnja kad se čovjek žuri u svoju pukovniju, da ne bi imao i kakve neugodnosti zbog te svoje dobre volje da stigne na vrijeme.
- I kod nas je bio jedan takav nestaško koji je trebao poći u Plzenj domobrancima, neki Toniček Mašek - uzdahnula je bakica - a bio je nekakva svojta mojoj nećakinji. On je otišao, no već za tjedan dana tražili ga žandari jer nije došao u svoju pukovniju. A nakon drugog tjedna eto ga kod nas u civilu, da je, veli, pušten kući na dopust. Tada je načelnik otišao do žandara, i oni su ga digli s dopusta. Već je pisao s fronte da je ranjen, da je ostao bez noge.

I bakica pogleda Švejka sažalno pa mu reče:

- Eno ondje, vojniče, u onoj me šumici pričekajte, a ja ću vam donijeti krumpirove juhe da vas malo ugrije.

Naša se kućica vidi odande, nalazi se malo nadesno iza šumice. Preko našeg sela Vráža ne možete ići, jer su naši žandari kao sokolovi. Poći ćete zatim iz šumice na Malčín. Ali, vojniče, obiđite Čižovu. Ondje su žandari kao živoderi i hvataju dezertere. Idite pravo kroz šumu na Sedlec kod Horažd'ovica. Ondje je vrlo dobar žandar i pušta svakoga kroz selo. Imate li uz sebe kakve dokumente?
- Nemam, majčice.
- Onda i ne idite onamo, idite radije na Radomyšl, ali nastojte onamo doći podveče kad su svi žandari u gostionici. Ondje ćete naći u Donjoj ulici iza sv. Florijana kućicu koja je dolje plavo oličena, pa pitajte ondje za taticu Melichára. To je moj brat. Recite da ga pozdravljam, a on će vam pokazati kojim se putem ide u Budjejovice.
U šumici je Švejk čekao bakicu preko pola sata, a kad se ogrijao krumpirovom juhom koju mu je jadna starica donijela u loncu, omotanu jastukom da se ne ohladi, izvadila je iz rupca komad kruha i slanine, gurnula sve to Švejku u džepove, prekrižila ga i rekla mu da su ondje i njezina dva unuka.
Zatim mu je još jednom potanko ponovila kroz koja sela da ide, a koja da obiđe. Na kraju je izvukla iz džepa na haljetku krunu i dala mu je da kupi u Malčínu rakije za put, jer do Radomyšla ima dobra milja.
Od Čížove je Švejk po staričinu savjetu pošao na istok prema Radomyšlu misleći pri tom da u Budjejovice mora stići sa svake strane svijeta, pošao on bilo kojim putem.

U Malčínu mu se pridružio neki stari harmonikaš, koga je Švejk našao u gostionici kad je kupovao rakiju jer ima dobra milja do Radomyšla.
Harmonikaš je smatrao Švejka vojnim bjeguncem i savjetovao mu da pođe s njim u Horažďovice, gdje on ima udatu kćerku kojoj je muž također bjegunac. Harmonikaš se u Malčínu očito opio.
- Njezin muž je već dva mjeseca skriven u staji - nagovarao je Švejka - pa će i tebe ondje sakriti, tako da ćete ondje ostati sve do kraja rata. A kad budete dvojica, neće vam biti tužno.
Kad je to Švejk uljudno odbio, on se vrlo razljutio i otišao nalijevo u polje, prijeteći Švejku da ide k žandarima u Čižovu da ga prijavi.
Naveče je Švejk stigao u Radomyšl i u Donjoj ulici iza sv. Florijana našao gazdu Melichάreka. Kad mu je izručio pozdrav od njegove sestre iz Vrάža, nije to na gazdu nikako djelovalo.
Stalno je od Švejka tražio dokumente. Bio je to čovjek staroga kova, koji je stalno govorio o razbojnicima, skitnicama i tatima kojih se sva sila skita po čitavom písečkom kraju.
- Pobjegnu iz vojske, ne da im se služiti, pa lutaju po okolici i kradu gdje stignu - reče značajno gledajući Švejku u oči - svaki od njih izgleda kao da ne zna ni do pet nabrojiti.
- Da, da, ljudi se najviše ljute zbog istine - dodade, kad je vidio da Švejk ustaje s klupe. - Kad bi takav čovjek imao čistu savjest, tada bi sjedio i dao pregledati dokumente. Ali kad ih nema...
- E onda zbogom, čiko!
- Zbogom dakle, a drugi put se obratite na gluplјeg od mene!
Kad se Švejk uputio u tamu, starac je još dugo za njim gunđao:
- Ide u Budjejovice k svojoj pukovniji! Iz Tabora. A ništarija ide najprije u Horažďovice, a tek onda u Písek! Ta on tako putuje oko svijeta!
Švejk je opet putovao gotovo čitavu noć, sve dok nije negdje kod Putima naišao na stog slame u polju. Odgrnuo je malo slame i čuo sasvim blizu glas:
- Od koje si regimente? Kamo ideš?
- Od devedeset prve, u Budjejovice.
- A što ćeš tamo?
- Ondje je moj natporučnik.
Čuo je kako se kraj njega ne smije samo jedan čovjek, nego trojica. Kad se smijeh utišao, zapita ih Švejk od koje su oni regimente. Čuo je da su

dvojica od trideset pete pukovnije, a jedan od topništva, također iz Budjejovica.

Iz trideset pete pukovnije ti su vojnici pobjegli prije mjesec dana kad su ih odredili u maršklompaniju, a artiljerist je bjegunac još od same mobilizacije. On je odavde iz Putima, pa stog pripada njemu. Noću uvijek spava u stogu. Jučer ih je našao u šumi, pa ih je pozvao k sebi u svoj stog.

Svi su se nadali da će se rat završiti za mjesec-dva. Držali su da su Rusi već iza Budimpešte i u Moravskoj. Tako se pripovijeda po cijelom Putimu. Ujutro, prije zore, donijet će im dragunova majka doručak. Vojnici trideset pete pukovnije poći će zatim u Strakonjice, jer jedan od njih ima ondje tetu, a ona opet ima u brdima iza Sušice nekakva znanca koji ima pilanu, pa će ondje biti dobro skriveni.

- A ti od devedeset prve možeš također s nama ako hoćeš - nagovarali su Švejka. - Poseri se ti na svoga natporučnika!

- Ne ide to tako Iako - odgovori Švejk i zarije se, uvuče duboko u stog.

Kad se ujutro probudio, oni su već svi otišli, a netko mu je, vjerojatno dragun, stavio uz noge komad kruha za put.

Švejk je išao kroz šume i kod Štěkna se susreo s nekom skitnicom, starim čovjekom, koji ga je pozdravio kao starog druga gutljajem rakije.

- U ovom odijelu nemoj putovati - poučavao je Švejka. - Vojnička uniforma mogla bi ti se vraški osvetiti. Sad ima svagdje mnogo žandara, a prosjačiti ne možeš u tom odijelu. Dakako, žandari nas sada ne gone toliko kao prije, sada traže samo vas.

- Samo vas traže - ponovio je tako uvjerljivo da je Švejk odlučio da mu radije neće ništa govoriti o devedeset prvoj regimenti. Neka ga slobodno smatra za bjegunca. Zašto da kvari iluzije dobrom starom čovjeku?

- A kamo si se uputio? - upita ga skitnica začas, pošto su pripalili lule i polako obilazili selo.

- U Budjejovice.

- Isuse Kriste! - preplaši se skitnica. - Ondje će te začas spakovati i poslati na frontu. Nećeš se ni zgrijati. Moraš imati civilno odijelo, moraš hodati sav poderan i izigravati hroma čovjeka... Ali ne boj se ništa, sada idemo u Strakonjice, Volynj i Dub, a neće nas valjda đavo spriječiti da ne pribavimo kakvo civilno odijelo. U Strakonjicama ima još mnogo budalastih i poštenih ljudi koji još ostavljaju preko noći sve otvoreno, a danju uopće ništa ne zaključavaju. Sada u zimsko doba polaze susjedima

na razgovor, pa je lako doći do civilnog odijela. A što je tebi potrebno? Čizme imaš, dakle samo nešto odjeće. Je li ti vojnička kabanica stara?
- Stara je.
- Tada je možeš zadržati. Po selima već nose stare vojničke kabanice. Trebaju ti samo hlače i kaput. Kad pribavimo civilno odijelo, prodat ćemo vojničke hlače i kaput Židovu Herrmanu u Vodnjanima. On kupuje sve vojničko i preprodaje zatim po selima.
- Danas polazimo prema Strakonjicama - razvijao je dalje svoj plan. - Četiri sata hoda odavde nalazi se stara Schwarzenbergova ovčarnica. Imam ondje znanca ovčara, staroga, čiču, pa ćemo kod njega prenoćiti, a ujutro ćemo u Strakonjice, da negdje u okolici dignemo to civilno odijelo.
U ovčarnici je Švejk naišao na ugodnog starčića koji se sjećao kako je njegov djed pripovijedao o francuskim ratovima. Bio je kakvih dvadeset godina stariji od skitnice, pa je i njega kao i Švejka nazivao momkom.

- Eto vidite, momci - pričao im je kad su posjedali oko peći u kojoj su se kuhali krumpiri s ljuskom - tada je i moj djed dezertirao iz vojske, jednako kao taj tvoj vojnik. No uhvatili su ga u Vodnjanima i tako mu isprašili tur, da je koža s mesom otpala s njega. No može se reći da je još sretno prošao. Sin Jarešov iz Ražica kod Protivína, djed staroga Jareša, nadglednika ribnjaka, dobio je kao bjegunac u Píseku barut i olovo. Prije nego su pucali u njega u písečkim šančevima, trčao je kroz špalir vojnika i primio šest stotina udaraca štapovima, tako da je smrt bila za njega i olakšanje i otkupljenje. - A kad si ti pobjegao? - zapita uplakanih očiju Švejka.
- Poslije mobilizacije, kad su nas odveli u kasarne - odgovori Švejk shvaćajući da uniforma ne može pokolebati povjerenje starog ovčara.

- Jesi li šmugnuo preko zida? - upita radoznalo ovčar sjećajući se jamačno kako je pripovijedao njegov djed da je i on bježao preko vojarnskog zida.
- Druguda se nije moglo, djedo.
- A je li bilo mnogo stražara i jesu li pucali?
- Jest, djedo!
- A kamo si se sada uputio?
- Izgleda da je pobudalio - odgovori umjesto Švejka skitnica - hoće silom u Budjejovice. Znaš kako je, mlado - ludo, pa će sam jurnuti u svoju propast. Moram ga ja malo odškolovati. Pribavit ćemo nekako civilno odijelo, pa će biti sve u redu. Do proljeća ćemo nekako izdržati, a onda ćemo na rad kakvome seljaku. Ove će godine biti velika nestašica radnika, bit će gladi, pa se priča da će ove godine poslati sve skitnice na poljske radove. Stoga mislim da je bolje poći dobrovoljno. Bit će malo ljudi. Pobit će ih u ratu.
- Zar misliš - zapita ovčar - da se rat neće svršiti ove godine? A imaš i pravo, momče! Bilo je već dugih ratova. Dugi su bili napoleonski ratovi, pa po pričanju i švedski ratovi, sedmogodišnji ratovi. No ljudi su i zaslužili te ratove. Bog već nije mogao gledati kako se sve uzobijestilo. Već im ni ovčetina nije prijala, nisu je više htjeli jesti, dragi moji! Nekoć su dolazili ovamo kao na proštenje, da im prodam potajno kakvoga ovna, ali posljednjih su godina žderali samo svinjetinu i piletinu, pečenu na maslacu ili masti. Stoga se bog na njih razljutio zbog njihove obijesti, pa će se oni opet pribrati kad budu kuhali lobodu kao i za napoleonskih ratova. Ta već i naši vlastelini ne znaju šta bi od obijesti radili. Stari knez Schwarzenberg vozio se u običnoj kočiji, ali njegov balavi sin zaudara već automobilskim smradom. Bog će mu i gubicu namazati tim benzinom.
Voda u kojoj su se na peči kuhali krumpiri počela je već vreti, i tada stari ovčar nakon kratke stanke progovori proročki:
- Ali naš car neće pobijediti u ovom ratu. Nema u narodu nikakva oduševljenja za rat jer se nije htio okruniti češkom krunom, kao što kaže gospodin učitelj iz Strakonjica. Može on sada, kao što se kaže, obećavati med i mlijeko. Kad si, stari nitkove, obećao da ćeš se okruniti, tada si morao održati riječ.
- Možda će on to sada uraditi - primijeti skitnica.
- Fućkaju na to sada ljudi, momče - reče razdraženo ovčar. - Trebao bi čuti šta pričaju ljudi dolje u Skočicama kad se sastanu. Svaki ima po nekoga u

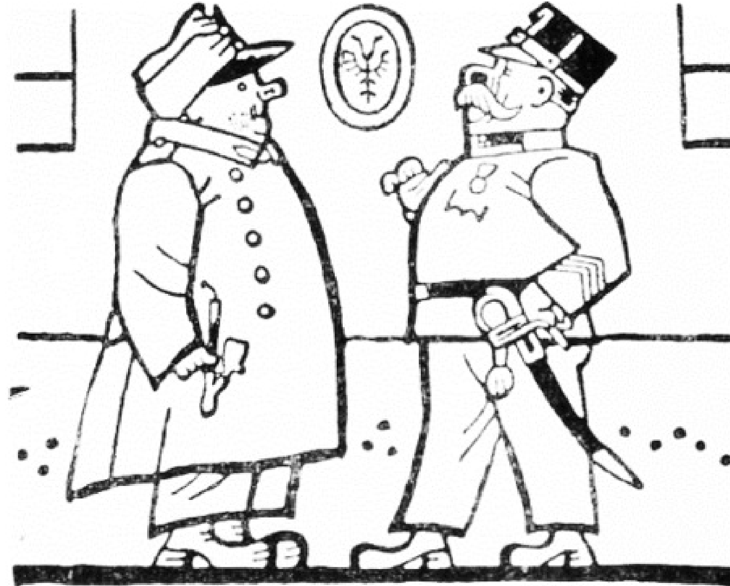
ratu, pa da čuješ šta govore. Poslije ovog rata doći će, vele, sloboda, neće više biti ni plemićkih dvorova ni careva, a kneževska će se imanja razdijeliti narodu. Već su zbog takvog govora žandari uhapsili nekog Koříneka, jer buni narod. Da, žandari imaju danas veliku moć.
- Imali su je i prije - javi se skitnica. - Ja se sjećam da je u Kladnu bio neki žandarmerijski kapetan, gospodin Rotter. On vam je odjednom počeo dresirati takozvane policijske pse, vučjake, koji mogu sve nanjušiti ako se izvježbaju. Tih svojih pasjih učenika imao je gospodin kapetan u Kladnu svu silu. Za njih je on imao posebnu kućicu u kojoj su ti psi živjeli kao grofovi. I tada se on odjednom sjetio da isproba svoje pse na nama, jadnim skitnicama. Izdao je dakle nalog da žandari u čitavom kladnjanskom kraju marljivo hvataju skitnice i predaju ih izravno njemu. Ja sam jednom tako išao od Lana i povukao se dosta duboko u šumu, ali uzalud, nisam stigao do lugarnice kamo sam namjeravao, jer su me uhvatili i odveli gospodinu kapetanu. Vi ne možete, ljudi, ni zamisliti, šta sam ja sve podnio od tih kapetanovih pasa. Kapetan je najprije dao da me dobro onjuše, a onda sam se morao penjati po ljestvama, pa kad sam bio na vrhu, pustili su za mnom na ljestve takva psa, i on me, životinja, skinuo s ljestava na zemlju, kleknuo na mene, režao i iskesio mi zube u lice. Zatim su toga gada odvukli, a meni su rekli da se sakrijem i da mogu ići kamo hoću. Uputio sam se u šumu, u dolinu Kačák, u jednu guduru, ali su već za pola sata stigla do mene dva vučjaka, oborila me na zemlju, i dok me je jedan držao za vrat, drugi je odjurio u Kladno, pa je za sat došao sam gospodin kapetan Rotter do mene sa žandarima, dozvao k sebi psa i dao mi petokrunku i dozvolu da mogu dva dana prosjačiti po kladnjanskom kraju. Ali tek štogod, otrčao sam u berounski kraj kao da mi gori pod petama, i više se nikada nisam pojavio u kladnjanskom kotaru. Klone ga se sve skitnice jer je gospodin kapetan na svima pravio pokuse. On je strahovito volio te pse. Pripovijedali su na žandarmerijskim stanicama, kad bi on došao na inspekciju pa bi gdje vidio vučjaka, da uopće nije inspicirao, nego je čitav dan s narednikom samo pio od radosti.
I dok je ovčar odlijevao vodu s krumpira i u zdjelu nalio kisela ovčjeg mlijeka, skitnica je i dalje pripovijedao svoje uspomene na žandarsku moć:
- U Lipnici je jedan žandarmerijski stražmeštar stanovao pod starim

gradom. Stanovao je u žandarmerijskoj stanici a ja sam, stara budala, uvijek mislio da žandarmerijska stanica mora biti negdje na istaknutom mjestu, na primjer na trgu ili gdje drugdje, a ne u kakvoj zabačenoj ulici. Prolazio sam dakle periferijom gradića i nisam gledao natpise. Išao sam od kuće do kuće, pa sam tako ušao u prvi kat neke kućice, otvorio vrata i zabugario: "Ponizno molim, udijelite jadnom siromahu!" Ali, moj gospodine, noge mi se ukočile od iznenađenja! Bila je to žandarmerijska stanica: puške uza zid, raspelo na stolu, spisi na policama, a car me upravo gleda sa slike nad stolom. I prije nego sam mogao što reći, priskoči k meni stražmeštar i opali mi na vratima takvu pljusku da sam sletio niz te drvene stepenice i nisam se zaustavio sve do Kejžlica. To vam je žandarska pravda.
I dadoše se na jelo, a onda odoše spavati u toplu sobu smjestivši se po klupama.
Noću se Švejk tiho obukao i izašao napolje. Na istoku je upravo izlazio mjesec, i Švejk je u njegovoj mladoj svjetlosti pošao na istok ponavljajući sam sebi: „Ta nije moguće da se neću dočepati tih Budjejovica!"
Kad je Švejk izašao iz šume, na desnoj je strani ugledao nekakav grad, pa je stoga zakrenuo na sjever, a onda opet na jug, gdje je ponovo ugledao nekakav grad. Bili su to Vodnjani. Obišao ga je spretno putem preko njiva, pa ga je jutarnje sunce pozdravilo na snježnim obroncima iznad Protivína.
- Samo naprijed! - govorio je sebi dobri vojak Švejk. - Dužnost zove! U Budjejovice moram stići!
Ali nesretnim slučajem, mjesto da pođe od Protivína na jug prema Budjejovicama, Švejk je pošao na sjever prema Píseku.
Oko podne ugleda Švejk pred sobom nekakvo selo. Spuštajući se s malenog brežuljka, Švejk pomisli: „Ovako se dalje ne može. Moram pitati kuda se ide u Budjejovice."
I ulazeći u selo, vrlo se iznenadio kad je na stupu kraj prve kuće pročitao ime sela: „Općina Putim."
- Isuse Kriste! - uzdahnu Švejk. - Ta ja sam opet u Putimu, gdje sam prespavao u stogu slame!
Ali poslije toga nije se više ništa iznenadio kad je iza ribnjaka iz bijelo okrečene kućice, na kojoj je visjela kokoš (kako su negdje nazivali carskoga orla), izašao žandar, kao pauk koji vreba žrtvu.

Žandar pođe pravo prema Švejku i ne reče ništa, nego samo upita:
- Kamo?
- U Budjejovice, svojoj regimenti.
Žandar se sarkastično nasmija:
- Ta vi dolazite iz Budjejovica! Budjejovice su vam ostale iza leđa!
I odvede Švejka na žandarmerijsku stanicu.
Putimski žandarmerijski stražmeštar bio je poznat po čitavoj okolici po svojem vrlo taktičnom i lukavom postupku. Nikada nije grdio ni pritvorene ni uhapšene ljude, nego ih je podvrgavao takvom unakrsnom ispitivanju da je i nevin čovjek morao priznati krivnju.
Dva njegova žandara sasvim su mu se prilagodila, pa se unakrsno preslušavanje uvijek vršilo uz smješkanje čitavog žandarmerijskog personala.
- Kriminalistika počiva na lukavosti i prijaznosti - običavao je govoriti žandarmerijski stražmeštar svojim potčinjenima. - Derati se na ljude, to nema nikakva smisla. S delinkventima i sumnjivim ljudima valja postupati fino, ali pri tom se mora paziti da se utope u obilju pitanja.
- Dobro nam došli, vojnice - pozdravi ga žandarmerijski stražmeštar - izvolite sjesti, sigurno ste umorni od puta. Pričajte nam kamo idete!
Švejk ponovi da ide u Češke Budjejovice, svojoj pukovniji.
- To znači da ste zalutali - nasmijano reče stražmeštar - jer vi dolazite od Čeških Budjejovica, kao što vas mogu uvjeriti. Nad nama visi geografska karta Češke. Pogledajte je, vojnice! Na jugu od nas nalazi se Protivín. Od Protivína na jug nalazi se Hluboká, a južno od nje leže Češke Budjejovice. Dakle vidite da ne idete u Budjejovice, nego iz Budjejovica.
Stražmeštar pogleda ljubazno Švejka, koji mirno i dostojanstveno reče:
- A ipak idem u Budjejovice!
Bila je to jača tvrdnja od Galilejeve: „A ipak se kreće!“, jer je Galilej jamačno izrekao ove riječi vrlo ljutito.
- Znate, vojniče - nastavljaše jednako prijazno stražmeštar - ja ću vas o tom razuvjeriti i vi ćete na kraju i sami doći do spoznaje da svako poricanje samo otežava priznanje.
- Imate potpuno pravo - reče Švejk - svako poricanje otežava priznanje i obratno.
- Eto vidite, vojniče, vi to i sami uviđate. Odgovorite mi iskreno: odakle ste pošli kad ste se uputili u te vaše Budjejovice. Namjerno kažem “vaše“,

jer jamačno postoje i druge neke Budjejovice koje leže negdje sjeverno od Putima i još nisu zabilježene ni na kakvoj karti.
- Pošao sam iz Tabora.
- A što ste radili u Taboru?
- Čekao sam vlak za Budjejovice.
- A zašto niste otputovali vlakom u Budjejovice?
- Jer nisam imao karte za vlak.
- A zašto vam kao vojniku nisu dali besplatnu vojničku kartu?
- Jer nisam imao uza se nikakvih dokumenata.
- E, tu smo! - reče pobjedonosno žandarmerijski stražmeštar jednom žandaru. - Nije on tako glup kao što se pravi, već počinje lijepo zapletati stvar.
I stražmeštar poče iznova, kao da nije čuo posljednji odgovor o dokumentima:
- Vi ste dakle pošli iz Tabora. A kamo ste išli?
- U Češke Budjejovice.
Izraz stražmeštrova lica postade nešto stroži, a pogled mu opet pade na kartu.
- Možete li nam pokazati na karti kojim ste putem išli u te Budjejovice?
- Ja se ne sjećam svih tih mjesta. Sjećam se samo da sam već jednom bio u Putimu.
Svi se od osoblja žandarmerijske stanice pogledaše ispitljivo, a stražmeštar nastavi ispitivanje:
- Vi ste dakle bili u Taboru na kolodvoru? Imate li što uza se? Dajte ovamo!
Kad su Švejka temeljito pretražili i našli samo lulu i šibice, zapita stražmeštar Švejka:
- Recite mi zašto nemate ništa, ama baš ništa kod sebe?
- Jer ništa ne trebam.
- Ah, moj bože - uzdahnu stražmeštar. - Teško je to s vama! Vi ste rekli da ste već jednom bili u Putimu. Šta ste tada ovdje radili?
- Išao sam preko Putima u Budjejovice.
- Eto vidite kako se pletete. Vi govorite da ste išli u Budjejovice, a sada smo vas maločas uvjerili da dolazite od Budjejovica.
- Jamačno sam išao u krugu.
Stražmeštar i opet izmijeni s čitavim osobljem stanice značajan pogled.

- Taj vaš krug liči mi na skitanje po okolici. Jeste li se dugo zadržali na taborskom kolodvoru?
- Do odlaska posljednjeg vlaka u Budjejovice.
- A što ste ondje radili?
- Razgovarao sam s vojnicima.

I opet žandarmerijski stražmeštar izmijeni vrlo značajan pogled sa svojim osobljem.
- A o čemu ste na primjer razgovarali i šta ste ih pitali?
- Pitao sam ih iz koje su pukovnije i kamo idu.
- Izvrsno! A niste li ih pitali koliko vojnika ima na primjer pukovnija i kako se ona dijeli?
- Nisam ih to pitao jer to već odavno znam napamet.
- Vi ste dakle savršeno upućeni u sastav naše vojske?
- Dakako, gospodine stražmeštre!
Nato stražmeštar baci svoj posljednji adut i pobjedonosno pogleda svoje žandare:
- Znate li ruski?
- Ne znam.
Stražmeštar namigne vodniku, pa kad su obojica izašla u susjednu sobu, stražmeštar, sav oduševljen i siguran u potpunu pobjedu, protare ruke i reče:
- Jeste li čuli? Ne zna ruski! Namazan je svima mastima! Sve je priznao,

samo ovo najvažnije nije. Sutra ćemo ga poslati u Písek gospodinu kotarskom. Kriminalistika počiva na lukavosti i prijaznosti. Vidjeli ste kako sam ga utopio obiljem pitanja. Tko bi to očekivao od njega? Izgleda tako blesavo i glupo, ali baš s takvima valja postupati lukavo. Sad ga nekamo smjestite, a ja idem napisati zapisnik.
I od podneva do večera žandarmerijski je stražmeštar nasmijana lica pisao zapisnik, u kojem se u svakoj rečenici ponavljala riječ: „Spionageverdächtig“.[76]
Dok je časak pisao čudnovatim službenim njemačkim jezikom, žandarmerijskom je stražmeštru Flanderki situacija postajala sve jasnija, pa je završio riječima: „So melde ich gehorsam, wird der feindliche Offizier heutigen Tages, nach Bezirksgendarmeriekomando Písek, überliefert“[77] nasmijao se uspjehu svojeg djela, dozvao žandarmerijskog vodnika i zapitao ga:
- Jeste li dali što jesti onom neprijateljskom oficiru?
- Prema vašoj zapovijedi, gospodine stražmeštre, hranu dobivaju samo oni koji su predvedeni i saslušani do dvanaest sati.
- Ovo je velik izuzetak - dostojanstveno reče stražmeštar - to je neki viši oficir, generalštabni oficir. Znate i sami da Rusi neće poslati u špijunažu kakvog kaprala. Pošaljite u gostionicu na Mačkovcu po kakav ručak. Ako više nemaju ništa, neka što skuhaju. Zatim neka skuhaju čaj s rumom i to pošalju amo. I nemojte ništa govoriti za koga je to. Ne pričajte uopće nikomu koga smo uhvatili. To je vojna tajna. A što on sad radi?
- Zamolio je malo duhana, pa sjedi u stražarnici i gleda tako zadovoljno kao da sjedi kod kuće. „Ovdje kod vas je lijepo toplo“, rekao je, „a peć vam ništa ne dimi? Meni se ovdje kod vas vrlo sviđa. A ako bi vam peć dimila, tada dajte očistiti dimnjak. Ali tek po podne, a nikada nemojte kad sunce stoji nad dimnjakom.“

- Baš je rafiniran! - reče oduševljeno stražmeštar. - Drži se kao da ga se čitava stvar ništa ne tiče. A ipak zna da će biti strijeljan. Takva čovjeka moramo poštovati premda nam je neprijatelj. Takav čovjek ide u sigurnu smrt. Ne znam da li bismo mi mogli to učiniti. Možda bismo se pokolebali, klonuli duhom. Ali on mimo sjedi i govori: „Ovdje kod vas je lijepo toplo, a peć vam ništa ne dimi.“ To je, gospodine vodniče, karakter! Za to treba čeličnih živaca, samozataje, čvrstine i oduševljenja... Kad bi u Austriji bilo takvog oduševljenja... ali ostavimo to radije! No i kod nas ima entuzijasta. Jeste li čitali u „Narodnoj politici“ o onom natporučniku Bergeru, artiljercu, koji se popeo na visoku jelu i ondje na grani uredio Beobachtungspunkt?[78] Kad su naši uzmakli, on nije mogao sići jer bi inače pao u zarobljeništvo. Tako je čekao dok naši opet protjeraju neprijatelja, a potrajalo je čitavih četrnaest dana dok se to dogodilo. Četrnaest dana proveo je gore na drvetu, a da ne umre od gladi, oglodao je čitav vrh i hranio se grančicama i četinama. A kad su naši došli, bio je tako iscrpen da se više nije mogao držati za drvo, pa je pao dolje i ubio se. Poslije smrti je odlikovan zlatnim križem za zasluge i hrabrost.
I stražmeštar ozbiljno nastavi:
- To je požrtvovnost, gospodine vodniče, to je junaštvo! ... Gle, kako smo se opet raspričali, požurite se naručiti objed i pošaljite ga dotle k meni!
Vodnik dovede Švejka, a stražmeštar mu prijateljski kimne da sjedne, pa mu najprije postavi pitanje ima li roditelje.
- Nemam.

Stražmeštru odmah padne na um da je bolje da nema, jer ga bar, jadnika, neće nitko oplakivati. I zagleda se pri tom u Švejkovo dobroćudno lice i potapša ga iznenada u nastupu dobroćudnosti po ramenu, nagne se k njemu i upita ga očinskim tonom:
- No, a kako vam se sviđa u Češkoj?
- Meni se svagdje u Češkoj sviđa - odgovori Švejk - na svome sam putu svagdje nailazio na vrlo dobre ljude.
Stražmeštar potvrdi kimanjem glave:
- Kod nas je narod vrlo dobar i drag. Desi se kadgod kakva krađa ili tučnjava, ali toga ima malo. Ja sam ovdje već petnaest godina, a kad sve saberem, na godinu ne dolazi više nego otprilike tri četvrtine ubistva.
- Pod tim mislite nedovršeno ubistvo? - zapita Švejk.
- Ne, ne mislim to. U petnaest godina desilo se samo jedanaest ubistava. Grabežnih je bilo pet, a ostalih šest je bilo sasvim običnih, koja ne vrijede bogzna što.
Stražmeštar umukne i prijeđe opet na svoju istražnu metodu:
- A što ste htjeli u Budjejovicama?
- Nastupiti službu u devedeset prvoj regimenti.
Stražmeštar zamoli Švejka da se vrati u stražarnicu, i to brzo, da ne bi zaboravio pripisati u svoj izvještaj kotarskom žandarmerijskom zapovjedništvu u Pìseku ovo: „Budući da savršeno vlada češkim jezikom, htio je pokušati da stupi u Budjejovičku 91. pješačku pukovniju.“
Stražmeštar veselo protrlja ruke radujući se bogato sakupljenom materijalu i tačnim rezultatima svoje istražne metode. Sjetio se pri tom svoga prethodnika stražmeštra Bürgera koji s predvedenim licima nije uopće razgovarao, ništa ih nije pitao, nego ih je odmah slao kotarskom sudu s kratkim izvještajem: „Prema vodnikovoj prijavi uhapšen zbog skitnje i prosjačenja.“ Zar je to kakvo preslušavanje?
I stražmeštar, gledajući ispisane strane svoga izvještaja, nasmijao se zadovoljno i izvukao iz svoga pisaćeg stola tajnu zapovijed zemaljskog žandarmerijskog zapovjedništva u Pragu s običnom oznakom „Strogo povjerljivo!“ i pročitao je još jedanput.
„Svima žandarmerijskim stanicama strogo se naređuje da s izvanredno pojačanom pažnjom prate sva lica koja prolaze njihovim rajonima. Pregrupiranje naše vojske u istočnoj Galiciji prouzrokovalo je da su neke ruske vojne jedinice, prešavši Karpate, zauzele položaje u unutrašnjosti

naše carevine, poradi čega je fronta pomaknuta dublje na zapad monarhije. Ova nova situacija omogućila je ruskim špijunima, s obzirom na pokretljivost fronte, da prodru dublje na teritorij naše monarhije, osobito u Šlesku i Moravsku, odakle je prema povjerljivim izvještajima vrlo mnogo ruskih špijuna doprlo i u Češku. Utvrđeno je da među njima ima mnogo ruskih Čeha, odškolovanih u visokim generalštabnim vojnim školama Rusije, koji savršeno vladaju češkim jezikom pa su naročito opasni kao špijuni, jer mogu, a sigurno će to i učiniti, širiti među češkim stanovništvom veleizdajničku propagandu. Zemaljsko zapovjedništvo naređuje stoga da se zadrže sva sumnjiva lica i da se poveća budnost, osobito na onim mjestima gdje se u blizini nalaze garnizoni, vojna središta i kolodvori kojima prolaze vojnički vlakovi. Zadržane valja odmah pretresti i otpraviti višoj instanciji."

Žandarmerijski stražmeštar Flanderka ponovo se zadovoljno osmjehnu i odloži tajnu zapovijed, „Sekretreservat", među ostale naredbe u koricama s natpisom „Povjerljive naredbe".

A bilo ih je mnogo, i sve ih je izradilo ministarstvo unutrašnjih poslova u suradnji s ministarstvom zemaljske obrane, pod koje je potpadala žandarmerija.

Na zemaljskom žandarmerijskom zapovjedništvu u Pragu jedva su stizali da ih umnože i razašalju svim stanicama.

Bila je tu:

Naredba o kontroli mišljenja stanovništva.

Uputa kako valja paziti u razgovoru s mještanima na to kako na njihovo mišljenje djeluju vijesti s ratišta.

Upit o tome kako se mjesno stanovništvo odnosi prema raspisanim ratnim zajmovima i sabiranjima.

Upit o raspoloženju unovačenih i onih koji su pred novačenjem.

Upit o raspoloženju članova mjesne samouprave i inteligencije.

Naredba da se odmah ustanovi kojim političkim strankama pripada mjesno stanovništvo i kako su jake pojedine političke stranke.

Naredba o kontroli djelatnosti vođa mjesnih političkih stranaka koje imaju pristalica u stanovništvu.

Upit o tome kakve novine, časopise i brošure dolaze u rajon žandarmerijske stanice.

Instrukcija o utvrđivanju s kim se druže lica sumnjiva zbog nelojalnosti, i

u čemu se očituje njihova nelojalnost.
Instrukcija o pronalaženju plaćenih doušnika i informatora iz redova mjesnog stanovništva.
Instrukcija za plaćene informatore iz redova mjesnog stanovništva, zapisane sa službom pri žandarmerijskoj stanici.
Svaki dan su dolazile nove instrukcije, upute i naredbe. Preplavljen obiljem tih izuma austrijskog ministarstva unutrašnjih poslova, stražmeštar Flanderka je imao čitavu gomilu zaostataka, a na upite je stereotipno odgovarao da je kod njega sve u redu i da se lojalnost mjesnog stanovništva može obilježiti oznakom I. a.
Austrijsko ministarstvo unutrašnjih poslova pronašlo je naime za lojalnost i privrženost monarhiji ove ljestvice: I. a, 1. b, I. c, - II. a, II. b, II. c, - III. a, III. b, III. c, - IV. a, IV. b, IV. c. Ova posljednja rimska četvorka spojena sa slovom „a“ znači veleizdaju i vješala, spojena sa slovom „b“ internaciju, a sa slovom „c“ nadzor i zatvor.
U kancelarijskom stolu žandarmerijskog stražmeštra nalazile su se svakojake tiskanice i kazala. Vlada je htjela znati o svakom građaninu šta on o njoj misli.
Stražmeštar Flanderka je lomio ruke od očaja nad tiskanicama koje su neumoljivo stizale svakom poštom. Čim bi ugledao poznate listovne omote sa žigom „Portofreidienstlich“[79], srce bi mu uvijek zakucalo, a noću, kad je o svemu tome razmišljao, dolazio je do uvjerenja da neće dočekati svršetak rata i da će ga zemaljsko žandarmerijsko zapovjedništvo lišiti i posljednjeg zrnca pameti, pa da neće moći uživati u pobjedi austrijskog oružja jer će tada imati u glavi ili jednu dasku više ili jednu manje. A kotarsko žandarmerijsko zapovjedništvo bombardira ga svaki dan pitanjima, zašto nije odgovorio na upit pod brojem:

72 345
–––- d,
721 a l f

kako je izvršena instrukcija pod brojem:

88 992
––––- z,

822 g f e h

kakve su praktične posljedice upute pod brojem:

123 456
–––– V
1292 b i r

itd.

Najviše mu je muke zadala instrukcija kako da nađe plaćene doušnike i informatore iz redova mjesnog stanovništva. I na kraju, budući da mu se učinilo nemogućim da bi mogao naći nekoga iz mjesta gdje počinju Blata i gdje je narod tako tvrde glave, palo mu na um da uzme u službu općinskog pastira koga su zvali: „Pepek, hop!“ Bio je to kreten koji je na taj poziv uvijek skočio. Jadnik, zanemaren i od prirode i od ljudi, bogalj koji je za nekoliko forinti godišnje i za mršavu hranu čuvao općinsku stoku.
Njega je dakle pozvao i rekao mu:
- Znaš li ti, Pepek, tko je stari Procházka?
- Me-e-e-e!
- Nemoj meketati, nego radije zapamti da tako zovu našeg cara. Znaš li tko je to car?
- To je Njegovo Veličanstvo!
- Dobro, Pepek! Onda zapamti ako gdje čuješ, kad ideš poslije ručka od kuće do kuće, da je naš car vol ili nešto slično, tada odmah dođi do mene i javi mi to. Dobit ćeš dvadeset filira, a ako čuješ kako netko govori da ne možemo pobijediti, ti opet dođi, razumiješ li, do mene i reci tko je to kazao, pa ćeš opet dobiti dvadeset filira. Ali ako čujem da si što sakrio preda mnom, zlo ćeš proći. Uhapsit ću te i sprovesti u Písek. A sada, hop!

Kad je Pepek skočio, dao mu je stražmeštar dva seksera i zadovoljno napisao izvještaj kotarskom žandarmerijskom zapovjedništvu da je već našao doušnika.
Sutradan dođe stražmeštru gospodin župnik i tajanstveno mu saopći da je jutros iza sela susreo općinskog pastira Pepeka Hop i da mu je taj pričao, kako je jučer stražmeštar rekao da je naš car vol i da mi nećemo pobijediti. Meee! Hop!
Poslije duljeg objašnjavanja i razgovora s gospodinom župnikom stražmeštar Flanderka dade uhapsiti općinskog pastira, i taj je kasnije na Hradčanima osuđen na 12 godina robije zbog veleizdaje, pobune, uvrede Veličanstva i drugih zločina i prestupaka.
Pepek Hop vladao se na sudu kao na paši ili među svojim susjedima. Na sva pitanja odgovarao je kozjim meketanjem, a nakon osude viknuo je u Meee, hop!“ i zaista skočio. Bio je zbog toga disciplinski kažnjen tvrdim ležajem u samici sa tri posta.
Ali otada je žandarmerijski stražmeštar bio bez doušnika, pa se morao zadovoljiti time da jednoga izmisli s fingiranim imenom, pa je tako stražmeštar povisio svoj dohodak za pedeset kruna mjesečno koje bi zapio u gostionici na Mačkovcu. Pri desetoj čaši spopala bi ga obično grižnja savjesti, pa mu je pivo bilo nekako gorko u ustima, te su susjedi uvijek govorili: „Danas nam je gospodin stražmeštar nekako tužan, kao da nije pri svojem raspoloženju.“ Tada bi on odlazio kući, a poslije njegova odlaska uvijek bi netko rekao: „Naši opet imaju u Srbiji pun tur,

pa nam je stražmeštar nekako zanijemio!“
A stražmeštar je bar kod kuće opet ispunio upitni arak: „Raspoloženje stanovništva: I. a.“
Gospodina su stražmeštra često mučile duge i besane noći. Neprestano je očekivao inspekciju, istragu. Noću je sanjao o vješanju, kako ga vode pod vješala i kako ga je napokon i sam ministar zemaljske obrane pod vješalima zapitao: „Wachtmeister, wo ist die Antwort des Cirkulärs

1789678
No ——— X. Y. Z.?[80]
2792

Ali gle sada! Kroz čitavu žandarmerijsku stanicu kao da iz svih kutova odjekuje stara lovačka lozinka: „Sretan lov!“ Žandarmerijski stražmeštar Flanderka nije nimalo sumnjao da će ga kotarski zapovjednik potapšati po ramenu i reći mu: „Ich gratuliere Ihnen, Herr Wachtmeister.“[81]
Žandarmerijski stražmeštar viđao je u duhu i druge zamamljive slike koje su se rodile u nekom naboru njegova činovničkog mozga: odlikovanje, brzo napredovanje u viši činovni razred i priznanje kriminalističkih sposobnosti koje mu otvaraju put u sjajnu karijeru.
Stražmeštar dozva vodnika i zapita ga:
- Jeste li dobili ručak?
- Da, donijeli su suho meso s kupusom i valjušcima, ali juhe više nije bilo. Popio je čaj i tražio još jedan.
- Dajte mu ga! - velikodušno pristane stražmeštar. - Kad popije čaj, dovedite ga k meni!
- Kako ste? Je li vam prljalo? - upita stražmeštar Švejka kad ga je vojnik za pola sata doveo sita i zadovoljna kao uvijek.
- Bilo je sasvim pristojno, gospodine stražmeštre, samo je moglo biti nešto više kupusa. Ali što da se radi, ja znam da je narudžba kasno stigla. Suho meso je bilo dobro sušeno, izgleda da je kod kuće sušeno od domaće svinje. I čaj s rumom izvrsno mi je prijao!
Stražmeštar se zagleda u Švejka i upita:
- Je li istina da se u Rusiji pije mnogo čaja? A imaju li ondje i ruma?
- Ruma ima po čitavom svijetu, gospodine stražmeštre!
„Samo se sad ne izmotavaj!“ pomisli u sebi stražmeštar.

„Trebao si prije paziti što govoriš!“ - I naginjući se Švejku, zapita ga povjerljivo:
- Ima li u Rusiji lijepih djevojaka?
- Lijepih djevojaka ima po čitavom svijetu, gospodine stražmeštre!
„Gle ti njega!“ pomisli ponovo stražmeštar. „Htio bi se sad nekako izvući!“ I stražmeštar izbaci glavni adut:
- A što ste htjeli raditi u 91. regimenti?
- Htio sam s njom na frontu.
Stražmeštar zadovoljno pogleda Švejka i primijeti:
- Sasvim ispravno! To je najbolji način kako da čovjek dospije u Rusiju!
- To je zaista vrlo dobro smišljeno! - nastavi pobjedonosno stražmeštar promatrajući pri tom kako njegove riječi djeluju na Švejka.
No iz njegovih očiju nije mogao pročitati ništa drugo nego potpuni mir.
„Taj čovjek ni trepavicom da trepne“, divio se u sebi stražmeštar, „to je sjajan vojnički odgoj! Da sam ja u njegovu položaju pa da to meni netko rekne, koljena bi mi se počela tresti...“
- Ujutro ćemo vas odvesti u Písek - reče tobože nehajno. - Jeste li već bili u Píseku?
- Jesam, godine tisuću devetsto i desete, na carskim manevrima.
Nakon ovog odgovora stražmeštrov je smiješak bio još ugodniji i pobjedonosniji. Osjećao je u duši da je svojim sistemom pitanja nadmašio sama sebe.
- A jeste li učestvovali na čitavim manevrima?
- Jesam, gospodine stražmeštre, kao infanterist.
I sada je Švejk, kao i prije, gledao mirno u stražmeštra, a ovaj se vrtio od radosti i nije mogao izdržati a da to odmah ne zapiše u izvještaj. Pozvao je vodnika da odvede Švejka, i dopunio je izvještaj ovim riječima:
„Njegov je plan bio ovakav: Uvući se u redove 91. pješačke pukovnije, prijaviti se odmah za frontu i prvom prilikom prijeći u Rusiju, jer je primijetio da mu je povratak zbog budnosti organa inače nemoguć. Potpuno je shvatljivo da bi u devedeset prvoj pukovniji mogao izvrsno prosperirati, jer je prema njegovu priznanju, do kojega je došlo nakon dugog unakrsnog ispitivanja, učestvovao već godine devetsto i desete na čitavim carskim manevrima u okolici Píseka kao infanterist. Odatle se vidi da se u svoj posao vrlo dobro razumije. Napominjem još da su navedene optužbe rezultat moga sistema unakrsnog ispitivanja.“

Na vratima se odjednom pojavi vodnik:
- Gospodine stražmeštre, on bi htio na zahod.
- Bajonet auf![82] - viknu stražmeštar. - Ali ne, dovedite ga amo!
- Vi hoćete na zahod? - upita ljubazno Švejka. - A nemate li pri tom kakve druge namjere?
I zagleda se u Švejkovo lice.
- Radi se zaista samo o velikoj nuždi, gospodine stražmeštre - odgovori Švejk.
- Samo da nije što drugo posrijedi - ponovi značajno stražmeštar uzimajući službeni revolver. - Ići ću i ja s vama!
- To je vrlo dobar revolver - reče putem Švejku. - Ima sedam metaka, a gađa precizno.
No prije nego su izašli u dvorište, dozva vodnika i potajno mu rekne:
- Vi nataknite bodež na pušku, pa kad on bude u zahodu, vi stanite iza zahoda, da nam se ne provuče kroz zahodsku jamu!
Zahod je bila mala obična drvena kućica, koja je stajala osamljena nasred dvorišta nad jamom s gnojnicom što je curila s nedaleke hrpe gnoja.

Bio je to već stari veteran, na kojem su vršile tjelesnu nuždu brojne generacije. Sada je na njemu sjedio Švejk koji se jednom rukom držao za konopac na vratima, dok je odostrag kroz prozorčić gledao vodnik u njegovu stražnjicu da se ne bi provukao kroz zahodsku jamu.
Sokolove oči žandarmerijskog stražmeštra bile su uperene na vrata, i

stražmeštar je razmišljao u koju nogu da puca ako pokuša bježati.
Ali vrata su se mirno otvorila i na njima se pojavio zadovoljni Švejk, koji se obrati stražmeštru:
- Nisam bio predugo unutra? Da vas nisam možda zadržao?
- O ne, nipošto - odgovori stražmeštar pomislivši u sebi: „Kakvi su to fini i pristojni ljudi! Zna što ga čeka, ali svaka čast. Do posljednjeg časa je pristojan. Da li bi naš čovjek bio takav, na njegovu mjestu?“
Stražmeštar sjede u stražarnicu kraj Švejka na prazan vojnički krevet žandara Rampe koji je do jutra bio u službi radi obilaska sela, ali je u to doba mirno sjedio u „Gostionici kod crnoga konja“ u Protivínu i igrao s postolarima marijaš, objašnjavajući u pauzama kako Austrija mora pobijediti.
Stražmeštar pripali lulu, napuniše lulu i Švejku, vodnik natrpa peć i žandarmerijska se stanica pretvorila u najugodnije mjesto na kugli zemaljskoj, u tihi kut i toplo gnijezdo u rani zimski sumrak kad se vode ugodni razgovori.
No svi su šutjeli. Stražmeštar je raspredao neku misao, koju je napokon i izrazio obraćajući se vodniku:
- Po mojem mišljenju špijune ne bi trebalo vješati. Čovjek koji se žrtvuje za svoju dužnost, za svoju, da tako kažemo, domovinu, treba da bude likvidiran na častan način, barutom i olovom, zar ne, gospodine vodniče?
- Svakako, valjalo bi ga samo strijeljati, a ne vješati - složio se s njim vodnik. - Recimo da i nas pošalju i reknu nam: „Morate doznati koliko Rusi imaju strojnih pušaka u svojem Maschinengewehrabteilungu!“[83] Mi bismo se na tu zapovijed prerušili i pošli bismo da izvidimo. Pa zar da me za to objese kao kakva grabežnog ubojicu?
Vodnik se tako uzrujao da je ustao i viknuo:
- Ja zahtijevam da me strijeljaju i pokopaju s vojnim počastima!
- Ali u tom grmu leži zec - javi se Švejk - ako je čovjek lukav, tada mu ne mogu nikada ništa dokazati.
- O mogu! - značajno reče stražmeštar - jer su i oni isto tako lukavi i imaju svoju metodu. Vi ćete se sami o tom uvjeriti!
- Vi ćete se, uvjeriti o tom - ponovi blagim tonom i prijazno se uz to nasmiješi. - Kod nas nikomu ne pomažu izmotavanja, zar ne, gospodine vodniče?
Vodnik potvrdno kimnu glavom i primijeti da je kod nekih ljudi stvar već

unaprijed izgubljena, tako da im ne pomaže ni maska potpunog mira, jer što čovjek izgleda mirniji, to je u tome jači dokaz njegove krivnje.
- Vi ste svršili moju školu, gospodine vodniče! - izjavi ponosno stražmeštar. - Mir je mjehur od sapunice, umjetni mir je corpus delicti.[84]
I prekidajući izlaganje o svojoj teoriji, obrati se na vodnika pitanjem:
- A što ćemo naručiti za večeru?
- Zar vi nećete večeras u gostionicu, gospodine stražmeštre?
S ovim pitanjem pojavio se pred stražmeštrom nov i težak problem koji je trebalo odmah riješiti.
A što bi bilo kad bi im taj špijun, iskoristivši njegovu noćnu odsutnost, umakao? Vodnik je doduše pouzdan i oprezan čovjek, ali ipak su mu već pobjegle dvije skitnice. Stvarno je to bilo tako da se jedne zime nije htio s njima natezati po snijegu sve do Píseka, tako da ih je u polju kod Ražica pustio i samo pro forma opalio hitac u zrak.
- Poslat ćemo našu baku po večeru, a ići će s vrčem po pivo - riješio je stražmeštar ovo teško pitanje. - Neka se baka malo prošeće!
I baka Pejzlerka, koja je kod njih služila, zaista se našetala.
Poslije večere stalno je hodala između žandarmerijske stanice i gostionice na Mačkovcu. Neobično brojni tragovi teških čizama bake Pejzlerke na toj spojnoj liniji govorili su jasno da stražmeštar potpuno nadoknađuje svoju nenazočnosti na Mačkovcu.
A kad se napokon baka Pejzlerka pojavila u gostionici sa porukom da se gospodin stražmeštar lijepo preporučuje i da moli da mu pošalju bocu rakije kontušovke, gostioničar nije više mogao izdržati od radoznalosti, pa zapita kakva to gosta imaju.
- Kakva gosta? - odgovori Pejzlerka. - Nekakva sumnjiva čovjeka! Prije nego sam otišla, obojica su ga držala oko vrata, a gospodin stražmeštar ga je gladio po glavi i govori mu: „Ah ti moj zlatni slavenski mladiću, moj mali špijunčiću!“
A kasnije, kad je već odavno prošla ponoć, vodnik je spavao i tvrdo hrkao, ispružen preko svoga kreveta i potpuno obučen.
Nasuprot njemu sjedio je stražmeštar s ostatkom kontušovke na dnu boce, držao je Švejka oko vrata, suze su mu tekle niz preplanulo lice, brci su mu bili slijepljeni od kontušovke i samo je brbljao:
- Priznaj da u Rusiji nemaju tako dobre kontušovke, priznaj da mogu mirno na spavanje! Priznaj to kao čovjek!

- Nemaju!
Stražmeštar se svali na Švejka.
- Obradovao si me, priznao si! Tako i treba da bude na preslušavanju. Ako si kriv, zašto da poričeš?
Ustao je i oteturao s praznom bocom u svoju sobu gunđajući:
- Da nisam pošao neizravnim p-p-putem, moglo je sve drugačije is-ispasti.
No prije nego se u uniformi svalio na svoj krevet, izvukao je iz pisaćeg stola svoj izvještaj i pokušao ga dopuniti ovim materijalom:
„Ich muss noch dazu beizufügen, dass die russische Kontuszowka[85] na osnovu § 56...“ I tu je napravio mrlju, polizao je i smješkajući se glupavo izvalio se na krevet i zaspao kao klada.
Pred jutro je žandarmerijski vodnik, koji je ležao na krevetu kraj suprotnog zida, počeo tako hrkati i fićukati kroz nos da je probudio Švejka. Švejk je ustao, prodrmao vodnika i legao opet da spava. Već su pijetli propjevali, a kad je i sunce izašlo, došla je baka Pejzlerka, koja se snom okrijepila od noćnog šetanja, da naloži vatru, ali je našla vrata otvorena i sve u dubokom snu. Petrolejka se na stražarnici još dimila. Baka Pejzlerka poče vikati i vući vodnika i Švejka s kreveta. Vodniku je rekla: „Kako se ne stidite spavati ovako obučeni kao stoka!“, a Švejka je opomenula da bar zakopča hlače kad vidi ženu.
Napokon je energično navalila na pospanog vodnika da ode probuditi gospodina stražmeštra, jer nije red da se tako dugo crkava.
- U dobre ste ruke pali - gunđala je baka Švejku, dok je vodnik budio stražmeštra - jedna veća pijanica od druge. Zapili bi i nos među očima. Meni su dužni plaću već treću godinu, a kad ih podsjetim da mi plate, stražmeštar mi uvijek rekne: „Šutite, bako, ili ću vas dati zatvoriti; mi dobro znamo da je vaš sin zvjerokradica i da krade i drva u vlastelinskoj šumi.“ I tako se s njima mučim već četvrtu godinu.
Baka duboko uzdahnu i nastavi s gunđanjem:
- Osobito se čuvajte pred stražmeštrom. On je umiljat čovjek, a zapravo je gad prvoga reda. On bi samo umakao i zatvarao ljude!
Stražmeštra je bilo vrlo teško probuditi. Vodnik se prilično namučio dok ga je uvjerio da je već jutro.
Konačno je progledao, protrljao oči i nejasno se prisjetio jučerašnjeg dana. Odjednom mu pade na um strašna misao koju je i izrekao,

gledajući nesigurno u vodnika:
- Zar nam je pobjegao?
- Koješta, on je pošten čovjek!
I vodnik poče hodati po sobi, zagleda se kroz prozor, a onda se opet vrati, otkinu komad novinskog papira na stolu i poče među prstima gužvati papirnu kuglicu. Vidjelo se na njemu da bi želio nešto reći.
Stražmeštar ga nesigurno pogleda i napokon, želeći biti siguran u ono što je samo slutio, reče:
- Ja ću vam, gospodine vodniče, pomoći. Vjerojatno sam opet jučer pravio kakve gluposti?
Vodnik pogleda prijekorno svoga pretpostavljenog i reče:
- Kad biste znali, gospodine stražmeštre, šta ste sve jučer napričali i o čemu ste sve govorili!
I priklonivši se stražmeštrovu uhu reče mu šapćući:
- Govorili ste da smo mi Česi i Rusi ista slavenska krv, da će Nikolaj Nikolajevič već iduće sedmice biti u Přerovu, da Austrija neće izdržati, pa neka on samo pri istrazi poriče i zapleće stvar ne bi li kako izdržao do vremena kad će ga kozaci osloboditi; da se sve to mora vrlo brzo slomiti i da će nastati vremena kao za husitskih ratova, pa će seljaci s mlatilima poći na Beč; da je naš car bolestan starčić i da će skoro otegnuti papke, da je car Vilim životinja, da ćete mu slati u zatvor novaca za poboljšanje hrane i još mnogo takvih stvari...
Vodnik odstupi od stražmeštra i nastavi:
- Svega se toga sjećam, jer sam na početku bio samo malo pripit. Ali kasnije sam se i ja naljoskao, pa se više ničega ne sjećam.
Stražmeštar pogleda vodnika i reče:

- A ja se opet sjećam kako ste vi govorili da smo mi prema Rusima patuljci, i kako ste pred našom bakom vikali: „Živjela Rusija!“
Vodnik se nervozno prošeta po sobi.
- Derali ste se kao bik - reče stražmeštar - i onda se svalili u krevet i počeli hrkati.
Vodnik stade kraj prozora i bubnjajući po staklu reče:
- Ni vi niste, gospodine stražmeštre, držali jezik za zubima pred tom našom bakom, i sjećam se da ste joj rekli: „Zapamtite, bako, da svaki car i kralj misli samo na svoj džep, pa zato i ratuje, makar i bio tako star kao naš Prochazka, koga više ne mogu pustiti iz zahoda da im ne zagadi čitav Schönbrunn.“
- Zar sam to rekao?
- Da, gospodine stražmeštre, to ste rekli prije nego ste pošli u dvorište da povraćate, pa ste još vikali: „Bako, gurnite mi prst u usta!“
- A i vi ste lijepe stvari govorili! - prekine ga stražmeštar. - Odakle ste izvukli tu glupost da će Nikolaj Nikolajevič biti češki kralj?
- Toga se ne sjećam - odgovori bojažljivo vodnik.
- Ta kako bi se i sjećali! Bili ste pijani kao duga, oči su vam bile kao u praseta, a kad ste htjeli izaći napolje, mjesto na vrata pošli ste na peć.
Obojica zamukoše, a onda dugu šutnju prekine stražmeštar ovim riječima:
- Ja sam vam uvijek govorio da je alkohol propast. Vi ne možete mnogo podnijeti, a ipak pijete. A šta bi bilo da vam je naš uhapšenik pobjegao?

Kako bismo to opravdali? Bože, glava hoće da mi pukne!
- Kažem vam, gospodine vodniče - nastavljaše stražmeštar - da je baš zato što nije pobjegao stvar potpuno jasna, da je to opasan i rafiniran čovjek. Kad ga budu preslušavali, on će reći da je ovdje bilo otvoreno i da smo bili pijani, pa da je mogao hiljadu puta pobjeći da se osjećao kriv. Jedino je sreća što se takvom čovjeku ne vjeruje, pa kad mi službeno prisegnemo da je to izmišljotina i drska laž toga čovjeka, tada mu neće pomoći ni bog, pa će imati na vratu jedan paragraf više. U njegovoj stvari to dakako ne igra nikakvu ulogu... Samo da me glava ne boli tako jako!
Šutnja. Začas opet reče stražmeštar:
- Pozovi amo baku!
- Čujte, bako - reče stražmeštar Pejzlerki kad ju je doveo vodnik, gledajući joj strogo u oči - pronađite negdje raspelo sa staklom pa ga donesite amo!
I na Pejzlerkin radoznali pogled stražmeštar viknu:
- Gledajte da ste što prije tu!
Stražmeštar izvuče iz stola dvije svjećice na kojima su bili tragovi pečatnog voska od pečaćenja službenih spisa, pa kad je konačno dojurila i Pejzlerka s raspelom, stražmeštar stavi križ između obadvije svjećice na rub stola, zapali svjećice i ozbiljno rekne:
- Sjedite, bako!
Zapanjena Pejzlerka spusti se na divan i preneraženo pogleda stražmeštra, svjećice i raspelo. Spopao ju je strah, pa kako je držala ruke na pregači, vidjelo se da joj se tresu i koljena.
Stražmeštar se ozbiljno prošeta oko nje i zaustavivši se drugi put pred njom progovori svečano:
- Sinoć ste bili svjedokinja velikog događaja, bako! To vaša glupa pamet možda i ne shvaća. Onaj vojnik je uhoda, špijun, bako.
- Isuse i Marijo! - viknu Pejzlerka. - Djevice Marijo Skočička!
- Tiše, bako! Da bismo što od njega ispipali, morali smo govoriti koješta. Čuli ste valjda kako smo čudne stvari pričali?
- Čula sam, molim - reče drhtavim glasom Pejzlerka.
- Ali sve smo to, bako, govorili samo zato da on prizna, da steknemo njegovo povjerenje. I to nam je pošlo za rukom. Izvukli smo iz njega sve. Uhvatili smo ga.
Tu stražmeštar načas prestade govoriti da popravi stijenj na svijećama, a zatim nastavi ozbiljno, gledajući strogo u Pejzlerku:

- Vi ste, bako, prisustvovali tom razgovoru pa ste upućeni u čitavu tajnu. To je službena tajna. Vi je ne smijete nigdje odati. Ni na smrtnoj postelji ne, jer vas inače neće smjeti ni pokopati na groblju.
- Isuse, Marijo i Josipe - zakuka Pejzlerku - kako sam ja nesretna što sam prekoračila prag ove kuće!
- Ne vičite, bako, ustanite, priđite k raspelu, dignite uvis dva prsta desne ruke! Položit ćete zakletvu. Ponavljajte riječi za mnom!
Pejzlerku otetura do stola stalno kukajući:
- Djevice Marijo Skočička, zašto sam prekoračila prag ove kuće?!
A s križa ju je gledalo izmučeno Kristovo lice, svjećice su se dimile i sve je to Pejzlerki izgledalo kao nešto strašno i nadzemaljsko. Sva se gubila u tome, koljena su joj se tresla, a ruke su joj drhtale.
Podigla je uvis dva prsta, a žandarmerijski stražmeštar poče važno i svečano govoriti:
- Zaklinjem se bogu svemogućem i vama, gospodine stražmeštre, da o onom što sam ovdje čula i vidjela, do svoje smrti neću nikome reći ni riječi, makar me ne znam tko pitao. Tako mi bog pomogao!
- Poljubite još, bako, raspelo - naloži joj stražmeštar pošto je Pejzlerka uz strahovito jecanje izrekla zakletvu i pobožno se prekrižila.
- Tako, a sad opet odnosite raspelo onamo gdje ste ga i dobili, pa recite da sam ga trebao za preslušavanje!
Satrvena Pejzlerka na prstima izađe iz sobe noseći raspelo, i kroz prozor se moglo vidjeti kako se neprestano obazire na žandarmerijsku stanicu, kao da bi se htjela uvjeriti da to nije bio samo san, nego da je zaista maločas doživjela nešto strašno u svojem životu.
Stražmeštar je dotle prepisivao svoj izvještaj što ga je noću nadopunio packama koje je polizao zajedno s rukopisom, kao da je na papiru bila marmelada.
Sada je izvještaj potpuno preradio i sjetio se da ipak nije postavio jedno pitanje. Naložio je dakle da mu dovedu Švejka i upitao ga:
- Znate li fotografirati?
- Znam.
- A zašto ne nosite sa sobom fotografski aparat?
- Jer ga nemam - glasio je iskren i jasan odgovor.
- A kad biste ga imali, da li biste fotografirali? - zapita stražmeštar.
- Kad bi imala baba s čim, otišla bi u Rim - odgovori prostodušno Švejk,

mimo podnesavši ispitljiv pogled gospodina stražmeštra kojega je opet, baš sada, tako zaboljela glava da nije mogao izmisliti nikakvo drugo pitanje, nego ovo:
- A je li teško fotografirati kolodvor?
- Lakše nego što drugo - odgovori Švejk - jer se ne miče i jer kolodvor stalno stoji na jednom mjestu, a čovjek mu ne mora ni govoriti da napravi ljubazno lice.
Stražmeštar je dakle mogao dopuniti svoj izvještaj: „Zu dem Bericht No 2172, melde ich...“[86]
I stražmeštar se raspisao: „Između ostalog, kad sam ga unakrsno ispitivao, priznao je da zna fotografirati i da najradije fotografira kolodvor. Fotografski aparat nije doduše kod njega nađen, ali misli se da ga negdje skriva i da ga ne nosi sa sobom zato da odvrati od sebe pažnju, što potvrđuje i njegovo vlastito priznanje da bi fotografirao kad bi imao aparat uza se.“
Stražmeštar, kome je glava bila teška od sinoćnog bančenja, sve se više zapletao u izvještaj o fotografiranju pa je pisao dalje:
„Sigurno je da je prema njegovu vlastitom priznanju jedino činjenica što nije imao uza se fotografskog aparata, spriječila da ne fotografira kolodvorske zgrade i uopće mjesta koja su strateški važna, i neosporno je da bi to učinio da je imao uza se fotografski aparat, koji je sakrio. Može se zahvaliti samo činjenici što nije imao uza se fotografskog aparata da kod njega nisu nađene nikakve fotografije.“
- To je dovoljno! - reče stražmeštar i potpisa se.
Stražmeštar je bio potpuno zadovoljan svojim djelom, pa ga pročita vodniku s velikim ponosom.
- Ovo mi je dobro pošlo za rukom! - reče vodniku. - Eto vidite, tako se pišu izvještaji. U izvještaju mora biti sve. Preslušavanje, moj gospodine, nije tako jednostavna stvar, no glavno je da se sve lijepo unese u izvještaj, da oni gore blenu kao telad. Dovedite ga dakle još jednom, da završimo s njim!
Kad je Švejk doveden, ozbiljno mu progovori stražmeštar:
- Sad će vas gospodin vodnik odvesti u Písek na Bezirksgendarmeriekommando. Prema propisu morao bih vam staviti na ruke lance. Ali jer mislim da ste vi pristojan čovjek, ne ćemo vam stavljati lance na ruke. Ja sam uvjeren da ni putem nećete pokušavati da

pobjegnete.
I stražmeštar, očito dirnut pogledom na dobrodušno Švejkovo lice, doda još ovo:
- I nemojte me zadržati u lošoj uspomeni. Povedite ga, gospodine vodniče, evo vam izvještaja.
- Zbogom ostajte! - reče Švejk meko. - Hvala vam, gospodine stražmeštre, za sve što ste za mene uradili, pa kad budem imao prilike, ja ću vam pisati, a ako budem još kada prolazio ovuda, svakako ću vas posjetiti.
I Švejk izađe s vodnikom na ulicu, pa tko god bi ih sreo zadubene u prijateljski razgovor, svatko bi ih smatrao za stare znance koji slučajno idu istim putem u grad, recimo u crkvu.
- Nikada ne bih pomislio - pričao je Švejk - da je put u Budjejovice spojen s takvim poteškoćama. To me podsjeća na onaj slučaj s mesarom Chaurom iz Kobylisa. On je jedne noći došao na Moranj do spomenika Palackome, pa je obilazio oko njega sve do jutra, jer mu se činilo da je onaj zid bez kraja i konca. Bio je zbog toga sav očajan, a ujutru je bio tako iznemogao da je počeo dozivati patrolu, pa kad su policajci došli, zapitao ih je kuda se ide u Kobylise, jer on već hoda oko zida pet sati, a stalno mu nema ni kraja ni konca. Policajci su ga poveli sa sobom, a on im je u samici sve porazbijao.
Vodnik nije na to rekao ni riječi, samo je u sebi mislio: „šta mi to pričaš? Opet počinješ pričati bajke o Budjejovicama.“
Prolazili su mimo ribnjaka, pa Švejk radoznalo upita vodnika ima li u okolici mnogo ribokradica.
- Ima ih sva sila - odgovori vodnik. - Prijašnjeg su stražmeštra htjeli baciti u vodu. Ribnjački stražar opalio im u zadnjicu sačmu, ali to ništa ne smeta. U hlačama nose komad lima.
I vodnik se raspriča o napretku, kako ljudi sve pronađu i kako jedan čovjek vara drugoga, pa razvije novu teoriju da je ovaj rat velika sreća za čovječanstvo, jer će u tim borbama uz vrijedne ljude poginuti i bitange i nitkovi.
- Ima ionako previše ljudi na svijetu - reče promišljeno - jedan već potiskuje drugoga i ljudi su se razmnožili da je strahota.
Stigli su do nekog svratišta.
- Danas vraški duva - reče vodnik - pa mislim da nam štamprl rakije neće škoditi. Ne govorite nikomu ništa da vas vodim u Písek! To je državna

tajna.
Vodniku je projurila kroz mozak instrukcija zemaljskih vlasti o sumnjivim i uočljivim ljudima i o dužnosti svake žandarmerijske stanice: „Njih valja isključiti iz dodira s mjesnim stanovništvom, pa valja strogo paziti da prilikom sprovođenja višim instancijama ne dolazi do suvišnih razgovora s prolaznicima.“
- Ne smijemo odati tko ste vi - poče iznova vodnik. - Nikoga se ne tiče što ste uradili. Ne smije se širiti panika.
- Panika je u ovim ratnim vremenima opasna stvar - nastavi on. - Ako netko nešto rekne, već se to raširi kao lavina po cijelom kraju. Razumijete li?

- Ja neću širiti paniku - reče Švejk i održa riječ. Kad se gostioničar upustio s njima u razgovor, Švejk mu je sasvim ozbiljno rekao:
- Brat mi veli da ćemo u jedan sat biti u Píseku.
- A vaš je brat na dopustu? - upita radoznali gostioničar vodnika koji je, ne trepnuvši očima, drsko odgovorio:
- Danas mu već dopust završava!
- Nadmudrili smo ga! - reče vodnik, smješkajući se Švejku, kad je gostioničar nekamo otrčao. - Samo da ne bude panike! Ratno je doba.
Kad je vodnik prije, ulaska u svratiste rekao da misli da štamprl rakije ne može škoditi, bio je optimist, jer je zaboravio na to što može biti od mnogo štamprla, ali kad ih je ispio dvanaest, sasvim je odlučno izjavio da se zapovjednik kotarske žandarmerijske stanice do tri sata nalazi na ručku, pa je uzaludno dolaziti onamo prije, a osim toga upravo počinje snježna vijavica. Ako stignu do četiri sata po podne u Pisak, imat će još vremena napretek. Do šest sati ima dosta vremena. Hodat će po tami, kao što pokazuje današnje vrijeme. A sasvim je svejedno da li idu već sada ili tek kasnije. Písek im ne može uteći.
- Budimo sretni što sjedimo u toplom - odluči on. - Za takva nevremena mnogo je gore onima u rovovima nego nama kraj peći.
Velika i stara kaljeva peć usijala se od vrućine i vodnik je ustanovio da se vanjska toplina može vrlo zgodno dopuniti unutrašnjom toplinom s pomoću slatkih i žestokih rakija, kako kažu u Galiciji.
Gostioničar, iako na osami, imao je osam vrsta takvih rakija. Dosađivao se i pio ih uz zvukove snježnog vihora koji je zavijao iza svakog ugla kuće.
Vodnik je stalno nudio gostioničara da ne zaostaje za njim, i prigovarao mu da malo pije, što je bila očigledna nepravda, jer se gostioničar jedva držao na nogama i neprestano je htio igrati ferbl, te je tvrdio da je noćas čuo s istoka gruvanje topova, na što mu je vodnik štucajući prigovarao:
- Samo ne širite paniku! Protiv toga imamo in-in-strukcije.
I počeo je tumačiti da su instrukcije skup najnovijih naredaba. Pri tom je odao nekoliko tajnih zapovijedi. No gostioničar nije više ništa shvaćao, samo je još mogao izjaviti da se instrukcijama ne može dobiti rat.
Bio je već mrak kad je vodnik odlučio da pođu u Písek. U vijavici nije se vidjelo dalje od nosa, pa je vodnik stalno govorio:
- Samo naprijed za nosom sve do Píseka!
Kad je to rekao treći put, njegov se glas nije čuo sa ceste, nego odnekud

odozdo, kamo se vodnik skotrljao niz snježni obronak. Opirući se o pušku jedva se opet uzverao na cestu. Švejk je čuo kako se prigušeno smije i govori: „Sklizavica.“ No začas ga opet nije čuo, jer se ponovo poskliznuo niz strminu, ali je pri tom tako dreknuo da je nadvikao vjetar:
- Past ću, panika!
Vodnik se pretvorio u marljiva mrava koji se nakon pada uvijek grčevito vere uzbrdo.
Vodnik je pet puta ponovio ovaj izlet niz strminu, a kad se opet našao uz Švejka, rekao mu je bespomoćno i očajnički:
- Ja bih vas vrlo lako mogao izgubiti.
- Ne bojte se, gospodine vodniče - reče Švejk. - Najbolje će biti da se svežemo. Onda se ne možemo jedan drugomu izgubiti. Imate li sa sobom lance?
- Svaki žandar uvijek mora nositi sa sobom lance - reče važno vodnik teturajući oko Švejka. - To je naš svagdašnji kruh.
- Hajde da se onda svežemo! - nagovarao ga Švejk. - Pokušajmo i to!
Vodnik je majstorskim pokretom pričvrstio jedan kraj lanca na Švejkovu ruku, a drugi kraj na zapešće svoje desnice; sada su bili spojeni kao blizanci. Posrćući po cesti, nisu se mogli odijeliti, pa je vodnik vukao Švejka preko gomila kamenja, a kad je pao, povukao je i Švejka sa sobom. Pri tom im se lanac tako urezivao u ruku da je vodnik konačno rekao da se ovako dalje ne može i da se lanac mora skinuti s ruku. Poslije dugog i uzaludnog nastojanja da skine lanac sa svoje i Švejkove ruke, vodnik uzdahnu:
- Mi smo sjedinjeni za sve vijeke vjekova.
- Amen! - doda Švejk i oni nastaviše mučan put.

Vodnika je zahvatila duševna depresija, pa kad su nakon strašnih muka kasno uveče stigli u Písek na žandarmerijsko zapovjedništvo, on je na stepenicama sasvim satrveno rekao:
- Sad će biti strašno. Mi se ne možemo razdvojiti.
I zaista je bilo strašno kad je stražmeštar poslao po zapovjednika stanice, kapetana Königa.
Prve su kapetanove riječi bile:
- No, duhnite mi u usta!
- Sada razumijem - reče kapetan koji je neprijeporno procijenio situaciju svojim finim, prokušanim njuhom - rum, kontušovka, ljuta, oskorušovača, orahovača, višnjevača i vanilinka.
- Gospodine stražmeštre - obrati se on svome podređenom - evo vidite kako ne smije izgledati žandar. Ovakvo vladanje predstavlja prijestup o kojem će raspravljati vojni sud. Svezao se s delikventom lancem. Došao je nalokan, total besoffen.[87] Dopuzao je kao životinja! Skinite im lanac!
- Šta je? - obrati se vodniku koji mu je slobodnom rukom naopako salutirao.
- Pokorno javljam, gospodine kapetane, donio sam izvještaj.
- I o vama će otići izvještaj sudu - reče kratko kapetan. - Gospodine stražmeštre, zatvorite obojicu, a ujutro ih dovedite na preslušavanje. Izvještaj iz Putima prostudirajte i pošaljite mi ga u stan.
Kapetan žandarmerijskog zapovjedništva u Píseku bio je vrlo služben čovjek, dosljedan u proganjanju podređenih i izvrstan administrativac.

U žandarmerijskim stanicama njegova kotara nije nikad vladalo zatišje. Oluja se pojavljivala sa svakim dopisom potpisanim od kapetana, koji je čitav dan dijelio ukore, opomene i prijetnje za čitav kotar.
Otkada je započeo rat, nad žandarmerijskim stanicama písečkog kotara lebdjeli su teški oblaci.
Bilo je to pravo sablasno raspoloženje. Gromovi su birokratizma grmjeli i udarali u žandarmerijske stražmeštre, vodnike, momčad i namještenike. Za svaku glupost kapetan je stavljao ljude pod disciplinsku istragu.
- Ako hoćete da pobijedimo u ratu - govorio je na svojim inspekcijama žandarmerijskih stanica - tada „a“ mora biti „a“, a svako „b“ mora biti „b“. Svagdje mora biti tačka na „i“.
Uvijek je oko sebe njušio izdaju i bio uvjeren da svaki žandar u njegovu kotaru ima nekakve grijehe u vezi s ratom i da svaki od njih u to ozbiljno doba ima po kakav propust u službi.
A odozgo su ga bombardirali dopisima, u kojima je ministarstvo zemaljske obrane upozoravalo da prema izvještajima ministarstva vojske mnogi vojnici iz písečkog kotara prelaze na stranu neprijatelja.
I gonili su ga da izviđa lojalnost građana u svojem kotaru. Bilo je to strašno. Žene iz okolice pratile su svoje muževe u vojsku, a on je znao da ti muževi sasvim sigurno obećavaju svojim ženama da se neće dati ubiti za svoga cara.
Crno-žute horizonte počeli su zastirati oblaci revolucije. U Srbiji i u Karpatima prelazili su neprijatelju čitavi bataljuni. Prešla je i dvadeset osma pukovnija i jedanaesta pukovnija. U posljednjoj su bili vojnici iz písečkog kraja i kotara. U to predrevolucionarno, zagušljivo doba stigli su regruti iz Vodnjana s karanfilima od crnog organtina. Kroz písečki kolodvor prolazili su vojnici iz Praga i bacali cigarete i čokoladu, koje su im dodavale u marvene vagone gospođe iz višeg písečkog društva.
A kad je prošao jedan maršbataljon i nekoliko písečkih Židova viknulo: „Heil, nieder mit den Serben!“[88], dobili su nekoliko tako snažnih pljusaka da se nedjelju dana nisu mogli ni pokazati na ulici.
I dok su se odigravale ove epizode koje su jasno dokazivale da je himna „Bože živi, Bože štiti!“, koja se svirala na crkvenim orguljama, samo tanka pozlata i opće licemjerje - dotle su iz žandarmerijskih stanica stizali poznati odgovori na upite à la Putim da je sve u najboljem redu, da nema nikakve agitacije protiv rata i da se raspoloženje stanovništva može

označiti rimskom jedinicom A, a oduševljenje rimskom jedinicom a - b.
- Vi niste žandari, nego općinski policajci - govorio je na svojim inspekcijama. - Mjesto da izoštrite svoju pažnju za hiljadu procenata, vi se polagano pretvarate u stoku.
Učinivši ovakvo zoološko otkriće, on bi još dodao:
- Valjate se lijepo kod kuće i mislite u sebi: Mit ganzem Krieg kann man uns am Arsch lecken.[89]
Zatim je uvijek slijedilo nabrajanje svih dužnosti nesretnih žandara, predavanje o tome kakva je čitava situacija i kako sve to treba uzeti ozbiljno u ruke, da bi uistinu bilo onako kako treba da bude. Nakon ovog prikaza sjajne slike žandarmerijskog savršenstva, koje jača austrijsku monarhiju, slijedile su prijetnje, disciplinske istrage, premještaji i psovke.
Kapetan je bio čvrsto uvjeren da on stoji ovdje na straži, da on nešto spasava i da su svi ti žandari iz potčinjenih mu žandarmerijskih stanica lijena fukara, egoisti, podlaci i varalice koji se uopće ni u šta drugo ne razumiju, nego u rakiju, pivo i vino. A budući da imaju neznatne prihode, primaju mito da bi mogli lokati, i uništavaju Austriju polako, ali sigurno.
Jedini čovjek u koga je imao povjerenja, bio je njegov stražmeštar na kotarskom zapovjedništvu koji je uvijek u gostionici govorio: „Opet je danas bilo lakrdije s našim starim blezganom ...“

* * *

Kapetan je proučavao izvještaj žandarmerijskog stražmeštra iz Putima o Švejku. Pred njim je stajao njegov žandarmerijski stražmeštar Matejka i mislio u sebi neka kapetan i njegovi izvještaji idu do sto đavola jer ga dolje kod Otave čekaju na partiju „šnapsla“.
- Posljednji put sam vam rekao, Matejka - poče kapetan - da je najveći blesan kojega sam ikad upoznao žandarmerijski stražmeštar iz Protivína, ali ovim ga je izvještajem nadmašio stražmeštar iz Putima. Taj vojnik kojega je doveo onaj lopov, pijani vodnik, s kojim je bio svezan kao pas, uopće nije špijun. To je svakako najobičniji dezerter. U izvještaju piše takve gluposti da će i malo dijete na prvi pogled razabrati da je taj klipan bio pijan kao kakav papin prelat.
- Dovedite mi odmah toga vojnika - naloži, pošto je još časak studirao izvještaj iz Putima. - Nikada u životu nisam vidio takvu gomilu gluposti, a osim toga on nam s tim sumnjivim klipanom šalje takva vola kao što je

taj njegov vodnik. Ovi me ljudi još premalo poznaju, ne znaju kako mogu biti opasan. Sve dok im se od straha triput na dan ne napune gaće, oni misle da mogu na meni i drva cijepati.
I kapetan se raspričao kako se sada žandarmerija negativno odnosi prema svim naredbama i kako sastavlja izvještaje iz kojih se odmah vidi da svaki takav stražmeštar pravi iz svega toga šalu, samo da stvar još više zamrsi.
Kad ih odozgo obavijeste da nije isključena mogućnost da se po zemlji skitaju špijuni, takvi žandarmerijski stražmeštri odmah počnu fabricirati špijune naveliko, pa ako rat potraje još neko vrijeme, sve će se pretvoriti u veliku ludnicu. Neka u kancelariji pošalju brzojav u Putim da stražmeštar dođe sutra u Písek. On će mu već taj „golemi događaj”, o kojem piše u početku svojeg izvještaja, izbiti iz glave.
- Iz koje ste pukovnije pobjegli? - dočeka kapetan Švejka.
- Ni iz jedne.
Kapetan pogleda Švejka i ugleda na njegovu mirnom licu toliko bezbrižnosti da upita:
- Kako ste došli do uniforme?
- Svaki vojnik dobiva uniformu kad stupi u vojsku - odgovori Švejk s blagim smiješkom. - Ja služim u 91. pukovniji i ne samo da nisam iz nje pobjegao, nego naprotiv.
Riječ „naprotiv“ Švejk je izrekao s takvim naglaskom da ga je kapetan žalosno pogledao i zapitao:
- Kako to naprotiv?
- To je vrlo jednostavna stvar - odgovori Švejk - ja idem u svoju pukovniju, ja je tražim i ne bježim od nje. Ja ništa drugo ne želim, nego da što prije dođem u svoju pukovniju. Ja sam od toga već sasvim nervozan što se vjerojatno udaljujem od Čeških Budjejovica, kad pomislim da me ondje čeka čitava regimenta. Gospodin stražmeštar u Putimu pokazao mi je na karti da su Budjejovice na jugu, a on me mjesto onamo uputio na sjever.
Kapetan odmahnu rukom kao da bi htio reći: „Pravi on i gore stvari, a ne samo da upućuje ljude na sjever.“
- Vi dakle ne možete naći svoju pukovniju - zapita kapetan - vi ste pošli da je potražite?
Švejk mu objasni čitavu situaciju. Spomenuo je Tabor i sva mjesta kroz koja je išao u Budjejovice: Milevsko - Květov - Vráž - Malčín - Čižová -

Sedlec - Horažďovice - Radomyšl - Putim - Štěkno - Strakonjice - Volynj - Dub - Vodnjany - Protivín i opet Putim.
Švejk je s golemim oduševljenjem prikazao svoju borbu sa sudbinom, kako je svom silom, ne mareći za zapreke, nastojao da dođe svojoj devedeset prvoj pukovniji u Budjejovice i kako je sav njegov napor ostao uzaludan.
Govorio je vatreno, a kapetan je mehanički crtao olovkom na komadiću papira zatvoreni krug iz kojega Švejk nije mogao nikako izaći kad se uputio svojoj pukovniji.
- To je bio herkulski napor - rekao je kapetan konačno, pošto je sa zadovoljstvom saslušao Švejkovo pričanje kako mu je mrsko što tako dugo nije mogao stići do svoje pukovnije - morao je to biti divan prizor kad ste se vrtjeli oko Putima.
- Moglo se to već tada urediti - reče Švejk - da nije bilo gospodina stražmeštra u tom nesretnom gnijezdu. On me uopće nije pitao ni za ime ni za pukovniju, i bilo mu je sve to nekako vrlo čudnovato. On me je trebao otputiti u Budjejovice, i u kasarni bi mu već rekli jesam li ja onaj Švejk koji traži svoju regimentu, ili kakav sumnjiv čovjek. Danas sam već mogao biti drugi dan u svojoj pukovniji i izvršavati svoje vojne dužnosti.
- A zašto ih niste u Putimu upozorili da se radi o nesporazumu?
- Jer sam vidio da je uzaludno s njim razgovarati. To mi je već govorio stari gostioničar Rampa na Vinohradima kad mu je netko htio ostati dužan, da čovjek ima kadšto takvih momenata da je na sve gluh kao top.
Kapetan nije dugo razmišljao, nego je samo pomislio da je takvo kružno putovanje čovjeka koji želi da stigne do svoje pukovnije, znak potpune ljudske degeneracije, pa je dao u kancelariji otipkati na stroju ovaj dopis, držeći se svih pravila i ljepota službenog stila:
„Slavnom zapovjedništvu c. i kr. 91. pješačke pukovnije ...
u Češkim Budjejovicama
U prilogu predvodi se Josef Švejk, po izjavi dotičnoga infanterist iste pukovnije, zadržan na osnovu svoje izjave u Putimu, kotar Písek, od žandarmerijske stanice, sumnjiv zbog dezerterstva. Isti navodi da ide u svoju gore označenu pukovniju. Predvedeni je omanjeg, čvrstog stasa, lica i nosa pravilna, plavih očiju, bez naročitog znaka. U prilogu pod br. 1. šalje se račun za prehranu istoga s molbom da se prenese na račun ministarstva zemaljske obrane i da se potvrdi primitak predvedenoga. U

prilogu pod C-l šalje se na potvrdu popis vojnih predmeta koje je uhapšeni imao na sebi na dan svoga uhapšenja.“

Putovanje vlakom od Píseka do Budjejovica prošlo je Švejku brzo i ugodno. Pratio ga je mladi žandar, novajlija, koji nije skidao očiju sa Švejka i strahovito se bojao da mu Švejk ne pobjegne. Čitavim je putem rješavao tešku zagonetku: „Ako bih sada morao ići na malu ili veliku nuždu, kako da to uradim?“

Riješio ju je tako da mu je Švejk morao kumovati.

Čitavim putem od kolodvora do Marijinih vojarni u Budjejovicama grčevito je upirao oči u Švejka, i kad god bi došli do kakvog ugla ili raskršća ulica, uvijek bi kao uz put pričao Švejku koliko dobivaju oštrih naboja za svaku pratnju, na što bi mu Švejk odgovorio kako je uvjeren da nijedan žandar neće pucati na ulici, da koga ne unesreći.

Žandar je tvrdio protivno i tako su došli u vojarnu.

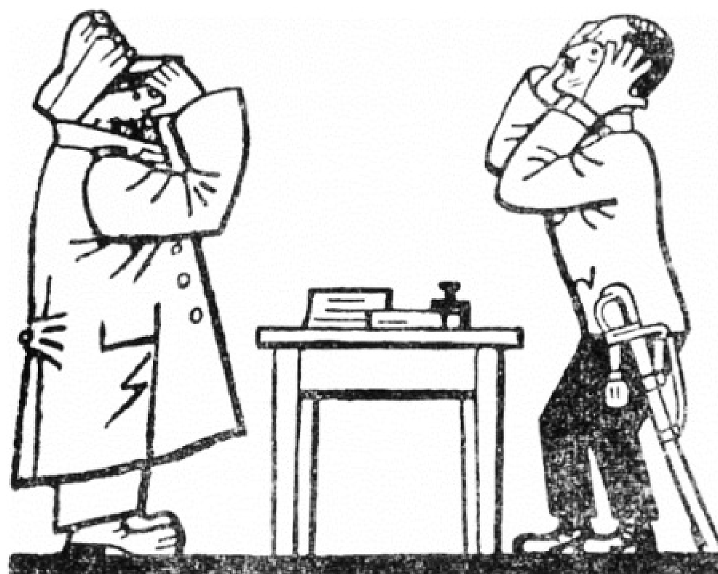
Službu u vojarni vršio je već drugi dan natporučnik Lukáš . Sjedio je za stolom u kancelariji, ništa ne sluteći, kadli mu dovedoše Švejka s izvještajem.

- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sam opet ovdje! - pozdravi Švejk vojnički, držeći se svečano.

Čitavoj toj sceni prisustvovao je i zastavnik Kot’átko, koji je kasnije pričao da je poslije ovog Švejkova raporta natporučnik Lukáš skočio na noge, uhvatio se za glavu i pao nauznak na Kot’átka i da je Švejk, kad su natporučnika povratili k svijesti, čitavo to vrijeme pozdravljao i ponavljao: „Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sam opet ovdje!“ I tada natporučnik Lukáš, blijed kao krpa, drhtavom rukom uzme spise koji su se ticali Švejka, potpiše primitak i zamoli sve da izađu, a žandaru je rekao da je sve u redu, i onda se sa Švejkom zaključao u kancelariju.

Tako se završila Švejkova budjejovička anabaza. Sigurno je da bi Švejk i sam došao u Budjejovice da mu je bila ostavljena sloboda kretanja. Pa ako su se vlasti mogle pohvaliti da su one dopremile Švejka u mjesto njegova službovanja, valja reći da je to jednostavno nesporazumak. Kraj njegove energije i neuništive želje za borbom posredovanje vlasti nije bilo ništa drugo nego bacanje klipova pod Švejkove noge.

* * *

Švejk i natporučnik Lukáš gledali su jedan drugome u oči.
U natporučnikovim očima blistalo je nešto strašno, grozno i očajno, a Švejk je gledao natporučnika nježno i s mnogo ljubavi kao kakvu izgubljenu i opet pronađenu dragu.
U kancelariji je bila tišina kao u crkvi. S hodnika se čulo kako netko korača. Nekakav savjesni jednogodišnji dobrovoljac, koji nije otišao na vježbu zbog hunjavice koja se razabirala na njegovu glasu, govorio je kroz nos lekciju što ju je učio napamet: „Kako se primaju u tvrđavi članovi carskoga doma.“ Jasno se čulo: „Sobald die höchste Herrschaft in der Nähe der Festung anlangt, ist das Geschütz auf allen Bastionen und Werken abzufeuern, der Platzmajor empfängt dieselbe mit dem Degen in der Hand zu Pferde und reitet sodann vor.“[90]
- Jezik za zube! - viknu natporučnik na hodnik. - Idite do sto đavola! Ako imate groznicu, legnite u krevet!
Čulo se kako marljivi jednogodišnji dobrovoljac odlazi, a s kraja hodnika tiho je odjekivao njegov nosni glas: „In dem Augenblicke, als der Kommandant salutiert, ist das Abfeuem des Geschützes zu wiederholen, welches bei dem Absteigen der höchsten Herrschaft zum drittenmale zu geschehen hat.“[91]
I opet su se natporučnik i Švejk šutke gledali, sve dok nije konačno progovorio natporučnik Lukáš grubo i ironično:
- Dobro nam došli, Švejku, u Češke Budjejovice. Tko treba da bude obješen, taj se neće utopiti. Za vama je već izdana potjernica, pa sutra

idete na pukovnijski raport. Ja se neću s vama ljutiti. Namučio sam se s vama i previše, i mojoj je strpljivosti kraj. Kad se sjetim da sam tako dugo mogao živjeti s takvim blesanom, kao što ste vi...
I počeše se šetati po kancelariji.
- Ne, to je strašno. Čudim se što vas nisam ustrijelio. Što bi mi se dogodilo? Ništa. Bio bih oslobođen. Shvaćate li to?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da to potpuno shvaćam.
- Ne počinjite opet, Švejku, sa svojim budalaštinama jer će se zaista što dogoditi. Konačno ćemo vam stati na prste. Vi ste potencirali svoju glupost do beskonačnosti, pa je sve katastrofalno popucalo.
I natporučnik Lukáš protrlja ruke:
- Sada je s vama, Švejku, amen!
Natporučnik se vratio k svojem stolu i napisao na komadić papira nekoliko redaka, dozvao je stražara ispred kancelarije i naložio mu da odvede Švejka k profozu i da mu preda taj papirić.
Švejka su odveli preko dvorišta i natporučnik je s nepritajenom radošu promatrao kako profoz otključava vrata s crno-žutom pločicom na kojoj je pisalo: „Regimentsarrest“[92] kako Švejk nestaje iza tih vrata i kako se naskoro vraća sam profoz.
- Hvala bogu - pomisli glasno natporučnik. - Konačno je u zatvoru!
U tamnom prostoru zatvora Marijinih kasarna pozdravio je Švejka srdačno neki debeli jednogodišnji dobrovoljac koji se izvalio na slamnjači. Bio je sam u zatvoru i dosađivao se ovdje već drugi dan. Na Švejkovo pitanje zašto je u zatvoru, odgovorio je da je zbog neke sitnice. Nesporazumkom je u pijanstvu, iščuškao nekog artiljerijskog poručnika noću na trgu, ispred kućnih trijemova. Nije ga zapravo ni iščuškao, nego mu je samo bacio kapu s glave. Desilo se to tako da je taj artiljerijski poručnik stajao noću pod svodovljem i jamačno očekivao neku prostitutku. Bio mu je okrenut leđima, pa je jednogodišnji dobrovoljac pomislio da je to neki njegov znanac, František Materna, također dobrovoljac.
- On je isto takvo derle - pričao je Švejku - pa sam mu se ja lijepo odostrag približio, zbacio mu kapu s glave i rekao mu: „Servus, Franci!“ Taj glupan odmah je za- zviždao i dozvao patrolu, a ona me je odvela.
- Može biti - priznavao je jednogodišnji dobrovoljac - da je u toj gužvi palo nekoliko ćušaka, ali mislim da to na stvari ništa ne mijenja, jer je to jasan

nesporazumak. On sam priznaje da sam rekao: „Servus, Franci“, a njegovo je krsno ime Anton. To je potpuno jasno. Meni valjda može škoditi samo to što sam umakao iz bolnice i ako se otkrije stvar s bolesničkom knjigom ...

- Kad sam naime odlazio u vojsku - pričao je dalje - najprije sam iznajmio sobu u gradu i potrudio se da pribavim reumatizam. Triput sam se za redom dobro napio i legao u jarak iza grada kad je kišilo, i izuo cipele. Nije mi koristilo. Zatim sam se za zimskih noći kupao u Malši čitavu sedmicu i postigao sam upravo suprotno. Druže moj, ja sam tako očvrsnuo da sam mogao ležati na snijegu u dvorištu kuće, u kojoj sam stanovao, čitavu noć, a ujutro kad su me ukućani probudili, noge su mi bile tako tople kao da sam imao papuče. Da sam bar dobio anginu, ali baš ništa nije htjelo na mene. Pa ni taj glupi kapavac nisam nikako mogao dobiti. Svaki dan sam polazio u „Port Artur“, neki kolege su već dobili upalu jaja, pa su ih i operirali, a ja sam stalno bio imun. Nesreća, druže, i to prokleta! Ali onda sam vam se jednom „Kod ruže“ upoznao s nekim invalidom iz Hluboke. On mi je rekao da ga posjetim jedne nedjelje kod kuće pa da ću sutradan imati noge kao kakve kante. Imao je kod kuće iglu i štrcaljku, i ja sam zaista jedva stigao kući od njega iz Hluboke. Taj me zlatni čovjek nije prevario. Tako sam konačno ipak došao do mišićnog reumatizma. Sa mnom odmah u bolnicu - a to je već bilo fino! No nasmijala mi se sreća i po drugi put. U Budjejovice je bio premješten moj šurjak, doktor Masák sa Žižkova, pa njemu mogu zahvaliti što sam se tako dugo zadržao u bolnici. On bi me doveo i do superarbitracije, ali ja sam sve pokvario s onom bolesničkom knjigom! Bila je to dobra, izvrsna misao. Nabavio sam veliku knjigu, nalijepio na nju etiketu i nacrtao napis: „Krankenbuch des 91. Reg.“[93] Rubrike i sve ostalo bilo je u potpunom redu. Upisivao sam unutra izmišljena imena, stupnjeve temperature, bolesti, pa sam svaki dan popodne poslije liječničke vizite drsko izlazio, s knjigom pod pazuhom, u grad. Na vratima su stražarili domobrani, pa sam i s te strane bio potpuno siguran. Pokazao sam im knjigu, a oni su mi još i salutirali. A ja sam otišao jednomu znancu, poreskom činovniku, kod njega se presvukao u civil i otišao u gostionicu, gdje smo u poznatom društvu vodili veleizdajničke razgovore. Kasnije sam bio već tako drzak da se nisam ni presvlačio u civil, nego sam u uniformi zalazio u gostionice i šetao po gradu. Vraćao sam se u svoj

krevet u bolnicu tek pred jutro, a kad bi me noću zaustavila patrola, ja bih im samo pokazao svoju bolesničku knjigu 91. regimente, pa me više nitko nije ništa ni pitao. I na vratima bolnice šutke bih pokazao knjigu, pa sam uvijek na vrijeme dospio u svoj krevet. Ali moja je drskost tako rasla da sam mislio da mi nitko ne može ništa, sve dok nije one noći došlo do onog sudbonosnog nesporazuma na trgu pod svodovljem kuća, do nesporazumka koji je jasno dokazao da nijedno drvo ne raste do neba, druže. Nakon obijesti dolazi pad. Svjetska slava voda je vrh' pijeska! I Ikar je spalio krila. Čovjek bi htio da bude gigant - a zapravo je govno, druže. Ne treba nikad vjerovati slučaju, nego je potrebno svakog jutra i večera opaliti sam sebi zaušnicu i podsjetiti se tako da je oprez uvijek koristan i što je odviše, da nije ni s kruhom dobro.

Poslije bakanalija i orgija uvijek nastupa moralni mamurluk. To je zakon prirode, dragi prijatelju. Kad pomislim da sam upropastio mogućnost za superarbitraciju i da sam mogao postati felddienstunfähig[94]... Takva sjajna protekcija! Mogao sam ljenčariti u kakvoj kancelariji na popunidbenom zapovjedništvu, a moja neopreznost sve mi je pokvarila.

I jednogodišnji dobrovoljac završi svoju ispovijed ovim svečanim riječima:

- Razorena je i Kartaga. Niniva je pretvorena u ruševine, dragi prijatelju, ali dignimo glavu! Neka ne misle da ću na fronti, kad me onamo pošalju, ispaliti i jedan metak! Regimentsraport! Isključenje iz škole. Neka živi c. i

kr. kretenizam! Ja da im sjedim u školi i polažem ispite? Kadet, zastavnik, poručnik, natporučnik. Poserem im se ja na to! Offiziersschule. Behandlung jener Schüler derselben, welche einen Jahrgang repetieren müssen.[95] Vojna paraliza. Nosi li se puška na lijevom ili na desnom ramenu? Koliko ima kapral zvjezdica? Evidenzhaltung der Militärreservemänner![96] - Himmelherrgot, nemamo cigareta, druže! Ako hoćete, mogu vas naučiti kako se pljuje na strop? Pogledajte, ovako! Zamislite uz to nešto, i želja će vam se ispuniti. Ako volite piti pivo, mogu vam preporučiti izvrsnu vodu u onom vrču. Ako ste gladni i želite li što slasno pojesti, preporučujem vam časopis Měšťansku besedu. Mogu vam preporučiti da od dosade pišete i pjesme. Ja sam ovdje već sastavio čitavu epopeju:

Je l' kod kuće profoz?
On spava, momče, mirno.
Tu vojske nam je težište,
dok vijest iz Beča ne dođe,
da propalo nam ratište.
Od prični će se tada
protiv dušmanskog napada
podići barikada.
Ako mu za rukom pođe,
on će pri tom radu reći:
„Živio car, domovina,
Austrija nam neće leći!“

- Vidite, druže - nastavi debeli jednogodišnji dobrovoljac - pa neka onda netko rekne da u narodu nestaje ljubavi prema našoj dragoj monarhiji! Zatvorenik koji nema što da puši i koga čeka pukovnijski raport, pokazuje najljepši primjer odanosti prema prijestolju. U svojim pjesmama veliča on svoju širu domovinu, ugroženu udarcima sa svih strana. On je lišen slobode, ali iz usta mu izviru stihovi nepokolebljive odanosti. Morituri te salutant, caesar! Mrtvi te pozdravljaju, care! No profoz je ništarija. Imaš krasnu čeljad u svojim službama! Prekjučer sam mu dao pet kruna da mi kupi cigareta, a taj mi je bijedni klipan jutros rekao da se ovdje ne smije pušiti, da bi zbog toga mogao imati neprilike, pa će mi pet kruna vratiti

kad dobije plaću. Da, druže, ja više ničemu ne vjerujem. Najbolje lozinke su izigrane. Potkrada zatvorenike! A onda još uza sve to čitav dan pjeva: „Wo man singt, da leg' dich sicher nieder, böse Leute haben keine Lieder.“[97] Ništarija, fakin, nitkov, izdajica!
No sada jednogodišnji dobrovoljac zapita Švejka šta je on skrivio.
- Tražio si regimentu? - reče. - To je lijepa šetnja. Tabor, Milevsko, Květov, Vráž, Malčín, Čížová, Sedlec, Horažďovice, Radomyšl, Putim, Štěkno, Strakonjice, Volynj, Dub, Vodnjany, Protivín, Putim, Písek, Budjejovice. Trnovit put. I vi ćete sutra na pukovnijski raport? Brate, sastat ćemo se dakle na stratištu. Opet će naš pukovnik Schröder uživati. Ne možete ni zamisliti kako na njega djeluju pukovnijske afere. Juri po dvorištu kao bijesni pas, a jezik mu je ispao kao crknutoj kobili.
Pa onda njegov govor i opomene, a uz to pljuje oko sebe kao slinava deva. A govor mu nema ni kraja ni konca, dok vi očekujete da će se uskoro srušiti Marijine kasarne. Ja ga dobro poznajem jer sam već jednom bio na takvom pukovnijskom raportu. Stupio sam u vojsku s čizmama i cilinderom na glavi, pa jer mi krojač nije na vrijeme dostavio uniformu, došao sam na vježbalište sa školom jednogodišnjih dobrovoljaca u visokim čizmama i s cilinderom na glavi i svrstao se u red i marširao s njima na lijevom krilu. Pukovnik Schröder dojaha do mene i gotovo me obori na zemlju. „Donnerwetter,“ viknu da su ga sigurno čuli na Šumavi, „was machen sie hier, ein Zivilist?“[98] Odgovorih mu pristojno da sam jednogodišnji dobrovoljac i da učestvujem u vježbanju. Tada ste ga trebali vidjeti! Govorio je pola sata i tek onda je primijetio da salutiram s rukom na cilinderu. Tada je samo viknuo da se sutra javim na pukovnijski raport i odjahao je od bjesnila tko zna kamo, kao divlji jahač, no ponovo je dogalopirao, počeo vikati, bjesnjeti, udarati se u prsa, a zatim je naložio da me odmah uklone s vježbališta i predadu glavnoj straži. Na pukovnijskom raportu odrapio mi je četrnaest dana zatvora, dao mi nemoguće odijelo iz skladišta i zaprijetio mi da će mi skinuti značke jednogodišnjeg dobrovoljca.

„Jednogodišnji dobrovoljac“, blebetao je glupi pukovnik, „jest nešto uzvišeno, to su embrioni slave, vojni činovi, junaci. Jednogodišnji dobrovoljac Wohltat, pošto je poslije ispita promaknut za kaprala, dobrovoljno se javio na frontu i ondje zarobio 15 neprijatelja, ali kad ih je predavao, raznijela ga je granata. No za pet minuta stigla je naredba da se jednogodišnji dobrovoljac Wohltat proizvodi u čin kadeta. I vas bi čekala takva sjajna budućnost, promaknuće, odlikovanje, i vaše bi ime bilo uneseno u zlatnu pukovnijsku knjigu!“
Jednogodišnji dobrovoljac pijunu i nastavi:
- Vidite, druže, kakvi se volovi rađaju pod našim suncem. Fućkam ja na njihove jednogodišnje značke i na sve privilegije: „Jednogodišnji dobrovoljče, vi ste stoka!“ Kako lijepo zvuči: „Vi ste stoka“, a ne onako prosto: „Ti si stoka!“ A poslije smrti dobit ćete signum laudis ili veliku srebrnu medalju. C. i kr. dobavljači leševa sa zvjezdicama i bez zvjezdica. Koliko je sretniji svaki vol! Njega jednostavno ubiju u klaonici i ne vuku

ga prije toga na vježbanje i gađanje.
I debeli jednogodišnji dobrovoljac prevrne se na drugu slamnjaču i nastavi:
- Sasvim je sigurno da to jednom mora puknuti i da ne može vječno trajati. Pokušajte pumpati slavu u svinju, pa će vam i ona napokon puknuti. Kad bih ja išao na bojište, napisao bih na vagon:

Ljudskim ćemo kostima nagnojiti njivu.
Acht Pferde oder achtundvierzig Mann.[99]

Uto se otvoriše vrata, i na njima se ukaza profoz noseći četvrt porcije kruha za obojicu i vrč svježe vode.
I ne ustajući sa slamnjače, jednogodišnji se dobrovoljac obrati profozu ovim riječima:
- Kako je to uzvišeno i krasno posjećivati zatvorenike, o sveta Agnezo devedeset prve pukovnije! Budi pozdravljen, dobrotvorni anđele, čije je srce ispunjeno samilošću! Opterećen si koševima jela i pila ne bi li ublažio naš jad.
Nikada ti nećemo zaboraviti učinjena dobročinstva. Ti si svijetla pojava u našem mračnom zatvoru.
- Proći će vas već šala na pukovnijskom raportu! - progunđa profoz.
- Samo se ne ljuti, hrčku - odgovori mu s ležaja jednogodišnji dobrovoljac - reci nam radije što bi uradio kad bi morao zatvoriti deset jednogodišnjih dobrovoljaca? Ne gledaj tako glupo, ključaru Marijinih kasarni! Zatvorio bi ih dvadeset, a deset bi ih pustio, puhu jedan! Isuse i Marijo, kad bih ja bio ministar vojske, ja bih ti pokazao što je vojnička služba! Znaš li poučak da je kut upada jednak kutu odraza? Samo te jedno molim: pokaži mi i daj mi čvrstu tačku u svemiru, pa ću podići čitavu zemlju zajedno s tobom, prostodušni čovječe!
Profoz iskolači oči, strese se i zalupi vratima.
- Uzajamno potporno društvo za uklanjanje profoza - reče jednogodišnji dobrovoljac dijeleći pravedno kruh na dva dijela. - Prema šesnaestom paragrafu zatvoreničkog reda zatvorenike u kasarnama treba sve do osude hraniti vojničkom hranom, no ovdje vlada zakon prerije: Tko zatvoreničko prije123 poždere, njegovo je.
Dobrovoljac i Švejk sjedili su na dasci i grizli kruh.

- Na profozu se najbolje vidi - nastavljao je svoja razmatranja jednogodišnji dobrovoljac - kako vojska čini čovjeka surovim. Sigurno je i naš profoz, prije nego je stupio u vojsku, bio mladić pun ideala, plavokosi kerubin, nježan i osjećajan prema svakome, branilac nesretnih momaka za koje se uvijek zauzimao pri tučnjavama za cure na proštenju u rodnom kraju. Nema sumnje da su ga svi poštovali, ali danas... Bože moj, kako bih mu volio opaliti jednu preko gubice, izudarati mu glavu o ove daske, baciti ga naglavce u zahod! I to je, prijatelju moj, dokaz o tome kako ljudska misao u vojnoj službi posve osurovi.
I poče pjevati:

Nije se bojala ni vraga,
kad se srela s kanonirom ...

- Dragi prijatelju - tumačio je on dalje - ako sve to gledamo u mjerilu naše drage monarhije, tada neopozivo dolazimo do zaključka da ona stoji upravo onako kao i Puškinov stric, za kojega je Puškin napisao, jer mu je stric već bio crkotina, da ne preostaje drugo nego:

da uzdiše i misli za sebe,
kad će đavo da odnese tebe!

Opet je zaškrinuo ključ u vratima i profoz je na hodniku upalio petrolejsku svjetiljku.
- Tračak svjetla u mraku! - viknuo je jednogodišnji dobrovoljac. - Prosvjeta prodire u vojsku! Laku noć, gospodine profoze, pozdravite sve podoficire i sanjajte štogod lijepo. Recimo o tome da ste mi već vratili mojih pet kruna koje sam vam dao da mi kupite cigarete, a vi ste ih zapili u moje zdravlje. Spavajte slatko, nemani!
Čulo se kako profoz nešto gunđa o sutrašnjem pukovnijskom raportu.
- I opet smo sami! - reče jednogodišnji dobrovoljac. - Posvetit ću ovo vrijeme prije spavanja tumačenju i predavanju o tome kako se svaki dan proširuje zoološko znanje podoficira i oficira. Da bi se dobio nov ratni živi materijal i vojnički svjesni zalogaji za topovska ždrijela, za to su potrebna temeljita proučavanja prirodopisa ili knjige „Izvori gospodarskog blagostanja“ koju je izdao knjižar Koči, a u kojoj se na svakoj strani sretaju riječi: stoka, prase, svinja. No u posljednje doba vidimo da naši

napredni vojni krugovi uvode nove nazive za regrute. U jedanaestoj četi kapral Althof upotrebljava riječi: engandinska koza; razvodnik Müller, njemački učitelj iz Kašperskih gora, naziva regrute češkim smrdljivcima, narednik Sondernummer volovskom žabom i jorkširskim veprom i obećaje uz to da će svakog regruta uškopiti. A radi to s takvim stručnim znanjem kao da potječe iz obitelji preparatora životinja. Sve vojne pretpostavljene starješine nastoje tako ucijepiti ljubav prema domovini naročitim pomoćnim sredstvima, kao što je vikanje i plesanje oko regruta, ratna rika koja podsjeća na divljake u Africi koji se spremaju da skinu kožu s nedužne antilope ili da ispeku butinu misionara, spremljenog za jelo. Ali to se ne tiče Nijemaca. Kad narednik Sondernummer govori nešto o Saubande[100] tada on uvijek brzo doda „die tschechische“,[101] da se Nijemci ne uvrijede i ne povuku na sebe. Pri tom svi podoficiri jedanaeste čete vrte očima kao jadan pas koji u proždrljivosti proguta spužvu, namočenu u ulje, pa je ne može izbaciti napolje. Jednom sam čuo razgovor razvodnika Müllera i kaprala Althofa o daljem postupanju pri vježbanju domobranaca. U tom su se razgovoru isticale riječi: Paar Ohrfeigen[102] i sl. Mislio sam u prvi mah da je među njima došlo do svađe i da se raskinulo njemačko vojničko jedinstvo, no potpuno sam se prevario. Razgovarali su zaista samo o vojnicima.

- Kad se takva češka svinja - poučavao je razborito kapral Althof - ni poslije trideset „lezi - ustani“ ne nauči stajati uspravno kao svijeća, tada nije dovoljno dati mu samo nekoliko udaraca po gubici. Udari ga snažno pesnicom u trbuh, a drugom rukom natuci mu kapu preko ušiju, reci mu: „Kehrt euch!“, i kad se okrene, udari ga nogom u stražnjicu pa ćeš vidjeti kako će tresnuti o zemlju i kako će se zastavnik Dauerling smijati.

- Sada vam, druže, moram nešto reći o tom Dauerlingu - nastavljaše jednogodišnji dobrovoljac - o njemu pričaju regruti jedanaeste čete na sličan način kao što priča, kakva osamljena baka na farmi u blizini meksičke granice

O kakvom slavnom meksičkom banditu. Dauerling uživa glas ljudoždera, antropofaga iz australskih plemena, koji pojedu pripadnike drugih plemena ako im padnu u ruke. Njegova životna karijera je sjajna. Nekako čim se rodio, još prvih dana, njegova je dadilja pala zajedno s njim, i mali je Konrad Dauerling tako povrijedio glavicu da mu se i danas vidi na glavi neka spljoštenost, kao kad bi kometa tresnula o sjeverni pol. Svi su

sumnjali da od njega može šta biti, ako i preživi potres mozga; samo njegov otac, pukovnik, nije gubio nadu i tvrdio je da mu to ne može ništa smetati, jer će se mladi Dauerling kad odraste, kao što se samo po sebi razumije, posvetiti vojnom zanimanju. Mladi je Dauerling poslije strahovite borbe za četvrti razred niže realke, koju je privatno učio, stupio u hainburšku kadetsku školu. Njegov prvi kućni učitelj, dok je još Dauerling bio gimnazijalac, osijedio je prije vremena i oblesavio, a drugi je iz očajanja htio da skoči s tornja crkve sv. Stjepana. U kadetskoj školi nikada se nisu obazirali na prethodnu naobrazbu jer ona većinom nije ni potrebna za austrijske aktivne oficire. Vojnički ideal gledao se samo u vojničkom vladanju. Obrazovanost oplemenjuje dušu, a to u vojsci nije potrebno. Što su oficiri grublji, to su bolji.

Kao učenik kadetske škole Dauerling se nije isticao ni u onim predmetima koje svaki učenik koliko toliko savladava. I u kadetskoj školi primjećivali su se na Dauerlingu tragovi povrede glave u djetinjstvu.

Njegovi odgovori na ispitima jasno su svjedočili o toj nesreći i odlikovali su se takvom glupošću i smatrani su upravo za klasične i po svojoj dubokoj blesavosti i po smušenosti, da ga profesori kadetske škole nisu zvali drugačije nego „unser braver Trottel“.[103] Njegova je glupost bila tako blistava da je postojala najveća nada da će on nakon nekoliko decenija dospjeti valjda u Terezijansku vojnu akademiju ili u ministarstvo vojske.

Kad je buknuo rat pa su sve mlade kadete promaknuti u zastavnike, na listi hainburških promaknutih kadeta našlo se i ime Konrada Dauerlinga, koji je tako dospio u 91. pukovniju.

Jednogodišnji dobrovoljac odahne i nastavi pričanje:

- U izdanju ministarstva vojske izašla je knjiga „Drill oder Erziehung“,[104] u kojoj je Dauerling pročitao da vojnik mora živjeti u strahu. O stupnju zastrašivanja ovisi uspjeh obuke. A u tom svom poslu on je uvijek imao uspjeha. Da ne moraju slušati njegovo urlanje, vojnici su se u čitavim vodovima javljali za liječnički pregled, ali to im nije bilo krunisano uspjehom. Tko se javio bolestan, dobio je tri dana „verschärft“.[105] Uostalom, znate li vi šta je to „verschärft“? Natjeravaju vas na vježbalištu čitav dan, a noću vas još i zatvore. Tako se dogodilo da u Dauerlingovoj četi uopće nije bilo bolesnika, četni bolesnici ležali su u zatvoru. Dauerling je na vježbalištu stalno održavao onaj neusiljeni kasarnski ton koji počinje riječju „svinja“, a završava se čudnom zoološkom

zagonetkom: svinjskim psom. Uz to je bio vrlo liberalan. Ostavljao je vojnicima slobodu izbora. Pitao bi ih: „Što želiš, slone, nekoliko udaraca po nosu ili tri dana verschärft?“ A kad bi tko izabrao „verschärft“, dobio bi uz to ipak i dva udarca po nosu, a Dauerling bi mu to ovako objasnio: „Kukavico, bojiš se za svoju njušku, a što ćeš raditi kad počne grmjeti teška artiljerija?“

Kad je jednom razbio nekom regrutu oko, rekao je ovo: „Pah, was für Geschichte mit einem Kerl, er muss so wie so krepieren.“[106] To je rekao i feldmaršal Konrad von Hötzendorf: „Die Soldaten müssen so wie so krepieren.“[107]

Omiljeno i uspjelo Dauerlingovo sredstvo bilo je i pozivanje čeških vojnika na predavanje u kojem bi on govorio

O vojnim zadacima Austrije, pri čemu bi tumačio opće principe vojnog odgoja počevši od španga pa do vješanja i strijeljanja. Na početku zime, prije nego sam otišao u bolnicu, vježbali smo na vježbalištu uz jedanaestu četu, pa kad je bio odmor, Dauerling je održao ovaj govor češkim regrutima:

- Ja znam - poče on - da ste vi ništarije i da vam treba izbiti iz glave sve budalaštine. S češkim jezikom ne možete doći ni pod vješala. Naš vrhovni komandant također je Nijemac. Slušate li? Himmellaudon, nieder![108]

Svi legoše „nieder“, i dok oni tako leže na zemlji, pred njima se ušetao Dauerling i govori:

- Nieder će ostati nieder pa makar se vi, banditi, i raspali u tom blatu. Nieder je postojao u starom Rimu; tada su morali u vojsku svi od sedamnaeste do šezdesete godine

I služili su trideset godina u bojnim linijama, a nisu se valjali kao svinje u vojarnama. I tada je već postojao u vojsci jedan jedinstveni jezik i jedna komanda. Rimska gospoda oficiri lijepo bi pogledali vojnike koji bi govorili etrurski. I ja hoću da vi svi odgovarate njemački, a ne tim vašim zbrkanim jezikom. Vidite kako je ugodno ležati u blatu, a sad zamislite da netko od vas ne bi htio više ležati, nego bi ustao. Šta bih ja uradio? Razderao bih mu gubicu sve do ušiju, jer je to narušavanje subordinacije, pobuna, opiranje, neizvršavanje dužnosti valjanog vojnika, povreda reda i discipline, preziranje službenih propisa uopće, odakle slijedi da takva vojnika čeka konopac i Verwirkung des Anspruches auf die Achtung der

Standesgenossen.[109]
Jednogodišnji dobrovoljac zamuknu pa zatim nastavi, pošto je očito u pauzi razradio temu o prikazu prilika u vojarnama:
- Bilo je to u vrijeme kapetana Adamičke koji je bio potpuno apatičan čovjek. Kad bi on sjedio u kancelariji, obično bi se zagledao u prazan prozor kao kakva tiha budala, a izraz lica bi mu bio kao da hoće reći: „Hajde, muhe, požderite me!“ Pri bataljonskom raportu bogzna o čemu je mislio. Jednom se javio na bataljonski raport jedan vojnik iz jedanaeste čete s pritužbom da ga je jedno veče zastavnik Dauerling na ulici nazvao češkom svinjom. On je bio u civilu knjižar i svjestan nacionalni radnik.
- Dakle tako stoje stvari - reče kapetan Adamička tiho, jer on je uvijek govorio veoma tiho - rekao vam je to uveče, na ulici. Treba utvrditi da li ste imali dozvolu za izlazak iz vojarne. Abtreten!
Poslije nekog vremena naredio je kapetan Adamička da mu se javi vojnik koji se potužio na Dauerlinga.
- Utvrđeno je - reče on opet onako tiho - da ste toga dana imali dozvolu za izlazak iz vojarne do deset sati naveče. I zato nećete biti kažnjeni. Abtreten!
Ali o tom se kapetanu Adamički priča da ima smisla za pravednost, dragi druže, pa su ga poslali na frontu, a mjesto njega dođe ovamo kapetan Wenzl. On vam je bio đavolji sin što se tiče nacionalnih trzavica, i on je ukrotio zastavnika Dauerlinga. Kapetan Wenzl je bio oženjen Čehinjom i plašio se nacionalnih prepirki kao žive vatre. Kad je prije nekoliko godina služio kao kapetan u Kutnoj Hori, opsovao je jednom u pijanstvu nekog natkonobara u hotelu da je češka bagaža. Napominjem uz to da je kapetan Wenzl i u društvu i u porodici govorio isključivo češki i da su mu sinovi polazili češke škole. Riječ je bila izrečena, i o tom su pisale mjesne novine, a jedan je zastupnik podnio u bečkom parlamentu interpelaciju o vladanju kapetana Wenzla u hotelu. Wenzl je zbog toga imao velike neugodnosti jer je to bilo upravo u doba odobravanja vojnih kredita, i baš im se sad u to upleo taj pijani Wenzl iz Kutne Hore.
Kasnije je kapetan Wenzl saznao da mu je sve to nadrobio neki kadetski zamjenik, jednogodišnji dobrovoljac Žitko. On je to dao u novine, jer je između njega i kapetana Wenzla postojalo neprijateljstvo od onog dana kad se Žitko u nekom društvu, a u prisutnosti kapetana Wenzla, dao u razmatranje o tome da je dovoljno obazreti se po božjoj prirodi i vidjeti

kako oblaci zastiru horizont i kako se visoko na obzorju uzdižu planine, kako u šumama tutnji vodopad i kako ptice pjevaju.
„Dovoljno je“, rekao je kadetski zamjenik Žitko, „zamisliti se nad tim šta je kapetan prema veličanstvu prirode. Isto takva ništica kao i svaki kadetski zamjenik.“
Budući da su tada sva gospoda oficiri bili pijani, kapetan Wenzl je htio izudarati nesretnog filozofa Žitka kao konja, a to je neprijateljstvo raslo i kapetan je gnjavio Žitka gdje god je mogao, pogotovu zato što je izreka kadetskog zamjenika Žitka postala uzrečicom.
- Šta je kapetan Wenzl prema veličanstvu prirode? - govorilo se po cijeloj Kutnoj Hori.
- Ja ću toga nitkova natjerati na samoubojstvo - govorio je kapetan Wenzl, ali Žitko je otišao u civil i nastavio studij filozofije. Od toga vremena traje bijes kapetana Wenzla protiv mladih oficira. Ni poručnik nije siguran od njegova bjesnila i divljanja, a da o kadetima i zastavnicima i ne govorimo.
- Zgnječit ću ih kao stjenice! - govorio je kapetan Wenzl, i jao zastavniku koji potjera kakva vojnika zbog kakve sitnice na bataljonski raport. Kapetan Wenzl je kažnjavao samo velike i strašne krivice, kao npr. kad stražar zaspi na straži kod barutane, ili kad vojnik učini još goru stvar, kad na primjer noću prelazi preko zida Marijinih vojarni pa zaspi gore na zidu, kad se dade uhvatiti noću od domobranske ili artiljerijske patrole, ukratko kad učini tako strašne stvari da nanosi sramotu čitavoj pukovniji.
- Isuse Kriste! - čuo sam ga jednom kako galami na hodniku - ta njega je već treći put uhvatila domobranska patrola! Odmah strpajte tu životinju u zatvor, a poslije valja toga klipana premjestiti nekamo u komoru, da vozi gnoj. A nije se s njima ni potukao! To nisu vojnici, nego pometači! Ne dajte mu žderati do preksutra, oduzmite mu slamnjaču i strpajte ga u samicu, magarca jednog, bez pokrivača!
A sad zamislite, prijatelju, da je neposredno nakon njegova dolaska u Budjejovice onaj glupi zastavnik Dauerling poslao na bataljonski raport nekog vojnika, koji ga tobože namjerice nije pozdravio kad se Dauerling provezao preko trga u kočiji neke nedjelje po podne s nekom gospođicom! Kao što su pričali podoficiri, to nije bio bataljonski raport, nego prava grmljavina. Bataljonski kancelarijski narednik pobjegao je sa spisima čak u hodnik, a kapetan Wenzl se derao na Dauerlinga:

„Ja to ne dopuštam, himmeldonnerwetter, ja to zabranjujem! Znate li, gospodine zastavnice, šta je to bataljonski raport? Bataljonski raport nije svinjsko kolinje! Kako vas je mogao vidjeti kad ste se provezli trgom? Zar ne znate da ste sami učili da se pozdravljaju oni pretpostavljeni koje susretnemo, ali to ne znači da se vojnik mora okretati kao svraka da bi ugledao gospodina zastavnika koji se vozi preko trga? Šutite, molim vas. Ako vam je vojnik već kazao da vas nije vidio, jer je tada na korzu pozdravljao mene i bio okrenut prema meni, razumijete li prema kapetanu Wenzlu, pa nije mogao gledati odostrag na kočiju u kojoj ste se vi vozili, mislim da to moramo vjerovati. Ubuduće, molim vas da mi ne dosađujete takvim sitnicama."
Od toga vremena Dauerling se promijenio.
Jednogodišnji dobrovoljac zijevnu:
- Moramo se naspavati za pukovnijski raport. Htio sam vam samo djelomično reći kakve su prilike u našoj regimenti. Pukovnik Schröder ne voli kapetana Wenzla, on je uopće čudak. Kapetan Ságner, koji upravlja školom jednogodišnjih dobrovoljaca, vidi u Schröderu pravi tip vojnika, premda se pukovnik Schröder ničega tako ne boji kao odlaska na frontu. Ságner je čovjek namazan svima mastima i kao i Schröder ne voli rezervne oficire. Naziva ih civilnim smrdljivcima. Jednogodišnje dobrovoljce smatra divljim životinjama koje valja pretvoriti u vojne strojeve, prišiti im zvjezdice i poslati ih na frontu, da ih neprijatelj pobije umjesto plemenitih aktivnih oficira koje treba sačuvati za sjeme.
- Uopće - reče jednogodišnji dobrovoljac pokrivajući se dekom - sve u vojsci smrdi na gnjilež. Zbunjene mase još se uvijek nisu pribrale. Izbuljenih očiju srljaju u borbu u kojoj će ih isjeckati na rezance, a kad koga pogodi tane, taj samo prošapće: „Majko moja..." Nema junaka, nego je sve to samo stoka za klaonicu i mesari u generalštabu. Ali na kraju krajeva sve će se to pobuniti, pa će biti gužve! Živjela vojska! Laku noć!
Jednogodišnji dobrovoljac zamuknu, ali se opet poče vrtjeti pod dekom i zapita:
- Spavate li, druže?
- Ne spavam - odgovori Švejk s drugog kreveta - razmišljam.
- O čemu razmišljate, druže?
- O velikoj srebrnoj kolajni za hrabrost koju je dobio jedan stolar iz Vávrove ulice na Kraljevim Vinohradima, neki Mlíčko, jer je on bio prvi u

svojoj regimenti kojemu je granata na početku rata odnijela nogu. Dobio je umjetnu nogu i počeo se svagdje hvaliti svojom kolajnom i time da je on uopće prvi i najprviji bogalj u pukovniji za vrijeme rata. Jednom je došao u „Apolo“ na Vinohradima i ondje došao u sukob s mesarima iz klaonice, koji su mu na kraju otkinuli umjetnu nogu i maznuli ga njome po glavi. Onaj koji mu je otkinuo nogu nije znao da je to umjetna noga, pa je od straha pao u nesvijest. Na policiji su mu namjestili nogu, ali od toga je vremena Mlíčko omrznuo svoju veliku srebrnu kolajnu za hrabrost pa ju je založio u zalagaonicu, ali ondje su ga zadržali zajedno s kolajnom. Imao je zbog toga neprilike, pa ga je neki naročiti časni sud za ratne invalide osudio na oduzimanje kolajne i na gubitak noge ...
- Kako to?
- Vrlo jednostavno. Došla mu jednog dana komisija i objavila mu da nije dostojan nositi umjetnu nogu, pa su mu je skinuli i odnijeli.
- Ili opet - nastavljaše Švejk - prava je lakrdija kad preostala obitelj vojnika, koji je pao u ratu, dobije odjednom takvu kolajnu s dopisom da im se podjeljuje kolajna da je objese na kakvom vidljivom mjestu. U Božetěchovoj ulici na Vyšehradu neki razjareni otac, koji je mislio da vlasti zbijaju s njim šalu, objesio je takvu kolajnu na zahod, a neki policajac koji se također služio tim zahodom na drvenom balkonu, prijavio ga je zbog veleizdaje, pa je jadnik loše prošao.

- Odatle slijedi - reče jednogodišnji dobrovoljac - da je svaka slava dim na

vjetru. Ovih dana je u Beču izašao „Dnevnik jednogodišnjeg dobrovoljca" i u njemu se nalaze ovi ganutljivi stihovi koji u prijevodu glase ovako:

Bio jednom dobrovoljac kršan,
Za domovinu i kralja u ratu je pao,
drugovima je tako valjan primjer dao,
kako za domovinu boriti se valja.
Gle, na lafetu mrtvo tijelo voze,
na grudi kapetan orden mu je dao,
molitve tihe do neba se dižu,
za junaka što za dom svoj je pao.

- Nekako mi se čini - reče jednogodišnji dobrovoljac nakon kratke stanke - da kod nas vojnički duh pada, pa predlažem, dragi prijatelju, da u noćnoj tami i tišini naše tamnice zapjevamo pjesmu o topniku Jabůreku. To će nam podići vojnički duh. Ali moramo se derati da se čuje po čitavoj Marijinoj vojarni. Zato predlažem da stanemo uz vrata.
I začas odjeknu iz zatvora dernjava od koje su se na hodniku prozori tresli:

... Kraj topa je stajao
i top je punio,
kraj topa je stajao
i stalno ga punio.
Doletjela bomba, eto muke,
otrgla mu obje ruke,
a on je mirno stajao
i top je punio,
kraj topa je stajao
i stalno ga punio...

U dvorištu se začuše koraci i nečiji glasovi.
- To je profoz - reče jednogodišnji dobrovoljac - a s njim ide i poručnik Pelikan, koji je danas u službi. To je rezervni oficir i moj znanac iz „Češke besede". U civilu je matematičar u jednom osiguravajućem društvu. Od njega ćemo dobiti cigarete. Derimo se samo dalje!

I opet zaori: „Kraj topa je stajao...“
Kad su se otvorila vrata, profoz, očigledno uzbuđen nazočnošću dežurnog oficira, okosi se oštro:
- Ovo nije menažerija!
- Pardon - odgovori jednogodišnji dobrovoljac - ovo je podružnica Rudolfinuma, koncert u korist zatvorenika. Upravo je završena prva tačka programa: „Ratna simfonija“.
- Manite šalu - reče poručnik Pelikan naoko strogo - mislim da vam je poznato da u devet sati morate leći i ne smijete galamiti. Vaša koncertna tačka čuje se čak na trgu.
- Pokorno javljam, gospodine poručnice - reče jednogodišnji dobrovoljac - da se još nismo dovoljno uvježbali, pa ako kakav nesklad...
- To on radi svako veče - pokušao je profoz podbosti poručnika protiv svoga neprijatelja. - I uopće vlada se vrlo neinteligentno.
- Molim vas, gospodine poručniče - reče jednogodišnji dobrovoljac - želio bih s vama govoriti u četiri oka. Neka profoz pričeka časak napolju.
Kad mu je želja bila ispunjena, jednogodišnji se dobrovoljac obrati povjerljivo poručniku:
- Franta, daj cigarete!
- Cigarete „sport“? Zar ti kao poručnik nemaš boljih cigareta? Zasada zahvaljujem. Molim te i šibice.
- Cigarete „sport“ - reče prezirno jednogodišnji dobrovoljac pošto je poručnik otišao. - čovjek mora biti otmjen i u nevolji. Pušite, druže, bolje ćete spavati. Sutra nas čeka strašni sud.
Prije nego je zaspao, jednogodišnji dobrovoljac nije propustio zapjevati pjesmu: „Brda i doline i visoke pećine drugovi su moji. No vratiti mi ne mogu što ljubljah, djevojčicu dragu...“
Kad je jednogodišnji dobrovoljac prikazivao pukovnika Schrödera kao neman, nije bio u pravu jer je pukovnik Schröder imao nešto smisla za pravednost, koji se jasno očitovao onih noći kada je pukovnik Schröder bio zadovoljan s društvom s kojim je provodio večeri u hotelu. Ali ako nije bio zadovoljan?
Dok je jednogodišnji dobrovoljac ovako porazno ocjenjivao prilike u vojarni, pukovnik je Schröder sjedio u hotelu u društvu oficira i slušao pričanje natporučnika Kretschmanna koji se vratio iz Srbije s bolesnom nogom (ubola ga krava), kako je iz štaba, kojemu je bio pridijeljen,

promatrao napadaj na srpske položaje:
- Da, tada naši poletješe iz rovova. Na čitavom odsjeku od dva kilometra provlače se sada kroz bodljikave žice i bacaju se na neprijatelja. Za pojasom im ručne granate, preko ramena maske i puške, spremni su za paljbu, spremni su za napadaj. Taneta zuje. Pade jedan vojnik koji je iskočio iz rova, drugi pade na nabacanom nasipu, treći pade nakon nekoliko koračaja, ali vojnici jurišaju naprijed uz poklike „hura!", naprijed u dim i barut. A neprijatelj puca sa svih strana, iz rovova, iz dubina što su ih iskopale granate, i gađa nas strojnim puškama. I opet padaju vojnici.
Jurišni odred hoće da osvoji neprijateljsku strojnu pušku. Vojnici padaju. No njihovi su drugovi već naprijed. Hura! Pada jedan oficir. Više se ne čuju pješadijske puške, sprema se nešto strašno. I opet pada čitav jurišni odred, čuju se neprijateljske strojne puške: ratatatata ... Pada ... Ja, oprostite, ne mogu dalje, pijan sam...
I oficir s bolesnom nogom zamuknu i ostade tupo i nepomično na stolici. Pukovnik Schröder se milostivo smješka i sluša kako sučelice kapetan Spiro, kao da bi se htio svađati, lupa šakom po stolu i ponavlja nešto što nema nikakva značenja i što se nikako ne može razumjeti šta bi to zapravo trebalo značiti i šta se time hoće reći:
- Razmislite, molim vas, dobro. Mi imamo pod oružjem austrijske domobranske ulane, austrijske domobrance, bosanske lovce, austrijske lovce, austrijske pješake, madžarske pješake, tirolske carske strijelce, bosanske pješake, madžarske pješadijske honvede, madžarske husare, domobranske husare, konjanike, lovce, dragune, ulane, topnike, vozare, lagumare, bolničare, mornare. Razumijete li? A Belgija? Prvi i drugi poziv vojske sačinjavaju operativnu vojsku, a treći poziv vrši pozadinsku službu ...
Kapetan Spiro udari šakom po stolu.
- Domobranstvo vrši službu u zemlji za vrijeme mira.
Neki mladi oficir kraj njega revno se trudio da uvjeri pukovnika o svojoj vojničkoj čvrstini, pa je vrlo glasno pripovijedao svojem susjedu:
- Tuberkulozne ljude treba poslati na frontu, to će im prijati, a osim toga bolje je da poginu bolesni nego zdravi.
Pukovnik se smješkao, ali se odjednom namrgodi i zapita kapetana Wenzla:

- čudim se što nas natporučnik Lukáš izbjegava. Otkad je doputovao, nije još ni jednom došao u naše društvo.
- On sad pjeva pjesmice - podrugljivo reče kapetan Ságner. - Tek što je stigao, odmah se zaljubio u gospođu inženjera Schreitera s kojom se upoznao u kazalištu.
Pukovnik namrgođeno pogleda preda se i reče:
- Kažu da zna pjevati i kuplete?
- Već nas je i u kadetskoj školi zabavljao kupletima - odgovori kapetan Ságner - a i anegdote priča da je milina. A zašto ne dolazi amo, to zaista ne znam.
Pukovnik tužno potrese glavom i nastavi:
- Danas nema više među nama onog pravog drugarstva. Sjećam se, prije se svaki od nas oficira trudio da u kasinu zabavi nečim društvo. Jednom se, sjećam se, neki natporučnik Dankl svukao gol golcat, legao je na pod i zatakao u stražnjicu rep usoljene haringe te nam tako izigravao morsku djevicu. A drugi je opet, poručnik Schleisner, umio strizati ušima i njištati kao pastuh, oponašati mijaukanje mačke i zujanje bumbara. A sjećam se i kapetana Skodaya. On bi uvijek, kad god bismo zaželjeli, doveo u kasino djevojke, bile su to tri sestre koje je on izdresirao kao pse. On bi ih stavio na stol, a one bi se pred nama po taktu svlačile. Imao je malu dirigentsku palicu, i svaka čast, bio je izvrstan dirigent. A što je tek s njima izvodio na divanu! Jednom je dao donijeti kadu s toplom vodom nasred dvorane, pa smo se mi morali kupati s tim djevojkama, jedan za drugim, a on nas je fotografirao.
Pri toj se uspomeni pukovnik Schröder blaženo smješkao.
- Pa kakve smo sve oklade pravili u kadi - nastavi on mljackajući gnusno i vrteći se na stolici. - A danas? Zar je to možda zabava? Pa ni kupletist neće da se pojavi. A mlađi oficiri ne znaju danas ni piti kako treba. Još nije ponoć, a već ih je za stolom, kao što vidite, pet pijanih. Bila su vremena kad smo sjedili za stolom dva dana, pa što smo više pili, bili smo sve trezniji, a neprestano smo lijevali u sebe pivo, vino i likere. Danas više nema onog pravog vojničkog duha. Đavo bi ga znao koji je tome uzrok. Nema više duhovitosti, nego samo pričanja bez kraja i konca. Slušajte samo kako se na donjem dijelu stola govori o Americi.
Sa drugog kraja stola čuo se nečiji ozbiljan glas:
- Amerika ne može ulaziti u rat. Amerikanci i Englezi odnose se kao pas i

mačka. Amerika nije spremna za rat.
Pukovnik Schröder uzdahnu:
- To su brbljarije rezervnih oficira. Još su nam samo oni falili. Taj vam je čovjek još jučer piskarao u kakvoj banci ili pravio papirne vrećice i zamatao u njih mirodije, cimet i laštilo za cipele, ili je možda pričao djeci u školi kako glad goni vukove iz šuma, a danas bi se htio izjednačiti s aktivnim oficirima, htio bi da sve razumije i svuda da tura svoj nos. A kad se već nađe i kakav aktivni oficir, kao što je natporučnik Lukáš, onda takav natporučnik i ne dolazi u naše društvo.
I pukovnik Schröder ode kući mrzovoljna raspoloženja, a kad se ujutro probudio, bio je još gore raspoložen jer je u novinama, koje je čitao u krevetu, našao u vijestima s ratišta na nekoliko mjesta rečenicu da je naša vojska povučena na unaprijed pripremljene položaje. Bili su to slavni dani austrijske vojske koji su sličili kao jaje jajetu slavnim danima šabačkim.
I pod tim utiskom pukovnik Schröder pođe u deset sati ujutro obaviti službenu dužnost, koju je jednogodišnji dobrovoljac, valjda ispravno, nazvao strašnim sudom.
Švejk i jednogodišnji dobrovoljac stajahu u dvorištu i očekivahu pukovnika. Bili su nazočni i pretpostavljeni starješine, dežurni oficir, pukovnikov ađutant i narednik pukovnijske kancelarije sa spisima o krivcima koje čeka sjekira pravednosti - pukovnijski raport.
Napokon se pojavio i namrgođeni pukovnik u pratnji kapetana Ságnera iz škole jednogodišnjih dobrovoljaca, lupkajući nervozno bičem po sarama svojih čizama.
Pošto je primio raport, pukovnik prođe nekoliko puta u grobnoj tišini mimo Švejka i jednogodišnjeg dobrovoljca, koji su okretali glave na pozdrav nadesno i nalijevo prema tome na kojoj se strani nalazio pukovnik. To su činili neobično savjesno, a jer je potrajalo dulje vremena, gotovo su izvrnuli vratove.
Pukovnik se napokon zaustavi pred jednogodišnjim dobrovoljcem koji mu odraportira:
- Jednogodišnji dobrovoljac ...
- Znam - reče kratko pukovnik - izrod jednogodišnjih dobrovoljaca. A što ste vi u civilu? Student klasične filologije? Dakle pijani intelektualac ...
- Gospodine kapetane - viknu kapetanu Ságneru - dovedite ovamo cijelu

školu jednogodišnjih dobrovoljaca.

- Razumije se - govorio je dalje jednogodišnjem dobrovoljcu - milostivi gospodin student klasične filologije s kojim se mi moramo natezati. Kehrt euch! Znao sam to unaprijed. Nabori na kabanici neuredni! Kao da dolazite od djevojčure ili kao da ste se valjali u bordelu. Ej, momčiću, raznijet ću vas!

Škola jednogodišnjih dobrovoljaca stiže u dvorište.

- U kvadrat! - naloži pukovnik. I dobrovoljci opkoliše okrivljene i pukovnika uskim kvadratom.

- Pogledajte ovog čovjeka - derao se pukovnik pokazujući bičem jednogodišnjeg dobrovoljca - on je propio vašu čast jednogodišnjih dobrovoljaca, od kojih treba odgojiti kadar valjanih oficira koji će povesti svoje vojnike u slavu na bojnom polju. Ali kamo bi on poveo svoje vojnike, ova pijanica? Iz krčme u krčmu. On bi popio sav rum koji fasuju. Možete li što reći u svoju obranu? Ne možete. Pogledajte ga! Ne može ništa reći u svoju obranu, a u civilu studira klasičnu filologiju. Zaista klasičan slučaj!

Pukovnik je ove posljednje riječi izgovorio značajno i polako, a zatim pljunu i nastavi:

- Klasični filolog koji noću pijan baca oficirima kape s glave! Mensch![110] Još je sreća što je to bio neki artiljerijski oficir.

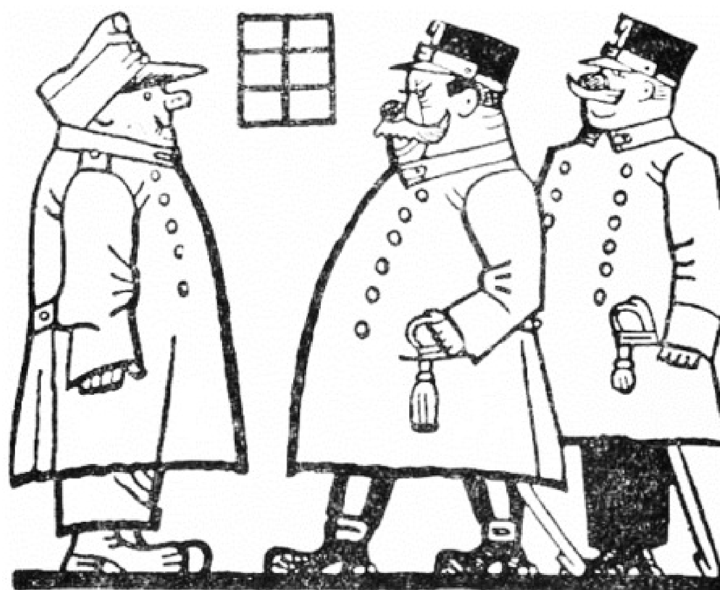
U tim posljednjim riječima bila je usredotočena sva mržnja devedeset prve pukovnije na artiljeriju u Budjejovicama. Jao artiljercu koji bi noću pao u ruke pukovnijske patrole i obratno. Mržnja je bila strašna, nepomirljiva, vendetta,[111] krvna osveta, koja se prenosi s godišta na godište, a bila je praćena s obadvije strane tradicionalnim pričama kako su infanteristi pobacali artiljerce u Vltavu ili obratno. Kako su se potukli u „Port-Arturu“, „Kod ruže“ i u drugim brojnim zabavnim lokalima južnočeške metropole.

- Ipak - nastavi pukovnik - takva se stvar mora nečuveno kazniti, ovaj klipan mora biti isključen iz škole jednogodišnjih dobrovoljaca, mora biti moralno uništen. Imamo već dosta takvih inteligenata u vojsci. Regimentskanzlei![112]

Pukovnijski kancelarijski narednik priđe ozbiljno sa spisima i olovkom.

Zavlada tišina kao u sudnici kad sude ubojici, pa predsjednik suda rekne: „Saslušajte presudu!“

I upravo takvim glasom reče pukovnik:
- Jednogodišnji dobrovoljac Marek osuđuje se na dvadeset i jedan dan pooštrenog zatvora, a poslije odslužene kazne dodjeljuje se u kuhinju da ljušti krumpir.
I okrenuvši se školi jednogodišnjih dobrovoljaca, pukovnik naredi da se postroje. Čulo se kako se brzo postrojavaju u četveroredove i kako odlaze, pri čemu je pukovnik rekao kapetanu Ságneru da je to slabo, pa neka po podne u dvorištu uvježbavaju korak.
- To treba da grmi, gospodine kapetane! I još nešto. Gotovo sam zaboravio. Recite im da čitava škola jednogodišnjih dobrovoljaca ima pet dana pritvora, da nikad ne zaborave svog bivšeg kolegu, ništariju Mareka.
A ništarija Marek stajao je kraj Švejka i izgledao sasvim zadovoljan. Bolje se to nije moglo svršiti. Svakako je bolje ljuštiti u kuhinji krumpire, valjati knedle i čistiti kosti od mesa, nego s punim gaćama urlati pod neprijateljskom uraganskom vatrom: „Einzelnabfallen! Bajonett auf !“[113]
Vrativši se od kapetana Ságnera pukovnik Schröder stade pred Švejkom i pažljivo ga pogleda. Švejkovu je figuru u tom trenu predstavljalo njegovo puno, nasmijano lice, zarezano velikim ušima koje su stršile ispod nabijene vojničke kape. Njegov je cjelovit izraz odavao potpunu sigurnost koja nije svjesna nikakve krivice. Njegove su oči pitale: „Zar sam ja što učinio, molim lijepo?“ Njegove su oči govorile: „Zar sam ja što kriv, molim lijepo?“
A pukovnik prikupi sva svoja opažanja u pitanje koje je uputio pukovnijskom kancelarijskom naredniku:
- Blesan?
I tada primijeti pukovnik kako se otvaraju usta toga dobroćudnog lica.
- Pokorno javljam, gospodine pukovniče, blesan - odgovori umjesto narednika Švejk.
Pukovnik Schröder kimnu glavom ađutantu i ode s njim u stranu. Onda dozvaše narednika i pregledavahu materijal o Švejku.
- Aha - reče pukovnik Schröder - to je dakle onaj momak natporučnika Lukáša koji mu se prema raportu izgubio u Taboru. Mislim da gospoda oficiri treba da sami odgajaju svoje momke. Pa kad je već gospodin natporučnik Lukáš izabrao takva notornog blesana za svoga slugu, neka se sam muči s njim. Ima za to dosta slobodnog vremena, jer ionako nikamo ne izlazi.

Ni vi ga niste nikada vidjeli u našem društvu? No eto vidite! Ima dakle dosta vremena da dotjeruje svoga slugu.
Pukovnik Schröder priđe k Švejku i zagledavši se u njegovo dobroćudno lice reče:
- Glupi vole, kažnjavam vas sa tri dana pooštrenog zatvora, pa kad to odsjedite, javite se natporučniku Lukášu!
I tako se Švejk opet našao u pukovnijskom zatvoru s jednogodišnjim dobrovoljcem, a natporučnik Lukáš se vrlo obradovao kada ga je pozvao k sebi pukovnik Schröder i rekao mu:
- Gospodine natporučniče, otprilike nedjelju dana poslije svoga dolaska u našu pukovniju podnijeli ste mi molbu da vam dodijelim momka, jer vam se vaš momak izgubio na kolodvoru u Taboru. Budući da se vratio...
- Gospodine pukovniče... - molećivo progovori natporučnik Lukáš.
- Odlučio sam - nastavi pukovnik s naročitim naglaskom - da ga strpam na tri dana u zatvor, a poslije toga da ga pošaljem k vama ...
I natporučnik Lukáš sav smrvljen otetura iz pukovnikove kancelarije.

* * *

Ta tri dana koja je Švejk proveo u društvu jednogodišnjeg dobrovoljca Mareka, on se vrlo dobro zabavljao. Svako veče oni su na ležaju priređivali rodoljubne manifestacije.
Naveče bi se iz zatvora uvijek čule pjesme: „Bože, živi, Bože, štiti“ i „Prinz Eugen, der edle Ritter“.[114] Osim toga otpjevali bi i čitav niz vojničkih

pjesama, a kad bi naišao profoz, pozdravili bi ga pjesmom:

Taj naš stari profoz
umrijeti nam ne smije,
sam će đavo po njeg
iz pakla da prispije.
Odvest će ga kolima,
njim o zemlju lupiti,
đavoli će njim u paklu
vatru svoju ložiti...

A nad ležajem jednogodišnji je dobrovoljac nacrtao profoza i ispod slike napisao tekst stare pjesmice:

Kad sam išô u Prag po kobase,
putem sretoh harlekina, znate,
harlekin to ne bješe, već profoz,
da ne klisnuh, ujede me, brate!

I dok su oni tako dražili profoza, kao što u Sevilli draže andaluzijskog bika crvenom maramicom, natporučnik je Lukáš sa strahom očekivao čas kad će se pojaviti Švejk da mu javi da ponovo nastupa službu.

III. ŠVEJKOVI DOŽIVLJAJI U KIRÁLY HIDI

Devedeset prva pukovnija premještena je u Bruck na Leithi, u Király Hidu.

Baš kad je Švejk nakon trodnevnog zatvora trebao da bude pušten na slobodu, odvedoše njega i jednogodišnjeg dobrovoljca do glavne stražarnice i sprovedoše ih pod vojničkom pratnjom na kolodvor.

- To se već odavna znalo - reče mu putem jednogodišnji dobrovoljac - da će nas premjestiti u Madžarsku. Ondje će se formirati maršbataljoni, vojnici će se izvježbati u ratnom gađanju, pobit će se kadgod s Madžarima pa ćemo onda veselo krenuti u Karpate. A amo u Budjejovice doći će madžarski garnizon, pa će se tako miješati plemena. Postoji već teorija da je silovanje djevojaka druge narodnosti najbolje sredstvo protiv degeneracije. To su radili Švedi i Španjolci za tridesetgodišnjeg rata, a Francuzi za Napoleona, pa će to sada opet u budjejovičkom kraju činiti Madžari, a to i neće biti neko grubo silovanje. Sve se u toku vremena udesi. Bit će to obična zamjena. Češki će vojnik odspavati s madžarskom djevojkom, a jadna češka djevojka primit će k sebi madžarskog honveda, pa će se nakon nekoliko stoljeća antropolozi iznenaditi i zanimati odakle izbočene lične kosti u ljudi na obalama rijeke Malše.

- Ovo je uzajamno ukrštavanje - primijeti Švejk - zaista je vrlo zanimljivo. Ima u Pragu neki crnac, konobar Kristijan, kojemu je otac bio abesinski kralj. Pokazivali su ga u Pragu na Štvanici u jednom cirkusu. U njega se

zaljubila neka učiteljica koja je štampala pjesmice u „Lađi“ o pastirima i o potočiću u šumi, pa je pošla s njim u hotel i zgriješila bludno, kao što veli Sveto pismo, te se vrlo začudila kad je rodila potpuno bijela sinčića. Da, ali nakon četrnaest dana dječačić je počeo tamnjeti. Sve tamniji i tamniji, a nakon mjesec dana počeo je i da crni. Za pola godine bio je cm kao njegov djed, abesinski kralj. Pošla je s njim na kliniku za kožne bolesti da mu nekako skinu tu tamnu boju, no ondje su joj rekli da je to prava pravcata crnačka koža i da se tu ne može ništa učiniti. Ona je od toga šenula pameću, pa je po novinama pitala za savjet ima li kakva lijeka protiv crnačke boje, tako da su je odvezli u zavod sv. Katarine za umobolne, a sinčića predadoše u sirotište, gdje su se s njim izvrsno zabavljali. On je izučio za konobara i plesao po noćnim kavanama. Sad je on već otac mnogih čeških mulata koji nisu više tako crni kao on. Neki medicinar koji je zalazio u „Gostionicu kod kaleža“ tumačio nam je jednom da to ipak nije tako jednostavno. Ovakav mješanac rađa dalje mješance, i oni se više ne mogu razlikovati od bijelih ljudi. Ali odjednom, u bogzna kojem koljenu, opet se pojavi crnac. Zamislite takvu nepriliku! Oženite se, recimo, nekom gospođicom. Ta je mrcina potpuno bijela, a odjednom vam rodi crnca! No ako je ona prije devet mjeseci sama otišla u varijete na atletske utakmice u kojima je nastupao i kakav crnac, mislim da će vam to ipak biti malo sumnjivo.
- O slučaju vašeg crnca Kristijana - reče jednogodišnji dobrovoljac - valja razmisliti i s ratnog stanovišta. Recimo da su tog crnca uzeli u vojsku. Pražanin je, pa dakle pripada dvadeset osmoj pukovniji. A čuli ste valjda da je dvadeset osma pukovnija pobjegla Rusima. Kako bi se Rusi začudili kad bi zarobili i crnca Kristijana. Ruske bi novine sigurno pisale da Austrija tjera u rat i svoju kolonijalnu vojsku, koje i nema, i da je Austrija već pribjegla crnačkim rezervama.
- Pričalo se - upade Švejk - da Austrija ipak ima kolonije, i to negdje na sjeveru. Nekakvu Zemlju cara Franje Josipa…
- Pustite to, momci - reče jedan vojnik iz pratnje. - Vrlo je neoprezno pričati danas o nekoj Zemlji cara Franje Josipa. Ne spominjite nikoga po imenu pa će biti bolje…
- Ta pogledajte na geografsku kartu - prekide ga jednogodišnji dobrovoljac - pa ćete vidjeti da zaista postoji Zemlja našeg najmilostivijeg vladara, cara Franje Josipa. Prema statistici ondje je sve puno leda, pa

odande izvoze led na ledolomcima koji pripadaju praškim ledanama. Tu industriju leda neobično cijene i uvažavaju i stranci, jer je to vrlo unosan, ali i opasan posao. Najveća je opasnost kad se led iz Zemlje cara Franje Josipa otprema preko polarnog kruga. Možete li to zamisliti?
Vojnik iz pratnje progunđa nešto, a kapral, koji je vodio pratnju, priđe bliže s namjerom da čuje dalje tumačenje jednogodišnjeg dobrovoljca koji je ozbiljno nastavio:
- Ova jedina austrijska kolonija može ledom snabdjeti čitavu Evropu, pa je tako odličan privredni faktor. Dakako, kolonizacija napreduje polagano jer se kolonisti ili ne javljaju ili se smrznu. Ipak čim se urede klimatske prilike, u čemu je vrlo zainteresirano ministarstvo trgovine i ministarstvo vanjskih poslova, može se očekivati da će velike količine ledenjaka biti valjano iskorištene. Izgradnjom nekoliko hotela namamit će se gomile turista. Dakako, morat će se urediti turističke staze i putovi između ledenih santa, a na ledenim bregovima morat će se naslikati turističke značke. Jedinu teškoću predstavljaju Eskimi, koji onemogućuju svaki rad našim mjesnim organima...
- Neće ti klipani da uče njemački - nastavi jednogodišnji dobrovoljac, dok ga je kapral slušao sa zanimanjem. On je bio aktivist, a u civilu je bio sluga na imanju, glup i surov čovjek, koji je gutao sve o čemu nije imao ni pojma, a ideal mu je bio da postane „župar".
- Ministarstvo prosvjete, gospodine kaprale, sagradilo je za njih, s mnogo troškova i žrtava, jer se smrzlo pet graditelja...
- Zidari su se spasili - prekide ga Švejk - jer su se ugrijali zapaljenim lulama.
- Ali ne svi - reče jednogodišnji dobrovoljac - dvojici se desila nevolja da su zaboravili vući, pa su im se lule ugasile, te su ih morali sahraniti u ledu... Ali na kraju su ipak podigli školu od ledenih cigala i željeznog betona, što vrlo dobro drži, no Eskimi su naokolo naložili vatru od razgrabljena drvlja trgovačkih zaleđenih lađa, pa su postigli što su htjeli. Led na kojem je škola bila podignuta rastopio se i tako je čitava škola zajedno s ravnateljem i predstavnikom vlade koji je sutradan trebao da prisustvuje svečanom posvećenju škole, propala u more. Samo se čulo kako je predstavnik vlade kad mu je već voda došla do grla, viknuo: „Gott strafe England!"[115] Sad će valjda poslati onamo vojsku da učini red kod tih Eskima. Zna se da će to biti težak rat. A najviše će štete nanijeti našoj

vojsci pripitomljeni bijeli medvjedi.
- Još nam samo to fali - primijeti mudro kapral - ionako već ima sva sila raznih ratnih izuma. Uzmite na primjer plinske maske za otrovanje plinom. Navučeš masku na glavu pa si otrovan, kao što su nam tumačili u podoficirskoj školi.
- Oni vas samo tako plaše - reče Švejk - vojnik se ne smije ničega bojati. Pa ako bi u borbi pao i u zahodsku jamu, treba da se samo obliže i ode dalje u bitku, a na otrovne plinove navikao je svaki vojnik u kasarni kada dobije svježi kruh i grah sa krupicom. Ali sad su, priča se. Rusi pronašli nešto protiv podoficira ...
- To je valjda neka naročita električna struja - dopuni Švejka jednogodišnji dobrovoljac. - Ta se struja spoji sa zvjezdicama na ovratniku, i one eksplodiraju, jer su od celuloida. To će opet biti nova pokora!
Iako je kapral u civilu timario volove, ipak je konačno shvatio da ga zafrkavaju, pa je prešao na čelo patrole.
Uostalom, približavali su se kolodvoru gdje su se Budjejovičani opraštali sa svojom pukovnijom. Oproštaj nije bio službene prirode, ali je ipak čitav trg pred kolodvorom bio pun naroda koji je očekivao vojsku.
Švejka je najviše zanimao špalir građana. I kako to već uvijek biva, i sada se dogodilo da su valjani vojnici išli straga, a ovi pod bajonetom naprijed. Valjane će vojnike kasnije natrpati u marvene vagone, a Švejk i jednogodišnji dobrovoljac bit će smješteni u poseban vagon za zatvorenike, koji je u vojničkom vlaku uvijek prikopčan odmah iza štabnih vagona. U takvom vagonu za zatvorenike uvijek ima mjesta napretek.
Švejk se nije mogao svladati da ne vikne u špalir: „Živjeli!“ i da ne zamahne kapom. To je djelovalo tako sugestivno da je gomila bučno ponovila: „živjeli!“ i taj se pozdrav širio dalje i gromko odjeknuo i pred kolodvorom, gdje se već izdaleka počelo govoriti: „Evo ih, idu!“
Kapral iz pratnje bio je sav nesretan pa se izderao na Švejka da drži jezik za zubima. Ali klicanje se širilo kao lavina. Žandari su potiskivali špalir i probijali put patroli, a gomila je i dalje vikala „Živjeli!“ i mahala kapama i šeširima.
Bila je to prava pravcata manifestacija. Iz hotela koji je bio nasuprot kolodvoru mahale su s prozora neke dame maramicom i vikale: „Heil!“

Češko se „nazdar“ pomiješalo s njemačkim „heil“ i iz špalira, a nekom zanesenjaku koji je iskoristio priliku da vikne: „Nieder mit den Serben“[116] podmetnuše nogu i malo ga izgaziše u tobožnjoj stisci.
A kao električna iskra širilo se dalje: „Evo ih, idu!“
I zaista su išli, a pri tom je Švejk pod bajonetama pozdravljao gomilu mahanjem ruke, a jednogodišnji je dobrovoljac ozbiljno salutirao.
Tako su išli na kolodvor i pošli prema određenom vojničkom vlaku, pa je zamalo vojna muzika oštrih strijelaca intonirala himnu „Bože, živi, Bože, štiti“, jer je njezina kapelnika zbunila neočekivana manifestacija. Na sreću, u pravi se čas pojavio sa crnim polucilinderom na glavi viši feldkurat, svećenik Lacina iz sedme konjaničke divizije, i počeo praviti red.
Priča o njegovu dolasku vrlo je jednostavna. On je jučer stigao u Budjejovice, on, strah i trepet svih oficirskih menaža, čovjek koga nije moguće ni nahraniti ni napiti, pa je tobože slučajno prisustvovao malom oproštajnom banketu pukovnijskih oficira. Jeo je i pio za desetoricu i u više ili manje pijanom stanju odlazio u oficirsku menažu da od kuhara izmami kakve ostatke jela. Gutao je zdjele sa sosom i knedlima, čupao meso s kostiju kao divlja mačka i naišao napokon u kuhinji na rum, pa kad ga se napio da mu se podrigivalo, vratio se na oproštajni banket gdje se proslavio novim lokanjem. U tom je imao bogato iskustvo, pa su oficiri sedme konjaničke divizije uvijek morali za njega nadoplatiti. Ujutro je došao na ideju da mora praviti red pri odlasku pukovnijskih vagona, pa je stoga teturao duž čitava špalira i djelovao na kolodvoru tako da su se oficiri koji su upravljali ukrcavanjem pukovnije, zaključali pred njim u kancelariju šefa stanice.
I tako se opet pojavio na kolodvoru u pravi čas da spusti štapić dirigenta vojne muzike, koji je već htio dirigirati: „Bože, živi, Bože, štiti!“
- Stoj! - reče on - još ne, dok vam ne dam znak! Sada je voljno dok se ja ne vratim!
I otišao je na kolodvor i pošao za patrolom koju je također zaustavio uzvikom: „Halt!“
- Kamo ćete - upita strogo kaprala koji se nije znao snaći u novoj situaciji.
Umjesto njega odgovori dobroćudni Švejk:
- Voze nas u Bruck. Ako hoćete, gospodine feldkurate, možete poći s nama.

- Pa i poći ću - reče svećenik Lacina i obrativši se pratnji doda:
- A tko kaže da ne mogu ići? Vorwärts! Marsch![117]
Kad se viši feldkurat našao u vagonu za zatvorenike, legao je na klupu, a dobroćudni Švejk skide kabanicu i podmetne je svećeniku pod glavu, na što jednogodišnji dobrovoljac reče tiho preplašenom kapralu:
- Feldkurata treba čuvati!
A svećenik Lacina, udobno ispružen na klupi, poče tumačiti kuharsku vještinu:

- Ragoût s gljivama, gospodo, utoliko je bolji, koliko ima više gljiva, ali gljive se moraju prije toga prepržiti s lukom, a tek onda valja dodati lovorov list i luka...
- Luk ste već prije izvoljeli dodati - javi se jednogodišnji dobrovoljac praćen očajničkim pogledom kaprala koji je u svećeniku Lacini gledao

doduše pijana, ali ipak pretpostavljena starješinu.
Kapralov je položaj zaista bio očajan.
- Da - primijeti Švejk - gospodin oberfeldkurat ima potpuno pravo. Što ima više luka, to je bolje. U Pakoměricama bio je jedan pivar koji je i u pivo stavljao luk, jer luk, veli, izaziva žeđu. Luk je uopće vrlo koristan. Pečeni luk se stavlja i na čirove...
Svećenik Lacina govorio je dotle na klupi u pola glasa, kao iza sna:
- Sve ovisi o začinu, kakav se začin stavi unutra i u kakvoj količini. Ništa ne smije da se suviše zapapri, papricira...
Govorio je sve sporije i sve tiše:
- Ne smije biti previše klin-čaca, li-muna, mi-rodija, mu-škata...
Nije dovršio jer je zaspao, a u snu bi od vremena do vremena fićuknuo kroz nos kad bi prestao hrkati.
Kapral ga je gledao ukočenim pogledom, dok su se vojnici iz pratnje smješkali na svojim klupama.
- Taj se neće tako skoro probuditi - reče Švejk nakon kratke stanke. - Pijan je kao duga.
Premda mu je bojažljivi kapral davao znakove da šuti, Švejk ipak nastavi:
- Ne smeta ništa. To se sada ne da popraviti, pijan je kao majka zemlja. On je u činu kapetana. Svaki od tih vojnih svećenika, bio niži ili viši, ima već takav dar od boga da se u svakoj prilici napije kao svinja. Ja sam služio kod feldkurata Katza, on bi propio i svoj vlastiti nos. To što ovaj radi, nije ništa prema onome što je Katz radio. Mi smo zajedno propili i monstrancu, a propili bismo valjda i samoga dragog boga da nam je tko dao štogod za njega.
Švejk priđe svećeniku Lacini, okrene ga prema naslonu i znalački reče:
- Taj će hrkati sve do Brucka.
Zatim se vrati na svoje mjesto, praćen očajnim pogledom nesretnog kaprala koji primijeti:
- Možda bi trebalo da to prijavim kome.
- No samo otiđite odavde - reče jednogodišnji dobrovoljac - ta vi ste zapovjednik pratnje! Vi se ne smijete od nas udaljiti. A i prema propisima ne smijete poslati napolje nikoga od straže da to javi, dok god ne dobijemo zamjenu. Kao što vidite, to je teška stvar. A da date znak hicem iz puške da dođe tko ovamo, to također ne smijete. Ovdje se ništa opasna ne događa. No s druge strane postoji propis da osim pritvorenika i pratnje

u zatvoreničkom vagonu ne smije biti nikakva strana osoba. Nezaposlenima ulaz strogo zabranjen. A da pokušate izbrisati tragove svoga prijestupa i da na neprimjetan način za vrijeme vožnje izbacite višeg feldkurata iz vlaka, to također ne ide, jer ovdje ima svjedoka koji su vidjeli da ste ga pustili u vagon, kamo ne spada. Zbog toga ćete biti, gospodine kaprale, sasvim sigurno degradirani.
Kapral zbunjeno odgovori da on nije pustio višeg svećenika u vagon, nego da se on sam priključio k njima i da je on ipak njegov pretpostavljeni starješina.
- Ovdje ste starješina jedino vi - izričito je tvrdio jednogodišnji dobrovoljac, a Švejk je dopunio njegove riječi:
- Pa da je htio amo ući i sam car, ne biste mu to smjeli dopustiti. To je kao na straži kada regrutu priđe dežurni oficir, pa ga zamoli da mu ode po cigarete, a regrut ga još zapita kakvu vrstu da mu donese. Za takve stvari ide se u zatvor.
Kapral bojažljivo primijeti da je ipak Švejk prvi rekao oberfeldkuratu da može poći s njima.
- To ja sebi mogu dozvoliti, gospodine kaprale - odgovori Švejk - jer ja sam slabouman, ali od vas to ne bi nitko očekivao.
- Jeste li već dugo u aktivnoj službi? - upita kaplara, onako uz put, jednogodišnji dobrovoljac.
- Već treću godinu. Sada upravo očekujem promaknuće za vodnika.
- Sad vi to lijepo prekrižite! - reče cinično jednogodišnji dobrovoljac. - Kao što vam velim, sve to miriše na degradaciju.
- To vam je svejedno - javi se Švejk - padnete li kao podoficir ili kao običan vojnik. Doduše, kažu da degradirane guraju u prvi red.
Viši vojni svećenik se trže.
- Hrče - reče Švejk pošto je ustanovio da je sa svećenikom sve u redu. - Sada valjda sanja o kakvom žderanju. Jedino se bojim da nam se ovdje ne zagadi. Kad se moj feldkurat dobro nalokao, uvijek se u snu zagadio. Jednom vam je ...
I Švejk poče pričati svoja iskustva s feldkuratom Katzom tako potanko i zanimljivo da nisu ni opazili da je vlak krenuo.
I tek urlanje iz stražnjih vagona prekide Švejkovo pričanje. To je pjevala dvanaesta četa u kojoj su bili sami Nijemci iz krumlovskog kraja i Kašperskih brda:

Wann ich kumm, wann ich kumm,
wann ich wieda, wieda kumm.[118]

A iz drugog vagona nekakav je očajnik urlao spram Budjejovica koje su se sve više udaljavale:

Und da, mein Schatz,
bleibst hier.
Holarjo, holarjo, holo![119]

Bilo je to tako strašno jodlovanje i drečanje da su ga drugovi morali odvući od otvorenih vrata marvenog vagona.
- Čudim se - reče jednogodišnji dobrovoljac kapralu - što se još nije pojavila inspekcija. Prema propisu morali ste nas prijaviti komandantu vlaka odmah na kolodvoru, a ne da se bavite nekakvim pijanim vojnim svećenikom.
Nesretni je kapral tvrdoglavo šutio i uporno gledao u telegrafske stupove koji su jurili unatrag.
- Kad pomislim da nismo nikome prijavljeni - nastavi pakosno jednogodišnji dobrovoljac - i da će nam na prvoj stanici sigurno ući u vagon komandant vlaka, tada se u meni uzbuni moja vojnička krv. Ta mi smo kao ...

- Cigani - upade mu u riječ Švejk - ili skitnice. Meni se čini kao da se bojimo božjeg svjetla i kao da se ne smijemo nigdje prijaviti, da nas ne zatvore.
- Osim toga - reče jednogodišnji dobrovoljac - na temelju naredbe od 21. studenoga 1879. pri prijevozu vojnih zatvorenika vlakom valja se držati ovih propisa: prvo, zatvorenički vagon mora biti providen rešetkama. To je jasno kao dan, a ovdje je to i učinjeno prema propisu. Nalazimo se iza savršenih rešetaka. To bi dakle bilo u redu. Drugo, u dodatku c. i kr. naredbe od 21. studenoga 1879. stoji da u svakom zatvoreničkom vagonu mora biti nužnik. Ako ga nema, vagon mora imati prikrivenu posudu za izvršavanje velike i male nužde zatvorenika i vojnih stražara. Ovdje kod nas ne može se zapravo ni govoriti o vagonu za zatvorenike u kojem bi mogao biti nužnik. Mi se zapravo nalazimo u pregrađenom kupeu i odijeljeni smo od čitavog svijeta. No ovdje nema ni posude ...
- Možete kroz prozor - primijeti kapral sav očajan.
- Zaboravljate - reče Švejk - da se nijedan zatvorenik ne smije približiti prozoru.
- A zatim treće - nastavi jednogodišnji dobrovoljac - vagon mora imati i posudu s pitkom vodom. Za to se niste pobrinuli. Zbilja, znate li na kojoj će se stanici dijeliti hrana? Ne znate? Znao sam ja da se vi niste informirali...
- Eto vidite, gospodine kaprale - primijeti Švejk - nije baš šala voziti zatvorenike. Za nas se valja brinuti. Mi nismo obični vojnici koji se moraju brinuti sami za sebe. Nama se sve mora donijeti pod nos, jer o tome postoje naredbe i paragrafi kojih se mora svatko držati, jer to ne bi bio nikakav red. „Zatvoren čovjek je kao dijete u pelenama“, govorio je jedan poznati skitnica, „njega treba njegovati da se ne prehladi, da se ne uzruja, da bude zadovoljan svojom sudbinom i da mu se jadniku ne čini ništa nažao.“
- Uostalom - reče začas Švejk, gledajući prijateljski u kaprala - kad bude jedanaest sati, molim vas da mi to reknete.
Kapral pogleda Švejka upitnim pogledom.
- Vi ste me, gospodine kaprale, očito htjeli pitati zašto da mi kažete kad bude jedanaest sati. Od jedanaest sati dalje pripadam u marvinski vagon, gospodine kaprale - reče Švejk s osobitim naglaskom i nastavi svečanim

glasom: - Ja sam bio osuđen na pukovnijskom raportu na tri dana zatvora. Kaznu sam počeo izdržavati u jedanaest sati, pa danas u jedanaest sati nemam ovdje nikakva posla. Nijedan vojnik ne smije biti dulje zatvoren nego što mu pripada, jer u vojsci mora biti discipline i reda, gospodine kaprale.
Očajni desetnik dugo se nije mogao pribrati poslije toga udarca, ali je konačno ipak primijetio da nije dobio nikakvih isprava.
- Dragi gospodine kaprale - javi se jednogodišnji dobrovoljac - isprave ne dolaze same komandiru pratnje. Ako brdo neće k Muhamedu, mora komandir pratnje k ispravama. Vi ste se sada našli pred novom situacijom. Svakako ne smijete zadržavati nikoga koji treba da bude pušten na slobodu. S druge strane, na osnovu postojećih propisa, nitko ne smije napustiti zatvorenički vagon. Zaista, ne znam kako ćete se izvući iz toga škripca, što dalje, to gore. Sad je deset i po.
I jednogodišnji dobrovoljac stavi sat u džep rekavši:
- Baš me zanima, gospodine kaprale, što ćete uraditi za pola sata.
- Za pola sata ja pripadam u marveni vagon - ponovi sanjarski Švejk. Na to mu desetar, potpuno zbunjen i utučen, odgovori:
- Ako vam ne bude nezgodno, ja mislim da je ovdje mnogo udobnije nego u marvenim vagonima. Ja mislim...
Prekide ga krik višeg vojnog svećenika koji je viknuo iza sna:
- Više sosa!
- Spavaj, spavaj - reče dobroćudno Švejk podmećući mu pod glavu skut kabanice koji je padao s klupe - samo lijepo i dalje sanjaj o žderanju!
A jednogodišnji dobrovoljac poče pjevati:

Spi, djetešce, spi,
sklopi očice svoje,
Gospod Bog će s tobom spati,
anđeo te ljuljuškati,
spi, djetešce, spi.

Očajni kapral nije više ni na što reagirao.
Gledao je tupo u krajinu i dao je tako prilike za potpunu dezorganizaciju u zatvoreničkom kupeu.
Kraj ograde igrali su se vojnici iz pratnje mesarenja, pa su po

stražnjicama padali brzi i snažni udarci. Kad je kapral pogledao u tom pravcu, prema njemu je bila okrenuta upravo izazovno stražnjica jednog pješaka. Kapral uzdahnu i okrenu se opet k prozoru.
Jednogodišnji je dobrovoljac časak nešto razmišljao, a onda se obrati satrvenom kapralu s pitanjem:
- Je li vam poznat časopis „Životinjski svijet“?
- Na taj je časopis - odgovori kaplar s jasnim izražajem radosti što se razgovor prenosi na drugo polje - bio pretplaćen gostioničar u našem selu, jer je neobično volio sanske koze, a one su mu redom pocrkale. Stoga se obratio na časopis s molbom za savjet.
- Dragi druže - reče jednogodišnji dobrovoljac - ovo što ću vam sada reći, pokazat će vam potpuno jasno da nitko nije nepogrešiv! Uvjeren sam, gospodo, da ćete i vi straga prestati s tim vašim mesarenjem, jer ovo što ću vam sada reći, bit će vrlo zanimljivo već po tome što mnoge stručne izraze nećete razumjeti. Pričat ću vam priču o „Životinjskom svijetu“, da zaboravimo naše današnje ratne muke.
Kako sam ja zapravo postao nekoć urednik „Životinjskog svijeta“, toga vrlo zanimljivog časopisa, bilo je to i meni samome neko vrijeme dosta zamršena zagonetka, sve dok nisam smislio da sam to mogao prihvatiti samo u potpuno neuračunljivom stanju. U takvom stanju navela me na to prijateljska ljubav prema starom drugu Hájeku koji je dotada časno uređivao taj časopis, ali se pri tom zaljubio u kćerku vlasnika časopisa, gospodina Fuchsa, koji mu je smjesta otkazao pod uvjetom da mu nađe valjanog urednika.
Kao što vidite, tada su vladali čudni najamni odnosi.
Kad mi je drug Hájek predstavio vlasnika lista, on me je primio vrlo uljudno i zapitao me imam li uopće kakva pojma o životinjama, i bio je vrlo zadovoljan mojim odgovorom da sam uvijek životinje veoma cijenio i gledao u njima prijelaz prema čovjeku i da sam uvijek, osobito sa stanovišta zaštite životinja, respektirao njihove čežnje i želje. Nijedna životinja ne želi ništa drugo nego da je ljudi, prije nego je pojedu, usmrte sa što manje bola.
Šaran ima već od rođenja fiksnu ideju da nije lijepo od kuharice što mu živome para trbuh. Običaj da se pijetlu odsiječe glava, opravdava nastojanja društva za zaštitu životinja da klanje živadi ne smije da vrši nevješta ruka.

Savijeni likovi prženih malih krkuša svjedoče o tome da te ribice umirući protestiraju protiv toga što ih u Podolu prže žive na margarinu. Puranov batak ...
Uto me on prekinuo i upitao da li se razumijem u peradarstvo, u pse, kuniće, pčelarstvo i u zanimljivosti iz životinjskog svijeta, da li znadem izrezivati iz stranih žurnala sličice za reprodukciju, prevoditi iz inozemnih žurnala stručne članke o životinjama, da li znam listati po Brehmu i da li bih mogao s pomoću Brehma pisati uvodnike iz životinjskog života s obzirom na katoličke blagdane, promjenu godišnjih doba, s obzirom na utrke, lovove, odgajanje policijskih pasa, narodne i crkvene praznike, ukratko, da ti imam novinarski pregled cjelokupne situacije, pa da ga iskoristim u kratkom i sadržajnom uvodnom članku.
Izjavio sam da sam već vrlo mnogo razmišljao o valjanom uređivanju takvog časopisa, kao što je „Životinjski svijet", i da sam kadar potpuno voditi sve te rubrike i tačke jer sam upućen u sve spomenute teme. Ali ja ću nastojati da časopis podignem na neobičnu visinu. Reorganizirat ću ga sadržajno i stvarno.
Uvest ću nove rubrike, na primjer: „Životinjski veseli kutić", „životinje o životinjama", ali ću se pri tom pažljivo obazirati i na političku situaciju.
Čitaocima, ću pružati iznenađenje za iznenađenjem, da se idući od životinje do životinje neće moći ni pribrati. Rubrika „Iz životinjskog dana" mora se izmjenjivati s „Novim programom rješavanja pitanja domaće stoke" i s rubrikom „Pokret u goveđem svijetu".
Opet me je prekinuo i rekao mi da mu je to sasvim dosta i da će mi, ako izvršim samo polovinu od svega toga, darovati par patuljastih wyandotskih kokoši s posljednje berlinske, izložbe peradi, koje su dobile prvu nagradu, a njihov vlasnik zlatnu medalju za izvrsno ukrštavanje.
Mogu reći da sam se zaista trudio i da sam svoj redaktorski plan ostvarivao u časopisu koliko god su mi dopuštale moje sposobnosti, pa sam čak došao i do otkrića da moji članci nadmašuju moje sposobnosti.
Želio sam čitaocima pružiti, nešto potpuno novo, pa sam stoga izmišljao životinje.
Polazio sam naime od principa da su npr. slon, tigar, lav, majmun, krtica, konj, prase itd. već odavna potpuno poznate životinje svakom čitaocu „Životinjskog svijeta", pa je stoga potrebno uzbuditi čitaoca nečim novim, kakvim novim pronalaskom, te sam stoga započeo s kitom

sumpornjakom. Ta moja nova vrsta kita velika je poput bakalara, a ima mjehur pun mravlje kiseline, i posebni kanalić kroz koji moj kit sumpornjak pušta s eksplozijama na male ribice, koje hoće da poždere, omamljivu otrovnu kiselinu koju je kasnije neki engleski učenjak - sad se već ne sjećam kako sam ga krstio - prozvao kitovom kiselinom.
Kitova mast je bila već svima poznata, ali nova je kiselina pobudila pažnju nekoliko čitalaca koji su nas pitali za firmu, koja proizvodi tu kiselinu.
Mogu vas uvjeriti da su čitaoci „Životinjskog svijeta“ uopće vrlo radoznali.
Ubrzo nakon kita sumpornjaka ja sam redom otkrio čitav niz životinja. Spominjem između njih samo ove: prepredenog tobolčara sisavca iz porodice klokana; vola jestivog, koji je pratip krave; naljevnjaka sipina, kojega sam proglasio za vrstu štakora.
Svaki dan su se pojavljivale nove životinje. I sam sam bio vrlo iznenađen svojim uspjesima u toj struci. Nikada nisam ni pomislio da je potrebno u tolikoj mjeri popunjavati životinjsko carstvo i da je Brehm izostavio toliko životinja u svojem djelu „Život životinja“. Da li je znao Brehm i svi njegovi sljedbenici za moga šišmiša s otoka Islanda, za „šišmiša, dalekog“, za moju domaću mačku s vrha planine Kilimandžaro koju sam nazvao „maca jelenja, razdražljiva“?
Jesu li prirodoslovci dotada imali pojma o nekoj busi inženjera Khuna koju sam našao u jantaru i koja je bila potpuo slijepa, jer je živjela na podzemnoj pretpovijesnoj krtici koja je također bila slijepa, jer se njezina prabaka sparila, kao što sam pisao, s podzemnim slijepim vodozemcem špiljskim iz Postojnske špilje, koja je u ono doba dopirala sve do sadašnjeg Baltičkog mora.
Zbog toga neznatnog događaja nastala je velika polemika između časopisa „Časa“ i „Čecha“, jer je časopis „Čech“ u svašticama svoga podliska citirao članak o busi koju sam ja pronašao, i napisao: „Sve je dobro što bog čini.“
Naravno, „Čas“ je sasvim realistički razgolitio i moju buhu i velečasnog „Čecha“, i od tog je doba izgledalo da me napušta sretna pronalazačka zvijezda otkrivača novih životinja. Pretplatnici „Životinjskog svijeta“ počeše se uznemiravati.
Povod za to dale su im i moje sitne vijesti o pčelarstvu i o peradarstvu, u kojima sam izložio svoje nove teorije koje su izazivale pravo

zaprepaštenje, jer je nakon mojih jednostavnih savjeta udarila kap poznatog pčelara gospodina Pazoureka, pa je pčelarstvo na Šumavi i u Potkrkonošju sasvim izumrlo. Na perad je udarila kuga, pa je, kratko govore i, sva pocrkala. Pretplatnici su pisali prijeteća pisma i otkazivali list.
Zatim sam se bacio na ptice koje žive u slobodi, i još danas se sjećam svoje afere s urednikom „Seoskog obzora“, klerikalnim zastupnikom, direktorom Josefom M. Kadlčákom!
Izrezao sam iz engleskog časopisa „Country Life“ sličicu neke ptice koja je sjedila na orahu. Nazvao sam je orašar, po istoj logici po kojoj bih pticu što sjedi na klekovini, nazvao klekuša ili recimo klekinja.
Pa što se sve dogodilo! Na običnoj dopisnici napao me gospodin Kadlčak da je to, veli, šojka, a ne orašar, i da je to prijevod njemačkog naziva Eichelhäher.
Poslao sam mu pismo u kojem sam mu izložio čitavu svoju teoriju o orašaru, a pismo sam propleo brojnim psovkama i izmišljenim citatima iz Brehma.
Narodni zastupnik Kadlčak odgovorio mi je na to pismo u „Seoskom obzoru“ uvodnim člankom.
Moj šef, gospodin Fuchs, sjedio je kao obično u kavani i čitao pokrajinske novine, jer je u posljednje vrijeme veoma često tražio u njima ocjene o mojim privlačivim člancima u „Životinjskom svijetu“, pa čim sam došao, pokazao mi je sasvim tiho novi broj „Seoskog obzora“ koji je ležao na stolu, i pogledao me svojim tužnim očima. Njegove su oči u posljednje vrijeme uvijek imale tužni izražaj.
Čitao sam glasno pred čitavom kavanskom publikom:

Poštovana redakcijo!
Upozorio sam vas već da vaš časopis uvodi neobične i neobrazložene nazive, da se premalo brine za čistoću češkoga jezika i da izmišlja različne životinje. Naveo sam kao dokaz da vaš urednik mjesto općenito usvojenog starodrevnog naziva „šojka“ uvodi naziv „orašar“, što odgovara prijevodu njemačkog naziva „Eichelhäher“ - šojka.

- Šojka - ponovi za mnom očajno vlasnik časopisa.

Ja sam mirno čitao dalje:

Na to sam od vašeg urednika „Životinjskog svijeta“ dobio pismo neobično grubog, ličnog i bezobraznog obilježja, u kojem me urednik naziva kažnjivo ignorantskim govečetom, što zaslužuje osobit ukor. Tako se među pristojnim ljudima ne odgovara na stvarne naučne prigovore. Volio bih znati tko je od nas dvojice veće goveče. Možda zaista nisam smio priopćavati prigovore dopisnicom, nego pismom, ali zbog preobilja posla nisam obratio pažnja na tu sitnicu. No sada poslije prostačkog ispada vašeg urednika „Životinjskog svijeta“ iznosim čitavu stvar na javni stup sramote.
Vaš se gospodin urednik jako vara ako misli da sam ja nedoučeno goveče koje nema ni pojma kako se koja ptica zove. Ja se bavim ornitologijom već mnogo godina, i to ne iz knjiga, nego proučavanjem u prirodi, pa imam u krletkama više ptica nego što ih je u svom životu vidio vaš urednik, čovjek koji se kreće po praškim rakijašnicama i birtijama.
Ali to su sporedne stvari, premda svakako ne bi škodilo da se vaš urednik „Životinjskog svijeta“ malo propita koga će nazvati govečetom, prije nego to izađe iz njegova pera, pa makar bilo namijenjeno i moravskom Frýdlandu kraj Místka, gdje je također bilo pretplatnika na vaš časopis prije toga članka.
Uostalom ne radi se o ličnoj polemici kakvoga luckastog klipana, nego o samoj stvari, pa stoga i opet ponavljam da se ne može dopustiti da netko po prijevodu izmišlja nazive, kad već imamo svima poznati domaći naziv „šojka“.

- Da, šojka - reče još očajnijim glasom moj šef.
Čitam mirno dalje i ništa me ne može smesti:

A to je nitkovluk ako to rade nestručnjaci i surovi ljudi. Tko je ikada nazvao šojku orašarom? U djelu „Naše ptice“ na strani 148. nalazi se latinski naziv: Ganalus glandarius B. A., a to je ta moja ptica - šojka.
Urednik vašeg časopisa svakako će priznati da ja bolje poznajem svoju pticu nego što je može poznavati nestručnjak. Orašarom se prema dru Bayern zove mucifraga carycatectes B., a to „b“ ne znači, kao što mi je

pisao vaš urednik, početno slovo riječi blesan. Češki ornitolozi poznaju uopće samo šojku običnu, a nikako vašeg „orašara“, koga je pronašao baš onaj gospodin na kojega se odnosi početno slovo B prema njegovoj teoriji. To je s njegove strane drzovit lični napadaj koji ne može ništa promijeniti na samoj stvari.
Šojka će ostati šojkom pa makar se urednik „Životinjskog svijeta“ zbog toga i us..o, a sve će to ostati kao dokaz kako se kadikad piše i lakoumno i nestvarno, premda se pisac upravo drzovito poziva na Brehma. Taj prostak piše da se prema Brehmu šojka ubraja u porodicu krokodilaša, na str. 452. gdje se govori o svrakoperu ili malom svračku (Lanius minor L.). Zatim se taj ignorant, ako se smijem tako blago izraziti, i opet poziva na Brehma, da šojka ide u petnaestu porodicu, a međutim Brehm stavlja vrane u sedamnaestu porodicu u koju idu i gavrani i čavke, pa je tako prost da je i mene nazvao čavkom (colaeus) iz roda svraka i vrana modrih, nezgrapnih brbljavaca, premda se na istoj strani govori o ševama šumskim i svrakama šarenim...

- Šojke šumske - uzdahnu izdavač moga časopisa hvatajući se za glavu - dajte mi amo da pročitam sam do kraja.
Uplašio sam se kako mu je promukao glas dok je čitao:
Kos grivnjaš ili turski kos ostat će u češkom prijevoda kos grivnjaš isto tako kao što će drozd borovnjak ostati drozd borovnjak.
- Borovnjak treba da se zove klekinja ili klekuša, gospodine šefe - primijetih ja - jer se hrani klekovinom.
Gospodin Fuchs udari novinama o stol i uvuče se pod biljar, promuklo izgovarajući posljednje riječi koje je pročitao:
- Turdus, grivnjaš.
- Kakva šojka - derao se ispod biljara - orašar, ja grizem, gospodo!
Napokon ga izvukoše ispod biljara i treći je dan umro u obiteljskom krugu, od upale mozga.
Posljednje su mu riječi bile u njegovu posljednjem času: „Nije meni stalo do ličnog interesa, nego do dobra cjeline. A s toga gledišta izvolite saslušati i moje mišljenje, onako stvarno kao...“ I tu je štucnuo.
Jednogodišnji dobrovoljac zamuknu i reče zajedljivo kapralu:
- Time sam htio reći samo to da se svaki čovjek može naći u škakljivoj situaciji i pogriješiti!

Iz svega toga kapral je shvatio samo to da je on sada čovjek koji griješi, pa se opet okrenuo k prozoru i namrgođeno promatrao kako vlak odmiče.
Na Švejka je dobrovoljčeva priča nešto jače djelovala. A vojnici iz pratnje glupo se pogledavahu.
I Švejk poče ovako:
- Na svijetu se ne može ništa sakriti. Sve izađe na vidjelo kao što ste čuli, pa i takva glupa šojka nije nikakav orašar. Zaista je vrlo zanimljivo da se netko može uhvatiti na takvu stvar. Izmišljati životinje je zaista teško, ali pokazivati takve izmišljene životinje uistinu je još teže. Pred nekoliko godina bio je u Pragu neki Mestek, i on je pronašao morsku djevicu i pokazivao je na Vinohradima u Havlíčekovoj ulici iza zavjese. Na zavjesi je bio otvor, pa je svatko mogao kroza nj vidjeti, u polutami, nekakav sasvim običan divan i na njemu neku ženu sa Žižkova kako se valja ovamo-onamo. Noge su joj bile umotane u zelenu gazu, pa su predstavljale rep, kosa joj je bila obojadisana zeleno, a na rukama je imala rukavice i na njih pričvršćene peraje od ljepenke, također zelene, a na leđima joj je bilo konopcem pričvršćeno nekakvo kormilo. Mladeži ispod šesnaest godina bio je zabranjen ulaz, a svi koji su navršili šesnaest godina i platili ulazninu, uživali su u tome kako ta morska djevica ima veliku stražnjicu na kojoj je bio natpis: „Do viđenja!“ Što se tiče grudi, nije se imalo šta vidjeti. Spustile su joj se čak do pupka kao kakvoj izmučenoj flundri. A naveče u sedam sati Mestek bi zatvorio panoramu pa bi rekao: „Morska djevice, sada možete ići kući!“ Ona bi se presvukla i u deset sati naveče već ste je mogli vidjeti kako se šeće po Taborskoj ulici i potpuno neprimjetljivo govori svakom gospodinu koga bi srela: „Ljepotane, bi li pošao sa mnom?“ No jer nije imala knjižice, uhvatio ju je prilikom racije gospodin Drašner i sa sličnim ptičicama strpao u zatvor, pa je tako Mestek izgubio zaradu.
Uto viši vojni svećenik pade s klupe i nastavi spavanje na podu. Kapral ga je neko vrijeme glupo gledao, a onda ga u općoj tišini, bez ičije pomoći, poče sam dizati na klupu. Vidjelo se da je izgubio sav autoritet, pa kad je rekao slabim, beznadnim glasom: “Mogli biste mi pomoći“, tada su ga svi članovi patrole ukočeno pogledali, pa se nije pomakla ni jedna noga.
- Mogli ste ga pustiti da hrče gdje je i bio - reče Švejk. - Ni ja nisam drugačije postupao sa svojim feldkuratom. Jednom sam ga pustio da spava u zahodu, jednom je odspavao gore na ormaru, jednom u naćvama

u tuđoj kući i bogzna gdje sve nije spavao.
Kapral odjednom postade odlučan; htio je pokazati da je on ovdje gospodar, pa stoga reče grubo:
- Držite jezik za zubima i ne brbljajte koješta! Svaki oficirski sluga trabunja i previše. Dosadni ste kao stjenica.
- Da, svakako, a vi ste bog, gospodine kaprale - odgovori Švejk s razboritošću filozofa koji želi na čitavom svijetu uspostaviti zemaljski mir i upušta se pri tom u oštru polemiku - vi ste majka sa sedam bolova.
- Gospode bože - uzviknu jednogodišnji dobrovoljac i sklopi ruke - ispuni nam srce ljubavlju prema svim podoficirima da ih ne gledamo s odvratnošću! Blagoslovi naš skup u ovom zatvoru na tračnicama!
Kaplar pocrvenje i skoči:
- Ja vam zabranjujem svaku primjedbu, vi dobrovoljče!
- Vi niste ništa krivi - nastavi umirujućim glasom jednogodišnji dobrovoljac - priroda je mnogim rodovima i vrstama živih bića uskratila svaku inteligenciju. Zar niste nikada čuli priču o ljudskoj gluposti? Zar ne bi svakako bilo bolje da ste se rodili u kojoj drugoj vrsti sisavaca, pa da ne nosite to glupo ime čovjeka i kaprala? Velika je pogreška što mislite o sebi da ste najsavršenije i najrazvijenije biće. Kad vam skinu te zvjezdice, tada ćete biti ništica na koju bez osobitog interesa pucaju po svim rovovima i na svim frontama. A kad vam prišiju još jednu zvjezdicu pa naprave od vas stvorenje koje se zove župar, još uvijek neće biti s vama sve u redu. Vaš će se duševni horizont još više suziti, pa kad negdje na bojištu ostavite svoje kulturno zaostale kosti, nitko neće za vama zaplakati u čitavoj Evropi.
- Ja ću vas dati zatvoriti - viknu očajno kapral.
Jednogodišnji dobrovoljac se nasmije i reče:
- Vi biste me jamačno dali zatvoriti zbog toga što sam vas grdio. Ali vi biste lagali jer vaš duševni horizont uopće ne može shvatiti uvrede, a osim toga, mogao bih se kladiti s vama, u što god hoćete, da se vi uopće ničega ne sjećate iz čitavog našeg razgovora. Kad bih vam rekao da ste embrio, vi biste to zaboravili ne samo prije nego što stignemo do najbliže stanice, nego i prije nego mimo nas projuri telegrafski stup. Vi ste obamrla moždana vijuga. Ne mogu uopće zamisliti da biste vi mogli gdje suvislo izložiti sve ono što ste od mene čuli. Osim toga možete bilo koga ovdje zapitati da li je u mojim riječima bila i najmanja aluzija na vaš

duševni horizont i da li sam vas ja ičim uvrijedio.
- Zaista - potvrdi Švejk - nitko vam ovdje nije rekao ni riječi koju biste mogli krivo tumačiti. Uvijek vam loše ispadne kad se tko osjeti uvrijeđen. Jednom sam sjedio u noćnoj kavani, u „Tunelu“, pa smo razgovarali o orangutanima. S nama je sjedio jedan mornar i pričao da orangutana često ne mogu razlikovati od kakvog bradatog građanina i da je takav orangutan sav zarastao bradom kao ... „No“, reče on, „kao recimo onaj gospodin za susjednim stolom.“ Svi smo pogledali na onu stranu, kadli onaj bradati gospodin priđe mornaru i opali mu čušku, a mornar mu razbi glavu pivskom bocom, tako da se bradati gospodin srušio i ostao ležati na podu bez svijesti, dok se mornar oprostio s nama i odmah otišao kad je vidio da ga je pritukao. Mi smo zatim dozvali gospodina k svijesti premda to nikako nismo smjeli učiniti, jer je on odmah, čim se pribrao, pozvao patrolu da nas, koji uopće nismo učestvovali u tučnjavi, odvede na policijsko povjereništvo. Tamo je neprestano ponavljao svoje da smo ga držali za orangutana i da nismo ni o čemu drugomu govorili nego o njemu. Stalno je derao svoju kozu. A mi smo tvrdili da nije tako i da on nije nikakav orangutan. A on opet da je sve dobro čuo. Molio sam gospodina komesara da mu to objasni. I komesar mu je to sasvim dobroćudno objašnjavao, ali on nije htio ni da čuje, nego je rekao gospodinu komesaru da on to ne razumije i da je s nama u dogovoru. Tada ga je gospodin komesar dao zatvoriti da se otrijezni, a mi smo se opet htjeli vratiti u „Tunel“, ali nismo mogli jer su i nas smjestili onkraj brave. Eto vidite, gospodine kaprale, što može nastati od malog i neznatnog nesporazumka o kome ne bi vrijedilo ni riječi trošiti. U Okrouhlicama opet bio je jedan građanin koji se uvrijedio kad su mu rekli u Njemačkom Brodu da je udav prugasti. Ima više takvih riječi koje uopće nisu kažnjive. Na primjer, kad bismo sad vama rekli da ste bizamski štakor. Zar biste se vi mogli zbog toga na nas ljutiti?
Kapral zaurla. Ne bi se moglo reći da je samo zaurlao. Srdžba, bijes, očaj, sve se to slilo u niz snažnih zvukova, a čitavu je tu koncertnu tačku dopunjavalo fićukanje koje je hrčući izvodio kroz nos viši vojni svećenik.
Nakon toga urlanja pojavi se opet potištenost. Kapral sjede na klupu i njegove vodene, neizražajne oči ukočeno gledahu u daleke šume i planine.
- Gospodine kaprale - reče jednogodišnji dobrovoljac - vi me sad

podsjećate, gledajući ovako u bučne planine i mirisave šume, na Dantea. Isto plemenito lice kao u tog pjesnika, čovjeka nježnog srca i profinjenog duha, pristupačnog svakom plemenitom pokretu. Ostanite, molim vas, tako, zaista vam lijepo pristaje. S kakvom samo duhovnošću, bez ikakve usiljenosti i ukočenosti gledate ove lijepe krajeve! Sigurno mislite kako li će biti krasno kad se na proljeće umjesto ovih pustih predjela pojavi ovdje sag šarenog livadnog cvijeća ...

- Pa tim sagom poteče potočić - primijeti Švejk - a gospodin kapral naslini olovku, sjedne na kakav panj i napiše pjesmicu za „Malog čitaoca“.

Kapral je bio potpuno apatičan, dok je jednogodišnji dobrovoljac tvrdio da je svakako već vidio kapralovu glavu modeliranu na nekoj kiparskoj izložbi.

- Dopustite da vas zapitam, gospodine kaprale, niste li vi možda bili model kiparu Štursi?

Kapral pogleda jednogodišnjeg dobrovoljca i reče tužno:

- Nisam.

Jednogodišnji dobrovoljac zamuknu i ispruži se na klupi.

Vojnici iz pratnje kartali su sa Švejkom, kapral od očaja poče kibicirati pa čak reče da je Švejk izbacio zelenog asa, a da je to pogrešno. „Nisi smio igrati adutom, pa bi imao sedmicu za posljednji štih!“
- U gostionicama su obično bili lijepi natpisi - primijeti Švejk - protiv kibica. Sjećam se jednoga: „Kibice, drži jezik za zubima, da ne bude zla, moj golube!“
Uto je vojni vlak ulazio u stanicu gdje je inspekcija trebala da pregleda vagone. Vlak stade.
- Razumije se - reče neumoljivo jednogodišnji dobrovoljac, gledajući značajno kaprala - inspekcija je već ovdje...
I u vagon uđe inspekcija.

* * *

Za komandanta vojnog vlaka štab je odredio rezervnog oficira, doktora Mraza.

Na takve glupe službe uvijek su određivali rezervne oficire. Doktor Mraz je već bio lud od svega toga. Nikako mu se nije slagao broj vojnika jednoga vagona, premda je u civilu bio profesor matematike na realnoj gimnaziji. Osim toga brojno stanje po pojedinim vagonima što ga je dobio na posljednjoj stanici, nije se slagalo s brojnim stanjem koje mu je javljeno nakon ukrcavanja u vagone na budjejovičkom kolodvoru. Kad je gledao u papire, činilo mu se da sad ima, bogzna odakle, dvije poljske kuhinje više. Kada je još utvrdio da mu se, nekim nepoznatim načinom, povećao broj konja, osjetio je na leđima neobično neugodan svrbež. U popisu oficira nije mogao pronaći dva kadeta koji su mu falili. U pukovnijskoj kancelariji u prednjem vagonu neprestano su tražili jedan pisaći stroj. Od toga kaosa zaboljela ga glava, pa je već uzeo tri aspirinska praška i sada je pregledavao vlak s bolnim izražajem lica.

Kad je ušao u zatvorenički odio sa svojim pratiocem, pogledao je u papire pa primivši raport utučenog kaprala da vozi dva zatvorenika i da ima toliko i toliko vojnika, sravnio je još jednom u spisima tačnost podataka i obazreo se po vagonu.

- A koga to vozite sa sobom? - upita strogo, pokazujući vojnog svećenika koji je spavao na trbuhu i čija je stražnjica izazovno gledala inspekciju.

- Pokorno javljam, gospodine poručnice - promuca kapral - da mi, ovaj ...

- Ostavite vi ovaj - progunđa doktor Mraz - i recite jasno!

- Pokorno javljam, gospodine poručnice - javi se umjesto kaprala Švejk - ovaj gospodin što spava na trbuhu, to je neki pijani gospodin oberfeldkurat. On se k nama priključio i ušao u naš vagon, pa jer je on naš pretpostavljeni, nismo ga mogli izbaciti napolje da ne dođe do povrede superordinacije. On je jamačno pomiješao oficirski i zatvorenički vagon.

Doktor Mraz uzdahnu i pogleda svoje papire. U njegovu popisu nije bilo ni spomena o nekom višem vojnom svećeniku koji bi trebao da putuje vlakom u Bruck. On nervozno trgnu okom. Na posljednjoj mu se stanici povećao broj konja, a sada mu se čak, s neba pa u rebra, rađaju viši vojni svećenici u kupeu za zatvorenike!

Nije se dosjetio ništa drugo, nego je naredio kapralu da preokrene ovoga

što spava na trbuhu, jer u ovom položaju ne može utvrditi identitet.
Poslije duljeg naprezanja kapral preokrene višeg vojnog svećenika na leđa, ali se ovaj pri tome probudio, pa videći pred sobom oficira, reče: „Eh, servus, Fredy, was gibt’s neues? Abendessen schon fertig?“[120] - i sklopio opet oči i okrenuo se prema naslonu.
Doktor Mraz je odmah prepoznao da je to onaj žderonja od sinoć iz oficirskog kasina, glasovita izjelica svih oficirskih menaža, pa tiho uzdahnu.
- Zbog toga ćete na raport - reče kapralu. I pođe, ali ga zadrža Švejk:
- Pokorno javljam, gospodine poručnice, da ja ne spadam ovamo. Treba da budem u zatvoru samo do deset i po, jer mi upravo danas ističe kazna. Osuđen sam na tri dana zatvora, pa sada već treba da se vozim s ostalima u marvenom vagonu. A jer je već davno prošlo jedanaest sati, molim vas, gospodine poručnice, da me iskrcate na prugu ili da me predvedete u marveni vagon kamo i spadam, ili gospodinu natporučniku Lukášu.
- Kako se zovete? - upita doktor Mraz pogledavši opet u svoje papire.
- Švejk Josef, pokorno javljam, gospodine poručnice.
- Hm, vi ste dakle taj glasoviti Švejk - reče doktor Mraz. - Vi zbilja treba da izađete iz zatvora u deset i po. Ali gospodin natporučnik Lukáš me zamolio da vas ne puštam sve do Brucka. Veli da je tako sigurnije, da bar nećete putem praviti nikakve psine.
Kad je otišla inspekcija, kapral se nije mogao uzdržati od zajedljive primjedbe:
- Eto vidite, Švejku, govno vam je pomoglo što ste se obraćali višoj instituciji. Da sam htio, mogao sam vam obojici zapapriti.
- Gospodine kaprale - javi se jednogodišnji dobrovoljac - razbacivati se govnima, to je više ili manje uvjerljiva argumentacija, ali inteligentan se čovjek ne smije služiti takvim riječima ako je uzbuđen ili ako hoće koga da napadne. A zatim ova vaša smiješna prijetnja da ste nam mogli obojici zapapriti. Zašto to, do đavola, niste uradili kad ste već imali takvu priliku? U tom se sigurno očituje vaša velika duševna zrelost i neobična delikatnost.
- Već mi je toga dosta! - skoči kapral. - Mogu vas obojicu strpati u zatvor!
- A zbog čega, golubane? - upita nedužno jednogodišnji dobrovoljac.
- To je moja stvar! - sokolio se kapral.
- Vaša stvar - reče sa smiješkom jednogodišnji dobrovoljac - vaša i naša.

Kao u kartama: moja teta, vaša teta. Ali rekao bih da je na vas djelovala primjedba o tome da ćete na raport, pa se stoga izdirete na nas, dakako na neslužben način.
- Vi ste prostaci! - viknu kapral, prikupivši i posljednju odvažnost da se drži strašno.
- Ja ću vam nešto reći, gospodine kaprale - primijeti Švejk. - Ja sam već stari vojnik, služio sam vojsku i prije rata, pa znam da se te psovke uvijek i ne isplate. Kad sam ja služio vojsku pred više godina, sjećam se da je u našoj četi bio neki župar Schreiter. On je služio dalje, da postane aktivni narednik, za župu, kao što se govorilo, za juhu.
Mogao je već davno otići kao kapral kući, ali je bio, kao što se kaže, malo ćaknut. I taj vam je čovjek gnjavio nas vojnike, lijepio se uz nas kao govno za košulju, te mu ovo nije bilo pravo, te je ono bilo protiv svih propisa, sekirao nas je što je jače mogao, i govorio nam: „Vi niste vojnici, nego čuvari.“ Meni je to jednog dana dozlogrdilo, pa sam se javio na četni raport. „Šta hoćeš?“ upita me kapetan. „Pokorno javljam, gospodine kapetane, podnosim tužbu protiv našeg gospodina narednika Schreitera. Mislim da smo mi ipak carski vojnici, a nikako ne čuvari. Mi služimo našem caru, a nismo nikakvi čuvari voća.“
„Tornjaj se, gade,“ odgovori mi kapetan, „da mi više ne dolaziš pred oči!“ A ja na to zamolih pokorno da me predvedu na bataljonski raport.
Na bataljonskom raportu, kad sam objasnio natporučniku da mi nismo nikakvi čuvari, nego carski vojnici, on me je dao zatvoriti na dva dana, no ja sam tražio da me predvedu na pukovnijski raport. Kad sam na pukovnijskom raportu objasnio o čemu se radi, gospodin se pukovnik izderao na mene da sam glupan i neka idem do sto đavola. A ja zamolih: „Pokorno javljam, gospodine pukovniče, da budem predveden na brigadni raport.“ Toga se pukovnik preplašio, pa je odmah dozvao u kancelariju našega župara Schreitera, i on me je morao pred svim oficirima moliti za oproštenje zbog riječi „čuvar“. No župar me stigao u dvorištu i rekao mi da me ubuduće neće grditi, ali da će me strpati u garnizonski zatvor. Ja sam se od tog vremena čuvao najopreznije, ali nisam se mogao očuvati. Stajao sam jednom na straži kraj magazina, a na zidu je svaki stražar uvijek nešto napisao. Ili je nacrtao ženske genitalije, ili je napisao kakav stih. Meni nije baš ništa zgodno na pamet palo, pa sam se tako iz dugočasnosti potpisao na zidu pod natpis: „Župar Schreiter je vol.“ A ta

županska hulja odmah me prijavio, jer me je slijedio kao policijski pas. Na nesreću nad tim je natpisom bio još jedan: „Mi u rat ne idemo, mi se na rat poseremo“, a to je bilo godine 1912. kad smo trebali ići u Srbiju radi onog konzula Procházke. Stoga su me odmah poslali u Terezin pred oblasni sud. Gospoda od vojnog suda fotografirali su onaj magazinski zid s onim natpisima i s mojim potpisom valjda petnaest puta, a deset puta su mi naložili, da bi ispitali moj rukopis, da napišem rečenicu: „Mi u rat ne idemo, mi se na rat poseremo“, a petnaest puta sam morao pred njima napisati: „župar Schreiter je vol.“ A napokon je došao neki poznavalac pisma pa mi je dao da napišem: „Bilo je to 29. srpnja 1897. kad je Kraljičin Dvor na Labi upoznao strahote snažne i nabujale Labe.“ - „To još nije dosta,“ reče istražni sudac, „nama je najviše stalo do onog sranja. Diktirajte mu štogod gdje ima mnogo slova s i r!“ I tako su mi diktirali riječi: Srbin, srdit, svrab, sramota, kerubin, rubin, krdo. Sudski poznavalac pisma sav se već od toga zbrkao pa se stalno okretao unazad gdje je stajao vojnik s bajonetom, i na kraju je rekao da sve to mora u Beč i neka još napišem triput za redom: „Već počinje i sunce da žeže, velika je vrućina.“ I otpremili oni čitav materijal u Beč, pa se na kraju utvrdilo, što se tiče onih natpisa, da nisu pisani mojom rukom, a potpis da je moj, što sam i ja priznao, pa sam osuđen na šest nedjelja zbog toga što sam potpisao dok sam stajao na straži, pa nisam, vele, mogao stražariti dok sam se potpisivao na zidu.

- Vidi se - reče zadovoljno kapral - da ipak niste ostali bez kazne i da ste pravi kriminalni tip. Da sam ja bio na mjestu toga oblasnog suda, ja bih vam odrapio ne šest nedjelja, nego šest godina.

- Nemojte biti tako okrutni - uze riječ jednogodišnji dobrovoljac - i radije mislite na svoj kraj. Maločas ste čuli od inspekcije da ćete na raport. Na to biste se morali spremati vrlo ozbiljno i razmisliti malo o posljednjim kapralskim danima. Šta ste vi zapravo prema svemiru, ako zamislite da je najbliža zvijezda stajaćica udaljena od ovog vojničkog vlaka 275.000 puta više nego Sunce, tako da njezina paralaksa iznosi svega jednu lučnu sekundu? Kad biste se vi lično nalazili u svemiru kao stajaćica, bili biste svakako suviše neznatni, tako da vas ne bi mogli zapaziti ni najbolji astronomski aparati. Nema pojma kojim bi se mogla izraziti vaša beznačajnost u svemiru. Za pola godine vi biste na nebeskom svodu opisali tako malen luk, a za godinu dana tako malenu elipsu da nema

pojma kojim bi se ona brojčano mogla izraziti, kako je neznatna. A vaša paralaksa uopće se ne bi mogla izmjeriti.
- U takvom slučaju - primijeti Švejk - mogao bi gospodin kapral biti ponosan na to što ga nitko ne može izmjeriti, pa bez obzira na to kako će proći na raportu, mora biti miran i ne smije se uzrujavati, jer svako uzrujavanje škodi zdravlju, a sada u ratno doba svatko mora čuvati zdravlje, jer ovi ratni troškovi zahtijevaju od svakog pojedinca da nipošto ne bude crkotina.
- A ako vas, gospodine kaprale, zatvore - nastavi Švejk ljubazno se smješkajući - i ako vam se desi kakva krivica, vi ne smijete klonuti duhom, pa ako budu oni imali svoje mišljenje, imajte i vi svoje. Ja sam poznavao nekog ugljara koji je bio sa mnom u zatvoru na početku rata na redarstvenom ravnateljstvu u Pragu, zvao se František Škvor, bio je zatvoren zbog veleizdaje, a kasnije je valjda i pogubljen zbog neke pragmatičke sankcije. Taj je čovjek, kad su ga na preslušavanju pitali da li ima kakvu primjedbu na zapisnik, odgovorio:

Premda je bilo kako je bilo, ipak je nekako bilo,
jer još nikada nije bilo da nije nekako bilo.

Poslije su ga strpali u mračnu ćeliju i nisu mu dali dva dana nikakva jela ni pića, a onda su ga opet odveli na preslušavanje, a on je ostao pri svom da premda je bilo kako je bilo, da je ipak nekako bilo, i da još nikada nije bilo da nije nekako bilo. Možda je s tim otišao i na vješala, jer su ga kasnije predali vojnom sudu.
- Sada navodno mnogo vješaju i strijeljaju - reče jedan vojnik iz pratnje - nedavno su nam na egzerciríštu čitali zapovijed da su u Motolu strijeljali rezervista Kudrnu, jer je kapetan posjekao sabljom njegova sinčića, koji je bio na ruci svoje majke kad se s mužem opraštala na kolodvoru u Benešovu, pa se on razbjesnio. A političke ljude uopće zatvaraju. Već su strijeljali i jednog urednika u Moravskoj. A naš kapetan veli da to čeka i ostale.
- Sve ima svoje granice - reče jednogodišnji dobrovoljac dvosmisleno.
- Imate pravo - javi se kapral - urednici to i zaslužuju. Oni samo bune narod. Tako na primjer preklani, kad sam još bio frajt[121], služio je kod mene jedan urednik koji me nije zvao drugačije nego upropastiteljem

vojske, ali kad sam ga učio čučnjeve da se sve znojio, on je tada uvijek govorio: „Molim da poštujete u meni čovjeka.“ A ja sam mu pokazao toga čovjeka kad je vježbao „nieder“ i kad je bilo mnogo kaljuža u kasarnskom dvorištu. Doveo bih ga pred takvu kaljužu, a on se morao u nju spuštati „nieder“, tako da je voda prskala kao u kupalištu. A već po podne sve se na njemu moralo sjati, uniforma je morala biti čista kao staklo, pa je on čistio, stenjao i pravio primjedbe, no sutradan je opet ležao u blatu kao svinja, a ja sam stajao nad njim i rekao mu: „No, gospodine uredniče, šta više vrijedi, upropastitelj vojske ili onaj vaš čovjek?“ Bio je on pravi intelektualac.
Kapral pogleda pobjedonosno jednogodišnjeg dobrovoljca i nastavi:
- On je baš zbog te svoje inteligencije izgubio pravo da bude dobrovoljac, jer je pisao u novine o mučenju vojnika. Ali kako da ga ne mučim kad tako učen čovjek ne zna rastaviti zatvarač na pušci, pa makar mu to i deset puta pokazivao, ili kako se kaže „linksšaut“[122] a on kao navlas okreće svoju bundevu nadesno, pa gleda uz to kao vrana, a pri puščanim vježbama ne zna šta bi prije pograbio, da li remen ili fišeklije, i bleji u vas kao tele u nova vrata kad mu pokazujete kako se ruka mora spustiti niz remen. On nije znao ni to na kojem se ramenu nosi puška, a salutirao je kao majmun i okretao se da bog sačuva kad se marširalo i učio se korak. Kad je trebalo da se okrene, njemu je bilo sasvim svejedno kojom će to nogom uraditi, trapa, trapa, trap, on bi otišao naprijed još kakvih šest koraka, pa bi se tek onda okrenuo kao pijevac na okretaljki, a pri maršu je držao korak kao da ima kostobolju ili da pleše kao stara djevojčura na proštenju.
Kapral sad pljunu i nastavi:
- Namjerice je fasovao vrlo zarđalu pušku, samo da nauči kako se ona čisti, pa je tu istu pušku trljao kao pas kuju, ali da je kupio i još dvije kile kudjelje, ipak je ne bi izglancao. Što ju je više čistio, ona je bila to gora i zarđalija, pa je na raportu išla od ruke do ruke, i svatko se čudio kako je moguće da je sva rđava. Naš mu je kapetan govorio da on neće biti nikakav vojnik, pa bi bolje bilo da se objesi nego da uzalud jede vojnički kruh. A on je samo žmirkao pod svojim naočalima. Za njega je bio veliki blagdan kad nije bio u pooštrenom zatvoru ili pritvoru. Tada bi obično pisao te svoje članke za novine o mučenju vojnika, sve dok mu jednom ne izvršiše pregled kovčega. Koliko je on imao knjiga, moj gospodine! I to

sve samo knjige o razoružanju, o miru među narodima. Zbog toga su ga strpali u garnizonski zatvor, pa se otada više nismo s njime mučili, ali se on opet odjednom pojavio u kancelariji i ispisivao trebovanja, da ne dolazi u dodir s momčadi. To je bio žalostan kraj toga intelektualca. Mogao je biti drugačiji gospodin da nije zbog svoje gluposti izgubio pravo na jednogodišnji dobrovoljački rok. Mogao je postati lajtnant.
I kapral uzdahnu:
- Ni nabore na kabanici nije znao udesiti, a čak iz Praga je nabavljao neke vodice i razne masti za čišćenje dugmadi, pa ipak su mu dugmeta bila riđa kao Ezav. Ali pričati je znao, pa kad je bio u kancelariji, ništa drugo nije radio, nego je samo filozofirao. On je to volio još otprije. Uvijek je bio, kao što sam već rekao, samo „čovjek". Kad je jednom tako razmišljao nad kaljužom u koju je morao leći „nieder", tada sam mu ja rekao: „Kad vi stalno govorite o čovjeku i o blatu, tada mi dolazi na pamet da je čovjek stvoren od blata", pa mu je to moralo biti pravo.
Pošto se napričao, kapral je sad bio zadovoljan sam sa sobom i čekao je što će na to jednogodišnji dobrovoljac. No upleo se Švejk:
- Zbog takvih stvari, zbog mučenja vojnika, pred nekoliko je godina neki Koníček od trideset i pete regimente probo sebe i kaprala. O tome je pisao i „Kurir". Kapral je imao na tijelu oko trideset uboda, od kojih je više od dvanaest bilo smrtonosno. Poslije toga je vojnik sjeo na mrtvog kaprala i na njemu se sjedećke probo nožem. Drugi se opet slučaj desio prije nekoliko godina u Dalmaciji, gdje su zaklali kaprala, a još se ni danas ne zna tko je to uradio. Ostalo je to do danas u tajnosti, i zna se samo toliko da se taj zaklani kapral zvao Fiala i da je bio iz Drábovne kod Turnova. Znam i za jednog kaprala od sedamdeset pete regimente, nekog Rejmáneka...
Ugodno pripovijedanje prekide sada glasno stenjanje sa klupe na kojoj je spavao viši vojni svećenik Lacina.
Svećenik se budio u svoj svojoj ljepoti i dostojanstvenosti. Njegovo je buđenje bilo popraćeno istim pojavama kao i jutarnje buđenje mladoga diva Gargantue, kao što je to opisao stari i veseli Rabelais.
Viši je vojni svećenik prdio i podrigivao na klupi i glasno zijevao zinuvši svom silom. Napokon sjede i začuđeno upita:
- Do sto đavola, gdje se ja to nalazim?
Vidjevši da se probudio gospodin oficir, kapral odgovori vrlo ponizno:

- Pokorno javljam, gospodine viši svećenice, vi se izvolite nalaziti u zatvoreničkom vagonu.
Blijesak začuđenja preleti preko svećenikova lica. Sjedio je časak šutke i naprezao se da razmišlja. Uzalud. Između onoga što je proživio noću i ujutro, i između ovoga buđenja u vagonu kojemu su prozori bili providjeni rešetkama, ležalo je more nejasnosti.
Napokon upita kaprala koji je još uvijek stajao ponizno pred njim:
- A po čijoj zapovijedi ja, kao ...
- Pokorno javljam, bez zapovijedi, gospodine viši vojni svećeniće.
Svećenik ustade i poče se šetati među klupama gunđajući da mu je sve to nejasno.
Sjede opet i zapita:
- A kamo to zapravo putujemo?
- U Bruck, pokorno javljam.
- A zašto idemo u Bruck?
- Pokorno javljam, da je onamo premještena čitava naša 91. pukovnija.
Svećenik opet poče naporno razmišljati što se to zapravo s njim dogodilo, kako je on dospio u vagon i zašto zapravo putuje u Bruck, i to baš s 91. pukovnijom u pratnji nekakve patrole.
Ali već se tako razbistrio iz svoga mamurluka da je prepoznao i jednogodišnjeg dobrovoljca, pa se obratio na njega s pitanjem:
- Vi ste inteligentan čovjek, možete li mi objasniti bez ikakva prešućivanja kako sam ja dospio među vas?
- Vrlo rado - odgovori drugarskim tonom jednogodišnji dobrovoljac - vi ste se jednostavno ujutro na kolodvoru, kad smo se ukrcati u vlak, priključili k nama jer ste malo popili.
Kapral ga strogo pogleda.
- Ušli ste u naš vagon - nastavi jednogodišnji dobrovoljac - i stvar je bila gotova. Legli ste na klupu, a Švejk vam je stavio pod glavu svoju kabanicu. Pri kontroli vlaka na prošloj stanici zapisali su vas u popis oficira koji se nalaze u vlaku. Bili ste, da tako kažem, službeno otkriveni, i naš će kapral zbog toga na raport.
- Tako dakle - uzdahnu svećenik. - To znači da na slijedećoj stanici treba da prijeđem u oficirski vagon. Ne znate li da li se već dijelio ručak?
- Ručat ćemo tek u Beču, gospodine vojni svećenice - javi se kapral.
- Vi ste mi dakle stavili kabanicu pod glavu? - obrati se svećenik Švejku. -

Zahvaljujem vam srdačno.
- Ja ne zaslužujem nikakve hvale - odgovori Švejk. - Ja sam uradio onako kao što treba da uradi svaki vojnik kad vidi svoga pretpostavljenog starješinu da nema ništa pod glavom i da je van sebe. Svaki vojnik treba da poštuje svoga starješinu, makar on bio i u drugom stanju. Ja imam velika iskustva s vojnim svećenicima jer sam bio sluga kod gospodina feldkurata Otta Katza. To je veseo i dobroćudan svijet.
Višeg vojnog svećenika obuze osjećaj demokratičnosti pod utjecajem sinoćnog mamurluka, pa on izvuče cigaretu i pruži je Švejku:
- Eto ti pa puši!
- A ti ćeš zbog mene na raport - obrati se kapralu. - Ništa se ne boj, ja ću te već izvući iz neprilike, ništa ti se neće dogoditi.
- A tebe ću - reče Švejku - uzeti sa sobom. Živjet ćeš kod mene kao bubreg u loju.
Obuze ga sada osjećaj velikodušnosti pa poče pričati kako će svakome učiniti neko dobro, jednogodišnjem dobrovoljcu kupit će čokoladu, vojnicima iz pratnje rum, kaprala će premjestiti u fotografski odio pri štabu sedme konjičke divizije i sve će ih, veli, osloboditi i nikada ih neće zaboraviti.
I poče svima dijeliti cigarete iz svoje torbe, a ne samo Švejku, pa izjavi da dopušta pušenje svima zatvorenicima i da će se pobrinuti da svima bude snižena kazna i da svi opet budu vraćeni u redovan vojnički život.
- Neću - reče - da me se sjećate po zlu. Imam veliko poznanstvo, i sa mnom se nećete izgubiti. Uopće, djelujete na mene kao pristojni ljudi, koje bog voli. Ako ste zgriješili, vi sad ispaštate kaznu, i vidim da rado i voljko podnosite sve što je na vas bog poslao.
- A zbog čega ste vi bili kažnjeni? - obrati se Švejku.
- Bog je poslao na mene kaznu - odgovori pobožno Švejk - preko pukovnijskog raporta, gospodine viši vojni svećenice, jer sam bez svoje krivnje zakasnio u pukovniju.
- Bog je premilostiv i pravedan - reče svečano viši vojni svećenik. - On zna koga treba da kažnjava, jer time samo pokazuje svoju oštroumnost i svemogućnost. A zašto ste vi u zatvoru, jednogodišnji dobrovoljče?
- Zato - odgovori jednogodišnji dobrovoljac - jer je milosrdni bog blagoizvolio poslati na mene reumatizam, a ja sam se uzoholio. Nakon izdržane kazne prebacit će me u kuhinju.

- Bog zna što radi - odgovori svećenik oduševljeno jer je čuo da se govori o kuhinji. - I ondje može valjan čovjek napraviti karijeru. Baš u kuhinju bi trebalo slati inteligentne ljude radi različitih kombinacija, jer nije važno kako se kuha, nego s kakvom se ljubavlju sve to miješa, priređuje i slično. Uzmite na primjer sosove. Kad inteligentan čovjek pravi sos od luka, tada on uzme svakovrsno zelenje i prži ga na maslacu, zatim doda začina, papra, engleskih mirodija, malo muškata, đumbira, a običan prosti kuhar dade skuhati luk pa baci u nj crnu zapršku od loja. Vas bih zaista najradije vidio u oficirskoj menaži. Čovjek može živjeti bez inteligencije u kakvom običnom zanimanju i životu, ali u kuhinji se to odmah osjeti. Sinoć su nam u Budjejovicama u oficirskom kasinu servirali među ostalim bubreg à la madeira. Tko ga je pripremio, neka mu bog oprosti sve grijehe; bio je to pravi intelektualac, a zaista u kuhinji tamošnje oficirske menaže radi neki učitelj iz Skuteča. A isti takav bubreg, à la madeira, jeo sam i u oficirskoj menaži šezdeset četvrte domobranske pukovnije.

Stavili su u nj kima, kao što u običnoj gostionici stavljaju papra. A tko ga je pripremio, šta je taj kuhar bio u civilu? Krmilac stoke na jednom veleposjedu.
Viši vojni svećenik zamuknu, a zatim prebaci razgovor na kuharski problem u Starom i Novom zavjetu, jer su se upravo tada mnogo brinuli za pripremanje ukusnih jela poslije bogoslužja i drugih crkvenih

svečanosti. Zatim pozva sve da nešto zapjevaju, pa Švejk kao uvijek zapjeva nesretno:

Ide Marina od Hodonína,
a za njom gospodin župnik s burencetom vina!

No viši se vojni svećenik nije razljutio.
- Kad bismo imali bar malo ruma, ne bi to moralo biti burence vina - reče svećenik smješkajući se prijateljski. - A i Marinu bismo također ostavili na miru, jer ona samo navodi na grijeh.
Kapral oprezno posegne u kabanicu i izvuče odande plosnatu bocu ruma.
- Pokorno javljam, gospodine viši vojni svećeniče - javi se tihim glasom, tako da se moglo razabrati kakvu žrtvu prinosi - ako se ne biste uvrijedili...
- Neću se uvrijediti, momče - odgovori veselim glasom i radosno vojni svećenik - popit ću malo za sretan put.
- Isuse i Marijo - uzdahnu kapral u sebi, pošto je vidio da se poslije temeljitog gutljaja ispraznilo pola boce.
- Ej momče, momče - reče vojni svećenik smješkajući se i namigujući značajno na jednogodišnjeg dobrovoljca - vi još k tomu psujete. Onda vas Gospod mora kazniti.
Svećenik ponovo otpi iz plosnate boce, pa je onda pruži Švejku i naloži mu:
- Ispij do dna!
- Rat je rat - dobroćudno reče Švejk kapralu, vraćajući mu praznu bocu, a to je ovaj potvrdio tako čudnovatim blijeskom u očima kakav se može vidjeti samo u umobolna čovjeka.
- A sad ću do Beča još malo drijemnuti - reče viši vojni svećenik - i želim da me probudite čim stignemo u Beč.
- A vi - obrati se on Švejku - vi ćete otići u kuhinju naše menaže, uzet ćete pribor i donijet ćete mi ručak. Reći ćete da je to za gospodina višeg svećenika Lacinu. Gledajte da dobijete dvostruku porciju. Ako budu valjušci, ne uzimljite s kraja, jer tako čovjek dobije manju porciju. A zatim mi donesite iz kuhinje bocu vina i uzmite sa sobom šolju za jelo, da vam naliju u nju ruma.
Svećenik Lacina poče nešto prevrtati po džepovima.

- Čujte - reče kapralu - nemam sitnih novaca, pozajmite mi forintu... Tako, evo vam! Kako se vi zovete?
- Švejk.
- Evo vam, Švejku, forinta za trud! Gospodine kaprale, pozajmite mi još forintu! ... Vidite, Švejku, ovu ćete drugu forintu dobiti kad sve obavite u redu... A zatim, neka vam još dadu cigarete i cigare za mene. Ako se bude dijelila čokolada, tada zamotajte i donesite dvostruku porciju, a ako budu dijelili konzerve, tada gledajte da dobijete sušeni jezik ili guščja jetra. Ako se bude izdavao ementalski sir, tada se pobrinite da vam ne dadu s kraja, a tako isto i s madžarskom salamom, ne uzimajte okrajak, nego lijepo iz sredine, da bude sočna.
I viši vojni svećenik leže na klupu i začas zaspi.
- Mislim - reče jednogodišnji dobrovoljac kapralu uz svećenikovo hrkanje - da ste potpuno zadovoljni s našim nahodom. On zaista voli život.
- Ali već je odbijen od sise - javi se Švejk. - Već duda iz boce, gospodine kaprale.
Kapral se časak borio sam sa sobom i onda je odjednom izgubio svu poniznost i rekao kruto:
- Vrlo je pitom.
- On me podsjeća s tim sitnim novcem kojega nema - primijeti Švejk - na nekog Mlíčka, zidara iz Dejvica, koji također nije imao sitniša sve dok se nije zadužio preko vrata, te su ga zatvorili zbog prevare. Krupno je požderao, a sitniša nije imao.
- U sedamdeset petoj pukovniji - javi se vojnik iz pratnje - propio je neki kapetan prije rata čitavu pukovnijsku kasu pa je morao otići iz vojske, a sad je opet kapetan. A jedan narednik koji je ukrao preko dvadeset omota vojničkog sukna za oznake, danas je štabni narednik, dok su nedavno u Srbiji strijeljali jednog pješaka zato što je odjednom pojeo svoju konzervu koja je bila određena za tri dana.
- To ne ide amo - izjavi kapral - ali istina je, posuditi od siromašnog kaprala dvije forinte na veresiju...
- Evo vam te forinte - reče Švejk - ja se ne želim obogatiti na vaš račun. A kad mi da i onu drugu forintu, ja ću vam i nju vratiti, da ne plačete. Vas bi to trebalo veseliti kad od vas vaš vojni pretpostavljeni oficir pozajmi novce za potrošak. Vi ste vrlo sebičan čovjek. Ovdje se radi o dvije bijedne forinte, a ja bih želio vidjeti kako biste vi žrtvovali život za svojega vojnog

starješinu kad bi on ležao ranjen negdje na neprijateljskoj liniji, a vi biste ga trebali spasiti i odnijeti na rukama dok bi neprijatelj gađao šrapnelama i svim mogućim ubojitim oružjem.
- Vi biste se usrali - branio se kapral - mizerijo jedna.
- U svakoj bitki ima ih mnogo koji se useru - javi se opet jedan vojnik iz pratnje - nedavno nam je pričao neki ranjeni drug u Budjejovicama da je pri jurišu triput napunio gaće. Prvi put pri izlasku iz zaklona na prostor ispred bodljikavih žica, zatim pri rezanju žica i treći put onda kad su na njih pojurili Rusi s bajonetama vičući „hura“. Tada su počeli bježati natrag u zaklon, i od njihova roja nije bilo ni jednoga komu nisu bile pune gaće. A neki mrtvi vojnik koji je ležao gore na zaklonu, a noge su mu visjele dolje, i kojemu je pri jurišu šrapnela odnijela pola glave kao da ju je odrezala, on se u tom posljednjem trenutku tako istovario da je sve to pomiješano s krvlju teklo iz njegovih hlača preko bakandža dolje u sklonište. A ona polovica njegove lubanje zajedno s mozgom ležala je upravo ispod toga. Čovjek i ne zna kako mu se to dogodi.
- A kadšto opet - reče Švejk - čovjeku usred borbe pozli; ili mu se nešto zgadi. Pričao nam je u Pragu na Pohorelcu u „Gostionici kod lijepog vidika“ neki bolesni rekonvalenscent od Przemyšla da je ondje negdje pod tvrđavom došlo do bajonetnog juriša, pa da se pred njim pojavio neki Rus, visok kao gora, i počeo ga udarati bajunetom, a ispod nosa mu je visjela poprilična kaplja. Kad je on opazio tu kaplju, taj šmrkalj, odmah mu je pozlilo pa je morao na liječničku pomoć, gdje su utvrdili da je zaražen kolerom, pa su ga otpremili u Peštu u baraku za vojnike koji boluju od kolere, gdje je zaista i dobio koleru.
- Je li to bio običan pješak ili kapral? - zapita jednogodišnji dobrovoljac.
- Kapral - odgovori Švejk mimo.
- To bi se moglo dogoditi i svakom jednogodišnjem dobrovoljcu - reče glupo kapral, ali pri tom pogleda pobjedonosno jednogodišnjeg dobrovoljca kao da bi htio reći: „Dobro sam ti odgovorio, šta ćeš na to?“
No on je šutio i legao na klupu.
Približavali su se Beču. Oni koji nisu spavali, gledali su kroz prozor žičane zapreke i utvrđenja oko Beča, što je očito u čitavom vlaku izazvalo osjećaj neke potištenosti.
Ako se još uvijek čula iz vagona dreka pastira sa Kašperskih brda: „Wann ich kum’, wann ich kum’, wann ich wieda’, wieda’ kum” sada oni

zamukoše pod neugodnim utiskom bodljikavih žica kojima je Beč bio opasan.
- Sve je u redu - reče Švejk gledajući rovove - sve je u potpunom redu, samo što će sada Bečani, kad pođu na izlete, poderati hlače. Tu čovjek mora biti oprezan.
- Beč je uopće važan grad - nastavi on - koliko samo imaju zvjeradi u schönbrunskom zoološkom vrtu. Kad sam prije nekoliko godina bio u Beču, najradije sam išao gledati majmune, ali ako onuda prolazi kakva ličnost iz carskoga dvora, tada nikoga ne puštaju kroz kordon. Bio je sa mnom jedan krojač iz desetog kotara, pa su ga zatvorili, jer je silom htio da vidi majmune.
- A jeste li bili i u dvoru? - upita kapral.
- Ondje je vrlo lijepo - odgovori Švejk - ja doduše ondje nisam bio, no pričao mi je jedan koji je bio. Najljepša je od svega dvorska straža. Svaki od njih, vele, mora biti visok oko dva metra, a kasnije dobije trafiku. A princeza ima kao šipak koštica.
Provezli su se kroz neki kolodvor, odakle su za njima dopirali zvuci austrijske himne koju je svirala muzika što je amo došla valjda zabunom, jer su tek nakon priličnog putovanja stali na jednom kolodvoru gdje se izdavala hrana i bio priređen svečan doček.
Ali nije to više bilo kao u početku rata, kad su se vojnici putujući na frontu dosita najeli na svakom kolodvoru i kad su ih pozdravljale družice u glupim bijelim haljinama sa još blesavijim licima i savršeno glupim kitama cvijeća i još glupljim govorom kakve gospođe kojoj suprug danas izigrava odličnog rodoljuba i republikanca.
Vojsku su u Beču pozdravile tri članice društva austrijskog Crvenog križa i dvije članice nekog ratnog društva bečkih gospođa i gospođica, zatim po jedan službeni predstavnik bečke općine i vojske.
Na svima tim licima primjećivao se umor. Vlakovi s vojskom prolazili su danju i noću, a sanitetski vlakovi s ranjenicima svakog sata, na kolodvorima su svaki čas prebacivali vlakove sa zarobljenicima s jednog kolosijeka na drugi, a svemu tome morali su prisustvovati članovi svih tih različitih korporacija i društava. Tako je to išlo iz dana u dan, pa se prvobitno oduševljenje pretvorilo u zijevanje. Izmjenjivali su se u službi, pa je svaki od tih ljudi koji su se pojavljivali na kojem bečkom kolodvoru, imao isto takav umorni izgled kao i ovi koji su danas dočekivali vlak sa

budjejovičkom pukovnijom.
Iz marvenih vagona izvirali su vojnici s izrazom takva očajanja kakvo vidimo na onima koji idu na vješala.
Vojnicima su prilazile dame i dijelile im medenjake sa šećernim natpisima: „Sieg und Rache“, „Gott strafe England“, „Der Oesterreicher hat ein Vaterland. Er liebt’s und hat auch Ursache für’s Vaterland zu kämpfen“.[123]
Vidjelo se kako gorštaci sa Kašperskih brda gutaju medenjake, ali ih izraz očajanja nije nikako napuštao.
Zatim je pala zapovijed da vojnici pođu po četama po hranu do poljskih kuhinja, koje su bile iza kolodvora.
Ondje je bila i oficirska kuhinja, pa je Švejk pošao onamo da izvrši nalog višeg vojnog svećenika, dok je jednogodišnji dobrovoljac čekao da ga nahrane, jer su dvojica iz pratnje pošla po hranu za čitav zatvorenički vagon.
Švejk je tačno izvršio nalog, pa kad je prelazio preko tračnica, opazi natporučnika Lukáša koji se šetao između kolosijeka i čekao da li će i za njega što preostati u oficirskoj menaži.
Njegova je situacija bila vrlo neugodna, jer je privremeno imao istoga momka kao i natporučnik Kirschner. Taj se momak zapravo brinuo samo za svoga gospodara, a potrebe natporučnika Lukáša sasvim je sabotirao.
- Komu to nosite, Švejku? - upita nesretni natporučnik kad je Švejk odložio na zemlju čitavu hrpu stvari, koje je izmamio u oficirskoj menaži i koje je zamotao u kabanicu.
Švejk se načas zbunio, ali se brzo pribrao. Lice mu je bilo vedro i mimo kad je odgovorio:
- To je za vas, pokorno javljam, gospodine natporučniče. Samo ne znam gdje je vaš kupe, a ne znam ni to da li će biti po volji gospodinu komandantu vlaka da pođem s vama. On je neka svinja.
Natporučnik Lukáš pogleda ispitljivo Švejka, no on dobroćudno i povjerljivo nastavi:
- On je zaista svinja, gospodine natporučniče. Kad je bio na inspekciji vlaka, ja sam mu odmah raportirao da je već jedanaest sati i da sam već izdržao čitavu kaznu pa spadam ili u marveni vagon ili k vama, a on me vrlo surovo odbio, neka samo ostanem gdje jesam, da ne bih vama, gospodine natporučniče, nanio putem opet kakvu sramotu.

I Švejk ga pogleda mučeničkim pogledom i reče:
- Kao da sam ja vama, gospodine natporučniče, ikada nanio kakvu sramotu!
Natporučnik Lukáš uzdahnu.
- Sramotu vam - nastavi Švejk - zaista nisam nikada nanio, a ako se kad što dogodilo, bio je to slučaj, božja volja, kako je govorio stari Vaníček iz Pelhřimova kad je izdržavao trideset i šestu kaznu. Nikada nisam ništa učinio namjerice, gospodine natporučniče, uvijek sam htio uraditi obratno nego što se dogodilo, nešto dobro, i ja nisam kriv ako obojica nismo od toga imali nikakve koristi, nego samo patnje i muke.
- Samo ne plačite toliko, Švejku - reče natporučnik Lukáš mekim glasom kad su se već približavali štabnom vagonu - ja ću sve urediti da vi opet dođete k meni.
- Pokorno javljam, gospodine oberlajtnante, da ne plačem. Ja sam se samo sažalio nad tim što smo nas dvojica najnesretniji ljudi u ovom ratu i pod ovim suncem nebeskim, a obadva nismo ništa krivi. To je strašna sudbina kad pomislim da sam odvajkada tako pun briga.
- Umirite se, Švejku!
- Pokorno javljam, gospodine oberlajtnante, kad to ne bi bila povreda subordinacije, ja bih rekao da se uopće ne mogu umiriti, ali ovako moram reći da sam po vašoj zapovijedi već potpuno miran.
- Samo uđite već u vagon, Švejku!

- Pokorno javljam, ja već ulazim, gospodine natporučniče.

* * *

Nad vojnim logorom u Brucku vladala je noćna tišina. U vojničkim barakama drhtali su vojnici od studeni, a u oficirskim su barakama otvarali prozore jer je bilo previše ugrijano.

Pred pojedinim objektima postavljene su straže, i odatle su od vremena do vremena odjekivali koraci stražara koji su marširanjem rastjerivali san.

Dolje u Brucku na Leithi blistala su svjetla c. i kr. tvornice mesnih konzervi, gdje se radilo danju i noću i prerađivali se razni mesni otpaci. A budući da je odande duvao vjetar u aleje vojnoga logora, to se u logoru osjećao smrad od gnjilih žila, kopita, papaka i kostiju koje su kuhali za jušne konzerve.

Iz napuštenog malog paviljona, gdje je nekada u mirno doba nekakav fotograf fotografirao vojnike koji su provodili mladost ovdje na vojnom strelištu, mogla se vidjeti dolje u dolini Litave (Leithe) crvena električna svjetlost bordela „Kod kukuruznog klipa“, koji je počastio svojom posjetom i nadvojvoda Stjepan pri velikim manevrima kraj Šopronja godine 1908. i gdje se svaki dan skupljalo oficirsko društvo.

To je bio najbolji od svih zloglasnih lokala, u koji nisu smjeli dolaziti obični vojnici i jednogodišnji dobrovoljci.

Oni su zalazili u „Ružin dom“, čija su se zelena svjetla također mogla vidjeti iz napuštenog fotografskog atelijera.

Bilo je to podijeljeno kao i kasnije na fronti, kad monarhija više nije mogla ničim drugim pomoći svojim vojnicima nego prenosnim bordelima pri štabu brigada, takozvanim pufovima.

Postojali su dakle: k. u. k. Offizierspuff, k. u. k. Unteroffizierspuff i k. u. k. Manschaftspuff.[124]

Bruck na Leithi je blistao u svjetlosti, a isto tako je na drugoj strani iza mosta blistala Király Hida, Cislajtanija i Translajtanija. U oba grada, i u madžarskom i u austrijskom svirale su ciganske kapele, blještali su prozori kavana i restauracija, pjevalo se i pilo. Građani i činovnici vodili su u kavane i restauracije svoje gospođe i odrasle kćeri, pa Bruck na Leithi, Bruck an der Leitha i Király Hida nisu bili ništa drugo nego jedan veliki bordel.

U jednoj oficirskoj baraci u logoru čekao je Švejk te noći svoga

natporučnika Lukáša, koji je otišao naveče u grad u kazalište pa se još nije vratio. Švejk je sjedio na raspremljenom natporučnikovom krevetu, a nasuprot njemu sjedio je na stolu sluga majora Wenzla.
Major se opet vratio u pukovniju, pošto je u Srbiji bila konstatirana njegova potpuna nesposobnost u operacijama na Drini. Pričalo se da je dao rastaviti i uništiti pontonski most dok je polovica njegova bataljona bila na drugoj strani. Sada je bio dodijeljen vojnom strelištu u Király Hidi kao zapovjednik, a bila mu je na brizi i logorska intendantura. Među oficirima se pričalo da će se major Wenzl sada dobro potkožiti. Lukáševa i Wenzlova soba bile su u istom hodniku.
Sluga majora Wenzla, Mikulášek, malešan kozičav momak, mahao je nogama i grdio:
- Ja se čudim mome starom klipanu što ga još nema. Baš bih volio znati kud se taj čiko noću klatari! Da mi je bar ostavio ključ od sobe, legao bih i dobro se zabavio. Ima unutra more vina.

- Kažu za njega da krade - primijeti Švejk, pušeći udobno cigarete svoga natporučnika, jer mu je on zabranio da puši u sobi lulu - pa ti bi ipak morao znati odakle vam to vino!
- Ja idem onamo kamo mi on naloži - reče tankim glasom Mikulášek - dobijem od njega ceduljicu, pa odem dignuti za bolnicu, a odnesem kući.
- A kad bi ti on naredio - upita ga Švejk - da ukradeš pukovnijsku blagajnu, zar bi i to učinio? Ti iza zida psuješ, a pred njim drhtiš kao jasika.
Mikulašek zažmiri malim očicama:
- E, o tom bih razmislio.
- Ništa ti ne smiješ razmišljati, uznojeni ždrijepče! - viknu na njega Švejk, ali zamuknu jer su se otvorila vrata i u sobu uđe natporučnik Lukáš. Kao što se na prvi pogled moglo vidjeti, bio je vrlo dobro raspoložen, jer mu je

i kapa stajala na glavi natraške.
Mikulašek se tako uplašio da je zaboravio skočiti sa stola, pa je salutirao sjedeći, uz to je još i zaboravio da nema kape na glavi.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da je sve u redu - raportirao je Švejk, zauzevši strogo vojničko držanje po svim propisima, samo što mu je cigareta ostala u ustima.
No natporučnik Lukáš nije to ni primijetio, nego se uputi pravo na Mikulášeka koji je iskolačenih očiju promatrao svaki natporučnikov pokret i uz to i dalje salutirao i sjedio neprestano na stolu.
- Natporučnik Lukáš - predstavi se on idući prema Mikulášeku nesigurnim korakom - a kako se vi zovete?
Mikulašek je šutio. Lukáš privuče stolicu pred Mikulášeka, sjede i gledajući ga odozdo gore reče Švejku:
- Švejku, donesite mi iz kovčega moj službeni revolver!
Mikulášek je čitavo vrijeme, dok je Švejk tražio revolver u kovčegu, šutio i samo preplašeno gledao u natporučnika. Ako je tada i shvatio da sjedi na stolu, bio je sigurno još očajniji, jer su mu se noge dodirivale s koljenima natporučnika koji je sjedio.
- Pitam vas kako se zovete, čovječe! - viknu natporučnik na Mikulášeka.
Ali ovaj je i dalje šutio. Kako je kasnije protumačio, on se u neku ruku ukočio pri iznenadnom natporučnikovom dolasku. Htio je skočiti, ali nije mogao, htio je odgovoriti, ali nije mogao, htio je da prestane salutirati, ali ni to nije išlo.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - javi se Švejk - da revolver nije nabijen.
- Onda ga nabijte, Švejku!
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da nemam patrona, a i da ga je teško skinuti metkom sa stola. Dopustite mi da primijetim, gospodine natporučniče, da je to Mikulášek, momak gospodina majora Wenzla. On uvijek izgubi dar govora kad vidi nekoga od gospode oficira. On se uopće stidi govoriti. On je uopće takav, kao što ja kažem, uznojeno, izmoreno ždrijebe. Gospodin major Wenzl uvijek ga ostavi na hodniku kad ode nekamo u grad, pa se ždrijebe turobno vucara po baraci od jednog oficirskog momka do drugog. Da bar ima razloga da se plaši, eto nije zapravo ništa učinio.
Švejk pljunu i u njegovu glasu i u tome što je o Mikulášeku govorio kao o

ždrebetu, mogao se razabrati potpuni prezir nad kukavičlukom momka majora Wenzla i nad njegovim nevojničkim držanjem.
- Dopustite mi - nastavi Švejk - da ga omirišem.
Švejk povuče Mikulášeka sa stola, dok je ovaj neprestano glupo gledao u natporučnika, stavi ga na pod i onjuši mu hlače.
- Još nije - reče - ali već počinje. Da li da ga izbacim napolje?
- Izbacite ga, Švejku!
I Švejk izvede u hodnik Mikulášeka, koji se sav tresao, zatvori za sobom vrata i reče mu na hodniku:
- Eto, glupi klipane, spasio sam ti život. Kad se vrati gospodin major Wenzl, treba da mi potiho doneseš bocu vina. Bez svake šale! Zaista sam ti spasio život. Kad je moj natporučnik pijan, tada je zlo. S njim mogu samo ja izaći na kraj i drugi nitko.
- Ja sam ...
- Ništa ti nisi - prezirno mu reče Švejk. - Sjedi na pragu i čekaj dok dođe tvoj major Wenzl.

- Dobro je što ste došli - pozdravi Švejka natporučnik Lukáš - želio bih s vama govoriti. Ali nemojte tako glupo stajati u stavu mirno! Sjednite, Švejku, i nemojte stalno vikati: „Na zapovijed!“ Držite jezik za zubima i dobro pazite! Znate li gdje je u Király Hidi Sopronyi utcza? Manite se tog stalnog „pokorno javljam, gospodine natporučniče, ne znam“. Ako ne znate, recite: „Ne znam“ i gotovo. Napišite na komadić papira: Sopronyi

utcza, broj 16. U toj kući nalazi se željeznarija. Znate li šta je to željeznarija? Herrgott, ne govorite „pokorno javljam“! Recite „znam“ ili „ne znam“. Dakle znate šta je željeznarija? Znate, dobro. Taj dućan pripada nekakvom Madžaru Kákonyiu. Znate li šta je to Madžar? Dakle Himmelherrgott, znate li ili ne znate? Znate, dakle dobro! Gore nad dućanom nalazi se prvi kat, i on u njemu stanuje. Znate li? Kako ne znate, do đavola, ta ja vam velim da on ondje stanuje. Je li vam to dosta? Dosta, dakle. Ako vam to ne bi bilo dosta, dat ću vas zatvoriti. Jeste li pribilježili da se taj klipan zove Kákonyi? Dobro, vi ćete dakle sutra ujutro oko deset sati otići dolje u grad, naći ćete tu kuću i otići ćete gore u prvi kat i predati gospođi Kákonyi ovo pismo.
Natporučnik Lukáš otkopča unutrašnji džep i dade Švejku, zijevajući, bijeli omot s pismom, ali bez adrese.
- To je vrlo važna stvar, Švejku - poučavao ga je dalje - opreznost nikada ne škodi, pa na omotu, kao što vidite, nema adrese. Ja se potpuno pouzdajem u vas da ćete ovo pismo predati u redu. Pribilježite još da se ta dama zove Etelka, zapišite dakle „gospođa Etelka Kákonyi“. A još treba da vam kažem da to pismo morate na svaki način uručiti diskretno i pričekati na odgovor, to već piše u pismu. Što još želite znati?
- A ako mi, gospodine natporučniče, ne dadu odgovor, što da onda radim?
- Tada spomenite da morate pošto poto dobiti odgovor - odgovori natporučnik zijevajući ponovo širom otvorenim ustima. - No sad ja idem spavati, danas sam zaista umoran. Koliko smo danas popili! Mislim da bi svaki čovjek bio isto tako umoran poslije takve večeri i noći.
Natporučnik Lukáš nije u prvi mah ni mislio da se gdje zadrži. Pošao je predveče iz logora u grad, i to samo u madžarsko kazalište u Király Hidi, gdje su davali neku madžarsku operetu u kojoj su glavne uloge igrale neke bucmaste glumice Židovke. Njihova je izvanredna prednost bila u tome što su pri plesu dizale noge visoko uvis, a nisu imale na sebi ni trikoa ni gaćica, i da bi bile privlačnije za gospodu oficire, brijale su se dolje kao Tatarkinje, no u tome dakako nije mogla uživati galerija, nego u prvom redu topnički oficiri koji su sjedili dolje u parteru, pa su zbog te divote nosili sa sobom u kazalište artiljerijske trijedre.
Ali natporučnika Lukáša nije zanimala ta zanimljiva svinjarija, jer pozajmljeni kazališni dalekozor nije bio akromatičan, pa je umjesto bedara vidio samo neke ljubičaste plohe u pokretu.

U pauzi poslije prvog čina jače ga je zainteresirala neka gospođa koja je vukla svoga muža osrednjih godina prema garderobi i govorila mu da odmah idu kući, jer ona neće da gleda takve stvari. Govorila je sve to dosta glasno njemačkim jezikom, a pratilac joj je odgovarao madžarski: „Dobro, anđele, idemo, pristajem. To je zaista neukusno!“

„Es ist ekelhaft“,[125] odgovorila je ogorčena dama dok joj je gospodin oblačio kazališni ogrtač. Oči su joj sijevale od ljutine nad tim bezobrazlukom, velike crne oči koje su tako dobro pristajale uz njezin lijepi stas. Pogledala je pri tom natporučnika Lukáša i rekla još jednom ogorčeno: „Ekelhaft, wirklich ekelhaft!“[126] I to je bilo dosta da započne kratak roman.

Saznao je od garderobijerke da je to bračni par Kákonyi i da gospodin ima u Šopronjskoj ulici broj 16 željeznariju.

- A stanuje s gospođom Etelkom u prvom katu - reče garderobijerka s potankošću stare podvodačice. - Ona je Njemica iz Šopronja, a on je Madžar. Ovdje je sve izmiješano.

Natporučnik Lukáš također uze iz garderobe svoju kabanicu i ode u grad, gdje se u velikoj vinari i kavani „Nadvojvoda Albrecht“ sreo s nekoliko oficira iz devedeset prve pukovnije.

Nije mogao govoriti, ali je zato više pio smišljajući što da zapravo napiše toj strogoj, moralnoj i lijepoj gospođi koja ga je svakako više privlačila nego sve one majmunice na pozornici, kako su ih nazivali drugi oficiri.

U vrlo dobrom raspoloženju uputio se u malu kavanu „Kod križa sv. Stjepana“, gdje je ušao u mali chambre separee[127] i istjerao odande neku Rumunjku koja mu je ponudila da će se svući do gola i da može raditi s njom što hoće, pa je naručio tintu, pero, papir i bocu konjaka, te je nakon zrelog razmišljanja napisao ovo pismo, koje mu se činilo najljepšim od svih pisama što ih je ikad napisao:

„Milostiva gospođo!

Sinoć sam u gradskom kazalištu prisustvovao predstavi koja Vas je ogorčila. Promatrao sam Vas već u toku prvog čina, Vas i Vašeg gospođina supruga. Kao što sam primijetio...“

- Udri samo po njemu! - reče u sebi natporučnik Lukáš. - Po kakvom pravu ima taj klipan tako dražesnu ženu? Ta izgleda kao obrijani pavijan!

I pisao je dalje:

„Vaš je gospodin suprug s najvećim razumijevanjem pratio razvratnosti

koje su se izvodile na pozornici u toku predstave, koja je u Vama, milostiva gospodo, pobudila odvratnost, jer to nije bila umjetnost, nego gnusno djelovanje na čovječje intimnije osjećaje.“
- Kako ima divne grudi ta žena! - pomislio je pri tom natporučnik Lukáš. - Samo hrabro naprijed!
„Oprostite, milostiva gospodo, što sam tako iskren prema Vama, a Vi me uopće ne poznajete. Vidio sam u životu mnogo žena, ali nijedna nije na mene tako djelovala kao Vi, jer se Vaš sud i životni nazor potpuno podudaraju s mojim životnim nazorom. Uvjeren sam da je Vaš gospodin suprug pravi sebičnjak, koji Vas vuče sa sobom...“
- To ipak ne ide - reče u sebi natporučnik Lukáš i precrta riječi „schleppt mit“ te umjesto toga napiše:
„...koji Vas radi svog interesa, milostiva gospodo, vodi sa sobom na kazališne predstave koje odgovaraju samo njegovu ukusu. Volim iskrenost, nipošto se ne namećem u Vaš privatni život, ali želio bih se s Vama porazgovarati privatno o čistoj umjetnosti...“
- Ovdje u hotelima neće biti moguće, morat ću je povući u Beč - pomislio je natporučnik. - Poći ću na službeno putovanje.
„Stoga se usuđujem, milostiva gospodo, zamoliti Vas za sastanak da se pobliže i časno upoznamo, što vi svakako nećete odbiti onomu koga u najskorije vrijeme očekuju naporni ratni marševi i koji će, u slučaju Vašeg ljubaznog pristanka, i usred bojne vreve sačuvati najljepšu uspomenu na dušu koja ga je tako shvatila kao što je on nju shvatio. Vaša odluka bit će mi znak, a Vaš odgovor odlučan trenutak u životu.“
Potpisao se, ispio konjak i naručio još jednu bocu, pa pijući čašicu za čašicom, tako reći iza svake rečenice, zaista je prosuzio pročitavši svoje posljednje retke.

* * *

Bilo je devet sati ujutro kada je Švejk probudio natporučnika Lukáša:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da ste prespavali vrijeme odlaska u službu, a ja sad moram ići s vašim pismom u Király Hidu. Ja sam vas već budio u sedam sati, a zatim u sedam i po, pa u osam kad su vojnici prolazili na vježbu, a vi ste se samo okrenuli na drugu stranu. Gospodine natporučniče... Velim, gospodine natporučniče ...
Natporučnik Lukáš htio se naime, progunđavši nešto, opet okrenuti na bok, ali mu to nije pošlo za rukom jer ga je Švejk nemilosrdno drmao i

derao se:
- Gospodine natporučniče, ja sad idem s onim pismom u Király Hidu!
Natporučnik zijevnu:
- S pismom? Ah da, s mojim pismom, to je diskretna stvar, razumijete li, to je naša tajna. Abtreten!...
Natporučnik se opet umota u pokrivač, iz kojega ga je Švejk izvukao, i nastavi sa spavanjem, dok je Švejk otišao u Király Hidu.
Pronaći Šopronjsku ulicu br. 16 ne bi Švejku bilo tako teško da se slučajno nije sreo sa starim saperom (pionirom) Vodičkom, koji je bio dodijeljen „štajercima“ čija je vojarna bila dolje u logoru. Vodička je prije nekoliko godina stanovao u Pragu u ulici Na bojištu, pa stoga pri takvom susretu nije preostalo drugo nego da obojica svrnu u „Gostionicu kod crnog janjeta“ u Brucku, gdje je bila poznata konobarica Růženka, Čehinja, kojoj su svi češki jednogodišnjaci, koji su bili u logoru, ponešto dugovali.
U posljednje vrijeme udvarao joj je saper Vodička, stari spletkar, i on je vodio brigu o svakoj marškompaniji koja je odlazila iz logora, pa je pravovremeno obilazio sve češke jednogodišnje dobrovoljce i podsjećao ih da ne nestanu u ratnom metežu prije nego plate dug.

- Kamo si se zapravo uputio? - zapita Vodička Švejka pošto su najprije gucnuli dobro vino.
- To je tajna - odgovori Švejk - ali tebi ću je, kao starom drugu, ipak

povjeriti.
Objasnio mu je sve potanko, a Vodička je na to rekao da je on stari saper i da ga ne može pustiti sama, nego da će pismo zajedno predati.
Raspričali su se divno o prošlim vremenima, pa kad su poslije dvanaest sati izašli iz „Gostionice kod crnog janjeta“, sve im se činilo prirodno i lako.
Osim toga biti su čvrsto uvjereni da se nikoga ne boje. Vodička je čitavim putem do Šopronjske utiče broj 16 očitovao golemu mržnju prema Madžarima i stalno pričao kako se svagdje s njima tuče, gdje se je sve i kada se je s njima potukao, i što mu je kada i gdje mu je što spriječilo da se s njima ne pobije.
- Jednom smo ti već ščepali za gušu takvog madžarskog klipana u Pausdorfu, kamo smo mi saperi zalazili na vino, i ja ga baš htjedoh odalamiti opasačem po glavurdi u onoj tami, jer smo mi odmah na početku razbili bocom viseću svjetiljku, kadli on odjednom poče vikati: „Tonda, pa to sam ja, Purkrábek, od šesnaeste domobranske“
I tako je zamalo došlo da zabune. Ali zato smo se tim madžarskim komedijašima pošteno odužili kod Nežiderskog jezera, kamo smo pošli na izlet pred tri nedjelje. Ondje se u obližnjem selu smjestio neki mitraljeski odred nekakvih honveda, i mi smo svi slučajno zašli u neku gostionicu gdje su oni plesali onaj čardaš kao ludi i derali se iz svega grla: „Uram, uram, bird uram“[128] ili „Lányok, lányok, a faluba“.[129] Mi sjedosmo nasuprot njima, i tek što smo stavili opasače pred sebe na stol i rekli: „Klipani jedni, dat ćemo vam mi lányok“, već se javio neki Mejstřik, koji je imao ručetine kao Bijela gora, i ponudio se da će on malo zaplesati i oduzeti kakvom fakinu djevojku iz kola. Djevojke su bile vraški zgodne, debelih listova i guzova, čvrstih bedara i velikih očiju, pa kad bi ih oni madžarski klipani malo prignječili, vidjelo bi se da te djevojke imaju snažne i tvrde grudi kao kakve polulopte te da im vrlo dobro prija to pritiskivanje i da se dobro snalaze u toj stisci. I taj naš Mejstřik uskoči u kolo i htjede da ugrabi najpristaliju djevojku jednom honvedu, koji poče nešto brbljati, a Mejstřik ga odmah raspali da se srušio na pod, a mi odmah dohvatismo opasače, omotasmo ih oko ruke da nam bajoneti ne odlete, i skočismo među njih pa ja viknuh: „Kriv, ili nekriv, udri po redu!“, te je sve dalje teklo kao po loju. Madžari počeše skakati kroz prozore, a mi smo ih na prozorima hvatali za noge i opet vukli u dvoranu.

Tko nije bio naš, toga smo pošteno premlatili. Umiješao se u tu tučnjavu i njihov načelnik zajedno sa žandarom, ali su i oni dobili po leđima. Gostioničar je također dobio batina, jer je počeo njemački psovati da kvarimo tobože zabavu. A kasnije smo još pohvatali po selu one koji su se htjeli pred nama sakriti. Tako smo našli jednog vodnika kako se uvukao u sijeno na tavanu na jednom imanju čak dolje ispod sela. Izdala ga je njegova djevojka jer je u gostionici plesao s drugom. Dopao joj se naš Mejstřik, te je kasnije pošla s njim prema Király Hidi, gdje se uz put pod šumom nalaze sušnice za sijeno.
Odvukla ga je u takvu sušnicu pa poslije zatražila od njega pet kruna, a on joj je opalio ćušku. Zatim nas je stigao čak gore kraj logora pa nam je pričao da je uvijek mislio da su Madžarice vatrenije, ali ta je svinja, veli, ležala kao klada i stalno samo nešto brbljala.
- Madžari su, kratko rečeno, bagra - završi stari saper Vodička, a Švejk na to primijeti: - Poneki Madžar nije ni kriv zato što je Madžar.
- Kako nije kriv - uzrujavao se Vodička - svaki je od njih kriv, to je glupost što govoriš. Baš bih želio da tebe jednom tako udese kao što su mene već prvi dan kad sam stigao amo na kurs. Već to isto popodne stjerali nas kao stoku u školu, pa nam je neki glupan počeo crtati po ploči i tumačiti šta su to blindaže, kako se udaraju temelji, kako se mjeri, a ujutro, veli, tko to sve ne bude imao nacrtano kako on tumači, toga će strpati u zatvor i svezati. „Do sto đavola," pomislih, „zar si se za to javio za te kursove na fronti da izbjegneš fronti, ili da naveče crtaš u nekakve bilježnice kao đače?" Spopalo me takvo bjesnilo da nisam imao mira, te nisam mogao ni pogledati toga blesana koji nam je to predavao. Najradije bih sve porazbijao, tako sam bio bijesan. Nisam ni čekao kavu, nego sam odmah otišao iz barake u Király Hidu i u toj srdžbi nisam ni na što drugo mislio nego da nađem u gradu kakvu mirnu krčmu, pa da se u njoj opijem i napravim skandal, te da raspalim koga preko gubice i odem primiren kući. Ali čovjek snuje, a bog određuje. Ondje kraj rijeke, već među vrtovima, odista nađoh takav lokal, miran kao kapelica, upravo kao stvoren za krava!. Sjedila su ondje samo dva gosta i razgovarala madžarski, što me je još više razbjesnilo, pa sam se još prije i još jače napio nego što sam mislio, tako da u tom mamurluku nisam ni primijetio da u susjedstvu ima još jedan lokal, u koji je, dok sam se ja opijao, ušlo nekih osam husara, koji su odmah navalili na mene čim sam ja onoj

dvojici gostiju opalio pljusku. Ti gadovi husarski tako su me premlatili i naganjali među vrtovima da uopće nisam pogodio kući, nego tek pred jutro, te sam odmah morao na liječnički pregled, gdje sam se ispričao da sam pao u ciglanu, pa su me čitav tjedan zamatali u mokre plahte da mi se leđa ne ognoje. Nemoj željeti, prijatelju, da dospiješ među takve lopove. To nisu ljudi, to je stoka.
- Tko se mača laća, taj od njega i pogiba - reče Švejk - pa se ni ti ne smiješ čuditi što su se razljutili kad su morali ostaviti sve vino na stolu i natjerivati te po vrtovima u mraku. Oni su trebali s tobom obračunati u samom lokalu, pa te onda izbaciti napolje. Za njih bi to bilo bolje, a i za tebe također, da su svršili s tobom odmah za stolom. Ja sam poznavao nekog vlasnika rakijašnice, Paroubeka u Libnju. Jednom se kod njega opio klekovačom nekakav drotar, pa je počeo grditi da je rakija slaba jer gostioničar lijeva u nju vodu, i da bi on, kad bi drotario stotinu godina i za čitavu svoju zaradu kupio sve samu klekovaču i ispio je odjednom, da bi on još uvijek mogao hodati po užetu i nositi Paroubeka u naručju. Zatim je još rekao Paroubeku da je ništarija i beštija, tako da ga je moj Paroubek ščepao, nabio mu na glavu njegove mišolovke i drotove te ga izbacio napolje i mlatio na ulici motkom za spuštanje roletna sve dolje do Invalidskog doma i tjerao ga, kako se razbjesnio, preko Invalidskog doma u Karlínu sve gore do Žižkova, a odande preko Židovskih peći u Mašice, gdje je konačno prebio o njemu motku tako da se mogao vratiti natrag u Libenj. Da, ali on je u toj ljutnji zaboravio da su u njegovoj rakijašnici ostali svi gosti i da će valjda te skitnice same gospodariti po krčmi. A i uvjerio se da je tako, čim se konačno vratio u rakijašnicu. Na rakijašnici su roletne bile napola spuštene, a kraj njih su stajala dva policajca, također dobro nakresana, koji su se napili praveći u krčmi red. Sve je bilo napola popito, na ulici je bilo prazno burence u kojemu je prije bio rum, a pod tezgom je Paroubek našao dva pijana klipana koji su se sakrili pred policajcima i koji su mu, kad ih je izvukao, htjeli platiti svaki po dva novčića, jer nisu više rakije ni popili. Tako se kažnjava prenagljenost. To je kao u ratu. Najprije neprijatelja potučemo, a zatim ga stalno gonimo, a napokon sami bježimo glavom bez obzira.
- Ja sam dobro zapamtio te klipane - nastavi Vodička - pa kad bi mi koji od tih husara dopao šaka, ja bih s njim temeljito obračunao. Kad u nas tkogod dirne, mi smo saperi gadovi. Mi nismo kao oni domobranci. Kad

smo bili na fronti kod Przemyšla, tada je bio s nama neki kapetan Jetzbacher, svinja kojoj nije bilo ravne pod suncem. Taj nas je znao tako gnjaviti da se neki Bitterlich od naše kompanije, Nijemac, ali vrlo dobar čovjek, zbog njega ustrijelio. Tada smo se dogovorili, čim počnu s ruske strane pucati, da će i našem kapetanu Jetzbacheru kucnuti posljednji čas. I zaista, čim su Rusi počeli po nama pucati, mi sasusmo u njega za puškaranja pet metaka. A taj je gad bio još živ, kao mačka, tako da smo ga morali dotući sa još dva metka, da se ne bi šta rodilo od toga. Samo je nešto promrmljao, ali tako nekako smiješno, vrlo šaljivo.
Vodička se nasmijao i produžio:
- To su ti na fronti svakidašnje pojave. Pričao mi je jedan moj drug koji je također ovdje s nama, da je njihova kompanija, kad je on bio kao infanterist pod Beogradom, za vrijeme bitke ubila svoga natporučnika, također takvog psa, koji je sam ubio dva vojnika na maršu jer nisu mogli dalje. Kad je on umirao - odjednom je počeo zviždati signal za uzmicanje. Svi su oko njega crkavali od smijeha.
U tom zanimljivom i poučnom razgovoru nađoše se konačno Švejk i Vodička pred željeznarijom gospodina Kákonyia u Šopronjskoj ulici broj 16.
- Ti me radije ovdje dolje pričekaj - reče Švejk Vodički pred kućnim vratima - a ja ću skoknuti u prvi kat da predam pismo, te ću pričekati na odgovor i eto me odmah dolje.
- Zar da te ja pustim sama? - začudi se Vodička. - Ti ne poznaješ Madžare, stalno ti ja to govorim. Ovdje moramo biti vrlo oprezni.
- Čuj, Vodička - reče Švejk ozbiljno - ovdje se ne radi o Madžaru, nego o njegovoj gospođi. Ta ja sam ti sve to objasnio kad smo sjedili s onom češkom konobaricom, da nosim pismo koje šalje moj natporučnik, i da je sve to najveća tajna. Moj mi je naime natporučnik stavio na srce da o tome ne smije znati ni živa duša, a i ta je tvoja konobarica rekla da je to potpuno ispravno, jer je to diskretna stvar. I nitko da ne smije doznati da se gospodin natporučnik dopisuje s udatom ženom. A i ti si to sam hvalio i odobravao kimanjem glave. Ta objasnio sam ti sve to kako valja i priliči, da ću tačno izvršiti zapovijed svoga natporučnika, a ti sad na silu hoćeš da ideš sa mnom gore.
- Ti me još ne poznaješ, Švejku - odgovori također vrlo ozbiljno stari saper Vodička. - Kad sam ti ja jednom kazao da ću te otpratiti, tada

zapamti da moja riječ vrijedi kao stotinu drugih. Kad smo dvojica, uvijek je sigurnije.
- Ali vidjet ćeš, Vodička, da nije uvijek tako. Znaš li gdje je na Vyšehradu Neklanova ulica? Ondje je imao svoju radionicu bravar Voborník. Bio je to pravedan čovjek, ali jednog je dana, kad se vratio kući s bančenja, doveo sa sobom na spavanje još jednog bekriju. Poslije toga je dugo odležao, pa bi mu žena svaki dan, previjajući mu ranu na glavi, govorila: „Vidiš li, Tonjiček, da niste došli udvoje, ja bih te samo izgrdila, a ne bih ti bacila u glavu decimalnu vagu.“ A kasnije, kad je već mogao govoriti, i sam bi rekao: „Imaš pravo, majčice, kad budem opet kamo išao, tada neću više nikoga dovući sa sobom.“
- To bi nam još trebalo - razljuti se Vodička - da još taj Madžar pokuša da nam nešto baci u glavu. Ja ću ga ščepati za gušu i baciti ga s prvog kata niz stepenice, da će odletjeti kao šrapnela. Protiv Madžara valja postupati oštro. S njima nema mile-lale!
- Vodička, pa ti nisi toliko popio! Ja sam popio pola litre više nego ti. Zapamti samo da ne smijemo napraviti nikakva skandala! Ja sam za to odgovoran. Ta ipak se radi o ženi!
- Lupit ću ja i ženu, moj Švejku, meni je svejedno, ti još ne poznaješ starog Vodičku. Jednom u Zaběhlicama u “Gostionici kod Ružina otoka“ neka maškara nije htjela sa mnom da pleše, jer mi je, veli, natečena njuška. Istina, usta su mi bila podbuhla jer sam došao s neke plesne zabave u Hostivaři, ali zamisli ti takve uvrede od te drolje. „Evo vam dakle jedne po gubici, poštovana gospođice,“ rekoh, „da vam ne bude žao.“ Tako sam je opalio da je prevrnula čitav stol u vrtu zajedno s čašama, a sjedila je za njim zajedno s taticom i s mamicom i sa dva brata. Ali ja se nisam bojao čitava „Ružina otoka“ Bili su ondje i moji znanci s Vršovica, pa su mi i oni pomogli. Premlatili smo nekih pet porodica zajedno s djecom. Moralo se to čuti sve do Michla, a pisali su kasnije i u novinama o toj vrtnoj zabavi dobrotvornog društva nekakvih zemljaka nekoga grada.
I zato velim, kao što su meni pomogli, tako ću i ja uvijek pomoći svakom drugu kad treba što da se dogodi. Neću te napustiti ni za živu glavu. Ti ne poznaješ Madžare...
Valjda nećeš to uraditi, da me odgurneš od sebe kad se nađosmo poslije toliko godina i u takvim okolnostima.

- Dobro, onda idi sa mnom - odluči Švejk - ali moramo postupati oprezno da ne doživimo kakve neugodnosti.
- Ne brini se, druže - reče tiho Vodička kad su išli prema stepenicama - ja ću ga opaliti...
I još tiho doda:
- Vidjet ćeš da nećemo imati puno posla s tim madžarskim klipanom.
A da je tko bio u veži pa da je razumio češki, čuo bi već sa stepenica glasno Vodičkinu lozinku: „Ti ne poznaješ Madžare...“, lozinku do koje je Vodička došao u mirnom lokalu nad rijekom Leithom, među vrtovima slavne Király Hide, okružene brežuljcima, kojih će se vojnici sjećati s proklinjanjem kad budu spominjali sve one vježbe prije svjetskog rata i za njegova trajanja, na kojima su se teoretski vježbali za praktična ubijanja i klanja.

* * *

Švejk i Vodička stajahu pred vratima stana gospodina Kákonyia. Prije nego je pritisnuo na dugme zvonca, Švejk primijeti:
- Jesi li kad čuo, Vodička, da je opreznost majka mudrosti?
- Ne marim ja za to - odgovori Vodička - on ne smije stići ni da otvori usta ...
- Pa ja neću ovdje ni s kim voditi nikakve pregovore, Vodička!
Švejk pozvoni, a Vodička reče glasno:
- Jedan, dva, i već leti niz stepenice!
Otvoriše se vrata, pojavi se služavka i upita madžarski što žele.
- Nem tudom[130] - reče prezirno Vodička - uči, djevojko, češki.
- Verstehen si deutsch?[131] - zapita Švejk.
- A pischen.[132]

- Also, sagen sie der Frau, ich will die Frau sprechen, sagen sie, dass ein Brief ist von einem Herr, drausen in Kong.[133]
- Ja ti se čudim - reče Vodička ulazeći sa Švejkom u predsoblje - kako ti se hoće razgovarati s takvim smradom.
Stajati su u predsoblju, zatvorili za sobom vrata i Švejk primijeti:
- Lijepo su sve to uredili, imaju čak i dva kišobrana na vješalici, pa ni ova slika Isusa Krista također nije loša.
Iz jedne sobe, odakle je dopirala zveka žlica i odzvanjanje tanjira, opet izađe služavka i reče Švejku:
- Frau ist gesagt, dass sie hat ka zeit, wenn was ist, dass mir geben und sagend.[134]
- Also - reče svečano Švejk - der Frau ein Brief, aber halten Küsschen.[135]
I izvadi pismo natporučnika Lukáša.
- Ich - reče pokazujući prstom na sebe - Antwort warten hier in die Vorzimr.[136]
- Šta ne sjedneš - upita ga Vodička koji je već sjeo na stolicu kraj zida - evo ti stolice! Valjda nećeš stajati tu kao kakav prosjak! Ne ponižavaj se pred tim Madžarom. Vidjet ćeš da će biti s njim natezanja, ali ja ću ga odmah klopiti.
- Slušaj - zapita začas - a gdje si ti naučio njemački?
- Sam od sebe - odgovori Švejk.
Časak je opet zavladala tišina. Ali tada se začu iz sobe u koju je služavka

odnijela pismo velika vika i galama. Netko je tresnuo nešto teško o pod, a zatim se jasno razabralo da ondje lete čaše i da se razbijaju tanjuri i da netko urla: „Baszom az anyád, baszom az istenit, baszom a Kristus Máriát, baszom az atyádat, baszom a világot!“[137]
Vrata se rastvoriše, i u predsoblje doleti gospodin najboljih godina s ubrusom oko vrata, mašući pismom koje je predato maločas.
Najbliže do vrata sjedio je stari saper Vodička, pa se ljutiti gospodin najprije obratio na njega.
- Was soll dass heissen, wo ist der verfluchter Kerl, welcher dieses Brief gebracht hat?[138]
- Polagano - reče Vodička ustajući - ne deri se toliko, da ne izletiš kroz vrata, a ako hoćeš da znaš tko je donio to pismo, tada se propitaj kod ovog druga. Samo govori s njim pristojno, da ne bi izletio kroz vrata!
Sad je došao red na Švejka da se i on uvjeri o bogatoj rječitosti gospodina s ubrusom oko vrata, koji je pleo koješta i na kraju rekao da su upravo pri ručku.
- Mi smo čuli da ručate - odgovori mu Švejk slabim njemačkim jezikom i doda češki:

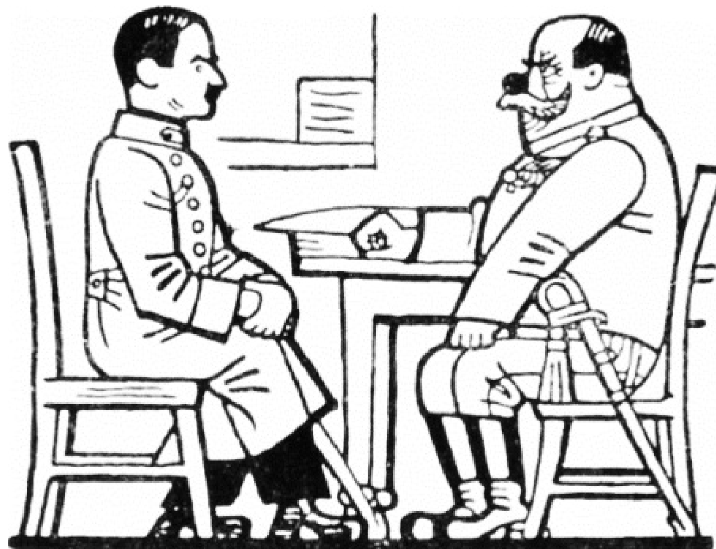

- Baš smo se mogli sjetiti da vas nismo trebali suvišno uznemiravati za vrijeme ručka.
- Ne ponižavaj se! - javi se Vodička.
Ljutiti gospodin, kome se zbog njegove žive gestikulacije ubrus držao o vratu samo jednim krajem, nastavi vikati da je on mislio da se u pismu govori o ustupanju nekih prostorija u ovoj kući za potrebe vojske, jer kuća pripada njegovoj gospođi.
- Ovamo bi se moglo smjestiti još mnogo vojske - reče Švejk - ali o tome nije bilo ni govora u pismu, kao što ste se valjda i sami uvjerili.
Gospodin se uhvatio za glavu i počeo redom prigovarati da je i on rezervni poručnik i da bi i sada rado služio, ali je bolestan od bubrega. U

njegovo doba oficiri nisu bili tako raspušteni da narušavaju kućni mir. Pismo će, veli, poslati zapovjedništvu pukovnije, ministarstvu vojske, objavit će ga u novinama.
- Gospodine - reče dostojanstveno Švejk - ovo sam pismo ja pisao. Ich geschrieben, kein Oberleitnant. Potpis je lažan, Unterschrift, Name, falsch. Meni se vaša gospođa vrlo sviđa. Ja sam u vašu gospođu zaljubljen preko ušiju, kako je rekao Vrchlicky. Kapitales Frau.[139]
Ljutiti se gospodin htio baciti na Švejka koji je pred njim stajao mirno i zadovoljno, ali mu je stari saper Vodička, koji je pratio svaki njegov pokret, podmetnuo nogu, istrgnuo mu iz ruke pismo kojim je Madžar stalno mahao, turio ga u džep, pa kad se gospodin Kákonyi pridigao, zgrabio ga je Vodička i ponio prema vratima koja je otvorio jednom rukom, i začas se čulo kako se nešto valja niz stepenice.
Desilo se to tako brzo kao u kakvoj bajki u kojoj se priča kako đavo dolazi po čovjeka.
Od ljutitog gospodina ostade u predsoblju samo njegov ubrus. Švejk ga dignu, pokuca pristojno na sobnim vratima kroz koja je prije pet minuta izašao gospodin Kákonyi i odakle se čuo ženski plač.
- Donosim vam ubrus - reče Švejk blago gospođi koja je plakala na divanu - da se ne izgazi. Moje poštovanje.
I lupi petama, pozdravi vojnički i izađe na hodnik. Na stepenicama nisu se vidjeti nikakvi tragovi borbe jer se ovdje prema Vodičkinom predviđanju odigralo sve potpuno glatko. Tek na kućnim vratima nađe Švejk otkinuti ovratnik. Tu se očito odigravao posljednji čin te tragedije, kada se gospodin Kákonyi očajnički uhvatio za kućna vrata da ne bude odvučen na ulicu.
Ali je zato na ulici bilo živahno. Gospodina su Kákonyia odvukli u vežu kuće preko puta, gdje su ga polijevali vodom, a nasred ulice tukao se stari saper Vodička kao lav protiv nekoliko honveda i honvedskih husara koji su se zauzeli za svoga zemljaka. Razmahivao je majstorski bajonetom na opasaču kao kakvim mlatilom. A nije bio sam. Uz njega se borilo nekoliko čeških vojnika iz raznih pukovnija koji su upravo prolazili ulicom.
Švejk, kako je kasnije tvrdio, nije ni sam znao kako je u to upao, a jer nije imao bajoneta, borio se palicom nekog preplašenog gledaoca, za koju ni sam nije znao kako se našla u njegovim rukama.
Trajalo je to prilično dugo, ali sve što je lijepo ima i svoj kraj. Došao je

„Bereitschaft“[140] i sve ih odveo.
Švejk je išao uz Vodičku s palicom koju je zapovjednik vojne straže proglasio za corpus delicti.[141]
Švejk je zadovoljno koračao noseći palicu na ramenu, kao što se nosi puška.
Stari saper Vodička cijelim je putem tvrdoglavo šutio. Tek kad su ulazili u glavnu stražarnicu, reče namrgođeno Švejku:
- Zar ti nisam rekao da ne poznaješ Madžare?

IV. NOVA STRADANJA

Pukovnik Schröder je s uživanjem promatrao blijedo lice natporučnika Lukáša s velikim kolutima ispod očiju. Zbunjeni natporučnik nije gledao u pukovnika, nego je kradom, kao da nešto studira, promatrao plan rasporeda vojske u vojnom logoru, a taj je plan ujedno bio jedini ukras u pukovnikovoj kancelariji.
Pred pukovnikom Schröderom ležalo je na stolu nekoliko novina s člancima koji su bili označeni plavom olovkom i koje je pukovnik još jednom letimično pregledao, pa onda rekao pogledavši u natporučnika Lukáša:
- Vi ste dakle već čuli da se vaš sluga Švejk nalazi u zatvoru i da će vjerojatno biti predan divizijskom sudu?
- Jesam, gospodine pukovniče!
- Time dakako - reče značajno pukovnik, gledajući s uživanjem blijedo lice natporučnika Lukáša - čitava stvar nije završena. Sigurno je da je ovdašnje građanstvo uzbuđeno zbog ovog ispada vašeg momka Švejka, a čitava se ta afera dovodi u vezu i s vašim imenom, gospodine natporučniče. Zapovjedništvo divizije dostavilo nam je već nešto materijala. A evo i nekoliko novina koje se bave tim slučajem. Pročitajte mi to naglas i pruži natporučniku Lukášu novine s podvučenim člancima i natporučnik poče čitati monotonim glasom, kao da čita iz čitanke za djecu rečenicu: „Med je mnogo hranjiviji i probavljiviji nego šećer."
I natporučnik pročita naslov članka:

„Gdje je jamstvo naše budućnosti?"
- To je iz „Pester Lloyda"? - upita pukovnik.
- Da, gospodine pukovniče - odgovori natporučnik Lukáš i nastavi čitanje:
- Vođenje rata zahtijeva suradnju svih slojeva stanovništva Austro-Ugarske monarhije. Ako želimo da osiguramo državu, svi se narodi moraju uzajamno potpomagati, i jamstvo naše budućnosti leži upravo u tom spontanom poštovanju koje osjeća jedan narod prema drugome. Najveće žrtve naših junačkih vojnika na frontama, gdje oni stalno napreduju, ne bi bile moguće kad pozadina, ta opskrbna i politička žila kucavica naših slavnih vojski, ne bi bila jedinstvena i kad bi se u pozadini naše vojske pojavili elementi koji razbijaju jedinstvo države te svojom agitacijom i pakošću potkopavaju autoritet državne cjeline i unose metež u zajednicu naroda našeg carstva. Ne možemo u ovom historijskom času šutke promatrati šačicu ljudi koji bi htjeli zbog nacionalnih i lokalnih razloga ometati jedinstven rad i borbu svih naroda ove države za pravedno kažnjavanje onih bijednika koji su napali našu državu bez ikakva razloga, samo da je liše svih blaga kulture i civilizacije. Ne možemo šutke prijeći preko ovih odurnih pojava eksplozije bolesne duše koja teži samo za razbijanjem jednodušnosti u srcima naroda.
Imali smo već nekoliko puta priliku da upozorimo u našem listu na pojavu da su vojne vlasti prisiljene da nastupe sa svom strogošću protiv onih pojedinaca iz čeških pukovnija koji, zanemarujući slavne pukovnijske tradicije, siju svojim besmislenim divljanjima u našim madžarskim gradovima neraspoloženje protiv čitavog češkog naroda, koji kao cjelina nije ništa kriv i koji je uvijek čvrsto stajao na braniku ove države, kao što svjedoči čitav niz istaknutih čeških vojskovođa od kojih spominjemo slavne likove maršala Radetzkog i drugih branilaca Austro-Ugarske monarhije. Nasuprot tim svijetlim likovima stoji nekoliko ništarija raspuštenog češkog ološa, koji su iskoristili svjetski rat da se dobrovoljno jave u vojsku, kako bi mogli unijeti metež u jednodušnost naroda monarhije, ne zaboravljajući pri tom ni svoje najniže nagone.
Upozorili smo već jednom na mahnitanja... pukovnije u Debrecinu, o čijim se ispadima raspravljalo i u parlamentu, pa ih je osudio i peštanski parlament, a njihova je pukovnijska zastava kasnije na fronti...

(Cenzurirano)... Tko nosi na svojoj savjesti taj ogavni grijeh? ... (Cenzurirano)... Tko je tjerao češke vojnike... (Cenzurirano)... što sve dozvoljavaju sebi tuđinci u našoj madžarskoj domovini, o tome najbolje svjedoči slučaj u Király Hidi, madžarskom izloženom položaju nad Leithom. Kojoj su narodnosti pripadali vojnici iz obližnjeg vojnog logora u Brucku na Leithi koji su napali i mučili tamošnjeg trgovca gospodina Gyulu Kákonyia? Svakako je dužnost vlasti da ispitaju taj zločin i da se propitaju kod vojnog zapovjedništva, koje sigurno već proučava ovu aferu, kakvu ulogu igra u tom besprimjernom huškanju protiv državljana madžarske kraljevine natporučnik Lukasch, čije se ime spominje u gradu u vezi s događajima posljednjih dana, kao što nam je javio naš tamošnji dopisnik koji je već pribrao bogat materijal o čitavoj toj aferi koja u današnje ozbiljno vrijeme viče do neba.
Čitaoci „Pester Lloyda“ sigurno će sa zanimanjem pratiti tok istrage, a mi ih uvjeravamo da ćemo ih pobliže upoznati s tim događajem eminentne važnosti. No u isto vrijeme mi očekujemo službeni izvještaj o Királyhidskom zločinu koji je izvršen nad madžarskim stanovništvom. Sasvim je jasno da će se tom stvari pozabaviti i peštanski parlament, ne bi li se na kraju jasno pokazalo da češki vojnici, koji prolaze preko ugarske kraljevine na frontu, ne smiju misliti da su zemlju krune sv. Stjepana uzeli u najam. A ako neki pripadnici toga naroda koji su u Király Hidi tako lijepo reprezentirali jedinstvenost svih naroda ove monarhije, još ni danas ne shvaćaju situaciju, neka samo ostanu posve mirni, jer će u ratu takve ljude metak, uže, zatvor i bajonet već naučiti da slušaju i da se pokoravaju najvišim interesima naše zajedničke domovine.
- Tko je potpisan pod člankom, gospodine natporučniče?
- Bela Barabaš, urednik i narodni zastupnik, gospodine pukovniče.
- To je poznata zvjerka, gospodine natporučniče. No prije nego je izašao u „Pester Loydu“, taj je članak bio već objavljen u „Pesti Hirlapu“. A sada mi pročitajte službeni prijevod madžarskog članka u Šopronjskim novinama „Sopronyi Napio“!
I natporučnik Lukáš poče čitati naglas članak, u kojem se pisac neobično trudio da upotrijebi mješavinu fraza: „zahtjev državne mudrosti“, „državni poredak“, „ljudska izopačenost“, „pogaženo ljudsko dostojanstvo i osjećanje“, „kanibalska uživanja“, „izmasakrirano ljudsko društvo“,

„čopor mameluka“, „iza kulisa je poznato“. I dalje se tako nastavljalo kao da su Madžari u vlastitoj zemlji najprogonjeniji živalj. Kao da su došli češki vojnici, srušili urednika na pod i plesali mu bakandžama po trbuhu, a on je samo urlao od bola, a netko je to stenografirao.

„O nekim najvažnijim stvarima“, plače „Sopronyi Napló“, Šopronjski dnevnik, *„opasno se šuti i ništa se ne piše. Svatko od nas zna kakav je češki vojnik u Madžarskoj i na fronti. Mi svi znamo što sve Česi rade, tko tu sve djeluje, kako to kod Čeha izgleda i tko to pokreće. No, dakako, budnost vlasti upravljena je na druge važne stvari, koje ipak moraju biti u primjerenoj vezi s nadzorom nad cjelinom da se ne bi moglo dogoditi ono što se ovih dana dogodilo u Király Hidi. Jučerašnji naš članak bio je na petnaest mjesta zaplijenjen. Stoga nam ne preostaje ništa drugo, nego da izjavimo da ni danas nemamo iz tehničkih razloga suviše povoda da se naširoko pozabavimo događajima u Király Hidi. Naš naročito izaslani dopisnik utvrdio je na licu mjesta da vlasti u čitavoj toj aferi postupaju zaista revno i vode istragu punom parom. Samo nam se čini čudno što se neki učesnici ovoga masakra još uvijek nalaze na slobodi. To se naročito tiče nekoga gospodina koji se, kako čujemo, još uvijek nekažnjeno kreće u vojnom logoru i još uvijek nosi oznake svoje „papagajske regimente“, a čije su ime prekjučer objavili „Pester Lloyd“ i „Pesti Napló“. To je poznati češki šovinist Lukáš, o čijem će mahnitanju podnijeti interpelaciju naš narodni zastupnik Geza Savany, koji zastupa Királyhidski kotar.*

- Isto tako ljubazno, gospodine natporučniče - javi se pukovnik Schröder - piše o vama i királyhidski tjednik, a i bratislavske novine. Ali to vas više ne može zanimati, jer je sve to pisano na jedan kalup. Politički se to da obrazložiti, jer smo mi Austrijanci, bez obzira na to da li smo Nijemci ili Česi, još uvijek prema Madžarima prilično... Razumijete me već, gospodine natporučniče. Ima u tome i neka tendencija. Možda bi vas zanimao članak u „Komarnskom večernjem listu“, gdje se za vas tvrdi da ste pokušali silovati gospođu Kákonyi u samoj blagovaonici za vrijeme ručka u nazočnosti njezina muža, koga ste sabljom natjerali i prisilili da ručnikom začepi usta svoje supruge kako ne bi vikala. To je posljednja vijest o vama, gospodine natporučniče.

Pukovnik se pri tom nasmija i nastavi:
- Vlasti nisu izvršile svoju dužnost. Preventivna cenzura ovdašnjih listova također je u madžarskim rukama. Rade s nama što ih je volja. Naš oficir nije zaštićen od uvreda takve neke civilne madžarske novinarske svinje, pa je tek na temelju našeg oštrog nastupa, odnosno brzojava našeg divizijskog suda, državno odvjetništvo u Pešti poduzelo korake da se u svim spomenutim redakcijama izvrše neka hapšenja. Najgore će proći urednik „Komarnskog večernjeg lista“, on neće zaboraviti svoje večernje novine do smrti. Meni je povjerio divizijski sud, kao vašem pretpostavljenom, da vas saslušam, i poslao mi je u prilogu čitav istražni spis. Sve bi bilo dobro da nema tog vašeg nesretnog Švejka. S njim je neki saper Vodička kod kojega su nakon tučnjave, pri premetačini u glavnoj stražarnici, našli vaše pismo koje ste poslali gospođi Kákonyi. Taj je vaš Švejk tvrdio u istrazi da to nije vaše pismo, nego da ga je on pisao, a kad su stavili pismo pred njega i pozvali ga da ga prepiše, kako bi usporedili njegov rukopis, on je pismo progutao. Kasnije su iz pukovnijske kancelarije poslali divizijskom sudu vaše raporte, da ih usporede sa Švejkovim rukopisom, i evo vam rezultata.
I pukovnik poče listati po spisima i pokaza natporučniku Lukášu ovaj odlomak:
- „Optuženi Švejk je odbio da napiše nekoliko diktiranih rečenica, tvrdeći da je preko noći zaboravio pisati.“
- Ja tome, gospodine natporučniče, što pred divizijskim sudom priča vaš Švejk ili onaj saper, uopće ne pridajem nikakve važnosti, Švejk i saper tvrde da je posrijedi samo neka mala šala koja nije pravilno shvaćena, i da su ih napali civili, pa su se oni branili da spase vojničku čast. U toku istrage se utvrdilo da je taj vaš Švejk uopće divna ptičica. Tako je na primjer na pitanje zašto neće da prizna, prema zapisniku, odgovarao ovako: „Ja sam upravo u takvoj situaciji u kakvoj se jednom našao zbog nekih slika Djevice Marije sluga akademskog slikara Panuške. I on, kad se radilo o nekim slikama koje je on navodno pronevjerio, nije mogao ništa drugo odgovoriti nego: Treba li da bljujem krv?“ Naravno da sam se u ime pukovnijskog zapovjedništva pobrinuo da se dade u sve novine u ime divizijskog suda ispravak na sve te gnusne članke ovdašnjih novina. Danas će to razaslati, i ja se nadam da sam učinio sve što je potrebno, da popravim ono što se dogodilo zbog lopovskog vladanja tih novinarskih

madžarskih civilnih nemani.
Mislim da sam dobro stilizirao:
„Divizijski sud br. N i zapovjedništvo pukovnije br. N izjavljuju da članak koji je objavljen u ovdašnjim novinama o tobožnjim ispadima vojnika pukovnije br. N ne odgovara istini i da je izmišljen od prvog do posljednjeg retka, te da će istraga koja je provedena protiv tih novina dovesti do strogog kažnjavanja krivaca."
- Divizijski sud u svome dopisu zapovjedništvu naše pukovnije - nastavio je pukovnik - dolazi do uvjerenja da se ovdje zapravo ne radi ni o čemu drugome, nego o sistematskom huškanju protiv vojnih jedinica koje dolaze iz Cislajtanije u Translajtaniju.[142] A usporedite pri tome koliko je naših vojnika otišlo na frontu, a koliko njihovih. Kažem vam da mi je češki vojnik draži nego ta madžarska fukara. Kad se samo sjetim kako su Madžari pod Beogradom otvorili paljbu na naš drugi maršbataljon, koji nije znao da to Madžari po njima pucaju, pa je otvorio paljbu na njemačke majstore na desnom krilu, a njemački su se majstori također zbunili pa su otvorili vatru na bosansku pukovniju u susjedstvu. To je bila divna situacija! Ja sam baš bio na ručku u štabu brigade, dan prije toga morali smo se zadovoljiti šunkom i juhom iz konzervi, a taj smo dan imali finu kokošju juhu, filet s rižom i buhtle sa chaudeauom. Uoči toga dana objesiti smo jednog srpskog vinarskog trgovca u gradiću, a naši su kuhari našli u njegovu podrumu vino staro trideset godina. Možete zamisliti kako smo se svi veselili tome ručku! Pojeli smo juhu i upravo se bacili na kokoš, kad se odjednom začu puškaranje pa paljba, a naša artiljerija koja nije imala ni pojma da to naše jedinice pucaju jedne na druge, otvori vatru na našu liniju, pa jedna granata pade tik uz naš štab brigade. Srbi su valjda mislili da je kod nas izbila buna, pa počeše udarati sa svih strana i prelaziti rijeku napadajući nas. Brigadnog su generala pozvali na telefon, pa se divizijski general izderao na njega kakva je to magareština na brigadnom odsjeku, jer je upravo dobio zapovijed od armijskog štaba da započne napadaj na srpske pozicije u dva sata i trideset i pet minuta noću na lijevom krilu. Mi smo, veli, rezerva, pa odmah valja obustaviti paljbu. Ali tko bi u takvoj situaciji mogao „Feuer einstellen".[143] Brigadna telefonska centrala javlja da nitko ne može dobiti veze, samo da štab sedamdeset pete pukovnije javlja „ausharren"[144], a da ne može razgovarati ni s divizijom, i da su Srbi zaposjeli kotu br. 212, 226

i 327, pa moli da se pošalje jedan bataljon kao veza i telefonski spoj s našom divizijom. Prebacili smo liniju na diviziju, ali je spoj već bio prekinut jer su nam Srbi međutim na obadva krila prodrli u pozadinu i presjekli naš centar u trokut, u kojem se sve sleglo, pješaštvo, topništvo i komora s čitavom auto-kolonom, magazini i poljske bolnice. Dva dana sam bio na konju, a divizijski i brigadni general padoše u ropstvo. A sve su to skrivili Madžari time što su otvorili paljbu na naš drugi maršbataljon. Razumije se samo po sebi, da su oni prebacivali krivnju na našu pukovniju

Pukovnik pri tom pijunu:

- Sami ste se sada, gospodine natporučniče, osvjedočili kako su odlično iskoristili vaš slučaj u Király Hidi.

Natporučnik Lukáš zbunjeno zakašlja.

- Gospodine natporučniče - obrati mu se pukovnik povjerljivo - ruku na srce. Koliko ste puta spavali s gospođom Kákonyi?

Pukovnik je Schröder danas bio vrlo dobro raspoložen.

- Nemojte mi, gospodine natporučniče, pričati da ste se tek početi dopisivati. Kad sam ja bio u vašim godinama, bio sam tri nedjelje u Egeru na geometrijskom kursu, pa ste trebati vidjeti kako te tri nedjelje nisam ništa drugo radio, nego samo spavao s Madžaricama. Svaki dan s drugom. Mlade, neudate, starije, udate, kako su došle pod ruku, sve sam ih tiskao tako temeljito da sam jedva hodao kad sam se vratio u pukovniju. Najviše me iscrpla žena jednog advokata. Ta mi je pokazala što umiju Madžarice. Ugrizla me pri tom za nos i čitavu mi noć nije dala oka zatvoriti.

- Početi ste se dopisivati... - reče pukovnik i povjerljivo potapša natporučnika po ramenu - znamo mi to! Ne govorite ništa, ja imam svoj sud o toj čitavoj stvari. Upustili ste se s njom u ljubav, naišao je njezin suprug, a onaj vaš glupi Švejk ...

- Ali znate, gospodine natporučniče, taj vaš Švejk zaista je karakteran čovjek dok je sve to onako izveo s onim vašim pismom. Takvoga je čovjeka zaista šteta. Ja vam velim da je sve to odgoj. Meni se to vrlo sviđa od tog momka. Svakako, istraga mora u tom pravcu biti obustavljena. Ali vas su, gospodine natporučniče, osramotili u novinama. Vaša je prisutnost ovdje potpuno izlišna. U toku sedmice polazi na rusku frontu nova marškompanija. Vi ste najstariji oficir jedanaeste čete, pa ćete na frontu kao zapovjednik kompanije. Već je sve uređeno kod brigade.

Recite računarskom naredniku da vam nađe drugog momka umjesto Švejka.
Natporučnik Lukáš zahvalno pogleda u pukovnika, koji nastavi:
- A Švejka vam dodjeljujem kao četnog ordonansa.
Pukovnik ustade i pružajući poblijedjelom natporučniku ruku reče:
- Time je dakle sve uređeno. Želim vam mnogo sreće i da se odlikujete na istočnom bojištu. A ako se još kada susretnemo, dođite u naše društvo! Nemojte nas izbjegavati kao u Budjejovicama ...
I natporučnik Lukáš čitavim putem kući ponavljaše samo jedno:
- Kompanie-komandant, Kompanie-ordonanz!
I jasno je pred njim lebdio Švejkov lik.
Računarski narednik Vaněk, kad mu je natporučnik naredio da mu nađe novog momka umjesto Švejka, reče natporučniku:
- Ta ja sam mislio, gospodine natporučniče, da ste vi zadovoljni s tim Švejkom.
Čuvši da je pukovnik imenovao Švejka ordonansom jedanaeste čete, Vaněk uzviknu:
- Neka vam sam bog pomogne!

* * *

Kraj divizijskog suda, u baraci sa rešetkama na prozorima ustajalo se prema propisu u sedam sati ujutro, pa su se sređivali vojnički kreveti koji su se valjali u prašini po podu. Drvenih ležaja nije bilo. U jednom pregratku duge prostorije slagali su se po propisu pokrivači na slamnjaču, pa tko je obavio taj posao, sjeo bi uz ostale na koju klupu kraj zida pa su zatvorenici ondje ili trijebili uši (oni koji su došli s fronte) ili su se zabavljali pričanjem raznih zgoda.
Švejk i stari saper Vodička sjedili su na klupi kraj vrata sa još nekoliko vojnika iz raznih pukovnija i vojnih formacija.
- Pogledajte, momci - javi se Vodička - onog madžarskog klipana kraj prozora, kako se moli bogu da se sretno provuče. Pa zar mu ne biste rastrgali njušku od jednog uha do drugoga?
- Ali to je dobar čovjek - reče Švejk - on je tu zato što nije htio u vojsku. On je protiv rata, pripada nekoj sekti, pa je zatvoren zbog toga što neće da ubija ljude; on se drži božje zapovijedi, ali oni će mu zapapriti tu božju zapovijed. Prije rata je živio u Moravskoj neki Nemrava koji čak nije htio staviti na rame ni pušku kad su ga uzeli u vojsku, jer je, veli, nošenje

puške u suprotnosti s njegovim principom. Zbog toga su ga dugo držali u zatvoru, a onda su ga ponovo odveli na prisegu. No on je odbio da prisegne, to se, veli, protivi njegovu principu, i izdržao je.
- Bio je to glupan - reče stari saper Vodička - mogao je prisegnuti, a kasnije im se posrati na sve, pa i na čitavu prisegu.
- Ja sam se već triput zaklinjao - reče jedan pješak - i treći put sam već ovdje zbog dezerterstva, pa da nemam liječničke svjedodžbe da sam prije petnaest godina kao duševni bolesnik ubio svoju tetu, bio bih valjda već treći put na fronti strijeljan. Ali ovako me uvijek spasava moja pokojna teta, te ću ipak valjda na kraju krajeva iznijeti čitavu glavu iz tog rata.
- A zašto si, druže - zapita Švejk - ubio svoju tetu?
- Pa zbog čega se već ljudi ubijaju - odgovori taj ugodni čovjek - svatko se može dosjetiti da je to bilo radi para. Ta je baba imala pet štednih knjižica i upravo su joj poslali kamate kad sam je ja jednom posjetio sav rastrgan i utučen. Osim nje ja nisam imao nikoga na tom božjem svijetu. Pošao sam stoga da je zamolim da me posvoji, a ona mi je, mrcina, rekla neka idem raditi, jer sam, veli, tako mlad, jak i zdrav čovjek. Riječ po riječ, i ja je odalamih nekoliko puta žaračem po glavi, i tako sam joj iznakazio čitavo lice da nisam znao je li to moja tetica - ili nije. I tako sam ja kraj nje sjedio na podu i stalno se pitao: „Je li to moja tetica, ili to nije moja tetica?“ I tako su me našli sutradan susjedi kako sjedim kraj nje. Poslije sam bio u ludnici na Slupama, a kad su nas zatim prije rata izveli pred komisiju u Bohnjicama, proglasili su me izliječenim, pa sam odmah morao u vojsku da odslužim one godine koje sam propustio.
Mimo njih prođe neki mršavi, dugački vojnik, izmučena izgleda, s metlom u ruci.
- To je neki učitelj iz posljednje marškompanije - predstavi ga lovac koji je sjedio kraj Švejka. - Sad ide da pomete ispred sebe. Vrlo je uredan čovjek. Sjedi ovdje zbog neke pjesmice koju je ispjevao.
- Dođite amo, učitelju! - viknu on čovjeku s metlom, i taj ozbiljno priđe njihovoj klupi.
- Ispričaj nam ono o ušima!
Vojnik s metlom se nakašlja i odeklamira:

Sve je ušljivo, fronta se češe cijela,
velika uš gmiže po nama isto.

General već se češe po krevetu,
svaki dan presvlači rublje čisto.
Ušima je u vojsci zbilja vrlo dobro,
privikle se već i na šarže, pobro,
i sa praskom uši već se spretno pari
austrijski onaj ušljivac prastari.

Izmučeni vojnik učitelj sjede na klupu i uzdahnu:
- To je sve, i zbog toga me je već četiri puta preslušavao gospodin istražni sudac.
- Na to zaista nije vrijedno trošiti riječi - reče Švejk razborito. - Radi se samo o tome koga će oni na sudu smatrati „prastarim austrijskim ušljivcem". Dobro je još što ste upleli unutra ono parenje, time ćete ih zbuniti da će biti kao budalasti. Samo im lijepo objasnite da je ušljivac mužjak uši i da se ženka uš može pariti samo s mužjakom ušljivcem. Inače se nećete iskoprcati. Sigurno niste to napisali zato što biste htjeli nekoga uvrijediti, to je jasno. Recite samo gospodinu istražitelju da ste to pisali radi svoje zabave, i kao što se mužjak svinje zove krmak, tako se i mužjaku uši može reći - ušljivac.
Učitelj uzdahnu:
- Teškoća je u tome što sudac istražitelj ne zna dobro češki. I ja sam mu već to na sličan način objašnjavao, ali on mi je oštro odgovorio da se mužjak uši zove češki „ušac". „Ne ušljivac", rekao je gospodin istražitelj, „nego ušac. Femininum, sie gebildeter Kerl, ist „ovaj uš", also masculinum ist „ova ušac". Wir kennen uns're Pappenheimer."[145]
- Ukratko - reče Švejk - vi stojite loše, ali ne smijete gubiti nade, kao što je govorio ciganin Janeček u Plznju, da se još sve može okrenuti nabolje, kad su mu godine 1879. stavljali omču na vrat zbog dvostrukog grabežnog umorstva. I pogodio je, jer su ga u posljednjem trenutku odveli ispod vješala jer ga nisu smjeli objesiti zbog careva rođendana, koji je baš pao na taj dan kad je on trebao biti obješen. Tako su ga onda objesili sutradan, poslije rođendana, i momak je još bio tako sretan da su ga treći dan pomilovali, pa je valjalo obnoviti proces, jer je sve govorilo u prilog tome da je ubistvo izvršio zapravo neki drugi Janeček. I tako su ga morali iskopati iz kažnjeničkog groblja i rehabilitirati ga prenošenjem na plzenjsko katoličko groblje, a tek se tada utvrdilo da je evangelik, pa su ga

onda prevezli na evangeličko groblje i zatim ...
- I zatim ćeš dobiti nekoliko ćušaka - javi se stari saper Vodička. - E ljudi, što sve taj čovjek ne izmisli! Imam dosta briga s tim divizijskim sudom, a ovaj mi klipan jučer, kad su nas vodili na preslušavanje, tumači što je to jerihonska ruža.
- Ali to nisu bile moje riječi, to je tako objašnjavao sluga slikara Panuške, Matěj, nekoj staroj babi, kad ga je ona pitala kako izgleda jerihonska ruža. On joj je ovako rekao: „Uzmite suho kravlje govno, metnite ga na tanjur i polijte ga vodom, pa će vam se krasno zazelenjeti, i to vam je eto jerihonska ruža“ - branio se Švejk. - Nisam ja izmislio tu bedastoću, no ipak morali smo nešto razgovarati kad su nas vodili na preslušavanje. Ja sam te, Vodička, samo htio malo obradovati...
- Ti ćeš nekoga obradovati - pljunu prezirno Vodička. - Čovjek ima punu glavu briga kako da se izvuče iz te petljancije i kako da izađe napolje da vrati milo za drago tim madžarskim klipanima, a ti hoćeš da obrađuješ čovjeka nekakvim kravljim govnom.
A kako se ja mogu osvetiti tim madžarskim klipanima ako sjedim u zatvoru i još se uza sve to moram pretvarati i dokazivati sucu istražitelju da ne osjećam prema Madžarima baš nikakve mržnje? To je, moj gospodine, pasji život. Ali kad mi jednom takav klipan dopadne šaka, tada ću ga zadaviti kao psa, ja ću im dati „isten almeg a magyar“[146], obračunat ću ja s njima, govorit će se još o meni.
- Ne treba da se brinemo ni za što - reče Švejk. - Sve će biti u redu, a glavna je stvar da se na sudu nikada ne govori istina. Tko se dade namamiti da prizna, taj je uvijek izgubljen. Odatle nikad ne dolazi nikakvo dobro. Kad sam ja jednom radio u Moravskoj Ostravi, tamo se dogodio ovakav slučaj: jedan je rudar izmlatio nekog inženjera na osami, tako da to nije nitko vidio. A advokat koji ga je branio neprestano mu je govorio neka poriče, pa mu se ništa ne može dogoditi, ali mu je predsjednik senata neprestano stavljao na srce da se priznanje računa kao olakotna okolnost. On je ipak ostao pri svom da ne može priznati, pa su ga oslobodili jer je dokazao svoj alibi. Toga je dana bio u Brnu ...
- Isuse i Marijo - uzrujao se Vodička - ja to više ne mogu da izdržim. Zašto on to sve pripovijeda, ja to ne shvaćam. Jučer je bio s nama na preslušavanju isto takav čovjek. Kad ga je istražitelj pitao što je u civilu, on je odgovorio: „Duvam kod Kříža“ I trajalo je preko pola sata dok je

istražitelju objasnio da duva u mijeh kod kovača Kříža, a kad su ga zatim pitali: „Dakle vi ste u civilu pomoćni radnik?“ - on je odgovorio: „Ta kakav ponoćni (noćobdija), to je Franta Hybš!“

Na hodniku se začuše koraci i vika straže: „Zuwachs“.[147]

- Opet će nas biti više - reče radosno Švejk - možda će donijeti i kakav čik.

Vrata se otvoriše i stražari uguraše u zatvor jednogodišnjeg dobrovoljca koji je sjedio sa Švejkom u budjejovičkom zatvoru i bio određen u kuhinju neke marškompanije.

- Hvaljen Isus! - reče ulazeći, na što mu Švejk u ime sviju odgovori:

- Na vijeke vjekova, amen!

Jednogodišnji dobrovoljac zadovoljno pogleda Švejka, metnu na pod pokrivač koji je donio sa sobom, i sjede na klupu uz češku koloniju, razmota uvijače i izvadi spretno u naborima smotane cigarete koje razdijeli prisutnima, a zatim izvuče iz cipele komadić kutije za šibice i nekoliko šibica koje su bile umješno razrezane po polovici glavice.

Kresnu šibicu o komadić kutije, oprezno pripali cigaretu, dade i ostalima da pripale i reče ravnodušno:

- Optužen sam zbog pobune.

- Nije to ništa - ublažujući reče Švejk - sve je to lakrdija.

- Razumije se da jest - reče jednogodišnji dobrovoljac - ako želimo da pobijedimo na takav način, s pomoću različnih sudova. Pa ako hoće da se na silu sa mnom parniče, neka se parniče. Ako uzmemo u cjelini, jedan

proces ništa ne mijenja čitavu situaciju.
- A kako si se to pobunio? - upita saper Vodička gledajući sa simpatijom u jednogodišnjeg dobrovoljca.
- Nisam htio da čistim nužnike u glavnoj stražarnici - odgovori dobrovoljac - pa su me odveli samom pukovniku. A to je prava svinja. Počeo je na mene vikati da sam zatvoren na osnovu pukovnijskog raporta i da sam običan zatvorenik, pa veli da se uopće čudi što me zemlja drži i što ne prestane da se okreće zbog sramote, što se u vojsci našao čovjek s pravom jednogodišnjeg dobrovoljca koji ima pravo na oficirski čin, no koji može svojim vladanjem pobuditi samo gnušanje i prezir kod svojih starješina. Odgovorio sam mu da se okretanje Zemljino ne može nikako obustaviti pojavom takvog jednogodišnjeg dobrovoljca kao što sam ja, da su prirodni zakoni jači nego kazne jednogodišnjih dobrovoljaca i da bih želio znati tko me može prisiliti da čistim nužnik koji nisam onečistio, premda bih i na to imao pravo poslije one svinjske pukovnijske kuhinje, nakon onog gnjilog kupusa i namočene bravetine. Zatim sam još rekao pukovniku da je i njegovo mišljenje, zašto me zemlja još drži, malo čudnovato, jer zbog mene ipak neće buknuti potres. Dok sam to govorio, gospodin je pukovnik samo cvokotao zubima kao kakva kobila kad je hladi po jeziku smrznuta repa, pa se onda izderao na mene:
- Hoćete li dakle čistiti nužnik ili nećete?
- Pokorno javljam da neću čistiti nužnik.
- Čistit ćete ga, sie Einjähriger![148]
- Pokorno javljam da neću.
- Sto mu gromova, vi ćete čistiti ne jedan, nego stotinu nužnika!
- Pokorno javljam da neću čistiti ni stotinu, a ni jedan nužnik!
I tako se to ponavljalo redom: „Hoćete li čistiti?“ - „Neću čistiti!“ Nužnici su letjeli amo tamo kao da su to kakve dječje uzrečice od Paule Moudre. Pukovnik je jurio po kancelariji kao lud, no napokon sjede i reče:
- Razmislite dobro o toj stvari, ja ću vas predati divizijskom sudu zbog pobune. Nemojte misliti da ćete biti prvi jednogodišnji dobrovoljac koji je strijeljan za ovog rata. U Srbiji smo objesili dva jednogodišnja dobrovoljca iz desete čete, a jednog smo iz devete strijeljali kao janjca. A zašto? Zbog njihove tvrdoglavosti. Ona dvojica koji su bili obješeni, ustručavali su se da probodu neku ženu i sinčića nekog trećopozivca kod Šapca, a jednogodišnjak iz devete čete strijeljan je zato što nije htio da ide

dalje i ispričavao se da su mu natekle noge i da je ravnih stopala. Dakle, hoćete li čistiti nužnik ili nećete?
- Pokorno javljam da neću.
Pukovnik me pogleda i reče:
- Čujte, da vi niste možda slavjanofil?
- Pokorno javljam da nisam.
Zatim su me odveli i rekli mi da sam optužen zbog pobune.
- Najbolje ti je sada - reče Švejk - da se praviš blesav. Kad sam ja bio u garnizonskom zatvoru, tada je s nama bio neki pametan čovjek, obrazovan, profesor trgovačke akademije. On je umakao s ratišta, pa se spremao neobično svečan proces, na kojem je trebao biti egzemplarno osuđen i obješen, no on se iz toga vrlo jednostavno izvukao. Počeo je hiniti da je nasljedno opterećen, pa kad ga je pregledavao štabni liječnik, tada je izjavio da on nije umakao s ratišta i da on od mladih dana rado putuje pa uvijek osjeća čežnju da ode nekamo daleko. Jednom se, veli, probudio u Hamburgu, drugi put opet u Londonu, a nije uopće znao kako je onamo dospio. Otac mu je, veli, bio alkoholičar i izvršio je samoubojstvo još prije njegova rođenja, a majka mu je bila prostitutka koja se opijala i umrla u delirijumu. Mlađa mu se sestra utopila, a starija se bacila pod vlak, brat mu je skočio sa željezničkog mosta na Vyšehradu, a djed je ubio svoju ženu, polio se petrolejem i zapalio se; druga baka skitala se s Ciganima i otrovala se u zatvoru šibicama; bratučeda su mu nekoliko puta sudili zbog paleža, pa je u tamnici u Kartouzima prerezao vratne žile komadićem stakla; sestrična s očeve strane bacila se u Beču sa šestog kata, a i on sam je vrlo loše odgojen, tako da do desete godine nije umio ni govoriti jer ga je, kad je još bio šestomjesečno dijete, te su ga na stolu previjali i nekamo skoknuli, povukla mačka sa stola pa je pao na pod i udario se u glavu. Od vremena do vremena muči ga jaka glavobolja, pa u takvim momentima ne zna što radi, te je u takvom stanju umakao s fronte u Prag, a pribrao se tek kad ga je uhapsila vojna policija u pivari „kod Fleka“. Moj gospodine, trebali ste vidjeti s kakvim su ga zadovoljstvom otpustili iz vojske, a nekih pet bakezera, koji su sjedili s njim u istoj sobi, zapisali su za svaki slučaj na komadić papira otprilike ovo:
Otac alkoholičar. Mati prostitutka.
1. sestra (se utopila).

2. sestra (pod vlak).
Brat (s mosta).
Djed je ubio ženu, petrolej, zapalio se.
2. baka (cigani, šibice) otrovala se itd.
I jedan od njih, kad je to počeo nabrajati štabnom liječniku, nije još stigao dalje od bratučeda, kadli mu liječnik, jer je to bio već treći slučaj, reče: „Znam, klipane, tvoja sestrična s očeve strane bacila se u Beču sa šestog kata, a ti si vrlo loše odgojen, tako da će te zatvor popraviti.“ I zatim ga odveli u zatvor, svezali mu ruke i noge unakrst, pa je odmah zaboravio i vrlo loš odgoj i oca alkoholičara i majku prostitutku, te se radije javio dobrovoljno na frontu.
- Danas - reče jednogodišnji dobrovoljac - više nitko u vojsci ne vjeruje u nasljedno opterećenje, jer bi inače stvar ispala tako da bi morali sve generalne štabove zatvoriti u ludnicu.
U okovanim vratima zaškrinu ključ i u zatvor stupi profoz:
- Infanterist Švejk i saper Vodička treba da odu do gospodina istražitelja!
Ustadoše, i Vodička reče Švejku:
- Vidiš ih, lopove, svaki dan preslušavanje, a neprestano bez rezultata. Da nas već jednom, do bijesa, osude i ne natežu se toliko s nama! Ovako samo čitav božji dan ljenčarimo, a oni madžarski klipani trčkaju naokolo...
A dok su polazili na preslušavanje u kancelariju divizijskog suda koja je bila smještena na drugoj strani u drugoj baraci, saper Vodička i Švejk razgovarahu o tome kad će ih zapravo izvesti pred redovni sud.
- Neprestano samo pusta preslušavanja - ljutio se Vodička - a kad bi se od toga bar nešto rodilo! Potroše brda papira, a čovjek i ne vidi suda. Sagnjije lijepo iza rešetaka. Reci mi iskreno da li se ta juha uopće može jesti! Pa onaj kupus sa smrznutim krumpirima! Sto mu gromova, tako glupog svjetskog rata nisam još nikada proživio. Ja sam to zamišljao sasvim drukčije.
- A ja sam eto sasvim zadovoljan - reče Švejk. - Još prije nekoliko godina, kad sam služio aktivno, govorio je naš župar Solpera da u vojsci mora da bude svatko svjestan svojih dužnosti, pa ti je uz to još opalio takvu zaušnicu da nikada nisi to zaboravio. Ili pokojni natporučnik Kvajser, kad nam je dolazio pregledavati puške, uvijek nam je tumačio da svaki vojnik treba da pokaže najveću duševnu očeličenost, jer su vojnici samo stoka

koju država hrani, daje im jesti, piti kave, daje im duhan za lulu, pa zato oni moraju tegliti kao volovi.

Saper Vodička se zamislio i nakon kratkog časa rekao:
- Kada dođeš, Švejku, pred istražitelja, nemoj se zbuniti, nego samo ponovi što si rekao na prošlom preslušavanju, da ne padnem u kakvu nepriliku. Glavno je, dakle, da si vidio da su me napali oni madžarski klipani. Ta sve smo mi to radili zajednički!
- Ništa se ne boj, Vodička - tješio ga Švejk. - Samo budi miran i ništa se nemoj uzrujavati. Nije to ništa strašno ako čovjek dođe pred divizijski sud. Trebao si vidjeti kako je u stara vremena takav vojni sud brzo sudio. Služio je kod nas u kadru neki učitelj Herál, pa nam je on jednom na krevetu pričao, kad smo svi u sobi dobili pritvor, da se u praškom muzeju nalazi zapisnik takvog vojnog „Suda iz vremena Marije Terezije. Svaka je pukovnija imala svoga krvnika koji je pogubljivao vojnike svoje pukovnije, jednoga po jednoga, a za svakoga je dobivao terezijanski talir, i taj je krvnik prema tom zapisniku zaradio koji dan čitavih pet talira.
- To je razumljivo - pridoda Švejk promišljeno - tada su pukovnije bile jake po broju momaka i stalno su ih po selima popunjavali.
- Kad sam bio u Srbiji - reče Vodička - tada su u našoj pukovniji vješali trećopozivce za cigarete. Uvijek se našao takav među vojnicima. Kada bi takav vojnik objesio odraslog muškarca, dobio bi deset cigareta „sport“, a za ženu i dijete dobio bi pet cigareta. Kasnije je intendantura počela

štedjeti, pa su ljude strijeljali u skupinama. Sa mnom je služio neki ciganin, pa mi dugo nismo znali da on radi takve stvari. Bilo nam je samo čudno što su ga uvijek noću zvali nekamo u kancelariju. Tada smo bili na Drini. A jedne noći, kad je on ovako otišao, nekomu padne na um da pročeprka njegove stvari, a taj vam je krvnik imao u svom ruksaku tri kutije sportskih cigareta, dakle trista cigareta. Kad se ujutro vratio u naš štagalj, mi smo mu sudili po kratkom postupku. Oborili smo ga na zemlju, a neki Béloun zadavio ga je remenom. A bio je taj krvnik žilav kao mačka.
Stari saper Vodička pijunu i nastavi:
- Nikako ga nije mogao zadaviti, već se ciganin i usrao i oči su mu iskočile, a još je bio živ kao nedoklan pijetao. Tada smo ga pograbili kao mačku: dvojica za glavu, dvojica za noge i zavrnuli mu vratom. Zatim smo navukli na njega njegov ruksak zajedno s cigaretama i bacili ga lijepo u Drinu. Ta tko bi pušio takve cigarete! Ujutro su ga svuda tražili.
- Trebali ste javiti da je dezertirao - mudro primijeti Švejk - i da se već spremao na to i da je svaki dan govorio kako će klisnuti.
- Ali tko bi mislio na takve stvari - odgovori Vodička - mi smo svoje uradili i za drugo se nismo brinuli. Tamo je to išlo sasvim lako. Svaki dan je netko nestao, a nisu ih ni vadili iz Drine. Plovio je tako naduti trećopozivac kraj našeg ubijenog domobranca lijepo niz Drinu i Savu u Dunav. A kad su to neki nenaviknuti vidjeli prvi put, spopala ih je mala groznica.
- Trebali ste im dati kinin - reče Švejk.
Uto uđoše u baraku u kojoj su bile kancelarije divizijskog suda, i stražar ih odmah odvede u kancelariju broj osam, gdje je za stolom s hrpama spisa sjedio istražitelj Ruller.
Pred njim je stajao nekakav zakonik i na njemu čaša neispijenog čaja. Na desnoj strani stola stajalo je raspelo od imitirane slonove kosti, sa zaprašenim Isusom koji je očajnički gledao podnožje svoga križa, na kojem se nalazio pepeo i čikovi cigareta.
Istražitelj Ruller upravo je, na žalost raspetog boga, stresao pepeo s nove cigarete o podnožje raspela i drugom rukom pridigao čašu s čajem koja se prilijepila o zakonik.
Oslobodivši čašu toga zagrljaja, listao je dalje u knjizi koju je pozajmio iz oficirskog kasina.

Bila je to knjiga Fr. S. Krausea s naslovom koji je mnogo obećavao: „Forschungen zur Entwicklungsgeschichte der geschlechtlichen Moral.“[149]
Zagledao se u reprodukcije naivnih crteža muškog i ženskog spolnog organa s prikladnim stihovima koje je otkrio učenjak F. S. Krause na nužnicima berlinskog zapadnog kolodvora, tako da se nije ni osvrnuo na vojnike koji su ušli.
Trgao se iz promatranja reprodukcija tek onda kad je Vodička zakašljao.
- Was geht los?[150] - upita listajući dalje i tražeći nastavak naivnih crteža, skica i nacrta.
- Pokorno javljam, gospodine istražitelju - odgovori Švejk - drug Vodička se prehladio pa sad kašlje.
Istražitelj Ruller tek sada pogleda Švejka i Vodičku.
Trudio se da mu lice poprimi što stroži izgled.
- Konačno ste stigli, klipani - reče prevrćući po hrpi spisa na stolu - pozvao sam vas za devet sati, a sad će skoro jedanaest.
- Kako to stojiš, ti vole? - zapita Vodičku koji se usudio stati voljno. - Kad reknem voljno, tada možeš raditi s nožurdama što hoćeš.
- Pokorno javljam, gospodine istražitelju - javi se Švejk - on ima reumu.
- Ti radije drži jezik za zubima - reče mu istražitelj Ruller. - Kad te što zapitam, tek tada odgovaraj! Triput si bio kod mene na preslušavanju i samo si sipao riječi kao vodopad. Hoću li već jednom naći taj spis ili ne? Ala imam s vama posla, klipani jedni! No neće vam se isplatiti što izlišno opterećujete sud!
- Eto pogledajte, ništarije - reče pošto je izvukao iz hrpe akata opsežan spis s natpisom:

„Schwejk & Vodička.“

- Nemojte misliti da ćete i dalje ljenčariti u divizijskom sudu zbog neke glupe tučnjave i izmaći neko vrijeme ratištu. Zbog vas sam morao razgovarati telefonski čak s armijskim sudom, vi glupani!
I uzdahnu.
- Ne drži se tako ozbiljno, Švejku, mislim da će te na fronti proći želja da se tučeš s nekim honvedima - nastavi istražitelj. - Istraga se protiv vas obojice obustavlja i svaki od vas treba da se javi u svoju jedinicu, gdje

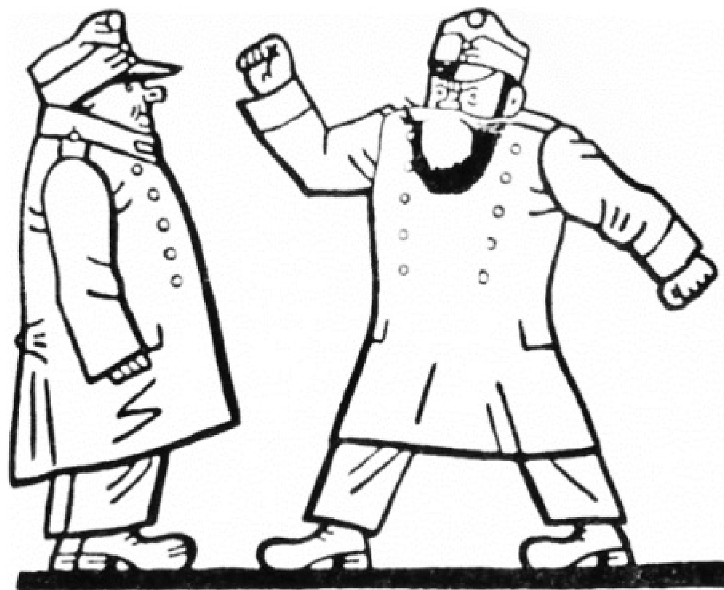
ćete biti kažnjeni na raportu, i ondje ćete s marškompanijom na frontu. Ako mi još jednom dopadnete šaka, ništarije jedne, ja ću vam zapapriti, da ćete samo gledati. Evo vam otpusni list i vladajte se pristojnije! Odvedite ih na broj dva!
- Pokorno javljam, gospodine istražitelju - reče Švejk - mi ćemo vaše riječi primiti k srcu i mnogo vam zahvaljujemo na vašoj dobroti. Da je to u civilu, ja bih se usudio reći da ste zlatan čovjek. I ujedno vas moramo obojica zamoliti najljepše za oproštenje što ste se morali s nama toliko mučiti. Mi to zaista ne zaslužujemo.
- Tornjajte se već jednom do sto đavola! - viknu istražitelj na Švejka. - Da se za vas obojicu nije zauzeo gospodin pukovnik Schröder, ne znam kako biste prošli.
Vodička se tek na hodniku osjetio starim Vodičkom kad ga je stražar pratio u kancelariju broj dva.
Vojnik koji ih je vodio bojao se da će zakasniti na ručak, pa stoga reče:
- Požurite malo, momci, vučete se kao puževi!
Tada mu Vodička reče neka ne laje mnogo, i neka bude sretan što je Čeh. Da je Madžar, već bi ga rastrgao kao haringu.
Budući da su vojni pisari iz kancelarije pošli po ručak, vojnik koji ih je vodio bio je prisiljen da ih privremeno vrati u zatvor divizijskog suda, što nije prošlo bez psovki s njegove strane koje je uputio na adresu omražene sorte vojnih pisara.
- Drugovi će mi opet pobrati sve masno s juhe - zakuka on tragično - i mjesto mesa ostavit će mi same žile. Jučer sam također pratio dvojicu u logor, pa mi je netko požderao pola kruha koji su za mene fasovali.
- Izgleda da vi ovdje kod divizijskog suda ne mislite ni na što drugo nego na žderanje - reče Vodička koji se već potpuno pribrao.
Kad su ispričali jednogodišnjem dobrovoljcu kako se stvar svršila, on uzviknu:
- Dakle marškompanija, prijatelji! To vam je kao ono u časopisu čeških turista: „Sretno putujte!“ Pripremni radovi za put već su obavljeni, slavna vojna uprava pobrinula se za sve i sve uredila. I vi ste pozvani da se priključite izletu u Galiciju. Pođite na put vedro raspoloženi i laka i radosna srca. Pokažite neobičnu ljubav prema krajevima gdje će vam predstaviti rovove! Ondje je krasno i zanimljivo. Osjetit ćete se u dalekoj tuđini kao kod kuće, kao u rodnom kraju, gotovo čak kao u dragoj

domovini. S uzvišenim osjećajima poći ćete prema krajevima za koje je već stari Humboldt rekao: „U čitavom svijetu nisam vidio ništa veličanstvenije od te blesave Galicije“. Brojna i rijetka iskustva, koja je u prvom pohodu stekla naša slavna vojska na povlačenju iz Galicije, bit će svakako dobrodošli vodič našim novim ratnim ekspedicijama pri sastavljanju programa drugog pohoda. Samo stalno naprijed za nosom u Rusiju, i od radosti ispalite u zrak sve svoje naboje!

Prije nego su Švejk i Vodička poslije ručka otišli u kancelariju, priđe im onaj nesretni učitelj koji je ispjevao pjesmu o ušima, pa im reče tajanstveno odvedavši ih u stranu:

- Kad već budete na ruskoj strani, ne zaboravite odmah reći Rusima: „Zdravstvujte, ruskije bratja, my bratja Čehi, mi njet Avstrijci!“[151]

Kad su izlazili iz barake, Vodička, želeći jasno pokazat: svoju mržnju prema Madžarima, kao i to da ga zatvor nije svladao ni pokolebao u njegovu uvjerenju, stade na nogu nekom Madžaru koji nije htio služiti vojsku, i viknu uz to na njega: „Obuj se, kljakavče!“

- Samo da je nešto rekao - s nevoljkošću reče saper Vodička Švejku - samo da je pisnuo, razderao bih mu tu njegovu madžarsku njušku od jednog uha do drugoga. A on blesavi klipan šuti i pušta da mu gazim po cipelama. Sto mu gromova, Švejku, ja sam tako bijesan što me nisu osudili. Ta to izgleda kao da nam se rugaju, kao da je ona naša tučnjava s Madžarima bila kakva šala. A ipak tukli smo se kao lavovi. Ti si kriv što

nas nisu osudili i što su nam dali takvu svjedodžbu kao da se ne znamo ni tući pošteno, što zapravo misle o nama? A bila je to zaista poštena bitka.
- Dragi momče - reče Švejk dobroćudno - ja jednostavno ne shvaćam, kako to da te ne veseli što nas je divizijski sud službeno priznao kao potpuno pristojne ljude, protiv kojih on ništa nema. Ja sam se, istina, na preslušavanju svakojako izgovarao, ali tako se mora raditi, ondje nam je dužnost da lažemo, kao što je govorio odvjetnik Bass svojim klijentima. Kad me je gospodin istražitelj zapitao zašto smo prodrli u stan onoga gospodina Kákonyia, ja sam mu jednostavno rekao: „Ja sam mislio da ćemo se najbolje upoznati s gospodinom Kákonyiem ako ga posjetimo“ Više me ništa nije pitao gospodin istražitelj, to mu je bilo sasvim dosta.
- Zapamti dobro - nastavljaše Švejk svoje razmatranje - da pred vojnim sudovima ne smije nitko ništa priznati. Kad sam sjedio u garnizonskom zatvoru, tada je jedan vojnik u susjednoj sobi priznao svoju krivnju, no kad su to drugi saznali, nabili su mu deku na glavu i prisilili ga da je morao opozvati priznanje.
- Da sam uradio što nečasno, tada ne bih priznao - reče saper Vodička - no kad me taj istražni klipan izravno zapitao: „Jeste li se tukli?“ - ja sam mu odgovorio: „Da, tukao sam se.“ - „A jeste li koga ispremlatili?“ - „Jesam, gospodine istražitelju.“ - „A jeste li pri tom koga ranili?“ - „Naravno da jesam, gospodine istražitelju!“ Neka zna s kim govori. I u tom je baš ta sramota što su nas oslobodili. To je kao da ne vjeruje da sam rastrgao opasač o te madžarske klipane i da sam napravio od njih rezance, kvrge i modrice. Ta ti si bio prisutan kad sam u jednom času imao na sebi tri madžarska klipana, a začas su se svi oni valjali na zemlji i ja sam po njima gazio. A nakon svega toga takav balavi istražni klipan obustavlja protiv nas istragu! To je kao da mi je rekao: „Kud se guraš, ti si mi baš sposoban za tučnjavu!“ Kad se rat završi pa prijeđem opet u civil, ja ću ga, ljenčuru, već negdje pronaći i onda ću mu pokazati da li se znam tući. A onda ću doći amo u Király Hidu i izazvat ću takvu tučnjavu kakve svijet nije vidio, pa će se ljudi skrivati u podrume kad saznaju da sam došao ovamo, da naučim pameti te királyhidske vucibatine, te ništarije, te klipane.

* * *

U kancelariji su sve obavili vrlo brzo. Neki narednik kojemu su usta bila još masna od ručka, predao je Švejku i Vodički njihove isprave držeći se

vrlo ozbiljno, ali nije propustio priliku da im ne održi govor u kojem je apelirao na njihov vojnički duh, a jer je bio Poljak iz Gornje Šleske, začinjao je govor raznim lijepim izrazima iz svoga narječja, kao „marekvium“, „glupi rolmopsie“, „krajcova sedmina“, „svinja porypana“ i „dum vam banje na mjesjnuckovy vaši gzichty“.[152]

Kad se Švejk opraštao s Vodičkom, jer su svakoga pratili u njegovu jedinicu, reče Švejk Vodički:

- Kad se završi rat, tada mi dođi u pohode. Naći ćeš me svako veče poslije šest sati u „Gostionici kod kaleža“, na Bojištu.

- Razumije se da ću doći - odgovori Vodička. - A hoće li biti kakve gungule?

- Svako se veče ondje nešto dogodi - obećavao mu Švejk - a ako bi bilo suviše mirno, već ćemo mi to nekako urediti.

Rastadoše se a kad su se udaljili već prilično koračaja, stari saper Vodička viknu za Švejkom:

- No svakako se pobrini za kakvu zabavu kad onamo dođem!

A na to mu uzvrati Švejk:

- Ali sigurno dođi, čim se svrši rat!

Poslije toga se udaljiše, no opet se nakon prilično vremena začu iza ugla u drugom redu baraka Vodičkin glas:

- Švejku, kakvo pivo toče „Kod kaleža“?

I kao jeka začu se Švejkov odgovor:

- Velikopopovičko.

- A ja sam mislio da smichovsko - viknuo je izdaleka saper Vodička.

- Ima ondje i curâ! derao se Švejk.

- Dakle poslije rata, u šest sati naveče! - vikao je odozdo Vodička.

- Dođi radije u šest i po, ako bih se gdje zadržao - odgovarao mu Švejk.

Zatim se još začu, iz velike daljine, Vodičkin glas:

- Zar ne možeš doći u šest sati?

- Dobro, doći ću dakle u šest - začu Vodička odgovor druga koji se udaljivao.

I tako se rastadoše dobri vojak Švejk i stari saper Vodička. „Wenn die Leute auseinander gehen, da sagen sie auf Wiedersehn.“[153]

V. IZ BRUCKA NA LEITHI DO SOKALA

Natporučnik Lukáš šetao se uzbuđeno po kancelariji jedanaeste marškompanije. Bila je to mračna rupa u četnoj baraci, pregrađena iz hodnika daskama. Stol, dvije stolice, petrolejska svjetiljka i vojnički krevet.

Pred njim je stajao računarski narednik Vaněk, koji je ovdje sastavljao platne spiskove, vodio kuhinjske račune za momčad, bio ministar financija čitave čete i tu provodio cio bogovetni dan. Ovdje je i spavao.

Kraj vrata je stajao debeli pješak duge brade kao Krakonoš. To je bio Baloun, novi potporučnikov momak, u civilu mlinar negdje od Češkoga Krumlova.

- Zaista ste mi odabrali sjajnog momka - govorio je natporučnik Lukáš računarskom naredniku. - Zahvaljujem vam srdačno na ovom dragom iznenađenju. Prvi dan sam ga poslao po ručak u oficirsku menažu, a on mi je pola ručka požderao!

- Prolio sam, molim - reče debeli div.

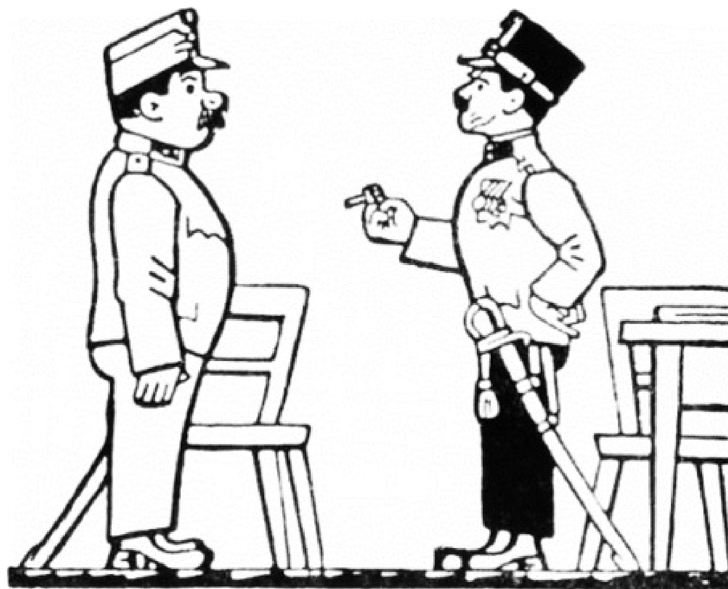
- Dobro, prolio si. Ali proliti si mogao samo juhu ili umak, a ne frankfurtsku pečenku. Ta donio si mi takav komadić mesa koji bi pod nokat stao! A gdje ti je savijača?

- Ja sam ...

- Ne poriči, pojeo si je!

Natporučnik je Lukáš izgovorio posljednje riječi tako ozbiljno i tako

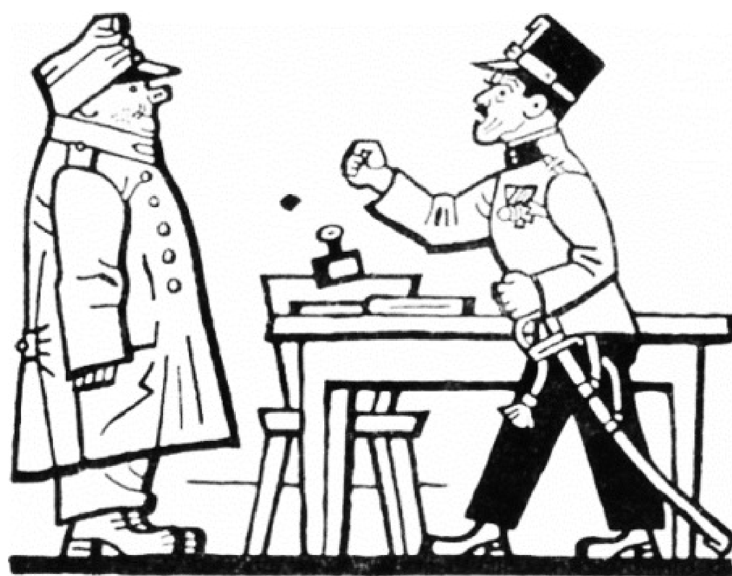
strogo da je Baloun i nehotice ustuknuo za dva koraka.
- Ja sam se informirao u kuhinji što smo danas imali za ručak. Bila je juha s valjušcima od jetara. A gdje su ti valjušci? Vadio si ih uz put iz juhe, to je sigurno. Zatim je bila govedina s krastavcem. A što si s njom uradio? I nju si požderao. Bila su i dva komada frankfurtske pečenke. A donio si samo pola komada, ha? Pa dva komada savijače! Kamo si s njom? Smazao si je, svinjo bezobrazna i odurna! Govori, gdje je savijača! Da je pala u blato? Magarče jedan! Možeš li mi pokazati mjesto gdje leži u blatu? Da je odmah dotrčao neki pas, ko naručen, da je zgrabio savijaču i odnio je? Isuse Kriste, opalit ću te po gubici da će ti glava biti kao kabao. I još ta svinja poriče! A znaš li tko te je vidio? Računarski narednik Vaněk. Došao je k meni i rekao mi: „Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ona vaša svinja, Baloun, jede vaš ručak. Gledam kroz prozor i vidim ga kako maže, kao da nije jeo čitave nedjelje.“ Čujte vi, računarski naredniče, zar zbilja niste mogli naći za mene nikakvo drugo marvinče nego baš ovog klipana?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da mi se Baloun učinio najzgodnijim čovjekom za to u čitavoj našoj marškompaniji. On je tako nespretan da ne zapamti nijednu puščanu radnju, a ako mu čovjek dade pušku u ruke, još će napraviti i kakvu nesreću. Pri posljednjoj vježbi slijepim mecima gotovo je izbio oko svojem susjedu. Mislio sam da će biti dobar za takvu službu.
- Pa da uvijek pojede čitav ručak svome gospodaru - reče Lukáš - kao da mu nije dovoljna njegova porcija. Nisi valjda gladan?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja sam uvijek gladan. Kad nekomu preostane kruha, ja ga otkupim od njega za cigarete, pa mi je i sve to malo. Ja sam već takav po prirodi. Mislim uvijek da sam već sit, ali ni govora.

Nakon kratkog vremena, kao prije jela, opet mi počne kruljiti u želucu, i eto ti na, želudac mi se već, mrcina, javlja za jelo. Kadikad mislim da mi je zaista dosta, da više ništa ne može stati u mene, ali tek štogod. Čim spazim nekoga da jede, ili osjetim miris jela, već osjećam kao da mi je želudac posve prazan. On se odmah počne javljati za svoje pravo, i ja bih tada mogao gutati čavle. Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja sam već molio da mi daju dvostruku porciju. Bio sam radi toga u Budjejovicama kod pukovnijskog liječnika, a on mi je mjesto toga odobrio tri dana bolovanja i propisao mi samo lončić čiste juhe na dan. „Ja ću te već, mrcino jedna, naučiti što je glad. Dođi amo još jednom, pa ćeš vidjeti kako ćeš odavde izaći tanak kao kolac za hmelj!“ Ne djeluju tako na mene samo fine stvari, gospodine natporučniče, nego me i obične podražuju i izazivaju odmah slinu. Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja vas uljudno molim da mi odobrite dvostruku porciju. Pa ako i ne bude mesa, da mi se dade bar prilog, krumpir, valjušci, malo umaka, jer toga uvijek ostane...
- Dobro, ja sam saslušao te tvoje drskosti, Baloune - odgovori natporučnik Lukáš. - Jeste li vi kada čuli, računarski naredniče, da je prije vojnik bio tako drzak kao ovaj klipan? Pojeo mi ručak i još traži da mu se odobri dvostruka porcija. Ali ja ću ti pokazati, Baloune, da ćeš izgladnjeti!
- Vi ga, računarski naredniče - obrati se Vaněku - odvedite do kaprala Weidenhofera, neka ga lijepo sveže na dvorištu kraj kuhinje, pa neka ga tako drži dva sata dok ne budu naveče dijelili gulaš. Ali neka sveže

povisoko, da stoji samo na vršcima prstiju pa da vidi kako se u kotlu kuha gulaš. A uredite to tako da taj gad bude svezan i onda kad budu kraj kuhinje dijelili gulaš, da mu cure sline kao gladnoj kuji kad njuška oko prodavaonice suhomesnate robe. Recite kuharu da njegovu porciju razdijeli!
- Na službu, gospodine natporučniče! Pođite sa mnom, Baloune!
Kad su odlazili, natporučnik ih zaustavi na vratima, pa zagledavši se u zaplašeno Balounovo lice, viknu pobjednički:
- Baš ti je to koristilo, Baloune! Želim ti dobar tek! A ako mi to još jednom učiniš, poslat ću te bez smilovanja pred ratni sud.
Kad se Vaněk vratio i priopćio da je Baloun već svezan, reče mu natporučnik Lukáš:
- Vi znate, Vaněk, da ja to nerado činim, ali nema drugog izlaza. Prvo, priznat ćete da pas reži kad mu oduzmete kost. Neću da imam uza se takva podlaca. A drugo, već sama okolnost što je Baloun svezan, ima veliko moralno i psihološko značenje za čitavu momčad. Ovi klipani u posljednje vrijeme, otkako su u maršeskompaniji pa znaju da će sutra ili prekosutra na frontu, rade što hoće.
Natporučnik Lukáš je izgledao vrlo ožalošćeno i nastavio je tihim glasom:
- Preksinoć smo pri noćnoj vježbi, kao što znate, trebali manevrirati protiv škole jednogodišnjih dobrovoljaca iza tvornice šećera. Prvi vod, prethodnica, prolazio je tiho ulicom, jer sam ga ja vodio, ali drugi, koji je trebao ići na lijevo i razaslati predstraže do same šećerane, taj se ponašao kao da ide s izleta. Pjevali su i udarali nogama da se moralo čuti čak u logoru.

A na desnom krilu treći je vod pošao na izviđanje terena ispod šume, te je bio udaljen od nas dobrih deset minuta, pa se čak s te daljine moglo vidjeti kako klipani puše, vidjele su se vatrene tačkice u mraku. Četvrti je vod trebao da bude zaštitnica, pa sam đavo zna kako se dogodilo da se odjednom pojavio pred našom prethodnicom, tako da smo ga smatrali za neprijatelja, te sam se ja morao povlačiti pred vlastitom zaštitnicom koja je napredovala protiv mene. To je ta jedanaesta marškompanija koja mi je povjerena, što mogu s takvim vojnicima? A kako će tek biti u pravoj bitki?
Natporučnik Lukáš je sklopio ruke i držao se mučenički, dok se šiljak njegova nosa produžio.
- Ništa se zbog toga ne uzrujavajte, gospodine natporučniče - nastojao ga je primiriti računarski narednik Vaněk - ne razbijajte time glavu! Ja sam već bio u tri marškompanije, ali su nam svaku razjurili, zajedno s čitavim bataljonom, pa smo se morali iznova formirati, a sve su te marškompanije bile jednake, nijedna nije bila ni za dlaku bolja od vaše, gospodine natporučniče. Najgora je bila deveta. Ona je odvukla sa sobom u ropstvo sve starješine zajedno s četnim komandantom. Mene je samo to spasilo što sam ja baš tada pošao u pukovnijsku komoru da podignem za četu rum i vino, tako da su oni to uradili bez mene.
- A možda i ne znate, gospodine natporučniče, da je pri toj posljednjoj noćnoj vježbi o kojoj ste pričali, Einjahrigfreiwilligenschule,[154] koja je trebala zaobići našu četu, stigla čak do Nežiderskog jezera? Marširala je stalno naprijed, sve do jutra, a predstraže su dopirale do same močvare. A vodio ih je gospodin kapetan Ságner. Da se nije razdanilo, možda bi dospjeli sve do Šopronja - nastavi tajanstvenim glasom računarski narednik koji je uživao u takvim zgodama i vodio u evidenciji sve slične događaje.
- Znate li, gospodine natporučniče - nastavi narednik namignuvši povjerljivo - da će gospodin kapetan Ságner postati zapovjednik našeg maršbataljona? Ispočetka se mislilo, kako je pričao štabni narednik Hegner, da ćete vi postati zapovjednik bataljona jer ste vi naš najstariji oficir, ali kasnije je, vele došlo iz divizije na brigadu da je na to mjesto imenovan gospodin kapetan Ságner.
Natporučnik Lukáš ujede se za usnicu i pripali cigaretu. Znao je on to i bio je uvjeren da mu se čini nepravda. Kapetan Ságner već ga je dvaput

preskočio prilikom promaknuća, ali Lukáš ne reče ništa nego samo:
- Zar kapetan Ságner…
- Ja se tome mnogo ne veselim - nastavi povjerljivo računarski narednik.
- Pričao je štabni narednik Hegner da se gospodin kapetan Ságner na početku rata u Srbiji htio istaći negdje u planinama kraj Crne Gore, pa je tjerao jednu četu svoga bataljona za drugom na mašinske puške u srpskim položajima premda je to bila sasvim zališna stvar, te infanterija nije ondje ništa vrijedila, jer je Srbe iz njihovih pećina mogla istjerati samo artiljerija. Od čitavog bataljona ostalo je samo osamnaest ljudi. Gospodin kapetan Ságner dobio je metak u ruku, a u bolnici još i dizenteriju, te se opet pojavio u Budjejovicama, u pukovniji, pa je sinoć, kažu, pričao u kasinu kako se veseli što će na frontu, i da će ondje ostati čitav maršbataljon, ali će on osvjetlati obraz i dobiti signum laudis. Istina, u Srbiji nije dobio ništa, ali sada će ili poginuti s čitavim maršbataljonom, ili će ga imenovati potpukovnikom, ali maršbataljon mora zagristi. Ja mislim, gospodine natporučniče, da se taj rizik tiče i nas. Pričao je nedavno štabni narednik Hegner da baš niste u najboljim odnosima s kapetanom Ságnerom, pa da će on baš našu jedanaestu kompaniju postati prvu u borbu, i to na najstrašnija mjesta.
Računarski narednik uzdahnu i nastavi:
- Ja nekako mislim da bi se u takvom ratu kao što je ovaj, u kojem ima toliko vojske i fronta je tako duga, da bi se možda mnogo više postiglo manevriranjem nego kakvim očajničkim napadajima. Ja sam to vidio pod Duklom u desetoj marškompaniji. Tamo je sve prošlo sasvim glatko, dobili smo nalog „nicht schiessen“,[155] pa nitko nije pucao, nego se čekalo da nam se Rusi približe. I mi bismo ih zarobili bez ijednog pucnja, no imali smo na našem lijevom krilu pučke ustaše, pa su se ti blesavi domobranci tako uplašili što nam se Rusi približuju, da su počeli silaziti niz snježni obronak kao da su na sklizalištu, pa smo dobili zapovijed da su nam Rusi probili lijevo krilo, pa da nastojimo stići do brigade. Ja sam baš tada bio u brigadi da mi potvrde „kompanieverpflegungsbuch“,[156] jer nisam mogao naći naš „regimentstrain“,[157] kadno pristigoše u brigadu prvi vojnici iz desete marškompanije. Doveče ih je stiglo sto dvadeset, a ostali se po snijegu odsanjkali, zalutavši na povlačenju, pravo u ruske položaje kao toboganom. Bilo je ondje strašno, gospodine natporučniče; Rusi su u Karpatima imali položaje gore i dolje. A zatim, gospodine

natporučniče, gospodin kapetan Ságner...
- Ostavite me već jednom na miru s tim gospodinom kapetanom Ságnerom - reče natporučnik Lukáš - sve ja to znam, i nemojte misliti, kad dođe do juriša i borbe, da ćete vi opet slučajno negdje u pukovnijskoj komori fasovati rum i vino. Bio sam upozoren da vi strašno ločete, pa tko pogleda taj vaš crveni nos, odmah vidi koga ima pred sobom.
- To mi je ostalo iz Karpata, gospodine natporučniče. Ondje smo morali piti, hrana nam je stizala gore sasvim hladna, rovovi su nam bili u snijegu, vatru nismo smjeli ložiti, tako da nas je održavao samo rum. A da nije bilo mene, desilo bi se kao i drugim kompanijama gdje nije bilo ruma, pa su se ljudi smrzavali. Stoga smo svi mi imali crvene nosove od ruma, ali to je opet bilo nezgodno zbog toga što je iz bataljona stigao nalog da u patrolu šaljemo samo one ljude koji imaju crvene nosove.
- Ali sad je već prošla zima - primijeti značajno natporučnik.
- Rum je, gospodine natporučniče, u ratu neophodno potreban u svako godišnje doba, isto kao i vino. Stvara, da tako kažem, dobro raspoloženje. Za pola šolje vina i četvrt litre ruma vojnik je voljan da se sa svakim tuče... Koji to vol opet kuca na vratima? Zašto ne pročita natpis: „Nicht klopfen!" Herein![158]
Natporučnik se Lukáš okrenu na stolici prema vratima i opazi kako se vrata polagano i tiho otvaraju. A isto tako tiho uniđe u kancelariju jedanaeste marškompanije dobri vojak Švejk, koji je salutirao već na pragu i jamačno već tada kad je kucao na vrata, gledajući u natpis: „Nicht klopfen!"
Njegovo je salutiranje bilo u potpunom skladu s njegovim beskrajno zadovoljnim i bezbrižnim licem. Izgledao je kao grčki bog krađe u skromnoj uniformi austrijskog pješaka.
Natporučnik Lukáš zatvori načas oči pred pogledom dobrog vojnika Švejka, koji ga je svojim pogledom i grlio i ljubio.
S takvim je valjda uživanjem gledao svoga oca rasipni, izgubljeni i ponovo nađeni sin kad je otac u njegovu čast vrtio ovna na ražnju.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sam opet ovdje - reče Švejk još sa praga s takvom iskrenom neusiljenošću da se natporučnik Lukáš odmah pribrao. Od onog časa kad mu je pukovnik Schröder priopćio da će mu opet poslati Švejka na vrat, natporučnik je Lukáš svaki dan u sebi odgađao taj susret. Svakog je jutra govorio u sebi: „Danas još

neće doći, napravio je valjda opet kakvu psinu, pa ga još ne puštaju!“
A sve te kombinacije sveo je Švejk na pravu mjeru svojim ulaskom koji je izveo tako milo i jednostavno.
Švejk pogleda sada računarskog narednika Vaněka i obrativši se k njemu preda mu s ljubaznim smiješkom spise koje je izvukao iz džepa svoje kabanice:
- Pokorno javljam, gospodine računarski naredniče, ove spise koje su mi dali u pukovnijskoj kancelariji treba da predam vama. To je radi plaće i stavljanja na hranu.
Švejk se kretao tako slobodno i društveno u kancelariji jedanaeste marškompanije kao da je s Vaněkom najbolji drug. Na to je računarski narednik reagirao samo riječima:
- Stavite to na stol!
- Vrlo biste dobro uradili, računarski naredniče, kad biste me ostavili sama sa Švejkom - reče natporučnik Lukáš uzdahnuvši.
I Vaněk ode, ali stade iza vrata da čuje što će ova dvojica razgovarati.
Ispočetka nije ništa čuo, jer su Švejk i natporučnik Lukáš šutjeli. Gledali su se dugo i promatrali jedan drugoga. Lukáš je gledao Švejka kao da ga hoće hipnotizirati, kao pjetlić koji stoji pred piletom i sprema se da skoči na nj.
Švejk je kao uvijek gledao u natporučnika Lukáša svojim toplim, nježnim pogledom, kao da bi mu htio reći: „Opet smo zajedno, slatka moja dušo. Sad nas neće više ništa rastaviti, golubiću moj!“
A kada natporučnik dugo vremena nije ništa rekao, progovorio je sažalno nježni izraz Švejkovih očiju: „Reci štogod, zlato moje, progovori!“
Natporučnik Lukáš prekinu ovu mučnu tišinu riječima u koje je nastojao unijeti dobru porciju ironije:
- Dobro došli, Švejku! Zahvaljujem vam na posjeti. Eto, dođoše nam gosti!
No nije mogao izdržati, pa je srdžba prošlih dana našla oduška u strašnom udarcu šake po stolu na kojem je odskočila tintarnica i izlila malo tinte na platni spisak.

U isto vrijeme skoči i natporučnik Lukáš, stade tik uz Švejka i izdere se na njega: „Stoko jedna!“ te se ušeta po uskom prostoru kancelarije i svaki put pljune prolazeći mimo Švejka.

- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - reče Švejk, pošto je vidio da se natporučnik Lukáš ne prestaje šetati i ljutito bacati u kut zgužvane komadiće papira, po koje je dolazio do stola - ja sam pismo predao u redu. Našao sam sretno gospođu Kákonyi i mogu reći da je to vrlo lijepa žena. Ja sam je doduše vidio samo kad je plakala...

Natporučnik Lukáš sjede na krevet računarskog podoficira i promuklim glasom viknu:

- Kada će tome doći kraj, Švejku?

Švejk odgovori kao da nije čuo:

- Poslije sam doživio malu neugodnost, ali ja sam sve preuzeo na sebe. Oni mi doduše nisu vjerovali da se ja dopisujem s onom gospođom, tako da sam radije na preslušavanju progutao pismo da im zametnem svaki trag. Zatim sam se nekim pukim slučajem, drugačije to ne mogu objasniti, upleo u neku malu i vrlo neznatnu tučnjavu. I iz toga sam se izvukao te su priznali moju nedužnost i poslali me na pukovnijski raport i obustavili dalju istragu kod divizijskog suda. U pukovnijskoj sam kancelariji bio par minuta dok nije došao gospodin pukovnik, malo me izgrdio i rekao mi da se odmah kod vas javim kao ordonans gospodine natporučniče, i naložio mi je neka vam javim da vas moli da odmah dođete k njemu radi marškompanije. Prošlo je otada već više od pola sata,

ali gospodin pukovnik nije znao da će me još odvući u pukovnijsku kancelariju i da ću ondje sjediti još preko četvrt sata, jer su mi za cijelo to vrijeme zadržali plaću, a trebala mi je biti isplaćena od regimente, a ne od kompanije, jer su me vodili kao pukovnijskog zatvorenika. Kod njih je uopće sve tako ispremiješano i isprepleteno da bi čovjek od toga pobudalio...
Kad je natporučnik Lukáš čuo da je već pred pola sata trebao biti kod pukovnika Schrödera, počeo se brzo oblačiti pa reče:
- Vi ste mi, Švejku, opet skuhali poparu!
Rekao je to tako očajnim glasom, punim beznađa, da ga je Švejk nastojao utješiti prijateljskom riječju koju je doviknuo kad je već natporučnik Lukáš projurio kroz vratar
- Pričekat će vas gospodin pukovnik, ta on ionako nema što da radi.
Čim je natporučnik otišao, u kancelariju uđe računarski narednik Vaněk.
Švejk je sjedio na stolici i ložio malu željeznu pećicu tako da je bacao komadiće ugljena kroz otvorena vratašca peći. Pećica se dimila i smrdjela, a Švejk je nastavljao svojom zabavom i ne obazirući se na Vaněka, koji je časak promatrao Švejka. No odjednom Vaněk udari nogom u vratašca i reče Švejku neka se udalji odatle.
- Gospodine računarski narednIče - reče dostojanstveno Švejk - dopustite mi da izjavim kako uz najbolju volju ne mogu izvršiti vašu zapovijed da se udaljim makar i iz čitava logora, jer se ja pokoravam višoj naredbi.
- Ja sam naime ovdje ordonans - reče ponosno i doda: - Mene je amo u jedanaestu marškompaniju dodijelio gospodin pukovnik Schröder gospodinu natporučniku Lukášu kod kojega sam bio vojnički sluga, ali sam zbog svoje prirođene inteligencije promaknut na ordonansa. Gospodin natporučnik i ja stari smo znanci. A što ste vi u civilu, gospodine računarski naredniče?
Računarski narednik Vaněk bio je tako iznenađen tim familijarnim susjedskim tonom dobroga vojaka Švejka da je zanemarivši svoje dostojanstvo, koje je vrlo rado isticao pred vojnicima svoje čete, odgovorio kao da je Švejkov potčinjeni:
- U civilu sam drogerist Vaněk iz Kralupa.
- I ja sam učio za drogerista - reče Švejk - kod nekog gospodina Kokoške na Perštýnu u Pragu. To je bio čudak, pa kad sam mu jednom u podrumu zabunom zapalio bure benzina te je bure izgorjelo zajedno s benzinom,

on me je tada otjerao, pa me drogerijski gremij nije htio više nigdje primiti, tako da zbog toga glupog bureta nisam izučio za drogerista. Pravite li i vi lijek za krave?
Vaněk odmahne glavom.
- A mi smo pravili lijek za krave sa posvećenim sličicama. Naš gospodin šef Kokoška bijaše vrlo pobožan čovjek, pa je tako jednom pročitao da je sveti Pelegrin pomagao pri liječenju nadute stoke. Dao je stoga naštampati negdje na Smíchovu sličice svetog Pelegrina i posvetiti ih u Emauskom samostanu za dvjesta forinti. A mi smo ih zatim stavljali u zamotke našeg kravljeg lijeka. Taj se lijek pomiješao s toplom vodom, pa bi se dao kravi da ga popije iz kabla a uz to bi se govečetu izgovarala molitva svetom Pelegrinu, koju je sastavio gospodin Tauchen, naš pomoćnik. Kad su naime sličice svetog Pelegrina bile već odštampane, bilo je potrebno da se i na drugoj strani sličice odštampa kakva molitva. Stoga je naš stari Kokoška pozvao naveče gospodina Tauchena i rekao mu da do jutra sastavi kakvu malu molitvu za te sličice i za taj lijek, pa kad šef dođe u deset sati u dućan, da to već mora biti gotovo da se pošalje u tiskaru, jer krave već čekaju tu molitvicu. Ili - ili. Ili će je lijepo sastaviti i dobiti forintu nagrade, ili može za četrnaest dana otići. Gospodin Tauchen se čitavu noć znojio i ujutro je došao sav pospan da otvori dućan, no nije imao ništa napisano. Čak je zaboravio i to kako se zove taj svetac čiju će sličicu staviti u lijek. Iz te ga je nevolje spasio naš sluga Ferdinand. Taj je svašta znao. Kad smo sušili na tavanu kamilicu za čaj, on bi se uvijek onamo uvukao, izuo bi cipele i rekao nam da mu se tako prestanu znojiti noge. Na tavanu je hvatao golubove, znao je otvarati tezgu s novcima i naučio nas kojekakve druge majstorije s robom. Ja sam kao dječak imao kod kuće takvu ljekarnu, koju sam postepeno donosio iz dućana kući, da je takve nisu imali ni „Kod milosrdne braće“. Taj je dakle sluga pomogao gospodinu Tauchenu. Rekao je samo ovo: „Dajte mi to amo, gospodine Tauchene, da malo pogledam“, a gospodin Tauchen posla odmah po pivo. I prije nego sam donio pivo, naš je sluga Ferdinand ispjevao već polovicu pjesme i recitirao naglas:

S neba ja vam silazim,
dobre glase donosim.
Krava, tele, svaki vol

treba me baš kao sol.
Kokoškin je lijek za vas,
donijet će vam pravi spas.

A zatim, kad je popio pivo i dobro potegao tinkture amary, pošlo mu je još brže i on je u tren oka završio pjesmicu vrlo lijepo:

Pronašo me Pelgrin je sveti,
dva forinta kutija vam vrijedi.
Sveti Pelegrine, čuvaj naše stado,
koje lijek tvoj uvijek pije rado.
Gazde tebe zahvalno sad slave,
sveti Pelegrine, čuvaj naše krave ...

Zatim, kad je došao gospodin Kokoška, gospodin je Tauchen pošao s njim u kancelariju, a kad je izašao napolje, pokazao nam je dva forinta, a ne jedan, kako mu je bilo obećano, pa ih je htio podijeliti popola s gospodinom Ferdinandom. Ali kad je sluga Ferdinand vidio ta dva forinta, spopala ga je odjednom čežnja za novcem. Neće, veli, da dijeli, ili sve ili ništa. Tako mu dakle gospodin Tauchen nije dao ništa, nego je obadva forinta zadržao za sebe, a mene je pozvao u susjedno skladište, opalio mi ćušku i rekao mi da ću dobiti sto takvih ćušaka ako se gdje usudim reći da to nije on sastavio i ispjevao, a ako bi se Ferdinand potužio kod našeg staroga, tada moram reći da sluga Ferdinand laže. Morao sam se na to zakleti pred nekakvim vrčem estragonskog octa. A naš se sluga počeo osvećivati na tom kravljem lijeku. Miješali smo ga u velikim sanducima na tavanu, a on bi skupljao mišja govanca, donosio ih onamo i miješao u taj lijek. Zatim bi sakupljao po ulici konjsku balegu, sušio bi je kod kuće, istuckao u mužaru za lijekove i bacao također u taj lijek za krave sa slikom svetog Pelegrina. Ali ni to mu još nije bilo dosta. Mokrio je u one sanduke, pa se i istovario u njih, pa sve to smiješao da je ličilo na kašu od mekinja ...
Uto zazvoni telefon. Računarski narednik priskoči k slušalici pa je mrzovoljno odbaci i reče:
- Moram ići u pukovnijsku kancelariju. Ne sviđa mi se što je to tako iznebuha.

Švejk opet ostade sam.
Začas opet zazvoni telefon.
I Švejk stade razgovarati:
- Vaněk? On je otišao u pukovnijsku kancelariju. Tko je na telefonu? Ordonans jedanaeste marškompanije. Tko je tamo? Ordonans dvanaeste marškompanije? Servus, kolega! Kako se zovem? Švejk. A ti? Braun. Je li ti rođak neki Braun iz Obalne ulice na Karlínu, šeširdžija? Nije, ne poznaješ ga?... Ni ja ga ne poznajem, ja sam se samo jednom vozio tramvajem mimo njegova dućana?... Ja ne znam ništa ... Kad ćemo na put?
- Ja još nisam ni s kim razgovarao o kakvom putu. A kamo treba da idemo?
- Glupane jedan, s marškompanijom na frontu.
- O tom nisam još ništa čuo.
- Ti si krasan ordonans. Ne znaš li da li je tvoj poručnik...
- Moj je natporučnik ...
- To je svejedno, je li dakle tvoj natporučnik pošao na razgovor k pukovniku...
- On ga je pozvao k sebi.
- Eto vidiš, i naš je otišao k njemu, a i zapovjednik trinaeste marškompanije također. Baš sam razgovarao telefonski s njegovim ordonansom. Meni se ne sviđa takva žurba. A ne znaš li da li i muzika pakuje?
- Ja ništa ne znam.

- Ne pravi se lud! Zar nije vaš računarski narednik dobio već avizu za vagone? Koliko imate ljudi?
- Ja ne znam.
- Glupane jedan, neću te valjda pojesti? (Čuje se kako čovjek koji telefonira, govori nekomu kraj sebe: „Uzmi, Franta, drugu slušalicu, da vidiš kako jedanaesta četa ima blesavog ordonansa!“)... Halo, zar spavaš ili šta ti je? Odgovaraj dakle kad te kolega pita! Ti dakle još ništa ne znaš? Ne taji! Zar vam nije ništa rekao vaš računarski narednik, da ćete fasovati konzerve? Veliš da nisi s njime o tom govorio? Blesane jedan! Kažeš da te se to ništa ne tiče? (Čuje se smijeh.) Dobio si valjda vrećom po glavi. Kad budeš dakle nešto znao, tada nam telefoniraj u dvanaestu marškompaniju, zlatni moj blesane! Odakle si ti?
- Iz Praga.
- Pa onda bi trebao biti bistriji... I još nešto: Kad je vaš računarski narednik otišao u kancelariju?
- Zvali su ga maločas.
- Vidi ti njega, a prije nam to nisi mogao reći? I naš je maločas otišao, tu se nešto kuha. Jesi li razgovarao s komorom?
- Nisam.
- Isuse Kriste, a veliš da si iz Praga? Ti se ne brineš ni za što. Kud se skitaš čitave dane?
- Ja sam tek pred jedan sat stigao od divizijskog suda.
- To je druga stvar, druže, doći ću još danas do tebe. Pozvoni dvaput!

Švejk je upravo htio pripaliti lulu, kadli opet zazvoni telefon.
- Pišite vi mene lijepo s tim vašim telefonom - pomisli Švejk - sad ću se ja ovdje s vama zabavljati!
No telefon je neumoljivo zvrjao, tako da je Švejk izgubio strpljivost: uze u ruke slušalicu i dreknu u telefon:
- Halo, tko je tamo? Ovdje ordonans Švejk iz jedanaeste marškompanije.
Po glasu je Švejk prepoznao da govori natporučnik Lukáš.
- Što radite svi vi ondje? Gdje je Vaněk, pozovite ga odmah k telefonu!
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, telefon je maločas pozvonio.
- Čujte, Švejku, ja nemam vremena da se tu s vama zabavljam. Telefonski razgovori u vojsci nisu nikakvo telefonsko brbljanje kao kad koga zovemo na ručak. Telefonski razgovori moraju biti jasni i kratki. Pri telefonskim razgovorima otpada i „pokorno javljam, gospodine natporučniče“. Pitam vas dakle, Švejku, je li vam pri ruci Vaněk! Neka odmah dođe k telefonu!
- Nije mi pri ruci, pokorno javljam, gospodine natporučniče. Maločas su ga pozvali odande iz kancelarije, nije tome ni četvrt sata, da dođe u pukovnijsku kancelariju.
- Čim dođem, Švejku, odmah ću s vama obračunati. Zar se ne možete izražavati kratko? Dobro sad pripazite na ono što ću vam reći! I gledajte da dobro razumijete, kako se ne bi kasnije ispričavali da je telefon krčao. Odmah, čim objesite slušalicu ...
Stanka. Ponovo zvonjenje, Švejk uzima slušalicu, a na njega se osu sva sila grdnji:

- Vole, ništarijo, lopove jedan. Pa što radite, zašto prekidate razgovor?
- Vi ste, molim, rekli da objesim slušalicu.
- Bit ću kod kuće, Švejku, za jedan sat, pa se možete unaprijed veseliti... Smjesta se dakle pokupite, otiđite u baraku i nađite kakvog vodnika, recimo Fuchsa, pa mu kažite da odmah uzme deset vojnika i pođe s njima u magazin da primi konzerve. Ponovite što treba da uradi!
- Treba da ode s deset vojnika u magazin da primi konzerve za marškompaniju.
- Ipak jednom shvaćate. Ja ću dotle telefonirati Vaněku u pukovnijsku kancelariju da i on pođe u magazin i preuzme konzerve. Ako međutim dođe u baraku, neka ostavi sve pa trčečim korakom u magazin! A sada objesite slušalicu.
Švejk je dosta dugo i uzaludno tražio ne samo vodnika Fuchsa nego i ostale podoficire. Bili su oko kuhinje, glodali su meso s kostiju i uživali gledajući svezanog Balouna, koji je doduše stajao na zemlji, čvrsto stojeći na stopa tima, jer su mu se smilovati, ali je ipak pružao zanimljiv pogled. Jedan mu je kuhar donio nešto mesa na kosti i turio mu ga u usta, pa je svezani i bradati gorostas Baloun, ne mogući baratati rukama, oprezno pomicao kost u ustima, prevrćući je s pomoću zuba i desni, pa tako glodao meso s izražajem kakva šumskog čovjeka.
- Tko je od vas ovdje cuksfirer Fuchs? - upita Švejk kad ih je konačno pronašao.
Vodnik Fuchs nije smatrao vrijednim da se odazove, kad je vidio da ga traži obični pješak.
- Ej - viknu Švejk - dokle ću ja da pitam? Gdje je dakle cuksfirer Fuchs?
Vodnik Fuchs izađe naprijed i s mnogo dostojanstva poče grditi na sve moguće načine, da on nije nikakav cuksfirer i da se ne smije pitati: „Gdje je cuksfirer?“, nego: „Pokorno javljam, gdje je gospodin cuksfirer?“ Kad u njegovu vodu netko ne rekne: „Ich melde gehorsam“,[159] tada on odmah dobije po gubici.
- Samo polako - reče promišljeno Švejk - pođite lijepo odmah u baraku, uzmite sa sobom deset vojnika pa trčećim korakom pođite zajedno s njima u magazin, gdje ćete preuzeti konzerve.
Vodnik Fuchs je bio tako iznenađen da je samo zapitao: „Šta?“
- Nikakav „šta“ - odgovori Švejk - ja sam ordonans jedanaeste

marškompanije i malo prije sam telefonski razgovarao s gospodinom natporučnikom Lukášem. A on mi je rekao: „Trčećim korakom s deset vojnika u magazin.“ A ako ne idete, gospodine cuksfireru Fuchse, ja idem odmah natrag na telefon. Gospodin natporučnik izričito želi da pođete baš vi. Suvišno je uopće o tom i govoriti. „Telefonski razgovor“, veli gospodin natporučnik Lukáš, „mora biti kratak i jasan. Kad se rekne da ide cuksfirer Fuchs, tada on treba da ide. Takva zapovijed nije nikakvo telefonsko brbljanje kao kad nekoga zovemo na ručak. U vojsci, a osobito u ratu, svako zakašnjenje predstavlja zločin. Ako cuksfirer Fuchs ne pođe odmah kad mu to javite, odmah mi telefonirajte, pa ću ja sve to urediti s njim. Od cuksfirera Fuchsa neće tada ostati ni traga.“ Moj gospodine, vi ne poznajete gospodina natporučnika.

Švejk pobjedonosno pogleda grupu podoficira, koju je njegov nastup zaista iznenadio i deprimirao.

Vodnik Fuchs progunđa nešto nerazumljivo i ode brzim korakom, a Švejk viknu za njim:

- Mogu li dakle telefonirati gospodinu natporučniku da je sve u redu?

- Odmah ću doći s deset vojnika pred magazin - odgovori od barake vodnik Fuchs, te Švejk, ne progovorivši više ni riječi, otide iz skupine podoficira koji su bili isto tako iznenađeni kao i vodnik Fuchs.

- Već počinje - reče mali kapral Blažek - morat ćemo se spremiti.

* * *

Kad se Švejk vratio u kancelariju jedanaeste marškompanije, nije dospio ni lulu pripaliti jer se opet javio telefon. Sa Švejkom je ponovo razgovarao natporučnik Lukáš.

- Kuda lunjate, Švejku? Zvonim već treći put, a nitko se ne odaziva.

- Tražio sam ljude, gospodine natporučniče.

- Jesu li već otišli?

- Naravno da su otišli, samo još ne znam da li su stigli. Treba li da još jednom skoknem pogledati?

- Našli ste dakle cuksfirera Fuchsa?

- Našao sam ga, gospodine natporučniče. Najprije mi je rekao: „Šta?“ pa tek onda kad sam mu objasnio, da telefonski razgovori moraju biti kratki i jasni...

- Nemojte se šaliti, Švejku... A zar se Vaněk još nije vratio?

- Nije se vratio, gospodine natporučniče.

- Ne vičite tako u telefon! A ne znate gdje bi mogao biti taj prokleti Vaněk?
- Ne znam, gospodine natporučniče, gdje bi mogao biti taj prokleti Vaněk.
- Bio je u pukovnijskoj kancelariji pa je nekamo otišao. Mislim da će valjda biti u kantini. Potražite ga dakle, Švejku, i recite mu da odmah dođe u magazin. I još nešto!

Nađite odmah kaprala Blažeka i recite mu da odmah odveže Balouna, pa Balouna pošaljite k meni! Objesite slušalicu!
Švejk ode da izvrši natporučnikovu zapovijed, pronađe kaprala Blažeka i priopći mu natporučnikov nalog o odvezivanju Balouna, a kapral Blažek samo progunđa:
- Boje se čim im voda navire u cipele.
Švejk pođe da vidi kako će odvezati Balouna, pa ga poslije toga otprati dio puta, jer se istim pravcem išlo i u kantinu gdje je trebao naći računarskog narednika Vaněka.
Baloun je gledao u Švejka kao u svoga spasitelja i obećao mu da će s njime podijeliti svaki paket koji dobije od kuće.
- Kod nas će sada klati svinje - govorio je Baloun melankolično. - Voliš li ti špekvuršt s krvlju ili bez krvi? Samo mi kaži, ja večeras pišem kući. Moje će prase imati oko sto pedeset kila. Glavu ima kao buldog, to su najbolje svinje. Ovakve svinje ne mogu podbaciti. To je vrlo dobra pasmina, koja sve podnese. Bit će na njoj slanine debele osam prstiju.

Kad sam bio kod kuće, obično sam sam pravio jetrenice i uvijek sam se tako naždérao da sam gotovo pukao. Lanjska je svinja težila sto šezdeset kila.
- Ali to ti je bila svinja - reče oduševljeno i stisnu snažno Švejkovu ruku kad su se rastajali. - Othranio sam je samim krumpirom i upravo sam se čudio kako napreduje. Šunke sam stavio u slanu salamuru, a takav lijepi pečeni komadić mesa iz salamure zajedno s valjušcima od krumpira, posutim čvarcima, i sa kupusom, to ti je delikatesa. Poslije toga se pije pivo, i čovjek je tako zadovoljan. A sve nam je to odnio rat!
I bradati Baloun teško uzdahnu i otide u pukovnijsku kancelariju, dok Švejk pođe prema kantini po starom drvoredu visokih lipa.
U to je vrijeme računarski narednik Vaněk sjedio zadovoljno u kantini i pričao nekom poznatom štabnom naredniku koliko se moglo prije rata zaraditi na emajlnim bojama i cementnom ličilu.
Štabni je narednik već bio pijan. Prije podne je stigao neki posjednik iz Pardubica čiji je sin bio u logoru, pa mu je dao pristojno mito i čitavo ga prijepodne častio dolje u gradu.
Sada je sjedio sav očajan što mu više ništa ne prija. Nije ni znao što govori, a na pričanje o emajlnim bojama uopće nije reagirao.
Bio je zauzet svojim vlastitim mislima i trabunjao je nešto, da bi lokalni vlak trebao da vozi iz Třebonje u Pelhřimov i natrag.
Kad je Švejk ušao u kantinu, Vaněk je još jednom pokušavao objasniti štabnom naredniku u brojevima što se moglo zaraditi na jednom kilogramu cementnog ličila za građevine, na što mu je štabni narednik odgovorio potpuno bez veze:
- Umro je pri povratku i ostavio za sobom samo pisma.
Opazivši Švejka, pobrkao ga je jamačno s nekim čovjekom koji mu nije bio drag, te stade grditi Švejka da je trbuhozborac.
Švejk priđe k Vaněku koji je također bio nakićen, ali je uz to bio vrlo ugodan i mio.
- Gospodine računarski naredniče - raportirao mu Švejk - treba da odmah odete u magazin, ondje vas već čeka cuksfirer Fuchs sa deset vojnika, dijelit će se konzerve. Treba da odete trčećim korakom. Gospodin natporučnik je već dvaput telefonirao.
Vaněk prasnu u smijeh:
- Baš bih bio budala, moj dragi! Morao bih sam sebe grditi, anđele moj.

Za sve ima dosta vremena, ne gori kuća, dijete zlatno. Kad bude gospodin natporučnik Lukáš toliko puta opremao marškompanije kao ja, tada će tek moći nešto govoriti i neće nikoga suvišno opterećivati svojim trčećim korakom. Ja sam već dobio u pukovnijskoj kancelariji zapovijed da sutra polazimo, pa se valja spremiti i odmah fasovati hranu za put. Pa što sam uradio: došao sam lijepo ovamo da popijem četvrt litre vina, a ovdje se lijepo sjedi pa me za drugo i nije briga. Konzerve će ostati konzerve, a fasovanje - fasovanje. Ja poznajem magazin bolje nego gospodin natporučnik, a znam i to što se govori na takvom dogovoru gospode oficira kod gospodina pukovnika. Gospodin pukovnik samo zamišlja u svojoj fantaziji da u magazinu ima konzervi. Naš pukovnijski magazin nije nikad ni imao zalihe konzervi, nego ih je dobivao od brigade od slučaja do slučaja ili ih je pozajmljivao od drugih pukovnija s kojima je došao u dodir. Samo benešovskoj pukovniji dugujemo preko trista konzervi. Hehe! Neka pričaju na dogovoru što hoće, ali žurbe nema! Ta reći će im i sam magaziner kad onamo dođu, da su pobenavili. Još ni jedna marškompanija nije dobila konzerve za put.
- Zar ne, stari krumpirašu? - obrati se on na štabnog narednika, ali taj je već tonuo u san ili ga je spopadao mali delirij, jer je na to pitanje odgovorio ovo:
- Dok je koračala, držala je nad sobom otvoren kišobran.
- Najbolje ćete uraditi - nastavljaše računarski narednik Vaněk - ako sve pustite niz vodu. Ako su danas u pukovnijskoj kancelariji rekli, da sutra putujemo, tada to ne smije vjerovati ni malo dijete. Možemo li putovati bez vagona? Dok sam još bio ondje, telefonirali su na kolodvor. Odgovorili su im da nemaju ni jedan slobodni vagon. Isto je tako bilo i s posljednjom marškompanijom. Stajali smo tada dva dana na kolodvoru i čekali dok nam se tko smiluje i pošalje po nas vlak. A poslije nismo znali ni kamo putujemo. Ni pukovnik nije znao, već smo bili proputovali čitavu Madžarsku, a još uvijek nitko nije znao hoćemo li u Srbiju ili na Rusiju. Na svakoj smo stanici govorili direktno sa štabom divizije. Bili smo samo neka zakrpa. Konačno su nas prikrpali pod Duklu, ondje su nas Rusi raspršili pa smo se ponovo pošli formirati. Samo bez žurbe! Sve će se u toku vremena razjasniti, i ni u čemu se ne valja žuriti. Jawohl, nochamol.[160]
- Vino im je ovdje danas neobično dobro - govorio je dalje Vaněk, i ne

slušajući kako ćereta za se štabni narednik:
- Glauben sie mir, ich habe bisher wenig von meinem Leben gehabt. Ich wundere mich über diese Frage.[161]
- Što da se suviše brinem o odlasku maršbataljona? Kad sam polazio s prvom marškompanijom, bilo je sve u najboljem redu za dva sata. A druge marškompanije našeg tadašnjeg maršbataljona spremale su se na put već čitava dva dana. No kod nas je bio zapovjednik kompanije poručnik Prenosil, silan čovjek, i on nam je rekao: „Nemojte se, momci, žuriti“ pa je sve išlo kao podmazano. Počeli smo se spremati tek dva sata prije odlaska vlaka. Dobro biste uradili da i vi malo sjednete...
- Ne mogu - reče sa strahovitim samoprijegorom dobri vojak Švejk - moram u kancelariju. Što bi bilo da tko telefonira?
- Idite onda, zlato moje, ali zapamtite za čitav život da to nije lijepo od vas i da pravi ordonans ne smije nikada biti ondje gdje je potreban. Ne smijete biti tako revni u službi! Nije zaista ništa ružnije nego uplašeni ordonans koji bi htio požderati čitav rat, dušice draga.
Ali Švejk je već bio napolju i žurio se u kancelariju svoje marškompanije.
Vaněk ostade sam, jer se svakako nije moglo reći da mu štabni narednik čini društvo.
Taj se potpuno osamostalio i trabunjao je, gledajući četvrtinu litre vina, čudnovate stvari bez ikakve veze češki i njemački:
- Mnogo sam puta prošao ovim setom, a nisam imao ni pojma da ono postoji na svijetu. In einem halben Jahre habe ich meine Staatsprüfung hinter mir und meinen Doktor gemacht.[162] Ja sam dakle postao stari bogalj, hvala vam, Lucija. Erscheinen sie in schön ausgestatteten Bänden[163]...možda je tu netko među vama, koji se toga sjeća.
Računarski narednik od dosade poče bubnjati prstima nekakav marš, ali nije se morao dugo dosađivati, jer su se otvorila vrata i u kantinu uđe kuhar oficirske menaže, Jurajda, i prilijepi se uz jednu stolicu.
- Mi smo danas - probunca on - dobili zapovijed da pođemo dignuti konjak za put. - Budući da nismo imali prazne opletene boce za rum, morali smo je isprazniti. Dobro nam je udarilo u glavu! Kuhinjsko osoblje je sasvim pošašavilo. Ja sam se zabrojio za nekoliko porcija, pa kako je gospodin pukovnik došao kasno, nije ostalo za njega ništa. Sad mu tamo prave omlet. To vam je lakrdija.
- To je krasna pustolovina - primijeti Vaněk koji je uvijek pri vinu vrlo

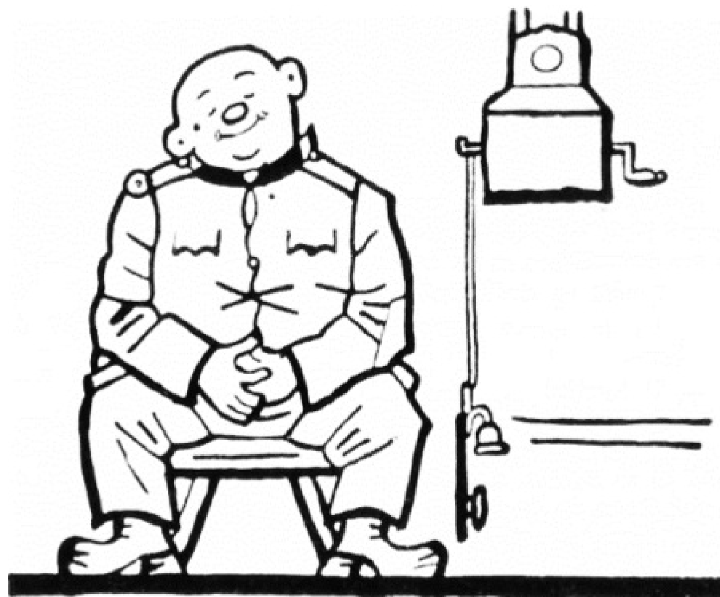
volio lijepe riječi.
Kuhar Jurajda poče tada filozofirati, što je stvarno odgovaralo njegovom bivšem zanimanju. On je naime prije rata izdavao okultistički časopis i knjižnicu „Zagonetke života i smrti“.
U vojsci se uvukao u pukovnijsku kuhinju pa je vrlo često pustio da prigori kakva pečenka, dok se on zadubao u čitanje prijevoda staroindijskih sutara[164] Pragna-Paramita (Otkrivena mudrost).
Pukovnik Schröder volio ga je kao naročitost pukovnije, jer koja bi se oficirska kuhinja mogla pohvaliti kuharom okultistom koji bi, zagledajući u zagonetke života i smrti, umio iznenaditi tako dobrom pisanom pečenkom ili takvim raguom da je pod Komarovom smrtno ranjeni poručnik Dufek stalno dozivao Jurajdu.
- Da - reče iznenada Jurajda koji se jedva držao na stolici i nadaleko zaudarao rumom - kad danas više nije bilo ni jedne porcije za gospodina pukovnika, pa kad je on vidio samo restani krumpir, tada je zapao u stanje „gaki“.
A znate ti što je to gaki? To je stanje gladnih duhova. I ja mu rekoh: „Osjećate li u sebi, gospodine pukovniče, dovoljno snage da svladate sudbinsko određenje po kojem za vas nije preostalo telećeg bubrežnjaka? U karmi vam je određeno da dobijete, gospodine pukovniče, danas za večeru bajoslovni omlet s kosanom i dinstanom telećom jetrom.“
- Dragi prijatelju - reče začas tiho računarskom naredniku, ali je pri tom i nehotice mahnuo rukom tako da su se prevrnute sve čaše koje su stajale pred njim na stolu.
- Postoji nestalnost svih pojava, oblika i stvari - reče nakon toga namrgođeni kuhar okultist. - Oblik je nestalnost, a nestalnost je oblik. Nestalnost nije različita od oblika, a oblik nije različit od nestalnosti. Što je nestalnost to je oblik, a što je oblik, to je nestalnost.
Kuhar okultist zaogrnu se u ruho šutnje, nalakti se o ruku i zagleda se u mokri, poliveni stol.
Štabni narednik je i dalje nešto trabunjao, što nije imalo ni glave ni repa:
- Žito je nestalo s njiva, nestalo... in dieser Stimmung erhielt er Einladung und ging zu ihr[165]... Duhovi su u proljeću.
Računarski narednik Vaněk poče opet bubnjati po stolu, pio je i kadšto se sjetio da ga čeka deset vojnika s vodnikom kraj magazina.
A kad bi mu to palo na um, on bi se uvijek nasmijao i odmahnuo rukom.

Kad se poslije vratio u kancelariju jedanaeste marškompanije, našao je Švejka kraj telefona.
- Oblik je nestalnost, a nestalnost je oblik - reče on, uvuče se obučen u krevet i odmah zaspi.
A Švejk je neprestano sjedio kraj telefona, jer je pred dva sata razgovarao s njim natporučnik Lukáš i rekao mu da je još uvijek na dogovoru kod gospodina pukovnika, a zaboravio mu je reći da može otići od telefona.
Zatim ga je nazvao telefonski vodnik Fuchs, koji je čitavo to vrijeme sa deset vojnika uzaludno očekivao računarskog narednika i čak utvrdio da je magazin zatvoren.
Konačno je nekamo otišao, a deset se vojnika, sve jedan po jedan, vratilo u svoju baraku.
Katkada se Švejk zabavljao time da je uzimao u ruku slušalicu i osluškivao. Bio je to telefon novog sistema koji se upravo uvodio u vojsku, a imao je tu prednost da su se čuli dosta jasno i razgovijetno tuđi telefonski razgovori po čitavoj liniji.
Komora je grdila topničke vojarne, pioniri su se prijetili vojnoj pošti, vojno strelište je režalo na odio strojnih pušaka.
A Švejk je neprestano sjedio kraj telefona.
Vijećanje se kod pukovnika produživalo.
Pukovnik Schröder je razvijao najnovije teorije ratne službe i osobito je isticao značenje bacača mina.
Govorio je o svemu i svačemu, o tome kakva je bila situacija na fronti prije dva mjeseca dolje i na istoku, o važnosti tačne veze među pojedinim jedinicama, o otrovnim plinovima, o pucanju na neprijateljske aeroplane, o opskrbi vojske na bojnom polju, a zatim je prešao na unutrašnje prilike u vojsci.
Raspričao se o odnosu oficira prema vojnicima, vojnika prema podoficirima, o prebjegavanju neprijatelju na fronti, o tome kako je pedeset postotaka čeških vojnika apolitisch verdächtig“.[166]
- Jawol, meine Herren, der Kramarsch, Schreiner und Klofatsch.[167]
Većina je oficira pri tom mislila kad će već jednom čiča prestati da brblja, ali je pukovnik Schröder i dalje trabunjao o novim zadacima novih maršbataljona, o poginulim pukovnijskim oficirima, o zeppelinima, španjolskim jahačima, o zakletvi.
Pri spominjanju zakletve natporučnik se Lukáš sjetio da dobri vojak

Švejk nije položio zakletve kad ju je polagao čitav maršbataljon, jer je tada sjedio u zatvoru divizijskog suda.
I odjednom ga spopade smijeh. Bio je to nekakav histeričan smijeh kojim je zarazio nekoliko oficira među kojima je sjedio, čime je skrenuo na sebe pukovnikovu pažnju, koji je upravo prešao na iskustva stečena pri povlačenju njemačke vojske u Ardenima. Sve je to sad pobrkao i završio riječima: „Gospodo, to nije smiješno!"
Zatim se svi uputiše u oficirski kasino jer je pukovnika Schrödera pozvao na telefon štab brigade.
Švejk je i dalje dremuckao kraj telefona, kadli ga odjednom probudi zvonjenje.
- Halo - čuo je on - ovdje pukovnijska kancelarija.
- Halo - odgovori Švejk - ovdje kancelarija jedanaeste marškompanije.
- Ne odugovlači - čuo je glas - uzmi olovku i piši: Primi telefonogram!
- Jedanaesta marškompanija ...
I sad su slijedite jedna za drugom neke rečenice u čudnom neredu, jer su u isto vrijeme govorile dvanaesta i trinaesta marškompanija pa se telefonogram potpuno izgubio u toj panici glasova. Švejk nije razumio ni riječi. Na kraju se sve umirilo i Švejk razabra:
- Halo, halo, sada to pročitaj i ne odugovlači!
- Što da pročitam?
- Što da pročitaš, vole? Telefonogram!
- Kakav telefonogram?
- Sto mu gromova, zar si ti gluh? Telefonogram koji sam ti diktirao, blesane!
- Ništa nisam čuo, netko je upadao u govor.
- Majmune jedan, zar misliš da ću ja s tobom gubiti vrijeme? Hoćeš li primiti telefonogram ili nećeš? Imaš li olovku i papir? Nemaš, vole jedan, pa da ja pričekam dok ih nađeš? To su mi krasni vojnici! Dakle, jesi li našao? Već si dakle spreman? Napokon si se iščeprkao! Da se nisi možda presvlačio, čovječe? Slušaj dakle: Jedanaesta marškompanija. Ponovi!
- Jedanaesta marškompanija ...
- Zapovjednik kompanije, jesi li zapisao? Ponovi i to!
- Zapovjednik kompanije!...
- Zur Besprechung morgen[168] ... Jesi li gotov? Ponovi!
- Zur Besprechung morgen ...

- Um neun Uhr. Unterschrift.[169] Znaš li što je to Unterschrift, majmune? To je potpis. Ponovi!
- Um neun Uhr... Unterschrift. Znaš li što je to... Unterschrift, majmune... to... je... potpis.
- Glupane jedan. Dakle potpis: Oberst Schröder, govedo! Jesi li zapisao? Ponovi!
- Oberst Schröder, govedo!
- Dobro, vole. Tko je primio telefonogram?
- Ja.
- Sto mu đavola, tko je to, ja?
- Švejk. Treba li još što?
- Hvala bogu, više ništa. Ali ti bi se morao zvati Krava... što ima novo kod vas?
- Ništa, sve po starom.
- To ti je drago, zar ne? Kod vas su, kažu, danas nekoga svezali?
- Samo natporučnikova momka, pojeo mu menažu. A ne znaš li kad se putuje?
- Čovječe, čudna li pitanja, to ne zna ni stari. Laku noć! Ima li kod vas buha?
Švejk odloži slušalicu i pođe da probudi računarskog narednika Vaněka koji se divlje branio, a kad ga je Švejk počeo drmati, udario ga po nosu. Zatim je legao na trbuh i udarao nogama po krevetu.
No Švejku je ipak pošlo za rukom da probudi Vaněka utoliko da je on ipak protrljao oči, okrenuo se na leđa i preplašeno zapitao što se dogodilo.
- Zasada ništa - odgovori Švejk - no ja bih se želio s vama posavjetovati. Sad smo upravo primili telefonogram da gospodin natporučnik Lukáš mora ponovo doći sutra u devet sati na dogovor gospodinu pukovniku. Ja sad ne znam što da radim. Treba li to da mu javim odmah ili sutra ujutro? Dugo sam se kolebao da li da vas probudim kad ste tako lijepo hrkali, ali sam onda pomislio, vrlo važno, radije ću se posavjetovati...
- Zaklinjem vas bogom, pustite me da spavam - za vapi Vaněk, zijevajući na sva usta. - Otiđite do njega ujutro i ne budite me više!
I Vaněk se prebaci na bok i odmah zaspa.
Švejk opet ode k telefonu, sjede na stolicu i poče dremuckati na stolu. Probudilo ga zvonjenje.
- Halo, jedanaesta marškompanija?

- Da, jedanaesta marškompanija! Tko je tamo?
- Trinaesta marškompanija. Halo! Koliko je sati? Ne mogu nikako dozvati centralu. Nekako mi dugo ne dolazi zamjena.
- Naša ura ne ide.
- Jednako kao i kod nas. Ne znaš li kad ćemo na put? Nisi li razgovarao s pukovnijskom kancelarijom?
- Drek oni znaju kao i mi!
- Ne budite prosti, gospođice! Jeste li već fasovali konzerve? Naši su pošli onamo, ali nisu donijeli ništa. Magazin je bio zatvoren.
- I naši su došli praznih ruku.
- To je uopće nepotrebna panika. Kamo misliš da putujemo?
- U Rusiju!
- Meni se čini vjerojatnije da ćemo u Srbiju. To ćemo vidjeti kad stignemo u Peštu. Ako nas odvezu nadesno, tada je to Srbija, a nalijevo Rusija. Imate li već torbe za kruh? Kažu da će sada povisiti Lehnung?[170] Igraš li Frische-viere? Igraš? E, onda dođi sutra! Mi udaramo po kartama svako veće. Koliko vas ima za telefonom? Sam si? Mani se ti toga, pa hajde spavati. Čudan je to red kod vas! Veliš da si upao u to kao ćorava koka na zrno? No eto, napokon mi je došla zamjena. Spavaj slatko!
A Švejk je zaista i zaspao slatko kraj telefona, a zaboravio je objesiti slušalicu, tako da ga nije nitko smetao u spavanju na stolu, ali je zato psovao telefonist u pukovnijskoj kancelariji da ne može dobiti vezu s jedanaestom marškompanijom, kako bi joj isporučio nov telefonogram da sutra do dvanaest sati javi u pukovnijsku kancelariju broj vojnika koji nisu cijepljeni protiv tifusa.
A u to je doba natporučnik Lukáš još uvijek sjedio u oficirskom kasinu s vojnim liječnikom Šanclerom, koji je zajahao na stolicu i u jednakim vremenskim razmacima udarao biljarskim štapom o pod i pri tom govorio ove rečenice, jednu za drugom:
- Saracenski sultan Salah-Edin prvi je priznao neutralnost sanitetskog osoblja.
- Treba se brinuti za ranjenike obadviju strana.

- Valja im platiti lijekove i bolničku njegu za naknadu troškova s druge strane.
- Mora biti dopušteno da im se pošalju liječnici i njihovi pomoćnici s generalovim propusnicama.
- Zarobljeni ranjenici moraju se također vratiti pod okriljem i jamstvom generala, ili moraju bit zamijenjeni. A poslije toga mogu i dalje služiti.
- Bolesnici s obadviju strana ne smiju se ni zarobljivati ni pogubljivati, nego ih valja otpremiti u sigurne bolnice i dopustiti im da zadrže stražu, koja se, kao i bolesnici, mora vratiti s generalskim propusnicama. To vrijedi i za vojne svećenike, liječnike, kirurge, apotekare, bolničare, pomoćnike i druge osobe koje su određene za njegovanje bolesnika, koje ne smiju biti zarobljene, nego na isti način vraćene natrag.
Doktor Šancler je pri tom slomio već dva biljarska štapa, ali još nije završio svoje čudno izlaganje o brizi oko ranjenika u ratu uplećući neprestano u svoja izlaganja nekakve generalske propusnice.
Natporučnik Lukáš popi crnu kavu pa ode kući, gdje je zatekao bradatog gorostasa Balouna kako u čaši prži neku salamu na špiritusnom rešou natporučnika Lukáša.
- Usudio sam se - promuca Baloun - bio sam tako slobodan, pokorno javljam...
Lukáš ga pogleda. U tom času Baloun mu se učinio veliko dijete, naivno stvorenje, i natporučnik Lukáš odjednom požali što ga je dao svezati zbog njegova velikog glada.

- Samo ti prži, Baloune - reče natporučnik skidajući sablju - sutra ću ti donijeti još jednu porciju kruha.
Natporučnik Lukáš sjede za stol, a bio je u takvu raspoloženju da je počeo pisati sentimentalno pismo svojoj tetki:
„Draga tetice!
Upravo sam primio zapovijed da budem spreman da otputujem sa svojom marškompanijom na frontu. Možda je ovo pismo posljednje koje ćeš od mene dobiti, jer su svagdje žestoke borbe, a naši su gubici veliki. Stoga mi je teško završiti ovo pismo riječima: „Do viđenja!“ Mnogo bolje pristaje da Ti pošaljem svoje posljednje zbogom!“
- Ostalo ću napisati sutra ujutro - pomisli natporučnik Lukáš i ode na spavanje.
Kad je Baloun vidio da je natporučnik tvrdo zaspao, poče se opet šuljati i pretraživati po stanu kao žohari noću. Otvori natporučnikov kovčežić i zagrize pločicu čokolade, no prepade se kad se natporučnik trgao u snu. Brzo odloži nagrizenu čokoladu u kovčežić i primiri se.
Zatim pogleda tiho što li je to natporučnik pisao.
Tada leže na svoju slamnjaču kraj vrata i predade se uspomenama na dom i kolinje.
Nije se mogao osloboditi žive slike kako probada tlačenicu da iz nje izađe zrak, kako ne bi prsnula pri kuhanju.
I sjetivši se kako je jednom kod susjeda prsnuo čitav „špekvuršt“ i raskuhao se, utonu u nemiran san.
Sanjao je da je najmio nekog nespretnog mesara, kojemu su prilikom nabijanja jetrenica pucala crijeva za jetrenice. A zatim, kako je mesar zaboravio napraviti krvavice, kako je nestala svinjska kuhana glava i kako fale zaponci za jetrenice. Poslije je opet sanjao nešto o ratnom sudu, jer su ga uhvatili kako vuče iz poljske kuhinje komad mesa. Napokon je vidio sama sebe kako visi na jednoj lipi u drvoredu vojnog logora u Brucku na Leithi.

* * *

Kad se Švejk probudio u rano jutro koje se javilo s mirisom kuhanih kavenih konzervi iz svih kuhinja, mehanički je objesio slušalicu kao da je upravo završio telefonski razgovor, i prošetao se po kancelariji malom jutarnjom šetnjom i uz to zapjevao.
Počeo je pjesmu odmah iz sredine: kako se vojnik preobukao u žensko

odijelo i pošao svojoj dragani u mlin, gdje je mlinar odredio da prespava s njegovom kćeri, ali je prije toga pozvao mlinaricu:

Draga mama, daj večeru,
nek' se cura navečera!

I mlinarica je nahranila toga podlog klipana. A poslije toga dolazi obiteljska tragedija:

Ustadoše oni rano,
na vratima j' napisano:
Vaša kćerka Ana Nana
nije djeva sačuvana.

Švejk je završetak pjesme otpjevao tako glasno da je kancelarija oživjela, jer se probudio računarski narednik Vaněk i upitao koliko je sati.

- Upravo su malo prije odsvirali ustajanje.

- Onda ću ustati tek poslije kave - odluči Vaněk koji je uvijek imao dosta vremena za sve - ionako će nas bez ikakve potrebe natjeravati kao ono jučer s onim konzervama.

I Vaněk zijevnu i upita da li je sinoć, kad je došao kući, mnogo govorio.

- Samo tako malo uz put - reče Švejk - neprestano ste nešto govorili o nekakvim oblicima, da oblik nije oblik i ono što nije oblik, da jest oblik, i da taj oblik opet nije oblik, ali svladalo vas je brzo pa ste začas zahrkali, kao kad pila pili.

Švejk zamuknu, prošeta se do vrata, pa onda opet do narednikova kreveta, stade pred njim i reče:

- Što se mene tiče, gospodine računarski naredniče, kad sam čuo što ste vi pričati o tim oblacima, ja sam se odmah sjetio nekog Zátke, plinara. On je bio na plinskoj stanici na Letni u Pragu i ondje palio i gasio plinske svjetiljke. Bio je to prosviječen čovjek, a obilazio je sve moguće krčme po Letni, jer je između paljenja i gašenja svjetiljaka imao mnogo vremena, pa je prema jutru na plinskoj stanici govorio upravo tako kao i vi, samo što je on govorio: „Kocka je brid, zato je kocka bridovita.“ Ja sam to čuo vlastitim ušima kad me je jednom neki pijani policajac zbog onečišćenja ulice zabunom predveo na plinarsku stanicu umjesto na policijsku stražarnicu.

- A kasnije je taj Zátka - reče Švejk tiho - svršio vrlo loše. Ušao je u Marijinu kongregaciju, pa je s nebeskim kozama polazio na propovijedi svećenika Jemelke u crkvi sv. Ignacija na Karlovu trgu te je jednom, kad

su na Karlovu trgu kod sv. Ignacija bili misionari, zaboravio u svom rejonu ugasiti svjetiljke, tako da je ondje plin gorio po ulicama bez prekida tri dana i noći.
- To je vrlo loše - nastavi Švejk. - Kad čovjek odjednom počne filozofirati, to uvijek smrdi na delirijum tremens. Prije nekoliko godina premjestili su u našu pukovniju nekog majora Blüchera iz sedamdeset pete pukovnije. On bi nas svakog mjeseca jedanput sazvao i postrojio u kvadrat, pa bi s nama raspravljao šta je to vojnički starješina. On nije pio ništa drugo nego samo šljivovicu. „Svaki oficir, vojnici," tumačio bi nam on u dvorištu vojarne, „sam po sebi predstavlja najsavršenije biće, koje ima sto puta toliko pameti koliko imate vi svi skupa. Uopće, vojnici, vi ne možete ni zamisliti ništa savršenije od oficira, pa makar mislili na to čitav svoj život. Svaki oficir je prijeko potrebno biće, dok ste vi, vojnici, samo slučajna bića, vi možete postojati, ali ne morate. Kad bi, vojnici, došlo do rata, pa biste vi pali na bojnom polju za našeg cara, dobro, time se ne bi mnogo promijenilo, ali kad bi prije toga pao vaš oficir, vi biste tek tada vidjeli kako vi ovisite o njemu i kakav je to gubitak. Oficir mora egzistirati, a vaša egzistencija potječe zapravo samo od gospode oficira; vi od njih potječete, vi bez oficira ne možete postojati, vi ne možete bez svojih vojničkih starješina ni prdnuti. Za vas je, vojnici, oficir moralni zakon, razumjeti vi to ili ne, a jer je svaki zakon morao imati svog zakonodavca, vojnici, to je samo oficir biće prema kojemu se osjećate i morate se u svemu osjećati obavezni, pa bez ikakva izuzetka izvršiti svaki njegov nalog makar vam se on i ne sviđa."
A tada je jednom, kada je završio, obišao kvadrat i zapitao svakog pojedinog:
- Što osjećaš kad prekoračiš vrijeme izlaska?
Vojnici su zbunjeno odgovarali: da još nisu prekoračili vrijeme, ili da im je nakon svakog prekoračenja slabo u želucu, jedan da je predosjećao pritvor itd. Major Blücher je odmah naredio da se svi ti izdvoje, pa će po podne vježbati čučnjeve u dvorištu za kaznu što se ne znaju izraziti što osjećaju. Prije nego je došao red na mene, ja sam se sjetio o čemu je on posljednji put s nama raspravljao, pa kad je pristupio k meni, rekoh mu sasvim mimo:
- Pokorno javljam, gospodine majore, kad god prekoračim vrijeme izlaska, ja uvijek osjećam u sebi neki nemir, strah i grižnju savjesti. Ali

ako dobijem izlazak preko vremena pa se vratim u kasarnu na vrijeme tada me obuzme neki blaženi mir i po meni gmiže neko unutrašnje zadovoljstvo.
Svi su se naokolo smijali, a major Blücher drekne na mene:
- Po tebi, klipane, gmižu stjenice kad spavaš na krevetu. Ta mizerija pravi još i sprdnju od toga!
I dobio sam za to takve špange da je bila milina.
- U vojsci i ne može biti drukčije - reče računarski narednik protežući se lijeno na krevetu - to je već tako uobičajeno, odgovorio ti kako mu drago, uradio ti što mu drago, uvijek moraju nad tobom visjeti oblaci i grmjeti gromovi. Bez toga nema discipline.
- Sasvim ste dobro rekli - reče Švejk. Nikad neću zaboraviti kako su zatvorili regruta Pecha. Zapovjednik čete bio je neki Moc, pa je on skupio regrute i pitao svakog od njih odakle je.

- Ej vi regruti zeleni, prokleti - govorio im je on - vi se morate naučiti da odgovarate jasno, tačno i kao kad se bičem udari. Dakle da počnemo! Odakle ste vi, Pechu?
Pech je bio inteligentan čovjek pa je odgovorio:
- Iz Donjeg Bousova, Unter Bautzen, dvjesta šezdeset i sedam kuća, tisuću devet stotina trideset i šest čeških stanovnika, oblast Jičín, kotar Sobotka, bivše vlastelinstvo Kost', župna crkva svete Katarine iz četrnaestog stoljeća koju je obnovio grof Vaclav Vratislav Netolický, škola, pošta, telegraf, stanica češke trgovačke pruge, šećerana, mlin i pilana, osamljena valjara, šest godišnjih sajmova.
No tu već skoči na njega poručnik Moc i opali mu jednu ćušku za drugom

vičući:
- To ti je jedan godišnji sajam, to ti je drugi, treći, četvrti, peti i šesti!
A Pech, premda je bio regrut, javio se na bataljonski raport. U kancelarijama su tada sjedili lakrdijaši i vucibatine, pa su napisali da Pech ide na bataljonski raport zbog godišnjih sajmova u Donjem Bousovu. Komandant bataljona bio je major Rohell.
- Also, was gibt's?[171] - upita on Pecha, a Pech odgovori:
- Pokorno javljam, gospodine majore, da u Donjem Bousovu ima šest godišnjih sajmova.
Major Rohell odmah dreknu, udari nogom o zemlju i odmah ga dade odvesti u bolnicu, u odio za umobolne. Od tada je Pech bio najgori vojnik, koga su stalno kažnjavali.
- Vojnike je teško odgajati - reče računarski narednik Vaněk zijevajući. - Vojnik koji nije bio u vojsci kažnjavan, to i nije pravi vojnik. Možda je još i vrijedilo u mirno doba da je vojnik, koji je bez kazne odslužio vojni rok, imao kasnije prednost u civilnoj službi. Danas baš oni najgori vojnici, koji u mirno doba nisu izašli iz zatvora, sad su u ratno doba najbolji vojnici. Sjećam se infanterista Sylvanusa iz osme marškompanije. On je prije bio kažnjavan jednom kaznom za drugom, i to kakvim kaznama! Nije ga bilo sram da ukrade drugu posljednji novčić, a kad je ušao u borbu, on je prvi presjekao zapreke od žica, zarobio tri momka i jednoga odmah na putu ustrijelio jer nije imao u njega povjerenja. Dobio je veliku srebrnu kolajnu, prišili su mu dvije zvjezdice, pa da ga kasnije nisu objesili pod Duklom, bio bi već odavno vodnik. Ali morali su ga objesiti, jer se nakon jedne bitke prijavio u izviđanje, te ga je neka druga patrola iz druge pukovnije našla, kako pretražuje džepove mrtvaca. Našli su kod njega oko osam džepnih satova i mnogo prstenja. Tako su ga onda objesili kraj štaba brigade.
- Odatle se vidi - primijeti mudro Švejk - da svaki vojnik mora izvojštiti svoj položaj.
Uto zazvoni telefon. Računarski narednik pođe k telefonu i mogao se razabrati glas natporučnika Lukáša koji je pitao što je s konzervama. Zatim su se čuli neki prigovori.
- Zbilja ih nema, gospodine natporučniče! - vikao je u telefon Vaněk. - Ta odakle bi bilo, to je samo fantazija onih gore iz intendanture. Bilo je sasvim nepotrebno što smo slali onamo vojnike. Ja sam vam htio

telefonirati... Da sam bio u kantini? A tko je to rekao? Onaj okultist kuhar iz oficirske menaže? Skoknuo sam onamo na časak. Znate li, gospodine natporučniče, kako je taj okultist nazvao onu paniku s tim konzervama? „Strahota nerođenog." Ne, gospodine natporučniče, potpuno sam trijezan, što radi Švejk? Ovdje je! Da ga zovnem?
- Švejku, na telefon! - reče računarski narednik i dodade tiho:
- A ako vas upita kakav sam se vratio, tada recite da je sve bilo u redu.
Švejk se javi na telefonu:
- Švejk, pokorno javljam, gospodine natporučniče.
- Čujte, Švejku, kako je to s tim konzervama? Je li sve u redu?
- Nema ih, gospodine natporučniče, nema im ni traga.
- Želio bih, Švejku, da mi se uvijek ujutro javite dok smo u logoru. A kad pođemo, bit ćete stalno kraj mene. Što ste radili noćas?
- Cijelu sam noć proveo za telefonom.
- Je li bilo što novo?
- Bilo je, gospodine natporučniče.
- Švejku, nemojte opet ludovati! Je li tko javio odakle što važno?
- Javili su, gospodine natporučniče, ali tek za devet sati.
- Zašto mi to niste odmah javili?
- Nisam vas htio uznemirivati, gospodine natporučniče, nisam to želio učiniti.
- Tada mi, do bijesa, kažite već jednom šta je to tako važno u devet sati!
- Telefonogram, gospodine natporučniče.
- Ne razumijem vas, Švejku.
- Imam to zapisano, gospodine natporučniče: „Primite telefonogram. Tko je na telefonu? Jesi li zapisao? Čitaj, ili nešto slično."
- Do sto đavola, Švejku, s vama je teško izaći na kraj. Recite mi sadržaj, ili ću skočiti na vas i opaliti vam jednu žestoku! Dakle, što je?
- Opet nekakav dogovor, gospodine natporučniče, danas ujutro u devet sati kod gospodina pukovnika. Htio sam vas zbog toga probuditi noću, ali sam se predomislio.
- I vi biste se drznuli da me budite zbog takve gluposti, kad ima za to dosta vremena i ujutro! Wieder eine Besprechung, der Teufel soll das alles buserieren![172] Objesite slušalicu, pa pozovite na telefon Vaněka!
Računarski narednik Vaněk javi se na telefon:
- Rechnungsfeldwebel Vaněk, Herr Oberleutnant.

- Vaněk, nađite mi odmah drugog momka! Taj lopov Baloun poždero mi je do jutra svu čokoladu. Da ga svežemo? Ne, dat ćemo ga među sanitetlije. Ljudeskara je kao gora, pa može vući ranjenike iz borbe. Poslat ću ga odmah k vama. Uredite to u pukovnijskoj kancelariji i vratite se odmah u četu. Mislite li da ćemo brzo na put?
- Nema žurbe, gospodine natporučniče. Kad smo trebali poći s devetom marškompanijom, tada su nas vukli za nos čitava četiri dana. S osmom isto tako. Samo je s desetom bilo bolje. Najprije smo bili u pripravnosti, u podne smo dobili zapovijed, a naveče smo otputovali, ali zato su nas kasnije vucarali po čitavoj Madžarskoj, jer nisu znali kakvu bi rupu i na kojem bojištu s nama zatrpali.
U toku čitavog tog vremena, otkako je natporučnik Lukáš postao zapovjednik jedanaeste marškompanije, on se nalazio u stanju koje se zove sinkretizam; trudio se da pojmovne sporove ublažuje s pomoću popuštanja u tolikoj mjeri da je dolazilo do zbrke pojmova.
Stoga je on i sada ovako odgovorio:
- Da, može biti, to je već tako. Ne mislite dakle da ćemo danas otputovati? U devet sati imamo dogovor s gospodinom pukovnikom ... A propos, znate li vi da ste dienstführender?[173] Ja samo tako. Sastavite mi... Pričekajte, što biste trebali sastaviti?... Aha, spisak podoficira, otkad služe ... Zatim zalihe kompanije. Nacionalnost? Da, da, i to ... Ali glavno je da pošaljete toga novog momka... Kakve vježbe izvodi danas fähnrich Pleschner sa svojim vojnicima? Vorbereitung zum Abmarsch.[174] Računi? Doći ću potpisati poslije ručka. Nikoga ne puštajte u grad! A u kantinu u logoru? Poslije ručka, ali samo na jedan sat... Dozovite amo Švejka...
- Švejku, vi ostanite zasada kod telefona!
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja još nisam popio kavu.
- Tada donesite kavu, pa ostanite u kancelariji kod telefona dok vas ne pozovem! Znate li što je to ordonans?
- Trčkaralo, gospodine natporučniče.
- Da budete dakle na mjestu kad vas pozovem! Recite još jednom Vaněku da mi potraži kakvog momka! Švejku, halo, gdje ste?
- Ovdje gospodine natporučniče, upravo su mi donijeli kavu.
- Švejku, halo!
- Čujem, gospodine natporučniče. Kava mi je sasvim hladna.
- Vi već znate dobro što je oficirski momak, Švejku. Pogledajte ga, pa mi

javite kakav je. Objesite slušalicu!
Srčući crnu kavu u koju je prilio ruma iz boce s natpisom „Tinta“ (iz opreza) Vaněk pogleda Švejka i reče:
- Ovaj naš gospodin natporučnik jako viče u taj telefon; razumio sam svaku riječ. Vi, Švejku, mora da ste vrlo dobro poznati s gospodinom natporučnikom.
- Mi smo kao prst i nokat - odgovori Švejk. - Ruka ruku mije. Mi smo već mnogo toga zajedno iskusili. Koliko su nas puta htjeli rastaviti, ali mi smo se opet sastali. Uvijek se on u svemu oslonio na mene, tako da se tomu često i čudim. Pa i sada ste sigurno čuli, neka vas još jednom podsjetim da mu nađete kakvog novog momka, a ja neka ga pogledam i dadem o njemu mišljenje. Gospodin natporučnik nije zadovoljan sa svakim momkom.

* * *

Kad je pukovnik Schröder pozvao na konferenciju sve oficire pohodnog bataljona, učinio je to opet s velikim zadovoljstvom da bi se mogao dosita nagovoriti. Osim toga bilo je potrebno da se donese neka odluka u vezi s aferom jednogodišnjeg dobrovoljca Mareka koji nije htio čistiti zahode, pa ga je pukovnik Schröder zbog pobune uputio divizijskom sudu.
Marek je upravo sinoć stigao sa divizijskog suda u glavnu stražarnicu, gdje su ga čuvali pod stražom. U isto vrijeme predan je pukovnijskoj kancelariji dopis divizijskog suda, strahovito smušen, u kojem se ističe da se u ovom slučaju ne radi o pobuni, jer jednogodišnji dobrovoljci nisu dužni da čiste zahode, ali ipak se ovdje radi o „Subordinationsverletzungu“[175], a taj se delikt može oprostiti dobrim vladanjem na ratištu. Zbog tih razloga optuženi se jednogodišnji dobrovoljac Marek vraća u svoju pukovniju, a istraga o povredi discipline obustavlja se do kraja rata i obnovit će se pri prvom izgredu koji učini jednogodišnji dobrovoljac Marek.

A zatim bio je tu još jedan slučaj. Zajedno s jednogodišnjim dobrovoljcem Marekom dopremljen je od divizijskog suda i predan glavnoj stražarnici neki lažni vodnik Teveles, koji se nedavno pojavio u pukovniji, kamo je bio poslan iz bolnice u Zagrebu. Imao je veliku srebrnu kolajnu, oznake jednogodišnjeg dobrovoljca i tri zvjezdice. Pričao je o junačkim djelima šeste pohodne satnije u Srbiji od koje je preostao jedino on. Istragom se utvrdilo da je u početku rata sa šestom marškompanijom zaista pošao i neki Teveles, ali taj nije imao prava jednogodišnjeg dobrovoljca. Zatražena je i obavijest od brigade kojoj je šesta maršompanija pridijeljena, kad se drugog prosinca tisuću devetsto četrnaeste bježalo iz Beograda, pa je ustanovljeno da se u popisu predloženih ili odlikovanih srebrnom kolajnom ne nalazi nikakav Teveles. No da li je pješak Teveles u beogradskoj ratnoj operaciji promaknut na vodnika, nije se dalo nikako ustanoviti, jer se cijela šesta marškompanija izgubila kraj crkve sv. Save u Beogradu zajedno sa svojim oficirima. Na divizijskom sudu branio se Teveles time da mu je zaista bila obećana velika srebrna kolajna, pa ju je stoga kupio od jednog Bosanca. Što se tiče oznaka jednogodišnjeg dobrovoljca, prišio ih je u pijanstvu, a nosio ih je i dalje zato što je stalno bio pijan, jer mu je dizenterija oslabila organizam.

Kad je dakle započelo vijećanje, prije nego su prešli na rapravljanje o ta dva slučaja, pukovnik Schröder objavi da je potrebno da se češće sastaju prije odlaska koji neće više dugo čekati. Javili su mu iz brigade da se očekuju nalozi iz divizije. Momčad neka bude spremna, zapovjednici

kompanija neka budno paze da nitko ne manjka. Ponovio je zatim još jednom sve ono što je jučer izložio. Dao je opet pregled ratnih događaja i rekao da ništa ne smije u vojsci potisnuti borbeno raspoloženje i ratnu poduzetnost.
Pred njim je na stolu bila pričvršćena karta ratišta sa zastavicama na pribadačama, ali zastavice su bile porušene i fronte pomaknute. Izvučene pribadače zajedno sa zastavicama ležahu pod stolom.
Čitavo je ratište tako strašno ispreturao mačak kojega su pisari držali u pukovnijskoj kancelariji. Kad se on noću istovario na austro-ugarsko ratište, htio je izmetine nekako zakopati, pa je izvlačio zastavice i razmazao izmetine po svim položajima, nanio ih na fronte i mostobrane i onečistio sve armijske zborove.
Pukovnik Schröder bijaše vrlo kratkovidan.
Oficiri pohodnog bataljona promatrahu sa zanimanjem kako se prst pukovnika Schrödera približava tim hrpama.
- Odavde, gospodo, prema Sokalu na Bug - reče pukovnik Schröder proročki i pomicaše kažiprst po sjećanju prema Karpatima, pri čemu ga zatače u jednu od onih hrpa s pomoću kojih je mačak nastojao da učini kartu ratišta plastičnom.
- Što je to? - upita iznenađeno pukovnik kad mu se nešto prilijepilo na prst.
- Wahrscheinlich Katzendreck, Herr Oberst[176] - odgovori u ime sviju vrlo pristojno kapetan Ságner.
Pukovnik Schröder odjuri u susjednu kancelariju, odakle se čula strašna grmljavina i psovanje sa strahovitom prijetnjom da će ih natjerati da poližu mačkove izmetine.
Istraga je bila kratka. Utvrdilo se da je mačka prije četrnaest dana donio u kancelariju najmlađi pisar Zwiebelfisch. Čim se to utvrdilo, Zwiebelfisch je pokupio svoje stvari i stariji ga je pisar odveo u glavnu stražarnicu, gdje će sjediti do daljeg naloga gospodina pukovnika.
Time je zapravo bilo završeno čitavo vijećanje. Kad se pukovnik Schröder, sav crven u licu, vratio u oficirski zbor, zaboravio je da se valja još posavjetovati o sudbini jednogodišnjeg dobrovoljca Mareka i lažnog vodnika Tevelesa.
Rekao je sasvim kratko:
- Molim gospodu oficire da budu spremni i da očekuju moje dalje naloge i

instrukcije.
I tako jednogodišnji dobrovoljac i Teveles ostadoše i dalje pod stražom u glavnoj stražarnici, a kad im se kasnije pridružio i Zwiebelfisch, mogli su skupa zaigrati marijaš i poslije marijaša dosađivati svojim stražarima molbom da im pohvataju buhe na slamnjači.
A poslije su im još gurnuli unutra i frajta Peroutku od trinaeste marškompanije, koji se jučer izgubio kad se po logoru proširio glas da se ide na položaj, ali ga je ujutro našla patrola kod „Bijele ruže" u Brucku. Ispričavao se da je još prije odlaska htio da pogleda staklenik grofa Harracha kraj Brucka, pa je na povratku zalutao, te je tek ujutro sav umoran stigao do „Bijele ruže. (A međutim spavao je s Ruženkom iz „Bijele ruže".)

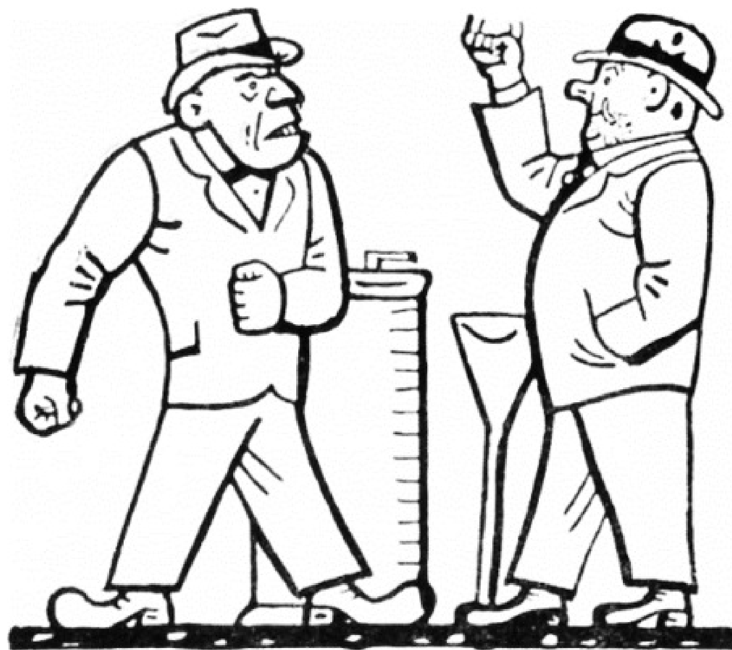
* * *

Situacija je bila neprestano nejasna. Hoće li se poći ili se neće poći? Švejk je za telefonom u kancelariji jedanaeste marškompanije saslušao najrazličnija pesimistička i optimistička mišljenja. Dvanaesta je marškompanija telefonirala da je netko iz kancelarije čuo da će se čekati sve do streljačke obuke s pokretnim figurama i da će se poći na put tek poslije „feldmassigschiesübunga".[177] S ovim se optimističkim gledištem nije slagala trinaesta marškompanija, koja je telefonirala da se upravo vratio iz grada kapral Havlík i da je čuo od nekog željezničkog službenika da su vagoni već na kolodvoru.
Vaněk istrgne Švejku slušalicu iz ruke i počne uzrujano vikati da željezničari ne znaju ništa i da je on maločas bio u pukovnijskoj kancelariji.
Švejk je ostao kraj telefona s istinskim uživanjem i na sva pitanja što ima novo, odgovarao je, da se još ništa sigurno ne zna.

Tako je odgovorio i na pitanje natporučnika Lukáša:
- Što ima kod vas novo?
- Još se ništa sigurno ne zna, gospodine natporučniče, - stereotipno odgovori Švejk.
- Vole jedan, objesite slušalicu.
Zatim stiže niz telefonograma, koje je Švejk primio nakon duljeg nesporazumka. I to najprije onaj koji mu nisu mogli izdiktirati noćas kad nije objesio slušalicu te je spavao, a u kojem su se tražili podaci o cijepljenim i necijepljenim vojnicima.
Zatim opet zakašnjeli telefonogram o konzervama, što je bilo već jučer objašnjeno.
Pa onda telefonogram svim bataljonima, kompanijama i pukovnijskim jedinicama:
„Kopija telefonograma brigade No. 75692. Naredba brigade broj 172. - U izvještajima o ekonomiji poljskih kuhinja obavezan je ovaj poredak pri navođenju upotrijebljenih namirnica: 1. meso, 2. konzerve, 3. svježe povrće, 4. sušeno povrće, 5. riža, 6. makaroni, 7. tarana i krupica, 8. krumpir, umjesto navedenog pod 4. sušeno povrće, 5. svježe povrće“
Kad je to Švejk pročitao računarskom naredniku, Vaněk je svečano izjavio da se takvi telefonogrami bacaju u nužnik:
- To je izmislio neki blesan u štabu armije pa odmah raspisao na sve divizije, brigade i pukovnije.
Zatim je Švejk primio još jedan telefonogram, koji su mu tako brzo

diktirali da je Švejk od svega uhvatio u svoj blok samo nekoliko riječi koje su izgledale kao šifra:
„In der Folge genauer erlaubt gewesen oder das selbst einem hingegen immerhin eingeholt werden.“
- Sve su to suvišne stvari - reče Vaněk kad se Švejk jako čudio šta je to napisao, pa to triput zaredom naglas pročitao - same budalaštine, premda, đavo bi ga znao, možda je to i šifrirano, ali mi u kompaniji nismo u tom izvježbani. I to se može baciti.
- I ja tako mislim - reče Švejk. - Kad bih javio gospodinu natporučniku da treba in der Folge genauer erlaubt gewesen oder das selbst einem hingegen immerhin eingeholt werden, on bi se i uvrijedio.
- Ima vam strašno osjetljivih ljudi - nastavi Švejk zanijevši se opet u uspomene. - Jednom sam se iz Vysočana vozio tramvajem u Prag, a u Libnju uđe unutra neki gospodin Novotny. Čim sam ga prepoznao, pođoh k njemu na platformu i upustih se u razgovor kako smo obojica iz Drážova. No on se izderao na mene, neka mu ne dodijavam, jer me on, veli, ne poznaje. Ja mu počeh objašnjavati neka se samo podsjeti da sam ja kao mali dječak dolazio k njemu s majkom koja se zvala Antonija, a otac da se zvao Prokop i da je bio nadglednik ekonomije. Ali ni poslije toga nije htio priznati da se poznajemo. Tada mu rekoh i neke bliže pojedinosti, da su u Dražovu bila dva Novotnýja, Tonda i Josef. I on da je baš taj Josef, i da su mi pisali o njemu iz Drážova da je nastrijelio svoju ženu kad ga je korila što pije. A tada on razmahnu rukom, ja se izmaknem, te on razbi staklo na prednjoj platformi, ono veliko ispred vozara. I tako nas obojicu skinuli s tramvaja, odveli na policijski komesarijat i ondje se pokazalo da je zato bio tako osjetljiv jer se uopće nije zvao Josef Novotny, nego Eduard Doubrava, a bio je iz Montgomeryja u Americi pa je došao posjetiti rođake, od kojih potječe i njegova obitelj.

Telefon prekide Švejkovo pričanje i neki hrapavi glas iz mitraljeskog odjela opet upita da li se polazi. Ujutro je, veli, dogovor kod gospodina pukovnika.
Na vratima se pojavi, blijed kao krpa, kadet Biegler, najveći blesan u čitavoj kompaniji, jer se trudio da se u jednogodišnjoj školi istakne svojim znanjem. Kimnuo je Vaněku da izađe s njim u hodnik, gdje su dugo razgovarali.
Kad se Vaněk vratio, smješkao se prezirno.
- To je pravi vol - reče Švejku. - Zaista u našoj marškompaniji imamo krasne primjerke! I on je bio na dogovoru kod pukovnika, pa kad su se rastajali, naredio je gospodin natporučnik da svi vodnici izvrše pregled pušaka i da budu pri tome strogi. I sad me došao pitati da li da dade svezati Žlábeka zato što je pušku očistio petrolejem.
Vaněk se uzrujao.
- Dolazi me pitati ovakve gluposti, a zna da idemo na frontu. Pa i gospodin natporučnik se jučer predomislio o vezanju svoga momka. A i ovom sam mladiću rekao neka dobro promisli o tome što s vojnicima postupa kao sa životinjama.
- Kad već spominjete momka - reče Švejk - ne znate li možda da li ste već kakva našli za gospodina natporučnika?
- Budite pametni! - odgovori Vaněk. - Za sve ima dosta vremena. Uostalom ja mislim da će se gospodin natporučnik priviknuti na Balouna.

On će mu kadikad štogod i pojesti, ali kad dođemo na frontu, proći će ga i to. Ondje često obojica neće imati što da jedu. Kad ja kažem da će Baloun ostati, tu se onda ne da ništa uraditi. To je moja briga i tu gospodin natporučnik nema šta da govori. Samo bez žurbe!
Vaněk opet leže na svoj krevet i reče:
- Švejku, pričajte mi kakvu anegdotu iz vojničkog života!
- Mogu ja to - odgovori Švejk - samo se bojim da ne bi opet tko pozvonio.
- A vi iskopčajte, Švejku, odšarafite vezu ili skinite slušalicu!
- Dobro dakle - reče Švejk skidajući slušalicu. - Ja ću vam ispričati nešto što pristaje u ovu situaciju, samo što su tada mjesto pravog rata bili samo manevri, ali je bila isto takva panika kao i danas, jer se nije znalo kad ćemo poći iz kasarne. Sa mnom je služio neki Pořičanin Šic, valjan čovjek, ali pobožan i bojažljiv. On je zamišljao da su manevri nešto strašno, da ljudi ondje padaju od žeđi, a bolničari ih na maršu samo kupe kao pale kruške. Zato je unaprijed pio, da ima rezervu, pa kad smo izašli iz kasarne na manevre i stigli do Mníšeka, tada je on rekao: „Dečki, ja to neću moći izdržati: mene može spasiti samo dragi bog.“ Zatim smo došli do Hořovica i ondje smo imali dva dana odmora jer je posrijedi bila zabuna, i mi smo tako brzo napredovali da bismo s ostalim pukovnijama, koje su nam bile na krilima, zarobili čitav neprijateljski štab, što bi bila sramota jer je naš armijski zbor trebao stvar zabrljati, a neprijatelj pobijediti, jer je na neprijateljskoj strani bio neki olinjali nadvojvoda. Taj je Šic učinio ovo: dok smo mi logorovali, on se pokupio i otišao da kupi nešto u nekom selu iza Hořovica, pa se poslije podne vraćao u logor. Bilo je vruće, a on propisno nakresan, te on odjednom spazi na cesti stup, a na stupu škrinjicu i u njoj pod staklom sasvim malen kip svetog Ivana iz Nepomuka. Pomolio se on pred svetim Ivanom pa mu reče: „Tebi je vruće, trebalo bi da se bar malo napiješ. Tu si na suncu, te se stalno znojiš.“ Pa potrese čuturicom, otpi i reče: „Ostavio sam i tebi gutljaj, sveti Ivane iz Nepomuka“ No preplašio se, iskapio je sve, te za svetog Ivana nije ostalo ništa. „Isuse i Marijo,“ reče, “sveti Ivane iz Nepomuka, to mi moraš oprostiti, ja ću ti to nadoknaditi. Ja ću te uzeti sa sobom u logor i napojit ću te tako slavno da nećeš moći stajati na nogama.” I dragi Šic iz sažaljenja prema svetom Ivanu iz Nepomuka razbi staklo, izvuče svečev kip, strpa ga pod bluzu i odnese u logor. Poslije je sveti Ivan Nepomučki spavao s njim na slami, nosio ga je sa sobom na marševima u telećaku i

imao je veliku sreću u kartama. Gdje smo god logorovali, on je svagdje dobivao, sve dok nismo došli u práchenjski kraj, gdje smo logorovali u Drahenicama i gdje je on izgubio sve što je imao. Kad smo ujutro krenuli dalje, vidjeli smo kako na kruški kraj ceste visi sveti Ivan iz Nepomuka, obješen o grani. Eto to je ta anegdota, a sada da opet objesimo slušalicu.
I telefon je opet odnosio drhtaje novog nervnog života kad je stari sklad i mir u logoru bio poremećen.
U to je vrijeme natporučnik Lukáš u svojoj sobi proučavao šifre koje je upravo dobio iz štaba pukovnije zajedno s uputom kako ih valja odgonetnuti, i ujedno tajnu šifriranu zapovijed o pravcu kojim će maršbataljon poći prema galicijskoj granici (prva etapa):
7217 - 1238 - 475 - 2121 - 35 = Mošon
8922 - 375 - 7282 = Rab
4432 - 1238 - 7217 - 375 - 8922 - 35 = Komarn (o)
7282 - 9299 - 310 - 375 - 7881 - 298 - 475 - 7979 = Budapešt (Budimpešta).
Odgonetavajući ove brojeve, natporučnik Lukáš uzdahnu:
- Der Teufel soll das buserieren.[178]

TREĆI DIO

SLAVNE BATINE

I. KROZ MADŽARSKU

Konačno dočekaše svi i taj trenutak da su ih ukrcali u vagone u odnosu 42 čovjeka prema 8 konja. Dakako, konji su udobnije putovali nego vojnici, jer oni mogu spavati i stojećke, ali to nije ništa smetalo. Vojnički je vagon i opet vozio u Galiciju novu skupinu ljudi koje gone na klaonicu.
No dakako, tim je ljudima ipak uglavnom laknulo; to je sad već bilo nešto određeno čim je vlak krenuo, no prije toga vladala je samo mučna neizvjesnost i panika: hoće li se poći već danas, ili sutra, ili prekosutra. Neki su se osjećali kao osuđenici na smrt koji sa strahom očekuju kad će doći po njih krvnik. A poslije toga nastaje smirenje, jer će se sve to ipak svršiti.
Stoga je jedan vojnik urlao iz vagona kao da je pomjerio pameću:
- Putujemo, putujemo!
Računarski narednik Vaněk s pravom je rekao Švejku da se ne treba žuriti.
Prošlo je nekoliko dana dok je nastupio i taj čas da su se počeli ukrcavati u vagone, a uz to se neprestano govorilo o konzervama, tako da je iskusni Vaněk rekao da je to samo fantazija. Ta kakve konzerve! Bit će još odslužena poljska misa, jer je tako bilo i s prošlom marškompanijom. Kad ima konzervi, tada poljska misa otpada. U protivnom slučaju poljska misa zamjenjuje konzerve.
I tako se mjesto konzerviranih gulaša pojavio viši vojni svećenik Ibl koji je jednim udarcem ubio tri muhe. On je odjednom odslužio poljsku misu

za tri pohodna bataljona, od kojih je dva blagoslovio za Srbiju, a jedan za Rusiju.
Tom prilikom on je održao vrlo zanosan govor, pa se vidjelo da je građu crpao iz vojničkih kalendara. Bio je to tako dirljiv govor da ga se sjetio Švejk kad su već polazili prema Mošonu i kad je on sjedio u vagonu u improviziranoj kancelariji zajedno s Vaněkom. Sjetivši se Švejk toga govora, reče računarskom naredniku:
- Bit će to divno, kao što je pričao feldkurat, kada se dan nagne k zapadu i sunce sa svojim zlatnim zrakama padne za planine, pa se na bojnom polju začuje, kao što je on rekao, posljednji dah onih što umiru, rzanje klonulih konja i jecanje ranjenika i lelek stanovnika kojima će gorjeti kolibe nad glavom. Ja vrlo volim kad ljudi govore ovakve blezgarije na kvadrat!
Vaněk klimnu glavom u znak suglasnosti:
- Bilo je to vraški dirljivo!
- Bilo je to lijepo i poučno - reče Švejk. - Ja ću to vrlo dobro zapamtiti, pa kad se vratim iz rata, pričat ću o tome u „Gostionici kod kaleža“. Dok nam je to gospodin feldkurat tumačio, on se tako lijepo raskoračio da sam se bojao da mu se koja nožurda ne osklizne, pa da ne padne na poljski oltar i ne razbije glavurdu o monstrancu. Pričao nam je tako lijep primjer iz povijesti naše vojske iz vremena kad je još Radetzky služio, pa se, veli, s večernjim rumenilom spajao plamen od požara kako su gorjeli štagljevi na ratištu, kao da je sve to vidio.
A istoga dana bio je već viši poljski svećenik Ibl u Beču pa je opet i ondje nekom drugom maršbataljonu pričao dirljivu zgodu, koju je Švejk spomenuo i koja mu se tako svidjela da ju je nazvao blezgarijom na kvadrat.
- Dragi vojnici - govorio je viši vojni svećenik Ibl - sad vi dakle zamislite da ste u godini četrdeset osmoj i da se pobjedonosno završila bitka kod Custozze, gdje je poslije desetsatnog upornog boja morao talijanski kralj Albert prepustiti krvavo bojno polje našem ocu vojničkome, maršalu Radetzkomu, koji je u svojoj osamdeset četvrtoj godini života izvojevao tako sjajnu pobjedu.
I gle, dragi vojnici! Na uzvisini pred osvojenom Custozzom stoji stari vojskovođa. Oko njega stoje njegove vjerne vojvode. Ozbiljnost trenutka djelovala je na sve njih jer se, vojnici, nedaleko od maršala mogao vidjeti

vojnik koji se borio sa smrću. S razmrskanim udovima na polju časti osjećao je ranjeni zastavnik Hrt kako ga gleda maršal Radetzky. Vrli ranjeni zastavnik stezao je još u grčevitom zanosu desnicom, koja se kočila, svoju zlatnu kolajnu. Kad je ugledao uzvišenog maršala, njegovo je srce još jednom živo zakucalo i kroz uzeto tijelo projuri mu posljednji ostatak snage, te umirući vojnik pokuša uz natčovječanski napor dopuzati do svoga maršala.
- Ne napreži se, moj dobri vojniče! - doviknu mu maršal, siđe s konja i htjede mu pružiti ruku.
- Nije moguće, gospodine maršale - reče umirući vojnik - otkinute su mi obje ruke. Ali jedno vas molim: recite mi po istini da li smo u bitki potpuno pobijedili.
- Potpuno, dragi moj - reče ljubazno feldmaršal. - Šteta što ti je radost pomućena time što si ranjen.
- Dakako, uzvišeni gospodine, meni je odzvonilo - reče muklim glasom vojnik smješkajući se ugodno.
- Jesi li žedan? - upita ga Radetzky.
- Dan je bio vruć, gospodine maršale. Bilo je preko 30 stupnjeva vrućine.
Nato Radetzky, dohvativši čuturicu svoga ađutanta, pruži je umirućem vojniku. Ovaj potegnu jaki gutljaj.
- Neka vam to bog hiljadu puta plati! - viknu vojnik nastojeći da poljubi ruku svoga zapovjednika.
- Otkad si u vojsci? - upita ga maršal.
- Preko četrdeset godina, gospodine maršale! Kod Asperna sam dobio zlatnu kolajnu. Bio sam i u bitki kod Leipziga, imam i topnički križ, bio sam pet puta smrtno ranjen, ali sad mi je zaista odzvonilo! Ali kako sam sretan i blažen što sam doživio današnji dan! Ne žalim umrijeti kad smo izvojevali slavnu pobjedu i vratili caru njegovu zemlju!
U tom trenutku, dragi vojnici, odjeknuše iz logora veličanstveni zvuci naše himne „Bože, živi, Bože štiti“ šireći se snažno i uzvišeno po bojnom polju. Pali vojnik, rastajući se sa životom, pokuša se još jedanput pridići.
- Živjela Austrija! - viknu oduševljeno. - Živjela Austrija! Neka se nastavi ta divna pjesma! Živio naš vojskovođa! Živjela vojska!
I umirući vojnik prikloni se još jednom maršalovoj desnici koju i poljubi, a zatim klonu i iz njegove plemenite duše vinu se tihi i posljednji uzdah. Vojskovođa stajaše otkrivene glave pred mrtvim tijelom jednoga od

najvrednijih vojnika.
- Valja mu zaista zavidjeti na ovako krasnoj smrti - reče ganuto maršal i sakri lice u sklopljene dlanove.
- Dragi vojnici - završi vojni svećenik - i ja vama želim da svi dočekate ovako krasnu smrt.
Sjećajući se toga govora višeg vojnog svećenika Ibla. Švejk ga je mogao s punim pravom nazvati, a da mu ni najmanje ne učini krivo, blesanom na kvadrat.
Poslije toga poče Švejk govoriti o poznatim zapovijedima koje su im pročitali prije ulaska u vlak. Prva je bila zapovijed cjelokupnoj vojsci, potpisana od Franje Josipa, a druga zapovijed nadvojvode Josipa Ferdinanda, vrhovnog zapovjednika istočne vojne skupine. Obje su se zapovijedi odnosile na događaje u Duklanskom klancu dne 3. travnja 1915. kad su dva bataljona 28. pukovnije prešle k Rusima zajedno s oficirima i uz zvukove pukovnijske glazbe.
Obje su im zapovijedi pročitane drhtavim glasom i u prijevodu su glasile ovako:

Vojna zapovijed za dan 17. travnja 1915.
Pun bola naređujem da se 28. c. i kr. pješ. pukovnija zbog kukavičluka i veleizdaje izbriše iz sastava moje vojske. Pukovnijska zastava neka se oduzme toj obeščašćenoj pukovniji i neka se preda u vojni muzej. Današnjim danom prestaje da postoji pukovnija koja je, moralno otrovana već kod kuće, krenula na bojište da počini veleizdaju.

Franjo Josip I

Zapovijed nadvojvode Josipa Ferdinanda
Češke su trupe u toku bojnih operacija razočarale, osobito u posljednjim borbama. Naročito su razočarale prilikom obrane rovovskih položaja u kojima su se nalazile dulje vremena, što je često iskoristio neprijatelj da uspostavi dodir i vezu s podlim elementima ovih trupa.
Napadaji neprijatelja, potpomognutog od ovih izdajica, obično su uvijek bili usmjereni protiv onih odsjeka fronte koji su bili zaposjednuti od takvih trupa.
Često je neprijatelju polazilo za rukom da iznenadi naše jedinice i da, tako reći bez ikakva otpora, prodre u naše položaje i zarobi prilično velik broj branilaca.

Neka se tisuću puta stide i srame, neka padne prezir na ove nečasne bijednike koji su izdali cara i državu i koji kaljaju ne samo čast slavnih zastava naše slavne i hrabre vojske, nego i čast one narodnosti kojoj pripadaju.
Prije ili poslije stići će ih tane ili krvnički konopac.
Dužnost je svakog pojedinog češkog vojnika koji osjeća u sebi čast, da svojem zapovjedniku prijavi takva ništariju, huškača i izdajicu.
Tko to ne uradi, i sam je izdajica i ništarija.
Ova zapovijed neka se pročita svima vojnicima čeških pukovnija.
C. i kr. 28. pukovnija, po zapovijedi našega vladara, već je izbrisana iz sastava naše vojske i svi će zarobljeni prebjezi iz te pukovnije krvlju platiti svoju tešku krivicu.

Nadvojvoda Josip Ferdinand

- Sad su nam to pročitali malo prekasno - reče Švejk Vaněku. - Veoma se čudim što su nam to pročitali tek sada, a car je izdao tu zapovijed već 17. travnja. Moglo bi se činiti kao da nam to prije nisu htjeli pročitati zbog nekih posebnih razloga. Da sam ja car, ja ne bih dopustio da se moja zapovijed tako odgađa. Ako ja izdam zapovijed 17. travnja, tada se ona mora i pročitati sedamnaestog travnja u svim pukovnijama, makar i sjekire padale s neba.

Na drugom kraju vagona, nasuprot Vaněku, sjedio je kuhar okultist iz oficirske menaže i nešto pisao. Iza njega su sjedili momak natporučnika Lukáša, bradati gorostas Baloun i telefonist Chodounský, koji je dodijeljen 11. marškompaniji. Baloun je žvakao komad komisnoga kruha i preplašeno tumačio telefonistu Chodounskom da nije kriv što u onoj gužvi pri ulaženju u vlak nije mogao ući u štabni vagon gdje je njegov natporučnik.

Chodounský ga je plašio da sad više nema šale i da će za to dobiti metak.

- Kad bi već jednom bio kraj tome mrcvarenju! - jadao se Baloun. - Jednom sam već gotovo nastradao na manevrima kod Votica. Marširali smo gladni i žedni, pa kad je do nas dojahao bataljonski ađutant, ja viknuh: „Dajte nam vode i kruha!“ On okrenu konja prema meni i reče mi, kad bi bio rat, da bih morao izaći iz reda i da bi me on dao strijeljati, a sada će me zatvoriti u garnizonski zatvor. Ali tada sam imao veliku sreću jer mu se putem, kad je pošao da to javi štabu, poplašio konj, pa je pao s konja i, hvala bogu, skrhao vrat.

Baloun teško uzdahnu i zagrcnu se zalogajem kruha, a kad se pribrao, požudno pogleda dvije uprtnjače natporučnika Lukáša koje je imao na brizi.
- Fasovala su gospoda oficiri - reče turobno - jetrene konzerve i madžarsku salamu. Tako komadić.
I gledao je pri tom tako čeznutljivo one dvije uprtnjače svoga natporučnika kao kakvo napušteno pašče, koje je gladno kao vuk pa sjedi kraj vrata trgovine suhomesnatom robom i udiše paru od suhog mesa koje se unutra kuha.
- Ne bi nam škodilo - reče Chodounský - kad bi nas gdje dočekali s kakvim dobrim ručkom. Kad smo na početku rata putovali u Srbiju, tada smo se preždegali na svakoj stanici jer su nas svagdje častili. Od guščjih bataka izrezivali smo komade najboljeg mesa pa smo se njima igrali „ovčinjaka« na pločama čokolade. U Osijeku u Hrvatskoj donijeli su nam u vagon dva gospodina u ime veterana velik kotao pečenih zečeva, ali više nismo mogli izdržati, pa smo im sve to izlili na glavu. Po svim prugama nismo ništa drugo radili, nego samo bljuvali iz vagona. Kapral Matějka u našem vagonu tako se nažderao da smo mu morali staviti dasku preko trbuha i skakati po njoj kao kad se kupus gazi, pa mu je tek tada laknulo i curilo iz njega i odozgo i odozdo.

Kad smo putovali kroz Madžarsku, tada su nam na svakoj stanici ubacivali u vagon pečene kokoši. Od njih nismo jeli ništa drugo nego

samo mozak. U Kapošfalvi bacali nam Madžari u vagone čitave komade pečenih svinja, pa je jedan drug dobio u glavu čitavu pečenu svinjsku glavu tako da je poslije toga natjeravao toga darivaoca s opasačem preko tri kolosijeka.
Ali zato već u Bosni nismo dobili ni vode. No do Bosne smo imali, premda je to bilo zabranjeno, svakojakih rakija po miloj volji i potoke vina. Sjećam se da su nas na nekom kolodvoru neke gospođe i gospođice počastile pivom, no mi smo im se pomokrili u kantu s pivom, te su one pobjegle glavom bez obzira.
Svi smo čitavim putem bili kao u nekom bunilu, pa ja nisam mogao ni razabrati žirovskog asa, kad odjednom, prije nego smo i očekivali, pade zapovijed da svi izađemo iz vagona, a nismo ni dovršili kartanje. Neki kapral, ne znam više ni kako se zvao, vikao je na svoje ljude da pjevaju: „Und die Serben mussen sehen, dass wir Oesterreicher Sieger, Sieger sind. “[179] No netko ga je odostrag udario nogom pa se srušio preko tračnica. A zatim vika da se puške slože u piramide, i vlak se odmah okrenuo i vratio se natrag prazan, samo zna se, kao što se obično dešava za panike, odvezao je sa sobom našu hranu za dva dana. A odande, kao od onog drveća ondje, počeše već praskati šrapnele. Stigao je uto s drugog kraja zapovjednik bataljona i zvao sve na vijećanje, a zatim je došao i naš natporučnik Macek, Čeh kao panj, ali je govorio samo njemački, pa nam je rekao, blijed kao krpa, da se ne može dalje putovati, da je pruga bačena noću u zrak na lijevom krilu. Ali to je još daleko od nas. Mi ćemo, veli, dobiti pojačanje pa ćemo ih sve pobiti. Nitko neka se ne preda ako bi do čega došlo, jer Srbi, kažu, odrežu zarobljenicima uši i nosove i izvade im oči. Što nedaleko od nas praskaju šrapnele, to neka nas ništa ne uznemiruje. To se, veli, vježba u gađanju naše topništvo. Odjednom se negdje iz brda začu tatatatatatata. To se, veli, vježbaju naši mitraljesci. Zatim se s lijeve strane začu topovska paljba, a mi je sad čusmo prvi put pa legosmo na trbuh tako da je preko nas preletjelo nekoliko granata i zapalilo kolodvor, a s desne strane nad nama zazvižda tanad i u daljini se začuše puščane salve i tutnjava. Natporučnik Macek zapovjedi da uzmemo puške i da ih nabijemo. Dežurni tada priđe k njemu i reče mu da to uopće nije moguće jer nemamo sa sobom nikakve municije, i da valjda dobro zna da smo municiju morali fasovati tek na daljoj etapi prije samog položaja. Pred nama da je otišao vlak s municijom i da je on već jamačno

pao Srbima u ruke. Natporučnik Macek stajaše časak nepomično kao kip, a onda zapovjedi da stavimo bajonete na puške, i ne znajući zašto, samo tako od očaja, da se nešto radi.
Poslije toga smo opet stajali u pripravnosti prilično dugo, a zatim se opet ispružismo preko željezničkih pragova jer se pojavio nekakav aeroplan, pa su podoficiri viknuli: „Alles decken, decken!“[180] A tada se ispostavilo da je to naš aeroplan i da je naša artiljerija zabunom na nj pucala i pogodila ga. Opet dakle ustadosmo, nitko ništa ne zapovijeda, voljno! Kad odjednom juri prema nama neki konjanik.

Već izdaleka viče „Wo ist Batallionskommando?“[181] Zapovjednik

bataljona izjaha mu u susret, a on mu pruži nekakvo pismo i odjuri dalje nadesno. Zapovjednik bataljona čitaše pismo jašući, a odjednom kao da je poludio. Izvuče sablju i pojuri k nama“. Alles zurück, alles zurück!“ viknu on oficirima, „Direktion Mulde, einzeln abfallen!“[182] No tada je već započelo. Sa svih strana, kao da su čekali taj trenutak, osuše na nas paljbu. S lijeve je strane bilo kukuruzno polje, i to vam je bilo kao sam đavo. Mi smo puzali četvoronoške prema onoj uvali, a telećake smo ostavili na onim prokletim pragovima. Natporučnika Maceka pogodilo tane sa strane u glavu, pa nije ni pisnuo. Prije nego smo se sklonili u uvalu, bilo je mnogo mrtvih i ranjenih. Ostavili smo ih ondje i bježali sve do večera, a čitav su taj kraj naši napustili već prije nas. Vidjeli smo samo opljačkanu komoru. Napokon stigosmo na kolodvor, gdje su nam već izdane nove zapovijedi da se ukrcamo u vlak i da pođemo natrag prema štabu, ali to nismo mogli izvršiti jer je čitav štab dan prije pao u zarobljeništvo, što smo saznali tek ujutro. Tako ostadosmo kao siročad, nitko nije htio ni da zna za nas pa su nas dodijelili 73. regimenti, da se s njom povlačimo, što smo uradili s najvećim veseljem, samo što smo prije toga morali marširati čitav dan dok smo konačno stigli do 73. regimente. Zatim smo...

Nitko ga više nije slušao jer su Švejk i Vaněk igrali marijaš s izvlačenjem, a kuhar okultist iz oficirske menaže nastavljao je s pisanjem opširnog pisma ženi, koja je za njegove odsutnosti počela izdavati nov teozofski časopis, dok je Baloun drijemao na klupi, tako da telefonistu Chodounskom nije preostalo drugo nego da ponavlja: „Da, nikad to neću zaboraviti. . “.

Ustade dakle i pođe da kibicira pri igranju marijaša.

- Da mi bar pripališ lulu - reče Švejk Chodounskomu prijateljski - kad si već došao da kibiciraš. Marijaš je važniji nego čitav rat i te vaše proklete pustolovine na srpskoj granici... Baš sam glupo odigrao, zaslužujem ćušku! Šta nisam još časak pričekao s tim kraljem, upravo sam sada dobio dečka. Baš sam vol!

Uto je kuhar okultist dovršio svoje pismo i čitao ga sam sebi očito zadovoljan kako ga je lijepo sastavio s obzirom na vojnu cenzuru.

„Draga ženo!

Kad primiš ove retke, ja ću već biti nekoliko dana u vlaku, jer putujemo na frontu. To me baš previše ne veseli, jer u vlaku ljenčarim i ne mogu biti koristan jer se u našoj oficirskoj kuhinji ne kuha, nego jelo dobivamo na željezničkim stanicama. Rado bih našoj gospodi oficirima na putu kroz Madžarsku skuhao segedinski gulaš, ali želja mi se nije ispunila. Možda ću imati prilike, kad stignemo u Galiciju, da im skuham šoule, pravi galicijski, gusku dinstanu u krupici ili riži. Vjeruj mi, draga Helena, da se zaista trudim kako bih našoj gospodi oficirima što više zasladio njihove brige i trud. Premješen sam iz pukovnije u maršbataljon, što mi je bila najvruća želja ne bih li kako, i skromnim sredstvima, uputio oficirsku poljsku kuhinju na fronti na najbolji kolosijek. Sjećaš se, draga Helena, kako si mi poželjela kad sam nastupao dužnost u pukovniji, da dobijem dobre starješine. Tvoja se želja ispunila, pa ne samo da se ne mogu ni najmanje potužiti, nego naprotiv, sva su gospoda oficiri naši pravi prijatelji i osobito se prema meni vladaju kao rođeni otac. Javit ću ti što prije broj naše ratne pošte...“

Ovo je pismo napisano ovako uslijed prilika koje su nastale kad je kuhar okultist izazvao gnjev pukovnika Schrödera, koji ga je dotad štitio, ali za kojega je opet na oproštajnoj večeri s oficirima maršbataljona, nesretnim slučajem, ponestalo rolanog telećeg bubrežnjaka, pa ga je pukovnik Schröder poslao u maršdkompaniju na frontu, a oficirska pukovnijska kuhinja povjerena nekom nesretnom učitelju iz Zavoda za slijepe na Klárovu.

Kuhar okultist preleti očima još jednom preko svoga pisma koje mu se činilo vrlo diplomatskim i koje ga treba zadržati bar malo dalje od ratišta, jer govorio tko što mu drago, ipak se i na fronti može zabušavati ako je čovjek u kuhinji.

On je doduše, dok je još bio u civilu urednik i vlasnik okulističkog časopisa za zagrobne nauke, napisao veliku raspravu o tome da se nitko ne treba bojati smrti, a i raspravu o seobi duša.

I on je dakle prišao k Švejku i Vaněku da im kibicira. Između obojice igrača nije u tom trenu bilo nikakve razlike u vojnom činu. Sad više nisu igrali udvoje, nego marijaš utroje s Chodounským.

Ordonans Švejk prostački je grdio računarskog narednika Vaněka:

- Ja vam se čudim da možete igrati tako blesavo. Ta vidite da on igra betel. Ja nemam bundeve, a vi ne okrećete osmicu i bacate kao najgluplje govedo žirovskog donjaka, pa će ta budala još i dobiti.
- Čudne mi galame zbog jednog izgubljenog betela - glasio je pristojni odgovor računarskog narednika - a vi sami igrate kao idiot. Ja treba da isišem iz prsta bundevsku osmicu, a uopće nemam nikakve bundeve, nego sam imao samo velike zelene i žirove, bitango jedna.
- Tada ste trebali sve nositi, pametnjakoviću - reče smiješeći se Švejk. - To vam je baš tako kao jednom kod Valša, dolje u restauraciji, kad je bio ondje neki nespretnjaković koji je mogao odnijeti sve redom, ali nije tako igrao, nego je uvijek najmanje karte odlagao u talon i svakoga pustio u betel. Ali kakve je imao karte! Od svih boja najviše. Kao što sada ne bi imao ništa od toga ako biste vi nosili sve redom, tako ni tada od njega, ni ja ni itko drugi koji smo bili ondje, nego bismo samo plaćali. I ja mu konačno rekoh: „Gospodine Herolde, budite tako ljubazni, igrajte skroz i ne pravite budalaštine!“ Ali on se na mene izderao, da može igrati što hoće, i neka držimo jezik za zubima, jer je on svršio sveučilište. Ali to ga je skupo stajalo. Gostioničar je bio naš znanac, konobarica je bila naša dobra prijateljica, pa smo policijskoj patroli objasnili da je sve u najboljem redu. Prvo, da je on postupao prostački kad je narušavao noćni mir dozivanjem patrole, pošto se negdje pred gostionicom poskliznuo na poledici i povezao se malo po nosu tako da mu je nos razbijen. Mi ga, rekosmo, nismo ni dirnuli kad je varao na marijašu, no kad smo ga raskrinkali, tada je on brzo istrčao da je pao na zemlju. Gostioničar i konobarica potvrdiše da smo se prema njemu zaista gentlemenski vladali. A nije on ništa drugo ni zaslužio. Sjedio je od sedam sati naveče do pola noći uz jedno pivo i čašu sode, a izigravao je bogzna kakvog gospodina, jer je bio sveučilišni profesor i u marijaš se razumio kao magare u kantar. A tko sada dijeli?
- Zaigrajmo kaufcvika - predloži kuhar okultist - dvadeset i dva!
- Radije nam pričajte - reče računarski narednik - o seljenju duša, kao što ste to objašnjavali gospođici u kantini kad ste ono razbili nos.
- I ja sam već slušao o toj seobi duša - javi se Švejk. - Ja sam također jednom prije više godina odlučio da ću se, kao što se kaže, sam izobražavati da ne zaostanem, pa sam otišao u čitaonicu Obrtničke zajednice u Pragu, ali jer sam imao poderano odijelo, pa su mi svijetlile

rupe na turu, nisam se mogao izobražavati jer me nisu pustili unutra, nego su me izveli napolje, jer su mislili da sam došao krasti kabanice. Tada sam obukao svečano odijelo i otišao sam jednom u muzejsku knjižnicu i posudio ondje sa svojim drugom neku knjigu o seobi duša, pa sam u njoj pročitao da se jedan indijski car poslije smrti pretvorio u svinju, a kad su tu svinju zaklali, da se pretvorio u majmuna, a od majmuna je postao jazavac i od jazavca ministar. Poslije sam se u vojsci uvjerio da ima u tome nešto istine, jer su svi oni koji su imali kakvu zvjezdicu, nazivali vojnike ili morskim svinjama ili uopće kakvim životinjskim imenom, pa se po tome moglo zaključiti da su pred tisuću godina ti prosti vojnici bili nekakvi slavni vojskovođe. Ali kad je rat, tada je to seljenje duša vrlo velika glupost. Đavo bi ga znao, koliko se puta mora čovjek pretvoriti da bi postao, recimo telefonist, kuhar ili infanterist, pa ga onda odjednom raznese granata, te njegova duša uđe u kakva konja kod artiljerije, pa opet udari granata u čitavu bateriju kad se ona penje na neku kotu, te opet ubije toga konja u kojega se onaj pokojnik utjelovio, pa se odmah njegova duša preseli u neku kravu u komori, a od te krave onda naprave gulaš za vojnike, te se iz krave odmah preseli recimo u telefonista, a iz telefonista...
- Čudim se - reče telefonist Chodounský, očito uvrijeđen - zašto baš ja moram biti nišan za glupe dosjetke.

- Čujte, zar nije onaj Chodounský koji ima privatni detektivski zavod s

onim okom što naliči na sveto trojstvo, vaš rođak? - upita Švejk bezazleno. - Ja vrlo volim privatne detektive. I ja sam služio pred nekoliko godina u vojsci s jednim privatnim detektivom, nekim Stendlerom. On je imao tako uglatu glavu da mu je naš narednik uvijek govorio da je već u dvadesetoj godina službe vidio mnogo vojničkih uglatih glava, ali tako uglate glave nije mogao ni da zamisli". Čujte, Stendlere", govorio mu je uvijek, „da ove godine nisu manevri, tada vaša uglata glava ne bi pristajala u vojsku, ali ovako će se bar prema vašoj glavurdi artiljerija vježbati u gađanju, kada dođemo u kraj u kojem neće biti nikakve bolje tačke za orijentaciju". On mu se napio krvi. Kadšto bi ga na maršu poslao kakvih pet stotina koraka naprijed pa bi onda zapovjedio: „Direktion, uglata glava!"[183] Uopće je gospodina Stendlera, i kao privatnog detektiva, pratila prilična nesreća. Često nam je u kantini pričao kako je doživljavao mnoge neprilike. On bi, na primjer, dobio zadatak da istraži da li se žena nekoga klijenta koji je došao k njima sav izvan sebe, da li se ona spanđala s kime, pa ako se već spanđala, s kim se je spanđala, gdje i kako se spanđala. I opet obratno. Neka bi ljubomorna žena htjela da istraži s kojom se to ženom njezin muž vucara, da bi mu mogla kod kuće praviti još veće scene. Stendler je bio obrazovan čovjek, govorio je samo odabranim riječima o povredi bračne vjernosti i uvijek je gotovo plakao kad nam je pričao kako bi svi htjeli da zateknu nju ili njega in flagranti. Drugi bi se možda radovao kad bi našao takav par in flagranti, pa bi izbuljio oči od radoznalosti, ali gospodin Stendler, kako nam je pričao, bio je od toga sav izvan sebe. Govorio nam je vrlo inteligentno, da nije više mogao ni gledati tu razvratnost i razuzdanost. Nama su toliko puta curile sline iz usta, baš kao i psu kad mimo njega nose kuhanu šunku, dok nam je on pričao o svim onim raznim pozicijama u kojima je nalazio takve parove. Kad smo bili u pritvoru, uvijek je pričanje popraćao crtanjem". Ovako sam", govorio je, „vidio tu i tu gospođu s tim i tim gospodinom..." I adrese nam je govorio. A bio je tako tužan!

„A koliko sam ćušaka dobio", govorio bi nam uvijek, „i od jedne i od druge strane. Ali to me nije toliko ljutilo kao to da sam se davao podmićivati. A jedan takav slučaj podmićivanja neću nikada zaboraviti. Bili su goli, i on i ona. Zatekao sam ih u hotelu, nisu se ni zakračunali, budale! Nisu ni stali na divan jer su oboje bili debeli, pa su se mazili na ćilimu, kao mačići. A

čilim je bio sav izgažen i zaprašen i pun čikova od cigareta. Kad sam dakle ušao u sobu, oboje skočiše na noge, on je stajao nasuprot mene držeći ruku kao smokvin list. No ona mi je okrenula leđa, pa sam vidio kako joj je na koži otisnut čitav uzorak čilima, a na hrptenjači prilijepljen opušak cigarete". Oprostite", rekoh, „gospodine Zemek, ja sam privatni detektiv Stendler, iz zavoda Chodounskoga, pa mi je službena dužnost da vas nađem in flagranti, na osnovu zahtjeva vaše gospođe supruge. Ova dama, s kojom ovdje održavate nedozvoljene odnose, jest gospođa Grotová. " Nikad u životu nisam vidio tako mirnog građanina". Dopustite" rekao je kao da se to samo po sebi razumije, „ja ću se obući. Kriva je jedino moja supruga koja me neopravdanom ljubomorom nagoni na nedopuštene odnose i pod utjecajem puke sumnje vrijeđa svoga muža prijekorima i mrskom nepovjerljivošću. No ako nema nikakve sumnje da se sramota ne da više prikriti... Gdje su mi gaće?" zapita pri tom mimo. "Na krevetu!" I dok je navlačio na se gaće, pričao mi je dalje: „Ako se sramota ne da prikriti, tada dolazi na red: razvod braka. Ali time se mrlja sramote neće zatajiti. Uopće, razvod braka je vrlo ozbiljna stvar" govorio je on dalje i oblačio se, „najbolje je kad se supruga naoruža strpljivošću i ne daje povoda za javnu sablazan. Uostalom radite što hoćete, ja ću vas ostaviti ovdje s milostivom gospođom nasamo." Gospođa se Grotová uvukla dakle u krevet, a gospodin Zemek pružio mi ruku i izišao.
Ja se više dobro i ne sjećam kako nam je to dalje pričao gospodin Stendler i što je sve poslije toga govorio, jer on je vrlo inteligentno razgovarao s tom gospođom u krevetu, da naime brak nije ustanovljen zato da svakog zaista i usreći, nego da je svakome dužnost da obuzda svoju požudu i da svoju tjelesnost pročisti i oduhovi". I pri tom sam se", pričao je gospodin Stendler, „počeo polagano svlačiti, pa kad sam se već svukao i sav pomamio i podivljao kao jelen u doba parenja, uniđe u sobu moj dobri znanac Stach, također privatni detektiv, iz zavoda našeg konkurenta gospodina Sterna, u kojem je zatražio pomoć gospodin Grot radi svoje žene koja navodno ima ljubavnika", pa odmah reče: „Aha, gospodin Stendler in flagranti s gospođom Grotovom, čestitam!" I zatvori tiho vrata i otiđe". Sad je već svejedno" reče gospođa Grotová „ne morate se tako brzo oblačiti, imate kraj mene dosta mjesta" - „Meni se, milostiva gospođo, baš i radi o mjestu", rekoh i više nisam ni znao što govorim, samo se sjećam da sam govorio nešto o tome da i odgoj djece stradava

ako vladaju razmirice između muža i žene.
Zatim nam je još pričao kako se brzo oblačio i kako je odjurio odatle i odlučio da će to odmah ispričati svome šefu gospodinu Chodounskom, ali jer je svratio u gostionicu da se za to okrijepi, stigao je prekasno, kao onaj koji dođe s križem poslije pogreba. Tamo je već prije njega stigao onaj Stach po nalogu šefa gospodina Sterna da zada udarac gospodinu Chodounskome, kakve li to ima namještenike u svojem privatnom detektivskom zavodu. A Chodounský se nije sjetio ništa bolje nego da pošalje brzo po suprugu gospodina Stendlera, da to ona sama s njim uredi, kako to da ga detektivi konkurentskog zavoda mogu da zateknu in flagranti kad ga šef pošalje nekamo po službenoj dužnosti". Od tog vremena", govorio je uvijek gospodin Stendler kad se o tom povela riječ, „imam još uglatiju glavu".
- Hoćemo li dakle zaigrati: pet - deset?
I zaigraše.
Vlak je stao na mošonskom kolodvoru. Bilo je već veče, pa nisu nikoga puštali iz vagona.
Kad krenuše, začu se iz jednog vagona neki jaki glas koji kao da je želio zaglušiti tutnjavu vlaka. To je neki vojnik iz Kašperskih brda, u pobožnjem večernjem raspoloženju, strašnom dernjavom opijevao tihu noć koja se spuštala nad madžarske ravnice:

Gute nacht! Gute nacht!
Allen Müden sei's gebracht!
Neig der Tag stille zur Ende,
Ruhen alle fleiss'gen Hände,
Bis der Morgen ist erwacht.
Gute nacht! Gute nacht![184]

- Halt Maul, du Elender![185] - prekide netko sentimentalnog pjevača, koji umuknu.
Odvukli su ga s prozora.
Ali marljive ruke nisu počivale sve do jutra. Kao i svagdje u vlaku pri svjetlosti svijeća, tako su i ovdje pri svjetlosti male, petrolejske svjetiljke, obješene na zidu, igrali i dalje karte, a Švejk bi uvijek govorio kad god bi tko propao pri uzimanju, da je kartanje s izmjenjivanjem karata

najpravednije, jer svatko može izmijeniti toliko karata koliko hoće.
- Pri kaufcviku - tvrdio je Švejk - mora se zamjenjivati samo as i sedmica, no onda se možeš predati. Ostale karte ne moraš zamjenjivati. Ako ih ipak mijenjaš, to je na tvoj rizik.
- Da igramo za piće! - predloži uz opće odobravanje Vaněk.
- Crvena sedmica - najavi Švejk uzimajući karte. - Svaki neka uloži po pet novčića, a daje se po četiri. Nastojte da nešto priberemo!
I na svima licima vidjelo se takvo zadovoljstvo kao da rata uopće i nema i kao da se oni i ne nalaze u vlaku koji ih vozi na položaje u velike krvave bitke i klanja, nego u kakvoj praškoj kavani za kartaškim stolom.
- Nisam se nadao - reče Švejk poslije jedne partije - da sam pošao na ništa i promijenio sve četiri karte, da ću izvući macana (asa). Što vi navaljujete na mene s kraljem? Tući ću vam kralja smjesta!
I dok su ovdje tukli kralja macanom, daleko na fronti kraljevi su se međusobno tukli s pomoću svojih podanika.

* * *

U štabnom vagonu, gdje su sjedili oficiri pohodnog bataljona, vladala je u početku vožnje čudna tišina. Većina se oficira zadubila u malu knjižicu u platnenom uvezu s naslovom: „Die Sunden der Vater. Novelle von Ludwig Ganghofer“[186], i svi su čitali tekst na 161. strani. Kapetan Ságner, zapovjednik bataljona, stajao je kraj prozora i držao u ruci isto takvu knjigu, koja je isto tako bila otvorena na 161. strani.
Gledao je kraj kojim su se vozili, i razmišljao kako bi im zapravo što shvatljivije objasnio što da rade s tom knjigom. Bilo je to zapravo strogo povjerljivo.
Oficiri su međutim razmišljali o tome da je pukovnik Schröder potpuno poludio. On je doduše već odavno bio šašav, ali ipak se nije moglo očekivati da će ga ludilo spo- pasti tako naglo. Prije odlaska vlaka pozvao ih je na posljednje vijećanje, na kojem im je saopćio da svakom od njih pripada po jedan primjerak knjige „Die Sunden der Vater“ od Ludwiga Ganghofera. Knjige je dao odnijeti u bataljonsku kancelariju.
- Gospodo - rekao je sa strahovito tajanstvenim izražajem - ne zaboravite nikad 161. stranu!
Premda su se zadubili u tu stranu, ipak nisu mogli ništa razabrati. Na toj se strani priča da je neka Marta prišla pisaćem stolu i izvukla odande nekakvu glumačku ulogu i glasno razmišljala, tako da publika mora

suosjećati s junakom uloge. Zatim se još na toj strani pojavljuje i neki Albert koji se neprestano trudi da govori šaljivo, ali kad se to tako istrgne iz nepoznate radnje koja se prije toga dogodila, tada to izgleda takva blezgarija da je natporučnik Lukáš od bijesa pregrizao cigaretnik.
- Stari je poludio - mislili su svi - on je svoje završio. Sad će ga premjestiti u ministarstvo vojske.
Kapetan Ságner ode od prozora pošto je u glavi sve dobro iskombinirao. Nije baš imao osobitog pedagoškog talenta, pa je zato dosta dugo trajalo dok je u glavi sastavio čitav plan predavanja o značenju sto šezdeset prve strane.
Prije predavanja oslovio ih je riječima „Meine Herren“[187], kao što je činio i stari pukovnik, premda ih je prije ulaska u vlak oslovio riječju „Kamaraden“[188].
- „Also, meine Herren[189]... “ I poče im pričati kako je sinoć dobio od pukovnika instrukcije u vezi sa 161. stranom romana „Die Sünden der Vater“ od Ludwiga Ganghofera.
- Also, meine Herren - nastavljaše svečano - iznosim vam strogo povjerljive informacije u vezi s novim sistemom šifriranja brzojava na fronti.
Kadet Biegler izvuče bilježnicu i olovku i reče neobično revnim tonom:
- Spreman sam, gospodine kapetane!
Svi pogledaše toga glupana čija je revnost u školi jednogodišnjih dobrovoljaca graničila s blesavošću. Prijavio se dobrovoljno u vojsku pa je odmah prvom prilikom tumačio zapovjedniku škole jednogodišnjih dobrovoljaca, kad se ovaj upoznavao s domaćim prilikama pojedinih učenika, da su se njegovi preci prvobitno potpisivali: Bügler von Leuthold i da su u grbu imali rodino krilo s ribljim repom.
Od toga su ga vremena prozvali po grbu njegovih predaka, pa je „Rodino krilo s ribljim repom“ bilo nemilosrdno progonjeno i postalo odjednom nesimpatično, jer nikako nije bilo u skladu s čestitom krznarijom njegova oca koji je prodavao zečja i kunićeva krzna, premda se taj romantični zanesenjak pošteno trudio da svlada čitavu vojničku nauku, pa se istakao marljivošću i znanjem ne samo svega onoga što im se u školi predavalo, nego je i sam sve više i više natrpavao glavu studijem spisa o vojnom umijeću i povijesti ratovanja. Uvijek je o tom započinjao razgovor, dok god ne bi bio odbijen i poklopljen. U oficirskim krugovima smatrao je

sama sebe ravnim s višim oficirima.

- Sie, Kadett[190] - reče kapetan Ságner - dok vam ne dopustim da govorite, šutite, jer vas nitko nije ništa pitao. Uostalom vi ste vraški dosjetljiv vojnik. Ja vam ovdje izlažem strogo povjerljive informacije, a vi ih zapisujete u svoj zapisnik. Ako izgubite taj notes, čeka vas ratni sud!

Kadet Biegler je imao i tu lošu naviku da je uvijek nastojao svakoga uvjeriti nekakvim isprikama da je dobro mislio.

- Pokorno javljam, gospodine kapetane - odgovorio je on na kapetanov prigovor - ako možda i izgubim zapisnik, nitko neće odgonetnuti što sam napisao, jer ja stenografiram, a moje kratice ne može nitko pročitati. Služim se engleskim stenografskim sistemom.

Svi ga pogledaše prezirno, a kapetan Ságner odmahnu rukom i nastavi predavanje.

- Spomenuo sam već novi način šifriranja telegrama na fronti, pa ako vam je možda nerazumljivo zašto vam je preporučena 161. strana u knjizi Ludwiga Ganghofera „Die Sünden der Vater“, to je zbog toga, gospodo, što je u njoj ključ za novu metodu šifriranja, propisanu na osnovu nove naredbe armijskog štaba kojemu smo dodijeljeni. Kao što vam je poznato, ima mnogo metoda za šifriranje važnih ratnih izvještaja. Najnovija metoda, koju mi upotrebljavamo, jest dopunska metoda brojeva. A tako onda i otpadaju one šifre koje vam je prošli tjedan preporučio štab divizije, kao i upute za njihovo dešifriranje.

- Erzherzogs Albrechtssystem - progunđa za sebe revni kadet Biegler - 8992 = R, preuzet iz Gronfeldove metode.

- Ovaj novi sistem je vrlo jednostavan - odjekivao je kroz vagon kapetanov glas. - Lično sam od gospodina pukovnika dobio drugu knjigu i informacije. Ako na primjer dobijemo zapovijed: „Auf der Kote 228. Maschinengewehrfeuer linksrichten“[191], primit ćemo gospodo ovaj telegram: „Sache - mit - uns - dass - wir - aufsehen - in - die - versprachen - die - Martha - dich - das - angstlich - dann - wir - Martha - wir - den - wir - Dank - wohl - Regiekollegium - Ende - wir - versprachen - wir - gebessert - versprachen - wirklich - denke - Idee - ganz - herrscht - Stimme - letzten. “[192] Dakle vrlo jednostavno bez svih suvišnih kombinacija. Od štaba telefonom na bataljon, bataljon telefonom na kompaniju. Kada dakle zapovjednik dobije ovaj šifrirani telegram, on će ga dešifrirati na slijedeći način. Uzet će lijepo „Die Sünden der Vater“,

otvorit će knjigu na str. 161. i počet će odozgo tražiti na suprotnoj 160. strani riječ „Sache“. Molim, gospodo! Najprije se riječ „Sache“ na 160. strani nalazi u rečeničnom redoslijedu kao 52. riječ, što znači da na suprotnoj 161. strani valja potražiti pedeset drugo slovo odozgo. Pogledajte, to je slovo „A“! Dalja je riječ u telegramu „mit“. To je sedma riječ na 160. strani u redoslijedu rečenica, što odgovora sedmom slovu na 161. strani, dakle slovu „u“. Zatim dolazi riječ „uns“, tj. , molim vas, pratite me pažljivo, 88. riječ, što odgovara 88. slovu na suprotnoj 161. strani, a to je slovo „f“. Tako smo već dešifrirali „Auf“. I tako nastavljamo dalje dok ne dešifriramo zapovijed: „Na 228. koti neprijateljsku vatru valja usmjeriti nalijevo. “ Vrlo oštroumno, gospodo, jednostavno, a ipak nije to moguće dešifrirati bez ključa: „161. strana, Ludwig Ganghofer: Die Sünden der Vater. “
Svi su šutke promatrali te nesretne strane i nekako se duboko zamislili. Časak je vladala tišina, ali onda odjednom viknu zabrinuto kadet Biegler:
- Herr Hauptmann, ich melde gehorsam: Jesus Maria, es stimmt nicht![193]
A zaista je to bilo vrlo zagonetno.
Mogli su se oni naprezati koliko mu drago, ali nitko osim kapetana Ságnera nije mogao naći na 160. strani one riječi i na suprotnoj 161. strani ona slova koja su odgovarala tim riječima, u čemu je zapravo i bio ključ šifre.
- Meine Herren - promuca kapetan Ságner kad se uvjerio da očajnički usklik kadeta Bieglera odgovara stvarnosti - Šta se to dogodilo? U mojem Ganghoferu „Die Sünden der Vater“ sve se to nalazi, a u vašem ne?
- Dopustite, gospodine kapetane - javi se opet kadet Biegler. - Dopustite da upozorim da roman Ludwiga Ganghofera ima dva dijela. Izvolite se, molim uvjeriti, na prvoj naslovnoj strani: „Roman in zwei Bänden. “[194]
Mi imamo prvi dio, a vi imate drugi dio - nastavljao je temeljito kadet Biegler - pa je stoga bjelodano da naša 160. i 161. strana ne odgovora vašoj. Kod nas je sasvim nešto drugo. Prva riječ dešifriranog telegrama kod vas treba da glasi „Auf“, a nama je izašlo „Heu“![195]
Sada je bilo svima potpuno jasno da Biegler ipak nije potpuna budala.
- Ja imam drugi dio iz štaba brigade - reče kapetan Ságner - i svakako je ovdje posrijedi zabuna. Gospodin pukovnik je za vas naručio prvi dio. A prema svemu sudeći - nastavi kapetan, kao da je to jasno i tačno i kao da je to znao već davno prije nego je započeo svoje predavanje o vrlo

jednostavnom načinu šifriranja - sve su to pomiješali u štabu brigade. Nisu javili pukovniji da se radi o drugom dijelu, pa je to stoga tako ispalo.
Kadet Biegler pogleda međutim pobjedonosno sve oficire, a poručnik Dub prišapnu natporučniku Lukášu da je „Rodino krilo s ribljim repom“ propisno udesilo kapetana Ságnera.
- Čudnovat slučaj, gospodo - javi se opet kapetan Ságner kao da bi htio zapodjeti razgovor, jer je ta tišina bila vrlo mučna. - U brigadnoj kancelariji sjede ograničeni ljudi.
- Dopustite da istaknem - nastavi neumorni kadet Biegler koji se opet htio pohvaliti svojom pameti - da takve stvari povjerljive, čak strogo povjerljive prirode, nisu ni smjele ići od divizije preko brigadne kancelarije. Predmet koji se tiče najpovjerljivijih poslova armijskog zbora, mogao bi se dostaviti strogo povjerljivom okružnicom samo zapovjednicima divizijskih, brigadnih i pukovnijskih jedinica. Poznati su mi sistemi šifara koji su se upotrebljavali u sardinskom i sa vojskom ratu, u englesko-francuskim borbama za Sevastopolj, u bokserskom ustanku u Kini i u posljednjem rusko-japanskom ratu. Ti su se sistemi predavali...
- Nas to baš ništa ne zanima, kadete Bieglere - reče kapetan Ságner s izrazom prezira i negodovanja - sigurno je da je sistem o kome je bila riječ i koji sam vam objašnjavao, ne samo jedan od najboljih, nego možemo reći i nedostiživ. Svi protivšpijunski odjeli neprijateljskih nam štabova sada su onemogućeni. Da se i rastrgnu od muke, neće moći pročitati naše šifre. To je nešto posve novo. Ove šifre nemaju uzora u prošlosti.
Ali revni kadet Biegler značajno se nakašlja.
- Dopustite mi, gospodine kapetane - reče on - da vas upozorim na Kerickhoffovu knjigu o vojnom šifriranju. Tu knjigu može svatko nabaviti u izdavačkom zavodu „Vojnog naučnog leksikona“. U njoj je, gospodine kapetane, potanko opisana metoda o kojoj ste nam pričali. Pronašao ju je pukovnik Kircher koji je služio u saskoj vojsci za Napoleona 1. To je Kircherovo šifriranje riječima, gospodine kapetane. Svaku riječ telegrama dešifrira se s pomoću ključa na suprotnoj strani. Tu je metodu usavršio natporučnik Fleissner u knjizi: „Handbuch der militarischen Kryptographie“[196] koju može svatko kupiti u izdanju „Vojne akademije u Bečkom Novom Mjestu“. Molim, gospodine kapetane! - I

kadet Biegler posegnu rukom u svoj kovčežić i izvuče knjigu o kojoj je govorio, pa nastavi:
- Fleissner navodi isti primjer, molim, izvolite se svi uvjeriti. Isti primjer, koji smo maločas čuli:
Telegram: Auf der Kote 228. Maschinengewehrfeuer linksrichten.
Ključ Ludvig Ganghofer: Die Sünden der Vater. Zweiter Band.

- I pogledajte, molim, dalje: „Šifra: Sache mit uns das wir aufsehen in die versprachen die Martha... itd. “. Baš kao što smo malo prije čuli.
Protiv toga nije se moglo ništa prigovoriti. To balavo „Rodino krilo s ribljim repom“ imalo je pravo.
U štabu armije očito je neki od gospode generala olakšao svoj posao. Otkrio je Fleissnerovu knjigu o vojnom šifriranju i stvar je bila svršena.
Kroz čitavo to vrijeme moglo se vidjeti kako natporučnik Lukáš potiskuje neko čudno duševno uzbuđenje. Griskao je gornju usnu, htio je nešto reći, ali je na kraju počeo govoriti o nečem drugom, nego što je u prvi mah mislio.
- Ne smije se to uzimati tako tragično - reče s nekim čudnovatim skanjivanjem. - Za našeg boravka u logoru u Brucku na Leithi promijenilo se već nekoliko sistema šifriranja brzojava. A dok stignemo na frontu, pojavit će se opet novi sistemi, no ja mislim da na fronti nećemo imati vremena za odgonetavanje takvih kriptograma. Dok bi tko od nas dešifrirao takav šifrirani tekst, stradala bi nam već i kompanija i

bataljon i brigada. To nema praktičnog značenja.
Kapetan Ságner vrlo nerado kimnu glavom.
- U praksi - reče on - bar što se tiče mojih iskustava sa srpskog ratišta, nitko nije imao vremena za dešifriranje. Ne velim da šifra ne bi imala značenje pri duljem boravku u rovovima, kad se ukopamo i čekamo. Ali da se šifre mijenjaju, i to je istina.
Kapetan Ságner je uzmicao na čitavoj liniji.
- Velik dio krivnje za to što se danas naši štabovi na fronti sve manje služe šiframa, leži u tome što naši poljski telefoni nisu tačni i ne reproduciraju jasno pojedine slogove, naročito pri topovskoj paljbi. Naprosto se ništa ne čuje pa se stvara samo izlišni kaos. - I načas umuknu.
- A zbrka je na fronti najgore što možete zamisliti, gospodo - doda još proročki i zamuknu.
- Za koji čas - reče gledajući kroz prozor - eto nas u Rabu. Meine Herren, vojnici će ovdje dobiti po petnaest deka madžarske salame. Pola sata odmora!
I pogleda maršrutu pa nastavi:
- Polazimo u četiri sata i dvanaest minuta. U tri i pedeset osam svi moraju biti u vagonima. Izlazi se redom po četama. Najprije jedanaesta itd. Zugsweise Direktion Verpflegsmagazin No. 6. [197] Nadzor pri izdavanju: kadet Biegler.
Svi pogledaše kadeta Bieglera, a u očima im se čitalo: „Bit će rata, golobradi momče!"
Ali revni kadet Biegler izvuče iz ručnog kovčežića arak papira i ravnalo, nacrta na arku linije, razdijeli ga na pohodne čete i upita zapovjednike pojedinih četa za brojno stanje momčadi, no nijedan to od njih nije znao napamet, nego su dali Biegleru podatke po nejasnim bilješkama u svojim notesima.
A kapetan Ságner poče od očaja čitati nesretnu knjigu „Grijesi otaca", pa kad je vlak stao na kolodvoru u Rabu, zaklopi knjigu i primijeti:
- Taj Ludwig Ganghofer i ne piše loše.
Natporučnik Lukáš prvi skoči iz štabnog vagona i pođe prema vagonu u kojem se nalazio Švejk.

* * *

Švejk i drugovi već se odavno prestadoše kartati, a momak natporučnika

Lukáša, Baloun, osjećaše već takav glad da se počeo buniti protiv vojnih starješina i pričati da on vrlo dobro zna kako se gospoda oficiri časte. Gore je sada nego u doba kmetstva. Prije, veli on, nije bilo tako u vojsci. Kao što priča kod kuće njegov djed pravoužitnik, oficiri su u ratu šezdeset i šeste dijelili s vojnicima i kokoši i kruh. Njegovu kukanju nije bilo ni kraja ni konca, tako da je konačno Švejk odlučio da pohvali vojničke prilike u sadašnjem ratu.
- Taj je tvoj djed prilično mlad - reče prijazno kad su stigli u Rab - kad se on sjeća samo rata šezdeset i šeste godine. Ja poznajem nekog Ronovskoga, a taj je imao djeda koji je bio u Italiji, još u vrijeme kmetstva, pa je ondje odslužio svojih dvanaest godina i vratio se kući kao kapral. A kako nije imao nikakva zaposlenja, tada je toga djeda uzeo k sebi u službu njegov otac. I pošli su oni jednom na tlaku da voze klade, a jedna takva klada, kao što nam je pričao taj djed koji je služio kod svoga oca, bila je kao deblo, pa je nisu mogli ni pomaknuti. I djedo reče: „Ostavimo mi tu kladetinu, tko će se s njom mučiti!“ A lugar, koji je to čuo, poče vikati i podiže palicu da mora natovariti na kola i tu kladu. A djedo toga našega Ronovskoga nije mu rekao ništa drugo nego samo to: „E moj mladiću, ja sam stari isluženi vojnik“ A za nedjelju dana dobi on poziv pa je i opet morao u vojsku u Italiju, gdje je ostao deset godina i pisao odande kući da će onog lugara, kad se vrati, mlatnuti sjekirom po glavi. I sreća njegova što je taj lugar prije toga umro.
Uto se na vratima vagona pojavi natporučnik Lukáš.
- Švejku, dođite, amo - reče on. - Ostavite ta vaša glupa tumačenja i radije dođite nešto objasniti!
- Odmah, pokorno javljam, gospodine natporučniče!
Natporučnik Lukáš odvede Švejka, a pogled kojim ga je pratio, bio je vrlo sumnjičav.

Natporučnik Lukáš je za vrijeme čitavog predavanja kapetana Ságnera, koje je svršilo onakvim fijaskom, razvio u sebi neku detektivsku sposobnost za koju nije trebalo mnogo naročitih kombinacija, jer je Švejk dan prije njihova odlaska raportirao natporučniku Lukášu:
- Gospodine natporučniče, u bataljonu se nalaze neke knjige za gospodu oficire. Donio sam ih iz pukovnijske kancelarije.
Stoga, čim su prešli druge tračnice, natporučnik Lukáš izravno upita, pošto su zašli iza neke ugašene lokomotive koja je već nedjelju dana čekala nekakav vlak s municijom:
- Švejku, što je ono bilo onda s onim knjigama?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da je to vrlo duga priča, a vi se uvijek uzrujavate kad vam što potanko pričam. Tako je bilo i onda kad ste me htjeli ispljuskati što ste rastrgali onaj dopis o ratnom zajmu, a ja sam vam pričao da sam čitao nekoć u nekoj knjizi da su ljudi prije, kad je bio rat, morati plaćati porez po broju prozora, za svaki prozor dvadeseticu, a isto toliko i od svake guske...
- Ovako ne bismo nikad svršili, Švejku - reče natporučnik Lukáš nastavljajući preslušavanje, pri čemu je odlučio da strogo povjerljive stvari ostanu naravno potpuno skrivene, da ih taj klipan Švejk i opet ne zloupotrijebi.
- Poznajete li Ganghofera?
- A što je on? - upita Švejk radoznalo.
- Njemački književnik, klipane glupi - odgovori natporučnika Lukáš.

- Časti mi moje, gospodine natporučniče - reče Švejk s mučeničkim izrazom na licu - ja lično ne poznajem nijednog njemačkog književnika. Ja sam lično poznavao samo jednog češkog književnika, nekog Ladislava Hájeka iz Domažlica. On je bio urednik „Životinjskog svijeta" i ja sam mu jednom prodao nekog šarova kao čistokrvnog špica. Bio je to vrlo veseo i dobar gospodin. Zalazio je u jednu krčmu i ondje uvijek čitao svoje pripovijetke, koje su bile tako tužne da su se svi cerekali, a on je poslije toga plakao i plaćao za sve goste u krčmi, pa smo mu morali pjevati:

Domažlička vrata
lijepo naslikana.
Tko ih je slikao.
Djevojke je milovao.
Sad ga ovdje više nije,
Crna zemlja već ga krije...

- Ta niste, Švejku, u kazalištu; derete se kao operni pjevač - uplašeno reče natporučnik Lukáš kad je Švejk zapjevao posljednju rečenicu: „Sad ga ovdje više nije, crna zemlja već ga krije" - Nisam vas to pitao. Htio sam samo znati da li ste primijetili da su one knjige, koje ste sada sami spomenuli, bile od Ganghofera, što je dakle s tim knjigama? - planu ljutito.
- S onima što sam ih odnio iz pukovnijske kancelarije na bataljon? - upita Švejk. - Zaista ih je napisao taj književnik, za koga ste me pitali da li ga poznajem, gospodine natporučniče. Ja sam dobio telefonogram iz same pukovnijske kancelarije. Oni su naime htjeli poslati te knjige u bataljonsku kancelariju, ali nikoga nije ondje bilo, pa ni dežurnoga, jer su morali biti u kantini kad se već putuje na frontu, jer nitko ne zna da li će još ikada sjediti u kantini. Oni su dakle bili u kantini, gospodine natporučniče, bili su i pili pa telefonom nisu mogli nikoga dozvati iz pukovnijske kancelarije, a isto je tako bilo i u drugim marškompanijama, ali jer ste vi meni naložili da budem kao ordonans uz telefon, sve dok nam ne dodijele telefonista Chodounskoga, ja sam sjedio za telefonom i čekao dok nije i na mene došao red. Iz pukovnijske su kancelarije grdili da nigdje ne mogu nikoga dozvati, a imaju telefonogram da kancelarija maršbataljona treba da podigne u pukovnijskoj kancelariji nekakve

knjige za gospodu oficire čitavog maršbataljona. Budući da znam, gospodine natporučniče, da se u vojsci mora raditi brzo, telefonirao sam u pukovnijsku kancelariju da ću sam podignuti te knjige i odnijeti ih u bataljonsku kancelariju. Ondje su me tako natovarili tim knjigama da sam ih s mukom dovukao u kancelariju naše kompanije, gdje sam ih i sam malo pregledao. Pri tom sam odmah pomislio svoje. Pukovnijski računarski narednik u pukovnijskoj kancelariji rekao mi je naime da u bataljonu već znaju prema pukovnijskom telefonogramu što treba da izaberu od tih knjiga, koji dio. Te su naime knjige bile u dva dijela. Prvi dio u posebnoj knjizi, drugi u posebnoj. Nikada se u životu nisam tako nasmijao, jer sam u životu pročitao već mnogo knjiga, ali nikada nisam započinjao čitanje od drugog dijela. A on mi je ondje još jednom rekao: „Ovdje vam je prvi dio, a ovdje drugi dio. Koji će dio čitati gospoda oficiri, to oni već znaju." I tada sam pomislio da su svi oni pijani, jer kad se knjiga treba da čita od početka, pa i onaj roman koji sam donio, oni „Sunden der Vater", jer i ja znam njemački, da valja početi s prvim dijelom, jer mi nismo Židovi i ne čitamo odostrag. Stoga sam, gospodine natporučniče, pitao telefonom i vas kad ste se vratili iz kasina i kad sam vam raportirao o tim knjigama, da li nije možda u vojsci obrnuto i ne čitaju li se možda knjige obrnutim redom, to jest najprije drugi, a tek onda prvi dio. A vi ste mi rekli da sam pijano goveče kad ne znam i to da u očenašu najprije dolazi „Oče naš", a tek onda „amen".
- Je li vam slabo, gospodine natporučniče? - upita brižljivo Švejk kad se blijedi natporučnik uhvatio za stepenice vodenog rezervoara ugašene lokomotive.
Na njegovu blijedom licu nije se vidio nikakav izraz srdžbe. Lice mu je odavalo očajnički beznadan izražaj.
- Dalje, samo dalje, Švejku, sad je već svejedno, sad je već dobro...
- I kao što rekoh - zvučao je na napuštenom kolosijeku Švejkov meki glas - i ja sam isto tako mislio. Jednom sam kupio neki krvavi roman o Boži Šavanju iz Bakonjske šume, pa kako mu je falio prvi dio, ja sam morao nagađati kakav li je bio početak, jer se ni u takvom hajdučkom romanu ne možete snaći bez prvog dijela. Stoga mi je bilo potpuno jasno da bi bilo zapravo uzaludno kad bi gospoda oficiri počeli čitati najprije drugi dio, a zatim prvi, i da bi izgledalo glupo kad bih bataljonskoj kancelariji poručio ono što su mi rekli u pukovnijskoj kancelariji, da gospoda već znaju koji

dio treba da čitaju. Uopće sve s tim knjigama, gospodine natporučniče, učinilo mi se strahovito neobično i zagonetno. Ja sam znao da gospoda oficiri uopće malo čitaju, a kad je ratni metež...
- Zadržite vi te budalaštine za sebe, Švejku! - zajeca natporučnik Lukáš.
- Ta ja sam vas, gospodine natporučniče, odmah pitao telefonom i to želite li odjednom obadva dijela, a vi ste mi rekli, baš kao i sada, da zadržim te budalaštine za sebe, a ne da se još natežete s nekim knjigama. I tada pomislih, kad je to vaše mišljenje, da tako gledaju na to i ostala gospoda. Pitao sam to i našega Vaněka, jer on već ima iskustva s fronte. On mi je rekao da je isprva svaki od gospode oficira mislio da je čitav rat samo neka sprdačina, pa su ponijeli na frontu čitavu biblioteku kao da idu na ljetovanje. Dobivali su čak od nadvojvotkinja kao ratni dar čitava sabrana djela raznih pjesnika, tako da su se oficirski momci grbili pod tim teretom i proklinjali dan svoga rođenja. Rekao mi je Vaněk da te knjige nisu bile ni za kakvu upotrebu što se tiče pušenja, jer su bile na lijepom papiru, debelom, a na zahodu bi čovjek s takvim pjesmama oderao, s dopuštenjem, gospodine natporučniče, čitavu stražnjicu. Za čitanje nije bilo vremena jer se moralo stalno bježati, pa su se odbacivale knjige, a kasnije je već ušlo u običaj da je momak odmah, čim se čula prva topovska paljba, pobacao sve zabavne knjige. Poslije toga što sam čuo, htio sam još jednom čuti, gospodine natporučniče, vaše mišljenje, pa kad sam vas pitao telefonski, što da radim s tim knjigama, vi ste rekli, kad mi se nešto uvrti u tu moju blesavu glavurdu, da ne popuštam dok ne dobijem jednu po gubici. Tako sam dakle, gospodine natporučniče, odnio u bataljonsku kancelariju samo prve dijelove onog romana, a drugi dio sam ostavio privremeno u našoj kompanijskoj kancelariji. Namjera mi je bila dobra, kad gospoda oficiri pročitaju prvi dio, tada ću im izdati drugi dio, mislim iz knjižnice, ali odjednom je došlo da se putuje, a primili smo u čitavom bataljonu i telefonogram da se sve suvišno mora predati u pukovnijski magazin. Tada sam još upitao gospodina Vaněka smatra li drugi dio onog romana suvišnim, a on mi je rekao da se od vremena onih žalosnih iskustava u Srbiji, Galiciji i Madžarskoj zabavne knjige uopće ne voze na frontu, a one škrabice u gradovima, u kojima se skupljaju stare novine za vojnike, zaista su korisne, jer se u novine dade dobro savijati duhan ili sijeno koje vojnici puše kad su u rovovima. U bataljonu su već razdijelili prve dijelove onog romana, a druge dijelove odnesosmo u

magazin...

Švejk malo zamuknu, pa odmah nastavi:
- Ondje vam ima, u onom magazinu, raznih stvari, gospodine natporučniče, čak i cilinder budjejovičkog korovođe, koji je s njim stupio u pukovniju...
- Reći ću vam nešto, Švejku - reče natporučnik Lukáš teško uzdahnuvši. - Vi uopće niste svjesni dosega svojeg čina. Meni je već samom odvratno da vas nazivam blesanom. Za vašu blesavost uopće ne nalazim prave riječi. Ako vam reknem „blesane“, nazvao sam vas zapravo ljubaznim imenom. Vi ste uradili nešto tako strašno da su i vaša najstrašnija zlodjela koja ste izvršili, otkako vas ja poznajem, prema tome prava anđeoska muzika. Kad biste samo znali, Švejku, što ste uradili... Ali vi to nećete nikada saznati... A ako bi se možda kojom prilikom poveo razgovor o tim knjigama, tada ne smijete ni pisnuti da sam vam ja rekao telefonski da onaj drugi dio... Ako se kada zapodjene razgovor što je to bilo s tim prvim i drugim dijelom, vi se na to i ne obazirite! Vi niste ništa čuli, vi ništa ne znate, ničega se ne sjećate. Da se ne usudite uplesti me u to, vi, vi...
Natporučnik Lukáš je govorio takvim glasom kao da ga groznica trese, a kako je sada ušutio, Švejk je taj trenutak iskoristio za nedužno pitanje:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da mi oprostite što pitam, zašto da nikada ne doznam kakvu sam strahotu počinio. Ja sam se, gospodine natporučniče, odvažio da to pitam samo radi toga da bih se u

budućnosti mogao čuvati takvih stvari, jer se općenito govori da se čovjek uči na pogreškama, kao npr. onaj ljevač Adamec iz Danjkovke koji je zabunom popio solnu kiselinu...
No nije dovršio, jer je natporučnik Lukáš prekinuo taj njegov primjer iz života ovim riječima:
- Glupane jedan! Ništa vam neću objašnjavati. Uđite odmah u vagon i recite Balounu kada stignemo u Budimpeštu, da mi donese u štabni vagon kakvu žemičku i onu jetrenu paštetu koja se nalazi dolje u kovčegu zavijena u staniol. A zatim kažite Vaněku da je mazgov. Triput sam ga tražio da mi da tačno brojno stanje ljudstva. A kad sam danas trebao da saopćim brojno stanje, tada sam mogao dati samo stanje od prošle sedmice.
- Zum Befehl, Herr Oberleutnant![198] - dreknu Švejk i pođe polagano prema svojem vagonu.
Natporučnik Lukáš se prošetao po pruzi i pri tom pomislio:
- Trebao sam mu opaliti nekoliko ćušaka, a ne razgovarati s njim kao s kakvim drugom.
Švejk se ozbiljna lica popeo u vagon. Osjećao je poštovanje sam pred sobom. Ne dešava se ipak svaki dan da učini nešto tako strašno da se nikad ne smije saznati šta je to bilo.
- Gospodine računarski naredniče - reče Švejk kada je već sjeo na svoje mjesto - Čini mi se da je gospodin natporučnik Lukáš danas vrlo dobro raspoložen. Poručuje vam po meni da ste mazgov zbog toga, što je već triput od vas tražio da mu javite tačno brojno stanje vojnika.
- Sto mu gromova - planu Vaněk - zapaprit ću ja tim vodnicima. Zar sam ja kriv što svaka takva vodnička vucibatina radi šta hoće, pa mi ne šalje brojno stanje voda? Zar da isišem brojno stanje iz maloga prsta? Divne su prilike u našoj kompaniji! To se može dogoditi samo u jedanaestoj marškompaniji. Ali ja sam to slutio, ja sam to znao. Ja nisam ni časka sumnjao da kod nas vlada nered. Jedan mi dan fale u kuhinji četiri porcije hrane, a sutradan iskrsnu tri više. Da mi bar ti lopovi jave da li je tko u bolnici. Još prošloga mjeseca vodio sam na spisku hrane nekog Nikodema, pa sam tek pri isplati plaće saznao da je taj Nikodem umro u budjejovičkoj bolnici od nagle sušice. A stalno smo za njega fasovali. I uniformu smo fasovali za njega, pa sam bog zna kud je ona nestala. I onda mi još gospodin natporučnik poručuje da sam mazgov, a on sam ne

umije održavati red u svojoj četi.
Računarski narednik Vaněk hodao je uzrujano po vagonu i nastavio:
- O kad bih ja bio zapovjednik kompanije! Tada bi sve moralo biti u redu. O svakom bih vojniku vodio evidenciju.

Podoficiri bi morali dvaput na dan javljati brojno stanje. Ali šta kad podoficiri nisu ni za što. A najgori je kod nas onaj vodnik Zika. Pun je šala i anegdota, ali kad mu saopćim da je Kolařik premješten iz njegova voda u komoru, tada mi on sutradan javi isto brojno stanje kao da se Kolařik i dalje nalazi u kompaniji i u njegovu vodu. A ako se to ponavlja svaki dan, pa mi se još poručuje da sam mazgov... Ovako neće gospodin natporučnik steći prijatelje. Računarski narednik u nekoj kompaniji nije kakav frajt s

kojim svatko može obrisati...
Baloun koji je sve to slušao otvorenih usta, izrekao je sada umjesto Vaněka onu lijepu riječ koju Vaněk nije dorekao, jer se i on možda htio umiješati u razgovor.
- Kuš, vi tamo! - reče uzrujani računarski narednik.
- Čuj, Baloune - javi se Švejk - tebi treba da poručim da odneseš gospodinu natporučniku u vagon, kada dođemo u Peštu, kakvu zemičku i onu jetrenu paštetu koja se nalazi u natporučnikovu kovčegu u staniolu.
Gorostas Baloun spusti očajno svoje duge čimpanzinske ruke, savi hrptenjaču i ostade u tom položaju nekoliko trenutaka.
- Nemam je više - reče tihim, očajnim glasom zagledavši se u prljav pod vagona.
- Nemam je više - ponovi on isprekidano - ja sam mislio... Ja sam je prije odlaska razmotao... ja sam je primirisao... da nije možda pokvarena...
- Kušao sam je - viknu Baloun tako očajno i iskreno da je svima bilo sve jasno.
- Požderali ste je zajedno sa staniolom - stade pred Balouna računarski narednik Vaněk, koji je bio radostan što ne mora dalje braniti svoje mišljenje da nije mazgov, kako mu je poručio natporučnik, nego da razlog što je brojno stanje nepoznata kolebljiva x-veličina, ima dublje korijenje u drugim mazgovima. Obradovao se što je sad razgovor skrenuo u drugom pravcu pa se vrti oko nezasitnog Balouna, oko novog tragičnog događaja. Vaněk je žarko zaželio da rekne Balounu neku neugodnu moralnu pouku, ali ga je pretekao kuhar okultist Jurajda, koji je odložio svoju omiljenu knjigu, prijevod staroindijskih sutara[199] Pragna-Paramita, i obratio se potištenom Balounu koji se još jače zgrbio pod težinom sudbine:
- Vi, Baloune, treba da bdijete nad samim sobom da ne izgubite povjerenje u sebe sama i u sudbinu. Ne smijete pripisivati na svoj račun ono što je zasluga drugih. Kad god se nađete pred sličnim problemom kakav ste požderali, vi uvijek zapitajte sama sebe: U kakvom je odnosu prema meni jetrena pašteta?
Švejk je smatrao za zgodno da ovo razmatranje nadopuni praktičnim primjerom:
- Sam si mi, Baloune, prošli put pričao da će kod vas klati svinje i dati ih na sušenje, pa će ti odmah poslati komad šunke, čim saznaš broj ratne

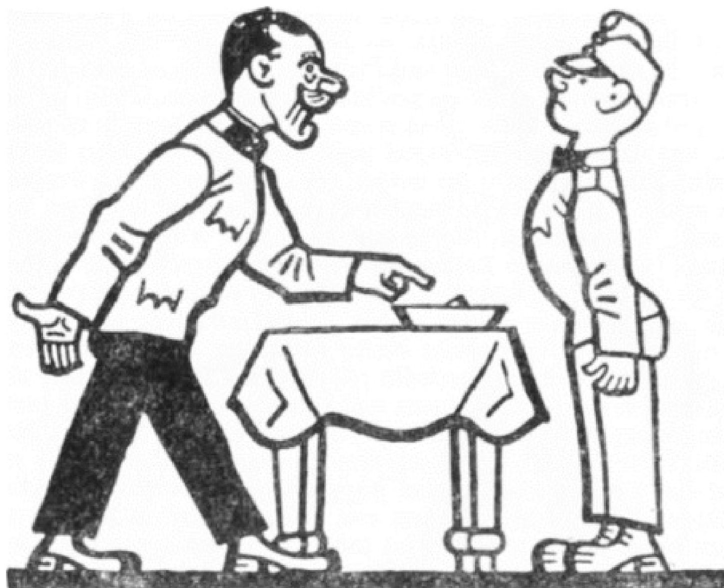
pošte kada stignemo na odredište. Sad zamisli da tu šunku pošalje ratna pošta k nama u kompaniju, pa da ja i gospodin računarski narednik odrežemo komadić šunke, a ona nam se svidi, pa odrežemo još komadić dokle god se ne bi šunki desilo isto što i mojem znancu, pismonoši Kozlu. Bolovao je od gnjileži kostiju, pa su mu najprije odrezali nogu do gležnja, zatim do koljena i napokon ispod kuka, pa da nije u pravi čas umro, izrezali bi ga čitava kao kakvu puknutu olovku. Zamisli dakle, Baloune, da mi tako pojedemo tu tvoju šunku kao što si ti gospodinu natporučniku smazao njegovu jetrenu paštetu.

Gorostas Baloun pogleda sve prisutne tužnim očima.

- Samo si po mojem zagovoru i zasluzi ostao oficirski momak kod gospodina natporučnika. Trebao si biti premješten u sanitetsku službu da nosiš ranjenike iz borbe. Pod Duklom su naši bolničari polazili triput za redom po jednog ranjenog zastavnika koji je bio ranjen u trbuh pred samim bodljikavim žicama, i svi su ondje ostali, pogođeni u glavu. Tek četvrta dvojica ga donesoše, ali prije nego su stigli na previjalište, zastavnik je već preminuo.

Baloun više nije mogao izdržati, nego je glasno zajecao.

- Kako te nije stid! - reče prezirno Švejk. - I ti si mi nekakav vojnik...

- Kad ja nisam stvoren za rat - zakuka Baloun. - Ja sam zaista nezasitan čovjek, gladuš, jer su me istrgli iz urednog života. Kod nas je to u familiji. Moj se pokojni otac kladio u gostionici u Protivínu da će odjednom

pojesti pedeset kobasa i dva kruha, pa je dobio okladu. Ja sam jednom za okladu pojeo četiri guske i dvije zdjele knedla sa kupusom. Kod kuće mi kadšto padne na um poslije ručka da bih mogao još štogod prigristi. Odem u smočnicu, odrežem komad mesa, pošaljem po vrč piva i smažem dva kilograma suhomesnate robe. Imao sam kod kuće starog slugu Vomela, i on me uvijek opominjao neka toliko ne jedem, neka se ne prenatrpavam, jer se on sjeća kako mu je njegov djedo već davno pričao o jednom takvom nezasitnom čovjeku. A poslije, kad se zametnuo nekakav rat, pa nije ništa rodilo punih osam godina te su pekli kruh od slame i od preostataka lanenog sjemena, bio je, veli, blagdan kada su mogli nadrobiti u mlijeko malo mladog sira, jer nije bilo kruha. I tada je taj seljak, čim je nastala takva oskudica, umro za nedjelju dana jer mu želudac nije bio navikao na takvu seosku bijedu...

Baloun podigne svoje ožalošćeno lice pa reče:

- No ja mislim da bog ljude kara, ali ih ne napušta.

- Bog je nezasitne ljude stvorio, pa će se i pobrinuti za njih - primijeti Švejk. - Jednom si već bio svezan, a sada bi zaslužio da te pošalju u prvu liniju. Kad sam ja bio oficirski momak kod gospodina natporučnika, tada se on mogao u svemu osloniti na mene, pa mu nikad nije ni palo na um da bih mu ja štogod požderao. Kad se nešto izvanredno fasovalo, on bi mi uvijek rekao: „Zadržite to, Švejku, za sebe!“ ili: „A što, nije mi baš stalo do toga, dajte mi komadić, a s ostatkom radite što vas volja!“ A kad smo bili u Pragu, pa bi me on koji put poslao u restauraciju po ručak, te da ne bi možda pomislio da mu zato nosim malu porciju što sam polovicu putem pojeo, ja bih za svoje posljednje novce, kad mi se porcija činila malenom, kupio još jednu porciju, samo da se gospodin natporučnik najede i ništa zlo ne misli o meni. Ali jednom me je ipak uhvatio. Uvijek sam mu morao donositi iz restauracije jelovnik, pa bi on odabirao. Tako je toga dana odabrao punjenog goluba. Kad su mi dali pola goluba, ja sam pomislio da će možda gospodin natporučnik misliti da sam mu drugu polovinu pojeo, pa sam kupio za svoje novce još jednu porciju i donio mu tako divnu porciju da se gospodin natporučnik Šeba, koji je toga dana tražio gdje bi ručao, pa je došao u posjete mojem natporučniku baš prije podneva, da se dakle i on dobro najeo. Ali kad se najeo, reče on natporučniku: „Samo mi ne pričaj da je to jedna porcija! Na čitavom svijetu nećeš dobiti za jedan obrok čitavog punjenog goluba. Kad pribavim danas novce, poslat ću

sutra u tu tvoju restauraciju po ručak. Reci radije iskreno da je to dvostruka porcija!“ I gospodin me je natporučnik upitao pred njim da posvjedočim da mi je dao novce samo za jednu porciju, jer nije znao da će on doći. Odgovorio sam da mi je dao novce za običan ručak“. Eto vidiš“ reče moj natporučnik „nije to još ništa. Posljednji put mi je Švejk donio za ručak govedinu s umakom od sardelica, dva guščja bataka, knedla i kupusa do stropa i još k tomu palačinke!“
- Cecece, uf, do đavola! - mljasnu Baloun.

A Švejk nastavi:
- To je bio kamen smutnje. Gospodin natporučnik Šeba zaista posla sutradan svoga momka po ručak u našu restauraciju, ali mu je on donio kao porciju malešnu hrpicu kokošjeg pilava, kao kad se dijete od šest nedjelja pokaki u pelene, otprilike oko dvije žličice. A gospodin se natporučnik izdere na njega da je polovicu požderao. No on veli da nije kriv. Tada mu gospodin natporučnik Šeba opali ćušku i dade mu mene za primjer. Ja, veli, nosim prave porcije gospodinu natporučniku Lukášu. I tako se taj nedužno išćuškani vojnik, došavši drugi dan u restauraciju po ručak, tačno propitao o svemu, pa je to sad ispričao svomu natporučniku, a ovaj opet mojemu. Sjedim ja tako naveče s novinama u ruci i čitam izvještaje neprijateljskih štabova s ratišta, kadli uđe u sobu moj gospodin natporučnik, sav blijed, i odmah se okosi na mene da mu reknem koliko sam platio dvostrukih porcija u toj restauraciji, da on zna sve, pa mi neće

pomoći nikakvo poricanje, i da već odavno zna da sam blesan, ali da sam luđak, to mu još nije palo na um. Nanio sam mu, veli, takvu sramotu da bi najvolio najprije ustrijeliti mene, a zatim sebe“. Gospodine natporučniče“, rekoh mu ja, „kad ste me uzimali u službu, već ste mi prvi dan rekli da je svaki oficirski momak kradljivac i podli klipan. A budući da su u onoj restauraciji zaista davali tako male porcije hrane, vi biste mogli pomisliti da sam zaista i ja jedan od takvih podlih klipana, te sam vam to požderao. . “.

- O bože na nebesima! - prošapta Baloun i sagne se po kovćežić natporučnika Lukáša, i otide s njim u pozadinu vagona.

- Zatim natporučnik Lukáš - nastavi Švejk - poče prevrtati po svim džepovima, pa kad nije nigdje ništa našao, posegnu u prsluk i dade mi svoj srebrni sat. Bio je jako dirnut. “Kad dobijem plaću, Švejku“, rekao mi je, „popišite mi koliko sam vam dužan... A ovaj sat zadržite pored toga! I drugi put ne pravite budalaštine!“ No poslije smo obojica zapali u takvu oskudicu da sam morao odnijeti sat u zalagaonicu...

- Što radite ondje u pozadini, Baloune? - zapita uto računarski narednik Vaněk.

Umjesto odgovora nesretni Baloun se zagrcnu i zakašlja. On je naime otvorio kovčežić natporučnika Lukáša i kljukao se njegovom posljednjom žemičkom.

* * *

Kroz kolodvor je bez zaustavljanja projurio drugi neki vojnički vlak, krcat „njemačkim majstorima“ koje su slali na srpsku frontu. Oni se još nisu pribrali od svojeg oduševljenja pri rastanku s Bečom te su se derali bez prestanka od Beča pa sve dovde:

Prinz Eugenuis, der edle Ritter,
Wollt dem Kaiser wiedrum kriegen
Stadt und Festung Belegrad.
Er liess schlagen eine Brucken,
Das man kunnt' hinüberrucken
Mit der Armee wohl für die Stadt. [200]

Neki kapral s bojovno zafitiljenim brkom, nagnuvši se napolje i opirući se laktovima o vojnike koji su isturili noge iz vagona, davao je takt i urlao

širom otvorenim ustima:

Als der Brucken war geschlagen,
Das man kunnt' mit Stuck und Wagen
Frei passieren den Donaufluss,
Bet Semlin schlug man das Lager
Alle Serben zu verjagen... [201]

No uto je izgubio ravnotežu i izletio iz vagona i svom snagom u letu udario trbuhom o polugu skretnice, na koju se nabo i ostao na njoj naboden, dok je vlak jurio dalje i u zadnjim su vagonima pjevali opet drugu pjesmu:

Graf Radetzky, edler Degen,
schwur's des Kaisers Feind zu fegen
aus der falschen Lombardei.
In Verona langes Hoffen,
als mehr Truppen eingetroffen,
fühlt und rührt der Held sich frei... [202]

Naboden na onu glupu skretnicu, ratoborni je kapral bio već mrtav, pa nije dugo potrajalo, i već je kraj njega čuvao stražu, s bajonetom na pušci, mlađahni neki vojnik iz kolodvorske vojne posade. Svoju je ulogu shvaćao vrlo ozbiljno. Stajao je uspravno kraj skretnice i držao se tako slavodobitno kao da je nabadanje kaprala na polugu skretnice njegovo djelo.

Kako je bio Madžar, vikao je madžarski, da se orilo po čitavoj pruzi kad su dolazili vojnici iz bataljonskog ešalona 91. pukovnije da vide mrtvaca:

- Nem szabat! Nem szabat! Komission militar, nem szabat![203]

- Već je gotov - reče dobri vojak Švejk koji je također bio među radoznalim vojnicima. - Takva smrt ima tu prednost da bar svi znaju, kad je već dobio porciju željeza u trbuh, gdje će biti pokopan. Bit će to na samoj pruzi, pa neće morati da traže njegov grob po svim ratištima.

- Propisno se nabo - reče Švejk znalački, obilazeći kaprala s druge strane - crijeva su mu u hlačama.

- Nem szabat, nem szabat! - vikao je mladi madžarski vojnik. - Komission

militar, nem szabat!
Iza Švejka začu se strogi glas:
- Što tu radite?
Švejk pozdravi vojnički. Pred njim je stajao kadet Biegler.
- Pokorno javljam, gledamo pokojnika, gospodine kadete!
- A što ste ovdje agitirali? Kakva imate posla ovdje?
- Pokorno javljam, gospodine kadete - odgovori Švejk dostojanstveno i mirno - ja nisam nikada ništa gitirao.
Nekoliko vojnika iza kadeta prasnu u smijeh, a pred kadeta izađe računarski narednik Vaněk.
- Gospodine kadete - reče narednik - gospodin je natporučnik poslao amo ordonansa Švejka da ga obavijesti što se dogodilo. Bio sam sada kod štabnog vagona, pa vas po nalogu gospodina zapovjednika bataljona traži bataljonski ordonans Matušić. Treba da se odmah javite gospodinu kapetanu Ságneru.
Svi su se razišli u svoje vagone jer se začas čuo signal za ukrcavanje.
Idući za Švejkom, Vaněk mu reče:
- Kad ima gdje više ljudi, tada se, Švejku, manite svojih mudrovanja. Moglo bi vas to skupo stajati. Moglo bi se desiti s obzirom na to što je to kapral „njemačkih majstora“, da bi se to moglo protumačiti kao da se tome radujete. Taj Biegler je strašan čehožder.
- Ta ja nisam ništa rekao - odgovori Švejk tonom koji je isključivao svaku sumnju - nego samo to da se kapral propisno nabo i da su mu crijeva u hlačama... On je mogao...
- Prestanimo već jednom o tom govoriti, Švejku! - I računarski narednik Vaněk pljunu.
- Zapravo je svejedno - primijeti još Švejk - hoće ii mu za cara ispasti crijeva iz trbuha na ovu ili onu stranu. On je svoju dužnost izvršio... On je mogao...
- Pogledajte, Švejku - prekide ga Vaněk - kako bataljonski ordonans Matušić opet juri prema štabnom vagonu, čudim se što se još nije spotakao o tračnice.
Malo prije toga vodio se između kapetana Ságnera i revnog kadeta Bieglera vrlo oštar razgovor.
- Čudim vam se, kadete Bieglere - rekao mu kapetan Ságner - zašto mi niste odmah došli javiti da se dijeli onih petnaest deka madžarske

salame. Moram dakle ja sam izaći napolje i utvrditi zašto se vojnici vraćaju od magazina. A isto tako i gospoda oficiri, kao da zapovijed nije zapovijed. A ja sam ipak rekao: „U magazin, po vodovima, kompanija za kompanijom!“ To je značilo, kad nismo dobili ništa u magazinu, da se i u vagone valja vraćati po vodovima, kompanija za kompanijom. Vama sam naložio, kadete Bieglere, da se brinete za red, ali ste sve pustili niz vodu. Veselili ste se što se ne morate brinuti o brojenju porcija salame, pa ste lijepo otišli, kao što sam vidio kroz prozor, pogledati nabodena kaprala „njemačkih majstora“. A kad sam vas zatim pozvao, tada ne znate ništa drugo, nego u svojoj kadetskoj fantaziji brbljate nešto da ste pošli da se uvjerite ne vodi li se ondje kraj nabodenog kaprala kakva agitacija.

- Pokorno javljam da je ordonans 11. kompanije Švejk...

- Ostavite me na miru sa Švejkom - viknu kapetan Ságner - nemojte misliti, kadete Biegleru, da ćete spletkariti protiv natporučnika Lukáša. Mi smo poslali Švejka onamo... Sada me tako gledate kao da mislite da sam se okomio na vas... Da okomio sam se na vas kadete Bieglere. ...Kad ne znate respektirati svoga pretpostavljenog, kad ga nastojite blamirati, tada ću vam prirediti takvo ratovanje da čete se, kadete Bieglere, sjećati stanice Rab... Hvališete se svojim teoretskim znanjem... Pričekajte samo dok dođemo na frontu... Kad vam naložim da pođete s oficirskom patrolom preko bodljikavih žica... Vaš raport? Niste mi ni raportirali kad ste došli... Ni teoretski, kadete Bieglere...

- Pokorno javljam, gospodine kapetane[204], da su vojnici mjesto 15 dekagrama madžarske salame dobili svaki po dvije razglednice. Molim, gospodine kapetane...

I kadet Biegler pruži zapovjedniku bataljona dvije razglednice što ih je izdavala uprava vojnog ratnog arhiva u Beču, gdje je bio načelnik general pješaštva Wojnowich. Na jednoj je bila naslikana karikatura ruskog vojnika, ruskog mužika obraslog bradom, u zagrljaju ljudskog kostura. Pod karikaturom je bio ovaj tekst:

„Der Tag, an dem das perfide Russland krepieren wird, wird ein Tag der Erlösung für ganz unsere Monarchie sein. “[205]

Druga je razglednica potjecala iz njemačkog carstva. Bio je to poklon Nijemaca austro-ugarskim vojnicima.

Gore je pisalo: „Viribus unitis“[206], a ispod toga je bila sličica na kojoj se vidjelo kako na vješalima visi sir Edward Grey, a dolje ispod njega veselo

salutiraju austrijski i njemački vojnik.
Pri dnu je bila pjesmica koja je uzeta iz Greinzove knjige: „Željezna pesnica“. Bile su to dosjetke na račun naših neprijatelja, za koje su njemački listovi pisali da su Greinzerovi stihovi udarci bičem po neprijatelju, a odlikuju se pravim neukrotivim humorom i nenadmašivom dosjetljivošću.
Tekst ispod vješala glasi u prijevodu:

GREY
Na vješalima, u ugodnoj visini,
treba da se njiše Edward Grey;
stigao je zato već posljednji čas,
no pri tom treba upozoriti vas,
da hrast neće da dade drvo
za pogubljenje toga Jude.
Obješen je o granu jasike
iz francuske republike.

Kapetan Ságner nije još stigao ni da pročita ove stihove „neukrotiva humora i nenadmašive dosjetljivosti“, kadli utrča u štabni vagon bataljonski ordonans Matušić.
Njega je bio poslao kapetan Ságner u telegrafsku centralu kolodvorskog zapovjedništva da pita nisu li možda stigle nove dispozicije, pa je sad donio brzojav od brigade. No nije bilo potrebno posezati za ključem šifara. Brzojav je bio jednostavan i nešifriran: „Rasch abkochen, dann Vormarsch nach Sokal. “[207]
Kapetan Ságner ozbiljno zavrtje glavom.
- Pokorno javljam - reče - Matušić - zapovjednik kolodvora vas moli da dođete na razgovor. Ima ondje još jedan brzojav.
Zatim se između zapovjednika kolodvora i kapetana Ságnera poveo razgovor vrlo povjerljive prirode.
Prvi je brzojav morao biti predan, premda je njegov sadržaj pobuđivao iznenađenje s obzirom na to što je bataljon bio na kolodvoru u Rabu: „Brzo skuhati, pa onda krenuti na Sokal. “ Bio je adresiran nešifrirano na pohodni bataljon 91. pukovnije s kopijom za pohodni bataljon 75. pukovnije koji dolazi za njima. Potpis je bio ispravan: zapovjednik

brigade, Ritter von Herbert.
- Vrlo povjerljivo, gospodine kapetane - reče tajanstveno zapovjednik kolodvora. - Tajni brzojav od vaše divizije. Zapovjednik je vaše Brigade poludio. Odvezli su ga u Beč pošto je razaslao iz brigade nekoliko tuceta takvih brzojava na sve strane. U Budimpešti vas sigurno čeka novi brzojav. Sve njegove brzojave valja, naravno, anulirati, ali još nismo u tom pogledu dobili nikakve upute. Imam samo, kao što rekoh, nalog od divizije da se nešifrirani brzojavi ne uzimaju u obzir. Moram ih ipak dostavljati adresatu jer u tom pogledu nisam primio od svojih pretpostavljenih instancija nikakva odgovora. Posredništvom svojih instancija zatražio sam informacije od zapovjedništva armijskog zbora, pa je protiv mene povedena istraga...
- Ja sam aktivni oficir stare inženjerske struke - reče zatim - učestvovao sam pri gradnji naše strateške željeznice u Galiciji...
- Gospodine kapetane - nastavi začas - nas stare oficire, koji služimo od najnižeg čina, treba poslati samo na frontu! Danas ima tih civilista, željezničkih inženjera s jednogodišnjim dobrovoljačkim ispitom, u ministarstvu vojske kao kusih pasa... Uostalom, vi za četvrt sata krećete opet dalje... Sjećam se kako sam vam jednom u kadetskoj školi u Pragu pomogao da se popnete na vratilo, kao kolega iz starijeg godišta. Tada obojica nismo smjeli iz kasarne. Vi ste se tukli u razredu s Nijemcima.[208] S vama je ondje bio i Lukáš. Vi ste bili najbolji drugovi. Kad smo primili brzojav s popisom oficira maršbataljona koji prolaze ovom stanicom, svega sam se jasno sjetio... Ima tome već prilično godina... Kadet Lukáš mi je tada bio vrlo simpatičan...
Na kapetana Ságnera ovaj je razgovor vrlo mučno djelovao. Vrlo je dobro poznavao čovjeka s kojim je razgovarao i koji je u kadetskoj školi vodio opoziciju protiv austrijanštine, što im je kasnije izbila iz glave težnju za karijerom. Najneugodnija mu je bila napomena o natporučniku Lukášu, koga su iz bilo kakvih razloga svagdje zapostavljali za njim.
- Natporučnik Lukáš - reče s osobitim naglaskom - vrlo je dobar oficir. Kada polazi vlak?
Zapovjednik kolodvora pogleda na sat:
- Za šest minuta.
- E, onda idem - reče Ságner.
- Mislio sam da ćete mi što reći, Ságnere.

- Dakle, zdravo! - odgovori Ságner[209] i iziđe pred zgradu kolodvorskog zapovjedništva.

* * *

Kad se kapetan Ságner vratio prije polaska vlaka u štabni vagon, zatekao je sve oficire na svojim mjestima. Kartali su u skupinama igrajući „frische viere“, a samo se kadet Biegler nije kartao.

Prelistavao je gomilu zapečaćenih rukopisa o ratnim prizorima, jer se htio istaći ne samo na bojnom polju nego i kao književni fenomen koji opisuje ratne događaje. Čovjek čudnovatih krila s “ribljim repom“ htio se proslaviti kao odličan ratni pisac. Njegovi su književni pokušaji počinjali nadobudnim naslovima u kojima se doduše ogledao militarizam toga vremena, ali oni još nisu bili obrađeni, tako da su na četvrtinkama arka ostali samo naslovi radova koji su tek trebali nastati.

„Karakteri vojnika velikoga rata. - Tko je započeo rat? - Politika Austro-Ugarske i postanak svjetskog rata. - Ratne bilješke. - Austro-Ugarska i svjetski rat. - Ratne pouke. - Popularno predavanje o tome kako je buknuo rat. - Ratno-politička razmatranja. - Slavni dan Austro-Ugarske. - Slavenski imperijalizam i svjetski rat. - Ratni dokumenti. Dokumenti za povijest svjetskog rata. - Dnevnik o svjetskom ratu. - Dnevni pregled svjetskog rata. - Prvi svjetski rat. - Naša dinastija u svjetskom ratu. - Narodi Austro-Ugarske pod oružjem. - Borba za svjetsku prevlast. - Moja

iskustva iz svjetskog rata. - Kronika mog ratnog pohoda. - Kako ratuju neprijatelji Austro-Ugarske? - Čija je pobjeda? - Naši oficiri i naši vojnici. - Znamenita djela mojih vojnika. - Iz vremena velikog rata. - O bojnom metežu. - Knjiga austro-ugarskih junaka. - Željezna brigada. - Zbirka mojih dopisa s fronte. - Junaci našeg maršbataljona. - Priručna knjiga za vojnike na fronti. - Dani borbe i dani pobjede. - Što sam vidio i doživio na fronti? - U rovovima. - Oficir priča. - Sa sinovima Austro-Ugarske naprijed! - Neprijateljski aeroplani i naše pješaštvo. - Nakon bitke. - Naši topnici - vjerni sinovi domovine. - Makar na nas navalili svi đavoli... - Obrambeni i navalni rat. - Krv i željezo. - Pobjeda ili smrt. - Naši junaci u zarobljeništvu.

Kada je kapetan Ságner prišao kadetu Biegleru i pregledao sve to, upita zašto je to uradio i što s tim namjerava.

Kadet Biegler mu odgovori s istinskim zanosom da svaki ovaj naslov znači knjigu koju misli napisati. Koliko naslova, toliko knjiga.

- Želio bih da padnem u boju, da za mnom ostane uspomena, gospodine kapetane. Uzor mi je njemački profesor Udo Kraft. On se rodio godine 1870. a sad se u svjetskom ratu javio kao dobrovoljac i pao 22. kolovoza 1914. u Anloyu. Prije smrti izdao je knjigu: „Odgajanje sama sebe za smrt za cara“[210].

Kapetan Ságner odvede kadeta Bieglera k prozoru.

- Pokažite mi što još imate, kadete Bieglere, veoma me zanima vaša djelatnost - reče ironično kapetan Ságner. - Kakvu ste to knjižicu turnuli u bluzu?

- Nije to ništa, gospodine kapetane - odgovori kadet Biegler pocrvenjevši kao dijete - izvolite se, molim, uvjeriti.

Na bilježnici je bio ovaj natpis:

Sheme znamenitih i slavnih bitaka
austro-ugarske vojske,
koje je sastavio na osnovu historijskih studija
c. i kr. oficir Adolf Biegler.
Primjedbama i objašnjenjima popratio
c. i kr. oficir Adolf Biegler.

Sheme su bile vrlo jednostavne.

Počeo je s bitkom kod Nördlingena 6. rujna 1634. pa prešao na bitku kod Sente 11. rujna 1697. kod Caldiera 31. listopada 1805. zatim na bitku kod Asperna 22. svibnja 1809. i bitku naroda kod Leipziga godine 1813. pa na bitku kod Sv. Lucije u svibnju 1848. i na bitku kod Trutnova 27. lipnja 1866. sve do osvajanja Sarajeva 19. kolovoza 1878. U shemama i nacrtima planova tih bitaka nije se ništa mijenjalo. Kadet Biegler je svagdje nacrtao male pačetvorine, koje su na jednoj strani bile prazne, a na drugoj, neprijateljske, iscrtkane. Na obadvjema stranama označeno je lijevo krilo, centar i desno krilo. Zatim u pozadini rezerve i strelice na jednu i na drugu stranu. Bitka kod Nordlingena, kao i bitka kod Sarajeva, ličila je na položaj igrača na kakvoj nogometnoj utakmici na početku igre, a strelice kao da su označivale kamo treba koja strana da šutne loptu.
To je odmah primijetio kapetan Ságner pa upita:
- Kadete Biegler, igrate li vi nogomet?
Biegler još jače pocrvenje i trepnu nervozno očima, tako da se činilo kao da će zaplakati.
Kapetan Ságner je i dalje listao po bilježnici uz smiješak na licu i zaustavio se na primjedbi uz shemu bitke kod Trutnova za vrijeme prusko-austrijskog rata.
Kadet Biegler je pribilježio ovo:
„Bitka kod Trutnova nije se smjela održati jer je brdovit kraj onemogućavao razvitak divizije generala Mazzuchelija, koja je bila ugrožena snažnim pruskim kolonama što su se nalazile na uzvisinama i opkolile lijevo krilo naše divizije“.
- Prema vašem mišljenju - reče sa smiješkom kapetan Ságner vraćajući bilježnicu kadetu Biegleru - bitka se kod Trutnova mogla zapodjeti samo u tom slučaju da je Trutnov ležao u ravnici, vi Benedeku iz Budjejovica.
- Kadete Bieglere, od vas je to vrlo lijepo što ste u tako kratko vrijeme, otkako ste u redovima vojske, nastojali da proniknete u strategiju, samo što je to kod vas ispalo tako kao da se djeca igraju vojnika i dijele jedni drugima titule generala. Sami ste se tako brzo promaknuli da je milina! C. i kr. oficir Adolf Biegler! Prije nego stignemo u Peštu, vi ćete već biti feldmaršal. A još prekjučer vi ste negdje kod kuće kod svoga tate vagali kravlje kože. K. u. k. Leutnant Adolf Biegler! ...Čovječe, ta vi još niste oficir! Vi ste kadet. Visite negdje u zraku između zastavnika i podoficira. Vi ste još daleko od toga da se nazivate oficirom; to vam je kao kad se

frajt dade u krčmi nazivati gospodinom štabnim narednikom.
- Čuj, Lukášu - obrati se Ságner natporučniku - u tvojoj je četi kadet Biegler, koga treba malo da istešeš. Potpisuje se kao oficir, pa neka to zasluži u borbi. Kad uz bubnjarsku vatru pođemo na juriš, on neka reže sa svojim vodom bodljikave žice, der gute Junge.[211] Zbilja, pozdravio te Zykán, on je zapovjednik kolodvora u Rabu.
Kadet Biegler je shvatio da je razgovor s njime završen, pa pozdravi vojnički i sav crven u licu prođe kroz vagon sve do kraja, do poprečnog hodnika.
Kao kakav mjesečar otvori vrata klozeta pa gledajući njemačko-madžarski natpis: „Upotreba nužnika dopuštena samo za vožnje“, zajeca, zarida i tiho zaplače. Zatim spusti hlače... Poče se naprezati brišući suze. A onda upotrijebi bilježnicu s natpisom: „Sheme znamenitih i slavnih bitaka austro-ugarske vojske, koje je sastavio c. i kr. oficir Adolf Biegler“, koja nestade, obešćašćena, u rupi, pade na prugu i poletje među tračnicama pod vojnim vlakom koji je jurio.
Kadet Biegler opra u zahodskom umivaoniku pocrvenjele oči i izađe na hodnik odlučivši da mora biti jak, vraški jak. Boljela ga je glava i trbuh već od jutra.
Prođe pored zadnjeg kupea u kojem je bataljonski ordonans Matušić igrao bečkog šnaps s Batzerom, momkom zapovjednika bataljona.
Pogledavši kroz otvorena vrata kupea, Biegler se nakašlja. Igrači su se okrenuli i nastavili kartanje.
- Zar ne znate što treba da uradite? - upita kadet Biegler.
- Nisam mogao - odgovori sluga kapetana Ságnera, Batzer svojim strašnim njemačkim dijalektom s Kašperskih brda. - Mi’ is’ d“ Trump’ ausganga.[212]
- Trebalo je, gospodine kadete, da igram s bubnjevima - nastavi momak - s visokim bubnjevima, pa da onda lupim zelenim kraljem. To je trebalo da uradim...
Kadet Biegler ne reče više ni riječi, nego se zavuče u svoj kut. Kad je poslije prišao k njemu zastavnik Pleschner, da mu dade gucnuti iz boce konjaka koju je dobio na kartama, začudio se kako kadet Biegler marljivo čita knjigu profesora Uda Krafta: „Odgajanje sama sebe za smrt za cara“.
I prije nego su stigli do Pešte, kadet Biegler je bio tako pijan da se nagnuo kroz vagonski prozor i derao se u pusti predio: „Frisch drauf! Im Gottes

Namen frisch drauf!“[213]
A zatim ga je po nalogu kapetana Ságnera bataljonski ordonans Matušič odvukao u kupe, gdje ga je uz pomoć kapetanova sluge Batzera položio na klupu na kojoj je kadet Biegler usnio ovaj san:
San kadeta Bieglera pred Budimpeštom.
Imao je signum laudis, željezni križ i bio je major, pa je pošao da izvrši pregled brigade koja mu je bila povjerena. Nije doduše mogao shvatiti zašto je stalno major, a ima pod sobom čitavu brigadu. Sumnjao je da je trebao da bude imenovan general-majorom, pa se riječ general izgubila negdje u strci na vojnoj pošti.
Morao se u sebi smijati kako mu je u vlaku, kad su putovali na frontu, kapetan Ságner prijetio da će morati rezati žičane zapreke. Uostalom kapetan Ságner i natporučnik Lukáš već su davno prema njegovu prijedlogu diviziji premješteni u neku drugu pukovniju. I u neku drugu diviziju, u drugi armijski zbor.
Netko mu je čak pričao da su obojica jadno poginuli u nekoj močvari na bijegu.
Kad se vozio automobilom na položaj da izvrši pregled dijela svoje brigade, bilo mu je sve jasno. Poslan je zapravo iz armijskog generalnog štaba.
Mimo njega su prolazili vojnici i pjevali pjesmu koju je čitao u zbirci austrijskih vojničkih pjesama: „Es gilt“[214]

Halt euch brav, ihr tapfern Brüder,
werft den Feind nur herzhaft nieder,
lass des Kaisers Fahne weh’n… [215]

Kraj je bio upravo onakav kao na slikama iz Bečkih ilustriranih novina (Wiener Illustrierte Zeitung).
Na desnoj strani kraj nekog štaglja vidjelo se topništvo kako pali na neprijateljske rovove kraj ceste kojom se vozio u svojem automobilu. Nalijevo je bila kuća iz koje se pucalo, dok je neprijatelj nastojao kundacima provaliti vrata. Pokraj ceste je gorio neprijateljski aeroplan. Na obzorju se vidjelo konjaništvo i selo u plamenu. A zatim rovovi pohodnog bataljona s malom uzvisinom, s koje je neprijatelja obasipala mitraljeska vatra. A još dalje uz cestu protezali se neprijateljski rovovi.

No šofer ga vozi dalje cestom prema neprijatelju.
I on viknu kroz slušalicu šoferu:
- Zar ne znaš kamo voziš? Ondje je neprijatelj!
Ali šofer mirno odgovara:
- Gospodine generale, ovo je jedini ispravni put. Cesta je u dobrom stanju. Po onim sporednim putovima ne bi gume izdržale.
Što se više približavaju neprijateljskim položajima, vatra je sve jača. Granate padaju naokolo s obje strane rovova na šljivovu aleju.
No šofer mimo odgovara kroz slušalicu:
- Ovo je izvrsna cesta, gospodine generale. Vozimo se po njoj kao po loju. Kad bismo skrenuli u polje, popucale bi nam gume.
- Pogledajte, gospodine generale - viče šofer u slušalicu - ova je cesta tako dobro građena da nam ni mužari od trideset centimetara i po ništa ne mogu. Cesta je kao gumno, no na onim kamenitim putovima po polju popucate bi nam gume. A vratiti se ionako ne možemo, gospodine generale!
- Bzzz-dzum! - začu Biegler, a automobil jako odskoči.
- Nisam li vam rekao, gospodine generale - viče šofer u slušalicu - da je to vraški dobro građena cesta? Sad je baš neposredno pred nama eksplodirala granata od trideset osam centimetara. Ali rupi ni traga, cesta je kao gumno. Ati kad bismo zašli u polje, popucale bi nam gume. Sada pucaju na nas iz daljine od četiri kilometra.
- Ali kamo mi to idemo?
- Vidjet će se - odgovori šofer. - Dok bude ovakva cesta, ja jamčim za sve.
Trzaj, jak trzaj i automobil stade.
- Gospodine generale - viče šofer - imate li generalštabnu kartu?
General Biegler posvijetli električnom svjetiljkom. Vidi da mu je generalštabna karta na koljenima. Ali to je mornarička karta helgolandskog primorja iz godine 1864., iz austrijsko-pruskog rata protiv Danske za Schleswig.
- Ovdje je raskrsnica - reče šofer. - Oba puta vode u neprijateljske pozicije. Meni je stalo do valjane ceste, da ne stradaju gume, gospodine generale... Ja sam odgovoran za štabni automobil...
A tada trijesak, zaglušni trijesak, i zvijezde velike kao kotači. Mliječni put je gust kao skorup.
Biegler leti kroz svemir na sjedalu kraj šofera. Automobil je neposredno

ispred sjedala odrezan kao škarama. Od automobila je preostao samo osvajački i napadački prednji dio.
- Vaša je sreća - priča mu šofer - Što ste mi preko leđa pokazivali kartu. Preletjeli ste k meni, a ostalo se rasprsnulo. Bila je to granata od četrdeset i dva centimetra... Ja sam to odmah slutio: čim dođe raskrsnica, tada cesta ne vrijedi ni lule duhana. Nakon granate od trideset i osam centimetara mogla je to biti samo granata od četrdeset i dva centimetra. Ništa se drugo dosad ne proizvodi, gospodine generale.
- A kamo to vozite?

- Letimo u nebo, gospodine generale, pa se moramo uklanjati repaticama. One su gore nego top od četrdeset i dva centimetra.
- Sad je pod nama Mars - reče šofer nakon duge stanke.
Biegler se opet osjećao miran.
- Znate li povijest bitke naroda kod Leipziga - zapita on - kad je feldmaršal knez Schwarzenberg pošao na Liebertkovice 14. listopada 1813. i kad se 16. listopada vodila borba u Lindenau, te bitke generala Merweldta, i kad je austrijska vojska bila u Wachavi te kad je 19. listopada pao Leipzig?
- Gospodine generale - reče tada ozbiljno šofer - baš smo pred nebeskim vratima, izađite, gospodine generale! Ne možemo se provesti kroz nebeska vrata jer je velika stiska. Sama vojska!
- Samo ti pregazi kojega - viknu on šoferu - pa će se oni već maknuti!

I naginjući se iz automobila viče:

- Achtung, sie Schweinbande![216] To je stoka, vide generala, a ne pozdravljaju na desno!

Šofer ga mirno stišava:

- Teško je to, gospodine generale, većini je od njih otkinuta glava.

General Biegler je tek sada opazio da se oko nebeskih vrata guraju najrazličitiji invalidi, koji su u ratu izgubili po koji dio svoga tijela što ga sad nose sa sobom u naprtnjači. Tko glavu, tko ruku, tko nogu. A neki pravednik tobdžija, koji se gurao oko nebeskih vrata u razderanoj kabanici, nosio je u naprtnjači čitav svoj trbuh i obje noge. Iz naprtnjače nekog pravednika domobranca gledala je generala Bieglera polovica stražnjice koju je izgubio kod Lavova.

- To je radi reda - javi se opet šofer vozeći kroz gustu gomilu - to je očito radi nebeske supervizite.

Na nebeskim vratima propuštali su samo one koji su izrekli lozinku. Generalu Biegleru odmah pade na um ta lozinka: „Für Gott und Kaiser."[217]

Automobil uđe u raj.

- Gospodine generale - reče neki oficir, anđeo sa krilima, kada su prolazili mimo kasarni s regrutima anđelima - morate se javiti na glavnom zapovjedništvu!

Vozili su se dalje mimo nekog vježbališta gdje je vrvjelo od regruta anđela, koji su učili kako valja vikati: „Aleluja".

Prođoše mimo jedne skupine u kojoj je riđokosi kapral anđeo upravo vježbao nekog nespretnog regruta anđela, udarao ga šakom u trbuh i derao se na nj:

- Jače otvori svoju gubicu, svinjo betlehemska! Zar se tako viče „Aleluja?" Kao da imaš knedlu u gubici. Baš bih volio znati koji te je vol, stoko jedna, pustio u raj! Pokušaj još jednom!... Šta, hlahlehluhja? Životinjo jedna, zar ćeš nam još ovdje u raju govoriti kroz nos?... Pokušaj još jedanput, cedre libanonski!

Provezoše se dalje, a za njima se još dugo čulo zaplašeno deranje anđela regruta koji viče kroz nos: „Hla-hle-hlu-hja" i dernjava kaprala anđela: „A-le-lu-jaa, a-le-lu-jaa, kravo jordanska!"

A zatim - golema svjetlost nad velikom zgradom, kao što je Marijina vojarna u Češkim Budjejovicama, i nad njom dva aeroplana, jedan s lijeve, a drugi s desne strane, a po sredini između njih protegnuto je gorostasno platno s ogromnim natpisom:

K. u. k. Gottes Hauptquartier. [218]

Generala Bieglera izvukoše iz automobila dva anđela u uniformama vojne žandarmerije, ščepaše ga za ovratnik i odvedoše ga u tu zgradu, gore u prvi kat.

- Vladajte se pristojno pred gospodinom bogom! - rekoše mu gore pred jednim vratima i uguraše ga unutra.

Usred sobe u kojoj su po zidovima visjele slike Franje Josipa i Vilima, prijestolonasljednika Karla Franje Josipa, generala Viktora Dankla, nadvojvode Friedricha i šefa generalštaba Konrada von Hötzendorfa, stajao je gospodin bog.

- Kadete Bieglere - reče gospodin bog značajno - zar me ne poznajete? Ja sam vaš bivši kapetan Ságner iz jedanaeste marškompanije.

Biegler se skamenio od zaprepaštenja.

- Kadete Bieglere - nastavi gospodin bog - s kojim ste pravom prisvojili titulu general-majora? S kojim ste se pravom, kadete Bieglere, vozili štabnim automobilom po cesti među neprijateljskim položajima?

- Pokorno javljam...

- Jezik za zube, kadete Bieglere, kad s vama razgovara gospodin bog!

- Pokorno javljam - promuca Biegler još jednom.

- Vi dakle nećete držati jezik za zubima? - izdere se na nj gospodin bog, otvori vrata i viknu:
- Neka dođu dva anđela!
I uđoše dva anđela s puškama prebačenim preko lijevog krila. Biegler prepozna u njima Matušića i Batzera.
A iz usta gospodina boga začu se glas:
- Bacite ga u nužnik!
I kadet Biegler propade nekamo u užasni smrad...
* * *
Nasuprot kadetu Biegleru, koji je spavao, sjedili su Matušić i momak kapetana Ságnera Batzer i neprestano igrali šnapsl.
- Stink awer d' Kerl wie a' Stockfisch[219] - reče Batzer, koji je sa zanimanjem promatrao kako se usnuli kadet Biegler sumnjivo vrti u snu - muss' d' Hosen voll ha'n![220]
- To se može dogoditi svakomu - primijeti filozofski Matušić - pusti ga na miru, ionako ga nećeš ti presvlačiti. Razdijeli radije karte!
Nad Budimpeštom se već vidio sjaj svjetiljaka, a nad Dunavom je preskakivao reflektor.
Kadet Biegler je već sanjao sasvim nešto drugo, jer je govorio iza sna:
- Sagen sie meiner tapferen Armee, dass sie sich in meinem Herzen ein unvergängliches Denkamal der Liebe und Dankbarkeit errichtet hat. [221]
A kako se opet pri tim riječima počeo prevrtati, zasmrdjelo je Batzeru jako pod nosom, pa je pljunuvši primijetio:
- Stinkt wie a' Haizlputza, wie a' bescheissen a' Haizlputza. [222]
A kadet Biegler sve se nemirnije vrtio, i njegov novi san bio je vrlo fantastičan. Branio je Linz u ratu za austrijsko nasljedstvo.
Vidio je redute, retranchemente i palisade[223] oko grada. Njegov glavni stan bio je pretvoren u golemu bolnicu. Svagdje naokolo ležahu bolesnici i držahu se za trbuh. Pod palisadama grada Linza jahali su francuski draguni Napoleona I.
A on, zapovjednik grada, stajaše nad tom gomilom, držaše se također za trbuh i vikaše na nekog francuskog parlamentarca:
- Poručite svojemu caru da se neću predati...
A zatim ga odjednom prestade boljeti trbuh, i on pojuri s bataljonom preko palisade iz grada na put slave i pobjede i vidje kako natporučnik

Lukáš dočekuje svojim prsima udarac sablje francuskog draguna, koji je bio namijenjen njemu, Biegleru, braniocu opsjednutog Linza.
Natporučnik Lukáš umire kraj njegovih nogu s usklikom:
- Ein Mann wie sie, Herr Oberst, ist nötiger als ein nichts nutziger Oberleutnant![224]
Branilac Linza odvraća se s ganućem od natporučnika koji umire, kadli doletje karteča i pogodi Bieglera u stražnjicu.
Biegler mehanički dohvati hlače na stražnjici i osjeti pod rukom nešto mokro, ljepljivo, što mu se maže po ruci. Viče: „Sanität! Sanität!“ i pade s konja...

Batzer i Matušić podigoše kadeta Bieglera s poda na koji je pao s klupe, i položiše ga opet na njegovo mjesto.
Zatim Matušić ode kapetanu Ságneru i javi mu da se s kadetom Bieglerom dešavaju čudnovate stvari.
- Neće to biti od konjaka - reče on - mogla bi to prije biti kolera. Kadet Biegler pio je na svima stanicama vodu. U Mošonu sam vidio kako se...
- Kolera se ne razvija tako brzo, Matušiću. Recite gospodinu doktoru u susjednom kupeu da ga dođe pregledati.
Bataljonu je bio dodijeljen „ratni doktor“, stari medicinar i član njemačke omladine Welfer. On je znao piti, tući se, a uz to je imao medicinu u malom prstu. Prošao je medicinske fakultete u različnim gradovima Austro-Ugarske i vršio praksu u najrazličnijim bolnicama, ali doktorata uopće nije polagao iz jednostavnog razloga što je u oporuci njegov stric odredio svojim baštinicima da isplaćuju studentu medicine, Friedrichu Welferu, godišnju stipendiju sve dotle dok Friedrich Welfer ne stekne liječničku diplomu.
Ta je stipendija bila oko četiri puta veća od plaće bolničkog asistenta, pa se MUC. Friedrich Welfer pošteno trudio da odgodi promociju u doktora sveukupne medicine na što dalje vrijeme.
Nasljednici da puknu od bijesa. Proglašavali su ga za idiota, pokušavali su da ga bogato ožene, samo da ga se riješe. A da ih još više razbjesni, MUC. Friedrich Welfer, član valjda 12 sveučilišnih njemačkih nacionalističkih društava, izdao je nekoliko zbirki vrlo pristojnih pjesama u Beču, u Leipzigu i u Berlinu. Surađivao je u „Simplicissimusu“ i studirao je dalje kao da ga se to ništa ne tiče.
Ali tada je došao rat i zadao MUC. Friedrichu Welferu sramotan udarac u leđa.
Pjesnika koji je ispjevao knjige pjesama „Lachende Lieder“, „Krug und Wiessenschaft“ i „Marchen und Parabeln“[225], sasvim prostački pozvaše u vojsku, a jedan baštinik u ministarstvu vojske pobrinuo se da je krepki Friedrich Welfer položio „ratni doktorat“. Položio ga je pismeno. Dobio je čitav niz pitanja da na njih odgovori, a on je na sva ta pitanja odgovorio stereotipno: „Lecken sie mir Arsch!“[226] Za tri dana priopćio mu je pukovnik da je dobio diplomu doktora sveukupne medicine i da je već odavno bio zreo za doktorat, pa ga vrhovni štabni liječnik pridjeljuje na službu u dopunsku bolnicu, gdje će od njegova vladanja zavisiti njegovo

brzo napredovanje. On se doduše u različitim sveučilišnim gradovima borio u dvobojima s nekim oficirima, sve je to, veli, poznato, ali sada se u ratu sve zaboravlja.
Pisac zbirke pjesama „Vrč i nauka“ ugrizao se za usne i pošao za vojnog liječnika.
Pošto se nekoliko puta ustanovilo da je bio neobično obziran prema vojnim pacijentima, te im produživao boravak u bolnici koliko god je bilo moguće, onda kad je bila lozinka: „Ako ovi treba da leškare u bolnici ili da pocrkaju radije u rovovima - tada je bolje da pocrkaju u bolnici ili u streljačkom stroju“, doktora su Welfera poslali s 11. pohodnim bataljonom na frontu.
Aktivni bataljonski oficiri smatrali su ga za nešto niže od sebe. Ni rezervni oficiri nisu marili za njega pa nisu ni sklapali s njim prijateljstva, da se još više ne proširi jaz između njih i aktivnih oficira.
Kapetan Ságner se naravno osjećao strahovito uzvišen nad tim bivšim kandidatom medicine koji je za vrijeme svoga dugogodišnjeg studija posjekao mnogo oficira. Kad je doktor Welfer, „ratni doktor“, prošao mimo njega, on ga nije ni pogledao, nego je razgovarao dalje s natporučnikom Lukášem o nečem sasvim beznačajnom, kako se u Budimpešti gaje bundeve, našto je natporučnik Lukáš odgovorio da je kao učenik trećeg razreda kadetske škole boravio s nekoliko drugova „u civilu“ u Slovačkoj pa su tako došli i k jednom evangeličkom župniku, Slovaku. Taj ih je, veli, počastio svinjskom pečenkom i bundevom, natočio im vina i rekao:

Bundeva i svinja,
obje žele vina,

na što se on strašno uvrijedio. [227]
- Budimpešte baš nećemo vidjeti mnogo - reče kapetan Ságner - voze nas oko grada. Prema maršruti ovdje stojimo dva sata.
- Mislim da prekopčavaju vagone - odgovori natporučnik Lukáš. - Stići ćemo na pretovarnu stanicu. Transport-Militar-Banhof. [228]
Kraj njih prođe „ratni doktor“ Weifer.
- Nije to ništa - reče smiješeći se - gospoda koja aspiriraju na to da u toku vremena postanu oficiri naše armije, i koja su se još u Brucku hvastala

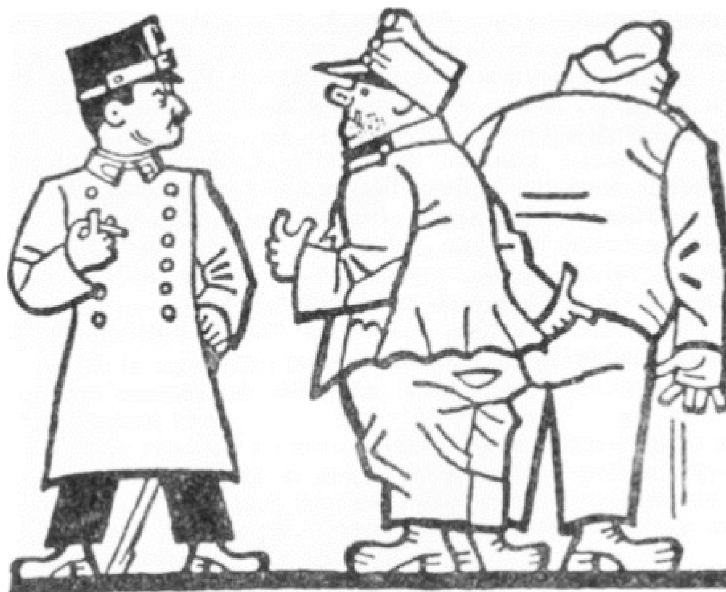
svojim strategijsko-historijskim znanjem u kasinu, morala bi biti upozorena da je opasno odjednom pojesti čitavu pošiljku poslastica koje im mamica pošalje na frontu. Kadet Biegler koji je, otkako smo pošli iz Brucka, pojeo trideset kremrolna kako mi je sam priznao, i koji je na svim kolodvorima pio samo prokuhanu vodu, podsjeća me, gospodine kapetane, na Schillerov stih: „Wer sagt von. “[229]
- Čujte, doktore - prekide ga kapetan Ságner - ovdje se ne radi o Schilleru. Što je zapravo kadetu Biegleru?
- „Ratni doktor“ se nasmijao.
- Oficirski aspirant, vaš kadet Biegler usrao se... Nije to kolera, nije ni dizenterija, nego sasvim obična sraćka. Popio je malo više konjaka, taj *vaš gospodin oficirski aspirant*, i pokakio se... A pokakio bi se jamačno i bez vašeg konjaka. Smazao je toliko kremrolna, koje su mu poslali od kuće... On je pravo dijete... U kasinu je, kao što znam, pio uvijek četvrtinu litre. Apstinent!
I doktor Welfer pijunu.
- Kupovao je linačku tortu!
- Nije dakle ništa ozbiljno? - upita kapetan Ságner. - Ali ipak takva stvar... da se možda ne proširi.
Natporučnik Lukáš ustade i reče Ságneru:
- Najljepša hvala na takvom vodnom oficiru...
- Pomogao sam mu malo da stane na noge - reče Welfer stalno se smiješeći - a gospodin komandant bataljona uredit će ostalo... To jest, predat ću ovdje kadeta Bieglera u bolnicu... Izdat ću mu svjedodžbu da boluje od dizenterije. Težak slučaj dizenterije. Izolacija... Kadet Biegler bit će smješten u dezinfekcionu baraku...
- To je svakako bolje - nastavljaše Welfer s istim odvratnim smiješkom - ili usrani kadet ili kadet s dizenterijom...
Kapetan Ságner obrati se svome Lukášu sasvim službenim tonom:
- Gospodine natporučniče, kadet Biegler iz vaše kompanije obolio je od dizenterije pa će ostati na bolničkoj njezi u Budimpešti...
Kapetanu Ságneru se učinilo da se Welfer smije strahovito izazivački, ali kad je pogledao „ratnog doktora“ u lice vidio je da se on pravi strahovito ravnodušan.
- Sve je dakle u redu, gospodine kapetane - odgovori Welfer mirno - oficirski aspiranti...

I odmahnu rukom:
- Kad ima dizenteriju svatko se pokaki u hlače.
I tako se dogodilo da su hrabrog kadeta Bieglera odvezli u vojnu izolacionu bolnicu u Uj Budi.
Njegove usrane gaće izgubile se u vrtlogu svjetskog rata.
Snovi o velikim pobjedama kadeta Bieglera bili su tako zatvoreni u bolničku sobu izolacione barake.
Kad je doznao da je obolio od dizenterije, kadet Biegler je zaista bio oduševljen.
Da li da bude ranjen ili da oboli za cara, vršeći svoju dužnost?
A onda mu se desila mala nezgoda. Budući da su sva mjesta za dizenterične bolesnike bila prepuna, kadeta Bieglera prenesoše u koleričnu baraku.
Kad su kadeta Bieglera okupali i stavili mu toplomjer pod pazuho, neki madžarski štabni liječnik zavrtio je glavom:
- Trideset i sedam stupnjeva!
Najgori je simptom za koleričnog bolesnika ozbiljan pad temperature. Bolesnik postaje apatičan.
Kadet Biegler se zaista nije ništa uzrujavao. Bio je neobično miran i ponavljao neprestano u sebi da ionako pati za cara gospodara.
Štabni liječnik naloži da kadetu Biegleru gurnu toplomjer u debelo crijevo.
- Posljednji stadij kolere - pomisli štabni liječnik - simptom svršetka, krajnja slabost, kada bolesnik gubi smisao za okolinu, a svijest mu je pomračena. On se smješka u predsmrtnim grčevima.
Kadet Biegler se prilikom te manipulacije smješkao zaista mučenički, držeći se kao junak kad su mu gurali toplomjer u debelo crijevo. Nije se ni pomakao.
- Simptomi - pomisli štabni liječnik - koji kod kolere polagano vode k smrti, pasivno držanje...
I zapita još madžarskog sanitetskog podoficira da li je kadet Biegler povraćao i imao proljev u kadi.
Kad mu je taj niječno odgovorio, zagleda se on u Bieglera. Kad bolesnik kod kolere prestane povraćati i liti pod sebe, tada je to opet, kao i prijašnji simptomi, slika onoga što se pri koleri dešava u nekoliko posljednjih sati prije smrti.

Kadet Biegler, potpuno gol, iznesen iz tople kade i stavljen na krevet, osjeti hladnoću i zacvokota zubima. I naježila mu se koža po čitavom tijelu.
- Vidite - reče štabni liječnik madžarski - jako cvokotanje, a udovi ledeni. To je već kraj.
I naginjući se kadetu Biegleru, upita ga njemački:
- Also, wie geht's?[230]
- S-s-se-hr-gu-gu-tt - zacvokota zubima kadet Biegler - ei-ne De-deck-ke![231]
- Svijest djelomično pomračena, djelomično prisebna - reče madžarski štabni liječnik. - Tijelo vrlo mršavo, usne i nokti treba da budu crni... To je treći slučaj što mi bolesnik umire od kolere bez crnih nokata i usana...
Opet se nagnu nad kadeta Bieglera i nastavi madžarski:
- Drugi srčani zvuk više se ne čuje...
- Ei-ei-ne-ne De-de-de-deck-ke-ke - zacvokota kadet Biegler.
- Ovo što govori to su njegove posljednje riječi - reče štabni liječnik sanitetskom podoficiru madžarski - sutra ćemo ga pokopati zajedno s majorom Kochom. Sad će pasti u nesvijest. Jesu li njegove isprave u kancelariji?
- Bit će - odgovori mimo sanitetski podoficir.
- Ei-ei-ne-ne De-de-de-deck-ke-ke - cvokotao je za njima, kad su odlazili, kadet Biegler.
U čitavoj sobi bilo je na šesnaest kreveta pet ljudi. Jedan je od njih bio pokojnik. Umro je prije dva sata, bio je pokriven plahtom, a zvao se kao i pronalazač bacila kolere. Bio je to major Koch, za koga je štabni liječnik spomenuo da će biti sutra pokopan zajedno s kadetom Bieglerom.
Kadet Biegler se pridigne na krevetu i vidje prvi put kako se umire za cara od kolere, jer od preostale četvorice dvojica su umirala, gušila se i plavjela, dajući od sebe nekakve glasove, no nije se moglo prepoznati šta to govore i kojim jezikom govore, bilo je to više hrkljanje prigušenim glasom nego govorenje.
Druga dvojica s upadljivo burnom reakcijom na ozdravljenje podsjećahu na ljude u tifusnom deliriju. Vikali su nerazumljive riječi i izbacivali ispod pokrivača mršave noge. Nad njima je stajao bradati bolničar koji je govorio štajerskim narječjem (kako je razabrao kadet Biegler) i umirivao ih:

- I ja sam imao koleru, zlatna moja gospodo, ali nisam udarao nogama po pokrivaču. Sada vam je već dobro. Dobit ćete dopust čim...
- Ne ritaj se toliko! - viknu na jednoga koji je tako jako udario nogom u pokrivač da mu se prebacio preko glave. - To se kod nas ne smije raditi. Budi sretan što imaš temperaturu pa te bar neće ispratiti odavde s muzikom. Već ste obojica isplivali.
I obazre se naokolo.
- Eno već su i ona dvojica umrla. To smo i čekali - reče dobroćudno. - Veselite se što ste već isplivali. Moram skoknuti po plahte.
Vratio se začas. Pokrio je plahtama pokojnike kojima su usne potpuno pocrnjele, izvukao im ruke s crnim noktima koje su držali u posljednjoj agoniji gušenja na ukočenom stidnjaku, nastojao im ugurati jezik u usta pa onda klekao kraj kreveta i počeo moliti:
- Heilige Marie, Mutter Gottes... [232]
A pri tom je stari bolničar iz Štajerske gledao svoje pacijente koji su prizdravljali i čiji je delirij označavao reakciju prema novom životu.
- Heilige Maria, Mutter Gottes - ponovio je on, kadli ga neki goli čovjek potapša po ramenu.
Bio je to kadet Biegler.
- Čujte - reče on - ja sam... se kupao... To jest, mene su okupali... Ja trebam pokrivač... Meni je zima.
- To je osobit slučaj - reče nakon pola sata onaj isti štabni liječnik kadetu Biegleru koji je ležao pod pokrivačem - vi ste, gospodine kadete, rekonvalescent; sutra ćemo vas poslati u rezervnu bolnicu u Tarnov. Vi ste nosilac bacila kolere... Napredovali smo toliko da sve to znamo. Vi ste iz devedeset prve pukovnije...
- Trinaesti pohodni bataljon - odgovori sanitetski podoficir umjesto kadeta Bieglera - jedanaesta satnija.
- Pišite - reče štabni liječnik. - Kadet Biegler, trinaesti pohodni bataljon, jedanaesta pohodna satnija, devedeset prva pukovnija, upućuje se na promatranje u kolerične barake u Tarnov. Nosilac bacila kolere...
I tako kadet Biegler, oduševljeni ratnik, postade nosilac koleričnih bacila.

II. U BUDIMPEŠTI

Matušić je na vojnom kolodvoru u Budimpešti donio kapetanu Ságneru iz kolodvorskog zapovjedništva brzojav koji je poslao nesretni komandant brigade koga su otpremili u sanatorij. Po sadržaju je bio isti kao i na posljednjoj stanici, također nešifriran: „Brzo skuhati menažu pa krenuti na Sokal!“ Uz to je bilo dodano i ovo: „Vozni park pribrojte istočnoj skupini! Izvidnička služba se ukida. Trinaesti pohodni bataljon gradi most preko rijeke Bug. Pobliže u novinama“.

Kapetan Ságner odmah pođe u vojno kolodvorsko zapovjedništvo. Dočekao ga je mali, debeli oficir s prijateljskim smiješkom.

- Čuda je radio taj vaš brigadni general - reče smijući se otvorenih usta - no morali smo vam dostaviti ovaj blesavi telegram, jer još nije došao nalog od divizije da ne smijemo dostavljati telegrame naslovnicima. Jučer je ovuda proputovao 14. pohodni bataljon 75. pukovnije, pa je za komandanta bataljona stigao telegram da izda svakom vojniku po šest kruna kao naročitu nagradu za Przemyšl, i ujedno zapovijed da svaki vojnik od tih šest kruna položi ovdje u kancelariji dvije krune za ratni zajam... Prema pouzdanim vijestima vaš brigadni general ima paralizu.

- Gospodine majore - upita kapetan Ságner zapovjednika vojnog kolodvora - prema pukovnijskoj zapovijedi, prema maršruti mi putujemo u Gödölö. Vojnici treba da dobiju ovdje 15 dekagrama ementalskog sira. Na posljednjoj stanici trebali su dobiti 15 dekagrama madžarske salame.

No nisu dobili ništa.
- Jamačno neće ni ovdje ništa dobiti - odgovori major smješkajući se pri tom ljubazno. - Ne znam ništa o takvom nalogu za češke pukovnije. Uostalom, to nije moja stvar, obratite se na opskrbno zapovjedništvo.
- Kada odlazimo, gospodine majore?
- Pred vama stoji vlak sa teškim topništvom za Galiciju. On polazi za sat, gospodine kapetane. Na trećem kolosijeku stoji sanitetski vlak. Odlazi 25 minuta nakon topničkog vlaka. Na dvanaestom kolosijeku nalazi se vlak s municijom. Polazi deset minuta nakon sanitetskog vlaka, a dvadeset minuta kasnije polazi vaš vlak.
- Ako, dakako, ne bude nikakvih promjena - dodade opet nasmijano, tako da je potpuno omrznuo kapetanu Ságneru.
- Dopustite, gospodine majore - upita Ságner - možete li mi dati objašnjenje o tome kako to da vi ne znate ništa o nalogu koji se tiče izdavanja 15 deka ementalskog sira za češke pukovnije?
- To je povjerljiva stvar - odgovori kapetanu Ságneru, smješkajući se neprestano, zapovjednik vojnog kolodvora u Budimpešti.
- Baš sam glupo uradio! - pomisli kapetan Ságner izlazeći iz kolodvorske zgrade - Zašto sam, do đavola, rekao natporučniku Lukášu da pokupi sve komandire i pođe s njima i s vojnicima u opskrbni odjel po 15 deka ementalskog sira po osobi?
Prije nego je zapovjednik 11. kompanije natporučnik Lukáš po nalogu kapetana Ságnera izdao zapovijed o odlasku bataljona u magazin po 15 deka ementalera po osobi, pojavio se pred njim Švejk sa nesretnim Balounom.
Baloun se sav tresao.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - reče Švejk s poznatom spretnošću - stvar o kojoj se radi vrlo je važna. Molio bih, gospodine natporučniče, da tu stvar raspravimo negdje po strani, kao što je rekao jedan moj drug Špatina iz Zhořa kad je bio svjedok na vjenčanju, a došlo mu je odjednom u crkvi...
- Što je dakle, Švejku? - prekide ga natporučnik Lukáš koji se već zaželio Švejka isto onako kao i Švejk natporučnika Lukáša - pođimo dakle malo dalje!
Baloun je išao za njima i neprestano podrhtavao čitavim tijelom. Taj gorostas je potpuno izgubio duševnu ravnotežu i mahao rukama od

strašnog beznadnog očaja.
- Što je dakle, Švejku? - upita natporučnik Lukáš kad su otišli u stranu.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - reče Švejk - da je uvijek bolje nešto priznati prije nego se stvar otkrije. Vi ste, gospodine natporučniče, izdali izričit nalog da vam Baloun, kad stignemo u Budimpeštu, donesete vašu jetrenu paštetu i žemičke.
- Jesi li primio taj naiog ili nisi? - obrati se Švejk Balounu.
Baloun se još jače razmaše rukama, kao da bi se htio obraniti od neprijatelja koji napada.
- Ovaj nalog, gospodine natporučniče - reče Švejk - na žalost nije mogao biti izvršen. Ja sam vašu jetrenu paštetu pojeo...
- Pojeo sam je - nastavi Švejk gurkajući preplašenog Balouna - jer sam mislio da se jetrena pašteta može pokvariti. Ja sam već nekoliko puta čitao u novinama da se čitava obitelj otrovala jetrenom paštetom. Jednom na Zderazu, jednom u Berounu, jednom u Táboru, jednom u Mladoj Boleslavi, jednom u Přibramu. Svi su podlegli otrovanju. Jetrena pašteta je najgori gad...
Sav drhteći. Baloun ode u stranu, turi prst u grlo i poče povraćati u kratkim razmacima.
- Što je vama, Baloune?
- Blju-blju-jem ah, gospodine nat-oh-oh „nat-poručniče, ah, ah - vikaše nesretni Baloun iskorišćujući stanke - ja-ja sam je poje- ah, ah, poje- ah, pojeo, ah, ah, ja-ah, sam- ah, je-ah...
Iz nesretnog Balouna izlažahu na usta i komadići staniola u koji je pašteta bila umotana.
- Kao što vidite gospodine natporučniče - reče Švejk ne gubeći ništa od svoje duševne ravnoteže - svaka požderana pašteta izađe napolje, baš kao ulje povrh vode. Htio sam sve to preuzeti na sebe, ali se ovaj glupan ovako izdao. On vam je sasvim zgodan čovjek, ali požđere sve što mu se povjeri. Ja sam već poznavao jednog takvog čovjeka. Bio je podvornik u banci. Mogli ste mu povjeriti hiljade. Jednom je on dizao novce u nekoj drugoj banci, pa su mu izdali hiljadu kruna više, no on ih je smjesta vratio, ali ako biste ga poslali da donese za 15 novčića suhe vratine, tada bi on putem polovicu požderao. Bio je tako proždrljiv na jelo da je putem, kad su ga činovnici slali po jetrenjače, rezao kobase džepnim nožićem i lijepio rupe engleskim flasterom koji ga je za pet takvih jetrenjača stajao

više nego jedna čitava jetrenjača.
Natporučnik Lukáš uzdahnu i otide.
- Ima li kakvih zapovijedi, gospodine natporučniče? - vikaše za njim Švejk, dok je nesretni Baloun neprestano gurao prst u grlo.
Natporučnik Lukáš odmahnu rukom i uputi se prema opskrbnom magazinu, a uz put mu pade na um čudnovata misao da Austrija ne može pobijediti kad već vojnici žderu svojim oficirima jetrene paštete.
Međutim Švejk je poveo Balouna na drugu stranu vojne pruge. Pri tom ga je tješio da će zajedno skoknuti u grad i donijeti odande gospodinu natporučniku debrecinke, jer se pojam ovoga kobasičarskog specijaliteta u Švejkovoj glavi naravno podudarao s pojmom glavnog grada ugarske kraljevine.
- Mogao bi nam pobjeći vlak - zakuka Baloun koji je bio ne samo proždrljiv, nego i strahovito škrt.
- Kad se ide na frontu - reče mu Švejk - tada se ne može nikada zakasniti, jer svaki vlak koji putuje na frontu, vrlo dobro pazi na to da ne doveze na posljednju stanicu samo pola ešalona. Uostalom, ja te dobro razumijem, Baloune. Džep ti je sašiven.
No nisu pošti nikamo jer se saču signal za ulaženje u vlak. Momčad pojedinih četa vraćala se iz opskrbnog magazina u svoje vagone i opet praznih šaka. Umjesto petnaest dekagrama ementalera koji je trebao dobiti svaki vojnik, dobio je svatko kutiju šibica i jednu razglednicu koju je izdao Komitet za ratne grobove u Austriji (Beč XIX 4. Canisiusgasse). Mjesto petnaest dekagrama ementalera svaki je vojnik imao u ruci sliku zapadnogalicijskog groblja u Sedlisku, sa spomenikom nesretnom domobranu koji je izradio zabušant kipar, jednogodišnji dobrovoljac narednik Scholz.
A i oko štabnog vagona vladalo je neobično uzbuđenje. Oficiri pohodnog bataljona okupili se oko kapetana Ságnera koji im je nešto uzbuđeno govorio. Vratio se upravo iz kolodvorskog zapovjedništva i držao u ruci vrlo povjerljiv brzojav iz štaba brigade, prav pravcat i vrlo dugačak brzojav s instrukcijama i uputama kako valja postupiti u ovoj novoj situaciji u kojoj se Austrija našla 23. svibnja 1915.
Brigada je brzojavila da je Italija navijestila Austro-Ugarskoj rat.
Još u Brucku na Leithi u oficirskom se kasinu često za ručkom i večerom s punim ustima govorilo o čudnovatom držanju i vladanju Italije, ali sve

u svemu nitko nije očekivao da će se ispuniti proročanske riječi onog idiota kadeta Bieglera koji je jednom za večerom odgurnuo tanjur s makaronima i izjavio: „Makarona ću se najesti tek pred vratima Verone!“
Pošto je proučio instrukcije koje je upravo dobio iz brigade, kapetan Ságner naredi da zatrube uzbunu.
Kad su se okupili svi vojnici pohodnog bataljona i postrojili u četverokut, kapetan Ságner pročita vojnicima neobično uzvišenim glasom telegrafsku zapovijed koju je dostavila brigada:

„Zbog besprimjerne izdaje i pohlepe talijanski je kralj zaboravio bratske obveze kojima je bio vezan kao saveznik naše monarhije. Otkako je buknuo rat, u koji je morao ući rame uz rame s našim junačkim vojskama, izdajnički je talijanski kralj igrao ulogu maskiranog razbojnika iz busije, vladajući se kao neutralac, ali potajno pregovarajući s našim neprijateljima. Ta je izdaja dostigla vrhunac noću između 22. i 23. svibnja objavom rata našoj monarhiji. Naš vrhovni zapovjednik je uvjeren da će naša uvijek hrabra i slavna vojska odgovoriti na podlu izdaju nevjernog neprijatelja takvim udarcem da će izdajica uvidjeti kako je, ušavši sramotno i izdajnički u rat, sam sebe uništio. Uvjereni smo čvrsto u to da će s božjom pomoću uskoro doći dan kad će talijanske ravnice opet ugledati pobjednike od Santa Lucije, Vicenze, Navare i Custozze. Hoćemo da pobijedimo, moramo pobijediti i sigurno ćemo pobijediti!“

Zatim je došlo uobičajeno: „Dreimal hoch!“[233] i vojska uđe opet u vlak, nekako zbunjena. Mjesto 15 dkg ementalskog sira pade im na vrat rat s Italijom.

* * *

U vagonu u kojem su sjedili Švejk, računarski narednik Vaněk, telefonist Chodounský, Baloun i kuhar Jurajda, raspreo se zanimljiv razgovor o ulasku Italije u rat.
- I u Taborskoj ulici u Pragu desio se isto takav slučaj - započe Švejk. - Ondje vam je bio neki trgovac Horějši, malo dalje od njega na suprotnoj strani imao je svoj dućan trgovac Pošmoumy, a između obojice se nalazio sitničar Havlasa. I tako vam jednom tome trgovcu Horějšiju pade na um da se udruži sa sitničarom Havlasom protiv trgovca Pošmournoga, pa stupi s njim u pregovore kako bi mogli spojiti ta dva dućana u jedu firmu: “Horějši i Havlasa“. Ali taj sitničar Havlasa ode odmah k trgovcu Pošmournome i ispriča mu kako mu Horějši daje za njegov sitničarski dućan hiljadu i dvjesta kruna i kako želi da se s njim udruži. Ali ako mu on, Pošmoumy, dade hiljadu i osam stotina kruna, tada će se on radije udružiti s njim protiv Horějšija. I tako su se sporazumjeli, a Havlasa se neko vrijeme stalno vrtio oko Horějšija, kojega je izdao, i pravio se kao da je njegov najbolji prijatelj, pa kad bi se poveo razgovor o tome kad će se udružiti, Havlasa bi govorio: “Da, bit će to brzo. Ja samo čekam da se stanari vrate s ljetovanja.“ A kad su se stanari vratili, tada je zaista sve već bilo gotovo, kao što je on neprekidno obećavao tomu Horějšiju da će se udružiti. Pa kad je tako jednog jutra Horějši došao da otvori dućan, vidio je velik natpis nad dućanom svoga konkurenta, golemu firmu: “Pošmoumy i Havlasa”.
- I kod nas se - primijeti glupi Baloun - desio jednom isto takav slučaj: htio sam kupiti u susjednom selu junicu, i već smo se za nju pogodili, ali mi ju je votički mesar oteo ispred nosa.
- Kad već imamo nov rat - nastavi Švejk - kad već imamo jednog neprijatelja više i kad imamo još i novu frontu, tada će se morati štedjeti municija, “što ima više djece u obitelji, to se više trskovača potroši“, govorio je djedo Chovanec u Motolu, koji je roditeljima u susjedstvu šibao djecu za paušalnu nagradu.
- Ja se samo bojim - reče Baloun drhteći čitavim tijelom - da će zbog te

Italije biti manje porcije.
Računarski narednik Vaněk zamislio se i rekao ozbiljno:
- Sve to može biti, jer će se sad naša pobjeda nekako otegnuti.

- Sad bismo trebali novog Radetzkoga - progovori Švejk. - On je već dobro poznavao tamošnje krajeve, te je već znao gdje je Talijanima slaba strana, na što valja navaljivati i s koje strane. Nije baš tako lako prodrijeti nekamo, ali to umije svatko, no izvući se odande, to je pravo vojno umijeće. Kad već čovjek nekamo prodre, tada mora znati sve što se oko njega zbiva, da se ne bi odjednom našao pred kakvom neprilikom koja se zove katastrofa. Tako su jednom kod nas u kući, još u starom stanu,

uhvatili na tavanu lopova, a taj je klipan, kad je onamo ulazio, primijetio da zidari baš popravljaju svjetlik, pa im se nekako istrgao iz ruku, oborio kućepaziteljicu i spustio se skelom dolje u svjetlik, no odande se uopće nije mogao izvući. Ali naš je tatica Radetzky poznavao svaki put, pa ga nisu mogli nigdje uhvatiti. U jednoj knjižici o tom generalu bilo je tačno opisano kako je uzmakao od Santa Lucije i kako su i Talijani uzmakli, pa je tek drugi dan ustanovio da je zapravo pobijedio, jer nije ondje našao ni vidio dalekozorom nikakve Talijane, pa se vratio i zaposjeo napuštenu Santa Luciju. Tada su ga imenovali maršalom.
- O Italija, to je lijepa zemlja - primijeti kuhar Jurajda.
- Ja sam jednom bio u Mlecima pa znam da Talijan svakoga nazove svinjom. Kad se on razljuti, tada je njemu svatko porco maladetto[234]. I papa mu je porco, i „madonna mia è porco“, „papa è porco“.
Nasuprot tome računarski narednik Vaněk vrlo se simpatično izrazio o Italiji. U Kralupima, u svojoj drogeriji proizvodi on limunov sok, koji pravi od gnjilih limuna, a najjeftinije i najtrulije limune uvijek je kupovao u Italiji. A sad će biti kraj i dobavi limuna iz Italije u Kralupe. Nema sumnje da će rat s Italijom donijeti različita iznenađenja, jer će Austrija htjeti da se osveti.
- Lako im je to reći: osvetiti se - nasmije se Švejk.
- Gdjetko misli da će se osvetiti, a na kraju to ispašta onaj koga je takav čovjek izabrao kao oruđe svoje osvete. Kad sam prije nekoliko godina stanovao na Vinohradima, tada je ondje u prizemlju stanovao pazikuća, a kod njega je bio podstanar neki mali činovničić iz neke banke, koji je zalazio u jednu krčmu u Krameriusovoj ulici, pa se ondje jednom posvađao s nekim gospodinom koji je imao na Vinohradima nekakav zavod za analizu mokraće. Taj gospodin nije uopće ni na što drugo mislio i nije ni o čemu drugom govorio, nego je samo nosio neke bočice s mokraćom, svakome ih gurao pod nos da se i taj dotični pomokri i dade pregledati mokraću, jer o takvom pregledu ovisi i sreća čovjeka i obitelji, a pregled je zaista jeftin, stoji u svemu šest kruna. Svi koji su dolazili u krčmu, pa i gostioničar i gostioničarka, dadoše analizirati svoju mokraću, samo onaj činovničić ne htjede, premda ga je onaj gospodin neprestano pratio u nužnik kad je morao onamo svratiti i uvijek mu zabrinuto govorio: „Ja ne znam, gospodine Skorkovsky, meni se vaša mokraća nekako ne sviđa, pomokrite se u bočicu prije nego bude kasno!“

I konačno ga nagovorio. Činovničića je to stajalo šest kruna, a onaj mu je gospodin analizu propisno zasladio, kao što je uradio svima u krčmi, ne izuzimajući ni gostioničara kojemu je kvario posao, jer je analizu uvijek popratio pričanjem da je to vrlo ozbiljan slučaj, da nitko ne smije ništa piti osim vode, da ne smije pušiti, da se ne smije ženiti i da mora jesti samo povrće. Stoga se taj činovničić, kao i svi ostali, strahovito ljutio na njega pa je odabrao pazikuću kao oruđe svoje osvete, jer je poznavao pazikuću kao surova čovjeka.
Tako je dakle jednom rekao tome gospodinu koji je analizirao mokraću, da se pazikuća već dulje vremena ne osjeća zdrav pa ga moli da sutra ujutro oko osam sati dođe k njemu po mokraću, jer je želi dati na analizu. I čovjek je došao. Pazikuća je još spavao kad ga je taj gospodin probudio i rekao mu prijateljski: „Moje poštovanje, gospodine Màlek, želim vam dobro jutro. Evo izvolite bočicu, pa se pomokrite, a meni pripada šest kruna. “ Ali tada nastade prava pokora božja kad je pazikuća skočio iz kreveta u gaćama, pa ščepao toga gospodina za vrat i tresnuo ga u ormar da ga je zabio u nj! Kad ga je izvukao iz ormara, dohvatio je volovsku žilu i potjerao ga, onako u gaćama, niz Čelakovskoga ulicu, a taj je gospodin drečao kao kad se psu stane na rep, i u Havlíčekovoj ulici skočio u tramvaj, dok je pazikuću uhvatio stražar, počupao se s njim, i jer je pazikuća bio u gaćama i sve mu se vidjelo, tada su ga zbog sablazni strpali u policijska kola i odvezli ga na policiju, a on je još iz kola rikao kao bik: „Gadovi jedni, ja ću vam pokazati kome vi hoćete analizirati mokraću!“
Sjedio je u zatvoru šest mjeseci zbog javnog nasilja i zbog uvrede stražara, a kad su mu proglasiti osudu, uvrijedio je i vladajući dom, tako da možda još i sada sjedi u zatvoru, pa zato velim da obično ispašta nevin čovjek kad se hoćemo nekome osvetiti.
Baloun je dotle o nečemu naporno razmišljao, pa napokon sa strahom upita Vaněka:
- Molim, gospodine računarski naredniče, vi dakle mislite da ćemo zbog tog rata s Italijom dobivati slabiju menažu?
- To je jasno kao dan - odgovori mu Vaněk.
- Isuse i Marijo! - viknu Baloun, obori glavu u dlanove i zašutje u svom kutu.
Tako se u ovom vagonu definitivno završila rasprava o Italiji.

* * *

U oficirskom vagonu bio bi razgovor o novostvorenim ratnim prilikama zbog ulaska Italije u rat svakako vrlo dosadan jer nije više bilo slavnog vojnog teoretičara, kadeta Bieglera, da ga nije u neku ruku zamijenio poručnik Dub iz treće kompanije.
Poručnik Dub bio je u civilu profesor češkog jezika i već je u to vrijeme pokazivao neobičnu sklonost da svagdje, gdje god je bilo moguće, dade izraza svojoj lojalnosti. U pismenim zadaćama zadavao je svojim učenicima zadatke iz povijesti Habsburške kuće. U nižim razredima plašio je učenike car Maksimilijan koji se popeo na pećinu pa nije mogao sići, zatim Josip II, kao orač i Ferdinand Dobroćudni. Dakako, u višim su razredima teme bile zamršenije, kao na primjer zadaća za sedmoškolce: „Car Franjo Josip I. kao pokrovitelj nauke i umjetnosti“, koja je pribavila jednom sedmoškolcu isključenje iz svih srednjih škola u Austro-Ugarskoj, jer je učenik napisao da je najljepše djelo toga vladara bilo podizanje mosta cara Franje Josipa I. u Pragu.
Profesor Dub se uvijek mnogo brinuo oko toga da mu svi đaci prilikom carskog rođendana i drugih sličnih carskih svečanosti s oduševljenjem otpjevaju austrijsku himnu. U društvu nije bio omiljen, jer su svi bili sigurni da je on i denuncijant svojih kolega. U gradu u kojem je službovao, bio je jedan od članova trolista najvećih glupana i mazgova, koji se sastojao od njega, kotarskog predsjednika i direktora gimnazije. U tom uskom krugu naučio se politizirati, u okviru Austro-Ugarske monarhije. Tako je i sada počeo tumačiti svoje mudrolije glasom i tonom okorjelog profesora:
- Sve u svemu, mene uopće nije iznenadio postupak Italije. Očekivao sam ja to već pred tri mjeseca. Sigurno je da se Italija u posljednje vrijeme znatno uzoholila nakon pobjedničkog rata s Turskom za Tripolis. Osim toga ona se i suviše pouzdaje u svoju mornaricu i u raspoloženje stanovništva u našem primorju i u južnom Tirolu. Još prije rata razgovarao sam o tome s našim kotarskim predstojnikom da naša vlada ne bi trebala potcjenjivati iredentistički pokret na jugu. I on se potpuno slagao sa mnom, jer je svaki dalekovidni čovjek kojemu je stalo do toga da se sačuva ova monarhija, morao već davno predvidjeti kamo bismo došli kad bismo previše popuštali takvim elementima. Sjećam se dobro da sam nekako prije dvije godine u razgovoru s gospodinom kotarskim predstojnikom rekao da Italija - a bilo je to za vrijeme Balkanskog rata

prigodom afere našega konzula Prochazske - samo čeka prvu priliku da nas napadne iz zasjede.
- A sad se to dogodilo! - viknu on takvim glasom kao da se svi s njim svađaju, premda su svi prisutni aktivni oficiri, dok je on govorio, mislili neka taj brbljavi civilist ode do vraga.
- Istina je - nastavljao je mirnijim tonom - da su se kod nas u većini slučajeva, pa i u školskim zadaćama zaboravljali naši bivši odnosi s Italijom, oni veliki dani slavnih pobjedničkih vojski i iz godine hiljadu osam stotina četrdeset osme i iz godine hiljadu osam stotina šezdeset šeste, o kojima se govori u današnjim brigadnim zapovijedima. No ja sam uvijek vršio svoju dužnost, pa sam i prije svršetka školske godine, tako rekavši na samom početku rata, zadao svojim učenicima stilističku zadaću: „Unsere Helden in Italien von Vicenza bis zur Custozza, oder...“[235]

I blesavi poručnik Dub svečano doda:
-... Blut und Leben für Habsburg! Für ein Oesterreich, ganz, einig, gross![236]
Zašutio je i jamačno očekivao da će i ostali oficiri u štabnom vagonu progovoriti o novonastaloj situaciji, pa će im on još jednom dokazati da je on znao već prije pet godina kako će se jednom ponijeti Italija prema svojem savezniku. No potpuno se razočarao, jer je kapetan Ságner kojemu je bataljonski ordonans Matušič donio s kolodvora večernje

izdanje „Pester Lloyda“, rekao gledajući u novine: - Gle, gle, ona Wainerova koju smo vidjeli na gostovanju u Brucku, sinoć je igrala ovdje na pozornici Malog kazališta!
I time je bila u štabnom vagonu završena rasprava o Italiji...

* * *

Osim onih koji su sjedili u pozadini, bataljonski ordonans Matušić i momak kapetana Ságnera Batzer promatrali su rat s Italijom sa sasvim praktičnog gledišta, jer su oni još davno prije više godina, dok su još aktivno služili, obojica učestvovali na nekim manevrima u južnom Tirolu.
- Teško će nam biti da se penjemo po onim brdima - reče Batzer - kapetan Ságner ima svu silu kofera. Ja sam doduše brđanin, ali je sasvim nešto drugo kad čovjek uzme pušku pod kaput pa pođe da potraži kakvog zeca na vlastelinstvu kneza Schwarzenberga.
- Ako nas naime bace dolje u Italiju. Ni ja ne bih volio da jurim po brdima i ledenjacima sa zapovijedima. Pa i ona hrana ondje dolje, sve sama palenta i ulje - reče tužno Matušić.
- A zašto da baš nas pošalju u te planine - uzrujavao se Batzer - naša je regimenta bila već u Srbiji i na Karpatima, pa sam se dosta navukao po brdima kapetanovih kofera. Dvaput sam ih već i izgubio, jednom u Srbiji, a drugi put u Karpatima, u nekoj bitki, a možda me to čeka treći put i na talijanskoj granici - a što se tiče hrane ondje dolje...
I pri tom pijunu. A onda sjede povjerljivo uz Matušića i nastavi:
- Znaš, kod nas u Kašperskim brdima pravimo tako male valjuške od sirovih krumpira: najprije se skuhaju, a zatim se natope jajem, pa se lijepo pospu mrvicama od žemičaka i napokon preprže na slanini.
Posljednju je riječ izrekao nekim tajanstveno svečanim glasom.
- A najbolji su s kiselim kupusom - doda melankolično. - Makaroni mogu da se sakriju pred njima.
Time je i ovdje završen razgovor o Italiji...

\- - - - - - - - - - - - - - - -

U ostalim vagonima, budući da je vlak stajao već više od dva sata na kolodvoru, pronio se glas da će vlak valjda okrenuti i poslati ga na Italiju.

U prilog tome je govorilo i to što su se s ešalonom dešavale čudnovate stvari. I opet su sve vojnike istjerali iz vagona, pa je došla sanitetska inspekcija s dezinfekcionim odredom i lijepo poškropila sve vagone lizolom, što je bilo primljeno s velikim neraspoloženjem, osobito u vagonima u kojima su se vozile zalihe kruha.
Ali zapovijed je zapovijed. Sanitetska je komisija izdala nalog da se moraju dezinficirati svi vagoni ešalona br. 728. pa su stoga sasvim mirno poprskali lizolom gomile kruha i vreće s rižom. Već se po tome ipak vidjelo da se događa nešto naročito.
Zatim su ih opet sve natjerali u vagone, a za pola sata opet su ih sve istjerali napolje, jer je došao izvršiti pregled ešalona neki tako stari general da je Švejku odmah pao na um sasvim naravni nadimak za ovog starog gospodina. Stojeći odostrag iza linije primijeti on računarskom naredniku Vaněku: “Prava crkotina!’
A stari general i dalje se šetao ispred linije, praćen od kapetana Ságnera i zaustavio se pred nekim mladim vojnikom, da nekako oduševi sve vojnike, pa ga zapita odakle je, koliko mu je godina i ima li sat. Vojnik je doduše imao sat, ali je mislio da će od starog gospodina dobiti još jedan sat, rekao je da nema, na što mu je stari general crkotina odgovorio s priglupim smiješkom s kakvim je car Franjo Josip oslovljavao u pojedinim gradovima načelnike općina: “Dobro je, dobro!“ - a zatim je počastio kaprala koji je stajao kraj toga vojnika, pitanjem da li mu je žena zdrava.

- Pokorno javljam - dreknu desetar - ja nisam oženjen.
Na to opet ponovi general sa svojim blagonaklonim smiješkom:
- Dobro je, dobro!
Zatim djetinjasti stari general zamoli kapetana Ságnera da mu pokaže kako se vojnici sami razbrojavaju u dvorede, pa je začas odjeknulo:
- Prvi... drugi, prvi... drugi, prvi... drugi.
U tome je general crkotina upravo uživao. Imao je čak kod kuće dva oficirska momka koje bi kod kuće postrojio, pa su se morali sami razbrojavati:
- Prvi... drugi, prvi... drugi...
Takvih je generala imala Austrija svu silu.
Kad se dakle smotra sretno završila, pri čemu general nije škrtario pohvalama pred kapetanom Ságnerom, dopustili su vojnicima da se kreću u području kolodvora, jer je stigla vijest da će poći na put tek za tri sata. Vojnici se dakle šetahu tamo amo i ogledavahu naokolo jer na kolodvoru ima uvijek dosta svijeta, a gdjekoji je vojnik ipak uspio isprositi kakvu cigaretu.
Vidjelo se da je ono prvobitno oduševljenje koje se očitovalo u svečanim dočecima ešalona po kolodvorima već nekako duboko palo i srozalo se čak na prosjačenje.
Kapetanu Ságneru upravo je stigla deputacija “Društva za doček junaka“, koja se sastojala od dvije strahovito izmučene dame. One mu predadoše darak koji je bio namijenjem čitavom ešalonu, to jest dvadeset kutija mirisavih pastila za usta, što je bila reklama jedne peštanske tvornice bombona. A kutijice tih usnih mirisavih pastila bile su lijepo napravljene od lima, na poklopcu je bio naslikan madžarski honved koji se rukuje s austrijskim pučkim ustašom, a nad njima se blista kruna sv. Stjepana. Naokolo je bilo napisano njemački i madžarski: „Für Kaiser, Gott und Vaterland!“[237] Tvornica bombona je bila tako lojalna da je dala prednost caru pred samim gospodinom bogom.
U svakoj je kutiji bilo osamdeset pastila, tako da je približno oko pet pastila dolazilo na tri čovjeka. Osim toga ove brižne, izmučene dame donesoše i velik zamotak štampanih molitava koje je napisao budimpeštanski nadbiskup Geza od Szatmar-Budafala. Bile su to dvije njemačko-madžarske molitve koje su sadržavale najstrašnija proklinjanja svih neprijatelja. Te su molitvice bile pisane tako strastveno da im je na

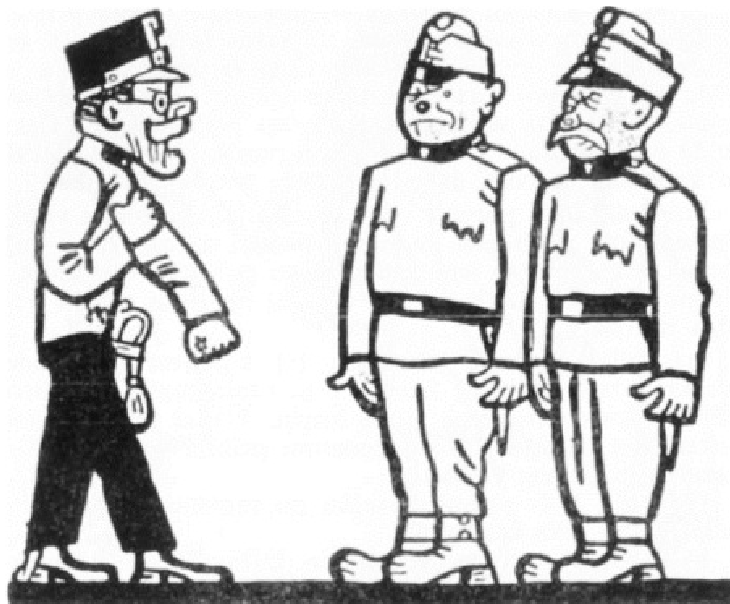
kraju nedostajalo još samo odrešito madžarsko: „Baszom a Kristus Mariat!“[238]
Prema prečasnom nadbiskupu dobri bi bog trebao sve Ruse, Engleze, Srbe, Francuze i Japance rasjeći na rezance i na paprikaš. Dobri bi bog trebao da se okupa u krvi neprijatelja i da pobije sve od reda, kao što je i uradio okrutni Herod s nevinom dječicom.
Časni budimpeštanski nadbiskup upotrijebio je na primjer u svojim molitvama i ove lijepe rečenice:
- Neka bog blagoslovi vaše bajonete da duboko prodru u utrobu vaših neprijatelja! Neka najpravedniji Gospod uputi topničku vatru nad glave neprijateljskih štabova! Neka milosrdni Bog dade da se svi neprijatelji uguše u vlastitoj krvi iz rana koje ćete im vi zadati!
Stoga je potrebno još jednom ponoviti da na kraju tih molitava nije nedostojalo ništa drugo nego: „Baszom a Kristus Mariat!“
Kad su obje dame sve to predale, izjavile su kapetanu Ságneru svoju žarku želju da prisustvuju pri dijeljenju darova. Jedna je bila čak tako odvažna da je spomenula kako bi tom prilikom mogla progovoriti koju riječ vojnicima, koje nije drukčije zvala nego „unsere braven Feldgrauen“.[239]

Obadvije su se držale strahovito uvrijeđeno kad je kapetan Ságner odbio njihovu molbu. A dotle su ovi darovi otpremljeni u vagon, a pri tom je jedna od njih potapšala po licu nekog bradatog vojnika. Bio je to neki

Šimek iz Budjejovica koji nije ništa znao o uzvišenoj misiji tih dama, pa je poslije njihova odlaska rekao svojim drugovima:
- Baš su ovdje ove kurve bezobrazne! Kad bi bar ta majmunica nekako izgledala, ali nalik je na rodu, pa čovjek ništa drugo i ne vidi nego te duge noge, te izgleda kao raspeti Krist, pa se onda još takva turpija vrti oko vojnika...
Na kolodvoru je bilo vrlo živo. Događaj s Italijom izazvao je ovdje izvjesnu paniku jer su zadržana dva ešalona s topništvom i poslana u štajersku. Bio je ovdje i ešalon Bosanaca koji je čekao zbog nekih nepoznatih razloga već dva dana, pa je bio potpuno zaboravljen i izgubljen. Bosanci nisu već dva dana dobivali hranu pa su po Novoj Pešti prosjačili kruh. A nije se ni moglo čuti ništa drugo nego uzrujani razgovor izgubljenih Bosanaca koji su živo gestikulirali i neprestano ponavljali: „Jebem ti boga, jebem ti dušu, jebem ti majku!“
Zatim je pohodni bataljon 91. pukovnije i opet prikupljen i smješten u svoje vagone. No začas se bataljonski ordonans Matušić vratio s kolodvorskog zapovjedništva s viješću da polaze tek za tri sata. Stoga su opet prikupljeni vojnici pušteni iz vagona. Neposredno prije odlaska vlaka uniđe vrlo uzrujano u štabni vagon poručnik Dub i zatraži od kapetana Ságnera da odmah dade zatvoriti Švejka.
Poručnik Dub, poznati stari denuncijant u svojoj službi gimnazijskog profesora, rado se upuštao u razgovor s vojnicima, pri čemu je ispitivao njihovo političko uvjerenje i ujedno nastojao da ih pouči i objasni im zašto ratuju i za koga ratuju.
Pri obilasku opazio je straga, iza kolodvorske zgrade. Švejka kako stoji kraj laterne i sa zanimanjem promatra plakat neke dobrotvorne vojne lutrije. Plakat je prikazivao austrijskog vojnika kako bajonetom pribija uza zid zabezeknutog bradatog kozaka.
Poručnik Dub potapša Švejka po ramenu pa ga upita kako mu se slika sviđa.
- Pokorno javljam, gospodine lajtnante - odgovori Švejk - to je budalaština. Ja sam već vidio mnogo glupih plakata, ali takve bedastoće nisam još vidio.
- A što vam se na slici ne sviđa? - upita Dub.
- Meni se, gospodine lajtnante, na tom plakatu ne sviđa to kako taj vojnik barata s povjerenim mu oružjem. Ta on može slomiti bajonetu o zid, a

zatim to je uopće suvišno i bio bi za to kažnjen jer je Rus digao ruke uvis i predaje se. On je sad zarobljenik, a sa zarobljenicima valja postupati pristojno, jer uzalud, i oni su ljudi.
Poručnik Dub nastavi dakle ispitivanje Švejkovih nazora i upita ga:
- Vama je dakle toga Rusa žao, zar ne?

- Meni je, gospodine lajtnante, žao obojice, i toga Rusa jer je proboden, i toga vojnika jer bi ga za to zatvorili. Ta on je, gospodine lajtnante, svakako slomio svoju bajonetu, to je uzalud, jer ovaj zid u koji on udara, izgleda kao da je od kamena, a čelik je krhak. Tako smo vam jednom, gospodine lajtnante, dok sam ja služio vojni rok, imali u našoj četi jednog gospodina lajtnanta koji se umio tako izražavati da mu u tom nije bio ravan ni stari župar. Na vježbalištu nam je govorio: „Kad je mirno, tada moraš izbečiti oči kao mačak kada sere siječku!“ Ali inače je bio vrlo dobar čovjek. Jednom je na Božić poludio te je kupio za četu čitava kola kokosovih oraha, pa otada znam kako su bajonete krhke. Pola čete je polomilo bajonete o te orahe pa je naš potpukovnik dao čitavu četu zatvoriti, tako da tri mjeseca nismo smjeli iz kasarne, a gospodin lajtnant je dobio kućni pritvor...
Poručnik Dub se zagleda ljutito u bezbrižno lice dobrog vojnika Švejka pa ga upita zlobno:
- Poznajete li vi mene?
- Poznajem vas, gospodine poručniče.

Poručnik Dub zakoluta očima i udari nogom o tle pa reče:
- Ja vam velim da me još ne poznajete.
Švejk ponovo odgovori bezbrižno i mirno, kao da raportira:
- Poznajem vas, gospodine poručniče, vi ste, pokorno javljam, iz našeg maršbataljona.
- Vi me još ne poznajete - viknu ponovno poručnik Dub - vi me poznajete možda s dobre strane, ali začudit ćete se kad me upoznate i sa zle strane. Ja sam zao, nemojte misliti, ja svakoga mogu da natjeram u plač. Da li me dakle poznajete, ili me ne poznajete?
- Poznajem, gospodine poručniče!
- Ja vam posljednji put velim da me ne poznajete, vi magarče! Imate li braće?
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, imam jednog brata.
Poručnika Duba spopade bjesnilo pri pogledu na Švejkovo mimo i bezbrižno lice, pa on viknu ne vladajući više sam sobom:
- Sigurno je i taj vaš brat isto takvo goveče kao i vi! Što je po zanimanju?
- Profesor, gospodine lajtnante! I on je služio vojsku i položio oficirski ispit.
Poručnik Dub pogleda Švejka kao da ga hoće probosti, Švejk izdrža s dostojanstvenom razboritošću ljutit pogled poručnika Duba, tako da je zasada čitav razgovor između njega i poručnika završio riječju: „Abtreten!“
Svaki je dakle pošao svojim putem i svaki je mislio svoje.
Poručnik Dub je mislio o Švejku da će reći gospodinu kapetanu neka ga dade zatvoriti, a Švejk je opet misijo da je vidio već mnogo glupih oficira, ali takav kao što je poručnik Dub, ipak predstavlja rijetkost u čitavoj regimenti.
Poručnik Dub, koji je sebi baš danas uvrtio u glavu da mora odgajati vojnike, našao je iza kolodvora novu žrtvu. Bila su to dva vojnika iz iste pukovnije, ali iz druge čete, koji su se ondje u tami razgovarati slabim njemačkim jezikom sa dvije drolje kakvih je oko kolodvora bilo na tucete.
Švejk je, odlazeći, čuo još sasvim jasno oštar glas poručnika Duba:
- Poznajete li me?!
- Ali ja vam velim da me ne poznajete!
- Ali kad me upoznate...
- Vi me poznajete valjda s one dobre strane!...

- Ja vam velim kad me upoznate s one zle strane.
- Ja ću vas natjerati u plač, vi magarci!...
- Imate li braće?...
- To su sigurno isto takva goveda kao što ste i vi!... Sto su po zanimanju? ... Kod komore?... No, dobro... Zapamtite da ste vojnici... Jeste li Česi?... Znate da je Palacký rekao, kad ne bi bilo Austrije, da bi je valjalo stvoriti... Abtreten!

No obilazak poručnika Duba uglavnom nije donio pozitivnog rezultata. On je zaustavio još tri skupine vojnika, ali je njegovo nastojanje da ih „natjera u plač“ doživjelo potpun neuspjeh. Bio je to takav materijal koji su vozili na frontu, da je poručnik Dub iz očiju svakog pojedinca čitao da svi oni misle o njemu svakako nešto vrlo neugodno. Bio je uvrijeđen u svojem ponosu, pa je posljedica toga bila ta da je prije odlaska vlaka zatražio u štabnom vagonu od kapetana Ságnera da se Švejk zatvori. Govorio je pri tom, obrazlažući potrebu izolacije dobrog vojnika Švejka, o njegovu neobično čudnom i drskom vladanju, pa je Švejkov iskreni odgovor na svoje posljednje pitanje nazvao pakosnim primjedbama. Kad bi to tako dalje išlo, oficirski bi kor izgubio u očima vojnika svako poštovanje, o čemu sigurno nitko od gospode oficira i ne sumnja. On je još prije rata razgovarao o tom s gospodinom kotarskim predstojnikom, da svaki pretpostavljeni mora nastojati da prema svojim potčinjenima sačuva izvjestan autoritet. Gospodin kotarski predstojnik u tome se s njim potpuno slagao. Osobito sada u ratu, što se većma približujemo neprijatelju, to više treba da držimo vojnike u strahu i trepetu. Stoga on dakle traži da Švejk bude disciplinski kažnjen.

Kapetan Ságner, koji je kao aktivni oficir mrzio sve te rezervne oficire iz različitih građanskih zanimanja, upozorio je poručnika Duba da se slične prijave mogu podnositi jedino u obliku raporta, a ne na ovakav poseban sitničarski način kao kad se ljudi pogađaju za cijenu krumpira, što se tiče samoga Švejka, prva je instanca pod koju Švejk potpada, gospodin natporučnik Lukáš. Takva se stvar rješava samo preko raporta. Od čete ta stvar ide na bataljon, i to je valjda gospodinu poručniku poznato. Ako je Švejk što učinio, tada će doći na četni raport, a ako uloži priziv, tada će doći na bataljonski raport. No ako gospodin natporučnik Lukáš to želi i ako ovo pričanje gospodina poručnika Duba smatra kao službenu prijavu za kažnjavanje, tada on nema ništa protiv toga da se Švejk predvede i

sasluša.

Natporučnik Lukáš nije imao ništa protiv toga, samo je primijetio da mu je iz Švejkova pričanja vrlo dobro poznato da je Švejkov brat zaista bio profesor i rezervni oficir.
Poručnik Dub se pokolebao i rekao da on traži kaznu samo u širem smislu, i da je moguće da se dotični Švejk ne umije izraziti tako da njegovi odgovori djeluju drsko, pakosno i bez poštovanja prema pretpostavljenima. Osim toga po čitavom izgledu dotičnog Švejka vidi se da je slabog uma.
I tako je zapravo čitava ta bura prešla preko Švejkove glave bez ikakva groma.
U vagonu u kojem je bila bataljonska kancelarija i magazin, računarski narednik pohodnog bataljona Bautanzel razdao je veoma milostivo dvojici bataljonskih pisara po pregršt slatkiša iz onih kutijica koje je trebalo podijeliti čitavom bataljonu. To je bila obična pojava da je sve što je bilo određeno za vojnike, moralo proći kroz isto takvu manipulaciju u bataljonskoj kancelariji kao i ovi nesretni slatkiši.
To je svagdje u ratu bilo tako nešto obično da je ipak i onda kad je gdje inspekcija utvrdila da se ne krade, svaki od tih računarskih narednika u svim mogućim kancelarijama ipak bio sumnjiv da prekoračuje proračun i služi se drugim kakvim smicalicama, da mu računi budu u redu.
I zato ovdje dok su se svi kljukali tim slatkišima da užiju bar tu svinjariju,

kad već nema ništa drugo da se ukrade od vojnika, progovori im Bautanzel o tužnim prilikama na tom njihovu putovanju:
- Ja sam već preturio preko glave dva maršbataljona, ali tako bijedno kao sada nismo nikad putovali. Moj gospodine, prije nego smo tada stigli do Prešova, imali smo već čitave hrpe svega što čovjek samo zamisliti može. Imao sam sakrivenih deset hiljada cigareta memfis, dva koluta ementalskog sira, trista konzervi, pa se poslije, kad smo već pošli na Bardjejov u rovove i kad su nam Rusi od Mušine presjekli vezu prema Prešovu, moglo lijepo trgovati. Od svega toga predao sam otprilike deseti dio za maršbataljon kao tobožnju uštedu, a sve ostalo sam predao komori.
Imali smo u našem bataljonu majora Sojku, koji je bio prava svinja. On doduše nije bio junak te se najradije vucarao oko nas u komori, jer su gore zviždala tanad i praskale šrapnele. Tada bi on uvijek došao k nama pod izlikom da se mora uvjeriti da li se za vojnike našeg bataljona kuha dobra hrana. Obično bi došao k nama dolje kada bi došla vijest da Rusi opet nešto spremaju. Drhtao bi po čitavom tijelu, pa bi morao u kuhinji popiti nešto ruma i tek tada bi vršio preglede u svim poljskim kuhinjama koje su bile oko komore, jer se gore na položaje nije moglo, nego se hrana nosila onamo gore noću.
Tada su kod nas bile takve prilike da se nije moglo ni govoriti o nekoj oficirskoj menaži. Jedini put koji je još bio slobodan i u vezi s pozadinom držali su Nijemci iz Reicha, koji su za sebe zadržavali sve što je bilo bolje, nama se slalo iz pozadine, ali su to oni sami pojeli, tako da do nas nije ni stiglo. Tako smo mi svi u komori ostali bez oficirske košte. I za čitavo to vrijeme nije mi pošlo za rukom da uštedim za nas u kancelariji ništa više nego jedno prasence, koje smo dati osušiti u dimu, a da nam ga major Sojka ne nađe, sakrili smo ga kod topnika, jedan sat hoda daleko, kod nekog mojeg znanca, palioca topova.
Kada bi došao k nama, major bi uvijek u kuhinji najprije okušavao juhu. Istina, mesa se nije moglo mnogo kuhati, tek koliko smo mogli namaknuti svinja ili mršavih krava u okolici. A pri tom su nam još Prusi pravili veliku konkurenciju te su pri rekviziciji stoke plaćali dvaput više nego mi. I čitavo to vrijeme dok smo se zadržavali ispod Bardjejova, nisam pri otkupu stoke uštedio ništa više nego nešto preko hiljadu i dvjesta kruna, a još smo im većinom mjesto novaca davali doznačnice s

bataljonskim štambiljem, naročito u posljednje vrijeme kad smo saznali da su Rusi istočno od nas u Radvanji i zapadno u Podolinu. Najteže se radi s takvim narodom kao što je onaj tamo, koji ne zna ni čitati ni pisati te se potpisuje samo sa tri križića, što je naša intendantura vrlo dobro znala, tako da nisam mogao, kad smo slali u intendanturu po novce, priložiti lažne priznanice da sam im isplatio novce; to se može raditi samo ondje gdje je narod obrazovaniji pa se znade potpisati. A zatim, kao što već rekoh, Prusi su plaćali više od nas i u gotovu novcu, pa kad smo mi kamo došli, uvijek su nas gledali kao kakve razbojnike, a intendantura je još k tome izdala nalog da se priznanice, potpisane križićima, moraju predati ratnoj računarskoj kontroli. A tih je klipana bila sva sila. Došao bi takav klipan na kontrolu, nažderao bi se kod nas i napio, a drugi dan bi podnio protiv nas tužbu.
A taj major Sojka stalno je obilazio kuhinje i vjerujte mi, duše mi, jednom je izvukao iz kotla meso za čitavu četvrtu kompaniju. Počeo je sa svinjskom glavom i rekao da nije dovoljno kuhana, pa je naložio da se još časak kuha; istina, tada se nije kuhalo mnogo mesa, na čitavu je kompaniju dolazilo dvanaest starih, poštenih porcija mesa, ali on je sve to pojeo, a zatim je kušao juhu, pa je počeo galamiti da je kao voda, i kakav je to red da se kuha mesna juha bez mesa, pa je dao napraviti zapršku i bacio u nju moje posljednje makarone što sam ih uštedio kroz čitavo to vrijeme.
Ali to me nije tako ljutilo kao to da su mi na tu juhu otišla dva kilograma čajnog maslaca, koje sam uštedio još u ono doba kad smo imah oficirsku menažu. Držao sam ih na jednoj polici nad krevetom, a on se izderao na mene i zapitao me komu to pripada. Ja mu dakle rekoh da prema proračunu za prehranu vojnika, a na osnovu posljednje divizijske naredbe, pripada na pojedinog vojnika, kao poboljšica, petnaest grama maslaca, odnosno dvadeset i jedan gram masti. A budući da to nije dovoljno, zalihe maslaca treba da se čuvaju sve dotle dok ne budemo mogli davati vojnicima poboljšicu maslaca u punoj težini. Major Sojka se jako razljutio, počeo je vikati na mene da jamačno čekam da dođu Rusi i da nam ugrabe posljednja dva kilograma maslaca; odmah to, veli, treba staviti u juhu, kad je juha bez mesa. Tako sam ostao bez čitave zalihe, i vjerujte mi da mi je taj major, kad god se pojavio, donosio samo nesreću. Njemu se postepeno njuh tako izoštrio da je odmah nanjušio sve moje

zalihe.
Jednom sam uštedio na vojnicima goveđa jetra, pa smo ih htjeli pržiti, ali on se zavukao pod krevet i izvukao ih odande. Kad je počeo galamiti, rekao sam mu da su ta jetra određena da ih zakopamo u zemlju, da je to prije podne utvrdio jedan potkivač iz artiljerije koji je svršio veterinarski kurs. Major tada povede sa sobom nekog bakezera iz komore, pa su njih dvojica zajedno kuhali jetra gore pod hridinama, u kotlićima, no to je bilo za njega sudbonosno jer su Rusi primijetili vatru i opalili u majora i u kotlić iz topa od osamdeset centimetara. Kasnije smo pošli onamo da vidimo što je, pa nismo mogli pravo razabrati da li su po onim hridinama razbacana goveđa jetra ili jetra gospodina majora.

* * *

Zatim je stigla vijest da se polazi tek za četiri sata. Pruga gore prema Hatvanu zakrčena je, vele, ranjeničkim vlakovima. Po kolodvoru se pričalo i to da se kod Egera jedan sanitetski vlak s bolesnicima i ranjenicima sudario s nekim vlakom koji je vozio artiljeriju.
Iz Pešte su već poslali onamo pomoćne vlakove.
Začas je već radila fantazija čitavog bataljona. Govorilo se o dvjesta mrtvih i ranjenih, o tome da je do sudara došlo namjerno da se ne bi otkrile prevare u opskrbi bolesnika.
To je dalo poticaj za oštru kritiku nedovoljne opskrbe bataljona kao i za kritiku kradljivaca u kancelariji i magazinu.
Većina je držala da bataljonski računarski narednik Bautanzei dijeli sve napola s oficirima.
U štabnom vagonu saopćio je kapetan Ságner da bi prema maršruti zapravo morali biti već na galicijskoj granici. U Egeru bi već morali za vojnike preuzeti kruh i konzerve za tri dana. Do Egera imaju još deset sati vožnje. U Egeru, rekao je on, ima zaista toliko vlakova s ranjenicima iz ofenzive iza Lavova da prema telegramu nema u Egeru ni jednog kruha i ni jedne konzerve. Dobio je zapovijed da mjesto kruha i konzervi isplati vojnicima 6 kruna i 72 filira po osobi, što treba da bude isplaćeno prilikom izdavanja vojničke plaće za devet dana, ako naime dotada dobije novce od brigade. U blagajni ima samo nešto preko 12. 000 kruna.
- Ali to je svinjarija od naše pukovnije - reče natporučnik Lukáš - da nas ovako bijedno šalju u svijet!
Zastavnik Wolf i natporučnik Kolář počeše jedan drugome šaptati da je

pukovnik Schröder u posljednje tri nedjelje poslao u Bečku banku 16. 000 kruna na svoj račun.
Zatim je natporučnik Kolář pripovijedao kako se štedi. Ukrade se u pukovniji 6000 kruna i strpa u svoj džep te se onda dosljedno logički izda nalog svim kuhinjama da svaki dan uštede po čovjeku 3 grama graška.
Na mjesec to iznosi 90 grama graška po čovjeku pa se u kuhinji svake kompanije uštedi najmanje 16 kg graška, te se kuhar mora iskazati tom zalihom.
Natporučnik Kolář je samo općenito razgovarao s Wolfom o nekim slučajevima koje je zapazio.
No bilo je sigurno da je čitava vojna uprava obilovala takvim slučajevima. Počinjalo je to s računarskim narednikom u kakve nesretne čete, a svršavalo se s hrčkom u generalskim epoletama koji je spremao zalihe za poratnu zimu.
Rat je zahtijevao odvažnost i u krađi.
Intendanti su s mnogo ljubavi gledali jedni u druge, kao da bi htjeli reći: „Jedno smo tijelo i jedna duša, krademo, brate, varamo, brate, ali nema nam pomoći, teško je plivati protiv struje. Ako ti ne uzmeš, uzet će drugi i još će reći za tebe da zato više ne krađeš jer si se već dosta nagrabio“.

U vagon uđe gospodin s crvenim i zlatnim lampasima. Bio je to opet jedan od onih generala koji se voze po svim prugama i vrše inspekciju.
- Sjedite, gospodo - kimnu on ljubazno, radostan što je opet iznenadio

neki ešalon, za koji nije znao da će tu stajati.
Kad mu je kapetan Ságner htio raportirati, odmahnu on rukom:
- Vaš ešalon[240] nije u redu! Vaš ešalon ne spava. Vaš bi ešalon morao već spavati. U ešalonima treba spavati kada stoje na kolodvoru, kao u kasarnama - u devet sati.
Govorio je odsječno:
- Prije devet sati vojnike treba izvesti na nužnik iza kolodvora - a zatim se ide spavati. Inače će vojnici noću zagaditi prugu. Razumijete ii, gospodine kapetane? Ponovite mi to! Ili nemojte mi ponoviti, nego uradite kako želim.
Treba zatrubiti uzbunu, potjerati sve u nužnik, odsvirati povečerje i poći na spavanje, te kontrolirati tko ne spava. I kazniti! Da! Je li to sve? A večeru podijeliti u šest sati!
Govorio je sada o nečemu iz prošlosti, o nečemu što se nije dogodilo, što je bilo nekako iza nekog drugog ugla. Stajao je tu kao utvara iz carstva četvrte dimenzije.
- Večeru treba podijeliti u šest sati - nastavljao je gledajući na sat koji je pokazivao jedanaest sati i deset minuta noću. - Um halb neune Alarm, Latrinenscheissen, dann schlafen gehen.[241] A za večeru ovdje u šest sati gulaš s krumpirom mjesto 15 deka ementalera.
Zatim je izdao naredbu da se izvede „pripravnost”. I opet dakle naloži kapetan Ságner da se svira uzbuna, a nadzorni je general promatrao postrojavanje bataljona u borbeni red, šetao se s oficirima i stalno im govorio kao da su oni kakvi idioti pa ne mogu odmah da shvate, pokazujući im uz to kazaljke na svojem satu:
- Also, sehen sie. Um halb neune scheissen, und nach einer halben Stunde schlafen. Das genügt vollkommen.[242] U ovo prelazno doba vojnici ionako imaju meku stolicu. Težište uglavnom polažem na spavanje. To je okrepa za dalje marševe. Dok je momčad u vlaku, treba da se odmori. Ako u vagonima nema dosta mjesta, tada vojnici spavaju partienweise.[243] Trećina vojnika legne udobno u vagonu i spava od devet sati do ponoći, a ostali stoje i gledaju ih. A zatim ovi prvi što su se naspavali, naprave mjesto drugoj trećini koja spava od ponoći do tri sata ujutro. Treća partija spava od 3 do 6, a onda se svira ustajanje i vojnici se peru. Za vrijeme vožnje ne smije se iz vagona ska-ka-ti! Pred ešalon treba da se postave

patrole, da vojnici za vožnje ne is-ka-ču! Ako vojniku slomi nogu neprijatelju...
I general pri tom potapša svoju nogu:
- ...to je nešto pohvalno, ali je kažnjivo ako netko sama sebe osakati nepotrebnim skakanjem iz vagona kad vlak vozi punom parom.
- To je dakle vaš bataljon? - zapita kapetana Ságnera promatrajući pospane likove vojnika, od kojih se mnogi nisu mogli uzdržati te su probuđeni iza sna zijevali na svježem noćnom zraku. - To je, gospodine kapetane, zijevalački bataljon. Vojnici moraju ići spavati u devet sati.
General stade pred jedanaestu četu gdje je na lijevom krilu stajao Švejk i zijevao punim ustima, ali je iz pristojnosti zaklanjao usta rukom. No ispod te ruke čulo se takvo brujanje da je natporučnik Lukáš drhtao od straha da se general pobliže ne obazre na to. Sijevnulo mu kroz glavu da Švejk zijeva namjerno.
A general, kao da je to znao, okrenu se k Švejku i priđe k njemu:
- Böhm oder Deutscher? - Böhm, melde gehorsam, Herr Generalmajor![244]
- Dobže[245] - reče general, koji je bio Poljak pa je znao nešto češki - ti se dereš kao krava na sijeno. Stul pysk, drž gubu[246], ne galami! Jesi li već bio na zahodu?
- Nisam, pokorno javljam, gospodine general-majore.
- A zašto nisi išao „šrat“ s ostalim „menžima“?[247]
- Pokorno javljam, gospodine general-majore, na manevrima u Piseku govorio nam je gospodin pukovnik Wachtl, kad su se vojnici za odmora razišli po žitu, da vojnik ne smije stalno misliti samo na šajseraj, nego da vojnik mora da misli na borbu. Uostalom, pokorno javljam, što bismo i radili na tom nužniku. Nema što da istisnemo iz sebe. Prema maršruti morali smo već na nekoliko stanica dobiti večeru, pa nismo dobili ništa. S praznim želucem se ne ide na nužnik!
Objasnivši jednostavnim riječima gospodinu generalu opću situaciju, Švejk ga pogleda tako nekako prisno da je general osjetio molbu da im svima pomogne. Kad već postoji naredba da se ide na nužnik organiziranim maršem, tada ta naredba mora biti i iznutra nečim potkrijepljena.
- Pošaljite ih opet sve u vagone - reče general kapetanu Ságneru. - Kako je

moguće da niste dobili večeru?
Svi transporti koji prolaze kroz ovaj kolodvor moraju dobiti večeru. To je opskrbna stanica. Drugačije ne može biti. Postoji određeni plan.
General je to rekao s takvom sigurnošću koja je značila da je doduše već jedanaest sati noću, a večera je trebala da bude u šest sati, kao što je maločas rekao, tako da ne preostaje ništa drugo nego da zadrže vlak preko noći i preko dana do šest sati naveče, kako bi dobili gulaš s krumpirom.
- Nije ništa gore - reče vrlo ozbiljno - nego u ratu pri transportu vojske zaboravljati na njenu opskrbu. Moja je dužnost da saznam istinu kako zapravo izgleda u kancelariji kolodvorskog zapovjedništva. Jer, gospodo, kadikad su krivi i zapovjednici ešalona. Pri pregledu kolodvora u Szombatelyu na južnoj bosanskoj pruzi ustanovio sam da šest ešalona nije dobilo večeru jer su zapovjednici ešalona zaboravili tražiti večeru. Šest puta se na kolodvoru kuhao gulaš s krumpirom, a nitko ga nije tražio. Izlili su ga tada na gomilu. Bio je to, gospodo, pravi trap krumpira s gulašem, a tri stanice dalje prosjačili su na kolodvoru komadić kruha vojnici iz onih transporata koji su se provezli mimo gomila i hrpa gulaša u Szombatelyu. Tu, kao što vidite, nije bilo krivice na vojnoj upravi.
I odmahnu žestoko rukom:
- Zapovjednici ešalona nisu izvršili svoju dužnost. Hajdemo u kancelariju!
Pošli su za njim razmišljajući o tome zašto su svi generali poludjeli.
Na zapovjedništvu se utvrdilo da zaista ništa ne znaju o gulašu. Istina, danas su ga morali kuhati za sve ešalone koji će prolaziti, ali je tada došla zapovijed da se pri unutrašnjem obračunavanju opskrbe vojnika ima odbiti iznos od 72 filira po vojniku, tako da svaka jedinica, koja proputuje, ima pravo na 72 filira po momku, koje će dobiti od svoje intendanture za isplatu prilikom prvog izdavanja plaće. Što se tiče kruha, vojnici će dobiti na kolodvoru u Watianu po pola kruha.
Zapovjednik opskrbne stanice nije se bojao. Rekao je generalu u oči da se zapovijedi mijenjaju svakog sata. Katkad on ima pripravljeno jelo za vojne transporte, ali naiđe sanitetski vlak te se legitimira naredbom s višeg mjesta, pa je stvar svršena, i ešalon stoji pred problemom praznih kotlova.
General je odobravajući kimnuo glavom i primijetio da se prilike svakako

poboljšavaju i da je u početku rata bilo mnogo gore. Ne može ići sve odjednom, za to je svakako potrebno iskustvo, praksa. Teorija zapravo koči praksu, što rat dulje potraje, to će se sve bolje dovesti u red.
- Mogu vam navesti praktičan primjer - reče uživajući što mu je palo na pamet nešto izvanredno. - Prije dva dana transporti koji su prolazili kroz stanicu Hatvan nisu dobili kruha, a vi ćete ga ondje sutra dobiti. Pođimo sad u kolodvorsku restauraciju!
U kolodvorskoj restauraciji gospodin je general i opet počeo govoriti o nužniku i o tome kako ružno izgleda kad se svagdje uz prugu nalaze govna. Jeo je pritom biftek i svima se činilo kao da mu se govno premeće u ustima.
Na nužnike je postavio takvo težište kao da o njima ovisi pobjeda monarhije.
S obzirom na novonastalu situaciju u vezi s Italijom general je izjavio da upravo u nužnicima naše vojske imamo neospornu prednost u talijanskoj kampanji.
Pobjeda Austrije proizlazila je iz nužnika.
Za gospodina generala sve je bilo tako jednostavno. Put do ratne slave zasnivao se na ovom receptu: u šest sati naveče vojnici dobivaju gulaš s krumpirima, u osam i po vojska se olakša na nužnicima, a u devet ide spavati. Pred takvom vojskom neprijatelj bježi sav preplašen.
General-major se zamislio, pripalio cigaru operas i zagledao se u strop dugo, dugo. Prisjećao se što bi još rekao kad je već ovdje, čime bi još poučio oficire ovog ešalona.
- Jezgra vašeg bataljona je zdrava - reče iznenada, jer su svi očekivali da će on još gledati u strop i šutjeti - stanje vaše momčadi je u potpunom redu. Onaj vojnik s kojim sam razgovarao daje svojom otvorenošću i vojničkim držanjem najbolje nade da će se čitav bataljon boriti do posljednje kapi krvi.
Zamuknu i zagleda se opet u strop, naslonivši se o naslon stolice, pa onda nastavi u tom istom položaju, a pri tom je jedino poručnik Dub, vođen nagonom svoje ropske duše, gledao zajedno s njim u strop:
- Ali vašem je bataljonu potrebno da njegova djela ne padnu u zaborav. Bataljoni vaše brigade imaju već svoju historiju, na koju mora nastaviti vaš bataljon. Ali vama upravo nedostaje čovjek koji bi sve tačno bilježio i pisao povijest vašeg bataljona. Tom čovjeku treba da vode sve niti o tome

što je koja četa vašeg bataljona učinila. Mora to biti inteligentan čovjek, a ne kakav vol ili krava. Gospodine kapetane, vi morate u bataljonu imenovati nekoga koji će biti Batallionsgeschichtsschreiber.[248]
Zatim se zagledao u sat na zidu, čije su kazaljke podsjećale čitavo pospano društvo da je već vrijeme da se raziđu.
General je imao na kolosijeku svoj inspekcioni vlak, pa je zamolio gospodu da ga doprate do njegova spavaćeg vagona.
Zapovjednik kolodvora uzdahnu. General je zaboravio platiti biftek i bocu vina. Tako će to opet morati on da plati. Takvih posjeta ima svaki dan nekoliko. Već su za takve troškove žrtvovana dva vagona sijena koja je dao odvući na slijepi kolosijek i prodao firmi Lowenstein, vojnim dobavljačima sijena, onako kao što se prodaje nepožnjeveno žito. Vojska je ponovo kupila od firme ta dva vagona, no on ih je za svaku sigurnost i dalje ostavio na slijepom kolosijeku. Vjerojatno će ih opet morati da proda firmi Lowenstein.
Ali zato su sve vojne inspekcije, koje su putovale kroz ovaj glavni kolodvor u Pešti, govorile da se kod tamošnjeg zapovjednika kolodvora dobro jede i pije.

* * *

Ujutro je ešalon još uvijek stajao na kolodvoru, odsvirali su ustajanje, pa su se vojnici umivali kraj pumpe iz svojih šolja. Ni general nije otputovao svojim vlakom, nego je lično pošao da pregleda nužnike kamo su vojnici polazili prema dnevnoj bataljonskoj zapovijedi kapetana Ságnera „schwarmweise unter Kommando der Schwarmkommandanten“[249], da se gospodin general-major veseli. A da bi se veselio i poručnik Dub, saopćio je kapetan Ságner da on danas vrši inspekciju.
Poručnik Dub je dakle vršio nadzor nad nužnicima.
Rastegnuti, dugi dvoredni nužnik mogao je primiti dva roja jedne čete.
I tako su vojnici lijepo jedan uz drugog čučali nad iskopanim jamama, kao lastavice na telegrafskim žicama kad se u jesen spremaju na put u Afriku.
Svakomu su virila koljena iz spuštenih hlača, svaki je imao remen oko vrata kao da bi se htio svakoga časa objesiti pa samo čeka nekakvu zapovijed.
U tome se dakako očitovala željezna vojna disciplina i organiziranost.
Na lijevom je krilu čučao Švejk, koji je već stigao amo i sa zanimanjem

čitao komadić papira, istrgnut iz bogzna kojeg romana Ružene Jesenske:

... dašnjem internatu na žalost dame
emo nesigurnom, zaista možda i više
re većinom u sebe zatvorene gubit
h ručak u svoje sobe, ili se
osebujnoj zabavi. Pa ako su prosule
išao je samo čovjek i samo čežnja na
se popravila, jer nije htjela tako uspješno biti, kao što bi same željele,
ništa nije bilo za mladoga Křičku

Kad je podigao oči s toga komadića papira, pogledao je i nehotice prema izlazu zahoda i začudio se. Tamo je stajao u punoj paradi sinoćni general-major sa svojim pobočnikom, a uz njih je bio poručnik Dub i revno im nešto tumačio.

Švejk se obazre oko sebe. Svi su i dalje mimo čučali nad nužnikom, a samo su se podoficiri nekako ukočili i nisu se micali.

Švejk je shvatio ozbiljnost situacije.

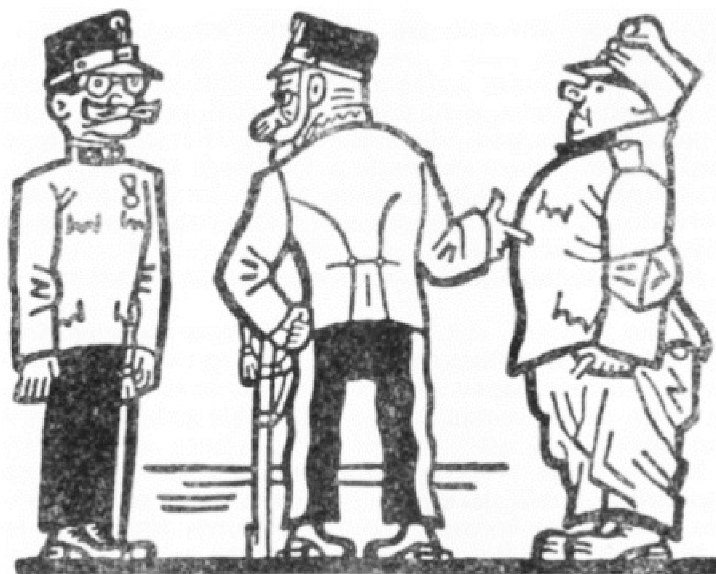
Skočio je onakav kakav je bio, sa spuštenim hlačama i s remenom oko vrata, upotrijebivši još u posljednji čas onaj komadić papira, i proderao se:

- Einstellen! Auf! Habtacht! Rechtsschaut![250]

I salutira pri tom vojnički. Dva roja vojnika sa spuštenim hlačama i s remenima oko vrata digoše se nad jamama.
General-major se ljubazno osmjehnu i reče:
- Ruht! Weiter machen![251]
Desetnik Málek prvi dade primjer svojem roju da opet valja prijeći u prvobitni položaj. Samo je Švejk stajao i salutirao i dalje, jer mu se s jedne strane prijeteći približavao poručnik Dub, a s druge strane sa smiješkom general-major.
- Vas sam ja vidio sinoć - reče general-major Švejku u ovom čudnom položaju, a nato se uzrujani poručnik Dub obrati general-majoru pa mu reče:
- Ich melde gehorsam, Herr Generalmajor, der Mann ist blödsinnig und als Idiot bekannt, fabelhafter Dummkopf. [252]
- Was sagen sie, Herr Leutnant?[253] - viknu odjednom general-major na poručnika Duba i sasu na njega da je baš suprotno istina. Čovjek koji zna što se pristoji kad vidi pretpostavljenog starješinu, a starješine ga i ne vide i ignoriraju! To je kao u ratu! Običan vojnik preuzima u doba opasnosti komandu! A upravo je gospodin poručnik Dub trebao da izda zapovijed koju je izdao ovaj vojnik: „Einstellen. Auf! Habtacht! Rechtsschaut!“
- Jesi li obrisao arš?[254] - upita general-major Švejka.
- Pokorno javljam, gospodine general-majore, da je sve u redu.
- Wjencej srać niebendzeš?[255]
- Pokorno javljam, gospodine general-majore, da sam fertig.[256]
- Pridigni dakle hlače i stani tada mimo! - Kako je riječ „mirno“ general-major izrekao nešto glasnije, oni najbliži počeše ustajati nad jamama.
No general-major im prijateljski mahnu rukom i nježnim očinskim tonom reče:
- Aber nein, ruth, ruth, nur weiter machen![257]
Švejk je već stajao pred general-majorom u potpunoj paradi, pa mu general-major održa kratak njemački govor:
- Poštovanje prema pretpostavljenima, poznavanje pravila službe i prisutnost duha znače u ratu sve. A kad se k tome još doda hrabrost, tada nema neprijatelja kojega bismo se morali bojati.
Obraćajući se poručniku Dubu, reče mu gurkajući Švejka prstom u trbuh:

- Pribilježite: ovog momka valja odmah po dolasku na frontu promaknuti i prvom prilikom predložiti za brončanu kolajnu zbog revnog vršenja službe i poznavanja... Wissen sie doch, was ich schon meine... Abtreten![258]
I general-major ode od nužnika, gdje je međutim poručnik Dub izdavao glasno zapovijedi da bi ga čuo general- major:
- Erster Schwarm auf! Doppelreihen... Zweiter... Schwarm...[259]
Švejk je međutim izašao napolje, pa kad je prolazio mimo poručnika Duba, pozdravio ga je doduše propisno, ali ga je poručnik Dub ipak zaustavio viknuvši „Herstellt!“[260] te je Švejk morao ponovo salutirati, pri čemu je opet čuo:
- Poznaješ li me? Ne poznaješ me! Ti me poznaješ s one dobre strane, ali kad me upoznaš i s loše strane, tada ću te natjerati na plač!
Švejk je konačno pošao prema svojem vagonu i pri tom je razmišljao:
- Bio je nekoć, dok smo još bili u kasarnama na Karlinu, neki lajtnant Chudavy koji je, kad se razljutio, ovako govorio: „Momci, zapamtite kad me vidite, da sam svinja prema vama, da ću i ostati takva svinja dokle god vi budete u ovoj četi!“
Kad je Švejk prolazio mimo štabnog vagona, dozva ga natporučnik Lukáš neka poruči Balounu da se požuri s kavom, a mliječnu konzervu neka opet lijepo zatvori da se ne bi pokvarila. Baloun je naime u vagonu računarskog narednika Vaněka kuhao na malom špiritusnom kuhalu kavu za natporučnika Lukáša. Kad je Švejk došao da mu rekne natporučnikovu poruku, vidio je da u njegovoj nenazočnosti čitav vagon pije tu kavu.
Kavena i mliječna konzerva natporučnika Lukáša bile su već poluprazne, a Baloun je, srčući kavu iz svoje šalice, zahvaćao žlicom u mliječnu konzervu kako bi kavu učinio još boljom.
Kuhar i okultist Jurajda i računarski narednik Vaněk uvjeravali su jedan drugoga da će sve to nadoknaditi gospodinu natporučniku Lukášu čim stignu konzerve kave i mlijeka.
I Švejku su ponudili kavu, ali ju je Švejk odbio i rekao Balounu:
- Baš je stigla armijska zapovijed da će svaki oficirski momak, koji pronevjeri svome oficiru mliječnu i kavenu konzervu, biti bez oklijevanja obješen u roku od 24 sata. To ti je poručio gospodin natporučnik koji želi da te što prije vidi s kavom.

Preplašeni Baloun istrgne telefonisti Chodounskom iz ruke šolju koju mu je maločas nalio, prigrije još malo kavu, doda konzerviranog mlijeka i odjuri s tim u štabni vagon.
Iskolačenih očiju predade kavu natporučniku Lukášu, a kroz glavu mu projuri misao da mu natporučnik Lukáš čita iz očiju kako je gospodario njegovim konzervama.
- Zadržao sam se - promuca on - jer je nisam mogao otvoriti.
- Valjda si prolio mliječnu konzervu, zar ne? - zapita ga natporučnik Lukáš pijući kavu - ili si je požderao žlicom kao juhu? Znaš li što te čeka?
Baloun uzdahnu i zakuka:
- Imam troje djece, pokorno javljam, gospodine natporučniče!
- Pazi što radiš, Baloune, još te jednom opominjem da se kaniš svoje proždrljivosti. Zar ti Švejk nije ništa rekao?
- Za 24 sata mogao bih biti obješen - tužno odgovori Baloun drhteći po čitavom tijelu.
- Ne tresi se toliko glupane - reče mu smijući se natporučnik Lukáš - nego se popravi! Izbij sebi već jednom iz glave tu proždrljivost i reci Švejku da potraži negdje na kolodvoru ili u okolini kakvo dobro jelo. Evo daj mu deset forinti. Tebe ne šaljem. Tebe ću poslati tek onda kad budeš sit do grla. Da mi nisi možda pojeo onu kutiju sardina? Veliš da nisi. Donesi je da vidim!
Baloun saopći Švejku da mu gospodin natporučnik šalje deset forinti da

nabavi gdje na kolodvoru kakvo dobro jelo, pa s uzdahom izvuče iz natporučnikova kovčežića kutijicu sardina i odnese je tjeskobna srca natporučniku na pregled.
Toliko se jadnik radovao da je natporučnik Lukáš možda već i zaboravio te sardine, a sad je svemu kraj. Natporučnik će ih valjda zadržati u svojem vagonu i lišiti ga tako sardina. Osjećao se tako okraden.
- Evo vaših sardina, pokorno javljam, gospodine natporučniče - reče s gorčinom, predajući ih vlasniku. - Da li da ih otvorim?
- Dobro, Baloune, ne otvaraj ništa i odnesi ih opet na njihovo mjesto! Htio sam se samo uvjeriti da nisi možda i u njih zavirio. Kad si donio kavu, učinilo mi se nekako kao da su ti usta masna od ulja. Je li Švejk već otišao?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da je već pošao - veselo raportira Baloun. - Rekao je da će gospodin natporučnik biti zadovoljan i da će gospodinu natporučniku svi zavidjeti. Otišao je nekamo izvan kolodvora i rekao da mu je ovdje poznato sve do Rakošpalote. A ako bi možda vlak otišao bez njega, on će se, veli, priključiti automobilskoj koloni i stići nas na najbližoj stanici automobilom. Neka se, veli, ne brinemo za njega, on zna što je njegova dužnost, pa makar morao o svom trošku uzeti fijaker i voziti se njime za našim ešalonom sve do Galicije. Slobodno mu kasnije odbiju od plaće. Svakako, ne trebate se, veli, brinuti za njega, gospodine natporučniče.
- Odlazi - reče tužno natporučnik Lukáš.
Donesoše vijest iz kancelarije kolodvorskog zapovjedništva da se polazi tek u dva sata poslije podne preko Gödölö-Ašoda i da će se za oficire dijeliti na kolodvoru po dvije litre crvenog vina i boca konjaka. Govorilo se da je to neka zalutala pošiljka za Crveni križ. Bilo kako bilo, ta pošiljka kao da je pala upravo s neba, pa je u oficirskom vagonu zavladalo veselje. Konjak je imao tri zvjezdice, a vino je bilo marke Gumpoldskirchen.

Samo je natporučnik Lukáš bio nekako zbunjen. Prošao je već čitav sat, a Švejk se još uvijek nije vratio. Prođe još pola sata, a tada se prema štabnom vagonu približavala čudna povorka koja je izašla iz kancelarije kolodvorskog zapovjedništva.
Sprijeda je išao Švejk ozbiljno i uzvišeno, kao što su išli prvi kršćanski mučenici kad su ih vukli u arenu.
Slijeva i zdesna stupao je madžarski honved s bajonetom na pušci. Na lijevom krilu vodnik iz kolodvorskog zapovjedništva, a za njim neka žena u crnoj naboranoj suknji i čovjek u čizmama s okruglim klobukom i natečena oka. On je nosio živu, preplašenu kokoš, koja je kriještala.
Svi su se uputili u štabni vagon, ali vodnik dreknu madžarski na čovjeka s kokoši i sa ženom da ostanu dolje.
Čim je vidio natporučnika Lukáša, Švejk poče vrlo značajno namigivati.
Vodnik reče da bi želio razgovarati sa zapovjednikom 11. marškompanije.
Natporučnik Lukáš preuze od njega dopis zapovjedništva kolodvora, pa pročita problijedivši:

„Zapovjedniku 77. marškompanije N-og pohodnog bataljona 97. pješačke pukovnije na dalji postupak.
Upućuje se pješak Švejk Josef, prema njegovoj izjavi ordonans dotične marškompanije N-og pohodnog bataljona 91. pješačke pukovnije, zbog zločina krađe izvršena nad bračnim parom Ištvanovima iz Išatarče u rajonu kolodvorskog zapovjedništva.

Razlozi: Pješak Švejk Josef, pograbivši kokoš koja je trčkarala iza kućice bračnog para Ištvanovih u Išatarči u rajonu kolodvorskog zapovjedništva, a koja je pripadala bračnom paru Ištvanovima (u originalu je slavno stvorena nova njemačka riječ: Istvangatten[261]*, zadržan od vlasnika koji mu je htio oduzeti kokoš, usprotivio se tome i udario vlasnika Ištvana kokošju po desnom oku, pa je, zadržan od dozvane patrole, upućen svojoj jedinici, a kokoš je vraćena vlasniku.*

Potpis dežurnog oficira".

Kad je natporučnik Lukáš potpisivao potvrdu o preuzimanju Švejka, zaklecala su mu koljena.

Švejk je stajao tako blizu da je vidio kako je natporučnik Lukáš zaboravio pripisati datum.

- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - javi se Švejk - danas je dvadeset četvrti. Jučer je bio dvadeset treći svibnja, kad nam je Italija navijestila rat. Dok sam sad bio napolju, nije se govorilo ni o čemu drugom nego o tome.

Honvedi s vodnikom odoše, a dolje ostade samo bračni par Ištvanovi, koji su neprestano pokušavali da uđu u vagon.

- Kad biste, gospodine natporučniče, imali još pet forinti, tada bismo mogli kupiti tu kokoš. Taj nitkov traži za nju petnaest forinti, ali u to uračunava deset forinti za svoje pomodrjelo oko - reče Švejk pripovjedačkim tonom - ali ja mislim, gospodine natporučniče, da je deset forinti za takvo glupo oko i previše.

Onom tokaru Matěju izbili su “Kod stare gospođe“ ciglom čitavu čeljust za dvadeset forinti, sa šest zuba, a tada su novci više vrijedili nego danas. Pa i sam Wolschlager vješa za četiri forinte.
- Dođi amo - kliknu Švejk čovjeku otečena oka s kokošju u ruci - a ti, bako, ostani vani!
Čovjek uđe u vagon.
- On zna nešto njemački - primijeti Švejk - i razumije sve psovke, a i sam umije prilično psovati njemačkim jezikom.
- Also zehn Gulden - obrati se Švejk čovjeku - fünf Gulden Henne, fünf Auge. Öt forint - vidiš kukurijeku, öt forint - kukuk, igen?[262] Ovo je oficirski vagon, lopove! Daj amo kokoš.
I turi iznenađenom čovjeku u ruke deset forinti, uze mu kokoš, zavrnu joj vratom, pa ga izgura iz vagona pruživši mu prijateljski ruku i potresavši je snažno:
- Jó napot, baratom adieu[263], pa idi svojoj babi! Ili ću te baciti dolje!
- Eto vidite, gospodine natporučniče, da se sve dade urediti - reče Švejk natporučniku Lukášu. - Najbolje je kad sve prođe bez skandala, bez velikih ceremonija. Sad ćemo vam Baloun i ja skuhati takvu kokošju juhu da će mirisati sve do Sedmogradske.
No natporučnik Lukáš nije više mogao izdržati, nego je izbio Švejku nesretnu koku iz ruke i viknuo:
- Znate li, Švejku, što zaslužuje vojnik koji u ratno doba pljačka mirno stanovništvo?

- Časnu smrt barutom i olovom - svečano odgovori Švejk.
- Vi dakako zaslužujete uže, Švejku, jer ste prvi počeli pljačkati. Vi ste, klipane, ne znam već zaista kako da vas nazovem, zaboravili svoju zakletvu. Puknut će mi glava od svega toga!
Švejk pogleda natporučnika Lukáša upitnim pogledom pa brzo reče:
- Pokorno javljam da nisam zaboravio prisegu koju polaže naš ratnički narod. Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sam se svečano zakleo svome najjasnijem knezu i gospodaru Franji Josipu I, da ću biti vjeran i poslušan i generalima njegova veličanstva i da ću uopće slušati sve pretpostavljene i starješine, da ću ih poštovati i braniti, njihove zapovijedi i naloge u svim službama izvršavati, i protiv svakog neprijatelja, ma tko to bio i gdje god to zatraži volja njegova carskog i kraljevskog veličanstva, na vodi, pod vodom, na zemlji, u zraku, danju i noću, u bitkama, napadajima, borbama i bilo kojim drugim pothvatima, uopće na svakom mjestu...
Švejk podiže kokoš s poda i nastavi u stavu mimo gledajući natporučniku Lukášu u oči:
- ...borit ću se u svako doba i u svakoj prilici hrabro i muževno, da svoju vojsku, zastavu, stijeg i oružje neću nikada napustiti, da s neprijateljem neću nikada stupiti ni u kakav dogovor i da ću se uvijek vladati kako zahtijevaju vojnički zakoni i kako dolikuje valjanim vojnicima, i da tako hoću časno živjeti i umrijeti, tako mi bog pomogao! Amen! A tu kokoš, pokorno javljam, nisam ukrao, nisam opljačkao, nego sam se vladao čestito, svjestan svoje prisege.
- Pusti tu kokoš, stoko jedna! - viknu natporučnik Lukáš i udari Švejka spisima po ruci u kojoj je držao pokojnu kokoš - pogledaj ovaj spis. Vidiš ovdje stoji crno na bijelom: „Upućuje se pješak Švejk Josef, prema njegovoj izjavi ordonans dotične marškompanije... zbog zločina krađe... “ A sad mi kaži, zabušante jedan, hijeno jedna, ne, ja ću te ipak jednom ubiti, *ubit ću te*, razumiješ li, reci mi, glupane razbojnički, kako si mogao tako nisko pasti.
- Pokorno javljam - reče prijazni Švejk - ovdje nije posrijedi ništa drugo nego zabuna. Kad sam dobio vaš nalog da vam negdje pribavim i kupim kakvo dobro jelo, tada sam počeo razmišljati što bi otprilike bilo najbolje. Iza kolodvora nije bilo uopće ničeg drugog nego samo konjske salame i nekakva sušenog magarećeg mesa. Ja sam, pokorno javljam, gospodine

natporučniče, sve dobro promislio. Na fronti treba vrlo hranjivih namirnica, da se bolje mogu podnositi ratni napori. I stoga sam vas htio horizontalno obradovati. Htio sam vam, gospodine natporučniče, skuhati kokošju juhu.
- Kokošju juhu - ponovi za njim natporučnik i uhvati se za glavu.
- Da, pokorno javljam, gospodine natporučniče, kokošju juhu; kupio sam luka i pet deka rezanaca. Evo, sve je to, molim, ovdje. U ovom džepu je luk, a u ovom su rezanci. Soli imamo u kancelariji, a i papra također. Nije više preostalo ništa drugo nego da kupimo kokoš. Pošao sam dakle iza kolodvora u Išatarču. To je zapravo selo, kao da i nije grad, premda u prvoj ulici piše: varoš Išatarča. Prođoh ja jednom ulicom s vrtovima, pa drugom, trećom, četvrtom, petom, šestom, sedmom, osmom, devetom, desetom, jedanaestom, pa tek u trinaestoj ulici na samom kraju, gdje su već iza jedne kućice počinjale livade, pase i šetka nekoliko kokoši. Pođoh k njima i odabrah najveću i najtežu, izvolite pogledati, gospodine natporučniče, sama mast, ne mora se mnogo ni ogledavati, nego se to vidi odmah na prvi pogled da su je hranili s mnogo zrnja. Uzeh je dakle u ruke, potpuno javno, u nazočnosti građana koji su mi nešto madžarski dovikivali, držim je za noge i pitam nekolicinu ljudi, i češki i njemački, komu pripada ta kokoš, da bih je od njega kupio, kadli uto istrča iz one kućice na kraju neki čovjek i neka žena, pa me poče psovati najprije madžarski, a onda njemački, da sam mu ukrao kokoš u po bijela dana. Rekoh mu neka ne viče na mene, da sam poslan da je kupim za vas, i ispričao sam mu kako stoje stvari. A ta kokoš, kako sam je držao za noge, odjednom zaleprša krilima i htjede da poleti, pa kako sam je sasvim olako držao u ruci, povukla mi ruku i htjela se smjestiti na nosu svoga gospodara. A on odmah poče vikati da sam ga, veli, maznuo tom kokoši preko usta. A žena je nešto drečala i neprekidno dovikivala kokoši: „Ko-ko, ko-ko, ko-ko, ko-ko!“
No uto su već neki blezgani, koji nisu znali o čemu se radi, doveli patrolu, honvede, no ja sam ih sam pozvao da pođu sa mnom na kolodvorsko vojno zapovjedništvo, da moja nekrivnja izađe na vidjelo, kao ulje nad vodu. Ali s onim gospodinom poručnikom koji je bio ondje u službi, nije se moglo ni govoriti, pa ni onda kad sam ga molio da upita vas, da li je istina da ste me vi poslali neka vam kupim nešto dobro za jelo. Još se izderao na mene, neka držim jezik za zubima, jer mi, veli, ionako viri iz

očiju neka čvrsta grana s dobrim užetom. On je očito bio vrlo loše raspoložen dok mi je govorio da tako ugojen može biti samo onaj vojnik koji pljačka i krade. Veli da je na kolodvoru bilo već više tužbi i da se prekjučer izgubio nekomu u susjedstvu nekakav puran, pa kad sam mu rekao, da smo tada još bili u Rabu, tada mi je odgovorio da takav izgovor kod njega ne vrijedi. Tada su me poslali k vama, pa se još ondje izderao na mene nekakav frajt koga nisam ni primijetio, pitajući me da li znam koga imam pred sobom. Rekao sam mu da je on „gefreiter“, a da je kod lovaca, da bi se zvao „patrollführer“, a kod topnika „oberkanonier“.
- Švejku - reče začas natporučnik Lukáš - vi ste već doživjeli toliko naročitih slučajeva i nezgoda, toliko, kao što vi kažete, nesporazuma i zabuna da će vam možda ipak jednom pomoći, da se izvučete iz tih vaših nesreća, kakvo jako uže oko vrata uz potpunu vojnu počast u četvorokutu. Razumijete li?
- Razumijem, pokorno javljam, gospodine natporučniče, četverokut od takozvanog „geschlossenes Bataliona“[264] koji se sastoji od četiri, a izuzetno od tri ili pet satnija. Zapovijedate li, gospodine natporučniče, da u ovu kokošju juhu stavimo više rezanaca, da bude gušća?
- Švejku, ja vam zapovijedam da nestanete već jednom zajedno s kokoši, inače ću vam je razbiti o glavu, blesane jedan...
- Na zapovijed, gospodine natporučniče, ali celera, pokorno javljam, nisam mogao dobiti, a ni mrkve također! Stavit ću krum...
No Švejk nije stigao da rekne „pira“, nego je zajedno s kokoši izletio pred štabni vagon. Natporučnik Lukáš od jednom ispi vinsku čašu konjaka.
Švejk je pred prozorima vagona vojnički pozdravio i otišao.

* * *

Baloun se baš spremao, nakon sretno završene duševne borbe, da ipak otvori kutiju sardina svoga natporučnika, kadno se pojavi Švejk s kokoši, što je izazvalo razumljivo uzbuđenje kod svih prisutnih u vagonu, pa su ga svi tako pogledali kao da su sa sigurnošću htjeli reći: A gdje si to ukrao?
- Kupio sam je za gospodina natporučnika - odgovori Švejk vadeći iz džepova luk i rezance. - Htio sam mu skuhati od nje juhu, ali on je više neće, pa mi ju je darovao.
- Da nije crknuta? - upita sumnjičavo računarski narednik Vaněk.
- Ja sam joj sam zavrnuo vratom - odgovori Švejk vadeći iz džepa nož.

Baloun pogleda Švejka zahvalno i u isti mah s izražajem poštovanja i poče šutke pripremati natporučnikovo špiritusno kuhalo. Zatim pograbi vrčeve i otrči s njima po vodu.

Švejku priđe telegrafist Chodounský i ponudi mu se da će mu pomoći čupati kokoš, pa mu pri tom šapnu u uho intimno pitanje:

- Je li to daleko odavde? Mora li se skakati u dvorište, ili se nalaze na slobodi?

- Ja sam je kupio.

- Ded šuti, ti si mi lijepi drug, a vidjeli smo kako su te vodili pod pratnjom!

Ipak je revno učestvovao u čupanju kokoši. Ovim velikim i svečanim pripremama pridružio se i kuhar okultist Jurajda, koji je rezao krumpir i luk za juhu.
Perje, bačeno iz vagona, izazvalo je pažnju poručnika Duba koji je obilazio vagone.
Viknuo je u vagon neka se pokaže onaj koji čupa kokoš, i na vratima se pojavilo zadovoljno Švejkovo lice.
- Šta je to? - dreknu poručnik Dub dižući s poda odrezanu kokošju glavu.
- To je, pokorno javljam, glava kokoši crne talijanske vrste - odgovori Švejk. - Ove kokoši, gospodine poručniče, vrlo dobro nose. Snesu godišnje do 260 jaja. Izvolite, molim vas, pogledati kako joj je bogat jajnik!

I Švejk pridrža poručniku Dubu pod nosom kokošja crijeva i ostalu ponutricu.
Dub pljunu, ode i začas se vrati.
- A za koga je ta kokoš?
- Za nas, pokorno javljam, gospodine poručniče! Pogledajte kako je masna!
I poručnik ode gunđajući:
- Sastat ćemo se kod Filipa!
- Što ti je rekao? - upita Švejka Jurajda.
- Zakazali smo sastanak negdje kod Filipa. Ova uzvišena gospoda obično su buzoranti.

Kuhar okultist reče da su jedino esteti homoseksualci, što proistječe već iz same biti estetizma.
Računarski narednik Vaněk ispriča zatim kako pedagozi u španjolskim samostanima zloupotrebljavaju dječicu.
I dok je voda u kotliću počela da vri na špiritusu, Švejk ispripovjedi kako su jednom odgojitelju povjerili koloniju napuštene bečke djece i kako je taj odgojitelj zloupotrijebio čitavu koloniju.
- To je doduše strast, ali je najgore kad to dođe na žene. U Pragu, u drugom rajonu, živjele su prije više godina dvije osamljene žene, razvedene, jer su bile drolje, neka Mourková i Šousková, pa su tako jednom, kad su cvale trešnje u drvoredu kod Roztoka, uhvatile ondje naveče nekog starog impotentnog stogodišnjeg verglaša te su ga odvukle u roztočki gaj i ondje ga silovale, šta li su sve s njim radile! Na Žižkovu vam je živio gospodin profesor Aksamit, koji je ondje vršio iskopavanja, tražio grobove zgrčenih mrtvaca i nekoliko ih već pronašao, pa su one tog verglaša odvukle u jedan takav iskopani grob te su ga ondje mrcvarile i zloupotrijebile. A prof. Aksamit dođe onamo sutradan i opazio da nešto leži u grobu. Obradovao se, no to je bio onaj napaćeni, izmučeni verglaš od onih rastavljenih žena. Oko njega su bila sve neka drvca. Poslije je taj verglaš petoga dana umro, a one su mrcine bile još tako bezobrazne da su mu išle na sprovod. To je već perverzija.
- Jesi li posolio? - obrati se Švejk Balounu koji je iskoristio opće zanimanje za Švejkovo pričanje i nešto spremao u svoju naprtnjaču - pokaži šta to radiš!
- Baloune - reče Švejk ozbiljno - Što ćeš s tim kokošjim batakom? Pogledajte ga! Ukrao nam je kokošji batak da ga kasnije potajno skuha za sebe. Znadeš li, Baloune, što si to uradio? Znadeš li kako se u ratu kažnjava kad tko okrade druga u ratu? Privežu ga za topovsku cijev pa ga, klipana, raznesu kartečom. Ali sad je već kasno kukati. Kad sretnemo gdje na fronti topništvo, ti ćeš se javiti najbližem pirotehničkom vodniku. A zasada ćeš malo vježbati za kaznu. Izlazi iz vagona!
Nesretni Baloun izađe, a Švejk sjede na vrata vagona i poče komandirati:
- Habt Acht! Ruht! Habt Acht! Rechts schaut! Habt Acht! Gledaj opet ravno! Ruht![265]
- A sad ćeš vršiti tjelesne vježbe na mjestu! Čovječe! Vi ste krava! Vaši rogovi treba da se nađu ondje gdje ste prije imali desno rame. Herstellt!

Rechts um! Links um! Halbrechts![266] Ne tako, vole, Herstellt! Halbrechts.[267] No vidiš, mazgove, da ide! Halblinks! Links um! Links! Front![268], blesane! Zar ne znaš šta je to Front? Gradaus! Kehrt euch! Kniet! Nieder! Setzen! Auf! Setzen! Nieder! Auf! Nieder! Auf! Setzen! Auf! Ruht![269]
- Eto vidiš, Baloune, to je zdravo, bar ćeš probaviti hranu!
Oko njih se počeše skupljati vojnici u gomilama i klicati od veselja.
- Dajte mu ljubazno mjesta - vikaše Švejk - on će marširati. Pripazi dakle, Baloune, da te ne moram vraćati. Ne volim uzaludno mučiti vojnike. Dakle:
- Direktion Bahnhof![270] Gledaj kamo pokazujem. Marschieren marsch! Glied - halt![271] Stoj, do bijesa, ili ću te zatvoriti! Glied - halt! Konačno si, glupane, ipak stao. Kurzer Schritt![272] Zar ne znaš šta je to kurzer Schritt? Ja ću ti pokazati da ćeš pomodrjeti! Voller Schritt! Wechselt Schritt! Ohne Schritt![273] Bivole jedan! Kad ti kažem: Ohne Schritt, ti tada treba da tapkaš nogama na mjestu!
Oko njih su se već okupile bar dvije kompanije.
Baloun se znojio i nije znao za sebe, a Švejk je zapovijedao dalje:
- Gleicher Schritt! Glied rückwärts marsch!
- Glied halt!
- Laufschritt!
- Glied marsch!
- Schritt!
- Glied halt!
- Ruht!
- Habt Acht! Direktion Bahnhof! Laufschritt marsch! Halt! Kehrt euch! Direktion Wagon! Laufschritt marsch! Kurzer Schritt! Glied halt! Ruht![274] Sad ćeš se odmoriti! A onda ćemo započeti iznova. S dobrom voljom sve se može!
- Šta se to ovdje događa? - začu se glas poručnika Duba koji je dotrčao sav uznemiren.
- Pokorno javljam, gospodine poručniče - reče Švejk - mi malo vježbamo, da ne zaboravimo egzercir i da uludo ne tratimo dragocjeno vrijeme.
- Izlazite iz vagona - naloži poručnik Dub - već mi je toga zaista dosta!

Predvest ću vas gospodinu komandantu bataljona!
Kad se Švejk pojavio u oficirskom vagonu, natporučnik je Lukáš izašao iz vagona na druga vrata i otišao na peron.
Kad je poručnik Dub raportirao kapetanu Ságneru o čudnovatim razuzdanostima, kao što je on rekao, dobroga vojnika Švejka, kapetan je baš bio dobro raspoložen jer je vino marke Gumpoldskirchen bilo zaista izvrsno.
- Vi dakle ne želite uludo tratiti dragocjeno vrijeme? - nasmijao se značajno. - Matušiću, dođite amo! Bataljonski ordonans dobi nalog da pozove narednika 12. čete Nasákla, koji je bio poznat kao najveći tiranin, i da odmah pribavi za Švejka pušku.
- Evo ovaj čovjek - reče kapetan Ságner naredniku Nasáklu - ne želi uludo tratiti dragocjeno vrijeme. Odvedite ga iza vagona pa vježbajte s njim jedan sat puščane vježbe. Ali bez ikakva milosrđa, bez odmora! Glavno je da mu lijepo za redom zapovijedate: Setzt ab, an, setzt ab![275]
- Vidjet ćete, Švejku, da vam neće biti dosadno - reče mu na odlasku.
I začas se začu iza vagona osorno komandiranje koje se svečano orilo po kolosijecima. Narednik Nasáklo, koji je baš igrao ajnca i držao ulog, derao se u božji prostor:
- Beim Fuss! - Schultert! Beim Fuss! - Schultert![276]
Zatim časak zavlada tišina, a onda se opet začu Švejkov zadovoljan i razborit glas:
- Sve sam je to učio prije više godina kad sam služio vojni rok. Kad je beim Fuss, tada je puška prislonjena uz desni bok. Vrh kundaka je u ravnoj liniji s vrhom noge. Desna ruka je prirodno napeta i drži pušku tako da palac obuhvaća cijev, a ostali prsti moraju stezati prednji dio kundaka. A kad je „Schultert!“, tada je puška slobodna na remenu na desnom ramenu, i to laufmündung[277] gore, a lauf[278] odostrag...
- Dosta već toga brbljanja - začu se opet zapovijed narednika Nasákla. - Habt acht! Rechs schaut![279] Do đavola, kako to radite...
- Uradio sam schultert, a pri rechts shaut desna mi se ruka spustila niz remen, primim vrh kundaka i bacim glavu nadesno, a na habt acht dohvatim opet remen desnom rukom i glava mi gleda ispred sebe, u vas.
I opet odjeknu narednikov glas:
- In die Balanz! Beim Fuss! In die Balanz! Schul... tert! Bajonett auf!

Bajonett ab! Falit das Bajonett! Zum Gebet! Vom Gebet! Kniet nieder zum Gebet! Laden! Schiessen! Schiessen halbrechts! Ziel Stabswagon! Distanz 200 Schritt!... Fertig! An! Feuer! Setzt ab! An Feuer! An! Feuer! Setzt ab! Aufsatz normal! Patronen versorgen! Ruht!“[280]
Narednik je savijao cigaretu.
Švejk je dotle razgledavao broj puške i rekao:
- 4268! Takav je broj imala i jedna lokomotiva u Pečkama na pruzi, na 16. kolosijeku. Trebali su je odvući u spremište u Lysy na Labi, na popravak, ali nije to išlo tako lako jer je, gospodine naredniče, onaj strojovođa koji ju je trebao odvući, vrlo slabo pamtio brojeve. Stoga ga je nadzornik pruge pozvao u kancelariju i rekao mu: „Na 16. kolosijeku nalazi se lokomotiva broj 4268. Ja znam da vi vrlo slabo pamtite brojeve, a kad vam se koji broj napiše na papir, da vi taj papir izgubite. Ali pripazite sad dobro, kad ste već tako slabi na brojeve, ja ću vam sada pokazati da se vrlo lako može zapamtiti svaki broj. Pogledajte dakle: lokomotiva koju treba da odvučete u spremište u Lysy na Labi ima broj 4268. Pripazite dakle! Prvi broj je četvorka, drugi dvojka. Zapamtite dakle sad već 42, to jest dva puta dva, to vam je 4, počevši od naprijed, a razdijeljeno sa dva = 2. Koliko je dva puta 4? Osam, zar ne? Sada zabijte sebi u glavu, da je broju 4268 osmica posljednja u redu; preostaje vam još, kad ste već upamtili da je prvi broj 4, drugi 2, četvrti 8, da još nekako brzo zapamtite i tu šesticu koja se nalazi ispred osmice. A to je strašno jednostavno. Prvi broj je četiri, drugi dva, četiri i dva jesu šest, pa nam taj red brojeva ne može više nikad umaći iz pamćenja. Utuvili ste u glavu broj 4268. A možete doći do istog rezultata i još jednostavnijim...
Narednik prestade pušiti i iskolači oči u Švejka pa samo probunca:
- Kappe ab![281]
No Švejk ozbiljno nastavi:
- Počeo mu je dakle tumačiti jednostavniji način kako da zapamti broj lokomotive 4268. Osam manje dva jesu šest. Sad već dakle zna 68. šest manje dva jesu četiri, sad već dakle zna 4, dakle 4-68 i između njih dvojku, pa je 4-2-6-8. A nije ni suviše naporno ako se to pokuša i na drugi način, s pomoću množenja i dijeljenja. Rezultat je potpuno jednak“. Zapamtite,“ pričao mu nadzornik pruge, „da je 2 puta 42 osamdeset četiri. Godina ima 12 mjeseci. Oduzmite dakle 12 od 84 pa će vam preostati 72, a od toga opet oduzmite 12 mjeseci pa ćete imati 60. Eto nam dakle sigurne

šestice, a nulu ćemo precrtati. Sada dakle znademo 42, 68, 4. Kad smo nulu precrtali, možemo precrtati i tu posljednju četvorku, pa opet imalo vrlo lako 4268, broj lokomotive koja pripada u spremište u Lysy na Labi. A kao što rekoh, i s dijeljenjem je lako. Izračunat ćemo koeficijent po carinskoj tarifi. Valjda vam nije slabo, gospodine naredniče? Ako hoćete, ja ću odmah početi general de charge! Fertig! Hoch an! Feuer! Sto mu gromova! Gospodin kapetan nas nije smio slati na sunce! Moram po nosila!
Kada je došao liječnik, utvrdio je da je to ili sunčanica ili akutna upala moždane opne.
A kad se narednik pribrao, stajao je kraj njega Švejk i rekao mu:
- Da završim onu priču. Mislite li, gospodine naredniče, da je onaj vlakovođa zapamtio broj? On je sve to po pobrkao i još pomnožio sa tri jer se sjetio svete trojice, ali lokomotive još nije našao. Ona još stoji na onom 16. kolosijeku.
Narednik opet zatvori oči.
A kad se Švejk vratio u svoj vagon, odgovorio je na pitanje gdje je bio tako dugo, ovo:
- Tko drugoga uči laufšrit, taj stoput radi schultert!
A odostrag u vagonu stisnuo se Baloun i sav drhtao. Dok je Švejk bio odsutan, kad se dio kokoši već skuhao, pojeo je pola Švejkove porcije.

* * *

Prije odlaska vlaka stigao ih je mješoviti vojni vlak s različitim dijelovima vojske. Bili su to vojnici koji su zakasnili ili su otpušteni iz bolnice, pa su hvatali svoje jedinice, i drugi sumnjivi individui koji su se vračali sa službenih putovanja ili iz zatvora.
Iz toga je vlaka izašao i jednogodišnji dobrovoljac Marek koji je prije bio optužen zbog pobune jer nije htio čistiti zahode, ali ga je divizijski sud oslobodio, pa je istraga protiv njega obustavljena, te se tako jednogodišnji dobrovoljac Marek pojavio sada u štabnom vagonu da se javi bataljonskom komandantu. Jednogodišnji dobrovoljac nije naime dosada nikamo pripadao jer su ga vodili iz zatvora u zatvor.
Kad je kapetan Ságner ugledao jednogodišnjeg dobrovoljca i primio od njega isprave u vezi s njegovim dolaskom, a s veoma povjerljivom primjedbom: „Politisch verdachtig! Vorsicht!“[282], nije se baš suviše razveselio, no na sreću sjetio se Latrinengenerala,[283] koji mu je tako

zanimljivo predložio da popuni bataljon „Batalionsgeschihtsschreiberom“.
- Vi ste se vrlo zanemarili, jednogodišnji dobrovoljče - reče mu kapetan Ságner. - U školi jednogodišnjih dobrovoljaca vi ste bili prava pokora; umjesto da ste nastojali da se istaknete i postignete čin koji vam pripada prema vašoj inteligenciji, vi ste se vucarali iz zatvora u zatvor.
Pukovnija se mora sramiti zbog vas, vi jednogodišnji dobrovoljče. No možete popraviti svoju pogrešku ako se opet valjanim vršenjem svojih dužnosti uvrstite u red dobrih vojnika. Posvetite svoje sile bataljonu s ljubavlju! Iskušat ću vas. Vi ste inteligentan mladić, a sigurno imate i dara za pisanje, za stiliziranje. Reći ću vam nešto. Svaki bataljon na fronti treba čovjeka koji će voditi kronološki pregled svih ratnih događaja u kojima bataljon izravno učestvuje na bojnom polju. Potrebno je popisati sve pobjedničke pohode, sve značajne slavne časove u kojima sudjeluje bataljon i ističe se vodećom i istaknutom ulogom, potrebno je postepeno sastavljati priloge za povijest naše vojske. Jeste li razumjeli?
- Jesam, pokorno javljam, gospodine kapetane, radi se o epizodama iz života jedinica. Bataljon ima svoju povijest. Pukovnija sastavlja pukovnijsku povijest na temelju povijesti svojih bataljona. Pukovnije stvaraju povijest brigade, povijest brigada povijest divizije itd. Trudit ću se svim svojim snagama, gospodine kapetane!
I jednogodišnji dobrovoljac stavi ruku na srce:
- Bilježit ću s istinskom ljubavlju slavne dane našeg bataljona, osobito danas kad je ofenziva u punom toku i kad dolazi do oštre borbe u kojoj će naš bataljon prekriti bojno polje tjelesima svojih junačkih sinova. Savjesno ću zabilježiti sve događaje koji moraju doći, da bi stranice povijesti našeg bataljona bile ovjenčane lovorom.
- Bit ćete pridijeljeni bataljonskom štabu, jednogodišnji dobrovoljče. Vi ćete paziti tko je predložen za odlikovanje, bilježit ćete, dakako po našim podacima, sve pohode koji naročito mogu skrenuti pažnju na odličnu borbenost i čeličnu disciplinu našeg bataljona. Nije to tako lako, jednogodišnji dobrovoljče, ali nadam se da ćete imati toliko dara za zapažanje da ćete, primajući od mene određene direktive, uzdignuti naš bataljon nad ostale jedinice, šaljem brzojav pukovniji da sam vas imenovao za bataljonskog povjesničara. Javite se kod računarskog narednika Vaněka u jedanaestoj četi neka vas smjesti u svojem vagonu.

Ondje ima još najviše mjesta, i recite mu da mi se javi. Dakako, bit ćete na brojnom stanju štaba bataljona. To će se provesti bataljonskom zapovijedi.
Kuhar okultist je spavao. Baloun je neprekidno drhtao jer je već otvorio i natporučnikove sardine, a računarski narednik Vaněk uputio se kapetanu Ságneru. Telegrafist Chodounský pribavio je negdje na kolodvoru, potajno, bočicu borovice, ispio je, pa je sada bio sentimentalno raspoložen i pjevao:

Dok provodih slatke dane,
vjerno mi se sve činilo,
odisahu grudi vjerom,
oko ljubav mi je lilo.
No kad vidjeh da sva zemlja
izdajâ je puna pustih,
svenu vjera, svenu ljubav,
prvi put ja suzu spustih.

Zatim ustade, priđe k stolu računarskog narednika Vaněka i napiše na komad papira velikim slovima:

Molim ovim uljudno da budem imenovan i promaknut za bataljonskog trubača.

Chodounský, telegrafist.

* * *

Kapetan Ságner nije baš dugo razgovarao s računarskim narednikom Vaněkom. Upozorio ga je samo na to da će zasada pukovnijski ljetopisac, jednogodišnji dobrovoljac Marek, biti smješten u istom vagonu u kojem i Švejk.
- Mogu vam reći samo toliko da je taj Marek, da tako kažem, sumnjiv. Politisch verdächtig. Bože moj! To danas nije ništa čudnovato. Za koga to danas ne kažu! Postoje različita mišljenja. Ta vi me razumijete! Ja vas dakle samo upozoravam da ga odmah prekinete ako bi možda štogod govorio, što bi, no razumijete već, da ne bih možda i ja imao kakve neprilike. Recite mu jednostavno neka ništa ne priča, pa će sve biti u redu. A!i ja pri tom ne mislim da za svaku stvar odmah k meni trčkarate.

Uredite to s njim prijateljski, takav je dogovor uvijek bolji nego kakva glupa prijava. Ukratko, ja ne želim ništa čuti, jer... Razumijete li? Takva stvar baca uvijek ljagu i na čitav bataljon.
Kad se dakle Vaněk vratio, pozvao je jednogodišnjeg dobrovoljca Mareka na stranu i rekao mu:
- Čovječe, vi ste sumnjivi, ali to ne smeta. Samo ne pričajte mnogo izlišnih stvari pred onim Chodounským, telegrafistom.
Tek što je rekao te riječi, dotetura do njega Chodounský i pade računarskom naredniku u naručje, jecajući pijanim glasom nešto što je valjda trebalo biti pjesma:

Ostavljen od sviju, glavu
na grudi stavio sam
na tvom žarkom, čistom srcu
suze bolne ronio sam.
A u tvojem oku plamen
kao zvijezda bljesnu sjajna,
koraljna ti usta šapću:
„Moja ti je ljubav trajna!“

- Mi se nećemo nikada rastaviti - vikao je Chodounský. - Što god čujem na telefonu, odmah ću vam reći. Poserem se ja na prisegu!
U kutu se Baloun od straha križao i počeo se naglas moliti:
- Majko božja, ne otkloni molitvu moju, nego budi milostiva i usliši me, utješi me u ljubavi svojoj, pomozi meni jadnome koji vapim k tebi sa živom vjerom, čvrstom nadom i žarkom ljubavlju u ovoj dolini suza. O, kraljice nebeska, pomozi zagovorom svojim, da ostanem do kraja života svoga u milosti božjoj i pod okriljem tvojim...
Blagoslovljena Djevica Marija zaista se za njega zauzela, jer je začas jednogodišnji dobrovoljac izvukao iz svoje siromašne naprtnjače nekoliko kutija sardina i razdijelio ih svakome po jednu.
Baloun je neustrašivo otvorio kovčežić natporučnika Lukáša i vratio u nj sardine koje su mu tako s neba pale.
No kad su svi otvorili kutije i tečno jeli ribice u ulju, Baloun pade u iskušenje, otvori kovčežić i sardine i halapljivo ih smaza.
Ali sad se najblagoslovenija i najslađa Djevica Marija odvrnula od njega,

jer baš kad je on popio i posljednju kap ulja iz limenke, pojavio se pred vagonom bataljonski ordonans Matušić vičući odozdo:
- Baloune, donesite svome natporučniku sardine!
- Ala će biti ćušaka! - reče narednik Vaněk.
- Ne idi onamo praznih ruku - savjetovao mu Švejk - uzmi sa sobom bar pet praznih limenki!
- Što li ste vi uradili da vas bog tako kažnjava? - primijeti jednogodišnji dobrovoljac. - U vašoj prošlosti mora da postoji neki veliki grijeh. Da niste možda izvršili svetokrađu i pojeli svojem župniku šunku iz dimnjaka? Da mu niste možda popili misno vino u podrumu? Ili se možda kao dječak penjali na kruške u župnikovu vrtu?
Baloun zatetura s očajničkim izrazom na licu, bez imalo nade. Njegov je paćenički izražaj govorio, da se srce paralo:
- Kad će već jednom biti kraj ovim mukama?
- To je zato - reče jednogodišnji dobrovoljac koji je čuo riječi nesretnog Balouna - jer ste vi, prijatelju, izgubili vezu s gospodinom bogom. Vi se ne znate dobro ni pomoliti da vas gospodin bog što prije ukloni sa svijeta.
Švejk doda tome:
- Baloun se nikako ne može odlučiti na to da svoj vojnički život, svoje vojničke nazore, riječi, djela i svoju vojničku smrt preporuči dobroti materinskog srca najvišeg gospodina boga, tako je običavao govoriti moj feldkurat Katz kad se već dobro napio i zabunom na ulici zaletio u kakva vojnika.
Baloun zavapi da je već izgubio povjerenje u gospodina boga, jer se već mnogo puta molio da mu bog dade toliko snage i da mu nekako stegne taj njegov želudac.
- To ne datira od ovoga rata - zakuka on - to je već stara bolest, ta moja proždrljivost. Zbog nje je hodočastila moja žena s djecom u Klokote.
- Znam - primijeti Švejk - Klokoty su kod Tábora; ondje imaju bogatu Djevicu Mariju s lažnim briljantima, pa ju je htio okrasti neki crkvenjak, odnekud iz Slovačke. Bio je to vrlo pobožan čovjek. Stigao on dakle u Klokote, pa je smislio da će mu krađa valjda bolje uspjeti ako se unaprijed očisti od svih starih grijeha, pa je ispovjedio i to da sutra hoće da okrade Djevicu Mariju. No nije prošlo mnogo vremena, prije nego je izmolio onih trista Očenaša koje mu je svećenik zadao kao pokoru da mu ne umakne, - već su ga crkvenjaci ščepali i odveli ravno na

žandarmerijsku stanicu.
Kuhar okultist i telegrafist Chodounský zapodješe prepirku, ne vapi li do neba izdaja ispovjedne tajne i ima li smisla o tome govoriti kad se radilo o lažnim briljantima. No na kraju je kuhar dokazao Chodounskome da je to bila karma, dakle unaprijed određena sudbina iz daleke nepoznate prošlosti kad je možda taj nesretni crkvenjak iz Slovačke bio još antipod na nekoj tuđoj planeti, a isto tako da je sudbina već davno unaprijed odredila, kad je možda taj svećenik iz Klokota bio još recimo kljunati ježak, nekakav tobolčar, danas već izumrli sisavac - da on mora povrijediti ispovjednu tajnu, premda se s pravničkog gledišta po kanonskom pravu daje odrešenje grijeha i onda kad se radi o samostanskom imutku.
Švejk tome doda još i ovu jednostavnu primjedbu:
- No da, nijedan čovjek ne zna šta će on sve raditi za nekoliko milijuna godina, pa se ne smije ničega odricati. Natporučnik Kvasnička, kad smo još služili na Karlínu kod dopunskog zapovjedništva, uvijek je govorio dok nas je učio: „Nemojte misliti, vi govnari, vi lijene krave i krmci, da ćete se riješiti vojske na ovome svijetu. Vidjet ćemo se mi i poslije smrti, pa ću vam ja pripremiti takvo čistilište da će vam se vrtjeti u glavi, vi svinjska bando!“
Međutim Baloun, koji je u potpunom očaju neprekidno mislio da se sad samo o njemu govori i da se sve to tiče samo njega, nastavi svoju javnu ispovijed:
- Ni Klokoty nisu ništa pomogli protiv moje proždrljivosti. Kad se vratila žena s djecom sa hodočašća, odmah je počela brojiti kokoši. Falila je jedna ili dvije. Ali ja nisam mogao drugo; ja sam znao da se kokoši drže u kućanstvu radi jaja, ali kad sam izašao i pogledao kokoši, odjednom sam osjetio u želucu pravu provaliju. No za sat mi je već bilo dobro jer je kokoš bila oglodana do kostiju.
Kad su jednom bili u Klokotima da se mole za mene, da ne bi tatica dotle kod kuće ništa izjeo i nanio kakvu novu štetu, ja sam se šetao po dvorištu i odjednom mi zape za oko neki puran. Tada sam to gotovo glavom platio. Zapela mi u grlu kost od bataka, pa da nije bilo mog šegrta, malog dječaka koji mi je izvukao tu kost, ne bih sada tu s vama sjedio pa ne bih ni dočekao svjetski rat... Da, da, taj je moj šegrt bio spretan dječak. Maljušan, bucmast, čvrst, gojazan...

Švejk priđe Balounu:
- Pokaži jezik!
Baloun isplazi prema Švejku svoj jezik, a Švejk se nato obrati svima koji su bili u vagonu:
- Znao sam to, požderao je i toga svoga šegrta!... Priznaj, kad si ga pojeo! Kad su tvoji ponovo bili u Klokotima, zar ne?
Baloun očajnički sklopi ruke i viknu:
- Pustite me na miru! Zar sve to da dočekam od svojih drugova?
- Mi vas ne osuđujemo zbog toga - reče jednogodišnji dobrovoljac. - Naprotiv vidi se da ćete biti dobar vojnik. Kad su Francuzi za napoleonskih ratova opsjedali Madrid, tada je španjolski zapovjednik madridske tvrđave, prije nego preda tvrđavu zbog gladi, pojeo svog ađutanta i ne posolivši ga.
- Time je zaista podnio žrtvu jer bi osoljeni ađutant svakako bio ugodnije jelo... A kako se, gospodine računarski naredniče, zove onaj naš bataljonski ađutant?... Ziegler? To je takav mršavko da od njega ne bismo mogli napraviti dovoljno porcija ni za jednu marškompaniju.
- Pogledajte! - reče računarski narednik Vaněk. - Baloun drži u ruci krunicu!
I zaista! Baloun je u svom prevelikom jadu tražio spas u sitnim zrncima od klokočevine, proizvodu firme Morica Lowensteina u Beču.
- I ova je krunica iz Klokota - reče tužno Baloun. - Prije nego su mi je donijeli, stradala su dva guščeta, ali to nije nikakvo meso, suviše je mekano.
Kratko vrijeme poslije toga priopćena je čitavom vlaku naredba da se za četvrt sata polazi. Budući da to nije htio nitko vjerovati, dogodilo se da je poneki, unatoč opreznosti, nekamo zalutao. Kad je vlak krenuo, falilo je osamnaest vojnika, a među njima i narednik Nasáklo iz 12. marškompanije. On se, kad je vlak već davno zamakao iza Išatarče, svađao u maloj bagremovoj šumici iza kolodvora, u nevelikoj uvali, s nekom droljom koja je tražila od njega pet kruna, dok joj je on za već izvršenu uslugu predlagao nagradu u iznosu od jedne krune ili par ćušaka, pa je do toga posljednjeg poravnanja konačno i došlo s takvom žestinom da su se na njezinu dernjavu strčali ljudi s kolodvora.

III. OD HATVANA DO GALICIJSKE GRANICE

Kroz čitavo vrijeme željezničkog prijevoza ovog bataljona koji je trebao požnjeti ratnu slavu čim prođe pješice od Laborca preko istočne Galicije na frontu, vodili su se u vagonu u kojem su bili jednogodišnji dobrovoljac i Švejk, opet čudnovati razgovori, više ili manje veleizdajničkog karaktera, u manjem opsegu, ali možemo reći općenito da je isto tako bilo i u drugim vagonima. Čak je i u štabnom vagonu vladalo neko nezadovoljstvo jer je u Füzes Abonyu stigla od pukovnije armijska zapovijed po kojoj se oficirima obrok vina smanjuje za osminu litre. Dakako, pri tom nisu zaboravili ni vojnike: njima su smanjili obrok saga[284] za dekagram po čovjeku, što je bilo toliko zagonetnije jer u vojsci nije nitko nikada saga ni vidio.
Ipak trebalo je to javiti računarskom naredniku Baumtanzlu, koji se time osjetio strahovito uvrijeđen i okraden, a tome je on dao i izražaja rekavši da je sago danas vrlo vrijedna namirnica i da bi on za kilogram saga dobio bar osam kruna.
U Füzes Abonyu otkrilo se i to da je jedna kompanija izgubila poljsku kuhinju, jer se konačno na toj stanici trebao kuhati gulaš s krumpirom čije je veliko značenje istakao „latrinengeneral". Istragom se utvrdilo da nesretna poljska kuhinja uopće nije ni pošla iz Brucka i da valjda i sada stoji ondje iza barake br. 186, napuštena i hladna.
Kuharsku osoblje koje je pripadalo toj poljskoj kuhinji bilo je naime uoči

odlaska zatvoreno u glavnoj stražamici zbog obijesnog vladanja u gradu, pa je znalo stvar tako urediti da je ostalo u zatvoru i onda kad je već njihova marškompanija putovala po Madžarskoj.
Četa bez kuhinje bila je pridijeljena drugoj poljskoj kuhinji, što dakako nije prošlo bez svađe jer je među vojnicima iz obiju četa, koji su bili dodijeljeni da ljušte krumpir, došlo do takvih sporova da su jedni drugima tvrdili kako oni nisu takvi volovi da bi se mučili za druge. Na kraju se zapravo pokazalo da je taj gulaš s krumpirom zapravo smicalica, da se vojnici naviknu na iznenadnu zapovijed: „Alles zurück!“[285] kad budu na fronti pred neprijateljem kuhali gulaš, pa im se onda izlije gulaš iz kotlova te nitko ne dobije ni da ga lizne.
I to je dakle bila neka priprava, ne tako potpuno tragična, ali ipak poučna. Kad je naime trebalo već dijeliti gulaš, stigla je zapovijed za ukrcavanje u vagone, pa se pošlo prema Miškolcu. Ali ni ondje nisu dijelili gulaš jer je na pruzi stajao vlak s ruskim vagonima, pa stoga nisu puštali vojnike iz vagona, nego ostaviše slobodno polje njihovoj fantaziji da će se gulaš dijeliti tek onda kad izađu u Galiciji iz vlaka, gdje će gulaš proglasiti skiseljenim i nevaljalim za jelo i onda izliti.
Zatim su vozili gulaš dalje u Tiszalak i Zombor, pa kad već nitko nije očekivao da će se gulaš dijeliti, stade vlak u Novom gradu pod Šiatorom (Sátoralja Ujhely), gdje se ponovo naložila vatra pod kotlovima, gulaš se podgrijao i konačno podijelio.
Kolodvor je bio dupkom pun. Najprije je trebalo otpremiti dva vlaka s municijom, za njima dva transporta topništva i vlak s pontonskim odredima. Uopće može se reći da su se ovdje sakupili vlakovi s trupama svih mogućih vojnih rodova.
Iza kolodvora su honvedski husari zafrkavali dva poljska Židova kojima su opljačkali koš rakije, i sada su ih umjesto plaće, dobro raspoloženi, udarali po ustima, što im je očito bilo dopušteno, jer je sasvim blizu stajao njihov kapetan i ugodno se smješkao ovom čitavom prizoru, dok je iza magazina nekoliko drugih honvedskih husara zahvaćalo crnooke kćeri zlostavljanih Židova ispod sukanja.
Nalazio se tu i vlak s aeroplanskim odredom. Na drugim kolosijecima stajahu na vagonima isti predmeti, aeroplani i topovi, ali samo u razbitom stanju. Bili su to oboreni leteći aparati i polupane haubičke cijevi. Dok je sve svježe i novo putovalo na frontu, ti su se ostaci slave

vraćali sada u unutrašnjost zemlje na popravak i rekonstrukciju.
Dakako poručnik je Dub tumačio vojnicima koji su se okupili oko razbitih topova i aeroplana da je to ratni plijen, ali je primijetio i to da malo dalje od njega stoji opet u skupini vojnika Švejk pa im nešto tumači. Približivši se dakle tome mjestu, začu Švejkov razboriti glas:
- Bilo kako mu drago, ipak je to ratni plijen. Doduše, na prvi pogled neugodno kad čovjek pročita na lafetu: K. u. K. Artilleriedivision[286]. Ali to će po svoj prilici biti tako da je taj top pao u ruke Rusa, pa smo ga mi morali ponovo osvojiti, a takav plijen je mnogo vredniji, jer...
- Jer - reče svečano kad je opazio poručnika Duba - neprijatelju se ne smije ništa ostaviti u rukama. To vam je kao s Przemyšlom ili s onim vojnikom kome je neprijatelj u borbi oteo čuturicu. Bilo je to još u doba napoleonskih ratova, pa je taj vojnik otišao noću u neprijateljski tabor i donio čuturicu natrag, te uz to još bio i na dobitku jer je neprijatelj te noći fasovao rakiju.
Poručnik Dub reče mu samo ovo:
- Gledajte da se izgubite, Švejku, i da vas više ovdje ne vidim!
- Na zapovijed, gospodine poručniče!
I Švejk ode drugoj vagonskoj skupini, a da je poručnik Dub čuo što je Švejk još pridodao, sigurno bi skočio iz uniforme premda je to bila sasvim nedužna biblijska rečenica: „Malo ćete me još vidjeti, i još malo, pa me nećete vidjeti“.
Poslije odlaska Švejkova poručnik Dub je bio još tako glup da je vojnike upozoravao na jedan oboreni austrijski aeroplan, na čijem je metalnom obruču bilo jasno naznačeno: Wiener Neustadt.
- Taj smo aeroplan oborili kod Lavova - rekao im je poručnik Dub.
Te je riječi čuo i natporučnik Lukáš, koji se približio i glasno dodao:
- Pri tom su oba ruska avijatičara izgorjela.
Zatim ode dalje bez riječi pomislivši da je poručnik Dub pravi vol.
Iza drugih vagona sreo se sa Švejkom pa je nastojao da mu izmakne, jer se na Švejkovom licu, čim je spazio natporučnika Lukáša, vidjelo da taj čovjek ima mnogo toga na srcu što bi mu htio reći.
Švejk pođe prema natporučniku pa mu reče:
- Ich melde gehorsam, kompanijski ordonans Švejk moli dalje zapovijedi. Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja sam vas već tražio u štabnom vagonu.

- Čujte, Švejku - reče natporučnik Lukáš potpuno odbojnim i neprijateljskim tonom. - Znate li vi kako se zovete? Zar ste već zaboravili kako sam vas nazvao?
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja nisam zaboravio nešto takvo, jer ja nisam jednogodišnji dobrovoljac Železný. Bilo je to tada, još davno, prije rata, kada sam služio vojsku u kasarnama na Karlínu, pa je ondje bio i neki pukovnik Fliedler von Bumerang ili tako nekanko.
Natporučnik Lukáš se i nehotice nasmijao, tome „nekanko“, a Švejk je nastavio:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da je taj naš pukovnik bio za polovinu manji nego vi, da je nosio bradu i brkove kao knez Lobkovic, tako da je izgledao kao majmun, a kad bi se razdražio, tada bi skakao dvaput tako visoko kao što je bio sam visok, tako da smo ga zvali djedo od kaučuka. Tada vam je bio neki prvi maj, pa smo bili u pripravnosti, a uoči toga dana držao nam on u dvorištu velik govor, da zato, veli, moramo sutra svi ostati u kasarni i nikuda ne izlazi da bismo mogli po najvišoj zapovijedi, u slučaju potrebe, postrijeljati svu tu socijalističku bandu. I zato vojnik, koji ima danas izlaz pa se ne vrati u kasarnu, nego produži izlazak do sutra, zato taj vojnik čini veleizdaju, jer takav pijani klipan neće moći pogoditi nikoga kad se bude pucalo plotunom, nego će još pucati u zrak. Kad se dakle jednogodišnjak Železný vratio u sobu, rekao nam je da nam je djedo od kaučuka ipak dao dobru ideju. Jer ipak je istina da sutra neće nikoga pustiti u kasarnu, pa je onda najbolje da se sutra uopće ne dolazi. I to je on, pokorno javljam, gospodine natporučniče, zaista i ostvario u potpunosti. Ali naš vam je pukovnik Fliedler bio takva bijedna mrcina, dao mu bog rajsko naselje, da je sutradan šetao po Pragu i tražio nije li se tko iz naše regimente drznuo da izađe iz kasarne, pa je negdje kod Prašne bráne[287] srećom susreo Železnoga i odmah dreknuo na njega: „Ja ću ti tati, ja ću te naučiti, ja ću ti dvaput zasladiti!“
Rekao mu je i više toga i protjerao ga u kasarnu te mu je čitavim putem govorio ružne riječi i različne prijetnje i neprestano ga pitao kako se zove“. Šelesni, Šelesni, ti ćeš se usrati, ja veseo što sam te ufatio, ja ti ukasat den ersten Mai. Šelesni, Šelesni, ti biti moj, ja tebe zatvoriti, fino zatvoriti!“ Železnomu je to već bilo svejedno. Ali kad su išli preko Pořiča mimo Rozvařila, Železný skoknu u kapiju i izgubi se kroz prolaz. Tako je

djedi od kaučuka pokvario veliku radost da će ga strpati u zatvor. To što je on umakao, pukovnika je tako razjarilo da je u srdžbi zaboravio kako se taj njegov delikvent zove; sve je to nekako pobrkao u glavi, i kada je došao u kasarnu, počeo je skakati do stropa koji je bio nizak, a bataljonski se čudio zašto stari odjednom govori pokvarenim češkim jezikom i viče: „Pakrenog zatvoriti, Pakrenog ne zatvoriti, Olofnog zatvaraj, Kositrenog zatvoriti!“

I tako je djedo gnjavio iz dana u dan i neprekidno pitao jesu li već uhvatili Bakrenoga, Olovnoga i Kositrenog, pa je dao postrojiti čitavu kompaniju, ali oni su već Železnoga, o čijem se slučaju općenito znalo, prebacili u ambulantu jer je bio zubni tehničar. Tako je to trajalo sve dok nije jednom pošto za rukom nekom vojniku iz naše pukovnije da probode jednog draguna u Buckovoj gostionici koji je udvarao njegovoj djevojci, pa su nas tada poredali u četverokut, a morali su izaći svi, pa i ambulanta, a tko je bio vrlo bolestan, toga su pridržavala dvojica. Ništa dakle nije pomagalo, pa je Železný morao izaći na dvorište, gdje su nam pročitali pukovnijsku zapovijed otprilike u tom smislu da su i draguni vojnici i da je zabranjeno bosti ih bajonetom, je su oni naši Kriegskammaraden[288]. Neki je jednogodišnjak prevodio zapovijed s njemačkog na češki, a naš je pukovnik zvjerao kao tigar. Najprije je obišao red vojnika s prednje strane, a zatim sa stražnje, obilazio je tako četverokut i najednom pronašao Železnoga koji je bio visok kao gora, tako da je, gospodine

natporučniče, bilo strašno komično kada ga je on dovukao u unutrašnjost četverokuta. Jednogodišnjak prestade prevoditi, a naš pukovnik poče poskakivati pred Železným kao kad pas navaljuje na kobilu, a uz to se derao: „Nećeš mi popjeći, ti mi nikamo nećeš popjeći, sad ti meni govoriti da si Šelesný, a ja furt govoriti Pakreni, Kositreni, Olofni. On je Šelesný, on je to kopile Šelesný, ja te naučiti Olofni, Kositreni, Pakreni, ti Mistvieh, du Schwein,[289] du Šelesný!“
I odrapio mu za to mjesec dana, ali ga poslije nekih četrnaest dana zaboljeli zubi, pa se sjetio da je Železný zubni tehničar, pa ga je dao dovesti iz zatvora u ambulantu da mu izvadi zub, a Železný mu ga vadio oko četvrt sata, tako da su djedu triput vodom polijevali, ali se djedo nekako smekšao pa je oprostio Železnomu preostalih četrnaest dana.
To vam je dakle tako, gospodine natporučniče, kad pretpostavljeni zaborave ime svoga potčinjenog, ali potčinjeni ne smije nikad zaboraviti ime svoga pretpostavljenog, kao što nam je upravo rekao taj gospodin pukovnik, da nećemo ni nakon mnogo godina zaboraviti da nam je jednom bio zapovjednik pukovnik Fliedler. - Da nije možda bilo predugo, gospodine natporučniče?
- Znate, Švejku - odgovori mu natporučnik Lukáš - Što vas više slušam, to više dolazim do uvjerenja da vi uopće ne poštujete svoje pretpostavljene. Vojnik mora i poslije mnogo godina govoriti samo dobro o svojim bivšim starješinama.
Vidjelo se da se natporučnik Lukáš počinje zabavljati.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - upade mu u riječ Švejk tonom ispričavanja - ta gospodin pukovnik Fliedler je već davno mrtav, ali ako, gospodine natporučniče, želite, ja ću o njemu govoriti same pohvalne stvari. On vam je, gospodine natporučniče, bio pravi anđeo za vojnike. On vam je bio tako dobar kao sveti Martin, koji je siromašnima i gladnima dijelio svetomartinske guske. On je dijelio svoj ručak iz oficirske menaže s prvim vojnikom koga bi sreo u dvorištu, a kad smo se već zasitili knedla, tada je naložio da nam prave za ručak grenadir-marš sa svinjskim mesom. A kad su bili manevri, tek tada se u pravom svjetlu odlikovao svojom dobrotom. Kad smo došli u Donje Královice, tada je izdao nalog da na njegov trošak popijemo sve pivo donjokráľovičke pivovare, a kad mu je bio imendan ili rođendan, tada je dao za čitavu regimentu skuhati zeca na vrhnju s valjušcima od žemičaka. On je bio

tako dobar prema vojnicima da su vam jednom, gospodine natporučniče...
Natporučnik Lukáš kvrcnu lako Švejka po uhu pa mu reče prijateljskim tonom:
- Ta idi već jednom, gade, pusti ga na miru!
- Zum Befehl, Herr Oberleutnant![290]
I Švejk ode svome vagonu, dok se pred bataljonskim ešalonom, ondje gdje su u vagonu bili zatvoreni telefonski aparati i žice, odigrala ova scena:
Ondje je stajala straža, jer je sve po zapovijedi kapetana Ságnera moralo biti feldmässig.[291] Stražari su se dakle razmjestili prema vrijednosti ešalona s obadviju strana te su dobili „feldruf“[292] i „losung“[293] iz bataljonske kancelarije.
Odziv je toga dana bio „Kappe“[294] a lozinka: „Hatvan“. Stražar koji je to kraj telefonskih aparata morao da upamti, bio je nekakav Poljak iz Kolomyje koji je po nekom čudnom slučaju dospio u 91. pukovniju.
Ali kako bi on znao što je to Kappe, no jer je u njemu bila klica mnemotehnike, ipak je zapamtio da ta riječ počinje slovom „k“. pa je poručniku Dubu koji je bio bataljonski dežurni oficir i pitao ga, približavajući se, odziv, ponosno odgovorio: „Kaffe!” Bilo je to dakako vrlo prirodno jer se Poljak iz Kolomyje još uvijek sjećao jutarnje i večernje kave u logoru u Brucku.
No kad je još jednom dreknuo „Kaffee“, a poručnik se Dub stalno približavao, tada on, svjestan prisege i svoje stražarske službe, viknu prijeteći: „Halt“[295], a kada se poručnik Dub primakao još za dva koraka i stalno tražio odziv, uperio je on u njega pušku i, ne znajući savršeno njemački jezik, poslužio se čudnovatom mješavinom poljskog i njemačkog jezika viknuvši:
- Benže šajsn, benže šajsn. [296]
Poručnik Dub je shvatio i počeo uzmicati vičući:
- Wachkommandant! Wachkommandant![297]
Pojavio se vodnik Jelínek, koji je Poljaka i doveo na stražarsko mjesto, i upitao ga za odziv, a poslije njega pitao ga i poručnik Dub kome je očajni Poljak iz Kolomyje odgovorio vikom koja je odjekivala po čitavom kolodvoru: „Kaffe, Kaffe!“ Koliko god je ondje bilo ešalona, poskakaše iz

njih vojnici sa šoljama i nastade grozna panika, koja se svršila time da su razoružanog, čestitog vojnika odveli u zatvorenički vagon.
Ali poručnik je Dub nekako posumnjao na Švejka jer ga je prvog vidio kako izlazi iz vagona sa šoljom u ruci, i dao bi glavu da ga je čuo kako viče: „Sa šoljama van, sa šoljama van!“
Nakon ponoći krenu vlak prema Ladovcu i Trebišovu, gdje ga je ujutro na kolodvoru pozdravilo Društvo veterana jer je pobrkalo ovaj maršbataljon s maršbataljonom 14. honvedske madžarske pukovnije, koji je proputovao ovuda još noću. Bilo je jasno da su veterani nakresani, pa su svojom dernjavom: „Isten áld meg a királyt!“[298] probudili iza sna čitav transport. Nekoliko svjesnijih vojnika nagnuto se kroz prozor i doviknulo im: „Poljubite nas u stražnjicu! Eljen!“
Nato veterani dreknuše da su se potresli prozori kolodvorske zgrade:
- Eljen! Eljen a tizenégyedik regiment![299]
Nakon pet minuta krenuo je vlak prema Humennu. Ovdje su se već jasno i vidljivo razaznavati tragovi bojeva, kad su ono Rusi prodirali u dolinu Tise. Po obroncima su se protezali primitivni rovovi, ovdje ondje vidjelo se popaljeno naselje oko kojega je na brzinu podignuta koliba pokazivala da su se vlasnici opet vratili.
Zatim, kad su oko podneva stigli na stanicu Humenno gdje je i kolodvorska zgrada pokazivala tragove bojeva, izvršene su pripreme za ručak, a momčad ešalona mogla je dotle zaviriti u javnu tajnu kako vlasti nakon odlaska Rusa postupaju s mjesnim stanovništvom koje je i po govoru i po vjeri srodno s ruskom vojskom.
Na peronu se nalazila skupina uhapšenih madžarskih Rusa, opkoljena madžarskim žandarima. Bilo je tu nekoliko popova, učitelja i seljaka iz daleke okolice. Svima su odostrag ruke bile vezane užetom, a dva po dva bijahu zajedno vezani. Većinom su imali razbite nosove i kvrge na glavi, jer su ih odmah nakon hapšenja premlatili žandari.
Malo podalje zabavljao se madžarski žandar s jednim popom. Svezao mu je uže oko lijeve noge, a uže je držao u ruci i natjeravao popa kundakom da pleše čardaš pri čemu je trzao užetom tako da je pop pao na nos te nije mogao ustati, jer su mu odostrag bile svezane ruke, pa je očajnički pokušavao da se okrene na leđa ne bi li se možda tako podigao sa zemlje. Žandar se tome tako iskreno smijao da su mu suze udarile na oči, pa kad se pop već pridizao, trgnuo je uže i pop opet udari nosom o zemlju.

Napokon je tome učinio kraj žandarmerijski oficir, koji je naložio da uhapšene odvedu, dok ne dođe vlak, u praznu sušu iza kolodvora, pa neka ih ondje tuku i mlate da nitko ne vidi.
O toj epizodi raspričali se oficiri u štabnom vagonu, pa se uglavnom može reći da je većina to osuđivala.
Fähnrich[300] Krauss je mislio, kad su već veleizdajnici, da ih valja odmah na licu mjesta objesiti bez ikakva mučenja, ali poručnik se Dub potpuno složio s čitavim prizorom i povezao ga odmah sa sarajevskim atentatom i objasnio sve to tako da se ovi madžarski žandari na stanici Humenno osvećuju za smrt nadvojvode Franje Ferdinanda i njegove supruge. A da prida važnost svojim riječima, reče da je bio pretplaćen na jedan časopis, Šimáčekov „Četverolist“, i da je taj časopis još prije rata u srpanjskom broju pisao o tom atentatu da besprimjerni sarajevski zločin ostavlja u srcima ljudskim za dugo vremena neizlječivu ranu, to bolniju što tim zločinom nije oduzet samo život predstavnika državne izvršne vlasti, nego i život njegove vjerne i ljubljene supruge i da je uništenjem tih dvaju života razoren sretan i uzoran obiteljski život i da su njihova djeca, koju svi vole, postala siročad.
Natporučnik Lukáš samo progunđa za se da su valjda žandari ovdje u Humennu bili pretplaćeni na Šimáčekov „Četverolist“ i da su čitali taj dirljivi članak. Uopće, zgadilo mu se sve to odjednom, pa je samo osjećao potrebu da se opije i da tako zaboravi svoj pesimizam. Izašao je dakle iz vagona da potraži Švejka.
- Čujte, Švejku - reče mu - ne znate li gdje bi se mogla nabaviti boca konjaka? Nekako mi nije dobro.
- Sve to dolazi, pokorno javljam, gospodine natporučniče, od promjene zraka. Možda će vam, kad dođemo na ratište, biti još gore. Što se čovjek više udaljuje od svoje prvobitne vojne baze, sve se slabije osjeća. Neki Josef Kalenda, vrtlar iz Strašnica, također se jednom udaljio od kuće, pošao je naime iz Strašnica na Vinohrade pa se zaustavio u gostionici „Na postaji“, ali tada mu još nije bilo ništa, no čim je došao do vodovoda u Krunskoj ulici, on je u Krunskoj ulici išao od gostionice do gostionice sve do crkve svete Ludmile pa se već osjećao malaksalim. No nije se dao time zaplašiti, jer se uveče uoči toga dana kladio u Strašnicama u gostionici „Kod remize“ s nekim tramvajskim vozarom da će pješke proputovati oko svijeta za tri nedjelje. Udaljivao se dakle sve više i više od svoje kuće dok

nije stigao u „Crnu pivovaru“ na Karlovu trgu, pa je odande otišao na Malu Stranu u pivovaru kod sv. Tome, a odande preko restauracije „Kod Montaga“ i još više preko gostionice „Kod brabantskog kralja“ na „Krasan vidik“, a odatle u pivovaru kod samostana na Strahovu. Ali sad mu više nije prijala promjena zraka. Dospio je čak na Loretanski trg, pa se ondje odjednom tako zaželio kuće da se bacio na zemlju, počeo se valjati po pločniku i vikati: „Ljudi božji, ja dalje ne idem! Ja fućkam“, da oprostite, gospodine natporučniče, „na taj put oko svijeta.“ No ako želite, gospodine natporučniče, ja ću vam već negdje pribaviti bocu konjaka, samo se bojim da mi prije ne otputujete.
Natporučnik Lukáš ga uvjeri da se odavde ne polazi još čitava dva sata i da konjak prodaju potajno u bocama odmah iza kolodvora. Kapetan Ságner je već poslao onamo Matušića, pa mu je on za 15 kruna donio bocu sasvim pristojnog konjaka. Neka dakle uzme 15 kruna i neka ode onamo, ali samo neka nikomu ne priča da je to za natporučnika Lukáša ili da ga on šalje, jer je to zapravo zabranjeno.
- Budite sigurni, gospodine natporučniče - reče Švejk - da će sve biti u redu, jer ja vrlo volim zabranjene stvari i jer sam se uvijek našao u nečem zabranjenom, a nisam ni sam znao kako. Jednom su nam u karlínskim kasarnama zabranili...
- Kehrt euch, marschieren „marsch!“[301] - prekide ga natporučnik Lukáš.
Švejk dakle pođe iza kolodvora ponavljajući putem sve sastavne dijelove svoje ekspedicije: konjak mora biti dobar, pa ga zato mora unaprijed kušati; to je zabranjeno, pa zato mora biti oprezan.
I baš kad je zamakao za peron, ponovo se sukobio s poručnikom Dubom.
- Što se ovuda skitaš? - zapita Švejka. - Poznaješ li me?
- Pokorno javljam - odgovori Švejk salutirajući - ja vas ne želim upoznati s vaše loše strane.
Poručnik Dub se prenerazio od zaprepaštenja, ali Švejk je stajao mimo, držeći stalno ruku na štitu vojničke kape, i nastavio:
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, ja vas želim upoznati samo s one dobre strane, da me ne natjerate na plač kao što ste mi posljednji put rekli.
Nad takvom drskošću poručniku se Dubu zavrtjelo u glavi, pa je jedva smogao toliko snage da ljutito vikne:
- Tornjaj se, mizerijo! Mi ćemo se još porazgovoriti!

Švejk ode preko perona, a poručnik Dub, pribravši se, pođe za njim. Iza kolodvora, odmah kraj ceste, stajao je niz košara, prevrnutih tako da im je dno bilo okrenuto prema gore, pa su na njima stajale košarice, a na košaricama razne poslastice koje su izgledale sasvim nedužno, kao da su svi ti slatkiši namijenjeni školskoj mladeži negdje na izletu. Ležali su ondje komadići rastezivih bombona, cjevčice od hostije, kupovi kiselih bombona, ponegdje na kojoj košarici i kriške crnoga kruha s komadićem salame, koja je sasvim sigurno bila konjskog podrijetla. No u nutrini košare nalazio se različit alkohol, boce konjaka, ruma, oskorušovače i drugih likera i rakije.
Odmah iza uličnog jarka stajala je daščara, i u njoj se zapravo vršila sva ta trgovina zabranjenog pića.
Vojnici bi se najprije pogodili kraj košare, a onda bi Židov s pejzovima izvukao ispod košare rakiju koja je tako nedužno izgledala, i odnio je pod kaftanom u drvenu kućicu gdje bi je već vojnik neprimjetno sakrio nekamo u hlače ili pod bluzu.
Ovamo se dakle uputio i Švejk, dok ga je s kolodvora promatrao poručnik Dub sa svojim detektivskim talentom.
Švejk je počeo odmah kod prve košare. Najprije je odabrao bombone, platio ih i turio u džep, a pri tom mu je gospodin s pejzovima šapnuo:
- Schnaps hab’ ich auch, gnädiger Herr Soldat. [302]
Pogađanje je bilo brzo završeno. Švejk ode u daščaru, ali ne plati prije nego je gospodin s pejzovima otvorio bocu i Švejk okusio konjak. No bio je zadovoljan pa se vraćao na kolodvor turivši bocu pod bluzu.
- Gdje si bio, mizerijo? - zakorači mu put na peron poručnik Dub.
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, išao sam kupiti bombone. - I Švejk posegnu u džep i izvadi šaku prljavih, zaprašenih bombona. - Ako se gospodinu poručniku ne gadi... Već sam ih probao, nisu loši. Imaju neki naročit, ugodan okus, kao po pekmezu, gospodine poručniče.
Pod bluzom mu se ocrtavahu okrugle konture boce.
Poručnik Dub potapša Švejka po bluzi:
- A što ti je to tu, mizerijo jedna? Izvuci napolje!
Švejk izvuče bocu žućkasta sadržaja, s potpuno jasnom i razgovijetnom etiketom „Cognac“.
- Pokorno javljam, gospodine poručniče - odgovori Švejk neustrašivo - napumpao sam u praznu bocu od konjaka nešto pitke vode. Još uvijek

strahovito žeđam od onog gulaša koji smo jučer jeli. Samo što je voda s one pumpe, kao što vidite, gospodine poručniče, nekako žuta; bit će to valjda željezovita voda. Takve vode su vrlo zdrave i korisne.

- Kad si tako žedan, Švejku - reče poručnik Dub, đavolski se smješkajući i nastojeći da što dulje otegne scenu u kojoj će Švejk izvući kraći kraj - tada se napij, ali pošteno. Ispij sve to odjednom!
Poručnik Dub je već unaprijed iskombinirao kako će Švejk popiti par gutljaja pa neće moći dalje, a onda će ga on, poručnik Dub, slavno pobijediti i reći mu: „Daj i meni bocu da se malo napijem, i ja sam žedan!“ I kako li će se u tom strašnom trenutku držati taj nitkov Švejk, pa će onda ići na raport i tako dalje.

Švejk otčepi bocu, prinese je k ustima i gutljaj za gutljajajem nestajaše u njegovu grlu. Poručnik Dub se skamenio. Švejk je pred njegovim očima ispio čitavu bocu, i ne trepnuvši trepavicama, pa je praznu bocu bacio preko ceste u ribnjak, pljunuo zatim i rekao, kao da je popio čašu mineralne vode:
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, ta voda zaista ima okus po željezu. U Kamyku na Vltavi jedan je gostioničar pravio za svoje ljetne goste željezovitu vodu na taj način da je u bunar bacao stare potkove.
- Dat ću ti ja stare potkove! Hajde pokaži mi taj bunar, odakle si uzeo vodu!
- Nije daleko odavde, gospodine poručniče, odmah iza ove drvene kućice.
- Pođi naprijed, mizerijo, da vidim kako držiš korak!
„To je zaista čudnovato“, pomisli poručnik Dub“. Na tom se mizernom klipanu zaista baš ništa ne primjećuje“.
Švejk dakle pođe naprijed, potpuno predan u božju volju, ali stalno mu je nešto govorilo da ondje mora biti bunar, pa se zaista nije ništa ni iznenadio kad ga je ondje našao. Bio je to čak bunar s pumpom, pa kad su došli do njega, Švejk potegnu šmrk, pa iz bunara poteče žućkasta voda, tako da je Švejk mogao svečano reći:
- Eto te željezovite vode, gospodine poručniče!
K njima priđe preplašen čovjek s pejzovima, a Švejk mu reče njemački da donese kakvu čašu jer gospodin poručnik želi piti.

Poručnik Dub je od svega toga potpuno poblesavio, te je popio čitavu čašu vode, nakon koje mu je u ustima preostao okus konjske mokraće i gnoja, pa potpuno zbunjen svime što je doživio, dade Židovu s pejzovima za tu čašu vode pet kruna, te obrativši se Švejku reče mu:

- Što tu buljiš, tornjaj se kući!

Za pet minuta Švejk se pojavio u štabnom vagonu kod natporučnika Lukáša i tajanstvenim pokretom izmamio ga iz vagona i vani mu rekao:

- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja ću za pet a najviše za deset minuta biti potpuno pijan, ali ću ležati u svojem vagonu i molio bih vas da me, gospodine natporučniče, bar tri sata ne zovete i ne izdajete mi nikakvih zapovijedi dokle god se dobro ne ispavam. Sve je u redu, ali me je uhvatio gospodin poručnik Dub, a ja sam mu rekao da je u boci voda, pa sam morao pred njim ispiti čitavu bocu konjaka, da mu dokažem da je voda. Sve je u redu, ništa nisam izdao kao što ste i željeli, a i oprezan sam bio, ali sad već, pokorno javljam, gospodine natporučniče, osjećam konjak i da mi već nekako trnu noge. Dakako, pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja sam navikao lokati jer sam s gospodinom feldkuratom Katzom...

- Odlazi, životinjo! - viknu natporučnik Lukáš, no bez ikakve srdžbe, ali mu je zato poručnik Dub postao za pedeset procenata mrži nego što je bio prije toga.

Švejk se uvuče oprezno u svoj vagon, pa legavši na svoju kabanicu i telećak reče računarskom naredniku i ostalima:

- Jednom vam se jedan čovjek nakresao, pa je zamolio da ga ne bude...

Nakon tih riječi okrenu se na bok i poče hrkati.

Plinovi koje je ispuštao hrkanjem brzo napuniše čitavu prostoriju, tako da je kuhar okultist Jurajda, udišući zrak nosnicama, izjavio:

- Do bijesa, to miriše konjak!

* * *

Za rasklopnim stolom sjedio je jednogodišnji dobrovoljac Marek, koji je konačno nakon svih muka dogurao do bataljonskog ljetopisca.

Sad je opisivao junačka djela svoga bataljona, da mu se nađu u zalihi, pa se vidjelo da ga taj pogled u budućnost veoma veseli.

Računarski narednik je sa zanimanjem pratio kako jednogodišnji dobrovoljac marljivo piše i smije se pri tom čitavim licem. Stoga ustade i nagnu se nad jednogodišnjeg dobrovoljca koji mu poče objašnjavati:

- To vam je strašno šaljivo kada čovjek piše povijest bataljona za zalihu. Glavna je stvar da se sistematski ide naprijed. U svemu mora biti sistema.
- Sistematski sistem - primijeti računarski narednik Vaněk s više manje prezimim smiješkom.
- Da - reče nemamo jednogodišnji dobrovoljac - sistematizirani, sistematski sistem pri pisanju povijesti bataljona. Ne možemo najprije nastupiti s velikom pobjedom, sve to mora ići polagano, po izvjesnom planu. Naš bataljon ne može odjednom pobjednički završiti ovaj svjetski rat. Nihil nisi bene.[303] Glavna je stvar za temeljitog pisca povijesti kao što sam ja, da najprije napravi plan naših pobjeda. Na primjer, ovdje prikazujem kako će naš bataljon, a bit će to valjda za dva mjeseca, prijeći zamalo rusku granicu koja je vrlo snažno zaposjednuta, recimo od neprijateljskih danskih pukovnija, dok nekoliko neprijateljskih divizija obilazi naše pozicije. Na prvi se pogled čini da je naš bataljon izgubljen, da će nas isjeći na rezance, kadli uto kapetan Ságner izda ovaj nalog našem bataljonu: „Bog ne želi da ovdje izginemo, stoga bježimo!“
I tada naš bataljon poče bježati, ali neprijateljska divizija koja nas je već obišla, spazi da mi zapravo jurimo na nju, pa poče u strahu i ona bježati te pade bez ijednog hica u ruke rezerve naše vojske. Time zapravo i počinje čitava historija našeg bataljona. Iz neznatnog događaja, da govorim sada kao prorok, gospodine Vaněku, razvit će se dalekosežni događaji. Naš bataljon ide iz pobjede u pobjedu. Bit će zanimljivo kako će naš bataljon napasti neprijatelja na spavanju, za što će dakako biti potreban stil „Ilustriranog ratnog izvjestitelja“ koji je za rusko-japanskog rata izlazio kod Vilímeka. Naš će bataljon napasti logor neprijatelja koji je na spavanju. Svaki naš vojnik odabrat će jednog neprijateljskog vojnika, pa će mu svom snagom zabiti bajonet u grudi. Izvrsno nabrušeni bajonet ući će u tijelo kao u maslac, i samo će gdjegdje zapucketati koje rebro, a neprijatelji će se trzati u snu čitavim tijelom, za trenutak će izbuljiti oči koje više ne vide, zahroptat će i ispružiti se. Zaspalim neprijateljima pojavit će se na ustima krvave sline, i time je stvar završena i pobjeda je na strani našeg bataljona.
Ili, još će biti bolje otprilike za tri mjeseca kada će naš bataljon zarobiti ruskog cara. Ali o tom ćemo, gospodine Vaněku, razgovarati kasnije, zasada moram prikupiti zalihu malih epizoda koje svjedoče o besprimjernom junaštvu. Morat ću izmisliti potpuno nove ratne termine.

Jedan sam već izmislio, pisat ću o požrtvovnoj odvažnosti naših vojnika koji su nadjeveni krhotinama granata. Prilikom eksplozije neprijateljske mine jedan naš vodnik, recimo dvanaeste ili trinaeste kompanije, ostat će bez glave.
- A propos - reče jednogodišnji dobrovoljac udarivši se po glavi - gotovo sam zaboravio, gospodine računarski naredniče, ili građanski rečeno, gospodine Vaněku, morate mi pribaviti popis svih podoficira. Recite mi po imenu kojeg narednika iz dvanaeste čete!... Houska? Dobro, taj Houska dakle ostat će bez glave zbog eksplozije one mine, glava će mu odletjeti, ali tijelo će učiniti još nekoliko koraka, nanišanit će i oboriti još neprijateljski aeroplan. Samo se po sebi razumije, da se odjeci ove pobjede moraju u budućnosti proslaviti u obiteljskom krugu u Schönbrunnu. Austrija ima vrlo mnogo bataljona, ali jedini bataljon koji se odlikovao, jest naš, pa će se jedino zbog njega prirediti mala obiteljska intimna svečanost u carskom domu. Zamišljam to tako, kao što vidite u mojim bilješkama, da će se obitelj nadvojvotkinje Marije Valerije preseliti zbog toga iz Wallseea u Schönbrunn. Svečanost je sasvim intimna i održava se u dvorani kraj careve spavaće sobe koja je osvijetljena bijelim voštanim svijećama, jer na dvoru, kao što je poznato, ne vole električne žarulje zbog kratkog spoja protiv kojega je stari monarh neraspoložen.
U šest sati uveče počinje svečanost u čast i slavu našeg bataljona. U to doba uvode u dvoranu unuke njegova veličanstva, a dvorana zapravo pripada odajama blagopokojne carice. Sad nastaje pitanje tko će biti prisutan osim carske obitelji. Mora biti nazočan, a i bit će nazočan generalni ađutant monarha, grof Paar. Budući da pri takvim obiteljskim i intimnim gozbama kadikad kome i pozli, čime dakako ne mislim da će se grof Paar možda pobljuvati, poželjna je i prisutnost ličnog liječnika, dvorskog savjetnika dra Kerzla. Radi reda, da ne bi možda dvorski lakaji dopustili sebi kakve intimnosti prema dvorskim damama nazočnima na gozbi, prisustvovat će i vrhovni dvorski dvorjanik baron Lederer, komornik grof Bellegarde i vrhovna dvorska dama, grofica Bombelles, koja igra među dvorskim damama istu ulogu kao i madame u Šuhovu bordelu. Kad su se uzvišena gospoda sakupila, o tome je obaviješten car, koji se zatim pojavio u pratnji svojih unuka, sjeo za stol i održao zdravicu u čast našeg maršbataljona. Poslije njega uze riječ nadvojvotkinja Marija Valerija koja osobito pohvalno spominje vas, gospodine računarski

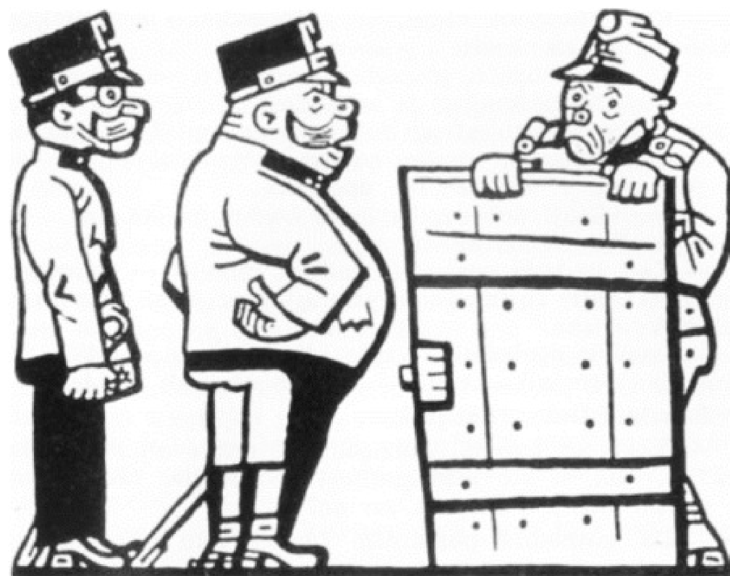
naredniče.
Dakako, prema mojim bilješkama naš će bataljon pretrpjeti teške i osjetljive gubitke, jer bataljon bez mrtvih nije nikakav bataljon. Bit će potrebno da se još pripremi novi članak o našim mrtvima. Povijest bataljona ne smije se sastojati samo od suhih činjenica o pobjedama, kojih sam već unaprijed pribilježio oko četrdeset i dvije. Vi ćete na primjer, gospodine Vaněk, poginuti kraj male rječice, a ovaj Baloun, koji je u nas tako čudno izbuljio oči, poginut će sasvim drugačijom smrću nego što je smrt od taneta, šrapnela ili granate. Bit će zadavljen lasom, izbačenim iz neprijateljskog aeroplana baš u onom trenutku kad bude proždirao ručak svoga natporučnika Lukáša.
Baloun uzmaknu, očajnički odmahnu rukom i izusti potišteno:
- Pa nisam ja kriv za svoju prirodu! Još dok sam služio vojni rok, pojavljivao sam se u kuhinji po hranu bar triput, sve dok me nisu zatvorili. Jednom sam dobio za ručak triput za redom rebro, zbog kojega sam dobio mjesec dana zatvora. Neka se vrši volja božja!
- Ne bojte se, Baloune - tješio ga je jednogodišnji dobrovoljac - u povijesti bataljona neće biti spomenuto da ste poginuli žderući na putu od oficirske menaže do rovova. Bit ćete spomenuti zajedno sa svim muževima našeg bataljona koji su pali za slavu našeg carstva, kao npr. računarski narednik Vaněk.
- Kakvu ste mi smrt odredili, Marek?
- Samo se nemojte toliko žuriti, gospodine računarski naredniče, ne ide to tako brzo!
Jednogodišnji dobrovoljac se zamislio:
- Vi ste iz Kralupa, zar ne? Pišite dakle kući u Kralupe da ćete nestati bez traga, ali pišite nekako oprezno. Ili možda želite biti teško ranjeni, pa da ostanete ležeći iza žičanih zapreka? Ležite vi tako lijepo sa slomljenom nogom čitav dan. Neprijatelj noću osvjetljuje reflektorom naše položaje i spazi vas; misli da ste u izvidničkoj službi, pa počne na vas sipati granate i šrapnele. Vi ste našoj vojsci učinili ogromnu uslugu jer je neprijateljska vojska utrošila na vas toliko mnoštvo municije kao na čitav bataljon, a dijelovi vašeg tijela, nakon svih tih eksplozija nad vama, slobodno plove zrakom, probijaju ga svojom rotacijom, i pjevaju pjesmu velike pobjede. Ukratko i jezgrovito, na svakoga će doći red i svatko će se iz našeg bataljona odlikovati, tako da će slavne stranice naše povijesti biti prepune

tih pobjeda, premda ih vrlo nerado navodim u prevelikom broju, ali što mogu da radim, sve valja uraditi temeljito, da iza nas ostane uspomena prije nego, recimo u mjesecu rujnu, ne preostane od našeg bataljona baš ništa osim tih slavnih stranica povijesti, koje će govoriti srcima svih Austrijanaca da je sigurno da su se svi oni koji više neće vidjeti svojeg doma, borili jednako snažno i junački. Svršetak sam tome već sastavio, znate, gospodine Vaněku, svršetak tome nekrologu: "Čast uspomeni poginulih! Njihova ljubav prema monarhiji najsvetija je ljubav jer je postigla vrhunac u smrti. Njihova imena neka se izgovaraju s poštovanjem, kao npr. ime Vaněk. A oni koji su najbolnije osjetili gubitak svojih hranitelja, neka ponosno obrišu suze, jer ovi što padoše - bijahu heroji našeg bataljona".

Telefonist Chodounský i kuhar Jurajda s velikim zanimanjem slušahu izlaganje jednogodišnjeg dobrovoljca o pripremanoj bataljonskoj povijesti.

- Dođite bliže, gospodo - reče jednogodišnji dobrovoljac prelistavajući svoje bilješke - evo, strana 15: „Telefonist Chodounský pao 3. rujna zajedno s kuharom Jurajdom." - Čujte dalje moje bilješke: „Besprimjerno junaštvo. Prvi, stavljajući život na kocku, spasava telefonsku žicu u svojem blindiranom skloništu vršeći telefonsku službu tri dana bez zamjene. - Drugi, videći kako prijeti opasnost da će nas neprijatelj opkoliti s boka, baca se na neprijatelja s kotlom kipuće juhe sijući užas i opekline među neprijateljem. - Krasna smrt obojice! Prvi raznesen od mine, a drugi ugušen otrovnim plinovima koje su mu gurnuli pod nos kad se više nije imao čime braniti. - Obojica poginuše s usklikom: „Es lebe unser Batalionskommandant!"[304] Vrhovno zapovjedništvo ne može drugo nego da nam svaki dan odaje pohvalu u obliku zapovijedi, da bi i druge jedinice naše vojske upoznale junaštvo našeg bataljona i ugledale se u nj. Mogu vam pročitati odlomak iz vojne zapovijedi koja će se čitati po svim jedinicama naše vojske, a koja je vrlo slična onoj zapovijedi nadvojvode Karla kad je on godine 1805. stajao sa svojom vojskom pred Padovom i sutradan poslije te zapovijedi dobio propisne batine. Slušajte, dakle, što će se čitati o našem bataljonu kao o uzornoj, junačkoj jedinici za sve vojske: „...Nadam se da će se čitava vojska ugledati u gore spomenuti bataljon, a naročito da će usvojiti onaj duh samopouzdanja i hrabrosti, duh čvrste nesavladljivosti u opasnostima, duh onog uzornog

junaštva, ljubavi i povjerenja prema svojim pretpostavljenim starješinama, jer ga sve te vrline kojima se bataljon ističe, vode do divljenja vrijednih čina, do sreće i pobjede našeg carstva. Ugledajmo se svi u njegov primjer!“
S onog mjesta na kojem je ležao Švejk začu se zijevanje i Švejkovo govorenje iza sna:
- Imate pravo, gospođo Müllerová, da su svi ljudi slični. U Kralupima je gradio pumpe neki gospodin Jaroš, i on je bio sličan uraru Lejhanzu iz Pardubica kao da mu je iz oka ispao, a taj je opet bio neobično sličan nekom Piskoru iz Jičina, a sva trojica zajedno nekom nepoznatom samoubojici koga su našli obješena i potpuno sagnjila u jednom ribnjaku kraj Jindřichova Hradeca, ispod same pruge, gdje se valjda bacio pod vlak.
Opet se začu zijevanje, pa onda i dodatak:
- A poslije su sve ostale osudili na veliku globu, a sutra mi, gospođo Müllerová, napravite procijeđene rezance...
I Švejk se okrenu na drugu stranu i hrkaše dalje, dok se između kuhara okulista Jurajde i jednogodišnjeg dobrovoljca razvila debata o tome što će biti u budućnosti.
Okulist Jurajda iznese svoje mišljenje da se možda na prvi pogled čini besmisleno kad čovjek piše u šali o nečem što će se zbiti u budućnosti, ali sigurno je da i takva šala vrlo često sadržava proročanske činjenice, kad čovjekov duševni pogled, pod utjecajem tajanstvenih sila, otkriva koprenu nepoznate budućnosti. Od toga časa u Jurajdinu se govoru neprestano ponavljala riječ koprena. U svakoj drugoj rečenici pojavljivala se njegova koprena budućnosti, dok konačno nije prešao čak na regeneraciju, tj. na obnavljanje ljudskog tijela. Ubacio je u to i sposobnost obnavljanja tijela kod naljevnjaka (infuzorija), pa je završio tvrdnjom da svaki čovjek može gušterici otkinuti rep, pa će joj on opet narasti.
Telefonist Chodounský primijeti na to da bi ljudi uživali kad bi i kod njih bilo moguće isto što i kod gušterice s njezinim repom. Kad bi recimo npr. u ratu tko ostao bez glave ili drugog dijela tijela, takva bi mogućnost za vojne vlasti bila upravo dobrodošla, jer ne bi uopće bilo invalida. Takav austrijski vojnik kojemu bi neprekidno rasle noge, ruke, glave, vrijedio bi sigurno više nego čitava brigada.

Jednogodišnji dobrovoljac izjavi da se danas, zahvaljujući usavršenoj ratnoj tehnici, neprijatelji mogu s uspjehom raskomadati valjda i na tri poprečna dijela. Postoji zakon o obnavljanju tijela bičara iz porodice naljevnjaka; svaki se raspolovljeni dio obnavlja, dobiva nov organizam i raste samostalno kao bičar. Analogno tome, nakon svake bitke austrijska bi se vojska koja je učestvovala u borbi, potrostručila, podeseterostručila, i na svaku bi se nogu razvio nov svjež infanterist.

- Kad bi vas čuo Švejk - primijeti računarski narednik Vaněk - on bi nam naveo bar koji primjer.

Švejk je odmah reagirao na spominjanje svoga imena i progunđao: „Hier“[305] te je i dalje hrkao pošto je na taj način očitovao svoju vojnu disciplinu.

Na pritvorenim vagonskim vratima pojavi se glava poručnika Duba.

- Je li tu Švejk? - upita on.

- Spava, pokorno javljam, gospodine poručniče - odgovori jednogodišnji dobrovoljac.

- Kad pitam za njega, vi, jednogodišnji dobrovoljče, treba da odmah skočite i pozovete ga!

- To nije moguće, gospodine poručniče, on spava!

- Onda ga probudite! Ja se čudim, jednogodišnji dobrovoljče kako vam to odmah nije palo na um! Ta vi morate biti uslužniji prema svojim pretpostavljenima! Vi me još ne poznajete... Ali kad me upoznate...

Jednogodišnji dobrovoljac poče buditi Švejka.

- Švejku, vatra, ustani!
- Kad su tada gorjeli Odkolkovi mlinovi - progunđa Švejk okrećući se na drugu stranu - stigli su vatrogasci čak iz Vysočana.
- Izvolite pogledati - reče uljudno jednogodišnji dobrovoljac poručniku Dubu - ja ga budim, ali ne ide.
Poručnik Dub se razljuti.
- Kako se zovete, jednogodišnji dobrovoljče?... Marek?... Aha, vi ste jednogodišnji dobrovoljac Marek koji je vječno sjedio u zatvoru, zar ne?
- Da, gospodine poručniče! Završio sam jednogodišnji tečaj, tako rekavši, u zatvoru, pa sam bio redegradiran, to jest nakon toga kako sam oslobođen od divizijskog suda, gdje je moja nedužnost izašla na vidjelo, imenovan san bataljonskim povjesničarom s pravima jednogodišnjeg dobrovoljca.
- Ali nećete to dugo ostati - viknu poručnik Dub, sav crven u licu, a ovaj prijelaz iz boje u boju pravio je utisak kao da mu nakon ćušaka natiče lice - ja ću se već za to pobrinuti.
- Molim, gospodine poručniče, da budem predveden na raport - reče ozbiljno jednogodišnji dobrovoljac.
- Ne igrajte se vi sa mnom - reče poručnik Dub. - Ja ću vam već dati raporta! Mi ćemo se još sresti, ali će vama to biti vraško žao, jer me ne poznajete ako me još niste upoznali.
I poručnik Dub izađe ljutito iz vagona, zaboravivši u srdžbi Švejka, premda je maločas imao najbolju namjeru da pozove Švejka i da mu rekne: „Dahni u mene!' To je trebalo da bude posljednje sredstvo kojim bi utvrdio Švejkov protuzakoniti alkoholizam. Ali sad je već bilo kasno, jer kad se opet za pola sata vratio do vagona, vojnicima je već bila podijeljena crna kava s rumom, Švejk je već bio na nogama pa je na poziv poručnika Duba iskočio iz vagona kao srna.
- Dahni u mene! - viknu na nj poručnik Dub.
Švejk dahnu u njega čitavu zračnu zalihu svojih pluća kao kad vrući vjetar zanese na polje miris iz tvornice alkohola.
- Šta to miriše iz tebe, klipane?
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, iz mene miriše rum.
- Eto vidiš, momče - pobjedonosno viknu poručnik Dub. - Napokon sam te uhvatio!
- Jest, gospodine poručniče - reče Švejk bez ikakva znaka uznemirenosti. -

Upravo smo fasovali rum za kavu, pa sam ja unaprijed popio rum. Ali ako postoji, gospodine poručniče, kakva naredba da se najprije mora popiti kava, a tek zatim rum, molim da mi oprostite, ubuduće se to više neće dogoditi.
- A zašto si hrkao kad sam prije pola sata bio u vagonu? Ta nisu te mogli probuditi!
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, ja nisam cijele noći ni oka stisnuo, jer sam se sjećao onih vremena kad smo još imali manevre kod Veszprema. Tada je suponirani prvi i drugi armijski zbor polazio preko Štajerske i kroz zapadnu Madžarsku opkolio naš četvrti zbor, koji je logorovao u Beču i okolici, gdje smo imali na sve strane utvrde, ali oni su nas zaobišli i stigli čak na most što su ga podigli pioniri s desne obale Dunava. Mi smo trebali da pravimo ofenzivu, a u pomoć su nam trebale doći vojske sa sjevera, a poslije i sa juga, od Osijeka. To nam je čitano u zapovijedi, da nam dolazi u pomoć treći armijski zbor, kako nas ne bi razbili između Blatnog jezera i Bratislave kad budemo napredovali prema drugom armijskom zboru. Ali nije nam to ništa vrijedilo; baš kad smo trebali pobijediti, odsviran je kraj manevara, pa su pobijedili oni s bijelim vrpcama.
Poručnik Dub ne reče ni riječi, nego zbunjeno ode, vrteći glavom, ali se odmah zatim vrati u Švejkov vagon i reče Švejku:
- Zapamtite svi da će doći vrijeme kad ćete cviljeti preda mnom!
Nije mogao ništa više da kaže, pa je opet otišao do štabnog vagona gdje je kapetan Ságner upravo preslušavao nekog nesretnika iz 12. kompanije, kojega je predveo narednik Strnad jer se taj vojnik već sada zabrinuo za svoju sigurnost u rovovima, pa je odnekud s kolodvora dovukao vratašca od svinjca, okovana limom. Stajao je tu sada preneražen izbuljenih očiju, ispričavajući se da je vratašca htio uzeti sa sobom u „dekunge“ protiv šrapnela, da se htio osigurati.
To je iskoristio poručnik Dub da održi propovijed o tome kako se vojnik treba da vlada, kakve su njegove dužnosti prema domovini i monarhu koji je najviši zapovjednik i vrhovni gospodar vojske. Ali ako u bataljonu ima takvih elemenata, tada ih treba istrijebiti, kazniti i zatvoriti. To je brbljanje bilo tako neukusno da je kapetan Ságner potapšao krivca po ramenu i rekao mu:
- Samo kad je bila dobra namjera, ali ubuduće to nemojte raditi, to je bilo

glupo od vas: odnesite dakle vratašca onamo gdje ste ih uzeli, pa odlazite do sto đavola!
Poručnik Dub se ugrize za usne i bio je uvjeren da zapravo o njemu ovisi sva zaštita poljuljane bataljonske discipline. Zato je još jednom obišao čitav kolodvorski prostor, pa je kraj jednog skladišta na kojem se nalazio veliki madžarsko-njemački natpis da je ondje pušenje zabranjeno, našao nekog vojnika koji je ondje sjedio i čitao novine kojima je bio tako zaklonjen da se nisu vidjele njegove oznake. Viknu mu „Habtacht!“[306] jer je to bio vojnik iz madžarske pukovnije koja je u Humennu bila u rezervi.
Poručnik Dub ga prodrma, madžarski vojnik ustade, ali ne htjede ni pozdraviti, nego samo turnu novine u džep i ode prema cesti. Poručnik Dub pođe za njim kao omamljen, ali madžarski vojnik ubrza korak pa onda, okrenuvši se, podiže podrugljivo ruke uvis, da poručnik Dub ne bi ni za trenutak posumnjao u to da ga je on odmah prepoznao kao pripadnika češke pukovnije. A zatim se Madžar trkom izgubio među obližnjim kolibama iza ulice.
Da bi nekako pokazao kako nema ništa zajedničko s tim prizorom, poručnik Dub uđe veličanstveno u mali dućančić kraj ceste, smeteno pokaza rukom na veliko klupko crnog konca i, gurnuvši ga u džep, plati račun i vrati se u štabni vagon, gdje naredi bataljonskom ordonansu da mu dozove njegova momka Kunerta, kojemu preda konac i reče:
- Moram se za sve brinuti! Znam da ste zaboraviti kupiti konac.
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, imamo konca čitavo tuce.
- Onda mi ga odmah pokažite i donesite ga smjesta ovamo! Mislite li da vam vjerujem?
Kad se Kunert vratio s kutijom punom konca, bijelog i crnog, reče mu poručnik Dub:
- Vidiš klipane, pogledaj dobro taj konac koji si ti donio i ovo moje veliko klupko! Vidiš kako je tvoj konac tanak, kako se tako kida, pa pogledaj sada moj, kako se čovjek mora namučiti da ga prekine. Na fronti ne trebamo nikakvih dronjaka, na fronti mora sve biti temeljito. Uzmi sad sav taj konac sa sobom pa čekaj moje zapovijedi i upamti da drugi put ništa ne radiš samostalno po svojoj glavi, nego kad nešto kupuješ, dođi prije pa pitaj mene! Ne poželi da me upoznaš, ti me još ne poznaješ s one ružne strane...
Kad je Kunert otišao, poručnik Dub se obrati natporučniku Lukášu pa mu

reče:
- Moj momak je vrlo inteligentan čovjek. Kadikad učini i kakvu pogrešku, ali inače vrlo dobro shvaća. Glavna mu je vrlina njegovo potpuno poštenje. Dobio sam u Brucku pošiljku sa sela od svoga šurjaka, nekoliko pečenih mladih gusaka, pa vjerujte da ih on nije ni dirnuo, a jer ih ja nisam mogao brzo pojesti, on je radije pustio da se usmrde. To je dakako posljedica discipline. Oficir mora vojnike odgajati.
Da jasno pokaže, kako ne sluša brbljanje toga glupana, natporučnik Lukáš se okrene k prozoru pa reče:
- Da, danas je srijeda!
Poručnik Dub, osjećajući potrebu da govori bilo što, obrati se dakle kapetanu Ságneru te mu sasvim povjerljivim prijateljskim tonom reče:
- Čujte, kapetane Ságnere, što vi mislite...
- Pardon, samo časak - reče kapetan Ságner i izađe iz vagona.

* * *

Uto je već Švejk razgovarao s Kunertom o njegovu gospodaru.
- Gdje si bio čitavo vrijeme da te nismo mogli ni vidjeti? - zapita Švejk.
- Znaš i sam - odgovori Kunert. - Sa svojim starim luđakom imam vječno nekakva posla. On me svaki čas zove k sebi i pita me takve pojedinosti za koje čovjek i ne mari. Pitao me i to da li se družim s tobom, a ja sam mu rekao da se vrlo rijetko viđamo.
- Vrlo je lijepo od njega što pita za mene. Ja vrlo volim tvoga gospodina poručnika. On je tako dobar, dobroćudan prema vojnicima kao pravi otac - reče Švejk ozbiljno.
- Da, ti to misliš - usprotivio se Kunert. - On ti je prava svinja, a blesav je kao govno. Meni je već navrh glave, neprestano me samo gnjavi.
- Ta idi - začudio se Švejk - a ja sam mislio da je to zaista dobar čovjek; ti nekako čudno govoriš o svojem poručniku, ali to je već prirođeno svim oficirskim momcima. Tako, na primjer, momak majora Wenzla nikada ne nazove svoga gospodara drugačije nego prokletim, idiotskim blesanom, a momak pukovnika Schrödera, kad govori o svom gospodaru zove ga samo popišanom mrcinom i smradom smrdljivim. To ti je odatle jer to svaki momak nauči od svoga gospodara. Kad ne bi sam oficir psovao, tada ne bi ni momak ponavljao te psovke. Dok sam služio vojni rok, u Budjejovicama je bio neki poručnik Procházka, koji nije mnogo psovao nego je samo nazivao svoga momka dražesnom kravom. Nikakve druge

grdnje nije od njega čuo njegov momak, neki Hibman. Taj se Hibman na to tako navikao da je, vrativši se u civil, govorio i svome tati i mami i sestrama: „Ti dražesna kravo“, a rekao je to i svojoj zaručnici, koja se onda s njim razišla i tužila ga zbog uvrede časti jer je to rekao njoj, njezinom tatici i mamici, na nekoj plesnoj zabavi, potpuno javno. I nije mu to oprostila te je pred sudom izjavila da bi se možda i pomirila s njim da ju je nazvao kravom negdje po strani, ali ovako - to je prava evropska sramota.
Govoreći među nama, Kunerte ja to za tvog gospodara ne bih nikad ni pomislio. On je ostavio kod mene simpatičan utisak već onda kad sam se s njim prvi puta upoznao.
Kao svježa kobasica, upravo izvađena iz sušionice, a kad sam s njim po prvi put razgovarao, učinio mi se vrlo načitan i nekako oduhovljen.
A otkud si ti zapravo? Baš iz Budjejovica? E, to je lijepo kad je netko baš odnekud!... A gdje stanuješ... Ispod svodova? To je dobro, imaš bar ljeti hladovine. Imaš li obitelj? ...Ženu i troje djece? ...E, to je sreća, druže, bar će imati tko da te oplakuje, kao što je uvijek govorio u svojim propovijedima moj feldkurat Katz, a to je i istina, jer sam jednom čuo sličan govor jednog pukovnika rezervistima u Brucku koji su odanle polazili u Srbiju. On im je govorio da vojnik koji ostavi kod kuće obitelj i padne na bojištu, da on doduše prekine sve obiteljske veze - pukovnik im je to naime rekao ovako: „Kad je mrtfac, od obitelji mrtfac, tada obiteljska veza prekinuta, ali on sada ein Held[307], jer hat geopfert[308] svoja šivot za veća familija, za Vaterland“[309]. Stanuješ u četvrtom katu?... U prizemlju? ... Imaš pravo, sad sam se sjetio da ondje na budjejovačkom trgu nema nijedne četverokatnice... Ti već odlaziš?... Aha, tvoj gospodin oficir stoji pred štabnim vagonom i gleda amo. Ako te možda zapita da li sam možda i o njemu govorio, ti mu bez oklijevanja reci da sam govorio i o njemu, no ne zaboravi mu reći kako sam lijepo o njemu govorio, da sam rijetko kad susreo takva oficira koji bi se tako prijateljski i očinski vladao kao on. Ne zaboravi mu reći da mi se čini da je vrlo načitan, a reci mu i to da je vrlo inteligentan. Reci mu i to da sam te opominjao da budeš dobar i da uradiš sve što mu u očima pročitaš. Jesi li zapamtio?
I Švejk uđe u vagon, a Kunert ode s koncem u svoj brlog.
Za četvrt sata pošli su dalje prema Novoj Cabyni, preko popaljenih sela Brestovo i Veliki Radvanj. Vidjelo se da je ovdje bilo teških borbi.

Karpatski obronci i strmine bili su razrovani od rovova koji su išli iz doline u dolinu uz prugu s novim pragovima, a s obje strane bile su velike jame od granata. Gdjegdje su se vidjeli novi mostovi preko potoka koji teku u Laborec, čijim je gornjim tokom prolazila pruga, a i ogorjele grede starih mostova.
Čitava dolina prema Medzilaborcu bijaše razrivena i prekopana kao da su tu bile zaposlene vojske golemih krtova. Cesta iza rječice bila je razrovana, razbijena, a malo dalje vidjele su se izgažene površine po kojima se valjala vojska.
Pljuskovi i kiše otkrivali su na prikrajcima jama iskopanih od granata rastrgane dronjke austrijskih uniformi.
Iza Nove Cabyne, na starom, ogorjelom boru, u spletu grana, visjela je cipela nekog austrijskog pješaka s dijelom goljenice.
Vidjele su se šume bez lišća, bez četina, kao posljedica bješnjenja topničke vatre, stabla bez krošanja i topovskom tanadi raznesene osamljene kuće.
Vlak je vozio polagano po svježe podignutim nasipima, tako da je čitav bataljon mogao temeljito zapažati i okušavati ratne radosti i, gledajući vojničke grobove s bijelim križevima što su se bjelasali po proplancima i na padinama opustošenih obronaka, pripremati se polagano, ali sigurno, za polje slave koja će se završiti zablaćenom austrijskom vojnom kapom što treperi na bijelom križu.
Nijemci s Kašperskih brda, koji su sjedili u zadnjim vagonima i koji su se još u Milovicama pri dolasku na stanicu derali: „Wann ich kumm, wan ich wieda kumm“,[310] od Humenna su jako zamuknuli, jer su spoznali da su mnogi od onih čije se kape nalaze na grobovima pjevali isto tako, kako će biti lijepo kad se opet vrate i ostanu zauvijek kod kuće sa svojom dragom.
U Medzilaborcu bijaše postaja iza porušenog i popaljenog kolodvora kojemu su iz zadimljenih zidova izvirivale iskrivljene traverze.
Nova dugačka drvena baraka, podignuta na brzinu umjesto popaljenog kolodvora, bila je oblijepljena plakatima na svim jezicima: „Upisujte austrijski ratni zajam!“
U drugoj dugačkoj baraci bila je i stanica Crvenoga križa, odakle izađoše s debelim vojnim liječnikom dvije bolničarke koje su se grohotom smijale debelom vojnom liječniku jer je, da ih obraduje, oponašao različne

životinjske glasove i neuspjelo groktao.
Pod željezničkim nasipom, u dolini potoka, ležala je polupana poljska kuhinja. Pokazujući je, reče Švejk Balounu:
- Pogledajte, Baloune, što nas čeka u bliskoj budućnosti. Baš se trebala dijeliti hrana, kadli je doletjela granata i tako je udesila.
- To je strašno - uzdahnu Baloun - ja nisam nikada ni pomislio da me čeka nešto slično, ali tome je kriva moja bahatost. Ta ja sam sebi, gad jedan, kupio posljednje zime u Budjejovicama kožne rukavice! Već nisam bio zadovoljan time da na svojim seljačkim šapama nosim pletene rukavice, kakve je nosio moj pokojni otac, nego sam uvijek čeznuo za kožnim, gradskim rukavicama... Otac mi je jeo prženi grašak, a ja graška nisam htio ni vidjeti, nego samo perad. Ni obična mi svinjetina nije mirisala, pa mi ju je majka morala priređivati - smiluj mi se bože! - na pivu.
I Baloun, u potpunom očajanju, poče se generalno ispovijedati:
- Ja sam vam hulio svece i svetice božje, na Malši u gostionici i u Donjem Zahaju premlatio sam kapelana. U boga sam još vjerovao, to ne poričem, ali u svetog sam Josipa sumnjao. U kući sam držao slike svih svetaca, samo je sličica svetog Josipa morala napolje, pa me tako sada kaznio bog za sve te moje grijehe i za moju nemoralnost. Koliko sam se puta nemoralno vladao u svojem mlinu, kako sam često grdio svoga oca i ogorčavao mu pravoužitništvo, a svoju ženu gnjavio!
Švejk se zamisli pa reče:
- Vi ste mlinar, zar ne?... E, tada ste morali znati da božji mlinovi melju polagano, ali sigurno, jer je zbog vas i buknuo taj svjetski rat.
U razgovor se umiješa jednogodišnji dobrovoljac:
- S tim huljenjem, Baloune, i nepriznavanjem svih svetaca vi ste svakako sami sebi škodili, jer morate znati da je naša austrijska vojska već godine i godine sasvim katolička vojska, koja ima najsjajniji primjer u našem vrhovnom zapovjedniku. Kako se uopće možete usuditi da idete u rat s otrovom mržnje prema nekim svecima i sveticama božjim, kad je ministarstvo vojske uvelo po garnizonskim zapovjedništvima isusovačke ekshorte[311] za gospodu oficire i kad smo vidjeli svečanost vojničkog uskrsnuća. Razumijete li me dobro, Baloune? Shvaćate li da tako zapravo radite protiv slavnog duha naše slavne vojske? Na primjer s tim svetim Josipom, za kojega ste rekli da njegova slika nije smjela visjeti u vašoj

sobi. Ta on je, Baloune zapravo patron svih onih koji se žele izvući iz vojske. On je bio tesar, a vi znate uzrečicu: "Pogledajmo gdje je tesar ostavio rupu!" Koliko je već ljudi polazilo u zarobljeništvo s tom lozinkom našavši se u nuždi, kad su okruženi sa svih strana nastojali da spase ne možda sebe s egoističkog gledišta, nego sebe kao pripadnike vojske, da bi kasnije kad se vrate iz zarobljeništva, mogli reći caru gospodaru: "Mi smo ovdje i čekamo dalju zapovijed!" Shvaćate li to dakle, Baloune?

- Ne shvaćam - uzdahnu Baloun. - Imam uopće tvrdu glavudru. Meni je potrebno svaku stvar ponoviti deset puta.

- Ti dakle ne popuštaš? - upita ga Švejk. - Onda ću ti ja još jedanput objasniti. Sad si tu čuo da se moraš vladati prema tome kakav duh vlada u vojsci, pa moraš vjerovati u svetoga Josipa, a kad budeš opkoljen od neprijatelja, tada moraš gledati gdje je tesar ostavio rupu u plotu, da bi mogao spasiti sebe za cara gospodara i za nove vojske. Sada valjda to shvaćaš, pa ćeš dobro uraditi ako nam se malo temeljitije ispovjediš kakve si to nemoralnosti izvodio u svojem mlinu, samo nemoj nam pričati nešto slično kao što su priče u onoj anegdoti o onoj djevojci koja je pošla na ispovijed gospodinu župniku, pa kad je već ispripovjedila različne grijehe, počela se stidjeti te je rekla da je svake noći počinjala nemoral. Razumije se, čim je to čuo gospodin župnik, odmah mu potekoše sline iz gubice pa reče: „No, ne stidi se, draga kćeri, ja ipak ovdje zamjenjujem boga, pa mi ti lijepo potanko ispričaj sve o svojem nemoralu. " A ona nato udari u plač da ju je stid, jer je to strašan nemoral, no on je ponovo upozori da je on duhovni otac. Napokon ona nakon dugog oklijevanja poče da priča kako se uvijek svlačila i lijegala u krevet. I opet župnik nije mogao izvući ni riječi više, nego je ona samo još jače plakala. No on joj reče neka se ništa ne stidi, jer je čovjek grešna posuda po svojoj prirodi, ali milost je božja beskrajna. A ona se onda odvažila i kroz plač ispričala: „Kad sam god legla svučena u krevet, uvijek sam vadila prljavštinu između nožnih prstiju i pomirisala je uz to. " U tom je dakle bila čitava njezina nemoralnost. Ali ja se nadam. Baloune, da ti to nisi radio u svojem mlinu i da ćeš nam ispričati nešto istinitije, kakvu pravu nemoralnost.

Pokazalo se da je Baloun, kako je on rekao, počinjao nemoralnost u mlinu sa seljakinjama, a ta se nemoralnost sastojala u tome što im je

zamjenjivao brašno, a to je on u svojoj duševnoj jednostavnosti nazivao nemoralnošću. Najviše je bio razočaran telegrafist Chodounský, koji ga upita zar zaista nije bilo ništa sa seljankama u mlinu, na vrećama brašna, na što je Baloun odgovorio mlatarajući rukama: „Za to sam bio i preglup!“
Vojnicima objaviše da će se ručak dijeliti iza Palote, u Lupkovskom klancu, te tako pođoše u selo Medzilaborec bataljonski računarski narednik, četni kuhari i poručnik Cajthaml koji je vodio bataljonsku ekonomiju. Njima dodijeliše četiri vojnika kao patrolu.
Vratili su se za nepuno pola sata sa tri svinje, privezane za zadnju nogu, s obitelju madžarskog Rusa koja je vrištala i kojoj su rekvirirali svinje, i s debelim vojnim liječnikom iz barake Crvenog križa koji je nešto marljivo tumačio poručniku Cajthamlu, a ovaj je samo slijegao ramenima.
Pred štabnim vagonom čitav je spor dosegao vrhunac kad je vojni liječnik počeo tvrditi kapetanu Ságneru u lice da su one svinje određene za bolnicu Crvenoga križa, o čemu seljak nije htio ni da čuje te je zahtijevao da mu se svinje vrate, jer je to njegov posljednji imutak pa ih nikako ne može dati za cijenu koju su mu isplatili.
Seljak je pri tom gurao novce, koje je dobio za svinje i držao ih u ruci, kapetanu Ságneru koga je držala seljanka za drugu ruku i ljubila je s onom poniznošću kojom se taj kraj uvijek isticao.
Kapetan Ságner je bio sav zaplašen pa je tek nakon nekog vremena uspio odgurnuti staru seljakinju. No nije to ništa koristilo, mjesto nje dođoše mlade snage, koje mu iznova počeše cmakati ruke.
No poručnik Cajthaml izvijesti sasvim poslovnim tonom:
- Taj čovjek ima još dvanaest svinja, a isplaćena mu je potpuno propisna cijena, prema posljednjoj divizijskoj zapovijedi ekonomskog odjela br. 12420. Prema § 16. spomenute zapovijedi ne smiju se plaćati svinje u mjestima koja nisu postradala od rata, skuplje od 2 K i 16 filira po kilogramu žive vage; u mjestima koja su stradala u ratu, valja dati na kilogram žive vage 36 filira i prema tome za jedan kilogram valja plaćati 2 K i 52 filira. Uz to treba primijetiti: Ako se ustanovi da su u mjestima koja su postradala od rata, gospodarstva ostala čitava s potpunim brojem svinja koje se mogu odstupiti za opskrbne svrhe prolaznih jedinica, tada se za otkupljeno svinjsko meso isplaćuje kao i u mjestima koja nisu postradala od rata, uz naročiti doplatak od 12 filira po kilogramu žive

vage. Ako situacija nije potpuno jasna, tada valja odmah na licu mjesta sastaviti komisiju od interesenta, zapovjednika prolaznog vojnog odreda i onog oficira ili računarskog narednika (ako se radi o manjim formacijama) kojima je povjerena opskrbna služba.
Sve je to poručnik Cajthaml pročitao iz kopije divizijske zapovijedi koju je uvijek nosio sa sobom, i znao je već tako reći napamet da se na frontovskom području povisuju cijena mrkve na 15,30 filira po kilogramu, a za Offiziersmenagekücheabteilung[312] plaća se za karfiol na području uz frontu 1 kruna i 75 filira po kilogramu.
Oni koji su to razrađivali u Beču, zamišljali su da je frontovsko područje zemljište koje obiluje mrkvom i karfiolom.
Poručnik Cajthaml pročita to dakako uzbuđenom seljaku na njemačkom jeziku, pa ga isto tako upita da li razumije. Kad je ovaj zavrtio glavom, izdere se na nj:
- Hoćeš li dakle komisiju?
Seljak je razumio riječ komisija, pa je zato kimnuo glavom, te dok su njegove svinje bile već maločas odvučene u poljske kuhinje na klanje, njega su okružili vojnici s bajonetama, dodijeljeni za rekviziciju, pa se komisija uputila na njegovo imanje da utvrdi treba li mu platiti 2 K i 52 filira po kilogramu ili samo 2 K i 28 filira.
Nisu još ni izašli na put koji vodi u selo, kad se od poljskih kuhinja začu trostruko predsmrtno skičanje svinjâ.
Seljak je shvatio da je svemu kraj, pa očajnički zavika:
- Davajte mnje za každuju svinju dva rynskija![313]
Ona četiri vojnika još ga tješnje okružiše, a čitava seljakova obitelj prepriječi put kapetanu Ságneru i poručniku Cajthamlu kleknuvši u prašinu na cesti.
Majka i dvije kćeri grlile su im koljena, nazivajući ih dobrotvorima, sve dok ih nije seljak ušutkao i viknuo ukrajinskim narječjem madžarskih Rusa neka ustanu, a vojnici neka požderu svinje i crknu od njih.
Tako se komisija razvrgla, a jer se seljak odjednom pobunio i počeo se groziti šakom, udario ga je jedan vojnik kundakom, tako da je udarac potmulo odjeknuo o kožuh i čitava se njegova obitelj prekrižila i zajedno s ocem udarila u bijeg.
Nakon deset minuta već su se bataljonski računarski narednik i bataljonski ordonans Matušić naslađivali svinjskim mozgom u svojem

vagonu, pa je narednik, kljukajući se propisno, od časa do časa govorio pakosno pisarima:
- I vi biste jeli, zar ne? E, momci, to je samo za podoficire. Kuharima bubrezi i jetra, gospodi računarskim narednicima mozak i kuhana glava, a pisarima samo dvostruka vojnička porcija mesa.
Kapetan Ságner je također već izdao nalog oficirskoj kuhinji: „Svinjetina na kimu, ali valja izabrati najbolje meso da ne bude premasno!“
I tako se dogodilo kad su u Lupkovskom klancu dijelili vojnicima hranu, da je svaki pojedinac našao u svakoj vojničkoj šoljici, u svojoj porciji juhe, dva mala komadića mesa, a onaj koji se rodio na još gorem planetu, našao je samo komadić kože.
Oko kuhinja je vladao uobičajeni vojnički nepotizam, koji je dijelio svima onima što su bili blizu vladajuće klike. Oficirski momci pojavili se u Lupkovskom klancu zamašćenih gubica. Svakom je ordonansu trbuh bio tvrd kao kamen. Dešavale su se stvari koje do neba vape.
Jednogodišnji dobrovoljac Marek izazvao je u kuhinji skandal, jer je htio biti pravedan, pa kad mu je kuhar s primjedbom: „To je za našeg Geschichtsschreibera“ stavljao u šolju s juhom dobar odrezak kuhanog buta, tada je on izjavio da su u ratu svi vojnici jednaki, što je prouzrokovalo opće odobravanje i poslužilo kao povod za psovanje kuhara.
Jednogodišnji dobrovoljac baci mu meso natrag tvrdeći da ne želi nikakve protekcije. No kuhari to nisu shvatili, nego su mislili da Batalionsgeschichtsschreiber nije zadovoljan, pa mu je kuhar rekao po strani da dođe kasnije, kad se razdijeli hrana, da će mu dati komad noge.
I pisarima su se sjajile njuške, bolničari su otpuhivali od obilja, a oko toga božjeg blagoslova svagdje su naokolo ležale još neuklonjene uspomene na posljednje bojeve. Svagdje su se valjale čahure od metaka, limene, prazne kutije od konzervi, dronjci od ruskih, austrijskih i njemačkih uniformi, dijelovi razbitih kola, zakrvavljene dugačke pruge gaznih povoja i vate.
U stari bor, kraj bivšeg kolodvora od kojega je ostala samo hrpa ruševina, zabola se granata koja nije eksplodirala. Svagdje su se vidjeli komadi granata, a negdje u neposrednoj blizini jamačno su pokopali leševe palih vojnika, jer je tu strašno zaudaralo na gnjilež.
A kako je tuda prolazila vojska i logorovala naokolo, svagdje su se vidjele

hrpice ljudskih izmetina međunarodnog podrijetla, preostale od svih naroda Austrije, Njemačke i Rusije. Izmetine vojnika svih narodnosti i svih vjeroispovijesti ležale su jedna kraj druge ili jedna na drugoj bez ikakve međusobne tučnjave.

Polurazlupana cisterna, drvena kolibica željezničkog čuvara i uopće sve što je imalo kakav zid, bilo je izbušeno puščanim hicima kao rešeto.

A da bi se upotpunio utisak o vojničkim radostima, iza nedalekog vrhunca uzdizala se brda dima, kao da ondje gori čitavo selo ili kao da se ondje nalazi središte velikih vojnih operacija. A to su spaljivali kolerične i dizenterične barake na veliku radost one gospode koja su bila uposlena osnivanjem one bolnice pod pokroviteljstvom nadvojvotkinje Marije, a koja su krala i punila džepove podnošenjem računa za kolerične i dizenterične barake što i ne postoje.

Sad je tu gorjela jedna skupina baraka uime svih ostalih, pa se u smradu gorućih slamarica uzdizao prema nebeskom svodu sav taj lopovluk nadvojvotkinjina pokroviteljstva.

Iza kolodvora požurili su se već Nijemci iz Rajha da postave na pećini spomenik poginulim Brandenburžanima s natpisom: „Den Helden von Lupkapass“[314], s velikim njemačkim orlom urezanim u bronci, pri čemu je na podnožju bilo izričito istaknuto da je taj spomenik napravljen od ruskih topova što su ih zaplijenile njemačke pukovnije prilikom oslobođenja Karpata.

U toj čudnovatoj i još neobičnoj atmosferi bataljon se poslije ručka odmarao u vagonima, a kapetan Ságner i bataljonski ađutant još se nikako nisu mogli sporazumjeti šifriranim telegramima sa brigadnom bazom o daljem napredovanju bataljona. Izvještaji su bili tako nejasni da se po njima činilo kako uopće nisu ni trebali dolaziti u Lupkovski klanac, nego je trebalo poći sasvim drugim pravcem od Novog grada pod Šiatorom, jer su se u telegramima spominjala mjesta: Csap-Ungvar, Kis-Berezna-Uzsok.

Nakon deset minuta utvrdilo se da je štabni oficir, koji je službovao u brigadnoj bazi, bio pravi mamlaz, jer je došao šifrirani telegram da li govori 8. maršbataljon 75. pukovnije (vojna šifra G 3). Mamlaz u brigadnoj bazi začudio se odgovoru da se radi o 7. pohodnom bataljonu 91. pukovnije, pa je zapitao tko je izdao nalog da se ide na Mukačevo vojničkom prugom preko Stryja, kad po maršruti treba ići preko

Lupkovskog klanca na Sanok u Galiciju. Mamlaz se strahovito čudi što telegrafiraju iz Lupkovskog klanca pa šalje šifru: „Maršruta nepromijenjena, na Lupkovski klanac - Sanok, gdje ćete dobiti dalje zapovijedi“.
Poslije povratka kapetana Ságnera razvila se u štabnom vagonu debata o izvjesnoj bezglavosti, pa su se pravile jasne aluzije kako bi da nema Nijemaca iz Njemačke, istočna vojna skupina bila potpuno bezglava.
Poručnik Dub pokušava braniti bezglavost austrijskog štaba, pa blebeće nešto o tome da je ovaj kraj bio dosta opustošen nedavnim bojevima, pa se pruga još nije mogla dovesti u ispravno stanje.
Svi ga oficiri gledaju sažaljivo, kao da bi htjeli reći da taj gospodin nije kriv što je tako blesav. Ne nalazeći na protivljenje, poručnik Dub se razbrbljao o divnom utisku kojim na nj djeluje opustošeni kraj, koji svjedoči o tome kako znade udarati željezna pesnica naše vojske. Opet mu nije nitko odgovorio, pa on ponovi:
- Da, zaista, dakako, Rusi su ovdje uzmicali u potpunoj panici!
Kapetan Ságner odluči u sebi da će prvom prilikom, kad bude situacija u rovovima najopasnija, poslati poručnika Duba u oficirsku patrolu iza bodljikavih žica da izvidi neprijateljske pozicije, pa šapnu natporučniku Lukášu s kojim se nagnuo kroz vagonski prozor:
- Sam nam je đavo poslao ove civiliste! Što veći inteligent, to veći vol!
Čini se da poručnik Dub uopće neće prestati govoriti. Tumači i dalje svim oficirima što je čitao u novinama o tim karpatskim bojevima i o borbi za karpatske klance u doba austrijsko-njemačke ofenzive na Sanu.
Pripovijeda to tako kao da je ne samo sudjelovao u tim bojevima, nego štaviše kao da je svima tim operacijama on upravljao.
Naročito su bile neobično odvratne njegove rečenice ovakvoga smisla:
- Zatim smo pošli na Bukovsko da osiguramo liniju Bukovsko - Dynov, održavajući vezu s bardjejovskom skupinom kod Velike Polanke, gdje smo razbili neprijateljsku samarsku diviziju.
Natporučnik Lukáš nije više mogao izdržati pa primijeti poručniku Dubu:
- O tom si jamačno već prije rata razgovarao sa svojim kotarskim predstojnikom.
Poručnik Dub pogleda neprijateljski natporučnika Lukáša i izađe iz vagona.
Vojni je vlak stajao na nasipu, a dalje, nekoliko metara ispred padine,

ležali su različni predmeti što su ih prilikom uzmicanja pobacali ruski vojnici koji su se svakako povlačili kroz tu jarugu. Mogli su se vidjeti zarđali čajnici, kojekakvi lonci, nabojnjače. I tu su se uz najrazličitije predmete nalazili kolutovi bodljikavih žica, pa i one okrvavljene pruge povoja od gaze i vata.
Na jednom mjestu nad tom jarugom stajala je skupina vojnika, te je poručnik Dub odmah ustanovio da se među njima nalazi i Švejk te im nešto tumači.
Pođe dakle onamo.
- Što se dogodilo? - začu se strogi glas poručnika Duba koji je stao upravo pred Švejka.
- Pokorno javljam, gospodine poručniče - odgovori Švejk u ime sviju - gledamo.
- A što gledate? - viknu poručnik Dub.
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, gledamo dolje u jarugu.
- A tko vam je to odobrio?
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, to je bila želja našega gospodina pukovnika Schlagera u Brucku. Kad se opraštao s nama prilikom našeg odlaska na ratište, tada nam je u svojem govoru rekao neka svi pri prolazu kroz napušteno ratište dobro promatramo kako se ratovalo i što bi nam moglo biti korisno. A mi sad vidimo, gospodine poručniče, u toj jaruzi što sve vojnik mora da odbaci na bijegu. Mi tu vidimo, pokorno javljam, gospodine poručniče, kako je glupo kad vojnik vuče sa sobom svakakve suvišnosti. On je time samo izlišno opterećen. On se tako nepotrebno umori, pa kad vuče sa sobom takav teret, tada se i ne može lako boriti.
Poručniku Dubu sinu odjednom nada da će napokon strpati Švejka pred ratni sud zbog veleizdajničke antimilitarističke propagande, pa ga stoga brzo zapita:
- Vi dakle mislite da vojnik mora odbacivati metke koji se tu valjaju u jaruzi, ili bajonete kao što tamo vidim?
- O ne, nipošto, pokorno javljam, gospodine poručniče - odgovori Švejk smijući se prijazno - izvolite pogledati dolje onu odbačenu noćnu posudu!
I zaista, pod nasipom je izazovno ležala noćna posuda s olupanim emajlom, razjedena od rđe, među krhotinama lonaca, a sve je te predmete, koji više nisu bili ni za kakvu kućnu upotrebu, bacio ovamo šef

stanice, očito kao građu za diskusiju arheologa budućih vjekova. Kad ti arheolozi otkriju to naselje, bit će od toga zbunjeni, a djeca će u školama učiti o vijeku emajliranih noćnih posuda.
Poručnik Dub se zagleda u taj predmet, te nije mogao drugo nego da prosto ustanovi da je to zaista jedan od onih invalida koji su svoju čilu mladost proboravili pod krevetom.

To je na sve prisutne djelovalo neobično snažno, pa budući da je poručnik Dub šutio, javi se Švejk:
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, u toplicama Poděbradima bilo je jednom grdne šale s takvom noćnom posudom. O tom se kod nas pričalo u gostionici na Vinohradima. Tada su naime u Poděbradima pokrenuli časopis „Nezavisnost“, kojemu je bio glavnim šefom poděbradski apotekar, a za urednika su postavili nekog Ladislava Hájeka Domažličkoga. A taj apotekar bio vam je neki čudak koji je skupljao stare lonce i druge takve sitnice te je kod kuće imao pravi muzej. I tako je jednom taj Hájek Domažlički pozvao u goste nekoga druga koji je također pisao u novine, pa su se ondje zajedno opili jer se već više od nedjelju dana nisu vidjeli, a on mu obećao da će mu za to čašćenje napisati feljton za „Nezavisnost“, za taj nezavisni časopis u kojemu je on bio zavisan. I taj mu je njegov drug napisao feljton o nekom sakupljaču koji je u pijesku na obali Labe našao staru noćnu posudu, te je mislio da je to šljem svetoga Václava, pa je time izazvao takvu uzbunu da ju je došao pogledati

biskup Brynych iz Hradeca, sa procesijom i s crkvenim zastavama. Poděbradski apotekar je mislio da se to odnosi na njega, pa su se tako obojica, on i gospodin Hájek, posvađali.
Poručnik Dub bi najradije gurnuo Švejka u jarugu, no svladao se i izderao se na sve vojnike:
- Ta velim vam da ne buljite ovdje uzalud! Vi me svi još ne poznajete, ali kad me upoznate... !
- Vi Švejku, ostanite ovdje! - reče strašnim glasom kad se Švejk sa svima uputio prema vagonima.
Ostadoše sami, jedan prema drugome, a poručnik Dub je razmišljao što da mu strašno kaže.
No Švejk ga je pretekao:
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, bilo bi dobro kad bi nam potrajalo ovo lijepo vrijeme. Danju nije suviše vruće, a i noći su također sasvim ugodne, tako da je to najprikladnije vrijeme za ratovanje.
Poručnik Dub izvuče revolver i upita ga:
- Znaš li šta je to?
- Pokorno javljam, gospodine poručniče znam. Gospodin natporučnik Lukáš ima naime isto takav revolver.
- Onda to, dakle, klipane, dobro zapamti! - ozbiljno i dostojanstveno reče poručnik Dub spremajući revolver. - Znaj da bi ti se moglo dogoditi nešto vrlo neugodno ako nastaviš s tom svojom propagandom!
Poručnik Dub nakon toga ode ponavljajući u sebi: „Sad sam mu najbolje rekao: svojom propagandom, da, svojom propagandom!...”
Prije nego se opet vratio u svoj vagon, Švejk se još malo prošetao i progunđao u sebi: „Kamo da ga smjestim?“ I što dalje, Švejku sve jasnije iskrsava naziv ove vrste: „Poluprdonja!“
U vojničkom rječniku riječ prdonja odavna se upotrebljavala s velikim oduševljenjem, a taj je časni naziv uglavnom pripadao pukovnicima ili starijim kapetanima i majorima, te je predstavljao izvjesno stupnjevanje upotrebljavanog naziva „gadni djedo“. Bez ovog pridjeva riječ je djedo bio ljubazan naziv za starog pukovnika ili majora koji se mnogo derao, a uz to volio svoje vojnike i branio ih od drugih pukovnija, osobito kad se radilo o tuđim patrolama koje su hapsile njegove vojnike u krčmama kad nisu imali dozvole za prekovremeni izlaz. Djedo se brinuo za svoje vojnike, hrana je morala biti valjana, ali uvijek je imao nekakvu mušicu; na nešto

bi se zaintačio pa je stoga bio „djedo“.
Ali kad bi pri tom djedo nepotrebno gnjavio i momčad i podoficire, izmišljao noćne vježbe i slična mrcvarenja, tada bi dobio nadimak „gadni djedo“.
Od gadnoga djede, kao viši razvojni stupanj gadosti, gnjavaže i blesavosti, nastajao je „prdonja“. Ta je riječ označivala sve, i velika je razlika između prdonje u civilu i prdonje u vojsci.
Prvi, civilni prdonja također je pretpostavljeni starješina, pa ga tako po uredima općenito i zovu podvornici i potčinjeni činovnici. To je filistar - birokrat, koji npr. prigovara da koncept nije dobro osušen bugačicom i slično. To je uopće blesava volovska pojava u ljudskom društvu, jer se takav mazgov pravi pri tom pametan, hoće sve da razumije, sve zna protumačiti i na sve se vrijeđa.
Tko je služio vojsku, taj dakako poznaje razliku između ove pojave i prdonje u uniformi. U vojsci je ta riječ obilježavala djedu koji je bio „gad“, pravi gad, koji je prema svemu bio oštar, ali se unatoč tome zaustavljao pred svakom zaprekom; vojnike nije volio, ali se borio s njima uzaludno, jer nije umio steći nikakva autoriteta kakav su uživali „djedo“ ili „gadni djedo“.
Po nekim garnizonima, kao npr. u Tridentu, umjesto „prdonja“ govorilo se: „naš stari smrad“. U svim tim slučajevima uvijek se radilo o starijoj osobi, pa kad je Švejk nazvao u sebi poručnika Duba poluprdonjom, tada je sasvim logički shvatio da poručniku Dubu i po starosti i po činu i uopće po svemu nedostaje do prdonje još 50 postotaka.
Vraćajući se u tim mislima k svojem vagonu, srete Švejk momka Kunerta, kome je lice bilo natečeno i koji je nešto nerazumljivo brbljao kako se baš sada susreo sa svojim gospodarom, poručnikom Dubom, koji ga je iz čista mira ispljuskao jer ima, veli, sigurne podatke da se druži sa Švejkom.
- Kad je tako - reče mimo Švejk - hajdemo na raport! Austrijski vojnik mora dopustiti da ga ćuškaju samo u izvjesnim slučajevima. Ali tvoj je gospodin prevršio svaku mjeru, kao što je govorio stari Eugen Savojski: „Čak odavde, dovde!“ Sad ti moraš sam poći na raport a ako nećeš, tada ću te ja ispljuskati, da saznaš što znači disciplina u vojsci. U karlínskim kasarnama bio je također neki lajtnant, Hausner, koji je također imao momka pa ga je ćuškao i nogom udarao. Jednom je toga svog momka tako ispljuskao da je momak od toga poblesavio, pa se javio na raport i na

raportu izjavio da ga je poručnik izudarao nogom. On je naime sve to pobrkao, pa je njegov oficir zaista i dokazao da on laže i da ga on toga dana nije ni udario nogom, nego samo malo ispljuskao, pa su ti moga dragog momka zbog lažne optužbe strpali u zatvor na tri nedjelje.

- Ali to na čitavoj stvari ništa ne mijenja - nastavljao je Švejk. - To je baš ono o čemu nam je uvijek pričao medicinar Houbička, da je sasvim svejedno ako u patološkom institutu seciraju čovjeka koji se objesio ili čovjeka koji se otrovao. I ja idem s tobom. Nekoliko ćušaka u vojsci znači mnogo.
Kunert je sasvim pobenavio i pustio je da ga Švejk odvede do štabnog vagona.

Poručnik Dub viknu nagnuvši se kroz prozor:
- Što čete ovdje, klipani?
- Vladaj se pristojno! - opominjao je Švejk Kunerta i gurao ga ispred sebe u vagon.
U hodniku se pojavi natporučnik Lukáš, a za njim i kapetan Ságner.
Natporučnik Lukáš, koji je imao sa Švejkom već toliko neprilika, začudio se i preplašio jer se Švejk nije više držao onako dobroćudno ozbiljno, na njegovu licu nije bilo poznatog dobroćudnog izražaja, nego su se ocrtavali znakovi novih neugodnih događaja.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - reče Švejk - idemo na raport.
- Samo ne budali, Švejku, meni je toga već dosta!
- Molim vas, dopustite - reče Švejk - ja sam ordonans vaše kompanije, vi ste, molim, da dopustite, komandant jedanaeste čete. Ja znam da to izgleda strahovito čudno, ali ja znam i to da se gospodin poručnik Dub nalazi pod vašim zapovjedništvom.
- Vi ste, Švejku, sasvim poludjeli - upadne mu u riječ natporučnik Lukáš - vi ste pijani, bit će najbolje, da odete! Razumiješ li, blesane, vole!
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - reče Švejk gurajući pred sobom Kunerta - to vam je baš tako kao kad su jednom u Pragu pravili pokus sa zaštitnim okvirom koji štiti čovjeka da ga ne pregazi tramvaj. Za taj se pokus žrtvovao sam gospodin pronalazač, pa je poslije morao grad platiti odštetu njegovoj udovici.
Kapetan Ságner, ne znajući šta da kaže, klimao je glavom u znak odobravanja, dok se natporučnik Lukáš držao očajnički.
- Sve se mora izvršavati preko raporta, pokorno javljam, gospodine natporučniče - nastavi neumoljivo Švejk. - Još u Brucku ste mi govorili, gospodine natporučniče, da kao četni ordonans imam i druge dužnosti, a ne samo da primam zapovijedi. Rekli ste da moram biti informiran o svemu što se događa u kompaniji. Na osnovu toga naloga dopustite mi, gospodine natporučniče, da vam javim da je gospodin poručnik Dub iz čista mira ispljuskao svoga momka. Ja vam to, pokorno javljam, gospodine natporučniče, možda ne bih ni govorio, ali kad vidim da je gospodin poručnik Dub dodijeljen pod vašu komandu, tada sam odlučio da se mora iznijeti na raport.
- To je čudna stvar - reče kapetan Ságner - zašto, Švejku, gurate amo toga Kunerta?

- Pokorno javljam, gospodine bataljonski komandante, sve mora ići preko raporta. On je poblesavio, njega je išćuškao gospodin poručnik Dub, pa nije kadar da sam ode na raport. Pokorno javljam, gospodine kapetane, samo kad biste ga pogledali kako mu se tresu koljena, vidjeli biste da je sav izvan sebe što mora ići na raport. I da nije bilo mene, tada on valjda ne bi uopće ni došao na taj raport, kao onaj Kudela iz Bytouchova koji se, dok je služio vojni rok, tako dugo spremao na raport dok ga nisu premjestili u mornaricu, gdje je bio komet, te je kasnije na nekom otoku u Tihom oceanu proglašen za vojnog bjegunca. On se kasnije ondje oženio, pa je razgovarao i sa svjetskim putnikom Havlasom koji uopće nije ni prepoznao da on nije urođenik... Uopće je vrlo žalosno kad se mora ići na raport zbog nekoliko glupih ćušaka. No on uopće nije ni htio da ide, jer je govorio da ne ide amo. On je uopće primio toliko ćušaka da i ne zna o kojim se to ćuškama radi. On uopće ne bi ni došao amo, on uopće nije ni htio ići na raport, on bi se dao i jače premlatiti. Pokorno javljam, gospodine kapetane, pogledajte ga, on se od toga sav usrao. A s druge strane opet, on se morao odmah potužiti da je primio nekoliko ćušaka, ali se on nije usudio jer je znao da je bolje biti skromna ljubičica, kao što je napisao jedan pjesnik. On naime služi kod gospodina poručnika Duba.

Gurkajući Kunerta pred sebe, Švejk mu reče:
- Ne tresi se tako kao jasika!

Kapetan Ságner upita Kunerta kako se to zapravo dogodilo.
No Kunert izjavi, dršćući po čitavom tijelu, da mogu pitati gospodina poručnika Duba, da ga on uopće nije ispljuskao.
I Juda Kunert, dršćući neprestano po čitavom tijelu, izjavi čak i to da je to Švejk uopće izmislio.
Toj mučnoj situaciji učini kraj poručnik Dub koji se iznenada pojavio i izderao se na Kunerta:
- Hoćeš li da ti opalim još nekoliko novih ćušaka?
Sve se dakle potpuno objasnilo, te kapetan Ságner jednostavno saopći poručniku Dubu:
- Kunerta od danas dodjeljujem bataljonskoj kuhinji, a ti se radi novog momka obrati računarskom naredniku Vaněku!
Poručnik Dub odsalutira i tek pri odlasku reče Švejku:
- Kladim se da ćete jednom visjeti!
Kad je otišao, obrati se Švejk natporučniku Lukášu finim, prijateljskim tonom:
- U Mnichovu Hradištu bio je tako jedan gospodin koji je to isto rekao drugom gospodinu, no on mu je odgovorio: „Naći ćemo se na stratištu!“
- Švejku - reče natporučnik Lukáš - vi ste zaista blesavi, ali nemojte se drznuti da mi odgovorite kao što je vaš običaj: „Pokorno javljam da sam blesav“.
- Čudnovato! - reče kapetan Ságner naginjući se kroz prozor, ali bi se vrlo rado povukao s prozora, no nije više stigao jer se pred njim pojavila nesreća: poručnik Dub pod prozorom.
Poručnik Dub započe kako vrlo žali što je kapetan Ságner otišao i ne saslušavši njegovo obrazloženje ofenzive na istočnoj fronti.
- Ako želimo shvatiti tu golemu ofenzivu - vikaše poručnik Dub odozdo prema prozoru - tada moramo znati kako se razvila ofenziva potkraj travnja. Morali smo slomiti rusku frontu pa smo našli da je najzgodnije mjesto za taj prolom baš fronta između Karpata i Visle.
- Neću se ja s tobom prepirati o tome - odgovori suho kapetan Ságner i ode od prozora.
Kad su nakon pola sata nastavili vožnju prema Sanoku, kapetan Ságner se izvalio na sjedalo i pravio se kao da spava, ne bi li poručnik Dub dotle zaboravio svoja otrcana izlaganja o ofenzivi.
U Švejkovu vagonu nije bilo Balouna. Izmolio je naime dozvolu da može

kruhom pomazati kotao od gulaša. Bio je sada u vagonu s poljskim kuhinjama u neugodnom položaju jer je tada, kad je vlak krenuo, uletio glavom u kotao, pa su mu noge virile iz kotla. No privikao se na taj položaj, te se iz kotla čulo mljaskanje kao da jež hvata Švabe, a kasnije se čuo Balounov molećivi glas:
- Molim vas, drugovi, u ime božje, dobacite mi komadić kruha, ima tu još mnogo umaka.
Ta je idila trajala sve do najbliže stanice, u koju su stigli s tako očišćenim kotlom 11. čete da se pokositrena unutrašnjost kotla upravo blistala.
- Bog vam platio, drugovi - zahvaljivao je Baloun srdačno. - Otkako sam u vojsci, prvi put mi se sreća nasmijala.
A zaista se i mogao pohvaliti. U Lupkovskom klancu Baloun je dobio dvije porcije gulaša, a i natporučnik Lukáš je pokazao svoje zadovoljstvo nad tim što mu je Baloun iz oficirske menaže donio nedirnut ručak, pa je ostavio za njega dobru polovinu. Baloun je bio sav sretan, mahao je nogama isturivši ih iz vagona i odjednom mu se čitav taj rat učinio nekako topao i familijski.
Četni kuhar počeo ga zafrkavati da će se, čim dođu u Sanok, kuhati večera i još jedan ručak, jer im je ta večera i ručak kao naknada za čitav put kad nisu ništa dobivali. Baloun je odobravajući samo klimao glavom i šaptao:
- Vidjet ćete, drugovi, da nas bog neće napustiti!
Svi su se tome iskreno smijali, a kuhar, sjedeći na poljskoj kuhinji, zapjeva:

Županjdija, županjda,
bog nas nikad ne napušta.
Gurne li nas u blato,
on nas otud iščupa...
Gurne li nas u guštik,
on nas otud izvuče.
Županjdija, županjda,
bog nas nikad ne napušta.

Poslije stanice Ščavne opet se u dolinama pomoliše nova vojnička groblja. Pod Ščavnom se mogao vidjeti iz vlaka kameni križ s bezglavim Isusom koji je izgubio glavu pri bombardiranju pruge.

Vlak je povećavao brzinu, spuštajući se dolinom prema Sanoku, pa se i vidici proširivali, a time se sve češće pojavljivahu skupine porušenih sela s obiju strana pruge.
Kraj Kulašne vidjeli su dolje u rječici razlupani vlak Crvenoga križa, koji se survao niz željeznički nasip.
Baloun iskolači oči i naročito se začudi razbacanim dijelovima lokomotive. Dimnjak je bio zariven u željeznički nasip te je izvirivao iz njega kao top od dvadeset i osam centimetara.
Taj je prizor pobudio pažnju i u vagonu u kojem je bio Švejk. Najviše se uzrujao kuhar Jurajda:
- Zar se smije pucati i u vagone Crvenoga križa?
- Ne smije, ali može - odgovori Švejk. - Bio je to dobar pogodak, a kasnije se svaki lako ispriča da je to bilo noću i da se nije vidio crveni križ. Uopće ima mnogo toga na svijetu što se ne smije činiti, ali ipak se može uraditi. Glavno je da svatko iskuša da li će mu poći za rukom da učini ono što se ne smije. Za vrijeme carskih manevara u pisečkom kraju izdan je nalog da se vojnici na maršu ne smiju vezati unakrštenih ruku i nogu. Ali naš je kapetan smislio da se to može, jer je takav nalog bio strahovito smiješan s obzirom na to što svatko može lako shvatiti da unakrst svezan vojnik ne može marširati. Tako on zapravo nije izigravao tu zapovijed, nego jednostavno i pametno izdao nalog da unakrst svezane vojnike bace u komordžijska kola, pa se onda s njima marširalo dalje.
Ili, recimo, takav slučaj kakav se dogodio u našoj ulici prije pet, šest godina. Ondje je u prvom katu stanovao neki gospodin Karlík. A kat iznad njega neki vrlo dobar čovjek, konzervatorist Mikeš. On je jako volio žene, pa je među ostalima počeo oblijetati i kćerku toga gospodina Karlíka koji je imao i špediteraj i poslastičarnicu, a negdje u Moravskoj i knjižaru, pod nekim sasvim drugim imenom. Kad je gospodin Karlík doznao da mu konzervatorist oblijeće kćerku, posjetio ga je u njegovu stanu i rekao mu: „Vi ne smijete uzeti moju kćerku, vi ništarijo! Ja vam je neću dati!“ - „Dobro“, odgovori mu gospodin Mikeš, „šta mogu da radim kad je ne smijem uzeti, zar da se raskinem?”
Nakon dva mjeseca eto ti ponovo gospodina Karlíka, i to sa svojom ženom, pa oboje rekoše Mikešu u jedan glas: „Klipane jedan, vi ste obeščastili našu kćerku!“ On im na to odgovori: „Istina je, milostiva gospođo, bio sam tako slobodan da je obljubim.“ Tada se gospodin Karlík

poče na nj bespotrebno derati, da mu je on ipak rekao kako je ne smije uzeti i da mu je on neće dati, ali mu je Mikeš sasvim ispravno odgovorio da je on i neće uzeti, ali da tada nije bilo ni govora o tome što sve može s njom raditi. O tom se, veli, nije raspravljalo, a on svoju riječ drži, pa mogu biti bez brige, jer je on neće i jer je on karakter, te ne okreće kaput prema vjetru, nego drži riječ, pa kad nešto rekne, to je onda kao sveto. A ako ga budu zbog toga progonili, njega zbog toga neće zaboljeti glava jer mu je savjest čista, a njegova ga je pokojna majka i na smrtnoj postelji zaklinjala neka nikad u životu ne laže, pa joj je on to i obećao rukovavši se s njome, a takva je prisega pravovaljana. U njegovoj obitelji, veli, nije nikada nitko lagao, a i on je u školi uvijek imao najbolju ocjenu iz moralnog vladanja.
- Eto dakle vidite - završi Švejk - da se koješta ne smije, ali se ipak može, i da putovi mogu biti različni, samo volja treba da nam je svima jednaka.
- Dragi prijatelji - reče jednogodišnji dobrovoljac koji je nešto revno bilježio - sve loše ima i svoju dobru stranu. Taj u zrak bačeni, napola spaljeni i s nasipa survani vlak Crvenog križa obogaćuje slavnu povijest našeg bataljona novim junačkim činom u budućnosti. Zamišljam da će se valjda 16. rujna, kao što sam već pribilježio, od svake čete našeg bataljona prijaviti nekoliko običnih vojnika pod vodstvom kaprala da bace u zrak neprijateljski oklopljeni vlak koji baca na nas vatru i sprečava nam prijelaz preko rijeke. Časno su izvršili svoj zadatak, preobučeni u seljake...
- Šta to vidim - povika jednogodišnji dobrovoljac gledajući u svoje bilješke. - Kako je amo upao naš gospodin Vaněk?
- Čujte, gospodine računarski naredniče - obrati se on Vaněku - kakav će krasan člančić biti o vama u našoj bataljonskoj povijesti! Čini mi se da ste već unutra, no to će svakako biti bolje i izdašnije.
I jednogodišnji dobrovoljac pročita povišenim glasom:

- Junačka smrt računskog narednika Vaněka:

Za junački pothvat da se digne u zrak neprijateljski oklopljeni vlak prijavio se i računarski narednik Vaněk, preobučen kao i ostali u seosko odijelo. Od prouzrokovane eksplozije bio je onesviješten, pa kad se pribrao, vidio je da je opkoljen od neprijatelja, koji su ga odmah

otpremili u štab neprijateljske divizije, gdje je, gledajući smrti u lice, odbio bilo kakvu izjavu o stanju i snazi naše vojske. Budući da je bio preobučen, osudili su ga kao špijuna na smrt vješanjem, ali mu je ta kazna, s obzirom na njegov visok čin, zamijenjena smrću strijeljanjem. Strijeljanje je smjesta izvršeno kraj grobljanskog zida, a hrabri je računarski narednik molio da mu ne vežu oči. Na pitanje ima li kakvu želju odgovorio je: „Izručite preko parlamentaraca mojem bataljonu moj posljednji pozdrav i kažite da umirem s uvjerenjem da će naš bataljon i dalje produžiti na svojem pobjedničkom putu. Nadalje poručite gospodinu kapetanu Ságneru da se prema posljednjoj brigadnoj zapovijedi povećava porcija konzervi na dvije i po konzerve dnevno po čovjeku. “ Tako je umro naš računarski narednik Vaněk, pobudivši svojom posljednjom rečenicom paničan strah u neprijatelja, koji je mislio da nam je sprečavanjem prijelaza preko rijeke presjekao vezu s opskrbnim jedinicama, čime će u našim redovima brzo izazvati glad, a time i demoralizaciju. - O njegovu miru s kojim je gledao smrti u oči svjedoči i ta okolnost što je prije strijeljanja odigrao s neprijateljskim štabnim oficirima partiju cvika. “Iznos koji sam dobio na kartama predajte ruskom Crvenom križu“, rekao je stojeći već pred puščanim cijevima. Ta plemenita velikodušnost ganula je prisutne vojne predstavnike do suza.

- Oprostite, gospodine Vaněk - nastavljaše jednogodišnji dobrovoljac - Što sam se usudio da raspolažem novcima koje ste vi dobili. Razmišljao sam o tome da li da to možda predamo austrijskom Crvenom križu, ali na kraju ja mislim da je to s gledišta čovječnosti sasvim svejedno, glavno da se to preda kakvoj humanoj instituciji.
- Mogao je naš pokojnik - reče Švejk - predati te novce Kuhinji grada Praga, ali ovako je ipak bolje, jer bi inače gradski načelnik možda kupio sebi za te novce jetrenicu za doručak.
- Da, svagdje se krade - reče telefonist Chodounský.
- A osobito se krade kod Crvenog križa - reče vrlo ljutito kuhar Jurajda. - Poznavao sam u Brucku kuhara koji je kuhao za sestre pomoćnice u baraci, pa mi je on pričao kako sestra predstojnica i sestre nadstojnice šalju kući čitave sanduke malage i čokolade. To donose same prilike, to je čovjekovo samoodređenje. Svaki čovjek proživljava u svojem

beskonačnom životu bezbrojne promjene, pa se jednom mora pojaviti na tom svijetu kao kradljivac, u određenim razdobljima svoje djelatnosti. I ja sam već prošao kroz jedno takvo razdoblje.
I kuhar okultist Jurajda izvuče iz svoga telećaka bocu konjaka.
- Ovdje vidite - reče otvarajući bocu - nepobitan dokaz za moju tvrdnju. Uzeo sam je prije odlaska iz oficirske menaže. Konjak je to najbolje marke i bio je namijenjen za šećerni preljev uz linačku tortu. No bio je predodređen da ga ukradem, kao što sam i ja bio predodređen da postanem kradljivac.
- A ni to ne bi bilo loše - javi se Švejk - kad bismo i mi bili predodređeni da postanemo vašim sukrivcima. Ja bar tako slutim.
I predodređenje se zaista izvršilo. Boca je pošla naokolo unatoč protestu računarskog narednika Vaněka, koji je tvrdio da se konjak mora piti iz šolje i pravedno podijeliti jer ih na bocu otpada petorica, tako da se pri neparnom broju može lako dogoditi da tko od njih potegne jedan gutljaj više nego ostali. Na to primijeti Švejk:
- To je istina, ali ako gospodin Vaněk hoće da bude paran broj, tada neka istupi iz društva, da ne bude nikakvih neugodnosti ni svađe.
Vaněk dakle povuče svoj prijedlog i podnese drugi, velikodušan, po kojem bi darovatelj Jurajda mogao piti preko reda, tako da dvaput otpije, ali to je izazvalo buru negodovanja jer je već i Vaněk jednom otpio kušajući konjak prilikom otvaranja boce.
Napokon primiše prijedlog jednogodišnjeg dobrovoljca da se pije po abecedi, što je on obrazložio time da je i to neko predodređenje kako se tko zove.
Bocu je nagnuo Chodounský, prvi po abecedi, prateći priječim pogledom Vaněka koji je izračunavao da će na njega, jer je posljednji, doći gutljaj više, što je bila gruba matematička pogreška jer je boca sadržavala dvadeset i jedan gutljaj.
Zatim su igrali običnog cvika sa tri karte. Pokazalo se da se jednogodišnji dobrovoljac pri svakom uzimanju služio pobožnim izrekama iz Svetoga pisma. Uzimajući dečka on uzviknu:
- Gospode, ostavi mi ovog dečka i za ovu godinu, da mi donese ploda pošto ga okopam i ognojim!
Kad su mu predbacili da se čak usudio uzeti osmicu, on je visokim glasom uzviknuo:

- Ali žena neka, imajući deset groša, ako izgubi jedan groš, zar neće upaliti svijeće i marljivo tražiti dok ne nađe? A kad ga nađe, dozvat će susjede i prijateljice i reći im: „Radujte se zajedno sa mnom, jer uzeh osmicu i prikupih na kartama adutova kralja i asa!“... Dajte amo te karte, izgorjeli ste svi!
Jednogodišnji dobrovoljac Marek zaista je imao veliku sreću na kartama. Dok su ostali tukli adute jedan drugome, on je uvijek tukao njihove tučene adute najvišim adutom tako da su jedan za drugim propadali, a on je nosio ulog za ulogom i dovikivao pobijeđenima:
- I veliki će potresi biti na zemlji, i bit će strahote glada i kuge i veliki znaci na nebu!
Konačno su se zasitili, pa su se prestali kartati kad je telefonist Chodounský izgubio na kartama svoju vojničku plaću za pola godine unaprijed. Bio je utučen zbog toga, a jednogodišnji je dobrovoljac tražio od njega obveznicu da računarski narednik pri isplati plaća treba da njemu isplati plaću Chodounskoga.
- Ne boj se, Chodounský - tješio ga Švejk. - Ako budeš imao sreće, past ćeš u prvom boju, pa će Marek ostati bez tvoje plaće. Samo ti potpiši!
Napomena o padanju u prvom boju vrlo je neugodno dirnula Chodounskoga, tako da je on sa sigurnošću rekao:
- Ja ne mogu poginuti jer sam telefonist, a telefonisti su uvijek u blindiranom zaklonu, jer se žice uvijek razapinju i pogreške istražuju tek poslije boja.
Jednogodišnji dobrovoljac reče da su telefonisti, sasvim suprotno, izloženi velikoj opasnosti i da neprijateljsko topništvo uvijek vreba baš na telefoniste. Nijedan telefonist nije siguran u svojem zaklonu. Da se sakriju i deset metara pod zemlju, ipak će ih i ondje pronaći neprijateljsko topništvo. Da telefonisti padaju kao što ljeti pada tuča s kišom, za to je najbolji dokaz što su u Brucku, kad smo ga napustili, upravo otvarali 28. kurs za telefoniste.
Chodounský je ojađeno gledao pred sebe, a to je potaklo Švejka na dobre, prijateljske riječi:
- Sve ti je to, ukratko, lijepi švindl.
Choudounsky odgovori uljudno:
- Kuš, tetice!
- Da pogledam pod slovom Ch u svojim bilješkama o povijesti bataljona...

Chodounský… Chodounský, hm, aha, evo ga: Telefonist Chodounský, zatrpan minom. Telefonira štabu iz svoje grobnice: „Umirem i čestitam pobjedu svojem bataljonu!“
- Moraš biti s tim zadovoljan - reče Švejk. - Ili želiš da se još štogod doda? Sjećaš li se onoga telefonista s „Titanica“ koji je, kad je brod već tonuo, neprestano telefonirao u potopljenu kuhinju kad li će već biti ručak?
- Ja se baš ne kapriciram na to - reče jednogodišnji dobrovoljac. - Ako treba, može se predsmrtna rečenica Chodounskoga dopuniti tako da je on na kraju vikao u telefon: ‘Pozdravite s moje strane našu željeznu brigadu!“

IV. MARSCHIEREN! MARSCH!

Pokazalo se, kad su stigli u Sanok, da su zapravo oni u onom vagonu s poljskom kuhinjom jedanaeste čete, gdje je prdio od sreće zasićeni Baloun, bili uglavnom u pravu kad su govorili da će se dijeliti večera i da će se čak osim večere dijeliti vojnički kruh za sve one dane kada bataljon nije dobio ništa. Pokazalo se i to, kad su izašli iz vagona, da se zapravo u Sanoku nalazi štab „željezne brigade" kojoj je prema svojem krsnom listu pripadao i bataljon 91. pukovnije. Premda željeznička veza do Lavova i sjeverno do Velikih Mostova nije bila prekinuta, ipak je zapravo bilo zagonetno zašto je štab istočnog sektora dao takve dispozicije da „željezna brigada" su svojim štabom okuplja pohodne bataljone sto i pedeset kilometara u pozadini, kad se u to doba fronta protezala od Broda na Bug i uz rijeku sjeverno do Sokala.

To vrlo zanimljivo strateško pitanje bilo je riješeno na strahovito jednostavan način kada je kapetan Ságner u Sanoku pošao u Štab brigade da prijavi dolazak maršbataljona.

Ordonans-oficir bio je ađutant brigade, kapetan Tayrle.

- Ja se veoma čudim - reče mu kapetan Tayrle - Što niste dobili izvjesne obavijesti. Maršruta je poznata. Pravac vašeg kretanja morali ste nam naravno unaprijed javiti. Prema dispozicijama glavnog štaba *vi ste stigli dva dana ranije.*

Kapetan Ságner malo pocrvenje, ali nije mu ni palo na um da ponovi sve

one šifrirane brzojave koje je čitavim putem dobivao.
- Ja vam se čudim - reče ađutant Tayrle.
- Mislim - odgovori kapetan Ságner - da mi svi oficiri govorimo jedan drugome „ti“.
- Dobro - reče kapetan Tayrle - reci mi jesi li aktivni oficir ili civil. Aktivni?... E, to je sasvim druga stvar... Čovjek se ne može odmah snaći. Ovuda je već proputovalo toliko blesana - rezervnih poručnika! Kad smo se povlačili od Limanova i od Krasnika, svi su ti nazovi-poručnici izgubili glavu čim su vidjeli kozačku patrolu. Mi u štabu ne volimo takve parazite. Kakav glupi inteligent dade se konačno aktivirati ili u civilu položi oficirski ispit pa i dalje pravi blezgarije u civilu, ali kada dođe rat, tada on nije poručnik, nego usranac!
Kapetan Tayrle pijunu i povjerljivo potapša kapetana Ságnera:
- Ostat ćete ovdje oko dva dana. Provest ću vas svuda, pa ćemo i zaplesati. Imamo ovdje lijepe kurvice, „Engelhuren“[315]. Imamo ovdje i kćer jednog generala koja je prije bila lezbijka. Svi ćemo se presvući u žensku odjeću, pa da vidiš što ona umije! To ti je takva mršava svinja da ne bi valjalo ništa zlo ni pomisliti. Ali razumije se u posao, druže. To ti je takav gad - ali uostalom vidjet ćeš sam.
- Pardon! - prekide sam sebe. - Moram se opet pobljuvati, to je danas već treći put.
Kad se zatim vratio, priopći on kapetanu Ságneru, da bi mu dokazao kako je kod njih veselo, da su to posljedice sinoćne večere na kojoj je sudjelovao i građevinski odio.
Sa zapovjednikom toga odjela, koji je također bio u činu kapetana, upoznao se kapetan Ságner vrlo brzo. U kancelariju je naime upao uniformirani dugonja sa tri zlatne zvijezdice i kao u bunilu, ne primjećujući kapetana Ságnera, sasvim je povjerljivo oslovio Tayrlea:
- Što radiš, svinjo? Ti si nam sinoć lijepo udesio našu groficu.
I sjede na stolicu, pa lupkajući se tankom trskovačom po listovima, nasmija se na sva usta:
- Kad se samo sjetim kako si joj se pobljuvao u krilo...
- Da - reče Tayrle - sinoć je bilo vrlo veselo.
I tek tada upozna kapetana Ságnera s oficirom koji se lupkao trskovačom, pa svi zajedno izađoše kroz kancelariju administrativnog odjela brigade u kavanu koja se naglo razvila iz bivše točionice piva.

Kad su prolazili kroz kancelariju, kapetan Tayrle uze od zapovjednika građevinskog odjela trskovaču i opali njom po dugom stolu oko kojega se na zapovijed poredalo u frontu dvanaest vojnih pisara. To su bili sljedbenici mirnog, sigurnog rada u pozadini vojske, ljudi velikih, zadovoljnih trbuha, u ekstra-uniformama.
I toj dvanaestorici debelih apostola zabušanstva reče kapetan Tayrle, hoteći se pokazati pred Ságnerom i drugim kapetanom:
- Nemojte misliti da vas ovdje držim kao u tovu! Svinje! Treba manje žderati i lokati, a više trčati!
- Sad ću vam pokazati još jednu dresuru - najavi Tayrle svojim drugovima.
Zatim ponovo udari trskovačom po stolu i upita onu dvanaestoricu:
- Kad ćete prsnuti, prasci jedni?
Sva dvanaestorica odgovoriše u jedan glas:
- Prema vašoj zapovijedi, gospodine kapetane.
Smijući se vlastitoj blesavosti i gluposti, kapetan Tayrle izađe iz kancelarije.
Kad su već sva trojica sjedili u kavani, naredi Tayrle da im donesu bocu oskorušovače, te pozva neke gospođice koje su bile slobodne. Pokazalo se da ta kavana zapravo i nije ništa drugo nego izvikana kuća, pa budući da nijedna gospođica nije bila slobodna, razljutio se kapetan Tayrle vrlo žestoko i u predsoblju prostački izgrdio madame vičući tko li je to kod gospođice Elle. Kad su mu odgovorili da je kod nje neki poručnik, psovao je još jače.
Kod gospođice Elle bio je gospodin poručnik Dub, koji je, kad je već maršbataljon bio smješten u gimnaziji, sazvao svoj vod i u dugom ga govoru upozorio da su Rusi na svojem uzmaku svagdje osnovali bordele sa spolno zaraženim osobljem, ne bi li tom svojom smicalicom zadali austrijskoj vojsci velike gubitke. Odvraća dakle vojnike od posjećivanja sličnih lokala. Sam će se lično osvjedočiti po tim kućama da li se vojnici drže njegovih naloga, jer se sada već nalaze u ratnoj zoni; svaki koji bude zatečen bit će izveden pred ratni sud.
Poručnik Dub ode da se lično uvjeri da nije tko prestupio njegovu zapovijed, pa je jamačno zato kao polaznu tačku svoje kontrole odabrao divan u Ellinoj sobici, u prvom katu tzv. Gradske kavane, i na tom se divanu vrlo dobro zabavljao.

Uto je već kapetan Ságner otišao u svoj bataljon. Tayrleovo se društvo naime razišlo. Kapetana Tayrlea pozvaše iz brigade, gdje je brigadir već preko pola sata nestrpljivo tražio svog ađutanta.
Došle su nove zapovijedi iz divizije, pa je bilo potrebno da se definitivno odredi maršruta za pristiglu 91. pukovniju, jer njezinim prvobitnim pravcem treba da ide, po novim dispozicijama, pohodni bataljon 102. pukovnije.
Bilo je sve to vrlo zamršeno. Rusi su na sjeveroistočnom dijelu Galicije uzmicali vrlo brzo, tako da su se ondje neke austrijske jedinice međusobno poizmiješale, a na pojedinim su mjestima poput klinova prodirale jedinice njemačke vojske, te je taj kaos povećavalo pridolaženje novih bataljona i drugih vojnih formacija. Isto se događalo i na odsjecima fronte koji su bili još dublje u pozadini, kao npr. ovdje u Sanoku, kamo su odjednom stigle rezerve njemačke hanoverske divizije pod zapovjedništvom pukovnika s tako odvratnim pogledom da se zapovjednik brigade sasvim zbunio. Pukovnik rezervne hanoverske divizije pokazao je naime dispozicije svojega štaba po kojima treba da smjesti vojnike u gimnaziju, gdje su upravo smješteni vojnici devedeset i prve pukovnije. A za smještaj svoga štaba tražio je da se isprazni zgrada Krakovske banke u kojoj je baš bio štab brigade.
Brigadir se odmah spojio s divizijom, kojoj je tačno prikazao situaciju, a zatim je sa divizijom razgovarao urokljivi Hanoveranac, na osnovu čega stiže na brigadu zapovijed: „Brigada napušta grad u šest sati uveče u pravcu Turovo - Voisk - Liskowiec - Starasoi - Sambor, gdje će primiti dalje zapovijedi. S njom polazi i pohodni bataljon 91. pukovnije kao njezina zaštitnica, za koju je u brigadi izrađen ovakav raspored: prethodnica polazi u pet i po prema Turovu; između južne i sjeverne pobočne zaštitnice razmak tri i po kilometra; krajnji zaštitni odredi polaze u šest i četvrt!“
Tako dakle nastade u gimnaziji veliko gibanje, a za konferenciju bataljonskih oficira nedostajao je samo poručnik Dub, te narediše Švejku da ga potraži.
- Nadam se - reče mu natporučnik Lukáš - da ćete ga vi naći bez ikakvih teškoća jer vas dvojica uvijek imate nešto između sebe.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, molit ću da mi kompanija izda pismeni nalog. To je potrebno baš zato što se između nas dvojice

stalno javlja ono nešto.
Dok je natporučnik Lukáš pisao u svojem bloku, na papiru koji se može otkinuti, nalog da poručnik Dub odmah dođe u gimnaziju na vijećanje, Švejk mu je dalje pričao:
- Da, gospodine natporučniče, vi možete biti bez brige, kao i uvijek. Ja ću ga naći, jer je vojnicima zabranjeno da idu u bordel, a on će svakako biti u jednom od njih kako bi se uvjerio da nitko iz njegova voda ne želi doći pred ratni sud, kojim se on obično prijeti. On je sam izjavio pred vojnicima svojega voda da će obići sve bordele, pa teško onima koje ondje nađe, jer će ga oni upoznati s njegove loše strane. Uostalom, ja znam gdje je. On je ondje preko puta u onoj kavani; svi su naime vojnici gledali za njim kamo će najprije skrenuti.
„Združeni zabavni dom i Gradska kavana“, poduzeće koje je Švejk spomenuo, bilo je također podijeljeno na dva dijela. Tko nije htio ići kroz kavanu, ulazio je na stražnja vrata, gdje se grijala na suncu neka stara gospođa koja je govorila njemački, poljski i madžarski otprilike u ovom smislu: „Uđite samo, vojniče, imamo ovdje lijepih frajlica!“

Kad bi vojnik ušao, povela bi ga hodnikom u neko predsoblje za primanje te bi dozvala koju od frajlica, koja bi odmah dotrčala u košulji. Tražila bi novce unaprijed, pa dok bi vojnik otpasivao remen s bajonetom, madame bi odmah ovdje, na licu mjesta, inkasirala određeni iznos.
Oficiri su ulazili kroz kavanu. Put je gospode oficira bio tegobniji, jer je on vodio kroz stražnje sobe gdje je bio izbor gospođica druge partije, određene za gospodu oficire, i gdje su se nosile čipkaste košulje i pilo se vino ili likeri. Madame nije dopuštala da se išta ovdje obavlja, nego se sve vršilo gore u sobicama, gdje se u jednom takvom raju, punom stjenica, valjuškao na divanu poručnik Dub u gaćama, dok mu je gospođica Elly pričala izmišljenu tragediju svoga života, kao što to već biva u takvim slučajevima, da je njezin otac bio tvorničar, a ona profesorica liceja u

Pešti te da je amo dospjela zbog nesretne ljubavi.
Iza poručnika Duba, na dohvatu ruke, stajala je na malom stoliću boca oskorušovače s čašicama. Budući da je boca bila poluprazna, a već su i Ella i poručnik Dub govorili nesuvislo, bilo je očito da poručnik Dub ne može ništa podnijeti. Po njegovu se govoru vidjelo da je on već sve pobrkao i da on Ellu drži za svoga slugu Kunerta; tako ju je i zvao i stalno se prijetio tobožnjem Kunertu po svojem običaju:
- Kunerte, Kunerte, životinjo jedna, kad me upoznaš s moje loše strane...
I Švejka su htjeli podvrgnuti jednakoj proceduri kao i sve ostale vojnike koji su ulazili na stražnja vrata, no on se uljudno istrgnu iz ruke neke gospođice u košulji, ali na njezinu viku dotrča madame Poljakinja, koja Švejku drsko zaniječe u lice da bi možda ovdje bio kao gost neki gospodin poručnik.
- Nemojte se mnogo na mene derati, milostiva gospođo - reče uljudno Švejk smješkajući se pri tom slatko - jer ću vam inače opaliti ćušku. Kod nas su jednom u Platneřskoj ulici premlatili neku madame tako da nije ni znala za sebe. Tada je ondje jedan sin tražio svoga oca, nekog Vondráčeka, trgovca gumenom robom. A madame se zvala Křovánová, no kad su je dozvali k svijesti i pitali je na stanici za spašavanje kako se zove, rekla je da joj ime počinje slovom „Ch“. A kako je vaše cijenjeno ime?
Časna matrona poče strahovito vikati kad ju je Švejk nakon tih riječi odgurnuo i stao se ozbiljno penjati po drvenim stepenicama u prvi kat.
Dolje se pojavio i sam vlasnik javne kuće, neki osiromašeni poljski plemić, koji potrča za Švejkom uz stepenice i poče ga vući za bluzu vičući na njega njemački da vojnici ne smiju gore, da je to za gospodu oficire, a za vojnike da je dolje.
Švejk ga upozori da on amo dolazi u interesu čitave vojske, da traži jednog gospodina poručnika bez kojega vojska ne može krenuti na frontu, ali kako je vlasnik postajao sve ofenzivniji, Švejk ga strovali niz stepenice i poče gore pregledavati prostorije. Uvjerio se da su sve sobice prazne, te se tek na samom kraju balkona, pošto je pokucao, uhvatio bravu i odškrinuo vrata, začu kriještav glas gospođice Elle: „Besetzt!“[316] i odmah dubok glas poručnika Duba, koji je valjda mislio da je još u svojoj sobi u logoru: „Herein!“[317]
Švejk uđe u sobicu, priđe k divanu i predajući poručniku Dubu kopiju one ceduljice iz bloka odraportira gledajući iskosa dijelove uniforme,

razbacane u uglu kreveta:
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, izvolite se obući i odmah se javiti prema ovoj zapovijedi, koju sam vam predao, u našu kasarnu u gimnaziji. Ondje se drži veliko vojno vijećanje.
Poručnik Dub izbulji u njega oči s malim zjenicama, ali se brzo sjeti da ipak nije tako pijan da ne bi prepoznao Švejka. Palo mu je na um da mu Švejka šalju na raport, pa stoga reče:
- Odmah ću svršiti s tobom, Švejku! Vidjet ćeš... kako... ćeš... proći...
- Kunerte - viknu on Elli - natoči... mi... još... jednu!
Ispi čašicu i derući pismeni nalog nasmija se:
- To je... ispričnica? Kod... nas... ispričnice... ne vrijede. Mi smo... u... vojsci... a ne... u... školi. Uhvatili... su te... dakle... u bordelu? Dođi... bliže... Švejku... opalit ću ti... nekoliko... ćušaka... Koje je... godine... Filip... Makedonski... potukao... Rimljane? Zar ti... to... ne znaš... ždrijepče jedan?
- Pokorno javljam, gospodine poručniče - nastavljaše Švejk neumoljivo - stigla je najviša zapovijed iz brigade da se gospoda oficiri obuku i dođu na bataljonsko vijeće, jer ćemo krenuti na put, pa će se tek sada odlučivati koja će četa biti prethodnica, koja pobočnica, a koja zaštitnica. O tom će se sad već odlučivati, pa ja mislim, gospodine poručniče, da i vi imate tu šta reći.
Taj diplomatski govor osvijesti malo poručnika Duba, tako da je pomalo dolazio do spoznaje da ipak nije u kasarni, ali je još ipak iz opreza zapitao:
- A gdje se to nalazim?
- Vi izvolijevate biti u bordelu, gospodine poručniče. Različni su putovi gospodnji.
Poručnik Dub teško uzdahnu, siđe s divana i poče tražiti svoju uniformu a pri tom mu je Švejk pomagao, pa kad se poručnik konačno obukao, izađoše obojica napolje, ali se Švejk za tren oka vrati i ne mareći za Ellu, koja je njegovu povratku pridavala sasvim drugo značenje i zbog nesretne ljubavi smjesta se uvukla u krevet, ispi on brzo ostatak oskorušovače u boci i pođe opet za poručnikom.
Na ulici je poručniku Dubu piće i opet udarilo u glavu, jer je bila velika sparina. Pričao je Švejku najrazličnije besmislice bez ikakve veze. Govorio je o tom da kod kuće ima poštansku marku iz Helgolanda i da su odmah nakon mature išli igrati biljar pa nisu ni pozdravili razrednika. Uz svaku

je rečenicu dodavao:
- Mislim da me dobro razumijete.
- Zaista, potpuno vas razumijem - odgovori Švejk. - Vi govorite slično kao limar Pokorný iz Budjejovica. Kad su ga ljudi pitali: „Jeste li se već ove godine kupali u Malši?“, on je odgovarao: „Nisam se kupao, ali zato će ove godine biti mnogo šljiva“. Ili kad bi ga pitali: „Jeste li već ove godine jeli gljive?“, on bi odgovarao: „Nisam, ali ovaj novi maročki sultan kažu da je vrlo dobar čovjek“.
- Maročki sultan? To je propala veličina!
I obrisa znoj sa čela i gledajući zamućenim očima u Švejka progunđa:
- Tako se nisam znojio ni usred zime. Slažete li se sa mnom? Razumijete li me?
- Razumijem, gospodine poručniče. U „Gostionici kod kaleža“ dolazio je k nama neki stari gospodin, neki savjetnik zemaljskog odbora u mirovini, pa je i on isto to tvrdio. On je uvijek govorio da se čudi kakva je to razlika u temperaturi između ljeta i zime. Govorio je da mu je vrlo čudno zašto to još ljudi nisu ispitali.

Na vratima gimnazije Švejk napusti poručnika Duba, koji se s teškom mukom popeo po stepenicama i ušao u zbornicu gdje se držala vojna konferencija, te je odmah raportirao kapetanu Ságneru da je potpuno pijan. Za čitavog vijećanja sjedio je oborene glave te je prilikom debate kadgod ustao i viknuo:

- Vaše je gledište ispravno, gospodo, ali ja sam potpuno pijan.
Kad su izrađene sve dispozicije, pa je odlučeno da četa natporučnika Lukáša treba da pođe kao prethodnica, trgao se odjednom poručnik Dub, ustao i rekao:
- Sjetih se, gospodo, našeg razrednika iz prvog razreda gimnazije. Slava mu! Slava mu! Slava mu!
Natporučniku Lukášu padne na um da će biti najbolje ako poručnika Duba njegov momak Kunert privremeno smjesti u susjedni fizikalni kabinet, gdje je stavljena straža kraj vrata da ne bi tko do kraja okrao možda već napola pokradenu mineralošku zbirku. Na to su i iz brigade upozoravali sve odrede koji su ovuda prolazili na frontu.
Ova opreznost potječe od onoga doba kad je jedan honvedski bataljon, nastanjen u gimnaziji, počeo pljačkati kabinet. Honvedima se naročito svidjela zbirka ruda, šareni kristali i pirit, pa su ih potrpali u svoje telećake.
Na vojničkom groblju nalazi se na jednom od onih bijelih križeva natpis: „Laszlo Gargany“. Ovdje spava vječni san jedan honved koji je pri onom pljačkanju gimnazijske zbirke popio sav denaturirani špirit iz posude u kojoj su se nalazili različni gmazovi.
Svjetski je rat uništavao ljudska pokoljenja čak i rakijom od zmija.
Kad su se već svi razišli, natporučnik Lukáš dade dozvati momka poručnika Duba, Kunerta, i ovaj odvede i položi na divan svoga poručnika.
Poručnik Dub odjednom se poče ponašati kao malo dijete: uze Kunertovu ruku i poče razgledavati dlan govoreći uz to da će po njegovu dlanu odgonetnuti ime njegove buduće žene.
- Kako se vi zovete? Izvadite mi iz prsnog džepa na bluzi notes i olovku? Vi se dakle zovete Kunert; dođite amo za četvrt sata, pa ću vam ostaviti ovdje ceduljicu s imenom vaše gospođe supruge.
Čim je to rekao, poče hrkati, ali se opet nekako probudio i stao črčkati po svome notesu. Zatim iščupa iz notesa što je napisao, baci na pod te tajanstveno stavi prst na usta i reče buncajući:
- Ne, sada još ne, tek za četvrt sata. Najbolje će biti da potražite papirić povezanih očiju.
Kunert je bio takav prostodušni vol da je zaista došao za četvrt sata, a kad je odmotao papirić, pročitao je iz krivudavih kvaka poručnika Duba ovo:

- Ime vaše buduće žene glasi: gospođa Kunertová.
Kad je to nešto kasnije pokazao Švejku, Švejk mu reče da taj papirić dobro sačuva, jer takve dokumente gospode oficira treba svakako da poštuje i da prije, kad se služio vojni rok, nije bilo moguće da bi se oficir dopisivao sa svojim momkom i govorio mu „gospodine“.

* * *

Kad su izvršene pripreme da se krene na put prema dobivenim dispozicijama, brigadni general, koga je tako divno izgurao hanoverski pukovnik, naredi da se sakupi čitav bataljon u običajeni četvorokut, te mu održi govor. Taj je naime čovjek vrlo rado govorio, mljeo je koješta, pa kad više nije imao što reći, sjetio se još i ratne pošte:
- Vojnici! - grmjela su njegova usta u četverokut. - Sad se približavamo neprijateljskim položajima od kojih nas dijeli nekoliko dnevnih marševa. Dosada na čitavom ovom putu niste imali, vojnici, prilike da svojim milima, koje ste ostavili, javite svoje adrese kako bi znali vaši daleki dragi kamo da vam pišu, da bi vas obradovala pisma od vaših dragih koje ste ostavili kod kuće.
Nikako se nije mogao izvući iz toga, nebrojeno je puta ponavljao za redom: daleki dragi, dragi rođaci, dragi koje ste ostavili kod kuće itd. , dok se konačno nije oslobodio iz toga kruga usklikom:
- Za to imamo ratnu poštu na fronti!
Njegov se dalji govor razvijao u tom pravcu, kao da bi svi ti ljudi u sivim uniformama trebali ginuti s najvećom radošću samo zato što na fronti postoji ratna pošta, pa kad kome granata otkine obje noge, njemu mora da je krasno umrijeti kad se sjeti da je broj njegove ratne pošte 72, gdje možda leži pismo od kuće, od dalekih dragih, s pošiljkom u kojoj se nalazi komad suhog mesa, slanine i domaćeg dvopeka.
Poslije toga govora, kad je brigadna muzika odsvirala carsku himnu, klicalo se caru „Živio!“ te su pojedine skupine toga ljudskog stada, određenog za klaonicu negdje iza Buga, postepeno polazile na pohod prema određenom rasporedu.
Jedanaesta je četa krenula u pet i po prema Turovu - Volsku. Švejk je išao odostrag s kompanijskim štabom, sa sanitecima, a natporučnik je Lukáš obilazio na konju čitavu kolonu i pri tom bi svaki čas dojahao do kraja kolone, da pogleda poručnika Duba koga su vozili bolničari na kolima, pokrivena plahtama, u susret novim junačkim djelima u nepoznatoj

budućnosti, a uz to je također kratio vrijeme razgovorom sa Švejkom koji je strpljivo nosio svoj telećak i pušku, razgovarajući s računarskim narednikom Vaněkom o tome kako se prije nekoliko godina krasno marširalo na manevrima kraj Velikog Meziříčija.
- Kraj je bio posve jednak kao i ovdje, samo što nismo bili u tako potpunoj ratnoj spremi, jer tada još nismo ni znali što su to rezervne konzerve, pa kad smo fasovali kakvu konzervu, mi smo je odmah u našem vodu na najbližem noćištu smazali, a mjesto nje smo stavljali u telećak ciglu. U jednom selu došla inspekcija pa nam pobacala sve cigle iz telećaka, a bilo ih je toliko da je jedan tamošnji čovjek sagradio poslije od njih obiteljsku kućicu.
Malo kasnije Švejk je otresito koračao uz konja natporučnika Lukáša i pričao o ratnoj pošti:
- Bio je to lijep govor i zaista je svakome vrlo milo kada dobije u vojsku kakvo lijepo pismo od kuće. Ali kad sam ja služio prije nekoliko godina u Budjejovicama, tada sam dobio u vojsku samo jedno pismo u kasarnu, pa ga sada još nosim sa sobom.
Švejk izvuče iz prljave kožne taške zamašćeno pismo i pročita ga držeći korak s konjem natporučnika Lukáša, koji je polagano kaskao:
- Gade jedan mizerni, ubojico i bijedniče! U Prag je stigao na dopust gospodin kapral Kříž, pa sam s njim plesala u „Gostionici kod Kocana", te mi je on pričao da ti plešeš u Budjejovicama „Kod zelene žabe" s nekom glupom flundrom i da si mene već sasvim napustio. Da znaš, pišem ti ovo pismo na zahodu, na samoj dasci kraj rupe, i među nama je svršeno. Tvoja bivša Božena. A da ne zaboravim, taj kapral razumije posao pa će te dobro prignječiti, jer sam ga to molila. I da još ne zaboravim, nećeš me više naći među živima kada dođeš na dopust.
- Razumije se - nastavljao je Švejk uz mirni konjski kas - kada sam došao na dopust, našao sam je među živima, i to još kako živima. Našao sam je i „Kod Kocana", oblačila su je dva vojnika iz neke druge regimente, a jedan je od njih bio tako jako živ da ju je uhvatio sasvim javno ispod trbuha kao da bi htio, pokorno javljam, gospodine natporučniče, izvući odanle cvijet njezine nevinosti, kao što veli Vjenceslava Lužická, ili kao što je slično jednom rekla plačući jedna mlada djevojka od kojih šesnaest godina u plesnoj školi jednom gimnazijalcu koji ju je uštinuo za rame: „Vi ste, gospodine, otrli pelud moga djevičanstva!"

Razumije se, da su se svi smijali, a njezina mamica koja ju je dopratila na ples odvela ju je na hodnik u „Besedi“ i izudarala je tu svoju blesavu Nanu.
Ja sam vam, gospodine natporučniče, došao do uvjerenja da su seoske djevojke ipak iskrenije od tih izmorenih gradskih gospođica koje polaze plesnu školu. Kad smo prije nekoliko godina logorovali u Mníšeku, tada sam polazio na ples kod starog Knina, pa sam ondje našao neku djevojku, Karlu Veklovu, ali joj se baš nisam sviđao. Jedne nedjelje otpratio sam je naveče do ribnjaka, te smo ondje sjeli na nasip i ja sam je upitao, kad je zalazilo sunce, da li me i ona voli. Pokorno javljam, gospodine natporučniče, zrak je bio tako topao, sve su ptice pjevale, a ona mi je odgovorila sa strašnim smijehom: „Ja te tako volim kao kučine u guzici, jer si blesav!“ A ja sam zaista i bio blesav, tako strahovito blesav da sam prije toga šetao s njom, pokorno javljam, gospodine natporučniče, po poljima, među visokim žitom, gdje nije bilo ljudi, a mi nismo nijednom sjeli, nego sam joj ja pokazivao onaj božji blagoslov i tumačio, glupan, njoj, seoskoj djevojci da je ovo raž, a ono pšenica, a ono opet zob.
I kao potvrda tim riječima o zobi raču se sprijeda pjesma vojnika iz njihove čete, koji su nastavljali onu istu pjesmu s kojom su češke regimente krvarile za Austriju i na Solferinu:

A kad je bilo pola noći,
ovas vam iz vreće skoči,
župajdija, župajda,
cura svaka uvijek da.

U to opet upadoše drugi:

I dat će, i dat će, i dat će,
a zašto ne bi dala?
I poljupca dat će dva
u obraza obadva.
Župajdija, župajda,
Svaka cura uvijek da!
I dat će, i dat će, i dat će,
a zašto ne bi dala?...

A zatim počeše Nijemci pjevati tu istu pjesmu njemački.
Stara je to vojnička pjesma, koju je valjda već pjevala i soldateska za napoleonskih ratova na svim jezicima. Sada se ona orila veselo po prašnjavoj cesti prema Turovu - Volsku, u galicijskoj ravnici po kojoj su s obje strane ceste, sve tamo do zelenih brežuljaka na jugu, njive bile izgažene i uništene od konjskih kopita i od poplata hiljada vojničkih teških cipela.
- I mi smo jednom slično udesili njive - javi se Švejk gledajući naokolo - na manevrima u Piseku. Bio je tada s nama neki gospodin nadvojvoda, vrlo pravedan gospodin, pa kad je gospodin nadvojvoda sa svojim štabom iz strateških razloga jahao kroz pšenicu, njegov je ađutant odmah za njim procjenjivao svu štetu. A neki seljak Picha nije se nimalo radovao tom posjetu, te nije primio od državnog erara osamnaest kruna odštete za pet jutara izgažene njive, nego je htio, gospodine natporučniče, na sud pa je dobio za to osamnaest mjeseci zatvora.
Ja mislim, gospodine natporučniče, da je zapravo trebao biti radostan što ga je posjetio netko iz carske kuće na njegovu zemljištu. Drugi kakav seljak, koji bi bio svjestan, obukao bi sve svoje djevojke u bijele haljine kao djeveruše, pa bi im dao cvijeće u ruke i razmjestio ih po svojem zemljištu, te bi svaka od njih morala pozdraviti visokoga gosta, kao što sam čitao o Indiji da su se ondje podanici nekoga vladara dali zgaziti od njegova slona.
- Šta to pričate, Švejku? - viknu s konja natporučnik Lukáš.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, govorim o slonu koji je na svojim leđima nosio onog vladara o kojem sam čitao.
- Dobro je što umijete sve pravilno protumačiti - reče natporučnik Lukáš i odjaha naprijed. Ondje se već kolona kidala jer je marš, na koji nisu bili navikli, nakon odmora u vlaku, u punoj ratnoj spremi, djelovao tako da su sve vojnike počela boljeti ramena, pa je svatko sebi olakšavao koliko je mogao. Premještali su puške s jedne strane na drugu, većina ih više nije ni nosila na ramenu, nego prebačene na ramenu kao grablje ili vile. Neki su mislili da će im biti udobnije ako pođu po jarku ili po stazi, gdje im se zemlja pod nogama činila ipak mekša nego na prašnoj cesti.
Većina je koračala oborene glave, i sve ih je mučila strašna žeđa, jer iako je sunce već zašlo, ipak je bila takva sparina i žega ko u podne, a nitko

nije više imao ni kapi vode u svojoj čuturici. Bio je to prvi dan marša, i ova situacija, na koju nisu bili navikli i koja je bila kao neki uvod u sve veće i veće muke, sve ih je, što dalje, to jače, slabila i umarala. Prestali su i pjevati te su međusobno nagađali koliko još ima do Turova - Volska, gdje su mislili da će se spavati. Neki su na časak sjedali u jarak, pa da ne bi baš tako izgledalo, razvezivali su cipele i pravili se na prvi pogled kao da su loše složili obojke, pa se sada trude da ih slože tako da ih ne žuljaju na daljem maršu. Drugi su opet skraćivali ili produživali remen na pušci ili su otvarali telećak pa su premještali predmete, smještene u njemu, uvjeravajući sami sebe da to čine radi pravilnog opterećenja, da im remenje telećaka ne bi jače vuklo jedno ili drugo rame. Kad bi im se od vremena do vremena približavao natporučnik Lukáš, oni bi tada ustajali i raportirali da ih nešto tiska ili slično, ako ih ne bi prije toga potjerali naprijed kadeti ili vodnici kad bi iz daljine vidjeli kobilu natporučnika Lukáša.
Jašući mimo njih, natporučnik Lukáš ih je veoma uljudno pozivao da ustanu, jer do Turova - Volska ima još samo tri kilometra, a tamo će biti odmor.
Dotle se već poručnik Dub pribrao od stalne trešnje na sanitetskim dvokolicama. Nije se još doduše pribrao potpuno, ali već se mogao podignuti i nagnuti se iz dvokolica te dozivati četni štab koji se slobodno kretao, jer su svi, počevši od Balouna pa do Chodounskoga, strpali svoje telećake u dvokolice. Jedino je Švejk neustrašivo kretao naprijed zajedno s telećakom, noseći pušku na ramenu kao dragun preko prsiju, pušio lulu i pjevao marširajući:

Kad smo išli na Jaroměř,
vjerovô nam tko ili ne,
na večeru baš stigosmo...

Više od pet stotina koračaja ispred poručnika Duba dizali su se po cesti kolutovi prašine iz koje su se nazirali likovi vojnika. Poručnik Dub, kome se opet vratilo oduševljenje, nagnuo je glavu iz dvokolica i počeo se derati u prašinu na cesti:
- Vojnici, vaš uzvišeni zadatak je težak, očekuju vas naporni marševi, najrazličnije oskudice u svemu i štrapaci svake vrste. Ali s potpunim

povjerenjem gledam u vašu izdržljivost i vašu jakost volje.
- Ti, vole! - reče u nepravilnom sroku Švejk.
Poručnik Dub nastavi:
- Za vas, vojnici, ne postoji tako moćna zapreka koju vi ne biste mogli savladati! Još jednom vam, vojnici, ponavljam da vas ne vodim lakoj pobjedi. Bit će to za vas tvrd orah, ali vi ćete uspjeti! Historija vjekova proslavit će vas vrlo!
- Turi prst u grlo! - zapjeva opet Švejk.
I kao da je to čuo, poručnik Dub poče odjednom oborene glave povraćati u prašinu ceste, a kad se pobljuvao, viknu još jednom:
- Vojnici, naprijed!
Zatim ponovo pade na telećak telefonista Chodounskoga i spavaše sve do Turova - Volska gdje su ga konačno postavili na noge i skinuli s kola po zapovijedi natporučnika Lukáša koji je s njim imao vrlo dug i veoma naporan razgovor, dok se poručnik Dub nije već toliko pribrao da je konačno mogao reći:
- Rasuđujući logički, ja sam učinio takvu glupost da je mogu iskupiti samo pred licem neprijatelja!
Nije još dakako bio potpuno priseban, jer je rekao natporučniku Lukášu odlazeći k svojem vodu:
- Vi me još ne poznajete, ali kad me upoznate!
- Možete se raspitati kod Švejka što ste sve radili!
Prije nego k svojem vodu poručnik se Dub dakle uputio do Švejka, koga je našao u društvu Balouna i računarskog narednika Vaněka.
Baloun je baš pričao kako je u svom mlinu uvijek držao bocu piva u bunaru. Pivo je bilo tako hladno da su od njega zubi trnuli. Drugdje se u mlinovima pilo takvo pivo naveče poslije sira s vrhnjem i maslacem, ali on je u svojoj proždrljivosti, zbog koje ga je sada bog kaznio, i poslije sira s vrhnjem i maslacem još uvijek smazao dobar komad mesa. A sada ga je božja pravda kaznila toplom i smrdljivom vodom iz bunkera u Turovu - Volsku, u koju moraju svi zbog kolere stavljati citronsku kiselinu što su je upravo malo prije dijelili kad se po vodovima fasovala voda iz bunara. Baloun je izrekao mišljenje da je to citronska kiselina valjda radi izglađivanja ljudi. Istina je, doduše, da se u Sanoku nešto najeo, da mu je čak natporučnik Lukáš i opet prepustio polovinu porcije teletine koju mu je donio iz brigade, ali to je ipak strašno, veli on, da je ipak mislio da će se

opet nešto kuhati kada dođu amo pa budu imali odmor i noćenje. Već je u to i povjerovao kad su kuhari lijevali vodu u kotlove. Otišao je odmah do kuhinje da pita što je i kako je, a oni mu odgovoriše da su primili samo zapovijed da naliju vode, ali začas, kažu, može doći i zapovijed da tu vodu izliju.
Uto baš priđe k njima poručnik Dub, pa jer je i sam bio vrlo nesiguran prema sebi, upita ih:
- Zabavljate li se?
- Zabavljamo se, gospodine poručniče - odgovori u ime sviju Švejk. - Kod nas je zabava u punom toku. Uopće je najbolje da se čovjek uvijek dobro zabavlja. Sad se baš zabavljamo citronskom kiselinom. Nijedan vojnik ne može biti bez zabave, tako bar bolje zaboravlja sve napore.
Poručnik Dub ga pozva da pođe malo s njime, da bi ga htio nešto pitati. Kad su dakle bih nasamu, zapita ga poručnik strahovito nesigurnim glasom:
- Niste li se zabavljali na moj račun?
- Nipošto i nikada, gospodine poručniče, samo smo govorili o toj citronskoj kiselini i o sušenom mesu.
- Rekao mi je natporučnik Lukáš da sam ja koješta radio i da to vi vrlo dobro znate, Švejku.
Švejk odgovori vrlo ozbiljno i značajno:
- Ništa vi niste radili, gospodine poručniče, posjetili ste samo jednu izvikanu kuću. Ali to je valjda bilo zabunom. I limara Pimpera sa Kozjeg trga uvijek su išli tražiti kada je otišao u grad da kupi lim, pa su ga isto tako uvijek našli u sličnom lokalu, ili kod Šuha ili kod Dvořáka kao što sam i ja vas našao. Dolje je bila kavana, a gore su u našem slučaju bile djevojke. Vi ste se, gospodine poručniče, valjda zabunili te niste znali gdje se zapravo nalazite, jer je bilo vruće, a kad čovjek nije navikao na piće, tada se u takvoj vrućini opije i od običnog ruma, a nekmoli od oskorušovače, gospodine poručniče. A ja sam dobio nalog da vam uručim poziv na konferenciju prije polaska, pa sam vas i našao gore kod one djevojke. Zbog one vrućine i oskorušovače niste me ni prepoznati, a ležali ste ondje na divanu neobučeni. Niste ništa mahnitali, a niste ni rekli: „Vi me još ne poznajete“, no tako se nešto može dogoditi svakome kad je vrućina. Netko od toga strahovito pati, a drugi na to naleti kao ćorava kokoš na zrno.

Da ste samo poznavali starog Vejvodu, palira iz Vršovica! On vam je, gospodine poručniče, odlučio da neće piti nikakva pića od kojih bi se mogao napiti. Stoga je dakle popio još štamprl za put i pošao od kuće da traži ta pića bez alkohola. Zaustavio se dakle najprije u „Gostionici kod postaje“, naručio četvrtinku vermuta pa počeo neprimjetljivo ispitivati gostioničara što zapravo piju ti apstinenti. On je sasvim ispravno smatrao da je čista voda i za apstinente ipak mukotrpno piće. Gostioničar mu je dakle objasnio da apstinenti piju soda-vodu, limunadu, mlijeko, a zatim vina bez alkohola, hladnu vodenu čorbu i druga bezalkoholna pića. Od svega toga starome se Vejvodi najviše svidjela ta bezalkoholna vina. Upitao je još da li postoje rakije bez špirita, popio je još jednu četvrtinku, porazgovorio se s gostioničarom da je zaista grijeh kad se čovjek često opija, a na to mu je gostioničar rekao da može sve na svijetu podnijeti, samo ne pijana čovjeka koji se drugdje napije, a k njemu dođe da se otrijezni bocom sodine vode, pa još onda napravi kraval. “Napij se ti kod mene“ reče gostioničar, „pa si moj čovjek, ali inače neću da znam za tebe!“
Stari Vejvoda ispi dakle svoj vermut i ode dalje dok nije došao, gospodine poručniče, na Karlov trg u neku vinaru, kamo je također kadikad zalazio, pa upita nemaju li možda bezalkoholnih vina. “Bezalkoholnih vina nemamo, gospodine Vejvoda,“ rekoše mu, „ali imamo vermut ili sherry“ Starog Vejvodu je nekako bilo stid, pa je popio ondje četvrtinku vermuta i četvrtinku scherryja, a dok je ondje sjedio, upoznao vam se, gospodine poručniče, još s jednim apstinentom. Riječ po riječ, pa su popili još četvrtinku sherryja i konačno se dogovorili da taj gospodin zna mjesto gdje toče bezalkoholna vina“. To je u Bolzanovoj ulici, silazi se niz stepenice u podrum, a imaju i gramofon.
Za tu dobru vijest stari Vejvoda naruči čitavu bocu vermuta, a onda se uputiše u Bolzanovu ulicu, onamo gdje se silazi niz stepenice u podrum i gdje imaju gramofon. I zaista, ondje su se točila sama voćna vina, ne samo bez špirita, nego i bez alkohola. Najprije svaki od njih naruči pola litre ogrozdova vina, a zatim pola litre ribizova vina, pa kad su popili još pola litre ogrozdova vina bez špirita, počele im trnuti noge nakon svih tih vermuta i sherryja prije toga, te počeše vikati da im donesu službenu potvrdu da je ono što piju vino bez špirita. Oni su, kažu, apstinenti, pa ako im se odmah ne donese takva potvrda, oni će ovdje sve razlupati,

zajedno s gramofonom. Kasnije su ih obojicu morali policajci vući uz te stepenice, u Bolzanovu ulicu, pa su ih strpali u policijska kola i odvezli u zatvor - i obojica su kao apstinenti osuđeni zbog pijanstva.
- Zašto vi to meni govorite? - viknu poručnik Dub koga je ovaj govor potpuno otrijeznio.
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, to zapravo ne ide jedno uz drugo, ali kad već razgovaramo...
Poručniku Dubu sinu u tom trenutku da ga je Švejk opet uvrijedio, jer je već bio nekako potpuno priseban, te viknu na njega:
- Ti ćeš me već jednom upoznati! Kako to stojiš?
- Pokorno javljam, stojim loše, zaboravio sam, pokorno javljam, skupiti pete. Odmah ću to uraditi
I Švejk je već stajao na najpropisniji način.
Poručnik Dub je razmišljao što da još kaže, no na kraju reče samo ovo:
- Pripazi dobro da te ne moram ponovo opominjati!
A kao dodatak ispravio je svoju staru uzrečicu:
- Ti me još ne poznaješ, ali ja tebe poznajem!
Kad je poručnik Dub odlazio od Švejka, pomislio je u svojem mamurluku:
- Možda bi na njega bolje djelovalo da sam mu rekao: „Ja te, klipane, već odavno poznajem s tvoje loše strane“.

Zatim poručnik Dub pozva slugu Kunerta i naloži mu da donese vrč vode.
S priznanjem za Kunerta valja reći da je on dugo tražio po Turovu -Volsku

i vrč i vodu.
Konačno mu je pošlo za rukom da ukrade vrč gospodinu župniku, a vrč je napunio vodom iz jednog bunara koji je bio potpuno pokriven daskama. Da bi to postigao, morao je dakako istrgati nekoliko dasaka, jer je bunar bio tako zagrađen zato što se sumnjalo da je njegova voda zaražena tifusom.
No poručnik Dub ispi pun vrč vode bez ikakvih posljedica, čime je dakako potvrdio valjanost poslovice: Dobro prase sve podnese!

* * *

Svi su se jako varali koji su mislili da će se u Turovu - Volsku možda prenoćiti.
Natporučnik Lukáš pozva telefonista Chodounskog, računarskog narednika Vaněka, četnog kurira Švejka i Balouna. Nalozi su bili jednostavni. Svi treba da ostave oružje i opremu kod bolničara i smjesta da krenu poljskim putem na Mali Polanec, a zatim niz potok jugozapadnim pravcem na Liskowiec.
Švejk, Vaněk i Chodounský jesu kvartirmajstori. Svi oni treba da se pobrinu za noćište za kompaniju koja će stići za njima jedan sat kasnije, a najkasnije za sat i po. Baloun se mora pobrinuti da se dotle ispeče guska, i to ondje gdje će noćiti on, natporučnik Lukáš, a sva trojica moraju pripaziti na Balouna da ne pojede pola guske. Osim toga Vaněk i Švejk moraju kupiti svinju za kompaniju, prema tome koliko mesa pripada čitavoj kompaniji. Noću će se kuhati gulaš. Noćište za vojnike mora biti uredno; valja izbjegavati kolibe u kojima ima uši, da bi se momčad valjano odmorila, jer kompanija polazi iz Liskowca već u šest i po ujutro preko Krosienke prema Starasolu.
Jer bataljon nije više bio siromašan. Brigadna intendantura u Sanoku isplatila je bataljonu predujam za buduću klaonicu. U četnoj blagajni bilo je preko sto tisuća kruna, te je računarski narednik Vaněk već dobio nalog, kada stigne na lice mjesta, to jest u rovove, pred kompanijsku smrt, da obračuna i isplati vojnicima u novcu potpuni iznos za neprimljeni kruh i hranu.
Pošto su sva četvorica pošla na put, pojavi se u četi mjesni gospodin župnik koji poče dijeliti vojnicima, prema njihovoj narodnosti, štampani listić s „Lurdskom pjesmom“ u svim jezicima. Imao je čitav svežanj tih pjesmica koje mu je ostavio da dijeli prolaznim vojnim jedinicama

nekakav visoki crkveni dostojanstvenik što se provezao automobilom kroz opustošenu Galiciju u pratnji nekih djevojčura:

Gdje dolina rijeke brdo u sebe prima,
vijest anđeoska navješćuje zvono svima.
Ave, ave, ave Maria! - Ave, ave, ave Maria!
Bernardicu djeva nebeski dah vodi,
u zeleni gaj ona sad dohodi. - Ave!
I spazi na pećini zvjezdani sjaj,
presveto lice, velebnog lika baj. - Ave!
Resi je ljiljanska odjeća laka,
lebdi na pojasu blistavih oblaka. - Ave!
Sklopljene ruke drže joj krunicu,
gle Gospu našu i milostivu Kraljicu! - Ave!
Gle, Bernardici se mijenja nevino lice,
nadzemna svjetlost je resi i ona pada nice. - Ave!
Već kleči i moli se, a Gospa gleda,
Razgovor nebeski Kraljica raspreda. - Ave!
„Znaj, dijete, ja sam bez grijeha začela,
svima ću biti svesilna zaštita! - Ave!
Nek' amo dolazi pobožni narod moj,
nek' oda mi poštu i naći će mir svoj. - Ave!
Mramorna crkva govorit će svima,
da tu mi je stanak gdje majka vas prima. - Ave!
A izvor taj što tako živo žubori
o žarkoj mi ljubavi za vas gòvori. " - Ave!
O slava ti, dolino premda,
što stan si Majčici našoj pružila! - Ave!
U pećini čudesna spilja je Tvoja,
raj si nam stvorila, Kraljice moja! - Ave!
Od toga preslavnog, radosnog dana
od ljudi i žena Ti si tu čašćivana. - Ave!
Ti htjela si vidjeti poklonika čete,
svrni se i na nas, od kojih Ti molitve lete! - Ave!
O zvijezdo spasa, Ti ispred nas bodi,
k prijestolju Božijem vjerne nas vodi! - Ave!

O presveta Djevo, ljubavi pruži nam sjaj
i majčinsku milost Ti svojoj djeci daj! - Ave!

U Turovu - Volsku bilo je mnogo poljskih nužnika i po svim nužnicima valjali se papirići s „Lurdskom pjesmom“.
Kapral Nachtigal, odnekud iz Kašperskih brda, pribavio je negdje bocu rakije od prestrašenog Židova, sakupio nekoliko drugova pa su sad svi počeli po njemačkom tekstu pjevati „Lurdsku pjesmu“, bez refrena „Ave!“, a prema melodiji pjesme „Princ Eugen“.
Bio je to strahovito ružan put kada se smračilo i kad su ona četvorica, koja su se morala pobrinuti za prenoćište jedanaeste čete, stigla u šumicu nad potokom koji je tekao prema Liskowcu.
Baloun koji se prvi put našao u situaciji da ide nekamo u prazno i kojemu se sve, i tama, i to što idu naprijed tražiti prenoćište, činilo neobično tajanstvenim, odjednom osjeti strahovitu sumnju da to ipak nije samo tako.
- Drugovi - reče tiho spotičući se na putu iznad potoka - oni su nas žrtvovali.
- Kako to? - izdera se lagano na njega Švejk.
- Drugovi, ne galamimo toliko! - molio je Baloun tihim glasom - ja to već osjećam u kostima, oni će nas čuti i odmah pripucati. Znam ja to. Oni su nas poslali naprijed da izvidimo nije li ondje neprijatelj, a kad čuju pucnjavu, tada će odmah znati da se ne smije dalje. Mi smo, drugovi, izvidnička patrola, kako me je učio kapral Tema.
- Onda idi ti sprijeda - reče mu Švejk. - Mi ćemo lijepo poći za tobom, da nas zakloniš svojim tijelom kad si već takav gorostas. A ako te pogode, ti nam odmah javi da bismo mogli na vrijeme leći. No ti si mi vojnik, bojiš se da će pucati u tebe! A baš to treba da neobično voli svaki vojnik jer svaki vojnik mora znati, što neprijatelj više po njemu puca, da se u neprijatelja sve jače smanjuju zalihe municije. Svaki hitac koji neprijateljski vojnik ispali protiv tebe smanjuje njegovu sposobnost za borbu. On se uz to raduje što može pucati na tebe, jer ne mora barem vući tolike naboje, a može i lakše trčati.
Baloun teško uzdahnu:
- Ali ja imam kod kuće gospodarstvo!
- Mani ti gospodarstvo - savjetovao mu Švejk - radije ti pogini za cara

gospodara. Zar te nisu to učili u vojsci?
- Oni su to samo spomenuli - reče glupi Baloun. - Oni su me jednom vodili na vježbalište, a poslije nisam više nikada ništa slično čuo jer sam prešao u oficirske momke... Kad bi nas car barem bolje hranio...
- Baš si ti prokleta nezasitna svinja. Vojnika uopće ne valja hraniti prije bitke, to nam je već prije više godina predavao kapetan Untergriez. On nam je uvijek govorio: „Momci prokleti, ako bi kada došlo do rata, ako bi došlo do borbe, nipošto se ne smijete prije borbe prenajesti. Tko se preždere i dobije hitac u trbuh, taj je odmah gotov jer će mu kroz tu ranu iscuriti iz crijeva sva juha i vojnički kruh, pa će takav vojnik stradati od upale. Ali ako vojnik nema ništa u želucu, tada takav hitac u trbuh ne znači za nj ništa, kao da ga je pecnula osa, upravo milina".
- Ja brzo probavljam - reče Baloun - kod mene nikada ne ostane mnogo u želucu. Ja na primjer pojedem, druže, čitavu zdjelu valjušaka sa svinjetinom i kupusom, a nakon pola sata ne poserem više nego koliko stane na tri jušne žlice, sve se ostalo u meni izgubi. Netko na primjer veli, kad on pojede gljiva paprenjača, da one iz njega izađu čitave kao što su i bile, pa bi se mogle samo oprati i ponovo prirediti nakiselo, ali kod mene je sasvim obratno. Kad se ja najedem paprenjača toliko da bi drugi od toga pukao, pa poslije odem na zahod, ja ti isprdim samo nešto malo žute kaše kao dijete, a sve se ostalo izgubi u meni.
- U meni ti se, druže - pričao je Baloun Švejku povjerljivo - rastvaraju i riblje kosti i šljivine koštice. Jednom sam namjerice brojio. Pojeo sam sedamdeset knedla od šljiva, zajedno s košticama, pa kad me spopala nužda, pošao sam iza gumna i ondje drvcetom pročeprkao, odvojio koštice i prebrojio. Od sedamdeset koštica rastvorilo se u meni više od polovine.
Iz Balounovih usta ote se tihi i otegnuti uzdah:
- Moja je žena pravila knedle sa šljivama od krumpirova tijesta u koje je dodavala malo mekanog sira, da bi bilo izdašnije. Ona ih je više voljela posuti makom nego sirom, a ja baš obratno, tako da sam je jednom zbog toga išćuškao... Ja nisam znao cijeniti svoju obiteljsku sreću.
Baloun zastade, zamljaska, prijeđe jezikom preko nepca pa reče tužno i meko:
- Znaš, druže, da se meni sada, kad svega toga nemam, čini kako je moja žena ipak imala pravo da su knedle s makom ipak bolje. Tada mi se uvijek

činilo da mi taj mak zalazi u zube, ali sada mislim kamo sreće kad bi samo htio zalaziti! ...Iskusila je moja žena sa mnom česte i velike neugodnosti. Koliko puta se naplakala kad sam tražio da stavi više mažurana u jetrenice, a pri tom sam joj opalio koju za uši. Jednom sam je jadnicu tako namlatio da je ležala dva dana, jer mi nije htjela zaklati za večeru purana, nego je rekla da će mi biti dosta i pijevac.
- E, moj druže - rasplakao se Baloun - da mi je sada ovdje i jetrenica bez mažurana i pijevac! ...Jedeš li rado koprov sos? Vidiš, zbog njega smo imali kraval, a sad bih ga pio kao kavu!
Baloun je pomalo zaboravljao tobožnju opasnost, pa je u tihoj noći, još i onda kad su se spuštali prema Liskowcu, neprestano i dirljivo tumačio Švejku šta sve nije prije cijenio i što bi sve sada jeo da bi se sve prašilo.
Iza njih su išli telefonist Chodounský i računarski narednik Vaněk.
Choudounský je tumačio Vaněku da je svjetski rat, po njegovu mišljenju, glupost. A najgore je u tom ratu da moraš, kad se gdjegod prekine telefonska veza, ići i noću da popravljaš, a još je pri tom gore što prije, kad je bio kakav rat, uopće nisu poznavali reflektore. Ali sada, baš kada popravljaš te proklete žice, pronađe te neprijatelj svojim reflektorom pa čitava artiljerija puca u tebe.
Dolje u selu, gdje su trebali naći prenoćište za svoju kompaniju, bila je tama pa su se uzlajali svi psi, što je prisililo ovu četvoricu da stanu i posavjetuju se kako da izađu na kraj s tim mrcinama.
- Kako bi bilo da se vratimo? - prošaputa Baloun.
- Baloune, Baloune, kad bismo to uradili, tada bi te strijeljali zbog kukavičluka - reče na to Švejk.
Psi su lajali sve jače i jače, pa čak i na jugu iza rijeke Rope, a razlajali su se i u Krosienki i u nekoliko drugih sela jer je Švejk vikao u noćnu tišinu:
- Lezi! Lezi! Lezi! - kao što je nekoć vikao na svoje pse kad je još trgovao psima.
Psi su se razlajali još jače, tako da je računarski narednik Vaněk rekao Švejku:
- Ne derite se, Švejku, jer ćete nam razlajati čitavu Galiciju!
- Nešto slično - odgovori Švejk - dogodilo nam se na manevrima u taborskom kraju. Stigli smo onamo noću u jedno selo, pa su psi počeli strahovito lajati. Kraj je to vrlo naseljen, tako da se pasji lavež širio od sela do sela, sve dalje i dalje, tako da su psi u našem selu gdje smo

logorovali, pošto su već prestali lajati, ponovo čuli iz daljine lavež, možda čak i odnekud od Pelhřimova, te su se opet razlajali, tako da su za kratko vrijeme lajala sva sela u taborskom, pelhřimovskom, budjejovičkom, humpolečkom, třebonjskom i jihlavskom kraju. Naš vam je kapetan bio nekakav nervozni starkelja koji nije mogao podnijeti pasji lavež, tako da nije spavao cijele noći, nego je neprestano samo šetao i pitao patrolu: „Tko to laje, što to laje? „
Vojnici su pokorno javljali da to psi laju, ali to ga je tako rasrdilo, te su svi koji su tada bili u patroli dobili kasarnski pritvor kad smo se vratili s manevara. Poslije je uvijek odabirao „pseću komandu“ i slao je naprijed. Njezin je zadatak bio da obavijesti stanovništvo u selu u kojem smo trebali prenoćiti, da nijedan pas ne smije te noći lajati jer će ga inače ubiti. Ja sam također bio u takvoj komandi, pa kad smo došli u jedno selo u milevskom kraju, tada sam to nekako pobrkao i saopćio načelniku općine da će svaki vlasnik psa koji noću zalaje biti smaknut iz strategijskih razloga. Načelnik se poplašio, smjesta upregao konje i odjurio u glavni štab da moli milost za čitavo selo. U štab ga uopće nisu pustili, stražari su ga malne ustrijelili, pa se tako vratio u selo, te su svi seljaci, prije nego smo i stigli u selo, po njegovom savjetu omotali psima gubice krpom tako da su tri psa i pobješnjela.
Silazili su u selo, pošto su prihvatili općenitu Švejkovu pouku da se psi noću boje plamička upaljene cigarete. No na nesreću nitko od njih nije pušio cigarete, tako da taj Švejkov savjet nije imao pozitivnih posljedica. No pokazalo se da psi laju od radosti, jer su se s ljubavlju sjećali prolaznih vojski koje su im uvijek ostavljale nešto za jelo.
Osjećali su već izdaleka da se približavaju ljudi koji ostavljaju za sobom kosti i konjske leševe. I tko zna odakle, pred Švejkom se pojaviše četiri psa koji počeše na njega prijateljski skakati uzdigavši repove uvis.
Švejk ih je gladio, tapšao i razgovarao s njima u mraku kao s djecom:
- Evo nas dakle, mi dođosmo da se kod vas napajkimo i napapamo, pa ćemo vam dati koščica i korica, a ujutro ćemo već poći dalje protiv neprijatelja.

U selu po kolibama počeše paliti svijetla, a kad su na prvoj kolibi počeli lupati o vrata da saznaju gdje stanuje načelnik, javio se iznutra neki vrištavi i prodorni ženski glas koji im je saopćio, nekako ni poljski a ni ukrajinski, da joj je muž u ratu, da joj djeca boluju od boginja, da su im Moskovljani sve odnijeli i da joj je muž pri odlasku u rat naložio da noću nikome ne otvara. Tek kad su pojačali lupanje na vrata uvjeravajući da su kvartirmajstori, neka je nepoznata ruka otvorila vrata, a kad su ušli unutra, pokazalo se da tu zapravo stanuje načelnik, koji je uzalud pokušavao razuvjeriti Švejka da on nije oponašao onaj vrištavi ženski glas. Ispričavao se da je spavao na sijenu i da njegova žena, kad je netko naglo probudi iza sna, i ne zna što govori. A što se tiče prenoćišta za čitavu četu, selo je, veli, tako maleno da nema mjesta ni za jednog jedinog vojnika. Uopće nemaju gdje spavati. A ne može se ništa ni kupiti, sve su odnijeli Moskovljani.

Ako gospoda dobrotvori ne bi prezreli, odveo bi ih on u Krosienku, ondje ima velikih posjeda, a udaljena je odavde samo tri četvrt sata, mjesta ima ondje dosta, a svaki će se vojnik moći pokriti ovčjim kožuhom, ima ondje toliko krava da će svaki vojnik dobiti šolju mlijeka, a i voda je ondje dobra; gospoda oficiri mogu spavati u dvorcu, a što bi ovdje u Liskowcu? Tu je sama bijeda, svrab i uši. On je sam imao nekoć pet krava, ali su mu Moskovljani sve odnijeli tako da on sam, kada treba mlijeko za svoju bolesnu djecu, mora ići čak u Krosienku.

Za potvrdu tih riječi zamukaše krave u staji kraj njega te se začu i ženski

vrištavi glas, koji je ušutkivao krave i poželio im da ih kolera uništi.
No to nije smelo načelnika te on nastavi obuvajući čizme:
- Jednu kravu ima ovdje moj susjed Vojciek, koju ste upravo, moja gospodo dobrotvori, izvoljeli čuti kako muče. A to vam je bolesna, žalosna krava. Moskovljani su joj oduzeli telešce. Od toga vremena ne daje mlijeka, ali je gazdi žao da je zakolje, a i nada se da će majka božja čenstohovska i opet sve popraviti.
Dok je to govorio, obuče na sebe kontuš[318]:
- Hajdemo, gospodo dobrotvori, u Krosienku, nema donde ni tri četvrt sata, ta šta je to, grešnik jedan, govorim, nema ni pola sata. Znam jedan put preko potoka, a zatim preko brezove šumice mimo hrasta... Selo je to veliko i bardzo dužo mocna wodka w propinacjach[319]. Hajdemo, gospodo dobrotvori! Čemu da oklijevamo? Gospodi vojnicima iz naše slavne regimente potrebno je da imaju uredan, udoban ležaj. Gospodin carski i kraljevski vojnik koji se bori s Moskovljanima treba svakako čisto prenoćište, udobno prenoćište... A kod nas? Uši, svrab, boginje i kolera. Jučer su kod nas, u tom našem prokletom selu, tri seljaka sasvim pocrnjela od kolere... Premilostivi je bog prokleo Liskowiec.
Uto Švejk veličanstveno odmahnu rukom.
- Gospodo dobrotvori - reče Švejk oponašajući načelnikov glas. - Čitao sam jednom u jednoj knjizi da su za švedskih ratova, kad je izašao nalog da se vojska nastani u nekom selu i kad se načelnik nekako izmotavao i nije im htio izaći u susret, da su dakle objesili načelnika o prvo stablo. Zatim mi je danas u Sanoku pričao jedan poljski kapral, kada kvartirmajstori dođu u selo, da tada načelnik mora sazvati sve odbornike pa zajedno s njima ići od kolibe do kolibe te jednostavno govoriti: „Ovdje će se smjestiti trojica, ovdje četvorica, u župnom će dvoru biti gospoda oficiri“, i sve to mora biti gotovo za pola sata.
- Gospodine dobrotvore - obrati se Švejk ozbiljno načelniku - gdje ti je tu najbliže stablo?
Načelnik nije razumio što znači stablo, pa mu je stoga Švejk objasnio da je to breza, hrast, kruška, jabuka ukratko sve što ima jake grane. Načelnik nije ni to razumio, a kad je čuo da spominju i neke voćke, preplašio se jer su trešnje već dozrijevale, pa je rekao, da o tom ništa ne zna, nego da ima pred kućom samo hrast.
- Dobro - reče Švejk napravivši rukom međunarodni znak vješanja - mi

ćemo te dakle objesiti pred tvojom kućom, jer ti moraš biti svjestan da je rat i da mi imamo nalog da spavamo ovdje, a ne u nekoj Krosienki. Ti nam, klipane, nećeš mijenjati naše strateške planove, ili ćeš lijepo visjeti, kao što piše u onoj knjižici o švedskim ratovima... Bio vam je gospodo, sličan slučaj na manevrima kod Velikog Meziřičíja.
Uto prekide Švejka računarski narednik Vaněk:
- To ćete nam, Švejku, ispričati kasnije - pa okrenuvši se načelniku, reče:
- Sviraj dakle uzbunu i pronalazi smještaj!
Načelnik poče drhtati, promuca nešto o tome da je mislio najbolje za gospodu dobrotvore, ali kad ne ide drugačije, on će ipak naći valjda nešto i u svom selu, samo da budu sva gospoda zadovoljna, pa ide odmah po svjetiljku.
Kad je izašao iz sobe, koju je vrlo oskudno osvjetljavavala mala petrolejska svjetiljka ispod slike nekakva sveca koji se na slici previjao kao najveći bogalj, najednom viknu Chodounský:
- A kamo nam je nestao Baloun?
Ali prije nego su mogli dobro i pogledati oko sebe, otvorila se tiho vratašca iza peći koja su vodila nekamo napolje, i kroz njih se provukao Baloun, obazreo se oko sebe da vidi nije li tu načelnik, pa zatim reče kroz nos kao da ima najveću hunjavicu:

- Bhio sham u shmočnici, zhahvatio sham u nhešto, sthavio sham tho u ustha, pha mhi she shad shve lhijepi zha nhepce. Nhije ni shiano ni shlatko, tho je thijesto zha kruh.
Računarski narednik obasja ga električnom svjetiljkom, te su svi utvrdili da još nikad u životu nisu vidjeli tako uprljanog austrijskog vojnika. A zatim su se prestrašili jer su vidjeli da se Balounova bluza tako nadula kao da je on u najvećem stupnju trudnoće.
- Što ti se dogodilo? - upita ga sažalno Švejk gurkajući ga u naduveni trbuh.
- To su krastavci - prohrklja Baloun, gušeći se tijestom koje se nije pomicalo ni gore ni dolje - samo oprezno, to su slani krastavci. Pojeo sam na brzinu tri, a ostale sam vama donio.

Baloun poče da vadi iz njedara krastavac za krastavcem dijeleći ih redom svima.
Na pragu se pojavi načelnik sa svjetiljkom pa videći tu scenu prekriži se i zakuka:
- Moskovljani uzeli, pa i naši uzimaju!
Svi pođoše u selo. Pratio ih je čopor pasa koji se najgrčevitije držao Balouna, kojemu sada oni navaljivahu na džep od hlača gdje je Baloun imao komad slanine također stečen u smočnici, ali ga je izdajnički zatajio drugovima zbog svoje proždrljivosti.
- Šta to toliko skaču psi na tebe? - zapita Švejk Balouna.
Nakon dugog razmišljanja Baloun odgovori Švejku:
- Osjećaju u meni dobra čovjeka.
No nije rekao da drži ruku u džepu na slanini i da mu stalno jedan pas zahvaća zubima ruku.
Pošto su obišli selo radi smještaja vojske, utvrdili su da je Liskowiec veliko selo, ali zaista već jako iskorišteno od ratnog meteža. Nije doduše stradalo od požara jer ga nekim čudom obadvije zaraćene strane nisu uvukle u sferu ratnih događaja, ali su zato u njemu bili smješteni stanovnici obližnjih uništenih sela: Chyrova, Grabova i Holuble.
U ponekoj kolibi živjelo je i osam obitelji u najvećoj bijedi poslije svih onih gubitaka koje su pretrpjele u ovom razbojničkom ratu čija je jedna epoha preletjela preko njih kao bujica poplave.
Četu su morati smjestiti u malu opustošenu tvornicu žeste na drugom kraju sela, tako da ih je u vrionicu stalo pola čete. Ostale su smjestiti po desetoricu u nekoliko vlastelinskih dvorova, jer bogati plemići nisu primiti pod svoj krov siromašnu klatež bezemljaša koji spadoše na prosjački štap.
Četni štab sa svim oficirima, računarskim narednikom Vaněkom, s vojničkim momcima, telefonistom, bolničarima, kuharima i sa Švejkom smjestio se kod gospodina župnika u župnom dvoru, koji također nije primio pod svoj krov nijednu upropaštenu obitelj iz okolice tako da je ondje bilo dosta mjesta.
Župnik je bio visok, mršav stari gospodin, u izblijedjelom i zamašćenom talaru, koji od same škrtosti nije tako reći ništa jeo. Njegov ga je otac odgojio u velikoj mržnji prema Rusima, ali je on tu mržnju odjednom izgubio kad su se Rusi povukli te je došla austrijska vojska koja mu je

požderala sve guske i kokoši što mu ih Rusi ostaviše na miru, premda je kod njega stanovalo nekoliko bradatih zabajkalskih Kozaka.
A kasnije je još jače zamrzio austrijsku vojsku kad su u selo došli Madžari i odnijeti mu sav med iz košnica. Stoga je sada s velikom mržnjom gledao svoje iznenadne noćne goste i upravo je uživao kada je mogao ići oko njih, stegnuti ramenima i samo ponavljati:
- Ništa nemam. Pravi sam prosjak, kod mene, gospodo, nećete naći ni komadića kruha.
Dakako, pri tome se najtužnije držao Baloun koji se gotovo rasplakao nad takvom bijedom. U glavi mu se vječno priviđala nejasna slika nekakvog odojka, čija kožica, crvenkasta kao bakar, samo hrska i miriše. Baloun je pri tom dremuckao u kuhinji gospodina župnika, kamo bi svaki čas zavirio neki odulji momak koji je gospodinu župniku bio i sluga i kuharica u isti mah, te mu je bilo strogo naređeno da pazi da se nigdje ne krade.
Baloun nije ni u kuhinji ništa našao, osim u papiriću na soljenki nešto malo kima. Odmah ga je strpao u usta, a njegov je miris izazvao u njemu halucinaciju okusa o odojku.
Na dvorištu mate tvornice žeste iza župnog dvora planuše vatre pod kotlovima poljske kuhinje i već se kuhala voda, ali u toj se vodi nije kuhalo ništa.
Računarski narednik i kuhari trčkarahu po čitavom selu tražeći svinju, ali uzalud. Svagdje dobivahu isti odgovor da su Moskovljani sve pojeli i oduzeli.
Probudiše i Židova u krčmi koji poče čupati svoje pejzove i izražavati žaljenje nad tim što ne može poslužiti gospodu vojnike, a na kraju ih poče nagovarati da kupe od njega staru, stogodišnju kravu, mršavu crkotinu koja je bila sama kost i koža. Tražio je za nju golemu svotu, čupao bradu i zaklinjao se da takve krave neće naći u čitavoj Galiciji, u čitavoj Austriji i Njemačkoj, u čitavoj Evropi i na cijelom svijetu, a pri tom je zavijao, plakao i kleo se da je to najbolja krava što je ikada po Jehovinoj zapovijedi došla na svijet. Zaklinjao se svim praocima da tu kravu dolaze gledati čak od Woločiske, da se o toj kravi govori u čitavom kraju kao o nekom čudu, da to i nije krava, nego najjedriji bivol. I konačno klekne pred njih i grleći im koljena, svima od reda, poviče:
- Ubijte radije starog, siromašnog Židova, samo bez krave ne odlazite!

Sve ih je tako zbunio svojom dernjavom da su napokon odvukli tu mrcinu, koja bi se gadila svakom živoderu, u poljsku kuhinju. Zatim je još dugo, kad je već imao novce u džepu, plakao pred njom i naricao da su ga sasvim upropastili, uništili, da se sam bacio na prosjački štap time što im je tako divnu kravu prodao tako jeftino. Molio ih je da ga objese zbog toga što je pod stare dane učinio takvu glupost zbog koje će se njegovi preci preokrenuti u grobovima.
I kad se još pred njima izvaljao u prašini, odjednom je stresao sa sebe svu tugu i otišao kući gdje je u sobici rekao svojoj ženi:
- Elsalebn, vojnici glupi, a tvoj Natan vrlo lukav!
S kravom je bilo mnogo posla. Na mahove se činilo da joj uopće neće moći oderati kožu. Pri skidanju koža je nekoliko puta pukla i pod njom se pojavilo mišićje, sfrkano kao osušeno brodsko uže.
Zatim su odnekud dovukli vreću krumpira i počeli bez ikakve nade kuhati te žile i kosti, dok se u obližnjoj manjoj kuhinji očajni kuhar trudio da od komada toga kostura spremi nešto za oficirsku menažu.

Ta nesretna krava - ako se uopće ta prirodna pojava može nazvati kravom - ostala je svima učesnicima u živom sjećanju, pa je gotovo sigurno, da su kojim slučajem komandanti kasnije, prije bitke kod Sokala, podsjetili vojnike na tu kravu iz Liskowca, da bi se jedanaesta kompanija sa strašnom rikom i bijesom bacila s bajonetama na pušci na neprijatelja.
Krava je bila takva besramnica da se od nje uopće nije mogla skuhati

goveđa juha. Što se meso dulje kuhalo, to se jače držalo uz kosti, čineći s njom jednu cjelinu, i okorjelo je kao birokrat koji pola stoljeća zuri samo u kancelarijske spise i ždere samo kancelarijske akte.
Švejk koji je kao kurir održavao stalnu vezu između štaba i kuhinje da bi ustanovio kad će meso biti kuhano, napokon je ovako raportirao natporučniku Lukášu:
- Gospodine natporučniče, meso je sad već kao porculan. Ta krava ima tako tvrdo meso da se njime može rezati staklo. Kuhar Pavlíček koji je s Balounom kušao meso slomio je prednji zub, a Baloun zadnji kutnjak.
I Baloun ozbiljno stupi pred natporučnika Lukáša pa mu pruži, mucajući, svoj slomljeni zub, zamotan u „Lurdskoj pjesmi“:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sam uradio što sam mogao. Taj mi se zub slomio u oficirskoj kuhinji kad smo probali da li se ipak može od toga mesa prirediti biftek.
Poslije tih riječi podiže se iz naslonjača kraj prozora neki tužni lik. Bio je to poručnik Dub, koga su dovezli na bolničkim dvokolicama kao potpuno uništena čovjeka:
- Molim tišinu - reče očajničkim glasom - meni je zlo!
I sjede opet u stari naslonjač koji je u svakoj pukotini imao hiljade jajašaca od stjenica.
- Umoran sam - reče tragičnim glasom - bolestan sam i nemoćan, pa molim da se preda mnom ne govori o slomljenim zubima. Moja je adresa: Smíchov, Královská 18. Ako ne dočekam jutro, molim da mi obitelj o svemu obzirno obavijestite i da ne zaboravite napisati na mojem grobu da sam prije rata bio c. i kr. gimnazijski profesor.
Zatim lagano zahrka, pa nije više čuo kako je Švejk od recitirao stihove iz pjesme za pokojnike:

Mariju si ti spasao,
razbojniku raj si dao,
spasi mene svojom brigom!

Nato je računarski narednik Vaněk ustanovio da se čuvena krava mora kuhati još čitava dva sata u oficirskoj kuhinji, da nema ni govora o nekom bifteku i da će se mjesto bifteka praviti gulaš.
Bilo je zaključeno da vojnici prije nego se zatrubi za menažu, malo

odspavaju, jer će večera ionako biti gotova tek pred jutro.
Računarski narednik Vaněk dovuče odnekud snop sijena, prostre ga pod sebe u župnikovoj blagovaonici, zasuče nervozno brk i reče tiho natporučniku Lukášu koji se odmarao na starom divanu nad njim:
- Vjerujte mi, gospodine natporučniče, da takve krave nisam jeo za čitavog rata...
U kuhinji je pred upaljenim ostatkom crkvene svijeće sjedio telefonist Chodounský i pisao kući rezervna pisma, da se ne bi morao naprezati onda kada dobiju konačno određen broj ratne pošte. Pisao je:

„Mila i draga ženo, predraga Boženka!
Noć je, a ja neprestano mislim na Tebe, zlato moje, i vidim te kako i Ti na mene misliš kad pogledaš prazan krevet kraj sebe. Moraš mi oprostiti što mi pri tom koješta pada na um. Znaš dobro da sam već od samog početka rata na bojištu i da sam već koješta čuo od svojih drugova koji su bili ranjeni te su dobili dopust, pa kad su došli kući, tada bi im bilo draže da su pod zemljom, nego da budu svjedoci toga kako im se neka bitanga vucara sa ženom. Za mene je bolno, draga Boženka, što ti to moram pisati. Ja ti to ne bih ni pisao, ali Ti i sama dobro znaš da si mi priznala da ja nisam prvi s kojim si stupila u bliže odnose, i da Te je prije mene imao gospodin Kraus iz Mikuláške ulice. Kad se sada sjetim ove noći da bi Ti ta nakaza u mojoj odsutnosti mogla postavljati kojekakve zahtjeve, tada mislim, draga Boženka, da bih ga mogao na mjestu zadaviti. Dugo sam to skrivao u sebi, ali kada pomislim da bi Ti on opet mogao udvarati, tada mi se srce steže i ja Te upozoravam samo na jedno da neću podnijeti kraj sebe svinju koja bi se kurvala sa svakim i sramotila moje ime. Oprosti mi, draga Boženka, ove oštre riječi, ali pripazi da ne saznam o Tebi ništa loše. Inače bih bio primoran da vas oboje zakoljem, jer sam već spreman na sve makar me to stajalo i života.
Hiljadu puta Te ljubi, pozdravlja taticu i mamicu.

Tvoj Tonouš.

N. B. Ne zaboravi da sam Ti dao svoje ime“.

I nastavio je pisati pisma za zalihu:

„Moja najmilija Boženka!

Kada dobiješ ove retke, znaj da je završena velika bitka u kojoj se ratna sreća naklonila na našu stranu. Između ostalog oborili smo oko deset neprijateljskih aeroplana i jednog generala s velikom bradavicom na nosu. U najžešćem boju, kad su nad nama eksplodirale šrapnele, mislio sam na Tebe, draga Boženka, što mi ti radiš, kako živiš i što je novo kod kuće. Uvijek se pri tom sjećam kako smo zajedno bili u pivovari kod „Tomaša" i kako si me vodila kući, pa Te je sutradan boljela ruka od tog napora. Sad idemo opet naprijed, tako da mi ne preostaje više vremena za pisanje. Nadam se da si mi ostala vjerna, jer znaš dobro da sam ja u tom pogledu opasan. Ali već je vrijeme za polazak! Ljubim te tisuću puta, draga Boženka, i nadaj se da će se sve dobro svršiti.

Tvoj iskreni Tonouš".

Telefonist Chodounský zadrijema i zaspi za stolom.
Župnik nije spavao, nego je neprestano obilazio kuću, pa je otvorio i kuhinjska vrata i u svojoj štedljivosti ugasio ostatak crkvene svijeće koja je dogorijevala kraj Chodounskoga.
U blagovaonici, osim poručnika Duba, nije nitko spavao. Računarski narednik Vaněk koji je u brigadnoj kancelariji u Sanoku dobio nov proračun o opskrbljivanju vojnika namirnicama, proučavao ga je marljivo i zapažao da se vojnički obroci zapravo sve više smanjuju što se vojska više približava fronti, čak se morao i nasmijati nad jednim paragrafom naredbe u kojem se zabranjuje upotreba šafrana i đumbira prilikom pripremanja juhe. U naredbi je bila i napomena da se pri poljskim kuhinjama moraju skupljati kosti i slati u pozadinu, u divizijska skladišta. Bilo je to malo nejasno, jer se nije znalo o kakvim se kostima radi, da li o ljudskima ili o kostima kakve druge stoke za klanje.
- Slušajte, Švejku - reče natporučnik Lukáš zijevajući od dosade - dok ne dobijemo jelo, mogli biste mi ispričati kakav događaj.
- Oho - odgovori Švejk - dok mi dobijemo jelo, mogao bih vam ispričati čitavu povijest češkog naroda. Ali ja zasada znam samo jednu vrlo kratku priču o nekoj gospođi poštarici iz Sedlčanska koja je poslije smrti svoga muža naslijedila njegovu poštu. Ja sam se nje sjetio odmah čim sam čuo kako se priča o ratnoj pošti, premda to nema baš ništa zajedničko s ratnom poštom.
- Švejku - javi se s divana natporučnik Lukáš - vi opet započinjete svojim

strašnim blesavostima.
- Zaista, pokorno javljam, gospodine natporučniče, to je uistinu strašno blesava priča. Ja i sam ne znam kako mi je moglo pasti na um da pričam o nečem tako blesavom. To je ili zbog moje urođene blesavosti, ili su to uspomene iz mladosti. Ima vam, gospodine natporučniče, na zemaljskoj kugli različitih karaktera, te je ipak imao pravo kuhar Jurajda kad se jednom napio u Brucku i pao u jarak, pa se nije mogao iz njega nikako izvući, što je vikao odande: “Čovjek je određen i pozvan da upozna istinu, da vlada svojim duhom u nekoj harmoniji vječnoga svemira, da se neprestano razvija i usavršava, da postepeno ulazi u više sfere sve inteligentnijih i ljubaznijih svjetova“. Kad smo ga htjeli odande izvući, on nas je grebao i grizao. Mislio je da je kod kuće, pa tek onda kad smo ga ponovo bacili u jarak, tek onda je počeo moljakati da ga odande izvučemo.
- Ali što je s onom poštaricom? - povika očajnički natporučnik Lukáš.
- Bila je to vrlo dobra žena, ali je ipak bila mrcina, gospodine natporučniče. Ona je tačno vršila sve svoje dužnosti na pošti, ali je imala samo jednu manu da je mislila da je svi progone, da svi imaju pik na nju, pa je stoga poslije dnevnog rada podnosila prijave vlastima, prema tome kako se što odigralo. Jednog je jutra pošla u šumu da nabere gljiva, te je vrlo dobro zapazila, prolazeći mimo škole, da je gospodin učitelj već ustao, da ju je pozdravio i upitao kamo ide tako rano ujutro. Kad mu je rekla da ide u gljive, kazao je da će i on poći za njom. Odatle je zaključila da on ima s njom, starom ženom, neke nečiste namjere, pa se kasnije, kad ga je vidjela, kako zaista izlazi iz guštika, preplašila, pobjegla i odmah napisala prijavu mjesnom školskom odboru da ju je htio silovati. Učitelja staviše pod disciplinsku istragu, pa da se možda iz toga ne izrodi kakav javni skandal, došao je sam školski nadzornik da vodi istragu. On se obratio na žandarmerijskog stražmeštra da on dade mišljenje da li je učitelj možda sposoban da izvrši takav čin. Žandarmerijski stražmeštar pogleda u spise i reče da to nije moguće, jer je toga učitelja već jednom tužio župnik da udvara njegovoj sinovici s kojom je taj župnik spavao, ali je tada učitelj dobio od kotarskog liječnika svjedodžbu da je impotentan već od šeste godine otkako je raširenih nogu pao s tavana na rudu od kola.
Tada je ta stara mrcina podnijeta tužbu protiv žandarmerijskog

stražmeštra, protiv kotarskog liječnika i protiv školskog nadzornika, da su svi podmićeni od toga učitelja. Tada svi oni podniješe protiv nje tužbu, te je bila i osuđena, ali je uložila priziv da je neuračunljiva. Pregledali su je tada sudski liječnici i dati mišljenje da je doduše blesava, ali da je ipak sposobna za vršenje bilo kakve državne službe.
Natporučnik Lukáš viknu:
- Isuse i Marijo! - te nastavi: - Rekao bih vam nešto, Švejku, ali neću da pokvarim sebi večeru.
Nato Švejk primijeti:
- Pa rekao sam vam, gospodine natporučniče, da ću vam pričati nešto strahovito blesavo.
Natporučnik Lukáš samo odmahnu rukom i reče:
- Od vas sam se zaista naslušao tih mudrolija!
- Ne može svaki biti pametan, gospodine natporučniče - reče uvjerljivo Švejk - glupani moraju biti izuzetak, jer kad bi svi bili pametni, tada bi na svijetu bilo toliko pameti da bi od toga svaki drugi čovjek sasvim poblesavio. Kad bi na primjer, pokorno javljam, gospodine natporučniče, svatko poznavao prirodne zakone i znao izračunavati nebeske udaljenosti, tada bi samo dodijavao svojoj okolini, kao što je radio neki gospodin Čapek koji je zalazio u „Gostionicu kod kaleža“, te je noću uvijek izlazio iz krčme na ulicu, razgledao nebeski svod i vrativši se u gostionicu išao od jednog do drugog gosta i govorio: „Danas Jupiter krasno svijetli, a ti, klipane, i ne znaš šta ti je nad glavom. To su ti udaljenosti! Kad bi te, nitkove, ispalili iz topa, ti bi brzinom topovskog taneta letio onamo milijune i milijune godina“. Pri tom je znao biti tako prost da je poslije toga obično i sam izletio iz gostionice prosječnom brzinom električnog tramvaja, otprilike deset kilometara na sat, gospodine natporučniče... Ili uzmimo kao primjer, gospodine natporučniče, mrave...
Natporučnik Lukáš se pridigne na divanu pa sklopi ruke:
- Moram se sam sebi čuditi što se uvijek s vama, Švejku, upuštam u razgovor. Ta poznajem vas, Švejku, već tako dugo...
Švejk je klimao glavom u znak odobravanja:
- To je stvar navike, gospodine natporučniče, to je baš zbog toga što se već odavna poznajemo i što smo već mnogo toga zajednički proživjeli. Mi smo već mnogo toga zajedno pretrpjeti i uvijek smo u to naletjeli kao

ćorava kokoš na zrno. Pokorno javljam, gospodine natporučniče, to je sudbina, što car radi, dobro radi, on nas je povezao, i ja ništa drugo ne želim, nego da vam mogu kadgod biti vrlo, vrlo koristan... Niste li gladni, gospodine natporučniče?
Natporučnik Lukáš, koji se dotle opet ispružio na starom divanu, reče da je posljednje Švejkovo pitanje najbolji rasplet mukotrpnog razgovora, pa neka samo ide i raspita se što je s večerom. Bit će svakako bolje ako Švejk izađe malo napolje i ostavi ga sama, jer ga ove blezgarije koje čuje od njega, umaraju više nego čitav marš od Sanoka. Volio bi časak zaspati, ali ne može.
- Tome su stjenice krive, gospodine natporučniče. Staro je vjerovanje da župnici rađaju stjenice. Nigdje nećete naći toliko stjenica kao u župnim dvorovima. U župnom dvoru u Gornjim Stodulkama župnik je Zamastil napisao čak čitavu knjigu o stjenicama, a one su puzale po njemu i za vrijeme propovijedi.
- Što sam dakle rekao, Švejku, idete li u kuhinju ili ne?
I Švejk ode, a za njim, digavši se iz svoga ugla kao sjena, izađe na prstima i Baloun.

* * *

Kad su ujutro krenuli iz Liskowca prema Starasolu i Samboru, povezli su sa sobom u poljskoj kuhinji i nesretnu kravu koja se još nije skuhala. Bilo je odlučeno da će je kuhati putem i pojesti za vrijeme odmora na polovini puta između Liskowca i Starasola.
A za put skuhaše vojnicima crnu kavu.
Poručnika Duba i opet su vozili na bolničkim dvokolicama jer mu je od jučer bilo još gore. Najviše se s njim namučio njegov momak koji je morao bez prestanka trčati uz dvokolicu, a pri tom je poručnik Dub neprestano vikao na njega da se jučer uopće nije brinuo za njega, pa će on već obračunati s njime kad stignu na odredište. Svaki je čas tražio da mu dade vode, a kad bi je popio, odmah bi je povratio.
- Komu... čemu se smijete? - vikao je iz dvokolica. - Ja ću vas naučiti pameti, ne igrajte se sa mnom, vi ćete me već upoznati!
Natporučnik Lukáš je jahao na konju, a uz njega je išao Švejk, koji je brzo koračao naprijed kao da ne može da dočeka trenutak kad će se sukobiti s neprijateljem. Uz to mu je pričao:
- Jeste li već opazili, gospodine natporučniče, da su neki naši ljudi zaista

kao muhe? Ne nose ni trideset kilograma na leđima pa već ne mogu da izdrže. Njima bi trebalo držati predavanja, kao što ih je nama držao pokojni gospodin natporučnik Buchánek koji se ustrijelio zbog ženidbene kaucije koju je uzeo od svoga budućeg tasta pa ju je spiskao sa stranim djevojčurama. Poslije je uzeo i drugu kauciju od drugog budućeg tasta, ali s njom je već postupao štedljivije, polagano ju je gubio na kartama, a cure je ostavio na miru. Ali ni ona mu nije dugo potrajala, tako da je morao zatražiti kauciju i od trećeg budućeg tasta. A od te treće kaucije kupio je konja, arapskog pastuha, polukrvnog...
Natporučnik Lukáš skoči s konja.
- Švejku - reče prijetećim tonom - ako budete pričali i o četvrtoj kauciji, tada ću vas strovaliti u jarak!
Skočio je opet na konja, a Švejk ozbiljno nastavi:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da o četvrtoj kauciji ne može biti ni govora jer se on nakon treće kaucije ustrijelio.
- Konačno - reče natporučnik Lukáš.
- Ali da ne zaboravimo o čemu smo govorili - pričao je dalje Švejk - onakva predavanja kakva je nama uvijek držao gospodin natporučnik Buchánek, kad su vojnici već padali na maršu, valjalo bi po mojem skromnom mišljenju držati svim vojnicima, kao što je to i on radio. On bi nam dao odmor, okupio bi nas sve oko sebe kao kvočka piliće, pa bi nam počeo tumačiti: „Vi ništarije, vi uopće ne cijenite dovoljno to što marširate po kugli zemaljskoj, jer vi ste takva neobrazovana banda da čovjeku dođe da se pobljuje kad vas vidi. Trebalo bi vas nagnati da marširate po
Suncu, gdje čovjek koji na našem bijednom planetu ima šezdeset kilograma, teži preko hiljadu i sedam stotina kilograma. Vi biste crknuli, to bi vam bio marš kad biste u telećaku nosili preko dvjesta i osamdeset kilograma, gotovo tri metričke cente, a puška bi vam bila teška centu i pol! Ala biste stenjali i isplazili jezike kao izmoreni psi!“
No bio vam je među nama neki nesretni učitelj, pa se i on usudio javiti za riječ: „S dopuštenjem, gospodine natporučniče, na Mjesecu je čovjek od šezdeset kila težak samo trinaest kilograma. Na Mjesecu bismo lakše marširali jer bi nam naš telećak težio samo četiri kilograma. Na Mjesecu bismo lebdjeli, a ne bismo marširali“.
„To je strašno,“ reče na to pokojni gospodin natporučnik Buchánek, „ti,

klipane mizerni čezneš za ćuškom, pa budi sretan što ću ti opaliti samo običnu zemaljsku dušku, ali kad bih ti opalio mjesečnu, tada bi ti, onako lak, odletio čak nekamo na Alpe pa bi se i razmrskao o njih. A kad bih ti raspalio tešku sunčanu ćušku, tada bi ti se uniforma pretvorila u kašu, a glava bi ti odletjela čak nekamo u Afriku“.
I opalio mu dakle običnu zemaljsku dušku, a naš sveznadar udari u plač, a mi smo marširali dalje. Čitavim je putem na maršu plakao i govorio, gospodine natporučniče, o nekakvom ljudskom dostojanstvu i da se s njim postupa kao s kakvom životinjom. Zatim ga je gospodin natporučnik poslao na raport, pa su ga zatvorili na četrnaest dana a imao je da dosluži još šest nedjelja, ali ih nije odslužio jer je imao bruh, a oni su ga silili da se u kasarni vrti na vratilu, što nije izdržao, nego je umro kao simulant u bolnici.
- Zaista je čudnovato, Švejku - reče natporučnik Lukáš - da vi, kao što sam već toliko puta rekao, običavate na naročit način ponižavati oficirski zbor.
- Nije to moj običaj - odgovori iskreno Švejk. - Ja sam vam samo htio ispričati, gospodine natporučniče, kako su ljudi prije u vojsci sami sebe gurali u nesreću. Taj je čovjek mislio da je obrazovaniji od onog gospodina natporučnika pa ga je htio s onim Mjesecom poniziti u očima momčadi, a kad je dobio onu zemaljsku ćušku preko gubice, svi su vam odahnuli i nikome to nije bilo krivo, naprotiv, svi su se veselili što je gospodin natporučnik napravio onako dobar vic s onom zemaljskom duškom. To vam se zove „spašena situacija“. Čovjek se mora odmah dosjetiti, pa je sve u redu!
Nasuprot Karmelitanaca u Pragu imao vam je, gospodine natporučniče, prije nekoliko godina trgovinu kunića i različitih ptica neki gospodin Jenom. On se upoznao s kćerkom knjižara gospodina Bíleka. Gospodinu Bíleku se nije sviđalo to poznanstvo, pa je izjavio javno u gostionici da će gospodina Jenoma, ako dođe zamoliti ruku njegove kćeri, strovaliti niz stepenice kao što svijet još nije vidio. Gospodin Jenom se tada napio, ali je ipak pošao gospodinu Bíleku, koji ga je dočekao u predsoblju s velikim nožem kojim se obrezuju uvezi knjiga i koji je nalik na nož za kuhanje žaba. Izderao se na njega što traži ovdje, a moj vam dragi gospodin Jenom odrapi tako snažno da su se klatna na zidnom satu zaustavila. Gospodin Bílek se nasmija, odmah mu pruži ruku i rastopi se od finoće: „Izvolite

naprijed, gospodine Jenome… izvolite sjesti… niste se valjda pokakili… ta nisam ja rđav čovjek, istina je htjedoh vas izbaciti, ali sada vidim da ste sasvim ugodan gospodin, vi ste originalan čovjek. Ja sam knjižar te sam pročitao mnogo romana i pripovijedaka, ali ni u jednoj knjizi nisam pročitao da bi se mladoženja na taj način predstavio”.

Smijao se pri tom tako da se sve za trbuh držao, i pričao s velikom radošću da mu se čini kao da se poznaju od rođenja, kao da su rođena braća, i donio mu odmah cigaru, poslao po pivo, po talijanske kobase, dozvao ženu i predstavio ga sa svim pojedinostima ispuštanja vjetrova. Žena je pljunula i otišla. Zatim dozva kćerku i reče joj: „Taj je gospodin došao da zamoli tvoju ruku pod takvim i takvim okolnostima“ Kći odmah briznu u plač i izjavi da ga ne poznaje, da ga neće ni vidjeti, pa tako nije preostalo nego da njih dvojica popiju pivo, pojedu talijanske kobase i raziđu se. Kasnije je gospodinu Jenomu pukla bruka i u onoj gostionici u koju je zalazio gospodin Bílek, pa su ga napokon svagdje po čitavoj četvrti nazvali „posranac Jenom“, te su svagdje pripovijedali kako je htio spasiti situaciju.

Život je ljudski, pokorno javljam, gospodine natporučniče, tako zamršen da je pojedini čovječji život prema tome ništa… U „Gostionicu kod kaleža“ na Bojištu zalazio je k nama još prije rata jedan policijski nadstražar, neki gospodin Hubička, i jedan gospodin urednik koji je tražio slomljene noge, pregažene ljude, samoubojice i stavljao ih u novine. To vam je bio takav veseljak da je više boravio u policijskoj stražarnici nego u svojoj redakciji. On je jednom opio onog nadstražara Hubičku tako da su zamijenili odijela u kuhinji, te je nadstražar obukao civilno odijelo, a od gospodina urednika postade policijski nadstražar, samo što je još prekrio broj revolvera i pošao po Pragu u patrolu. U Resslovoj ulici, iza bivše svetováclavske kaznionice, srete on u noćnoj tišini nekog starijeg gospodina s cilinderom na glavi, obučena u bundu, koji je išao sa starijom gospođom u krznenom kaputu, držeći je ispod ruke. Oboje su žurili kući i nisu progovorili ni riječi. On navali na njih i izdera se tom gospodinu u uho: „Ne galamite toliko, inače ću vas predvesti na policiju!“ Zamislite, gospodine natporučniče, njihovo zaprepaštenje! Uzalud su mu objašnjavali da je to valjda zabuna, jer se oboje vraćaju s gozbe kod gospodina zemaljskog namjesnika. Kočijom su se, kažu, dovezli do Narodnog kazališta, a sada se žele malo prošetati na zraku; stanuju blizu,

na Moráni, on je, veli, zemaljski nadsavjetnik, a to mu je supruga. “Varajte vi koga drugoga“, izdere se na njega preobučeni urednik, „možete se stidjeti, velite da ste zemaljski nadsavjetnik, a vladate se pri tom kao kakav deran! Ja vas promatram već prilično dugo kako udarate štapom po roloima svih dućana kraj kojih prolazite, a pri tom vam pomaže vaša, kao što kažete, supruga“ - “Ta ja nemam štapa, kao što vidite. Možda je to bio netko prije nas“. - “Dakako da ga nemate”, reče na to preobučeni urednik, “kad ste ga prebili, kao što sam vidio, ondje iza ugla na jednoj starici koja obilazi po gostionicama s pečenim krumpirima i kestenima!“

Ona gospođa nije više mogla ni plakati, a gospodin zemaljski nadsavjetnik tako se razljutio da je počeo govoriti nešto o prostaštvu, na što je bio uhapšen i predveden do najbliže patrole, u rajonu policijskog povjereništva u Salmovoj ulici. Preobučeni je urednik rekao patroli neka taj par odvede u povjereništvo, jer je on od sv. Jindřicha pa je išao službeno na Vinohrade i zatekao ovo dvoje prilikom narušavanja noćnog mira, prilikom noćne tučnjave, a ujedno su izvršili i prekršaj uvrede straže. On će, veli, obaviti posao na povjereništvu kod sv. Jindřicha i za sat će doći na povjereništvo u Salmovu ulicu. I tako ih je oboje odvukla patrola sa sobom, te su na povjereništvu sjedili sve do jutra čekajući onog nadstražara koji se dotle zaobilaznim putem vratio u „Gostionicu kod kaleža“ na Bojištu, probudio ondje nadstražara Hubičku i oprezno mu priopćio što se dogodilo i kakva će tek biti istraga ako ne bude držao jezik za zubima...

Činilo se da je natporučnik Lukáš već umoran od razgovora, ali prije nego je podbo konja za kas da prestigne kolonu, reče Švejku:
- Kad biste govorili sve do večeri, bilo bi to sve blesavije i blesavije.
- Gospodine natporučniče - vikao je Švejk za natporučnikom koji je odjurio - zar ne želite saznati kako se to svršilo?
Natporučnik Lukáš potjera konja u galop.
Stanje poručnika Duba tako se popravilo da je on izišao iz bolničkih dvokolica, sakupio oko sebe čitav četni štab i kao u bunilu počeo ih poučavati. Držao im je strahovito dugačak govor, koji im je svima bio teži nego municija i puška.
Bila je to mješavina različitih poredaba.

Počeo je ovako:
- Ljubav vojnika prema gospodi oficirima čini mogućim i nevjerojatne žrtve, ali nije stvar u tome, nego naprotiv, ako ta ljubav nije vojniku prirođena, tada se mora iznuditi. U civilnom životu iznuđena ljubav jednoga čovjeka prema drugome, recimo podvornika prema profesorskom zboru, izdrži tako dugo koliko i izvanjska sila koja je iznuđuje, no u vojsci vidimo baš obratno, jer oficir ne smije dopustiti vojniku ni najmanje slabljenje one ljubavi koja veže vojnika uz njegova starješinu. Ta ljubav nije samo obična ljubav, nego je to zapravo poštovanje, strah i disciplina.
Švejk je čitavo to vrijeme išao uz njega s lijeve strane i dok je poručnik Dub govorio, bio je neprestano okrenut licem prema njemu u stavu pogleda nadesno.
Poručnik Dub nije to isprva ni primijetio, nego je nastavio svoj govor:
- Ta disciplina i dužnost pokoravanja, dužnost ljubavi vojnika prema oficiru mora biti jezgrovita, jer je odnos između vojnika i oficira vrlo jednostavan: jedan sluša, a drugi zapovijeda. Već davno smo čitali u knjigama o vojnom umijeću, da je vojnički lakonizam, vojnička jednostavnost baš ona vrlina koju treba da stekne svaki vojnik koji - hoćeš, nećeš - voli svoga starješinu, koji u njegovim očima mora biti za njega najveći, gotov, iskristaliziran ideal čvrste i savršene volje.
Sad je tek poručnik Dub primijetio Švejkov „pogled nadesno" i kako ga prati pogledom, pa mu je to bilo strahovito neugodno, jer je odjednom nekako i sam osjetio da se u svojem govoru nekako zapleće i da ne može nikako izaći iz toga tjesnaca ljubavi vojnika prema pretpostavljenom, pa stoga viknu na Švejka:
- Što buljiš tako u mene, kao tele u nova vrata!
- Po zapovijedi, pokorno javljam, gospodine poručniče, vi ste me i sami jednom izvolijevali upozoriti da moram kad govorite, pogledom pratiti vaša usta. Budući da svaki vojnik mora izvršiti naloge svoga pretpostavljenog i zapamtiti ih i za sva buduća vremena, morao sam tako postupati.
- Gledaj na drugu stranu - vikao je poručnik Dub - samo ne gledaj mene, glupi klipane, jer znaš da to ne volim, da to ne podnosim, kad te vidim, ja ću ti tako zapapriti...
Švejk okrenu glavu nalijevo i koračaše dalje uz poručnika Duba tako

ukočenim načinom da je poručnik Dub viknuo:
- A kamo to gledaš kad govorim s tobom?
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, po vašoj zapovijedi gledam nalijevo.
- Ah - uzdahnu poručnik Dub - muka je s tobom! Gledaj ravno pred sebe i misli o sebi: „Ja sam takav glupan da neće biti štete ako poginem”. Jesi li zapamtio?
Švejk je gledao pred sebe pa reče:
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, treba li da odgovorim na to pitanje?
- Kako se usuđuješ? - viknu na njega poručnik Dub. - Kako to sa mnom razgovaraš, što misliš pod tim?
- Pokorno javljam, gospodine poručniče, ja pod tim mislim samo na vašu zapovijed na jednoj stanici, gdje ste me grdili i rekli mi neka uopće ne odgovaram kad vi završite govor.
- Bojiš me se dakle? - reče sav obradovan poručnik Dub. - No još me nisi upoznao! Preda mnom su se tresti drugačiji ljudi nego što si ti, zapamti to! Znao sam ukrotiti i drugačije klipane, pa stoga drži jezik za zubima i ostani lijepo odostrag, da te ne vidim!
I tako Švejk ostade na začelju bolničarske kolone pa se vozio udobno na dvokolicama sve dok nisu stigli do mjesta određenog za odmor, gdje su konačno svi dočekali juhu i meso od one nesretne krave.
- Tu je kravu trebalo staviti bar na četrnaest dana u ocat, ali kad već nisu to uradili s tom kravom, trebalo je staviti u ocat bar onog čovjeka koji ju je kupio.
Od brigade dokasa kurir s novom naredbom za 11. kompaniju, po kojoj se maršruta mijenja prema Felštynu i Woraliču, a Sambor valja ostaviti po strani zato što se ondje već nalaze dvije poznanjske pukovnije.
Natporučnik Lukáš izda odmah potrebne dispozicije. Računarski narednik Vaněk i Švejk potražit će za kompaniju prenoćište u Felštynu.
- Pazite, Švejku, da ne zabrljate štogod na putu! - upozorio je Švejka natporučnik Lukáš. - I što je glavno, vladajte se pristojno prema stanovništvu!
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, trudit ću se. Doduše, kad sam pred jutro malo drijemnuo, usnio sam ružan san. Sanjao sam o naćvama iz kojih je čitavu noć curila voda po hodniku kuće u kojoj sam stanovao,

dok nije sva iscurila i promočila strop u stanu kućegazde, tako da mi je on odmah ujutro otkazao. Ali takav se već slučaj, gospodine natporučniče, zaista i dogodilo; u Karlínu, iza vijadukta...
- Ostavite nas, Švejku, na miru s vašim glupim pričanjem i gledajte radije s Vaněkom na geografsku kartu, kuda treba da idete. Evo, ovdje vidite ova sela. Od ovog sela poći ćete nadesno prema rječici, pa ćete uz tok te rječice opet do najbližeg sela, a odande, gdje u nju utječe prvi potok koji će vam biti zdesna, krenut ćete poljskim putem gore, tačno na sjever, pa nikamo drugamo ne možete zalutati, nego stići ravno u Felštyn! Jeste li zapamtili?
I Švejk dakle krene na put s računarskim narednikom Vaněkom po određenoj maršruti.
Prošlo je već podne; zemlja je teško disala pritisnuta vrućinom, a loše zatrpane jame s pokopanim vojnicima zaudarale su na trulež. Stigoše u kraj gdje su se vodile bitke prilikom napredovanja prema Przemyšlu i gdje su strojnim puškama bili pokošeni čitavi bataljoni. U malim šumicama kraj rječice vidjeli su se tragovi divljanja artiljerije. Na velikim površinama i na strminama provirivali su iz zemlje umjesto drveća okrnjci stabala i sva je ta pustoš bila izrovana rovovima.
- Ovdje je sasvim drugačije nego u Pragu - reče Švejk da prekine šutnju.
- Kod nas je žetva već završena - reče računarski narednik Vaněk. - U kralupskom kraju uvijek počinjemo najprije.
- Ovdje će poslije rata biti vrlo dobra ljetina - reče začas Švejk. - Neće morati kupovati koštano brašno, to je za ratare vrlo povoljno kad im na njivama istrune čitava pukovnija; jednom riječju: bit će kruha! Samo se jednoga bojim da se ti ratari ne bi dali od koga nasanjkati i prodati te kosti u bescjenje za koštani ugalj tvornici šećera. Bio vam je u karlínskim kasarnama neki natporučnik Holub, a bio je tako učen da su ga svi u četi smatrali za blesana, jer se on zbog svoje učenosti nije naučio da psuje i sve je promatrao samo sa naučnog stanovišta. Jednom su mu vojnici javili da se fasovani kruh ne može jesti. Drugi bi se oficir razljutio zbog takve drskosti, ali on ništa, ostao je miran i nije nikoga izgrdio da je prase ili svinja, a nije nikomu ni zaušnicu opalio. Samo je sazvao sve svoje vojnike i rekao im svojim ugodnim glasom: „Ponajprije, vojnici, morate biti svjesni da kasarna nije delikatesna trgovina u kojoj biste mogli izabirati marinirane jegulje, sardine u ulju i sendviče. Svaki vojnik mora

biti tako inteligentan da pojede bez gunđanja sve što fasuje, i mora imati u sebi toliko discipline da ne zastaje nad kvalitetom onoga što treba da pojede. Zamislite, vojnici, da nastane rat! Onoj zemlji u koju će vas poslije bitke pokopati, sasvim je svejedno kakav ste kruh pojeli prije svoje smrti. Majčica zemlja će vas rastvoriti na sastavne dijelove i pojesti vas zajedno s cipelama. U svijetu se ne može ništa izgubiti, te će iz vas, vojnici, opet izrasti nova pšenica za vojnički kruh za nove vojnike, koji će valjda opet kao i vi biti nezadovoljni, pa će se poći potužiti i naići će na nekoga koji će ih dati zatvoriti, da će im dozlogrditi jer ima na to pravo. Sad sam vam sve to, vojnici, lijepo objasnio i ne moram vas valjda više podsjećati da će onaj, koji se ubuduće bude tužio, znati vrlo dobro cijeniti kad se opet pojavi na svjetlosti božjoj“.
„Da nas je bar grdio“, govorili su vojnici među sobom, te su im sve te finoće u predavanjima gospodina natporučnika bile strahovito mrske. Stoga su me jednom izabrali iz naše kompanije da mu to nekako reknem, da ga svi vole, ali da to nije nikakva vojska kada nas ne psuje. I tako ja odoh k njemu u stan i zamolih ga da se okani svake finoće, jer vojska zahtijeva oštrinu i vojnici su navikli na to da im se svaki dan napominje da su psi i svinje, jer inače gube poštovanje prema pretpostavljenima. On se najprije branio, govorio je nešto o inteligenciji, o tome da se danas više ne smije služiti vojska u strahu pred trskovačom, ali na kraju se ipak dao nagovoriti, pa me je išćuškao i izbacio kroz vrata, da poraste njegov ugled. Kad sam vojnicima saopćio rezultat svojih pregovora, svi su se tome veoma radovali, ali on mi je tu radost pokvario već sutradan. Došao je k meni i pred svima mi rekao: „Švejku, ja sam se jučer prenaglio, evo vam forinte pa se napijte u moje zdravlje! S vojnicima treba znati postupati!“
Švejk se obazre po okolici.
- Mislim - reče - da idemo pogrešnim putem. Gospodin natporučnik nam je ipak sve lijepo protumačio. Treba da idemo gore, dolje, zatim nalijevo pa nadesno, a zatim opet nadesno, pa onda nalijevo - a mi neprestano idemo ravno. Ili zar smo već sve to prošli i neopazice u razgovoru? Ja jasno vidim ovdje pred sobom dva puta koja vode u taj Felštyn. Predlažem da pođemo ovim putem nalijevo.
Računarski narednik Vaněk, kao što je već običaj, kad se dva čovjeka nađu na raskrsnici, tvrdio je da se mora ići nadesno.
- Ovaj moj put - reče Švejk - udobniji je od vašega. Ja ću poći uz potočić

gdje rastu potočnice, a vi ćete se vucarati negdje po suhom putu. Ja se držim onoga što nam je rekao gospodin natporučnik, da uopće ne možemo zalutati, a kad ne možemo zalutati, zašto bih se onda penjao na brežuljak; poći ću lijepo po livadama, zataknuti cvijetak za kapu i nabrati čitavu kiticu za gospodina natporučnika. Uostalom možemo se osvjedočiti tko od nas ima pravo, a nadam se da ćemo se ovdje rastati kao dobri drugovi. Ovdje je takav kraj da svi putovi mora da vode u taj Felštyn.

- Ne budalite, Švejku - reče Vaněk - baš ovdje treba da idemo tačno po karti, i to, kao što velim, nadesno.
- I karta se može prevariti - odgovori Švejk spuštajući se u dolinu potoka.
- Jednom je pošao noću kobasičar Křenek iz Vinohrada po planu grada Praga iz krčme „Montag“ na Maloj strani, kući na Vinohrade, a pred jutro se našao u Rozdělovu kod Kladna, gdje su ga ujutro našli ukočena od zime u žitu kamo je pao od umora. Kad vam se dakle ne može dokazati, gospodine računarski naredniče, i kad radite po svojoj glavi, onda se dakle moramo rastati pa ćemo se sastati tek na odredištu u Felštynu. Pogledajte samo na sat, da znamo tko će prije stići. A ako bi vam možda zaprijetila kakva opasnost, tada samo opalite hitac u zrak, da znam gdje ste.
Po podne je Švejk došao do malog ribnjaka, gdje se sreo s jednim odbjeglim ruskim zarobljenikom koji se tu kupao pa čim je spazio Švejka,

dade se u bijeg onako gol kakav je izašao iz vode.
Švejk je bio radoznao da vidi kako bi mu pristajala ruska uniforma koja je ležala pod vrbama, pa je svukao svoju i obukao rusku uniformu nesretnog golog zarobljenika koji je pobjegao iz transporta što se smjestio u selu iza šume. Švejku se prohtjelo da se dobro ogleda u vodenom ogledalu, pa je stoga tako dugo hodao po nasipu ribnjaka, dok ga nije ondje pronašla patrola poljske žandarmerije koja je tražila ruskog zarobljenika. Bili su to Madžari, i oni lijepo odvedoše Švejka, unatoč njegovim protestima, u pozadinsku komandu u Chyruw, gdje su ga uvrstili u transport ruskih zarobljenika koji su bili određeni da popravljaju željezničku prugu u pravcu prema Przemyšlu.
Sve se to odigralo tako brzo da je Švejk tek sutradan shvatio situaciju i komadićem drvenog uglja napisao na bijeli zid školske sobe, u koju su smjestili dio zarobljenika, ovu rečenicu:
„Ovdje je spavao Josef Švejk iz Praga, četni ordonans 11. marškompanije 91. pukovnije, koji je kao kvartirmajstor pao zabunom u austrijsko zarobljeništvo pod Felštynom. “

ČETVRTI DIO

NASTAVAK SLAVNIH BATINA

I. ŠVEJK U TRANSPORTU RUSKIH ZAROBLJENIKA

Kad je dakle Švejk koga su zabunom, s obzirom na njegov ruski kaput i kapu, smatrali za ruskog zarobljenika koji je pobjegao iz sela pred Felštynom, pisao svoj očajni krik komadićem ugljena na zidu, nitko to nije primijetio, a kada je htio u Chyruwu na zapovjedništvu sve to potanko objasniti nekom oficiru koji je upravo prolazio mimo kad su im dijelili komadiće tvrdog kukuruznog kruha, udario ga je kundakom u rame neki madžarski vojnik koji je čuvao transport zarobljenika, popratīvši to riječima: „Baszom az élet, hajde u red, ruska svinjo!“
Sve je to bilo u skladu s time kako su Madžari postupali s ruskim zarobljenicima, čiji jezik nisu razumjeli.
Švejk se dakle vratio u red i obratio se najbližem zarobljeniku:
- Taj čovjek vrši svoju dužnost, ali izlaže opasnosti sama sebe. Što bi bilo kad bi slučajno puška bila nabita, a zatvarač otvoren? Tada bi mu se moglo lako dogoditi, kad udari čovjeka kundakom u rame, a cijev je okrenuta prema njemu, da bi mu puška mogla opaliti i čitav bi mu naboj uletio u usta te bi on umro pri vršenju svoje dužnosti. U jednom kamenolomu u Šumavi krali su radnici dinamitne patrone da bi imali rezerve za zimu kad razbijaju panjeve. Čuvar u kamenolomu dobio je nalog da svakog radnika, kad ide s posla, dobro pretraži, a on je to radio s

takvom ljubavlju da je dohvatio odmah prvog radnika i počeo mu tako strastveno udarali po džepovima da su tome kamenolomnom radniku eksplodirale u džepu dinamitne patrone, pa su obojica odletjeli u zrak, a izgledalo je kao da su se još u posljednjem času držali oko vrata.
Ruski zarobljenik, kome je Švejk to pričao, promatrao ga je s jasnim izražajem da od čitave te priče ne razumije ni riječi.
- Ne ponymat, ja krymsky Tataryn, Allah ahper![320]
I Tatarin sjede, skrsti pod sobom noge i složi ruke na grudima, pa poče moliti:
- Allah ahper... Allah ahper... bezmila... arahman... arahim, malinkin mustafir.[321]
- Ti si dakle Tatarin - reče sažalno Švejk - dobar primjerak. Pa kad si Tatarin, morao bi me razumjeti kao i ja tebe. Hm... poznaješ li Jaroslava iz Šternberka? Nije ti poznato to ime, tatarski klipane? A on vam je isprašio tur pod Hostynom. Bježali ste od nas, vi klipani tatarski, iz Moravske kao svinje. Ne uče vas to jamačno u vašim čitankama, kao što su nas učili. A znaš li za Majku Božju Hostynsku? Razumije se da ne znaš - no i ona je pri tom pomogla. A vas će već, klipani tatarski, pokrstiti u tom zarobljeništvu.
Švejk se obrati drugom zarobljeniku:
- I ti si također Tatarin?
Oslovljeni je razumio samo riječ Tatarin i odmahnuo glavom: - Tatarin njet, rodneja Čerkes, golovy režu![322]
Švejk je uopće bio sretan što se našao u društvu pripadnika različitih istočnih naroda. Bilo je u tom transportu Tatara, Gruzina, Osjetinaca, Čerkeza, Mordvina i Kalmika.
Bio je dakle sretan što se nije mogao ni s kim sporazumjeti, pa su ga zajedno s ostalima vukli u Dobromil, odakle se trebala popravljati pruga preko Przemyšla na Nižankovice.
U Dobromilu, u etapnoj kancelariji, zapisivali su jednog po jednog, a to je išlo vrlo teško jer od svih trista zarobljenika, koje su dotjerali u Dobromil, nijedan nije mogao razumjeti ruski jezik narednika koji je sjedio u kancelariji za stolom i koji se nekoć prijavio da zna ruski, pa je sada u istočnoj Galiciji nastupao kao tumač. Pred dobre tri nedjelje naručio je njemačko-ruski rječnik i konverzaciju, ali knjiga mu dosada nije stigla, tako da je umjesto ruski govorio slabim slovačkim jezikom

koji je slabo naučio kad je kao zastupnik bečke firme prodavao po Slovačkoj slike sv. Stjepana, škropionice i krunice.
Bio je sav zbunjen ovim čudnim ljudima s kojima se uopće nije moglo sporazumjeti. Izašao je dakle napolje i izderao se u skupinu zarobljenika:
- Wer kann deutsch sprechen?[323]
Iz gomile izađe Švejk i priđe radosna lica naredniku, koji mu reče da odmah pođe s njim u kancelariju.
Narednik sjede za stol sa spisima, s gomilom blanketa o imenu, podrijetlu i narodnosti zarobljenika, pa se tako započe zabavni njemački razgovor.
- Ti si Židov, zar ne? - upita narednik Švejka.
Švejk odmahne glavom.
- Ne moraš poricati - nastavi odrješito narednik tumač - svaki zarobljenik koji je znao njemački bio je Židov, pa basta. Kako se zoveš? Švejk? Eto vidiš, šta poričeš kad imaš židovsko ime? Kod nas se ne moraš bojati da to priznaš. Kod nas se u Austriji ne vrše progoni Židova. Odakle si? Aha, Praga, a to znam, znam to, to je kraj Varšave! Imao sam ovdje prije nedjelju dana dva Židova iz Praga kraj Varšave, a tvoja pukovnija, koji broj ima tvoja pukovnija? Devedeset i jedan?
Narednik dohvati šematizam pa poče Ustati po njemu.
- Devedeset prva pukovnija je erivanska. Kavkaz, kadar joj je u Tiflisu. Čudiš se ti, a, kako mi to sve znamo!
Švejk se zaista čudio čitavoj toj priči, a narednik nastavi s velikom ozbiljnošću, pružajući Švejku svoju napola popušenu cigaretu:
- To je drugačiji duhan nego ona vaša mahorka... Ja sam ovdje, moj Židove, vrhovni gospodar. Kad ja što reknem, tada svi moraju drhtati i nestajati u mišje rupe. Kod nas je u vojsci drugačija disciplina nego kod vas. Vaš car je bagra, a naš car je pametna glava. Sad ću ti nešto pokazati da se uvjeriš kakva je kod nas disciplina.
Otvorio je vrata susjedne sobe i viknuo:
- Hans Löfler!
Začu se: „Hier!“ i u sobu stupi gušavi vojnik, Štajerac, s izražajem zaplakanog kretena. On je ovdje u zarobljeničkoj komandi bio djevojka za sve.
- Hans Löfler - naloži mu narednik - uzmi onu moju lulu, gumi je u gubicu kao kad pas aportira, pa trči četvoronoške oko stola sve dotle dok

ne viknem: halt! Uz to moraš lajati, ali tako da ti lula ne ispadne iz gubice, jer ću te inače dati svezati!
I gušavi Štajerac poče puzati četvoronoške i lajati kao pas.
Narednik pogleda Švejka pobjedonosno:
- Šta, nisam li ti rekao, Židovine, kakva je kod nas disciplina?
I narednik je s uživanjem gledao ovo nijemo vojničko lice s nekog alpskog pašnjaka.
- Halt! - reče konačno. - A sada čučni i aportiraj lulu!... Dobro, a sad malo jodlaj!
Kroz sobu odjeknu rika:
- Holarijo, holarijo...
Kad se predstava završila, narednik izvuče iz ladice četiri cigarete „sport" i velikodušno ih pokloni Hansu, a tada poče Švejk pričati nareniku vrlo lošim njemačkim jezikom da je u jednoj pukovniji jedan oficir imao tako poslušnog momka da je taj momak uradio sve što je želio njegov gospodin, a kad su ga jednom upitali da li bi progutao žlicu kad bi mu to njegov oficir naložio, pa i ono što se pokaki, on je, kažu, odgovorio: „Kad bi mi to naložio moj gospodin poručnik, ja bih to pojeo po zapovijedi, ali u tom ne bi smjelo biti kose jer sam strahovito gadljiv na nju, pa bi mi se odmah smučilo".
Narednik se nasmija i reče:
- Vi Židovi imate dobre anegdote, ali mogao bih se kladiti da disciplina u vašoj vojsci nije takva kao kod nas. Ali da prijeđemo na stvar, ja te imenujem nadstojnikom transporta! Popisat ćeš mi do večera imena svih zarobljenika! Primat ćeš za njih i hranu, a dijelit ćeš je grupama po deset zarobljenika i jamčit ćeš mi da nitko neće pobjeći! Ako netko pobjegne, moj Židove, tada ćemo te ustrijeliti!
- Htio bih se s vama, gospodine naredniče, malo porazgovoriti - reče Švejk.
- Samo se ne cjenkaj! - odgovori mu narednik. - Ja to ne volim, poslat ću te radije u logor. Vrlo si se brzo aklimatizirao kod nas u Austriji... Htio bi sa mnom privatno razgovarati... što je čovjek s vama zarobljenicima bolji, to ste vi gori... Odmah se dakle pokupi, uzmi pero i olovku, pa sastavljaj popis!... Šta bi još htio?
- Ich melde gehorsam, Herr Feldwebel...
- Gubi se! Vidiš koliko imam posla!

I narednikovo lice poprimi izraz prezaposlena čovjeka.
Švejk odsalutira i ode k zarobljenicima pomislivši putem da strpljivost za cara donosi ploda.
Gore je dakako bilo sa sastavljanjem popisa dok zarobljenici nisu shvatili da treba da kažu svoje ime. Švejk je u životu proživio mnogo toga, ali ipak mu ta tatarska, gruzinska i mordvinska imena nisu išla u glavu. „Nitko mi neće vjerovati“, pomisli Švejk, „da se čovjek može tako zvati kao što se zovu ti Tatari: Muhlahalej Abdrahmanov... Bejmurat Allahali... Džeredže Čerdedže... Davlatbalej Nurdagalejev itd. Kod nas su ipak ljepša imena, kao npr. onaj župnik u Židohoušti, koji se zvao Bitanga.“
I opet prođe kroz redove zarobljenika koji su jedan za drugim izvikivali svoja imena i prezimena: „Džindralej Hanemalej... Bubamulej Mirzahali itd.“
- Kako ne pregrizeš jezik - govorio je Švejk svakomu od njih smiješeći se dobrodušno.
- Ta zar nije ljepše kad se netko kod nas zove Bohuslav Štěpánek, Jaroslav Matoušek ili Růžena Svobodová.
Kad je konačno Švejk poslije mnogo muka popisao sve te Babule Halleje i Chudži Mudžije, odluči da pokuša još jednom objasniti tumaču naredniku da je on žrtva nesporazuma, pa se i opet, kao već nekoliko puta na putu, kad su ga gonili među zarobljenicima, uzalud pozivao na pravdu.
Tumač narednik, koji već i prije toga nije bio sasvim trijezan, dotle je već potpuno izgubio moć rasuđivanja.
Držao je pred sobom oglasni dio nekakvih njemačkih novina i pjevao oglase na melodiju marša Radetzkog: „Gramofon mijenjam za dječja kolica!...Kupujem polupano i komadno bijelo i zeleno staklo!...Računati i bilance izrađivati naučit će svatko, tko svrši računarski kurs“ itd.
Neki se oglasi nisu dali pjevati na melodiju marša, ali narednik je htio svakako svladati i tu zapreku, pa je stoga dajući takt udarao šakom po stolu i lupao nogama o pod. Oba njegova brka, slijepljena kontušovkom, stršila su s obje strane lica kao da su mu sa svake strane zaboli u lice suhu četku od gumiarabike. Njegove nabuhle oči opazile su doduše Švejka, ali na to nije uslijedila nikakva reakcija, osim što je prestao udarati šakom i lupati nogama. Bubnjao je prstima po stolici na napjev „Ich weiss nicht, wass soll es bedeuten“[324] nov oglas: „Karoline Dreger, ispitana primalja, preporučuje se cijenjenim damama u svakoj prilici“.

Pjevušio je to sve tiše i tiše dok nije napokon umuknuo, zagledao se nepomično u veliku plohu oglasa i tako dao prilike Švejku da se raspriča o svojoj nesreći. Za to je pričanje Švejk jedva nalazio potrebne rečenice u svojem slabom njemačkom jeziku.
Švejk je počeo time da je ipak imao pravo kad je tvrdio da se u Felštyn ide uz potok, ali da on nije kriv ako jedan nepoznati ruski vojnik pobjegne iz zarobljeništva i ode da se okupa u ribnjaku, pokraj kojega je on, Švejk, morao proći jer je to bila njegova dužnost da ide najkraćim putem u Felštyn kao kvartirmajstor. Čim ga je vidio, Rus je pobjegao i ostavio u grmlju svu svoju uniformu. Budući da je on, Švejk, često slušao da se na položaju upotrebljavaju uniforme poginulih vojnika za izvidničku službu, zato je za pokus obukao ostavljenu uniformu, da se uvjeri kako bi se u takvom slučaju osjećao u tuđoj uniformi.

Objasnivši tu svoju nepriliku, Švejk opazi da je govorio potpuno uzalud, jer je narednik već odavna spavao, još prije nego je on stigao do ribnjaka, Švejk priđe povjerljivo k naredniku i primi ga za rame, a to je bilo potpuno dovoljno da je narednik pao sa stolice na pod, gdje je dalje mirno spavao.
- Oprostite, gospodine naredniče - reče Švejk, odsalutira i izađe iz kancelarije.
Rano ujutro promijenilo je vojno građevno zapovjedništvo svoj plan i odlučilo da se ona skupina zarobljenika u kojoj je bio Švejk, otpremi

izravno u Przemyšl radi obnavljanja pruge Przemyši-Lubaczow.
Ostalo je dakle sve po starom, i Švejk je nastavio svoju odisejadu među ruskim zarobljenicima. Madžarski stražari gonili ih brzim tempom naprijed.
U jednom selu, gdje je bio odmor, sukobiše se na trgu s odredom komore. Pred skupinom kl stajao je jedan oficir i promatrao zarobljenike. Švejk iskoči iz reda, stade pred oficira i viknu: „Herr Leutnant, ich melde gehorsamst." No nije više ništa rekao jer se odmah pojaviše dva madžarska vojnika i udarcima šaka u leđa otjeraše ga među zarobljenike.
Oficir baci za njim ostatak cigarete, koji drugi zarobljenik brzo podigne i nastavi pušenje. Oficir je kasnije tumačio kapralu, koji je stajao uz njega, da u Rusiji ima njemačkih kolonista i da i oni moraju ratovati.
Poslije se Švejku čitavim putem do Przemyšla nije više pružila prilika da se kome potuži kako je on zapravo četni ordonans 11. marškompanije 91. pukovnije. Mogao je to učiniti tek u Przemyšlu kad su ih naveče stjerali u jednu porušenu utvrdu u unutrašnjem pojasu, gdje su bile staje za konje tvrđavskog topništva.
Ondje je bila prostrta tako ušljiva slama da su se po kratkim vlatima kretale uši kao da i nisu uši, nego mravi koji vuku materijal za građenje svojega gnijezda.
Zarobljenicima ondje podijeliše malo crnih splačina od čiste cikorije i svakom komad mrvljiva kukuruznog kruha.
Zatim ih poče preuzimati major Wolf, koji je u to doba bio zapovjednik svih zarobljenika što su radili na popravljanju tvrđave Przemyšla i okoline. Bio je to temeljit čovjek. Imao je uza se čitav štab tumača, koji su između zarobljenika birali specijaliste za gradnju prema njihovim sposobnostima i prethodnom obrazovanju.
Major Wolf je imao fiksnu ideju da ruski zarobljenici kriju svoju pismenost, jer se događalo da su na njegovo prevedeno pitanje: „Znadeš li graditi željeznicu?" svi zarobljenici stereotipno odgovarali: „Ništa ne znam, ništa slično nisam čuo, živio sam časno i pošteno".
Kad su dakle bili već poredani pred majorom Wolfom i čitavim njegovim štabom, zapita najprije major Wolf zarobljenike njemačkim jezikom tko od njih zna njemački.
Švejk istupi odrješito iz reda, stade pred majora, pozdravi ga vojnički i raportira da on zna njemački.

Očito obradovan, major Wolf odmah upita Švejka da nije možda inženjer.
- Pokorno javljam, gospodine majore - odgovori Švejk - ja nisam inženjer, nego ordonans 11. marškompanije 91. pukovnije. Pao sam u naše zarobljeništvo. To se dogodilo ovako, gospodine majore...
- Šta? - izdere se major Wolf.
- Pokorno javljam, gospodine majore, to je bilo ovako...
- Vi ste Čeh - derao se major dalje. - Vi ste se preobuku u rusku uniformu.
- Pokorno javljam, gospodine majore, da je zaista tako. Ja se veselim što se gospodin major odmah uživio u moju situaciju. Možda se naši već negdje bore, a ja bih ovdje proljenčario čitav rat. Da vam to, gospodine majore, još jednom po redu objasnim.
- Dosta - reče major, dozva dva vojnika i naloži im da odmah toga čovjeka odvedu u glavnu stražarnicu, a sam je s još jednim oficirom pošao polagano za Švejkom pri čemu je u razgovoru s tim oficirom razmahivao rukama. U svakoj njegovoj rečenici bilo je nešto o češkim psima, a ujedno je onaj drugi oficir osjećao iz njegovih riječi veliku majorovu radost što je svojom pronicavošću pronašao jednu od onih ptičica o čijoj su veleizdajničkoj djelatnosti iza granice već nekoliko mjeseci komandanti vojnih jedinica dobivali tajne obavijesti, da je naime utvrđeno kako neke prebjeglice čeških pukovnija zaboravljaju svoju zakletvu, stupaju u redove ruske vojske, služe neprijatelju i čine mu naročito velike usluge u izvidničkoj službi.
Austrijsko ministarstvo unutrašnjih poslova još je uvijek tapkalo u tami nastojeći da utvrdi postojanje neke borbene organizacije ovih prebjeglica na rusku stranu. Nije znalo još ništa određeno o revolucionarnim organizacijama u inozemstvu, pa su zapovjednici bataljona dobili tek u kolovozu na liniji Sokal-Milijatin-Bubnovo povjerljive tajne zapovijedi da je bivši austrijski profesor Masaryk pobjegao preko granice, gdje vodi propagandu protiv Austrije.
A neki budalaš iz divizije dopunio je tu zapovijed i ovim nalogom: „U slučaju uhapšenja neka se bez oklijevanja predvede štabu divizije!“
Ovo dakle napominjem gospodinu predsjedniku[325] da znade kakve su zasjede i zamke postavljene protiv njega između Sokala-Milijatina i Bubnova.
Major Wolf u to doba nije još imao ni pojma o tome što zapravo spremaju Austriji njezini prebjegli vojnici koji su kasnije, susrećući se u

Kijevu i drugdje, na pitanje: „Što radiš ovdje?“ odgovarali veselo: „ Izdao sam cara.“
Znao je samo iz tih tajnih zapovijedi za prebjeglice špijune od kojih mu je jedan, koga upravo vode u glavnu stražarnicu, tako lako pao u klopku. Major Wolf je bio malo tašt čovjek, pa je zamišljao kako će ga s višeg mjesta pohvaliti i odlikovati zbog njegove budnosti, opreznosti i nadarenosti.
Prije nego su stigli do glavne stražarnice, on je bio uvjeren da je naumice postavio pitanje: „Tko zna njemački?“, jer mu se taj momak odmah pri pregledavanju zarobljenika učinio sumnjiv.
Oficir koji ga je pratio klimao je glavom i rekao da o uhapšenom zarobljeniku valja obavijestiti zapovjedništvo garnizona radi daljeg postupka i prebacivanja optuženog na viši vojni sud, jer svakako ne ide, kao što veli gospodin major, da ga na glavnoj stražarnici preslušamo i odmah zatim iza stražarnice objesimo. On će biti obješen, ali pravim putem po propisima vojnog suda, da se ustanovi veza sa sličnim drugim zlikovcima, nakon potankog preslušavanja prije vješanja. Tko zna što se sve može izleći iz toga?
Major Wolf postade odjednom nepopustljiv, u njemu se pojavila neka dosad skrivena bestijalnost, tako da je izjavio da će tog prebjeglicu špijuna dati objesiti odmah nakon preslušavanja na svoju odgovornost. On to uostalom može sebi dozvoliti jer ima znance na visokim položajima i jer je to njemu sasvim svejedno. Ovdje je kao i na fronti. Da su ga uhvatili i našli odmah iza bojišta, tada bi ga preslušali i odmah objesili, bez ikakva okolišanja. Uostalom, gospodinu je kapetanu ipak valjda poznato da zapovjednik u ratnom području, svaki zapovjednik koji je po činu iznad kapetana, ima pravo da vješa sve sumnjive ljude.
Major Wolf je dakako pobrkao činjenice o pravu vojnih starješina na izvršenje kazne vješanja.
U istočnoj Galiciji, što su bili bliže fronti, to je pravo silazilo na sve niže i niže starješine, tako da su se napokon desili slučajevi da je recimo kapral, vođa patrole, dao objesiti dvanaestogodišnjeg dječaka koji mu je bio sumnjiv što je u napuštenom i opljačkanom selu kuhao sebi u razorenoj kolibi krumpirove ljuske...
Prepirka između kapetana i majora postajala je sve žešća.
- Nemate takvo pravo! - vikao je uzrujano kapetan. - On će biti obješen na

osnovu presude vojnog suda.
- Bit će obješen bez presude! - siktao je major Wolf.
Švejk, kojega su vodili ispred njih te je čuo čitav taj zanimljiv razgovor, rekao je svojoj pratnji samo ovo:
- Nije šija, nego vrat! Tako smo se jednom u gostionici na Zavadilki u Libnju prepirali hoćemo ii nekog šeširdžiju Vašáka, koji je na zabavama uvijek izazivao nerede, izbaciti napolje odmah čim se pojavi na vratima, ili ćemo ga izbaciti tek kad naruči pivo, plati ga i popije, ili ćemo mu izuti cipele kad otpleše prvo kolo. A gostioničar je predlagao da ga izbacimo tek u polovici zabave kad već nešto potroši, pa ga onda valja prisiliti da plati, i izbaciti ga napolje. A znate li što nam je taj gad napravio? Nije uopće došao. Što velite na to?
Obadva vojnika koji su bili odnekud iz Tirola odgovoriše u isti mah:
- Nix böhmisch!
- Verstehen sie deutsch? - upita ih mirno Švejk.
- Jawohl[326] - odgovoriše obojica, na što Švejk primijeti: - To je dobro, bar se nećete izgubiti među svojima.
U toku tih prijateljskih razgovora stigoše svi u glavnu stražarnicu, gdje su major Wolf i kapetan nastavili raspravu o Švejkovoj sudbini dok je Švejk skromno sjedio na klupi.
Major Wolf se ipak priklonio kapetanovu mišljenju da taj čovjek mora biti obješen tek poslije dulje procedure koja se dražesno naziva: pravni put.
Da su upitali Švejka što on o tome misli, on bi rekao:
- Meni je vrlo žao, gospodine majore, jer ste vi viši po činu nego gospodin kapetan, ali gospodin kapetan ima pravo. Svaka prenagljenost donosi štete. Jednom je u praškom kotarskom sudu poludio jedan sudac. Dugo se nije na njemu ništa primjećivalo, sve dok nije ludilo izbilo na jednoj raspravi o uvredi časti. Neki je Znamenáček rekao kapelanu Hortíku, koji je na satu vjeronauka ispljuskao njegova sina, kad ga je jednom sreo na ulici: „Vi vole, ti crna mrcino, ti pobožni blesane, ti crno prase, ti popovsko jare ti oskvrnitelju Kristove nauke, ti licemjeru i šarlatane u popovskoj halji!“ A taj ludi sudac bio je vrlo pobožan čovjek. Imao je tri sestre i sve su one bile župničke kuharice, pa je svoj njihovoj djeci bio krsni kum, i to ga je toliko razbjesnilo da je odjednom izgubio razum i dreknuo na optuženoga: „U ime njegova veličanstva, cara i kralja, osuđeni

ste na smrt vješanjem. Protiv osude nema priziva!“ A nadgledniku viknu: „Gospodine Horáčeku! Odvedite ovoga gospodina i objesite ga ondje na motki gdje se isprašuju sagovi, a zatim dođite amo, dobit ćete za pivo!“ Razumije se da su gospodin Znamenáček i nadglednik uza stajali kao ukopani, ali sudac udari nogom o tle i viknu: „Hoćete li poslušati ili ne!“ I nadglednik se tako preplašio da je gospodina Znamenáčeka odvukao dolje i da nije bilo branitelja, koji se u to umiješao i pozvao društvo za spašavanje, ne znam zaista kako bi se proveo gospodin Znamenáček. Kad su gospodina suca gurali u kola društva za spašavanje, on je još uvijek vikao: „Ako ne nađete uže, objesite ga o ponjavu! To ćemo već obračunati u polugodišnjem obračunu...“

Švejk je dakle pod pratnjom odveden u garnizonsko zapovjedništvo pošto je bio potpisan zapisnik, sastavljen od majora Wolfa, da se Švejk kao pripadnik austrijske vojske svjesno i bez ikakva pritiska presvukao u rusku uniformu i da je iza fronte bio uhvaćen od poljske žandarmerije kad su se već Rusi povukli.

To je sve bila prava pravcata istina, i Švejk, kao pošten čovjek, nije mogao protiv toga protestirati. Kad je pri sastavljanju zapisnika htio da ga popuni s nekoliko rečenica koje bi možda potanje mogle objasniti tu situaciju, odmah se začula stroga zapovijed gospodina majora:

- Držite jezik za zubima, to vas ne pitam! Stvar je potpuno jasna!

Švejk bi poslije toga uvijek salutirao i raportirao:

- Pokorno javljam, da držim jezik za zubima i da je stvar potpuno jasna!

Kad su ga poslije predveli u garnizonsko zapovjedništvo, odvedoše ga u neku rupu gdje je prije bilo skladište riže i ujedno penzionat za miševe. Svagdje je još po podu bila rasuta riža, a miševi se uopće nisu plašili Švejka te su veselo trčkarali naokolo, kupeći zrnca. Švejk je morao otići po slamnjaču, a kad se obazreo po tami, vidio je da se u njegovu slamnjaču useljuje čitava mišja obitelj. Nije bilo nikakve sumnje da žele ovdje napraviti novo gnijezdo na razvalinama slave istrunule austrijske slamnjače. Švejk poče lupati po zatvorenim vratima, došao je neki kapral. Poljak, i Švejk ga zamoli da ga odvede u drugu prostoriju jer bi mogao zgnječiti miševe u svojoj slamnjači i nanijeti tako štetu vojnom eraru, jer sve što je u vojnim magazinima vlasništvo je vojnog erara.

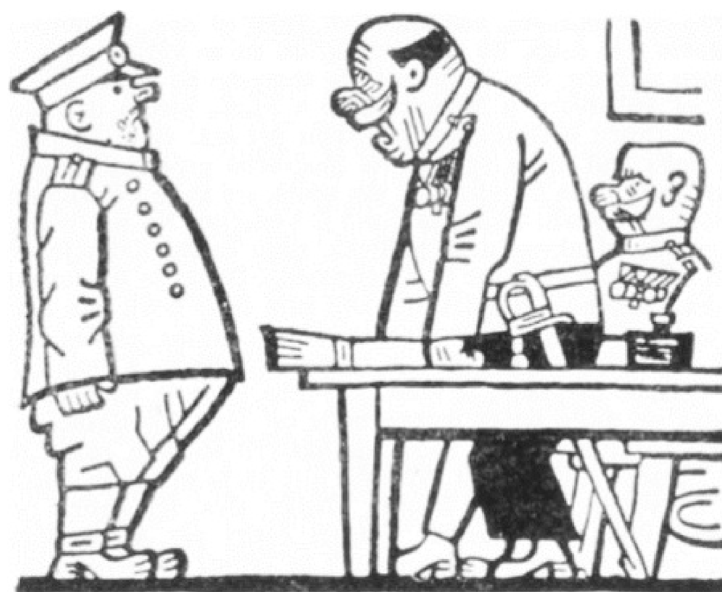
Poljak je djelomično razumio Švejka i zaprijetio mu pesnicom pred zatvorenim vratima, te spomenuvši i „dupě zasranne“ udaljio se gunđajući nešto uzrujano o koleri, kao da ga je Švejk bogzna kako uvrijedio.
Švejk je proveo noć mimo, jer miševi nisu na njega navaljivali jer su očito imali svoj noćni program, koji su izvodili u obližnjem skladištu vojničkih kabanica i kapa koje su progrizli s velikom sigurnošću i bez opasnosti, jer se intendantura tek nakon godinu dana sjetila i uvela u vojne magazine vojne mačke bez prava na penziju, koje su se u intendanturama vodile u rubrici „K. u. k. Militärmagazinkatze“.[327] Ova mačja služba nije bila ništa drugo nego obnavljanje one stare funkcije koja je bila ukinuta u ratu šezdeset i šeste godine.
Prije, još u doba Marije Terezije, također su uvodili u ratno doba mačke u vojna skladišta kad su gospoda intendanti prebacivali sve svoje prljavštine s uniformama na nesretne miševe.
No c. i kr. mačke nisu vršile svoju dužnost, pa se tako dogodilo da su jednom za cara Leopolda u vojnom skladištu u Pohořelcu, na temelju presude vojnog suda, objesili šest mačaka koje su bile dodijeljene vojnom skladištu. Znam da su se tada lijepo smješkali ispod brka svi oni koji su bili zaposleni u tom vojnom skladištu...

* * *

Zajedno s jutarnjom kavom gurnuše u Švejkovu rupu nekakva čovjeka u ruskoj vojničkoj kabanici i s ruskom kapom na glavi.
Taj je čovjek govorio češki, s poljskim naglaskom. Bio je to jedan od onih nitkova koji su služili u kontrašpijunaži armijskog zbora kojemu se zapovjedništvo nalazilo u Pržemyšlu. Bio je to član vojne tajne policije, a nije se baš ni potrudio da nađe kakav rafinirani prijelaz na preslušavanje Švejka. Počeo je sasvim jednostavno:
- Zapao sam u krasnu svinjariju, zbog svoje neopreznosti. Služio sam u 28. pukovniji te sam odmah stupio u rusku službu i dao se onda ovako glupo uhvatiti. Prijavio sam se Rusima da idem u izvidnicu... Služio sam u 6. kijevskoj diviziji. A u kojoj si ruskoj pukovniji služio ti, druže? Čini mi se da smo se negdje u Rusiji vidjeli. Ja sam u Kijevu poznavao mnogo Čeha koji su išli s nama na frontu kad smo prešli u rusku vojsku, ali se sada ne mogu sjetiti njihovih imena i odakle su bili. Možda ćeš se ti sjetiti kojega, s kojim si se ondje družio; rado bih znao tko je ondje od naše 28.

pukovnije.
Umjesto odgovora Švejk mu brižljivo stavi ruku na čelo, opipa mu bilo, a na kraju ga odvede do malog prozorčića i zamoli ga da isplazi jezik. Taj se nitkov nije ništa opirao čitavoj toj proceduri, jer je mislio da su to možda neki urotnički znaci. Zatim Švejk poče udarati o vrata, a kad je stražar došao da ga zapita zašto diže buku, zamolio ga je češki i njemački da odmah dozove liječnika, jer taj čovjek, koga su sad strpali u zatvor, počinje bulazniti.
Ali to nije ništa pomoglo jer nitko nije došao po toga čovjeka. Ostao je ondje sasvim mirno i brbljao i dalje nešto o Kijevu, te se sjeća sasvim sigurno da je vidio ondje i Švejka kako maršira među ruskim vojnicima.
- Vi ste se svakako napili močvarne vode - reče mu Švejk - kao onaj mladi Tynecky kod nas, čovjek inače pametan, koji je jednom pošao na put i stigao čak u Italiju. Ni o čemu drugom nije govorio, nego o Italiji, kako su ondje same močvarne vode i nikakve druge znamenitosti. A od te je močvarne vode dobio i groznicu. Hvatala ga je četiri puta na godinu, na Sve svete, na dan sv. Josipa, na Petrovo i Pavlovo i na Uzašašće Djevice Marije. Kad bi ga spopala groznica, on bi tada poznavao sve ljude, potpuno strane i nepoznate, baš kao i vi. Tako bi npr. u tramvaju oslovio bilo koga, da ga poznaje, da su se vidjeti na kolodvoru u Beču. Sve ljude koje je susretao na ulici vidio je ili na kolodvoru u Milanu ili je s njima sjedio u Štajerskom Grazu u Gradskom podrumu pri čaši vina. Ako bi u to doba kad bi ga spopala ta močvarna groznica sjedio u gostionici, tada bi poznavao sve goste, jer ih je sve vidio na onom parobrodu kojim se vozio u Veneciju. No protiv toga nije bilo nikakvog drugog lijeka, nego onako kako je učinio onaj novi bolničar u Kateřinkama. Dobio je na čuvanje jednog umobolnog bolesnika koji nije čitav božji dan ništa drugo radio, nego samo sjedio u kutu i brojio: „Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest.“ Bio je to neki profesor. A bolničaru je dolazilo da iskoči iz kože od bijesa kada je vidio da taj luđak ne može da se makne dalje od šest. Pokušavao je s njim najprije na lijep način, da nastavi: „Sedam, osam, devet, deset.“ Ali koješta! Profesor nije za to ni mario. Sjedio je u svojem kutiću i brojio: „Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest“ i onda opet: „Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest!“ Bolničaru je to dozlogrdio, te on skoči na svojeg pacijenta i opali mu, kad je rekao „šest“, čušku. „Ovo ti je sedam“, reče, „a ovo osam, devet deset”. Koliko brojeva, toliko ćušaka! Pacijent se uhvatio za glavu i upitao

gdje se nalazi. Kad mu je rekao da je u ludnici, sjetio se odmah svega: da je dospio u ludnicu zbog neke komete za koju je izračunao da će se pojaviti dogodine 18. srpnja u 6 sati ujutro, ali su mu drugi dokazali da je ta njegova kometa izgorjela već prije nekoliko milijuna godina. Ja sam poznavao toga bolničara. Kad se profesor potpuno opametio i izašao napolje, uzeo je toga bolničara za svoga slugu. On nije imao nikakva drugog posla, nego da svako jutro opali gospodinu profesoru četiri ćuške, a to je on radio savjesno i tačno.
- Ja poznajem sve vaše znance iz Kijeva - neumorno je nastavljao namještenik kontrašpijunaže. - Zar nije bio s vama jedan debeljko i neki mršavko? Sada ne znam kako su se zvali i iz koje su pukovnije bili.
- Ne uzrujavajte se zbog toga! - tješio ga je Švejk. - To se može dogoditi svakomu da ne zapamti kako se zovu svi ti debeli i mršavi ljudi. Mršave je ljude dakako teže zapamtiti, jer ih ima više na svijetu. Oni, kako se obično kaže, sačinjavaju većinu.

- Druže - reče žalosno c. i kr. hulja - ti mi ne vjeruješ. A ionako nas čeka ista sudbina!
- Zato smo i vojnici - reče Švejk nemarno. - Radi toga su nas i rodile naše majke, da nas rasijeku na komade kad nas obuku u uniforme. A mi to rado činimo jer znamo da naše kosti neće trunuti uludo. Mi ćemo poginuti za cara i njegovu obitelj, za koju smo izvojevali i Hercegovinu. Od naših će se kostiju praviti koštani ugljen za šećerane; o tom nam je

već prije nekoliko godina pričao gospodin poručnik Zimmer. „Vi svinjska bando," govorio je on, „vi neobrazovani veprovi, vi suvišni, indolentni majmuni, vi pletete tim svojim nožurdama kao da one ništa ne vrijede. Ako padnete kada u ratu, onda će od svake vaše noge napraviti pola kilograma koštanog ugljena, od jednog čovjeka dva kilograma, od ruku i nogu zajedno, pa će kroz vas u šećeranama filtrirati šećer, vi idioti. Vi ne znate kako ćete i poslije smrti biti korisni svojim potomcima. Vaši će sinovi piti kavu zaslađenu šećerom koji je prošao kroz vaše kosti, vi blesani!" Ja sam se pri tom zamislio, a on me upita o čemu razmišljam. „Pokorno javljam." rekoh, „mislim o tome kako koštani ugljen od gospode oficira mora biti mnogo skuplji nego od prostih vojnika." Za to sam dobio tri dana samice.
Švejkov je drug pokucao na vrata i kad se javio stražar, šaptao je nešto s njim, pa onda stražar viknu nešto u kancelariju.
Začas dođe po Švejkova druga neki štabni narednik, te Švejk opet osta sam.
Na odlasku reče taj gad glasno štabnom naredniku, pokazujući Švejka:
- To je moj stari drug iz Kijeva.
Puna dvadeset i četiri sata bio je Švejk sam, izuzimajući ono nekoliko trenutaka kad su mu donijeli hranu.
Te se noći uvjerio da je ruska vojnička kabanica toplija i veća nego austrijska, i da nije nipošto neugodno ako miš noću onjuška uho čovjeka koji spava. Švejku se to činilo kao umiljati šapat, iz kojega su ga probudili u osvit zore kad su došli po njega.
Švejku još ni danas nije jasno kakav je to zapravo bio sastav suda pred koji ga odvukoše u to tužno jutro. Da je to bio vojni sud, o tom nije bilo nikakve sumnje. Zasjedao je u njemu čak neki general, a zatim pukovnik, major, natporučnik, narednik i neki pješak koji zapravo nije ništa drugo radio nego ostalima pripaljivao cigarete.
Švejka nisu mnogo ni ispitivali.
Onaj major među njima pokazivao je za njega nešto veći interes i govorio je češki:
- Vi ste izdali našeg cara? - dreknu on na Švejka.
- Isuse i Marijo, kada? - viknu Švejk. - Zar ja izdao cara, našeg prejasnog vladara, za koga sam već toliko propatio?
- Ostavite gluposti! - reče major.

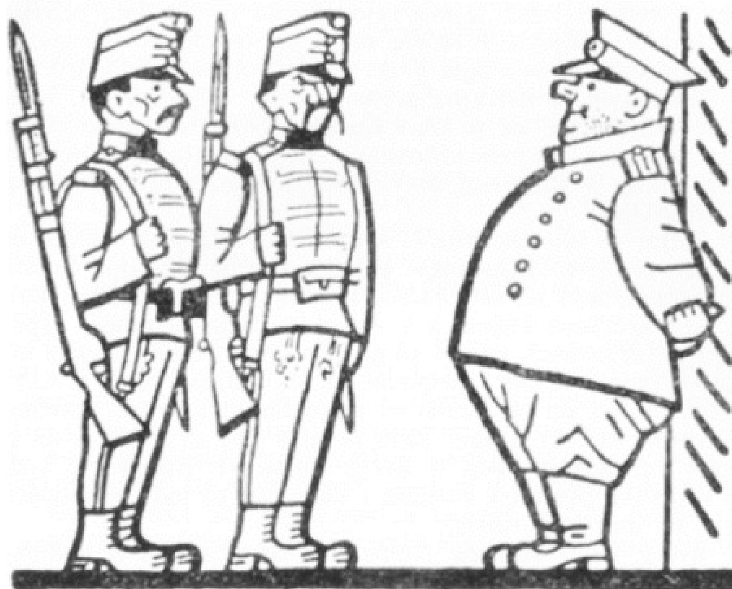
- Pokorno javljam, gospodine majore, da izdaja cara nije nikakva glupost. Mi vojnici zakleti smo se caru na vjernost, a ja sam tu prisegu, kao što su pjevali u kazalištu, kao vjerni vojnik izvršio.
- Evo ovdje - reče major - ovdje su dokazi vaše krivnje i istine!
I pokaza opsežan svežanj spisa.
Čovjek koga su strpali Švejku u zatvor dao je glavni materijal.
- Vi dakle još ne priznajete? - upita major Švejka. - Ali vi ste već sami priznali da ste se dobrovoljno presvukli u rusku uniformu kao pripadnik austrijske vojske. Pitam vas još posljednji put: je li vas tko na to prisilio?
- Ja sam to uradio bez prisile.
- Dobrovoljno?
- Dobrovoljno.
- Bez pritiska?
- Bez pritiska.
- Znate li da ste izgubljeni?
- Znam, 91. regimenta već me sigurno traži, ali ako dopustite, gospodine majore, malu primjedbu o tome kako se ljudi dobrovoljno presvlače u tuđa odijela. Godine 1908. negdje u srpnju, kupao se knjižar Božetěch iz Příčne ulice u Pragu u starom rukavu Berounke u Zbraslavu. Odijelo je ostavio u vrbiku i vrlo se veselio kad je kasnije ušao k njemu u vodu još jedan gospodin. Riječ po riječ, pa su se šalili, prskali vodom i ronili sve do večera. A zatim je onaj strani gospodin izašao iz vode, jer mora na večeru. Gospodin Božetěch je ostao još časak u vodi, a onda pošao po odijelo u vrbik, ali je mjesto svoga odijela našao ondje poderano skitničko odijelo i pisamce:
„Dugo sam razmišljao: hoću li - neću li, kad smo se već tako lijepo zabavljali u vodi, pa sam onda ubrao ivančicu i kidao latice, a posljednja otkinuta latica rekla je: Hoću! Zato sam zamijenio svoje prnje za vaše odijelo. Ne morate se bojati da ih obučete. Očišćene su od ušiju prije nedjelju dana u kotaru Dobříšu. Drugi put bolje pazite s kim se kupate! U vodi izgleda svaki goli čovjek kao narodni zastupnik, a možda je i ubojica. A ni vi ne znate s kim ste se kupali. A vrijedilo se okupati. Sada naveče voda je najugodnija. Uđite u vodu još jednom da se malo priberete!“
Gospodinu Božetěchu nije preostalo ništa drugo nego da pričeka dok se smrkne, a onda se obukao u one skitničke prnje i uputio prema Pragu. Uklanjao se kotarskoj cesti i išao po stazama preko livada i susreo se sa

žandarmerijskom patrolom iz Chuchle, koja ga je kao skitnicu uhapsila i odvela sutradan ujutro kotarskom sudu u Zbraslav, jer bi svatko mogao reći da je Josef Božetěch, knjižar iz Příčne ulice u Pragu br. 16.
Zapisničar koji je slabo razumio češki shvatio je da optuženi navodi adresu svoga sukrivca, pa stoga upita još jedanput:
- Ist das genau, Prag, No. 16, Josef Bozetech?[328]
- Stanuje li još i sada ondje, to ne znam - odgovori Švejk - ali godine 1908. stanovao je ondje. Vrlo je lijepo uvezivao knjige, ali sporo, jer je svaku knjigu najprije pročitao i uvezivao je prema sadržaju. Ako je knjiga uvezana u crne korice, tada je više nitko nije morao ni čitati. Odmah se znalo da se roman svršava vrlo žalosno. Želite li još kakve pojedinosti? A da ne zaboravim, svaki je dan sjedio u Flekovoj pivovari i pripovijedao sadržaj svih knjiga koje je upravo dobio na uvez.
Major priđe zapisničaru i reče mu nešto šaptom, a zapisničar tada precrta u zapisniku adresu novog tobožnjeg zavjerenika Božetěcha.
Poslije toga ovaj je čudnovati sud nastavio svoj rad na način prijekoga suda, što je udesio predsjednik general Fink von Finkenstein.
Kao što neki ljudi imaju strast da skupljaju kutije od šibica, tako je strast toga gospodina bilo organiziranje prijekih sudova, premda je to u većini slučajeva bilo u suprotnosti s vojnim sudskim pravilnikom.
Taj je general govorio da ne treba nikakvih istražitelja, da će on sve podatke prikupiti i da svaki zlikovac mora biti obješen za tri sata. Dok je on bio na fronti, kod njega se nije nikad oskudijevalo prijekim sudovima.
Kao što netko mora redovito svaki dan odigrati partiju šaha, biljara ili marijaša, tako je i taj čuveni general svaki dan sastavljao prijeke ratne sudove, predsjedavao im i s velikom ozbiljnošću i radošću navješćivao borbu optuženome.
Kad bi čovjek htio biti sentimentalan, tada bi napisao da je taj čovjek imao na savjesti mnogo desetaka ljudi, osobito ovdje na istoku gdje se borio, kao što je govorio, s velikoruskom agitacijom među galicijskim Ukrajincima. No s njegova gledišta ne možemo govoriti da je imao koga na savjesti.
To kod njega nije postojalo. Kad bi dao objesiti učitelja, učiteljicu, popa ili čitavu obitelj na osnovu presude svoga prijekog suda, vratio bi se mirno u svoj stan, kao kad se strastveni igrač marijaša zadovoljno vrača iz gostionice kući i razmišlja o tome kako je dobio kontru, kako je on dao

rekontru, oni suprakontru, on tutti, a oni još povrh toga, i kako je on dobio igru i imao sto i sedam. Smatrao je vješanje kao nešto jednostavno i prirodno, kao nekakav svagdanji kruh, pa je pri osudama dosta često zaboravljao cara, te nije ni govorio: „U ime njegova veličanstva osuđuje se na smrt vješanjem“, nego bi kazao: „Osuđujem vas.“

Kadšto bi u vješanju primijetio i kakvu komičnu stranu, pa je i o tome jednom pisao svojoj supruzi u Beč: „...ili, npr., moja draga, ne možeš ni zamisliti kako sam se prošli put nasmijao kad sam prije nekoliko dana osudio jednog učitelja zbog špijunaže“. Imam izvježbanog čovjeka koji izvršava vješanje, on ima već priličnu praksu to je jedan narednik koji se time bavi iz sportskih pobuda. Bio sam baš u svojem stanu kad je poslije osude došao k meni taj narednik i zapitao me gdje da objesi toga učitelja. Rekao sam mu da to učini o prvom drvu, pa sad zamisli komičnost te situacije. Bili smo nasred stepe gdje nismo, kud je oko dopiralo, vidjeli ništa drugo nego travu, a na milju daleko nijedno drvce. Ali nalog je nalog, pa stoga narednik uze učitelja i pod pratnjom pođoše da potraže prvo drvo.

Vratili su se tek naveče, zajedno s učiteljem. Narednik dođe k meni i upita me opet: „O šta da objesim toga klipana?“ Izgrdio sam ga da sam dao nalog neka ga objesi o prvo drvo. Rekao je da će pokušati sutra ujutro, no ujutro je došao sav blijed javljajući da je učitelj prije zore pobjegao. To mi se činilo tako smiješno da sam oprostio svima koji su ga čuvali, a još sam se i našalio da je jamačno sam učitelj otišao da potraži kakvo drvo. Eto vidiš, moja draga, da se mi ovdje ne dosađujemo, i reci malom Vilimu da mu tatica šalje poljubac i da će mu uskoro poslati živoga Rusa, na kojem će Vilim jahati kao na konjiću. Još ti se, moja draga, sjećam jednog smiješnog slučaja. Vješali smo nedavno jednog Židova zbog špijunaže. Klipan se umiješao među nas iako nije ovdje imao nikakva posla, pa se ispričavao da prodaje cigarete. Visio je dakle, ali samo nekoliko sekundi, jer se uže prekinulo i on pao na pod, ali se odmah pribrao i doviknuo mi: „Gospodine generale, ja idem kući, već ste me jednom objesili, a po zakonu ne mogu biti dvaput obješen zbog jednog zločina.“ Prasnuo sam u smijeh, te smo Židova pustili. Kod nas je, moja draga, veselo...

Kad je general Fink postao zapovjednik garnizona tvrđave Przemyšl, nije više imao toliko prilike da priređuje slične cirkuse, pa se zato s velikom radošću prihvatio Švejkova slučaja.
Švejk je dakle stajao pred tim tigrom koji je sjedio u pročelju za dugim stolom, pušio cigaretu za cigaretom, slušao prijevode Švejkovih iskaza i pri tom klimao glavom u znak odobravanja.
Major je predložio da se telegrafski zapita brigada i tako utvrdi gdje se sada nalazi 11. pohodna satnija 91. pukovnije, kojoj, prema svojim izjavama, pripada optuženi.
General se usprotivio i izjavio da se time usporava rad suda i narušuje pravo značenje prijekog suda. Postoji ipak potpuno priznanje optuženoga da je obukao rusku uniformu, a zatim i važna izjava svjedoka da je optuženi priznao da je bio u Kijevu. Predlaže stoga da se sud povuče na vijećanje kako bi se mogla izreći osuda i odmah zatim izvršiti.
No major je ustrajao pri svome da valja utvrditi identitet optuženoga, jer je čitav slučaj politički neobično važan. Utvrđivanjem njegova indentiteta mogu se otkriti dalje veze optuženoga s njegovim bivšim drugovima iz jedinice kojoj je pripadao.
Major je bio romantički sanjar. Govorio je i o tome da se zapravo hvataju nekakvi konci i da nije dovoljno osuditi čovjeka. Osuda je, veli, jedino rezultat nekakve istrage koja u sebi sadržava konce, a ti konci... Nije se mogao ispetljati iz tih konaca, no svi su ga razumjeli i odobravajući klimali glavom, pa čak i gospodin general, kojem su se ti konci tako

svidjeli da je zamišljao kako na majorovim koncima vise novi prijeki sudovi. Zato se nije više ni protivio da se upita brigada pripada li Švejk zaista 91. pukovniji, kada je otprilike prešao k Rusima i kakve su to tada bile operacije 11. marškompanije.
Švejk je za vrijeme čitave te debate stajao u hodniku pod stražom dvojice vojnika s bajonetom na pušci, a onda je opet bio doveden pred sud i još jednom zapitan kojoj pukovniji zapravo pripada. Poslije toga ga odvedoše u garnizonski zatvor.

* * *

Kad se general Fink poslije neuspjelog prijekog suda vratio kući, legao je na divan i razmišljao kako bi zapravo ubrzao čitav postupak.
Bio je tvrdo uvjeren da će odgovor brzo stići, ali da to ipak neće biti ona brzina kojom su se odlikovali njegovi sudovi, jer poslije toga dolazi još i duhovna utjeha optuženikova, čime će se izvršenje kazne nepotrebno odgoditi za dva sata.
- Svejedno - sjeti se general Fink - duhovnu utjehu možemo mu podijeliti i prije osude, još prije nego dođe obavijest iz brigade. Ionako će biti obješen!
I general Fink naredi da se pozove feldkurat Martinec.
Bio je to neki nesretni kateheta i kapelan odnekud iz Moravske, koji je imao za župnika nekog nevaljalca tako da se radije prijavio u vojnu službu. Bio je to zaista religiozan čovjek koji se sa žaljenjem u srcu sjećao svoga župnika, koji je polagano, ali sigurno srljao u propast. Sjećao se kako je njegov župnik lokao šljivovicu kao duga i kako mu je jednom noću na silu gurao u krevet neku ciganku, skitnicu, koju je našao iza sela kad je teturao iz pecare rakije.
Vojni svećenik Martinec živio je u uvjerenju da će kao duhovni utješitelj ranjenih i umirućih na bojištu otkupiti i grijehe svojeg razvratnog župnika koji ga je, vraćajući se noću kući, nebrojeno puta probudio i govorio mu:
- Jeníček, Jeníček! Odebela djevojka, to je sav moj život!
Njegove se nade nisu ispunile. Bacali su ga po garnizonima, gdje uopće nije imao nikakva drugog posla nego da u garnizonskoj crkvi jednom u četrnaest dana prije mise održi propovijed vojnicima garnizona i da odolijeva iskušenju koje je dolazilo iz oficirskog kasina, gdje su se vodili takvi razgovori da su u poređenju s njima odebele djevojke njegova

župnika bile samo nevina molitva anđelu čuvaru.
Sad su ga obično zvali generalu Finku za vrijeme velikih operacija na bojištu, kad je trebalo slaviti kakvu pobjedu austrijske vojske, pa je tada general Fink priređivao svečane poljske mise s jednakim oduševljenjem kao i prijeke sudove.
Neman Fink bijaše takav austrijski rodoljub da se uopće nije molio za pobjedu njemačkog ili turskog oružja. Kad su Nijemci iz Reicha pobijedili gdjegod Francuze ili Engleze, popratio je to s potpunom šutnjom od oltara.
Neznatno pobjedonosno austrijsko čarkanje izvidničke austrijske patrole s ruskom predstražom, koje je štab naduo kao golemi mjehur od sapunice u poraz čitavog armijskog zbora, potaklo je generala Finka na svečane službe božje tako da je nesretni vojni svećenik dobio utisak da je general Fink ujedno i vrhovna glava katoličke crkve u Przemyšlu.
General Fink je odlučivao o tome kakav će biti ceremonijal prilikom takve mise, pa je uvijek najviše želio nešto poput tjelovske svečanosti s oktavom.
Imao je običaj, kad se već završilo podizanje u misi, da dojuri na vježbalište na konju i da pred oltarom triput vikne: „Hura - hura - hura!“
Feldkurat Martinec, pobožna i pravedna dušica, jedan od malobrojnih koji su još vjerovali u Boga, nerado je išao generalu Finku.
Nakon svih uputa koje mu je davao zapovjednik garnizonske posade, general Fink bi mu uvijek natočio kakvu ljutu kapljicu i zatim mu pričao najnovije anegdote iz najblesavijih sveščica koje su za vojsku izdavale novine „Lustige Blätter“.
Imao je čitavu knjižicu takvih sveščića s glupim naslovima, kao na primjer: „Humor u telećaku za oči i uši“, „Hindenburgove anegdote“, „Hindenburg u ogledalu humora“, „Drugi telećak, pun humora, napunjen od Feliksa Šlempera“, „Iz našeg gulaševa kanona“, „Sočno granatno iverje iz rovova“ ili ove budalaštine: „Pod dvoglavim orlom“, „Bečki odrezak iz c. i kr. poljske kuhinje. Podgrijao Artur Lokesch“. Kadšto mu je pjevao i pjesme iz zbirke veselih vojnih popjevaka „Wir müssen siegen“[329], pri čemu je stalno točio žestoka pića i prisiljavao feldkurata Martineca da pije i galami s njim. Zatim je pričao prostakluke, tako da se feldkurat Martinec s bolom u srcu sjećao svoga župnika koji nije ništa zaostajao za generalom Finkom s obzirom na masne riječi.

Svećenik Martinec je sa strahom opažao da moralno pada sve dublje što više dolazi generalu Finku.
Počeše mu se, nesretniku, sviđati likeri što ih je pio kod generala, a polako mu se počeše dopadati i generalovi razgovori, javljahu mu se razvratne slike, a zbog kontušovke, oskorušovače i paučine na bocama starog vina koje je stavljao pred njega general Fink, zaboravljao je Gospoda Boga i među recima brevijara plesale su mu djevojke iz generalova pričanja. Odvratnost prema odlaženju gospodinu generalu polagano je nestajala.
General je zavolio feldkurata Martineca koji mu se u početku činio kao kakav sveti Ignacije Loyola, ali se postepeno prilagođavao generalovoj okolini.
Jednom je general pozvao k sebi dvije sestre pomoćnice iz poljske bolnice koje zapravo nisu ondje ni služile, nego su samo bile na platnom spisku, a povećavale su svoje prihode boljom prostitucijom kao što je bilo uobičajeno u ta teška vremena. Pozvao je feldkurata Martineca koji je već tako duboko pao u zamke đavolove, da je nakon zabave od pola sata izmijenio obadvije dame i pri tom tako rikao da je zaslinio čitav jastuk na divanu. Zatim je dugo vremena predbacivao sebi taj razvratni postupak, premda ga nije mogao popraviti ni time što je te noći, vraćajući se kući, kleknuo pomutnjom u parku pred spomenikom graditelja i načelnika grada, mecene, gospodina Grabowskog koji je osamdesetih godina stekao za Przemyšl velike zasluge.
Samo se topot koraka vojne patrole miješao u njegove usrdne riječi:
- Ne osudi, Gospode, službenika svojega, jer nijedan čovjek nije pravedan pred licem tvojim ako mu ne daš oproštenje svih grijeha njegovih. Neka mu dakle, molim te, ne bude teška osuda tvoja! Pomoć tvoju molim i u ruke tvoje, Gospode, predajem duh svoj.
Od toga je vremena Martinec nekoliko puta pokušavao, kad su ga pozvali generalu Finku, odreći se svih zemaljskih užitaka te se pri tom ispričavao pokvarenim želucem, smatrajući ovu laž potrebnom da mu duša ne bi osjetila paklenih muka, jer je u isto vrijeme držao da vojnička disciplina zahtijeva, kad general rekne feldkuratu: „Loči, druže!“, da taj loče već iz samog poštovanja prema pretpostavljenom.
Kadšto mu to dakako nije polazilo za rukom, osobito kad je general nakon svečanih poljskih misa priređivao još svečanije gozbe na račun

garnizonske blagajne, gdje su zatim u računovodstvu sve to nekako skalupljivali da i oni nešto ušićare. Martinec je tada uvijek mislio da je moralno pokopan pred licem Gospodnjim, i sav je drhtao od toga.
Hodao je kasnije kao u bunilu i ne gubeći u tom kaosu vjeru u boga, sasvim je ozbiljno počeo razmišljati o tome nije li potrebno da se svaki dan redovito bičuje.
U sličnom je raspoloženju i sada primio generalov poziv da dođe k njemu. General Fink izašao mu je u susret nasmijan i veseo.
- Jeste li već čuli - doviknuo mu je veselo u susret - za moj prijeki sud? Objesit ćemo jednog vašeg zemljaka!
Pri riječi „zemljaka“ feldkurat Martinec pogleda generala ožalošćenim pogledom. Već je nekoliko puta odbio mišljenje da je on Čeh, i objasnio je već nebrojeno puta da njihovoj moravskoj župi pripadaju dvije općine, češka i njemačka, i da je on toliko puta morao jedne nedjelje držati propovijed za Čehe, a druge za Nijemce, pa jer u češkoj općini uopće nema češke škole, nego je samo njemačka škola, to on mora u obadvije općine poučavati njemački, te on stoga nije nikakav Čeh. Taj logički zaključak dao je jednom povoda nekom majoru za stolom da primijeti kako je taj feldkurat iz Moravske zapravo trgovina mješovitom robom.
- Pardon - reče general - zaboravio sam, nije to vaš zemljak. To je Čeh, vojni bjegunac, izdajica, služio je Rusima, pa ćemo ga objesiti. Ali još zasada zbog forme utvrđujemo njegov identitet, no to ne smeta, on će odmah biti obješen čim dođe telegrafski odgovor.
I ponudivši feldkurata da sjedne kraj njega na divan, general nastavi veselo:
- Kad je kod mene prijeki sud, sve mora zaista i da odgovara prijekosti toga suda; to je moj princip. Dok sam još u početku rata bio u Lavovu, jednom sam postigao i to da smo nekog klipana objesili tri minute poslije proglašenja osude. To je dakako bio Židov, ali jednog smo Rusina objesili pet minuta nakon osude.
General se dobrodušno nasmijao:
- Obojici slučajno nije bila potrebna duhovna utjeha. Židov je bio rabin, a Rusin pop. Ovdje je dakako drugačiji slučaj, ovdje se radi o vješanju katolika. Pala mi je na um sjajna misao: da se stvar ne odugovlači, podijelite mu duhovnu utjehu unaprijed, kao što rekoh, da se stvar ne odugovlači.

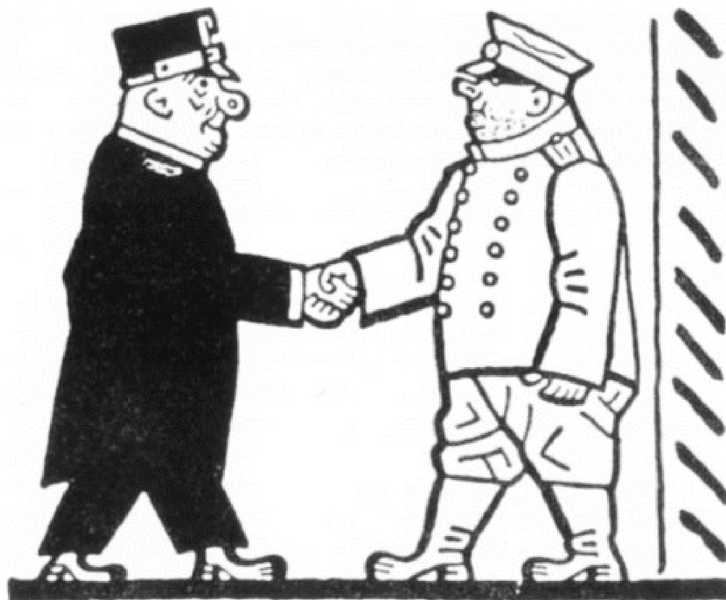
General pozvoni i naloži sluzi:
- Donesi dvije boce iz jučerašnje baterije!
I natočivši začas vino u feldkuratovu čašu, reče mu ljubazno:
- Utješite se malo prije duhovne utjehe...

* * *

Kroz prozor s rešetkama, iza kojega je na vojničkom krevetu sjedio Švejk, razlijegala se u taj strašni čas njegova pjesma:

Mi vojnici, mi smo gospoda,
djevojke nas vole mnoge,
novac svi mi fasujemo,
svagdje nam je uvijek dobro...
Ca-raraa... Eins, zwei...

II. DUHOVNA UTJEHA

Feldkurat Martinec nije ušao k Švejku, nego je u pravom smislu riječi uletio k njemu kao balerina na pozornicu. Nebeske čežnje i boca starog Gumpoldskirchena učinile su da je u tom dirljivom času bio lagan kao perce. Činilo mu se da se u tom ozbiljnom i svetom času približava bogu, a približavao se zapravo Švejku.

Kad su zatvorili za njim vrata i ostavili ih same, reče on oduševljeno Švejku koji je sjedio na krevetu:

- Dragi sine, ja sam feldkurat Martinec.

Takav početak razgovora činio mu se čitavim putem najprikladniji i nekako očinski dirljivim.

Švejk ustade sa svoga ležaja, snažno prodrma feldkuratovu ruku pa mu reče:

- Vrlo mi je drago, ja sam Švejk, ordonans 11. marškompanije 91. pukovnije. Nedavno su nam kadar premjestili u Bruck na Leithi, a sada lijepo sjednite kraj mene, gospodine feldkurate, i pričajte mi zašto ste vi zatvoreni. Vi ste ipak u rangu oficira, te vam pripada oficirski zatvor, a ne ovaj u kojem je krevet pun ušiju. Katkad se dabome dešava da netko ne zna u koji zapravo zatvor spada, ali to se pobrka u kancelariji ili slučajno. Jednom sam vam, gospodine feldkurate, sjedio u pukovnijskom zatvoru u Budjejovicama, pa su mi doveli u zatvor nekog kadetštelfertretera.

Kadetštelfertreter bijaše nešto slično poput feldkurata, ni prase ni miš, derao se na vojnike kao oficir, a kad bi se što dogodilo, tada bi ga zatvarali među vojnike. Bili su vam to, gospodine feldkurate, nekakvi bastardi koje nisu primali na hranu u podoficirsku kuhinju, a na vojničku hranu nisu imali pravo jer su bili viši od običnih vojnika, a oficirska im hrana nije pripadala. Bilo ih je tada kod nas pet, te su u početku jeli u kantini samo sir jer nisu hranu nigdje dobivali, dok ih nije jednog dana zatekao natporučnik Wurm i zabranio im to jer ne odgovara dostojanstvu kadetštelfertretera da dolazi u vojničku kantinu. Ali što su mogli raditi kad ih u oficirsku kantinu nisu puštali? Tako su visjeli u zraku, te su u nekoliko dana toliko prepatili da je jedan od njih skočio u Malšu, a drugi je pobjegao iz pukovnije i za dva mjeseca pisao nam u kasarnu da je u Maroku ministar vojske.
Ostalo ih je četvorica, jer su onoga iz Malše izvukli živa jer je u uzbuđenju zaboravio, kad je skakao u vodu, da zna plivati i da je položio ispit iz plivanja s odličnim uspjehom. Otpremili su ga u bolnicu, pa ondje opet nisu znali treba li ga pokriti oficirskom dekom ili običnom vojničkom. I tako napokon nađoše rješenje po kojem mu ne dadoše uopće nikakve deke, nego ga samo zaviše u mokru ponjavu, tako da je on za pola sata molio da ga vrate natrag u kasarnu, i to vam je bio baš onaj kojeg su strpali u moju ćeliju sasvim mokrog. Sjedio je ondje oko četiri dana i uživao jer je dobivao hranu; bio je, što se kaže, na nečem sigurnom. Peti dan dođoše po njega, no on vam se za pola sata vratio po kapu i plakao je od radosti. Rekao je: „Pala je konačno odluka o nama! Od danas će nas kadetštelfertretere zatvarati u glavnu stražarnicu među oficire, za hranu ćemo doplaćivati u oficirskoj kuhinji te ćemo dobivati hranu kad se oficiri najedu, spavat ćemo zajedno s vojnicima, a i kavu ćemo dobivati u vojničkoj kuhinji, a i duhan isto tako s vojnicima".
Tek sada se feldkurat Martinec toliko pribrao da je prekinuo Švejka rečenicom koja po svojem sadržaju nije bila ni u kakvoj vezi s prethodnim razgovorom:
- Da, da, dragi sine! Ima stvari između neba i zemlje o kojima treba razmišljati usrdna srca i s potpunim povjerenjem u beskrajno milosrđe božje. Dođoh, dragi sine, da ti podijelim duhovnu utjehu.
Zamuknuo je jer mu sve to nekako nije pristajalo. Putem je sastavljao čitav plan govora kojim će nesretnika navesti na razmatranje o njegovu

životu i o tome kako će mu biti oprošteno na nebesima ako se pokaje i pokaže djelotvorno žaljenje.
Sada je razmišljao kako da nastavi, ali ga prekide Švejk pitanjem ima li cigaretu.
Feldkurat Martinec nije još naučio pušiti; to je ujedno bilo jedino što je zapravo sačuvao od prijašnjeg načina života. Kadšto je kod generala Finka, kad je već imao malo više u glavi, pokušavao da zapuši koju britaniku, ali mu je dim odmah izlazio napolje, tako da mu se činilo kao da ga anđeo čuvar opominjući škaklja po grlu.
- Ne pušim, dragi sine - odgovori Švejku neobično dostojanstveno.
- Čudim se - reče Švejk. - Poznavao sam mnogo feldkurata koji su pušili kao špiritusna lampa na Zlíchovu. Feldkurata uopće ne mogu zamisliti da ne puši i ne pije. Samo jednog sam poznavao koji nije pušio, ali je, umjesto da puši, radije žvakao duhan pa je kod propovijedi popljuvao čitavu propovjedaonicu... A odakle ste vi, gospodine feldkurate?
- Od Novog Jičina - klonulim glasom odgovori c. i kr. feldkurat Martinec.
- Onda ste valjda poznavali, gospodine feldkurate, neku Růženu Gaudrsovu, koja je preklani bila zaposlena u jednoj vinari u Platneřskoj ulici u Pragu, te je jednom optužila osamnaest ljudi zbog očinstva jer su joj se rodili blizanci. Jedan je od tih blizanaca imao jedno oko plavo, a drugo smeđe, a drugi je blizanac imao jedno oko sivo, a drugo crno, tako da je ona pretpostavljala da su već u tom angažirana četiri gospodina sa sličnim očima koji su zalazili u tu vinaru i imali s njom posla. Zatim je jedan od blizanaca bio hrom u jednu nogu, kao i neki magistratski savjetnik koji je onamo zalazio, a drugi je blizanac imao šest prstiju na jednoj nozi, kao narodni zastupnik koji je ondje bio dnevni gost. A sada zamislite, gospodine feldkurate, da je onamo zalazilo osamnaest takvih gostiju i da su ti blizanci imali od svakoga gosta nekakvo obilježje, i to od svih osamnaest s kojima je odlazila ili u privatni stan ili u hotel. Sud je konačno odlučio da je otac u takvoj gunguli nepoznat, no ona je onda sve svalila na gostioničara, pa je optužila gostioničara kod kojeg je služila, ali on je dokazao da je već preko dvadeset godina impotentan zbog operacije neke upale u donjem dijelu tijela. Oni su je onda, gospodine feldkurate, šupirali k vama u Nový Jičín, tako da se odatle najbolje vidi da onaj koji nije s malim zadovoljan, obično ne dobije ništa.
Ona se trebala držati jednog, a ne tvrditi pred sudom da je jedan blizanac

od gospodina narodnog zastupnika, a drugi od gospodina magistratskog savjetnika, pa od ovog i onog. Rođenje svakoga djeteta može se lako izračunati. Tada i tada bila sam s njim u hotelu, a dijete mi se rodilo tada i tada. Dakako, ako je normalan porođaj, gospodine feldkurate. U takvim vam se svratištima uvijek može naći svjedok za pet kruna, recimo vratar ili sobarica, koji će prisegnuti da je netko zaista bio s njom te noći i da mu je još ona rekla kad su silazili niz stepenice: „A šta ako od toga nešto bude?“, ali joj je on na to odgovorio: „Ne boj se, milena, za dijete ću se ja pobrinuti.“

Feldkurat se zamislio te mu se sad čitava ta duhovna utjeha učinila nekako teškom, premda je već prije toga imao izrađen čitav plan o tome što će i kako će razgovarati s dragim sinom. O najvišem milosrđu na dan strašnoga suda kad iz svojih grobova ustanu svi vojni zločinci s omčom oko vrata, no jer su se pokajali, bit će pomilovani kao i onaj razbojnik iz Novog zavjeta.

Spremio je valjda jednu od najljepših duhovnih utjeha koja se trebala sastojati od tri dijela. Najprije je htio govoriti o tome da je smrt vješanjem laka smrt kad je čovjek potpuno izmiren s bogom. Vojni zakon strogo kažnjava krivca zbog izdaje cara koji je otac svih vojnika, tako da i najmanji prekršaj treba gledati kao na ocoubistvo, kao na buljenje vlastitog oca. Zatim je htio razviti svoju teoriju da car vlada po milosti božjoj, da ga je bog odredio da upravlja svjetskim poslovima, kao što je papu postavio da upravlja duhovnim poslovima. Izdaja cara jest izdaja samoga gospodina boga. Prema tome vojnog zločinca osim užeta čeka i vječna kazna i vječno prokletstvo hulitelja. Ali iako svjetovna pravda ne može zbog vojne discipline poništiti osudu, nego mora objesiti zločinca, ipak još nije sve izgubljeno s obzirom na onu drugu, vječnu kaznu. Čovjek je može predusresti odličnim potezom, pokajanjem.

Feldkurat je zamišljao ovu najdirljiviju scenu koja će i njemu samome koristiti ondje gore za brisanje svih prigovora o njegovu radu i djelovanju u stanu generala Finka u Przemyšlu.

Zamišljao je kako će u uvodu viknuti na osuđenika:

- Pokaj se, sine! Kleknimo zajedno! Ponavljaj za mnom, sine!

I kako će se zatim u ovoj smrdljivoj i ušljivoj ćeliji razlijegati ova molitva:

- O bože, čija je vječna osobina smilovanje i praštanje, molim te žarko za dušu ovoga vojnika kojemu si zapovjedio da ode s ovoga svijeta na

temelju osude vojnog prijekog suda u Przemyšlu! Daj da ovaj infanterist, koji se usrdno i potpuno pokajao, ne okusi paklenih muka, nego da uživa vječno blaženstvo!
- S dopuštenjem, gospodine feldkurate, vi već sjedite pet minuta kao zaliveni, kao da vam uopće nije do razgovora. Na vama čovjek odmah vidi da ste prvi put u zatvoru.
- Došao sam amo - reče ozbiljno feldkurat - zbog duhovne utjehe.
- Čudno je to, gospodine feldkurate, što neprestano spominjete tu duhovnu utjehu. Ja se, gospodine feldkurate, ne osjećam toliko jak da bih vam mogao pružiti kakvu duhovnu utjehu. Niste vi ni prvi ni posljednji feldkurat koji je dospio u zatvor. Uostalom, da pravo kažem, gospodine feldkurate, ja nisam toliko rječit da bih mogao kome pružiti utjehu u njegovu teškom položaju. Jednom sam i to pokušao, ali nije ispalo baš najbolje; čičnite lijepo uz mene, pa ću vam to ispričati. Kad sam stanovao u Opatovičkoj ulici, imao sam ondje druga Faustyna, vratara u hotelu. Bio je to vrlo valjan čovjek, pravedan i marljiv. Poznavao je sve ulične djevojke, pa ste mogli, gospodine feldkurate, doći k njemu u hotel u bilo koje doba noći i samo mu reći: „Gospodine Faustyne, trebam kakvu curu“, pa bi vas on odmah savjesno upitao želite li blondinku, brinetu, manju, veću, tanku ili deblju, Njemicu, Čehinju ili Židovku, neudatu, rastavljenu ili udatu ženu, inteligentnu ili bez inteligencije.
Švejk se povjerljivo priljubi uz feldkurata i ovijajući mu ruku oko pasa nastavi:
- Recimo dakle, gospodine feldkurate, da ste rekli: „Želim blondinku, jakih nogu, udovicu, bez inteligencije“, vi biste je imali za deset minuta u krevetu zajedno s krsnim listom.
Feldkuratu postade vruće, a Švejk je govorio dalje privijajući materinski feldkurata:
- Vi ne biste ni vjerovali, gospodine feldkurate, kako je gospodin Faustyn imao smisla za moral i poštenje. Od tih žena koje je pribavljao i dobavljao u sobe nije uzimao ni novčića napojnice, a ako se kada koja od tih žena zaboravila pa mu je htjela štogod gurnuti u ruku, trebali biste vidjeti kako se razljutio i izderao se na nju: „Ti svinjo jedna, kad već prodaješ svoje tijelo i činiš tako smrtni grijeh, nemoj misliti, da mi taj tvoj sekser može šta pomoći. Nisam ja nikakav kupler, bestidna droljo! Ja to radim samo iz sažaljenja prema tebi da ne moraš, kad si već tako nisko pala, svoju

sramotu javno izlagati prolaznicima, da te ne bi gdjegod noću uhvatila patrola pa da moraš onda tri dana sjediti na policiji. Tako si barem u toplome, a nitko ne vidi kako si nisko pala”. On je to nadoknađivao na gostima kad već nije htio uzimati novce kao kupler. Imao je svoju taksu: plave oči su stajale sekser, crne petnaest novčića, i on bi sve to lijepo potanko zbrojio kao račun na komadiću papira koji bi predao gostu. Bile su to vrlo pristupačne cijene za posredovanje. Na žensku bez inteligencije naplaćivao se sekser kao doplatak, jer je on polazio sa gledišta da takva priprosta osoba može čovjeka bolje zabaviti nego kakva obrazovana dama.

Jedne večeri dođe vam gospodin Faustyn k meni u Opatovičku ulicu, vrlo uzrujan i sav izvan sebe, kao da su ga maločas izvukli ispod tramvajskog zaštitnog okvira i ukrali mu pri tom sat. Najprije nije uopće ništa govorio, samo je iz džepa izvukao bocu ruma, otpio, dao meni i rekao: „Pij!“ I tako nismo govorili ništa sve dok nismo popili sav rum, a onda on reče: „Druže, budi tako ljubazan i učini mi jednu uslugu. Otvori ulični prozor, pa ću ja sjesti na prozor, a ti ćeš me pograbiti za noge i baciti me s trećeg kata dolje. Ja ne trebam više ništa u životu, meni je sada posljednja utjeha što se našao dobar drug koji će me ukloniti sa svijeta. Ja više ne mogu živjeti jer sam ja, pošten čovjek, optužen zbog kuplerstva kao kakav židovski kupler. Naš je hotel prvoklasan, sve tri sobarice i moja žena imaju knjižice i nisu dužne gospodinu doktoru za vizitu ni novčića. Ako me samo malo voliš, baci me s trećeg kata, pruži mi tu posljednju utjehu.. „Rekoh mu, dakle, da sjedne na prozor i bacih ga dolje na ulicu... Ne plašite se, gospodine feldkurate!

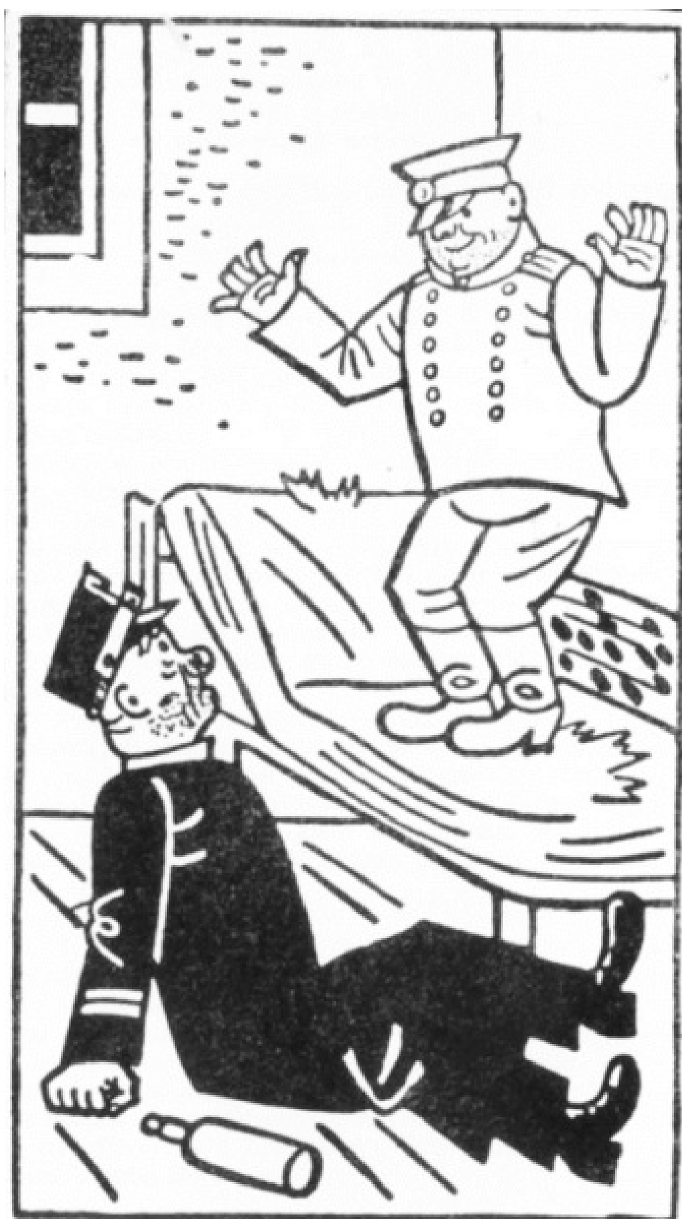
I Švejk stade na dasku i povuče za sobom feldkurata:

- Pogledajte, gospodine feldkurate, ja sam ga ovako zgrabio i šišnuo ga niz prozor!

Švejk podiže feldkurata i spusti ga na pod, pa dok se zaplašeni feldkurat pridizao s poda, pričao je Švejk dalje:

- Eto vidite, gospodine feldkurate, nije vam se ništa dogodilo, a isto tako ni njemu, gospodinu Faustynu, jer je i on pao samo s triput veće visine. Gospodin Faustyn je naime bio potpuno pijan te je zaboravio da ja stanujem u Opatovičkoj ulici u sasvim niskom prizemlju, a ne u trećem katu, kao prije godinu dana kad sam stanovao u Křemencovoj ulici, a on mi dolazio u pohode.

Feldkurat se s poda zagledao preplašeno u Švejka koji je stajao nad njim na dasci i mahao rukama.
Feldkuratu pade na um da ima pred sobom luđaka, pa promuca:
- Da, dragi sine, nije to bilo ni triput tako visoko - i odšuljavši se natraške prema vratima, poče po njima udarati tako snažno i uz to tako strašno vikati da mu je straža odmah otvorila.
Švejk je kroz rešetkasti prozor vidio kako se feldkurat žuri preko dvorišta u pratnji straže i uz to živo gestikulira.

- Sad ga valjda vode u luđačku sobu - pomisli Švejk, skoči s daske i

koračajući vojničkim korakom zapjeva:

A taj prsten što mi dade,
ja ga neću nositi.
Do đavola, a zašto ne?
Kada dođem u regimentu,
na pušku ću ga nabiti...

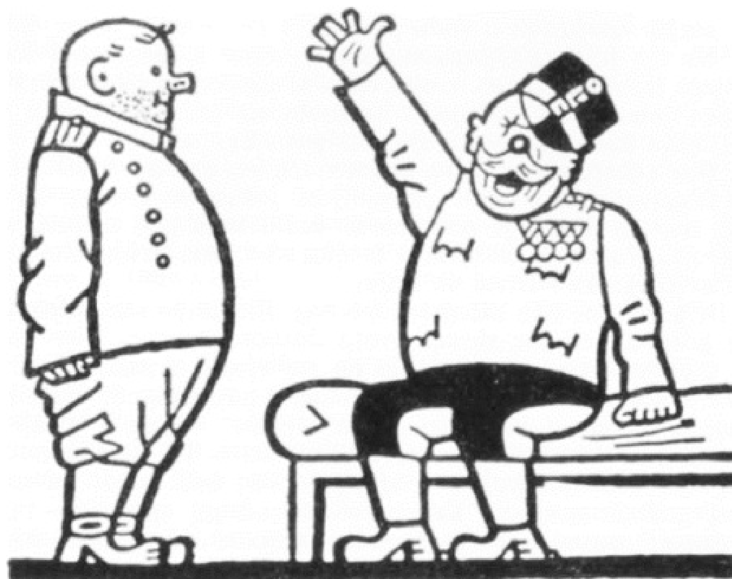
Feldkurata su za nekoliko minuta najavili kod generala Finka.

* * *

Kod generala je opet bilo veliko društvo, u kojem su istaknutu ulogu igrale dvije ugodne dame, vino i likeri.
Od oficira su bili prisutni svi članovi jutrošnjeg prijekog suda osim običnog infanterista koji im je jutros pripaljivao cigarete.
Feldkurat je i opet ušao u društvo kao sablast iz bajke. Bio je blijed i dostojanstven kao čovjek koji je svjestan da je išćuškan bez krivnje.
General Fink, koji se u posljednje vrijeme vrlo intimno vladao prema feldkuratu, povukao ga je k sebi na divan i pijanim glasom upitao feldkurata:
- Šta ti je, duhovna utjeho?
Pri tom jedna vesela dama dobaci feldkuratu cigaretu memfis.
- Pijte, duhovna utjeho! - reče još general Fink točeći feldkuratu vino u veliku zelenu čašu. Budući da on nije htio piti, poče ga sam general vlastoručno napajati i da feldkurat nije junački potezao, čitava bi ga polio.
Tek tada ga zapitaše kako se osuđenik vladao pri dijeljenju duhovne utjehe. Feldkurat je ustao i rekao glasom punim tragike:
- Poludio je.
- To je morala biti sjajna duhovna utjeha - nasmijao se general, na što svi prasnuše u grohotan smijeh, a obje dame počeše opet bacati na feldkurata memfiske.
Na kraju stola drijemao je u naslonjaču major koji se već opio, a sada se probudio iz svoje apatije, te je brzo natočio u dvije vinske čaše nekakav liker, prokrčio sebi put kroz stolice do feldkurata i natjerao smućenog slugu božjeg da pije s njim bratimstvo. Zatim se zavalio na svoje mjesto i dalje drijemao.
Tim bratimstvom upao je feldkurat u mrežu đavola koji je pružao prema

njemu svoje ruke iz svih boca na stolu i iz pogleda i osmijeha veselih dama koje su nasuprot njemu stavile noge na stol, tako da je Belzebub pogledavao feldkurata iz damskih čipaka.
Do posljednjeg časa feldkurat je ustrajao u uvjerenju da je ovdje na kocki njegova duša i da je on mučenik.
Izjavio je to i dvojici generalovih momaka, koji su ga odnijeli u susjednu sobu na divan, ovakvim razmatranjem:
- Tužan doduše, ali uzvišen prizor otvara se pred vašim očima kad se nepristranom i čistom mišlju sjetite tolikih proslavljenih patnika koji su se žrtvovali za vjeru i poznati su pod imenom mučenika. Na meni vidite kako se čovjek osjeća uzdignut iznad svih patnja ako u njegovu licu stoluje istina i krepost, koje ga naoružavaju za osvojenje slavne pobjede nad najstrašnijim patnjama.
Tu ga okrenuše licem prema zidu i on odmah zaspa.
Spavao je nemirno.
Sanjao je da danju vrši dužnost feldkurata, a naveče da je vratar u hotelu namjesto vratara Faustyna kojega je Švejk bacio s trećeg kata.
Generalu su sa svih strana stizale na njega tužbe da je mjesto blondine doveo gostu brinetu, mjesto rastavljene inteligentne gospođe udovicu bez inteligencije.
Probudio se ujutro mokar kao miš, želudac mu je bio nemiran kao na vodi i činilo mu se da je onaj njegov župnik iz Moravske prema njemu pravi anđeo.

III. ŠVEJK OPET U SVOJOJ MARŠKOMPANIJI

Onaj major, koji je na jučerašnjem prijepodnevnom suđenju Švejku vršio dužnost auditora, ista je ona figura koja je naveče kod generala pila bratimstvo sa feldkuratom i drijemala u naslonjaču.
Sigurno je da nije nitko znao kada i kako je major te noći otišao od generala. Svi su bili u takvu stanju da nitko nije zapazio njegovu odsutnost, a general je čak brkao tko zapravo od društva govori. Majora nije bilo u društvu već preko dva sata, a general je unatoč tome uvijao brk, glupo se smješkao i govorio: „ Dobro ste to rekli, gospodine majore!“
Ujutro nisu mogli majora nigdje naći. Njegova je kabanica visjela u predsoblju, sablja je bila na vješalici, samo nije bilo njegove oficirske kape. Mislili su da je možda zaspao negdje u kućnom nužniku, pa su pregledali sve zahode, ali ga nigdje nisu našli. Mjesto njega pronašli su u drugom katu jednog natporučnika iz generalova društva, koji je spavao klečeći i držao glavu u rupi, kako ga je san uhvatio u rupi kad je povraćao.
Major kao da je u vodu propao.
No da je netko pogledao kroz prozor s rešetkama iza kojega je bio zatvoren Švejk, vidio bi da pod Švejkovom ruskom kabanicom spavaju dvije osobe na jednom krevetu i da ispod kabanice proviruju dva para cipela.
One s ostrugama bile su majorove, a bez ostruga Švejkove.
Obadvojica su ležali priljubljeni jedan uz drugog kao dva mačića, Švejk je

podmetnuo svoju šapu pod majorovu glavu, a major je obuhvatio Švejka oko pasa priljubljujući se uz njega kao štene uz kuju.
Nije u tom bilo ničeg zagonetnog. Bio je to samo dokaz da gospodin major shvaća svoju dužnost.
Sigurno vam se već desilo da ste sjedili s nekim i pili čitavu noć sve do sutradan u podne, a najednom se vaš subesjednik uhvati za glavu, skoči i vikne: „Isuse i Marijo, trebao sam biti u uredu već u osam sati!“ To je takozvani napadaj dužnosti koji se pojavljuje kao neki otpali proizvod grižnje savjesti. Takva čovjeka, koga spopadne taj plemeniti napadaj, ne može ništa odvratiti od njegova svetog uvjerenja da mora odmah nadoknaditi u uredu ono što je zanemario. To su one spodobe bez šešira koje uredski vratari hvataju na hodniku i polažu ih u svojoj sobici na divan da se ispavaju.
Sličan je napadaj spopao i majora.
Kad se probudio u naslonjaču, odjednom mu pade na pamet da mora odmah preslušati Švejka. Taj napadaj službene dužnosti pojavio se odjednom tako brzo i bio je proveden tako hitro i odlučno da uopće nitko nije opazio nestanak gospodina majora.
Ali zato su toliko snažnije osjetili majorovu nazočnost u stražarnici vojničkog zatvora. Upao je onamo kao bomba.
Službujući narednik je spavao za stolom, a oko njega su ostali vojnici spavali u najrazličitijim položajima.
Major s naherenom kapom nastupi s takvom drekom da su svi prestali zijevati, te su im lica poprimila iskreveljen izraz i u majora je gledala očajnički i iskreveljeno grupa iscerenih majmuna, a ne grupa vojnika.
Major je lupao šakom po stolu i derao se na narednika.
- Vi indolentni klipane, ja sam vam već hiljadu puta rekao da su vaši ljudi zasrana svinjska banda!
Zatim se okrenuo zabezeknutim vojnicima i vikao:
- Vojnici! Vama viri tupost iz očiju i onda kada spavate, a kad se probudite, tada izgledate, klipani, kao da je svaki od vas požderao vagon dinamita.
Zatim je slijedila duga i izdašna propovijed o dužnostima svih vojnika u stražarnici i napokon poziv da mu otvore zatvor u kome je Švejk, jer hoće da podvrgne delikventa novom preslušavanju.
Tako je dakle major dospio te noći k Švejku.

Došao je onamo u takvom stadiju kad je, kao što se kaže, sve u njemu dozorilo. Posljednja se njegova eksplozija sastojala u tome što je naložio da mu predadu ključeve zatvora.
Narednik je to odbio prisjećajući se s posljednjim i očajničkim naporom svojih dužnosti, što je na majora odjednom djelovalo veličanstveno.
- Vi zasrana svinjska bando - vikao je u dvorište - da ste mi dali te ključeve u ruke, ja bih vam pokazao.
- Pokorno javljam - odgovorio je narednik - dužnost mi je da vas zaključam i da radi vaše sigurnosti stavim stražu uz zatvorenika. Kad budete željeli izaći, izvolite, gospodine majore, udariti po vratima.
- Ti glupane - reče mu major - ti pavijane jedan, ti slone, zar ti misliš da se ja bojim zatvorenika, da mi ti stavljaš stražu uz njega kad ga budem preslušavao, sto mu gromova, zaključajte već jednom i izađite napolje!
U otvoru nad vratima, u rešetkastom fenjeru, petrolejska je svjetiljka s uvučenim fitiljem davala slabo svjetlo, što je jedva bilo dovoljno da major nađe probuđenog Švejka koji je strpljivo čekao, stojeći u vojničkom stavu kraj svoga kreveta, šta li će se zapravo izleći iz toga posjeta.
Švejk se sjetio da će biti najbolje ako gospodinu majoru raportira, pa stoga vikne odrješito:
- Pokorno javljam, gospodine majore, jedan zatvorenik, a inače ništa nova.
Major se odjednom nije mogao sjetiti zašto je zapravo došao amo, pa stoga rekne:
- Rut! A gdje ti je taj zatvorenik?
- To sam, pokorno javljam, gospodine majore, ja! - reče ponosno Švejk.
No major se nije obazirao na taj odgovor jer su generalovo vino i likeri izazvali u njegovu mozgu posljednju alkoholnu reakciju. Zijevao je tako strašno da bi svaki civilist iščašio čeljust. Ali kod majora je to zijevanje premjestilo njegovo mišljenje u one moždane vijuge gdje je u ljudi smješten dar pjevanja. Spustio se sasvim neusiljeno na dasku Švejkova ležaja i derao se glasom kakvim vrišti priklano prase prije svoje smrti:

Oh! Tannenbaum! Oh! Tannenbaum!
wie schön sind deine Blätter![330]

I ponovio je to nekoliko puta za redom umećući u pjesmu nerazumljive

vriskove.
Zatim se prevrnuo na leđa kao mali medvjedić, sfrknuo se u kolut i odmah zahrkao.
- Gospodine majore - budio ga Švejk - pokorno javljam, dobit ćete uši!
Ali to nije ništa pomoglo. Major je zaspao kao zaklan.
Švejk ga pogleda nježno i reče:
- Haji dakle, rakijašu! - i pokri ga kabanicom. I on je kasnije legao uz njega, pa su ih dakle ujutro i našli tako priljubljene.
Oko devet sati, kad je potraga za majorom dostigla vrhunac, Švejk se izvukao iz kreveta i odlučio da probudi gospodina majora. Prodrmao ga je nekoliko puta vrlo temeljito, skinuo s njega rusku kabanicu, dok nije major napokon sjedio na krevetu i gledajući tupo u Švejka očekivao od njega rješenje zagonetke što se to zapravo s njim dogodilo.
- Pokorno javljam, gospodine majore - reče Švejk - ovamo su već nekoliko puta dolazili iz stražarnice da vide jeste li još živi. Stoga sam se usudio da vas sada probudim, jer ne znam dokle obično spavate, da ne biste što prespavali. U pivovari u Uhřiněvsi bio je jedan bačvar. On je uvijek spavao do šest sati ujutro, ali kad bi dulje spavao, makar samo četvrt sata, do šest i četvrt, tada bi spavao dalje sve do podneva, i to je radio tako dugo dok ga nisu izbacili iz posla, a on je onda u ljutnji uvrijedio crkvu i jednog člana naše vladalačke kuće.
- Ti si blesav, zar ne? - reče major s primjesom očaja jer mu je glava bila od sinoćne zabave kao bure, a nikako nije još mogao naći odgovora na pitanje zašto ovdje zapravo sjedi, zašto su dolazili amo iz stražarnice i zašto taj klipan, koji stoji pred njim, brblja takve gluposti koje nemaju ni glave ni repa. Sve mu se to činilo tako strašno čudnovato. Nejasno se sjećao da je tu već jednom bio noćas, ali zašto?
- Ja sam ovdje već bio noćas? - upita on nekako nesigurno.
- Po zapovijedi, gospodine majore - odgovori Švejk. - Kao što sam, pokorno javljam, razumio iz riječi gospodina majora, gospodin je major došao da me presluša.
I tek sad je sinulo u majorovoj glavi, i on pogleda sama sebe, a zatim se osvrnu kao da nešto traži.
- Ne morate biti zabrinuti, gospodine majore - reče Švejk. - Probudili ste se upravo onakvi kakvi ste došli. Došli ste amo bez kabanice, bez sablje, samo s kapom na glavi. Kapa vam je ondje, ja sam vam je morao uzeti iz

ruke jer ste je htjeli staviti pod glavu. Paradna oficirska kapa je kao cilinder. Spavati na cilinderu znao je samo neki gospodin Karderaz u Loděnici. On bi se ispružio u gostionici na klupu, stavio bi cilinder pod glavu jer je on pjevao na sprovodima i na svaki sprovod išao je s cilinderom na glavi, stavio bi lijepo cilinder pod glavu i sugerirao sam sebi da ga ne smije zgnječiti, pa je čitave noći nekako nad njim lebdio neznatnom težinom svoga tijela tako da to cilinderu uopće nije škodilo, nego mu je naprotiv koristilo jer ga je on, kad se okretao s jedne strane na drugu, svojom kosom polagano četkao i lijepo ga izglačao.
Major, koji je već shvatio što je i kako je, stalno je tupo gledao u Švejka i samo ponavljao:
- Ti govoriš gluposti, zar ne? Ja sam dakle ovdje i ja sad odlazim.

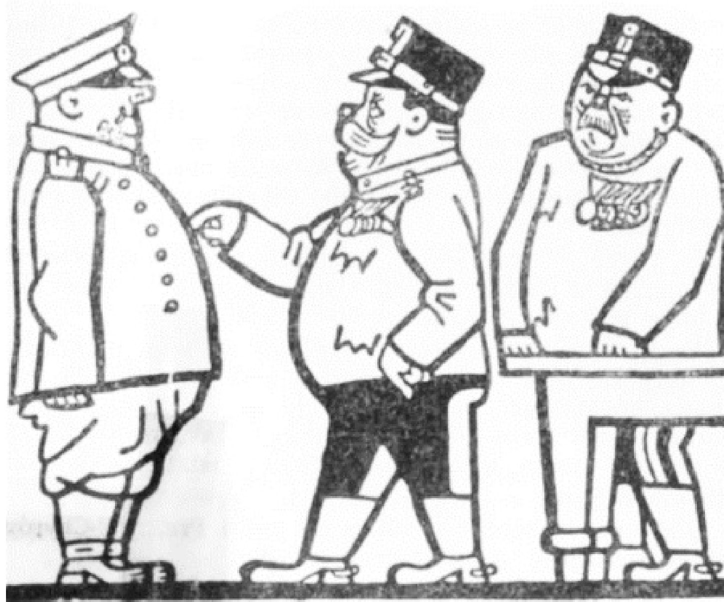

Ustade, priđe k vratima i poče lupati po njima. Prije nego su otvorili, reče još Švejku:
- Ako ne dođe telegram da si to ti, tada ćeš visjeti!
- Srdačno vam zahvaljujem - reče Švejk. - Znam, gospodine majore, da se vi mnogo za mene brinete, ali ako ste možda, gospodine majore, uhvatili kakvu uš na krevetu, budite uvjereni, ako je malešna i ako ima crvenkastu stražnjicu, da je to mužjak, pa ako je samo jedna i ako se ne nađe kakva druga siva uš s crvenkastim prugama na trbuhu, tada je dobro jer bi inače to bio par, a te se mrcine strahovito množe, još brže nego kunići.

- Lassen sie das![331] - reče klonulo major Švejku kad su mu otvorili vrata.
U stražarnici major nije više pravio nikakvih izgreda, nego je sasvim odmjereno naložio da odu po kočiju, pa dok je kočija drndala po bijednoj kaldrmi Przemyšla, glavom su mu se vrzle misli da je delinkvent blesan prvog reda, ali da je on valjda ipak nedužna volina, a što se tiče njega, majora, da njemu ne preostaje ništa drugo nego da se ili odmah ustrijeli kada dođe kući, ili da pošalje generalu po kabanicu i sablju i da se ode okupati u gradsko kupalište, te da poslije kupanja svrati u vinaru kod Vollgrubera da popravi općenito tek, pa da naveče telefonski naruči kartu za gradsko kazalište.
No prije nego je stigao do stana, odluči se za ovo drugo.
U stanu ga je čekalo malo iznenađenje. Došao je baš u pravi čas...
Na hodniku njegova stana stajao je general Fink, držao njegova momka za ovratnik, surovo ga stezao i derao se na njega.
- Gdje ti je tvoj major, stoko? Govori, životinjo!
No životinja nije govorila jer je poplavjela u licu od generalova davljenja.
Major je još na početku ovoga prizora primijetio da nesretni momak čvrsto steže pod pazuhom njegovu kabanicu i sablju, što je očito donio iz generalova predsoblja.
Taj je prizor počeo majora zabavljati, pa je stoga zastao na pritvorenim vratima i promatrao i dalje mučenje svoga vjernog momka, koji se odlikovao tom rijetkom osobinom da je majoru već odavno ležao u želucu zbog različitih lopovluka.
General načas pusti pomodrjelog momka, ali samo zato da izvuče iz džepa brzojav, kojim je onda stao udarati majorova momka po licu i ustima derući se:
- Gdje ti je tvoj major, stoko, gdje ti je tvoj major istražitelj, stoko, da mu predaš službeni telegram?...
- Ovdje sam - viknu na vratima major Derwota kojega je kombinacija riječi major istražitelj i telegram ponovo podsjetila na njegove određene dužnosti.
- Ah! - viknu general. - Ti se vraćaš?
U generalovu naglasku bilo je toliko zajedljivosti da major nije odgovorio, nego je neodlučno stajao na svom mjestu.
General mu reče da pođe s njim u sobu, pa kad su sjeli za stol, baci pred njega na stol telegram kojim je udarao momka, i reče mu tragičnim

glasom:
- Čitaj, to je tvoje djelo!
Dok je major čitao telegram, ustade general sa stolice i ustrča se po sobi rušeći stolice i stoličice i vičući:
- A ipak ću ga objesiti!
Telegram je glasio:
- Pješak Josef Švejk, ordonans 11. pohodne čete izgubio se 16. o. mj. na putu Chyrów-Felštyn na službenom putovanju kao kvartirmajstor. Pješaka Švejka odmah uputiti na brigadno zapovjedništvo u Wojalycz!
Major otvori stol, izvuče kartu i zamisli se nad činjenicom da se Felštyn nalazi 40 km jugoistočno od Przemyšla, tako da se pojavljuje strahovita zagonetka kako je pješak došao do ruske uniforme u kraju koji je preko 150 km udaljen od fronte, kad se položaji protežu na liniji Sokal-Turza-Kozlow.
Kad je to major rekao generalu i pokazao mu na karti mjesto gdje se Švejk, prema telegramu, izgubio prije nekoliko dana, general je riknuo kao bik jer je osjećao da su se sve njegove nade o prijekom sudu rasplinule u ništa. Pošao je k telefonu, spojio se sa stražarnicom i naložio da mu odmah, u majorov stan, dovedu zatvorenika Švejka.
Prije nego je naredba izvršena, general je nebrojeno puta strašnim psovkama izražavao svoje nezadovoljstvo zbog toga što ga nije dao na svoju odgovornost objesiti odmah bez ikakve istrage.
Major se protivio i govorio nešto o tome da pravo i pravda moraju biti povezani, i uopće zborio je u sjajnim periodima o pravednom sudu, o sudskim umorstvima i uopće o svemu što mu je došlo na jezik, jer je od sinoć bio u strahovitom mamurluku, pa je osjećao potrebu da priča.
Kad su napokon predveli Švejka, major je od njega zatražio objašnjenje kako je to bilo kod Felštyna i kako je to zapravo s tom ruskom uniformom.
Švejk je to potanko objasnio i podupro s nekoliko primjera iz svoje povijesti ljudskih muka. Kad ga je zatim major upitao zašto to nije rekao već na preslušavanju pred sudom, Švejk je odgovorio da ga zapravo nije nitko ni pitao kako je došao do ruske uniforme, nego su samo padala ovakva pitanja: „Priznajete li da ste dobrovoljno i bez ikakva pritiska obukli neprijateljsku uniformu?“ Budući da je to istina, jasno je da nije mogao odgovoriti drugo nego: „Da... dakako... zaista... tako je... bez

sumnje.“ Ali je ipak s ogorčenjem odbio objedu koja je iznesena pred sudom da je izdao svoga cara.
- Taj je čovjek potpuni idiot - reče general majoru. - Preobući se na obali ribnjaka u rusku uniformu koju je ondje bogzna tko ostavio, dopustiti da ga uvrste u skupinu ruskih zarobljenika, to može uraditi samo blesan.

- Pokorno javljam - javi se Švejk - ja zaista kadšto i sam na sebi primjećujem da sam slabouman, i to naročito predveče...
- Kuš, vole!- viknu major i obrati se generalu s pitanjem što da se sada uradi sa Švejkom.
- Neka ga objese u njegovoj brigadi! - odluči general.
Za jedan sat povela je patrola Švejka na kolodvor da ga sprovede u štab brigade u Wojalycz.
U zatvoru je Švejk ostavio za sobom malu uspomenu ispisavši na zidu komadićem drveta u tri stupca popis svih juha i variva što ih je u civilu jeo. Bio je to neke vrste protest protiv toga što mu u dvadeset i četiri sata nisu dali nikakva jela.
Zajedno sa Švejkom upućen je u brigadu ovaj dopis:
- Na osnovu brzojava broj 469 upućuje se pješak Josef Švejk, koji je pobjegao iz 11. pohodne čete, na dalji postupak u štab brigade.
Patrola koja se sastojala od četiri vojnika bila je mješavina narodnosti. Bio je u njoj Poljak, Madžar, Nijemac i Čeh. Ovaj posljednji bio je vođa patrole, a bio je u činu frajta te se nadimao prema svojem zemljaku

zatvoreniku dajući mu na znanje kako ga strašno nadvisuje. Kad je naime na kolodvoru Švejk izrazio želju da mu dopuste da se pomokri, rekao mu je frajt grubo da će mokriti kada dođe u brigadu.
- Dobro - reče Švejk - morate mi to dati pismeno, da se zna kad mi pukne mokraćni mjehur, tko je tome kriv. O tome postoji zakon, gospodine frajte!
Frajt, čovjek od volova, preplašio se toga mokraćnog mjehura, pa je tako čitava patrola svečano otpratila Švejk a na kolodvorski zahod. Frajt je uopće čitavim putem odavao utisak surova čovjeka i držao se tako naduveno kao da će već sutra u najmanju ruku postati zapovjednik armijskog zbora.
Kad su već sjedili u vlaku na pruzi Przemyšl-Chyrów, reče mu Švejk:
- Gospodine frajte, kad vas ovako gledam, sjetim se uvijek nekog frajta Bozbe koji je služio u Tridentu. Kad su njega imenovali frajtom, on se već odmah prvi dan počeo širiti u tijelu. Počeli su mu natjecati obrazi, a trbuh mu se tako naduo da mu već drugi dan vojničke hlače nisu bile dovoljno prostrane. A što je bilo najgore, počele su mu rasti uši u duljinu. Poslali su ga u ambulantu, ali je pukovnijski liječnik rekao da se to događa svima frajtima. Na početku da se nadmu, ali kod nekoga to brzo prođe no ovo je tako težak slučaj da bi se frajt mogao raspuknuti, jer ovo otjecanje prelazi sa zvjezdice na trbuh, i da ga spase, morali su mu skinuti zvjezdicu i on je odmah splasnuo.
Od toga časa Švejk se uzalud trudio da uspostavi razgovor s frajtom i da mu prijateljski objasni, zašto se općenito veli da je frajt nesreća kompanije.
Frajt nije na to odgovarao, nego je samo promrmljao nekoliko prijetnji, da će se već vidjeti tko će se od njih dvojice bolje smijati kada dođu u brigadu. Ukratko, zemljak se baš nije iskazao, pa kad ga je Švejk upitao odakle je, on mu je odgovorio da ga se to ne tiče.
Švejk je pokušavao svakojako. Govorio mu je da to nije prvi put kako ga vode pod pratnjom, ali da se pri tom uvijek zabavljao sa svima koji su ga pratiti.
Ali frajt je dalje šutio, pa je Švejk nastavio:
- Sve mi se čini, gospodine frajte, da vas je u životu morala zadesiti velika nesreća kad ste tako izgubili dar govora. Poznavao sam mnogo tužnih frajtova, ali takve božje nesreće kao što ste vi gospodine frajte, oprostite i

nemojte se srditi, nisam još nikad vidio. Povjerite mi što vas muči, pa se može desiti da vam dadem dobar savjet, jer vojnik kojega vode pod pratnjom ima uvijek više iskustva nego oni koji ga prate. Ili znate šta, gospodine frajte, da ugodnije putujemo, pričajte štogod, recimo o tome kako je u vašem kraju, ima li kod vas ribnjaka ili možda kakvih razvalina staroga grada, pa biste nam mogli pričati kakvi se događaji uz njih povezuju!

- Već mi je toga dosta! - viknu frajt.

- Vi ste sretan čovjek - reče Švejk - nekim ljudima nije nikada dosta.

Frajt utonu u potpunu šutnju, samo je još prije toga rekao:

- Već će ti oni kod brigade sve objasniti, ali ja se neću s tobom petljati.

Pratnja se uopće slabo zabavljala. Madžar je razgovarao s Nijemcem na osobit način, jer je od njemačkog jezika znao samo „jawohl“[332] i „was“[333]. Kad bi mu Nijemac što tumačio, Madžar bi klimao glavom i govorio: „Jawohl“, a kad bi Nijemac ušutio, Madžar bi rekao: „Was?“ pa bi Nijemac ponovo počeo. Poljak iz pratnje držao se aristokratski, nije se ni na koga obazirao, nego se zabavljao sam za se tako da se useknjivao na pod, služeći se pri tom vrlo spretno palcem desne ruke, a onda bi to zamišljeno razmazivao po podu kundakom puške i zatim pristojno brisao zagađeni kundak o hlače gunđajući pri tom neprestano: „O, sveta djevice!“

- Ti baš nisi osobito vješt! - reče mu Švejk. - Na Bojištu je stanovao u jednom podrumskom stanu neki pometač Macháček, koji se useknjivao na prozor i razmazivao šmrkalj tako spretno da je od toga nastala slika kako Libuša proriče Pragu slavu. Za svaku takvu sliku dobio bi od žene takvu državnu stipendiju da mu je gubica bila kao vreća, ali nije od toga odustao, nego se stalno usavršavao u tome. To mu je bila jedina zabava.

Poljak mu na to nije odgovorio i napokon je cijela patrola bila pogružena u duboku šutnju, kao da putuje na sprovod i pijetetno razmišlja o pokojniku.

Tako su se oni približavali štabu brigade u Wojalyczu.

No u štabu brigade dogodite su se međutim neke vrlo korjenite promjene.

Zapovjedništvo štaba brigade povjereno je pukovniku Gerbichu. Bio je to čovjek velikih vojnih sposobnosti koje su mu udarile u noge u obliku podagre. No on je imao u ministarstvu vojske vrlo utjecajne ličnosti koje

su učinite da nije otišao u penziju, nego se povlačio po raznim štabovima većih vojnih formacija, primao povećanu plaću s najrazličitijim ratnim doplacima i ostajao bi na takvom mjestu tako dugo dok ne bi prilikom napadaja podagre napravio kakvu glupost. Tada bi ga opet premjestili drugamo, a obično je to zapravo bilo kakvo promaknuće. S oficirima za ručkom nije obično ni o čemu drugom govorio nego o svojem otečenom palcu na nozi, koji je kadikad natekao do strašnih razmjera tako da je morao nositi naročito veliku cipelu.

Za ručkom je najviše volio pričati svima kako mu je palac vlažan i kako se neprestano znoji, tako da ga mora zavijati u vatu, a te iscjedine da mirišu kao ukisana goveđa juha.

Zato se uvijek čitav oficirski zbor opraštao s njim s velikom iskrenošću kad je odlazio na drugo mjesto, inače je on bio čovjek vrlo vesele ćudi i ponašao se sasvim prijateljski prema nižim oficirskim činovima, kojima je pričao koliko je dobrih pića popio i dobrih jela pojeo dok ga još nije spopala ta bolest.

Kad su Švejka dopremili u brigadu i po nalogu dežurnog oficira predveli ga s njegovim ispravama pukovniku Gerbichu u njegovoj je kancelariji sjedio poručnik Dub.

Za tih nekoliko dana na maršu Sanok-Sambor poručnik je Dub opet doživio jednu pustolovinu. Iza Felštyna naišla je naime 11. pohodna satnija na transport konja koje su vodili dragunskoj pukovniji u Sadowu Wiszniu.

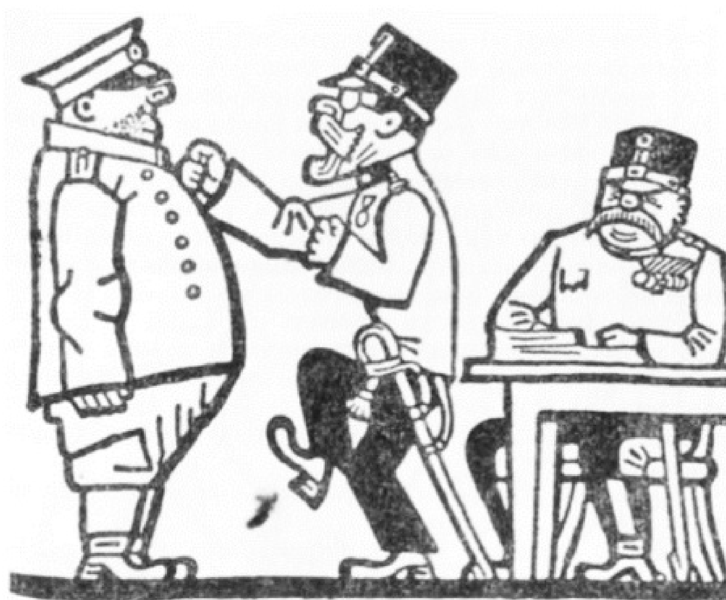
Poručnik Dub nije zapravo ni sam znao kako se dogodilo da je htio pokazati natporučniku Lukášu svoju jahačku vještinu, i kako je skočio na jednog konja koji je s njim nestao u dolini potoka, gdje su kasnije našli poručnika Duba čvrsto usađena u nekoj bari da ga valjda ne bi mogao tako usaditi ni najvještiji vrtlar. Kad su ga izvukli s pomoću omče, poručnik se Dub nije ni na što tužio, nego je samo tiho stenjao kao da skapava. Stoga su ga odvezli u štab brigade kad su prolazili mimo, i ostavili ga ondje u maloj bolnici.

Za nekoliko se dana oporavio, tako da je liječnik rekao neka mu još dvaput ili triput namažu leđa i trbuh jodnom tinkturom, pa onda može odvažno u svoju jedinicu.

Sada je dakle sjedio kod pukovnika Gerbicha i razgovarao s njim o najrazličitijim bolestima.

Kad je ugledao Švejka, viknuo je iz svega grla, jer mu je bilo poznato kako je Švejk zagonetno nestao ispred Felštyna:
- Eto te dakle opet! Mnogi kao nemani putuju, a kao još gore se zvijeri vraćaju. I ti si jedan od njih.
Radi potpunosti valja još primijetiti da je poručnik Dub prigodom svoje pustolovine s konjem pretrpio mali potres mozga, pa se stoga ne smijemo čuditi što je, približivši se Švejku, vikao u stihovima dozivajući boga u pomoć za borbu sa Švejkom:
- Bože, gle, zazivam te, zakriljen dimom strašnih topova, pod kišom fijukavih strelica, ti vodi me protiv toga lopova, upravljaču bitaka. Oče, zazivam te!... Gdje si bio tako dugo, klipane? Kakvu to uniformu imaš na sebi?
Valjda još dodati i to da je pukovnik Gerbich, mučen podagrom, uveo u svoju kancelariju sasvim demokratski duh, kad baš nije imao napadaja. U njegovu su kancelariju dolazili svi mogući činovi da saslušaju njegovo mišljenje o otečenom palcu s mirisom ukiseljene goveđe juhe.
U vrijeme kad pukovnik Gerbich nije patio od napadaja podagre, u njegovoj kancelariji bilo je uvijek puno najrazličitijih činova, jer je on u takvim izvanrednim slučajevima bio jako veseo i razgovoran; volio je da ima oko sebe slušače kojima bi pričao svinjske anegdote, što mu je činilo veliko zadovoljstvo, a ostale je veselilo što su se na silu smijali starim anegdotama koje su se valjda pričale još u vrijeme generala Laudona.
Služba je kod pukovnika Gerbicha bila u te dane vrlo laka, svi su radili što su htjeli, pa kad god se u kojem štabu pojavio pukovnik, znalo se sigurno da se tu krade i prave gluposti svake vrste.
Tako su i sada s predvedenim Švejkom nagrnule u pukovnikovu kancelariju najrazličitije šarže i čekale što će se dogodili, dok je pukovnik proučavao dopis štaba brigade koji je sastavio major u Przemyšlu.
No poručnik je Dub nastavio razgovor sa Švejkom na svoj uobičajeni i dražesni način:
- Ti me još ne znaš, ali kad me upoznaš, crknut ćeš od straha!
Pukovnik nije razumio majorov dopis jer ga je major u Przemyšlu diktirao još pod utjecajem slabašnog otrovanja alkoholom.
No pukovnik je Gerbich unatoč tome bio dobro raspoložen jer jučer i danas nije osjećao neugodne bolove, a i palac mu se vladao tiho kao janje.
- Šta ste to zapravo uradili? - upita Švejka tako ljubaznim tonom da je to

poručnika Duba ubolo u srce i natjeralo ga da odgovori umjesto Švejka:
- Taj čovjek, gospodine pukovniče - predstavljao je Švejka - pravi od sebe idiota, da bi svojim idiotstvom prekrio svoje nitkovluke. Nije mi doduše poznat sadržaj toga spisa, ali mislim da je taj klipan i opet nešto učinio, ali u većem opsegu. Kad biste dopustili, gospodine pukovniče, da upoznam sadržaj toga spisa, mogao bi vam svakako dati eventualno određene direktive kako da s njim postupate.
Zatim se obrati Švejku i reče mu češki:
- Ti mi piješ krv, zar ne?
- Pijem - odgovori dostojanstveno Švejk.
- Pogledajte ga, gospodine pukovniče - nastavi njemačkim jezikom poručnik Dub. - Ne možete ga ništa pitati, ne možete se s njim uopće razgovarati. Ali jednom mora udariti kosa o kamen, pa će ga trebati dobro kazniti. Dopustite, gospodine pukovniče ...

Poručnik Dub se zadubao u dopis koji je sastavio major iz Przemyšla, pa kad ga je pročitao, viknu slavobitno Švejku:
- Sad si konačno dolijao! A gdje ti je vojnička uniforma?
- Ostavio sam je na obali ribnjaka kad sam isprobavao ove dronjke da vidim kako se u njima osjećaju ruski vojnici - odgovori Švejk. - Sve to skupa nije zapravo ništa drugo nego pomutnja.
I Švejk poče pričati poručniku Dubu što je sve pretrpio zbog te pomutnje, a kad je završio, poručnik Dub dreknu na njega:

- Sada ćeš me tek upoznati! Znaš ii ti šta to znači izgubiti vojno vlasništvo, znaš li ti, lopove, šta to znači kad vojnik izgubi u ratu uniformu?
- Pokorno javljam, gospodine poručniče - odgovori Švejk - kada vojnik izgubi uniformu, tada mora fasovati novu.
- Isuse i Marijo! - viknu poručnik Dub. - Ti, vole, ti, životinjo jedna, ti ćeš se tako dugo poigravati sa mnom da ćeš poslije rata nadosluživati stotinu godina.
Pukovnik Gerbich, koji je dosada sjedio za stotom mirno i razborito, odjednom se strašno iskreveljio jer se njegov dotada mirni nožni palac napadajem podagre pretvorio od blagog i mirnog janjeta u ričućeg tigra, u električnu struju od 600 volta, u dio tijela koji se čekićem usitnjuje u šljunak. Pukovnik Gerbich odmahnu samo rukom i riknu strahovitim glasom čovjeka koga polagano peku na ražnju ...
- Svi napolje! Dajte mi revolver!
To su već svi poznavali i zato nagrnuše napolje zajedno sa Švejkom, koga je straža odvukla na hodnik. Ostao je samo poručnik Dub koji se htio i u tom času, što mu se činio tako prikladan, oboriti na Švejka te reče iskreveljenom pukovniku:
- Dopustite da upozorim, gospodine pukovniče, da taj čovjek...
Pukovnik mijaukne i baci na poručnika tintarnicu, na što preplašeni poručnik pozdravi vojnički i reče:
- Dakako, gospodine pukovniče... - i nestade iza vrata.
Zatim je još dugo iz pukovnikove kancelarije odjekivala vika i zavijanje, dok napokon bolno zapomaganje ne umuknu. Pukovnikov palac se odjednom pretvorio u mirno janje, napadaj podagre prestade, pa pukovnik pozvoni i naloži da mu opet dovedu Švejka.
- Dakle, šta je to zapravo s tobom? - upita pukovnik Švejka kao da je s njega spalo sve neugodno, te mu je bilo lako i ugodno kao da se valjuškao u pijesku na obali morskoj.
Smješkajući se prijateljski pukovniku, Švejk mu ispriča svoju čitavu odisejadu, kako je on ordonans 11. marškompanije 91. regimente i kako ne zna što će oni bez njega.
I pukovnik se smješkao i zatim izdao nalog:
- Švejku valja izdati vojnu kartu preko Lavova do stanice Zoltance, kamo će sutra stići njegova pohodna satnija, i valja mu izdati iz skladišta novu

vojnu uniformu i 6 kruna i 82 filira umjesto hrane za put.

Kad je zatim Švejk u novoj austrijskoj uniformi napuštao štab brigade da pođe na kolodvor, u štabu je sjedio poručnik Dub i neobično se iznenadio kad mu se Švejk strogo vojnički javio, pokazao mu isprave i upitao ga brižno ima li što da poruči gospodinu natporučniku Lukášu.

Poručnik Dub nije smogao drugo nego: „Abtreten!“ A gledajući za Švejkom koji je odmicao, samo je progunđao za se:

- Ti ćeš me još upoznati, Isuse i Marijo, ti ćeš me upoznati...

* * *

U stanici Zoltance okupljao se čitav bataljon kapetana Ságnera osim zaštitnice četrnaeste kompanije, koja se negdje izgubila kad su obilazili Lavov.

Pri ulazu u gradić Švejk se našao u potpuno novoj sredini, jer se ovdje već po općenitoj živahnosti moglo primijetiti da odavde nije baš tako daleko do položaja gdje se vode borbe. Svagdje je naokolo ležalo topništvo i komora, iz svake su kuće izlazili vojnici najrazličitijih pukovnija, a među njima su se kao elita kretali Nijemci iz Reicha, koji su iz svojih bogatih zaliha aristokratski dijelili Austrijancima cigarete. Kraj njemačkih kuhinja na trgu stajala je čak i burad s pivom, gdje su se vojnicima točile porcije piva za ručak i večeru, a oko te buradi vucarali su se kao sladokusne mačke zanemareni austrijski vojnici kojima su nabubrili trbusi od prljave skuhane i zaslađene cikorije.

Skupine Židova s pejzovima i u dugim kaftanima pokazivahu jedni drugima oblake dima na zapadu i lomatahu rukavima. Vikalo se na sve strane da to gori na rijeci Bugu: Uciszkow, Busk i Derewiany.
Čula se jasno tutnjava topova. Opet se vikalo da Rusi bombardiraju iz Grabowe Kamionku Strumilowu, da se vode bitke uz čitavi Bug i da vojnici zadržavaju bjegunce koji su se htjeli vratiti svojim kućama iza Buga.
Svuda je vladala zbrka i nitko nije znao ništa pouzdano nisu li Rusi opet prešli u ofenzivu i prekinuli svoje stalno uzmicanje na čitavoj fronti.
Na glavno zapovjedništvo gradića patrole poljskih žandara dovodile su svaki čas kakvu preplašenu židovsku dušicu pod optužbom da širi neistinite i lažne vijesti. Ondje bi nesretne Židove izbatinali do krvi i onda bi ih krvava tura puštali kući.
U tu je dakle zbrku ušao Švejk i počeo po gradiću tražiti svoju marškompaniju. Već je na kolodvoru zamalo upao u sukob na etapnom zapovjedništvu. Kad je prišao k stolu gdje su se davale informacije vojnicima koji su tražili svoje jedinice, izderao se na njega neki kapral za stolom ne želi li možda da mu on dade potražiti njegovu marškompaniju.
Švejk mu odgovori da bi samo želio znati gdje je u gradiću smještena 11. marškompanija 91. pukovnije toga i toga maršbataljona.
- Za mene je vrlo važno - naglašavao je Švejk - da znam gdje je 11. marškompanija, jer sam ja njezin ordonans.
Na nesreću za susjednim stolom sjedio je neki štabni narednik koji je skočio kao tigar i izderao se na Švejka:
- Prokleta svinjo, ti si ordonans, a ne znaš gdje ti je marškompanija ?
Prije nego je Švejk stigao da odgovori, štabni je narednik otišao u kancelariju i začas doveo odande nekog debelog natporučnika koji je izgledao tako dostojanstveno kao da je vlasnik neke velike kobasičarske firme.
Etapna su zapovjedništva bila i stupice za zapuštene vojnike skitnice, koji bi valjda čitavog rata tražili svoje jedinice i vucarali se po etapama i najradije čekali u repovima kraj onih stolova na etapnim zapovjedništvima gdje je stajao natpis: Menagegeld.“[334]
Kad je debeli natporučnik došao do Švejka, narednik viknu: „Habt acht“ i natporučnik upita Švejka:
- Gdje su ti isprave?

Kad mu ih je Švejk pokazao i natporučnik se uvjerio o ispravnosti njegove maršrute od štaba brigade do Zoltanca u njegovu četu, predade ih opet Švejku i reče blagonaklono kapralu za stolom:
- Dajte mu informacije! - i opet se zatvori u svoju kancelariju.
Kad se za njim zatvoriše vrata, štabni narednik primi Švejka za rame, odvede ga do vrata i dade mu ovu informaciju:
- Gledaj, smrade, da se izgubiš odavde!
I tako se Švejk opet našao u onom metežu i tragao sada za kakvim znancem iz bataljona. Hodao je dugo ulicama, dok konačno nije stavio sve na jednu kartu.
Zaustavio je jednog pukovnika i slabim ga njemačkim jezikom zamolio da mu kaže, ako zna, gdje je smješten njegov bataljon i njegova marškompanija.
- Sa mnom možeš govoriti češki - reče pukovnik - i ja sam Čeh. Tvoj je bataljon smješten iza željezničke pruge u obližnjem selu Klimontowu, te ne smije u gradić jer su se neki iz jedne vaše kompanije pobili na trgu s Bavarcima, odmah kako su stigli.
Švejk dakle udari u Klimontow.
Pukovnik ga pozva natrag, segnu rukom u džep i dade Švejku pet kruna da si kupi cigarete, te se ponovo s njim ljubazno oprosti, udalji se od njega i pomisli:
- Kako je to simpatičan vojnik!
Švejk nastavi put prema selu i razmišljajući o pukovniku dođe do zaključka da je prije dvanaest godina bio u Tridentu neki pukovnik Habermaier koji je također bio tako ljubazan prema vojnicima, ali se napokon pokazalo da je homoseksualac, jer je u toplicama kraj Adige pokušao oskvrnuti jednog kadetskog aspiranta, prijeteći mu „Dienstreglementom!"
S tako mračnim mislima stigao je Švejk polagano u nedaleko selo, pa se nije mnogo mučio da nađe štab bataljona jer je u selu, premda je ono vrlo veliko, postojala samo jedna pristojna zgrada, velika osnovna škola, koju je u tom posve ukrajinskom kraju podigla galicijska zemaljska uprava radi što uspješnije polonizacije sela.
Škola je u ratu proživjela nekoliko faza. Tu je bilo smješteno nekoliko ruskih štabova, zatim austrijskih štabova, a u doba velikih bitaka, koje su odlučivale o sudbini Lavova, gimnastička je dvorana neko vrijeme služila

kao operaciona dvorana. Tu su rezali noge i ruke i vršili trepanaciju lubanja.
U školskom vrtu iza škole bila je velika jama ljevkasta oblika, koju je iskopala granata velikog kalibra. U uglu vrta stajala je velika kruška, na čijoj je grani visio komad prerezanog užeta na kojem je nedavno visio mjesni grkokatolički župnik, obješen na osnovu tužbe mjesnog ravnajućeg učitelja Poljaka da je bio član organizacije Starorusa i da je za vrijeme ruske okupacije služio misu za pobjedu oružja ruskog pravoslavnog cara. To doduše nije bila istina jer optuženi u to doba uopće nije bio u selu, nego na liječenju svojih žučnih kamenaca u malim toplicama Bochnie Zamurowane, koje rat nije ni dirnuo.
Pri vješanju grkokatoličkog svećenika odlučivalo je nekoliko elemenata: narodnost, vjerski sporovi i kokoš. Neposredno prije rata nesretni je župnik ubio u svom vrtu učiteljevu kokoš koja mu je pozobala posađeno zrnje dinja.
Iza pokojnog grkokatoličkog župnika ostao je župni dvor prazan, pa se može reći da je svatko odnosio po nešto iz njega kao uspomenu na gospodina župnika.
Neki poljski seljačić odnio je kući čak i stari glasovir i upotrijebio njegove gornje ploče za popravak vrata na svom svinjcu. Dio pokućstva rascijepali su vojnici kao što je već bio običaj, a sretnim slučajem ostala je nedirnuta velika peć u kuhinji s izvrsnim štednjakom, jer se grkokatolički župnik nije nipošto razlikovao od svojih ultra-kolega te je rado papao i volio mnogo lonaca i tava na štednjaku i u pećnici.

Ovdje se razvila tradicija da su sve prolazne vojne jedinice kuhale u toj kuhinji hranu za oficire. A gore, u velikoj sobi, bio je oficirski kasino. Stolove i stolice pokupili su u seljana.
Baš danas bataljonski su oficiri priređivali svečanu večeru; složili su se i kupili svinju, pa je kuhar Jurajda spremao kolinje za oficire, okružen različnim nametnicima iz redova oficirskih momaka, koje je sve nadvisivao računarski narednik i davao savjete kuharu Jurajdi kako da siječe svinjsku glavu, ne bi li i za njega ostao komad njuške.
Ali najjače je izbuljio oči proždrljivac Baloun.
Tako požudno i pohlepno gledaju valjda ljudožderi kako s misionara,

pečenog na ražnju, curi mast pa cvrči na vatri i ugodno miriše. Baloun se valjda osjećao kao mljekarski pas koji vuče kolica, a pokraj njega kobasičarski pomoćnik nosi na glavi košaru svježih kobasica iz sušionice, te mu pri tome visi niz leđa lanac kobasica vireći iz košare, pa treba samo skočiti i zgrabiti ih gubicom, da nema tog odvratnog remenja kojim je taj jadni pas upregnut, i te bijedne brnjice.
A jetrenični nadjev koji proživljava prve časove svoga rođenja golemi jetrenični embrion, nagomilan na dasci, mirisao je na papar, mast i jetra.
Jurajda je sa zasukanim rukavima bio tako ozbiljan da bi mogao poslužiti kao model za sliku kako bog iz kaosa stvara kuglu zemaljsku.
Baloun nije mogao izdržati pa zajeca. Njegovo jecanje pretvorilo se u pravo ridanje.
- Što ričeš kao bik? - upita ga kuhar Jurajda.
- Sjetio sam se kuće - odgovori Baloun jecajući - sjetio sam se kako sam kod kuće uvijek bio prisutan pri klanju svinja i kako nisam nikada htio poslati ni najboljem susjedu ni komadić mesa, nego sam uvijek htio sve sam pojesti, te sam i pojeo. Jednom sam se tako nažderao jetrenica, krvavica i kuhane glave da su svi mislili kako ću puknuti, te su me tjerali bičem po dvorištu, okolo naokolo, kao kravu kad se nadme od djeteline.
- Gospodine Jurajda, dopustite mi da zagrabim malo u taj nadjev, pa me poslije svežite, jer ja ne mogu podnijeti ove muke.
Baloun ustade s klupe i teturajući kao pijan priđe k stolu i ispruži šapu prema hrpi nadjeva.
Nastade uporna borba. S teškom su ga mukom svladali svi prisutni da se ne baci na nadjev. Ipak ga nisu mogli spriječiti, kad su ga izbacili iz kuhinje, da u očaju ne posegne u lonac u kojem su se močila crijeva za jetrenice.
Kuhar Jurajda se tako razljutio da je za izbačenim Balounom bacio čitav svežanj šipčica za kobasice i viknuo za njim:
- Nažderi se špraljaka, gade!
Uto se već u gornjoj sobi okupili bataljonski oficiri i dok su svečano očekivali što će se roditi dolje u kuhinji, pili su, jer nije bilo drugog alkohola, prostu raženu rakiju, obojadisanu žutom bojom lukova uvarka. Za tu je rakiju tvrdio trgovac Židov da je to najbolji i najoriginalniji francuski konjak, koji je naslijedio od svog oca, a on opet od svoga djeda.
- Klipane jedan - rekao mu je tom prilikom kapetan Ságner - ako još

rekneš da ga je tvoj pradjed kupio od Francuza kad su bježali od Moskve, dat ću te zatvoriti dok najmlađi član tvoje obitelji ne postane najstariji.
I dok su oni poslije svakog gutljaja proklinjali poduzetnog Židova, Švejk je već sjedio u bataljonskoj kancelariji, gdje nije bilo nikoga osim jednogodišnjeg dobrovoljca Mareka, koji je kao bataljonski povjesničar iskoristio boravak bataljuna u Zoltancu da za rezervu opiše nekoliko pobjedonosnih bojeva koji će se očito dogoditi u budućnosti.
Zasada je pravio nekakve nacrte i kad je Švejk ušao u sobu, on je već imao napisano ovo:
„Ako se pred našim duhovnim očima pojave svi oni junaci koji su sudjelovali u borbama sa selo N., gdje se uz naš bataljon borio i jedan bataljon pukovnije N. i drugi bataljon pukovnije N., tada vidimo da je naš N-ti bataljon pokazao najsjajnije strategijske sposobnosti i neosporno pridonio pobjedi N-te divizije, koja je imala zadatak da definitivno učvrsti naše pozicije na odsjeku N.“
- Eto vidiš - reče Švejk jednogodišnjem dobrovoljcu - stigoh ja opet amo!
- Dopusti da te onjušim - reče obradovano jednogodišnji dobrovoljac - hm, zaudaraš na zatvor.
- Kao obično - reče Švejk - bio je to samo mali nesporazum. A što ti radiš?
- Kao što vidiš - odgovori Marek - bacam na papir junaštvo spasilaca Austrije, ali nekako mi se ne povezuje u cjelinu, sve je to ništa. Podvlačim pri tom slovo N, koje je postiglo neobičnu savršenost i u sadašnjosti i u budućnosti. Osim dosadašnjih sposobnosti kapetan je Ságner otkrio u meni neobičan matematički talenat. Moram kontrolirati bataljonske račune, pa sam dosad došao do zaključka da je bataljon potpuno pasivan i da samo čeka kako bi izvršio izravnanje sa svojim ruskim vjerovnicima, jer se nakon poraza i nakon pobjede najviše krade. Uostalom, to je svejedno. Ako nas i potpuno poraze, ovdje su dokumenti o našoj pobjedi, jer kao bataljonski povjesničar imam čast da mogu pisati: „Ponovo se baciše na neprijatelja koji je već mislio da je pobjeda na njegovoj strani. Napadaj naših vojnika i bajonetski juriš uslijedili su za tren oka. Neprijatelj u očajanju bježi, skače u vlastite rovove, mi ga bodemo bez milosti, tako da u neredu napušta svoje rovove i ostavlja u našim rukama ranjene i neranjene zarobljenike. To je jedan od najslavnijih trenutaka.“
Tko ga preživi, pisat će kući ratnom poštom ovakvu dopisnicu: „Dobili su po turu, draga ženo! Ja sam zdrav. Jesi li već odbila od prsiju naše

derište? Samo ga nemoj učiti da stranim ljudima govori tata, jer bi mi to bilo teško.“ Cenzura će na dopisnici precrtati riječi „dobili su po turu“ jer se ne zna tko je to dobio, pa bi se moglo različito kombinirati jer je izraz bio nejasan.
- Glavno je jasno govoriti - reče Švejk. - Kad su godine 1912. bili misionari u crkvi sv. Ignacija u Pragu, tada je među njima bio jedan propovjednik koji je propovijedao s propovjedaonice da se vjerojatno neće ni s kim sresti u raju. A na toj je večernjoj egzerciciji bio i neki limar Kulišek, koji je poslije te pobožnosti pričao u gostionici da je taj misionar valjda velik grešnik kada je u crkvi izjavio, kao na javnoj ispovijedi, da se neće ni s kim sresti u raju; zašto takve ljude šalju na propovjedaonicu? Treba uvijek govoriti jasno i razgovijetno, a ne u nekakvim zagonetkama. Kod Brejška je bio prije nekoliko godina neki pivničar, koji je imao običaj, kad je malo popio i vraćao se s posla kući, zadržati se u nekoj noćnoj kavani i nazdravljati stranim gostima, pa je tako uvijek pri zdravici govorio: „Mi se na vas, vi se na nas...“ Zbog toga je dobio od nekog pristojnog gospodina iz Jihlave takvu zaušnicu da je kavanar ujutro, kad su pomeli zube, pozvao svoju kćerku, koja je bila učenica petog razreda osnovne škole, i upitao je koliko ima odrastao čovjek zuba. Budući da to ona nije znala, izbio joj je dva zuba, a treći dan dobio je pisamce od toga pivničara u kojem se on ispričava za sve neugodnosti koje mu je nanio, i navodi da nije mislio reći ništa prosto, ali da ga ljudi nisu shvatili, jer rečenica zapravo glasi: „Mi se na vas, vi se na nas srdite.“
Tko govori dvosmislene riječi, mora sve unaprijed promisliti. Iskren čovjek koji govori sve što mu dođe na jezik, rijetko će kada dobiti po gubici. Ali ako mu se to dogodi nekoliko puta, on će radije pripaziti i u društvu držati jezik za zubima. Istina je da o takvom čovjeku svatko misli da je podmukao i bogzna kakav, pa će često dobiti i batina, ali to već donosi sa sobom njegova razboritost, njegovo savladavanje sama sebe, jer on mora znati da je on sam i da ima protiv sebe mnogo ljudi koji se osjećaju uvrijeđenima, pa kad bi se počeli s njim tući, da bi dobio još dvaput toliko. Takav čovjek mora biti skroman i strpljiv. U Nuslama vam živi neki gospodin Hauber, i njega su vam jedne nedjelje na ulici u Kundraticama zabunom uboli nožem kada se vraćao s izleta od Bartčnjekova mlina. On je s tim nožem u leđima došao kući, pa kad mu je žena skinula kaput, izvukla je lijepo i nož iz leđa, a prije podne je već tim

nožem rezala meso za gulaš, jer je bio od solingenskog čelika i fino naoštren, dok su oni kod kuće imali same nazubljene i tupe noževe. Ona je kasnije htjela imati čitavu garnituru takvih noževa za svoje kućanstvo, pa ga je svake nedjelje slala na izlet u Kundratice, ali on je bio tako skroman da nije išao nikamo nego k Banjetovima u Nusle, gdje je znao, ako sjedi u kuhinji, da će ga Banjet izbaciti napolje prije nego bi ga tko stigao udariti.
- Ti se nisi ništa promijenio - reče mu jednogodišnji dobrovoljac.
- Nisam - odgovori Švejk - nisam imao vremena za to. Oni su me čak htjeli strijeljati, no to još ne bi bilo najgore, ali već od dvanaestoga nisam nigdje dobio svoju vojničku plaću.
- Ni kod nas je nećeš sada dobiti, jer mi idemo na Sokal, a plaća će se dijeliti tek poslije bitke, moramo štedjeti. Ako računamo da će se bitka zametnuti za četrnaest dana, tada ćemo uštedjeti na svakom poginulom vojniku zajedno s doplacima 24 krune i 72 filira.
- A što ima inače novo kod vas?
- Prvo, izgubila nam se zaštitnica, a drugo, oficirski zbor priređuje u župnom dvoru kolinje, dok su se vojnici razišli po selu i predali se najrazličitijem razvratu sa seoskim ženama. Prije podne su svezali jednog vojnika iz naše kompanije jer je pošao na tavan za nekom sedamdesetogodišnjom babom. Taj je čovjek nedužan, jer u dnevnoj zapovijedi nije bilo naznačeno koliko je gornja granica godina.
- I meni se čini - reče Švejk - da je taj čovjek nedužan, jer kad se takva baba penje gore po ljestvama, čovjek joj i ne vidi lica. Isto takav slučaj zbio se na manevrima kod Tábora. Jedan je naš vod stanovao u gostionici a neka je žena ribala u predsoblju pod, pa se neki Chramosta došuljao do nje i potapšao je - kako da kažem - po suknji. Suknja joj je bila jako uzdignuta, pa kako ju je on po njoj potapšao, ona ništa; potapša je on drugi put, potapša i treći put, a ona opet ništa, kao da je se to ne tiče, te ti on prijeđe na djelo, a ona i dalje mimo riba pod, ali se na kraju okrene licem prema njemu te mu reče: „Ipak sam vas upecala, vojniče!“ Ta je baba bila stara preko sedamdeset godina, pa je to poslije pričala po čitavom selu... A sada mi dopustite da vas upitam, niste li za moje odsutnosti i vi bili u zatvoru.
- Nije bilo za to prilike - ispričavao se Marek - ali što se tebe tiče, moram ti saopćiti da je bataljon izdao za tobom tjeralicu.

- Ništa zato - primijeti Švejk - postupali su potpuno ispravno, bataljon je to morao uraditi i izdati za mnom tjeralicu, bila je to njegova dužnost jer se o meni tako dugo nije ništa znalo. Bataljon se time nije ništa prenaglio... Veliš, dakle, da su svi oficiri na kolinju u župnom dvoru? Moram dakle onamo da se javim da sam stigao, jer je ionako gospodin natporučnik Lukáš bio jako zabrinut za mene.
I Švejk pođe prema župnom dvoru čvrstim vojničkim korakom pjevušeći uz to:

Pogledaj me,
radovanje moje,
pogledaj me
kako gospodinom
učiniše mene...

I Švejk uđe u župni dvor i popne se po stepenicama do sobe iz koje su se čuli oficirski glasovi.
Govorilo se o svemu i svačemu, te su upravo ogovarali brigadu, kakav nered vlada tamo u štabu, pa je i brigadni ađutant bacio ulje u vatru istaknuvši:
- Telegrafirali smo im zbog onog Švejka, a Švejk ...
- Hier[335] - viknu iza pritvorenih vrata Švejk te ušavši unutra ponovi:
- Hier! Melde gehorsamst, Infanterist Švejk, Kumpanieordonanz 11. Marschkumpanie![336]
Vidjevši zaprepašteno lice kapetana Ságnera i natporučnika Lukáša s izražajem nekog tihog očajanja, Švejk nije ni dočekao pitanje, nego je glasno nastavio:
- Pokorno javljam, htjeli su me strijeljati, zato što sam izdao našeg cara.
- Isuse Kriste, šta to govorite, Švejku? - viknu očajno blijed natporučnik Lukáš.
- Pokorno javljam, to vam je, gospodine natporučniče, bilo ovako ...
I Švejk poče potanko prikazivati kako je sve to zapravo bilo s njime.
Gledali su ga iskolačenih očiju, a on im je pripovijedao sve moguće potankosti, pa čak nije zaboravio spomenuti ni to da su na obali ribnjaka, gdje mu se desila ta nesreća, rasle potočnice. Kad je zatim spominjao tatarska imena zarobljenika, s kojima se upoznao na svojem putu, kao

npr. Hallimulabalibej, dodavši im još čitav niz imena, koja je sam stvorio, kao npr. Valivolavalivej, Malimulamalimej, natporučnik Lukáš nije više mogao izdržati da ne kaže:
- Udarit ću vas nogom, vole jedan! Pričajte kratko, ali suvislo!
I Švejk nastavi dalje sa svojom opširnošću, a kad je stigao do prijekog suda i do generala i majora, spomenuo je i to da general škilji na lijevo oko, a major da ima plave oči.
- Koje na me ustoboči - doda zatim u sroku.

Zapovjednik 12. čete Zimmermann baci na Švejka lončić iz kojeg je pio jaku židovsku rakiju.
Švejk nastavi dalje sasvim mirno, kako je kasnije došlo do duhovne utjehe i kako je major spavao do jutra u njegovu zagrljaju. Zatim je sjajno obranio brigadu, kamo su ga poslali kada ga je bataljon tražio kao izgubljena. I stavivši dokumente pred kapetana Ságnera, iz kojih se vidi da ga je ova visoka brigadna instancija oslobodila svake krivnje, pridoda:
- Dopustite mi da pokorno javim da se gospodin poručnik Dub nalazi u brigadi s potresom mozga i da vas sve pozdravlja. Molim da mi se izda plaća i novac za duhan.
Kapetan Ságner i natporučnik Lukáš izmijeniše ispitljive poglede, ali uto se otvoriše vrata i u sobu unesoše u nekakvom kablu jetreničnu juhu koja se pušila.
To je bio početak svih onih uživanja koja očekivahu.

- Vi prokleti klipane - reče Švejku kapetan Ságner, dobro raspoložen pred užicima koji se približuju - vas je spasila samo ova svinjska gozba.
- Švejku - nastavi na to natporučnik Lukáš - ako se još što dogodi, bit će zlo po vas.
- Pokorno javljam, mora biti zlo po mene - salutirao je Švejk - kad je čovjek u ratu, tada mora biti svjestan i znati...
- Nestanite! - viknu na njega kapetan Ságner.
Švejk nestane i uputi se dolje u kuhinju. Onamo se ponovo vratio jadni Baloun i zamolio da bi mogao posluživati pri gozbi svoga natporučnika Lukáša.
Švejk je baš stigao na polemiku između kuhara Jurajde i Balouna.
Jurajda je pri tom upotrebljavao dosta nerazumljive izraze.
- Ti si *gozbulja* proždrljiva - rekao je Balounu - žderao bi dok te znoj ne oblije, a kad bih ti dao da odneseš gore jetrenice, ti bi se *paklenisao* s njima na stepenicama.
Kuhinja je sada imala sasvim drugačiji izgled. Računarski narednici, bataljonski i četni, častili su se po starješinstvu, prema planu koji je izradio kuhar Jurajda. Bataljonski pisari, četni telefonisti i nekoliko podoficira pohlepno su srkali iz zarđalog umivaonika jetreničku juhu, razrijeđenu vrućom vodom, da bi i na njih nešto dopalo.
- Živjeli! - reče Švejku računarski narednik Vaněk glođući jedan papak. - Bio je ovdje maločas naš jednogodišnjak Marek, pa nam je rekao da ste stigli i da imate na sebi novu uniformu. Vi ste me sada natjerali u veliku nepriliku. Marek me uplašio da vašu uniformu sada nećemo obračunati s brigadom. Vaša se uniforma našla na obali ribnjaka i mi smo to već javili preko bataljonske kancelarije na brigadu. Ja vas vodim u popisu kao utopljenika, pa se uopće niste morali vraćati i praviti nam neprilike s dvostrukom uniformom. Vi i ne znate što ste napravili bataljonu. Svaki dio vaše uniforme zabilježen je kod nas. Nalazi se u popisu uniformi kod mene, u kompaniji, kao prirast. Četa sad ima jednu potpunu uniformu više. O tom sam obavijestio bataljon. Sada će nas obavijestiti iz brigade da ste ondje dobili novu uniformu. A budući da će dotle bataljon u svojim izvještajima o odjeći javiti da ima prirast jednoga kompleta... Ja znam, iz toga se može izleći revizija. Kad se radi o takvoj malenkosti, tada dolaze k nama iz intendanture. A kad se izgubi 2000 pari cipela, za to se nitko ne brine ...

- Ali ona se vaša uniforma izgubila - reče tragično Vaněk sišući mozak iz kosti koja mu dopade šaka i čačkajući ostatak šibicom kojom je čistio zube jer nije imao čačkalice - i zbog takve će sitnice sigurno doći inspekcija. Kad sam bio u Karpatima, došla nam je inspekcija zbog toga što se nismo držali naloga da se smrznutim vojnicima skidaju cipele tako da se ne oštete. Skidale su se, skidale, ali su kod dvojice vojnika cipele pri skidanju popucale, a na jednom su bile poderane već prije smrti. I gotova nesreća! Iz intendature je stigao neki pukovnik pa da nije odmah, kako je došao, dobio od Rusa metak u glavu i strovalio se u dolac, ne znam kako bi se to svršilo.
- Jeste li i njemu skinuli cipele? - upita Švejk radoznalo.
- Jesmo - reče zamišljeno Vaněk - ali nitko nije znao tko je to uradio, pa tako nismo mogli ni pukovnikove cipele unijeti u popis.
Kuhar Jurajda opet se vratio odozgo i prvi njegov pogled pade na očajnog Balouna koji je turobno i utučeno sjedio na klupi kraj peći i sa strašnim očajanjem promatrao svoj omršavjeli trbuh.
- Ti bi lijepo pristajao u sektu hesihasta - reče mu sućutno učeni kuhar Jurajda. - I oni su čitave dane gledali u svoj trbuh, dok im se ne bi učinilo da im je oko pupka zablistala aureola. Onda su vjerovali da su dostigli treći stupanj savršenstva.
I Jurajda zahvati u pećnicu i izvuče odande jednu krvavicu.
- Žderi, Baloune - reče prijazno - žderi dok ne pukneš, udavi se, proždrljivče!
Balounu se zasuziše oči.
- Kad smo kod kuće klati svinje, tada sam ja najprije pojeo dobar komad kuhane glavine - reče plačljivo Baloun jedući malu krvavicu - zatim čitavu njušku, srce, uho, komad jetara, bubreg, slezenu, komad bedra, a onda...
I tihim glasom nastavi, kao da se priča bajka:
- A onda su došle na red jetrenice, šest do deset komada, pa trbušaste krvavice, s oljuštenim ječmom i žemičkama, tako da nisi ni znao koje bi prije zagrizao, da li one sa žemičkama ili s ječmom. A sve se topi na jeziku, sve miriše i čovjek jede i jede.
- A ja vam mislim - jadao se dalje Baloun - da će me tane poštedjeti, ali da će me glad dotući, pa da se neću više nikada u životu susresti s onakvom tavom nadjeva za krvavice kao kod kuće... Hladetinu nisam baš volio, jer ona samo drhti i nije izdašna. No žena bi se udavila u hladetini, ali ja joj

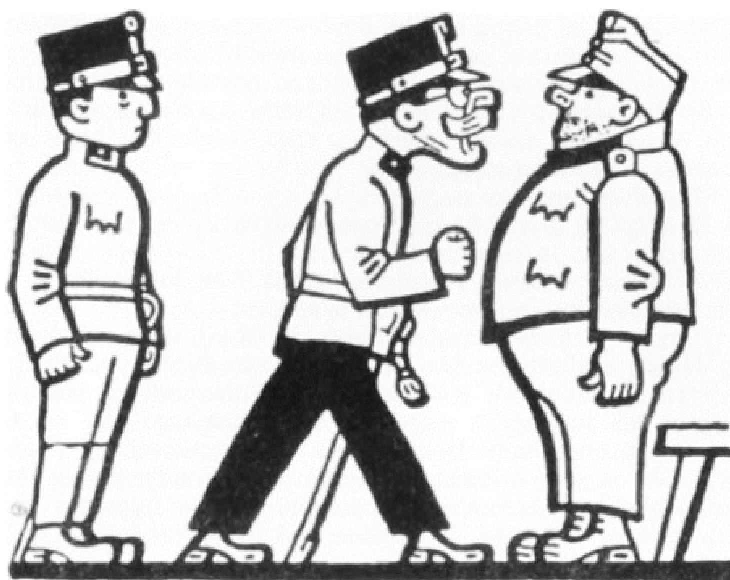
nisam priuštio za hladetinu ni komadić uha, jer sam sve to sam pojeo kako mi je najbolje prijalo. Nisam umio cijeniti tu divotu, to blagostanje, pa sam jednom tasta, pravoužitnika, prikratio za svinju i zaklao je i pojeo, te mi je još bilo žao da mu pošaljem, jadniku starom, nešto kolinja - a on mi je zatim prorekao da ću jednom lipsati od glada.
- A to je tu već sada - reče Švejk kome su danas i nehotice silazili s usta sami srokovi.
Kuhara Jurajdu već je minuo nagli napadaj sažaljenja prema Balounu, jer se Baloun nekako brzo došuljao do štednjaka, izvukao iz džepa komad kruha i pokušao čitav komad kruha namočiti u soku koji se u velikoj tavi sa svih strana privijao uz veliki komad svinjske pečenke.
Juraj da ga udari po ruci tako da Balounov komad kruha pade u sok, kao kad plivač u kupalištu skoči s daske u rijeku.
I ne pustivši ga da izvuče dragocjen zalogaj iz tave, pograbi ga i izbaci kroz vrata.
Očajni je Baloun vidio još kroz prozor kako Jurajda izvlači vilicom taj komad kruha koji se napio soka i porumenio, i kako ga pruža Švejku i daje mu uz to komadić mesa, odrezana s površine pečenke, te mu reče:
- Jedite, moj skromni prijatelju!
- Djevice Marijo! - zakuka iza prozora Baloun. - Propade moj kruh!
I mlatarajući dugim rukama uputi se u selo da pribavi kakav zalogaj.
A Švejk, gutajući Jurajdin plemeniti dar, progovori punih usta:
- Zaista se radujem što sam opet među svojima. Bilo bi mi jako žao kad ne bih mogao kompaniji i dalje iskazivati svoje vrijedne usluge.
I brišući s brade kapljice soka i masti koje su curile s kruha, završi:
- Ne znam, ne znam kako bi vam bilo bez mene, da su me ondje zadržali i da rat potraje još nekoliko godina.
Narednik Vaněk upita ga radoznalo: - što mislite Švejku, koliko će još trajati rat?
- Petnaest godina - odgovori Švejk. - To je jasno, jer je već jednom bio tridesetogodišnji rat, sada smo dvostruko pametniji nego prije, dakle 30 : 2 = 15.
- Momak našeg kapetana - javi se Jurajda - pripovijedao je da je čuo da se neće ići dalje čim zaposjednemo granice Galicije. A onda će Rusi početi pregovore o miru.
- Tada ne bi vrijedilo ni ratovati - reče važno Švejk. - Kad je rat, neka bude

rat! Ja svakako neću prije govoriti o miru dok ne budemo u Moskvi i u Petrogradu. Uopće se ne isplati, kad je već svjetski rat, vrckati se samo oko granice. Uzmimo na primjer Švede u tridesetogodišnjem ratu. Iz kakve su oni daljine, pa su stigli sve do Njemačkog Broda i Lipnice, gdje su napravili takvu zbrku da se ondje još danas poslije ponoći govori po gostionicama švedski, te se ljudi međusobno i ne razumiju. Ili Prusi, koji također nisu iz neposredne blizine, pa je iza njih u Lipnici ostala sva sila Prusa. Doprli su čak do Jedouchova i do Amerike i natrag.
- Uostalom - reče Jurajda, kojega je danas kolinje potpuno izbacilo iz ravnoteže i pobrkalo - svi su ljudi postali od šarana. Uzmimo, drugovi, Darwinovu teoriju...
Dalje njegovo razmatranje prekide upad jednogodišnjeg dobrovoljca Mareka.
- Neka se spasava tko može! - viknu Marek. - Maločas stiže automobilom u bataljonski štab poručnik Dub. Dovezao je sa sobom i onog zasranog kadeta Bieglera.
- Strašan je to čovjek - informirao je dalje Marek. - Kad je izašao s njim iz automobila upao je odmah u kancelariju. Znate dobro da sam rekao, odlazeći odavde, da idem malo drijemnuti. Ispružih se dakle u kancelariji na klupi i počeh lijepo tonuti u san, kadli on skoči na mene. Kadet Biegler viknu: „Habtacht!“, poručnik Dub me osovi na noge i obori se na mene: „Čudite se, zar ne, kako sam vas iznenadio u kancelariji dok ne vršite svoju dužnost! Spava se tek poslije povečerja!“ A Biegler na to doda: „Odio šesnaesti, paragraf deveti kasarnskog reda!“ Nato poručnik Dub udari šakom po stolu i viknu: „Htjeli ste me se valjda riješiti u bataljonu, no nemojte misliti da je to bio potres mozga, moja lubanja može prilično izdržati!“ Kadet Biegler je dotle nešto listao na stolu i pročitao uz to naglas za sebe neki odlomak iz jednog spisa: „Divizijska naredba broj 280.“ Poručnik Dub je pomislio da mu se on ruga zbog njegove posljednje rečenice da mu lubanja može prilično izdržati, pa mu poče predbacivati njegovo nedostojno i drsko vladanje prema starijim oficirima, pa ga sad vodi amo kapetanu da se na njega potuži.
Začas dođoše Dub i Biegler u kuhinju, kojom se moralo proći kad se išlo gore u sobu gdje je sjedio cijeli oficirski zbor i gdje je nakon svinjskog buta bucmasti zastavnik Maly pjevao ariju iz opere „Travijate“, podrigujući se pri tom poslije kupusa i masnog ručka.

Kad je poručnik Dub ušao u kuhinju, Švejk viknu:
- Habtacht! Svi ustanite!
Poručnik Dub priđe Švejku sasvim blizu te mu viknu pravo u lice:
- E, sad se veseli, sada ti je došao kraj! Nadjenut ću te slamom, da ostaneš za uspomenu 91. pukovniji!
- Zum Befehl[337], gospodine poručniče - salutirao mu Švejk. - Jednom sam čitao, pokorno javljam, da je bila jednom jedna velika bitka u kojoj je poginuo jedan švedski kralj zajedno sa svojim konjem. Oba leša su otpremili u Švedsku, pa sad stoje ispunjeni u stockholmskom muzeju.
- Odakle tebi to znanje, klipane? - izdera se na nj poručnik Dub.

- Pokorno javljam, gospodine poručniče, od moga brata profesora!
Poručnik Dub se okrenuo, pljunuo i gurkao pred sobom kadeta Bieglera gore, prema blagovaonici. No ipak se nije mogao uzdržati da se na vratima ne obazre za Švejkom i s neumoljivom strogošću rimskoga cara, koji odlučuje o sudbini ranjenog gladijatora u cirkusu, ne okrene palac desne ruke i ne vikne:
- Palce dolje!
- Pokorno javljam - viknuo je za njim Švejk - već ih okrećem prema dolje.

* * *

Kadet Biegler je bio kao muha. Za to vrijeme prošao je kroz nekoliko koleričnih stanica i nakon svih manipulacija kojima je bio podvrgnut zbog sumnje da boluje od kolere, on se već navikao s potpunim pravom na to da već sasvim nesvjesno svaki čas pušta u gaće. Napokon je, na jednoj takvoj stanici za promatranje, dopao šaka nekom stručnjaku, koji u njegovim izmetinama nije našao koleričnih bakcila, te mu je ojačao crijeva taninom, kao postolar poderane postole dretvom, i poslao ga na najbliže etapno zapovjedništvo, proglasivši kadeta Bieglera, koji je bio kao para nad loncem, „frontdiensttauglich“[338].
Bio je to srdačan čovjek.
Kad ga je kadet Biegler upozorio da se osjeća vrlo slabo, rekao mu je sa smiješkom:

- Zlatnu kolajnu za hrabrost ipak ćete još moći nositi. Ta prijavili ste se dobrovoljno u vojsku!
I tako je kadet Biegler pošao da osvoji zlatnu kolajnu.
Njegova ojačana crijeva nisu više izbacivala u hlače onu rijetku tekućinu, ali ipak često je osjećao nuždu, tako da je put od posljednje etape do štaba brigade, gdje se susreo s poručnikom Dubom, bio zapravo svečani pohod kroz sve moguće nužnike. Nekoliko puta je zakasnio na vlak jer je sjedio na kolodvorskim nužnicima tako dugo dok vlak nije otišao. Nekoliko je puta u vlaku zakasnio da prijeđe u drugi vlak jer je sjedio na nužniku.
Ali unatoč svim zahodima koji su mu se isprečivali na putu, kadet Biegler se ipak približavao svojoj brigadi.
Poručnik Dub je tada ipak trebao ostati još nekoliko dana na njezi u brigadi, ali istoga dana kada je Švejk otputovao u bataljon, štabni je liječnik promijenio odluku o poručniku Dubu kada je saznao da po podne polazi bolnički automobil u onom pravcu gdje se nalazi bataljon 91. pukovnije.
Bio je radostan što se oslobodio poručnika Duba, koji je kao i uvijek dokazivao svoje različite tvrdnje riječima: „O tom sam već prije rata razgovarao s gospodinom kotarskim predstojnikom."
„Mit deinem Bezirkshauptmann kannst du mir Arsch lecken"[339], pomislio je štabni liječnik i bio je vrlo zahvalan slučaju što sanitetski automobili polaze gore na Kamionku Strumilowu preko Zoltance.
Švejk nije vidio u brigadi kadeta Bieglera, jer je on preko dva sata sjedio na oficirskom nužniku s vodom za ispiranje.
Može se slobodno reći da kadet Biegler nije na takvim mjestima trošio vrijeme uludo, jer je ponavljao sve slavne bitke slavne austro-ugarske vojske, počinjući s bitkom kod Nordlingena 6. rujna 1634. i svršavajući s bitkom kod Sarajeva 19. kolovoza 1878.
Dok je tako nebrojeno puta potezao vrpcu nužnika s ispiranjem i dok je voda bučno letjela u rupu, on bi, pritvorivši oči, zamišljao buku bitke, napadaj konjaništva i tutnjavu topova.
Susret poručnika Duba s kadetom Bieglerom nije baš bio suviše dražestan i svakako je kasnije bio razlogom njihova kiselog odnosa u službi i izvan službe.
Kad je naime poručnik Dub već četvrti put pokušavao da uđe u zahod, srdito je uzviknuo:

- Tko je unutra?
- Kadet Biegler, 11. marš
kompanija, bataljon N., 91. regimenta - glasio je ponosni odgovor.
- Ovdje - predstavljao se konkurent pred vratima - poručnik Dub iz iste kompanije.
- Odmah ću biti gotov, gospodine poručniče!
- Pričekat ću!
Poručnik Dub je nestrpljivo gledao na sat. Nitko ne bi vjerovao koliko treba energije i upornosti da se u takvoj situaciji izdrži pred vratima novih petnaest minuta, zatim još pet, pa opet pet, dok je na kucanje, lupanje i udaranje nogom dobivao uvijek isti odgovor: „Odmah ću biti gotov, gospodine poručniče!“
Poručnika Duba spopade groznica, osobito kad je nakon nadobudnih šuškanja papira proteklo daljih sedam minuta, a vrata se nisu otvorila.
Kadet Biegler je uza sve to bio i toliko taktičan da još uvijek nije puštao vodu iz rezervoara.
Poručnik Dub poče u svojoj slaboj groznici razmišljati da li da se možda potuži zapovjedniku brigade, koji će možda izdati nalog da se razbiju vrata i da se odande iznese kadet Biegler. Palo mu je na um da je to možda povreda subordinacije.
Poručnik Dub tek poslije daljih pet minuta ustanovi da zapravo nema više što da radi iza onih vrata, jer već davno ne osjeća nuždu. No ostao je i dalje pred nužnikom iz principijelnih razloga, udarajući i dalje nogom u vrata iza kojih se čulo uvijek isto: „In einer Minute fertig, Herr Leutnant!“[340]
Napokon se čulo kako Biegler pušta vodu iz rezervoara, i začas se obojica nađoše licem u lice.
- Kadete Bieglere - zagrmje na njega poručnik Dub - nemojte misliti da sam došao ovamo za istim poslom kao i vi. Došao sam radi toga jer mi se niste prijavili pri svojem dolasku u štab brigade. Zar ne znate propise? Znate li komu ste dali prednost?
Kadet Biegler preleti časak u svojem sjećanju, nije li možda ipak učinio štogod što bi se protivilo disciplini i naredbama koje se tiču odnosa nižih oficirskih činova prema višima.
U njegovoj svijesti vladala je u tom pravcu golema praznina i provalija.
U školi im nije nitko predavao kako se u takvom slučaju mora vladati niži

oficir prema višemu.
Treba li možda prekinuti vršenje nužde i izletjeti kroz vrata zahoda držeći jednom rukom hlače, a drugom pozdravljajući?
- No odgovorite, kadete Bieglere! - izazovno viknu poručnik Dub.
I kadet Biegler se sjeti sasvim jednostavnog odgovora, koji je riješio zagonetku:
- Gospodine poručniče, nakon svog dolaska u štab brigade nisam imao ni pojma da se vi ovdje nalazite, a pošto sam obavio sve poslove u kancelariji, pošao sam odmah u zahod gdje sam ostao sve do vašeg dolaska.
I na to doda svečanim glasom:
- Kadet Biegler se prijavljuje gospodinu poručniku Dubu.
- Vidite da to nije malenkost - reče oporo poručnik Dub - po mome mišljenju, kadete Bieglere, vi ste trebali odmah, čim ste stigli u štab brigade, upitati u kancelariji ne nalazi li se ovdje slučajno i koji oficir iz vašeg bataljona, iz vaše kompanije. O vašem ponašanju raspravljat ćemo u bataljonu. Putujem onamo automobilom, a vi ćete sa mnom... Samo nikakva ustručavanja!
Kadet Biegler je naime primijetio da su mu u kancelariji štaba brigade odredili maršrutu željezničkom prugom, a taj mu se način putovanja činio mnogo povoljniji s obzirom na trešnju njegova debelog crijeva. Ta svako dijete zna da automobili nisu udešeni za takve stvari. Prije nego projuriš sto osamdeset kilometara, već su ti pune gaće.
Đavo bi znao što se dogodilo da trešnja automobila ispočetka, kad su pošli na put, nije loše djelovala na Bieglera.
Poručnik Dub je bio sav očajan što mu neće poći za rukom da provede plan osvete.
Kad su polazili, poručnik Dub je mislio u sebi: „Samo pričekaj, kadete Bieglere, kad te spopadne nužda, varaš se ako misliš da ću zaustaviti auto.“
U tom je smislu, koliko je bilo moguće s obzirom na brzinu kojom su gutali kilometre, zapodjeo ugodan razgovor o tome da vojni automobili, kojima je određen put, ne smiju rasipati benzin te se ne smiju nigdje zaustavljati.
Kadet Biegler primijeti na to potpuno ispravno da automobil, dok negdje čeka, uopće ne troši benzin jer šofer iskopča motor.

- Ali ako mora doći u određeno vrijeme na neko mjesto - nastavljaše neumoljivo poručnik Dub - tada se ne smije nigdje zaustavljati.
Kadet Biegler nije na to uopće ništa odgovorio.
Tako su sjekli zrak preko četvrt sata, kadli odjednom osjeti poručnik Dub da mu se nekako naduo trbuh i da bi bilo probitačno zaustaviti automobil, izaći napolje i sići u jarak, skinuti hlače i olakšati se.
Držao se junački sve do sto dvadeset šestog kilometra, kad odlučno pograbi šofera za kaput i viknu u uho:
- Stoj!
- Kadete Bieglere - reče poručnik Dub milostivo, skačući brzo s automobila prema jarku - eto vam sada prilike!
- Hvala - odgovori kadet Biegler - neću da uzalud zadržavam automobil.
Kadet Biegler, koga je također pritisnula nužda, odlučio je u sebi da će se radije pokakiti nego da propusti krasnu mogućnost da blamira poručnika Duba.
Prije nego su stigli u Zoltance, poručnik Dub je još dvaput zaustavljao automobil, a na posljednjoj postaji reče tvrdoglavo Biegleru:
- Imao sam za objed poljski paprikaš. Poslat ću iz bataljona telegrafsku pritužbu na brigadu. Dali su nam pokvareni kiseli kupus i svinjsko meso neprikladno za hranu. Drskost kuhara prelazi sve granice. Tko me još ne poznaje, taj će me upoznati.
- Feldmaršal Nostitz-Rieneck, ponos rezervne kavalerije - odgovori na to Biegler - izdao je djelo „Was schadet dem Magen im Kriege“[341], u kojem ne preporučuje da se uz ratne napore i teškoće jede svinjsko meso. Svaka neumjerenost na maršu škodi.
Poručnik Dub ne odgovori na to ni riječi, nego samo pomisli: „Već ću ja provjeriti tvoju učenost, klipane!“ Ali zatim malo promisli pa ipak postavi Biegleru ovo potpuno glupo pitanje:
- Vi dakle mislite, kadete Bieglere, da oficir, kome se vi po svome činu morate smatrati podređenim, neumjereno jede? Valjda niste htjeli reći, kadete Bieglere, da sam se preždero? Zahvaljujem vam na toj prostoti. Budite sigurni da ću to obračunati s vama, vi me još ne poznajete, ali kad me upoznate, tada ćete se sjećati poručnika Duba.
Pri posljednjim je riječima gotovo pregrizao jezik jer su preletjeli na cesti preko neke vododerine.
Kadet Biegler opet ništa ne odgovori, a to je ponovo nagnalo poručnika

Duba da grubo upita:
- Čujte, kadete Bieglere, mislim da ste učili da ste dužni odgovarati na pitanja svoga pretpostavljenoga.
- Jesam - reče Biegler - ima i o tome propis. Ali prije toga je dakako potrebno objasniti naš uzajamni odnos. Koliko je meni poznato, ja još nisam nikamo pridijeljen, tako da prema tome nema ni govora o mojoj neposrednoj podređenosti vama, gospodine poručniče. Dakako najvažnije je da se u oficirskim krugovima odgovara na pitanja postavljenih samo u službenim stvarima. Dok mi sjedimo ovako ovdje u automobilu, mi ne predstavljamo nikakvu borbenu jedinicu kakve ratne manipulacije. Među nama nema nikakva službenog odnosa. Obojica putujemo svojim jedinicama, pa svakako odgovor na vaše pitanje da li sam možda htio reći da ste se prežderali, gospodine poručniče, ne predstavlja nikakvu službenu izjavu.
- Jeste li svršili? - izdera se na nj poručnik Dub. - Vi jedan...
- Da - reče čvrstim glasom kadet Biegler - nemojte zaboraviti, gospodine poručniče, da će o tome što se među nama dogodilo, svakako donijeti odluku oficirski časni sud.
Poručnik Dub je gotovo pobjesnio od srdžbe. Kad se uzrujao, on je obično govorio još veće budalaštine i gluposti nego kad je bio miran.
Stoga je i sada progunđao:
- A o vama će odlučivati ratni sud!
Kadet Biegler iskoristi tu priliku da ga potpuno dotuče, pa stoga reče najprijateljskijim tonom:
- Ti se šališ, druže!
Poručnik Dub viknu šoferu da stane.
- Jedan od nas dvojice mora nastaviti pješke - probrblja Dub.
- Ja ću se voziti - reče na to mirnim glasom kadet Biegler - a ti, druže, radi što hoćeš.
- Vozite dalje - viknu šoferu poručnik Dub dubokim glasom kao u deliriju i utonu zatim u dostojanstvenu šutnju kao Julije Cezar kad su mu se približavali urotnici s bodežima da ga probodu.
Tako su stigli u Zoltance, gdje su našli sjedište svoga bataljona.

* * *

Dok su se poručnik Dub i kadet Biegler prepirali na stepenicama, da li ima kadet koji još nije nikamo pridijeljen pravo na jetrenicu iz one

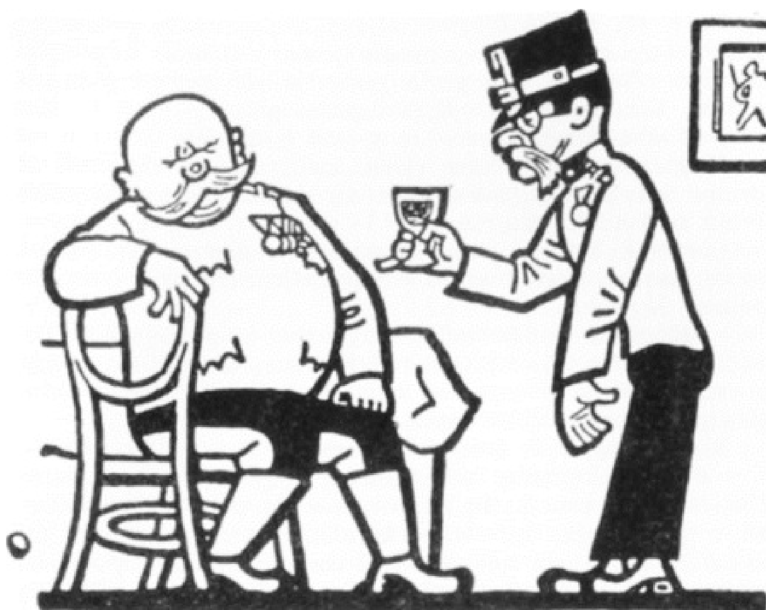
količine koja pripada oficirima pojedinih kompanija, dotle su već svi u kuhinji bili siti te su se ispružili po širokim klupama i raspričali o svemu i svačemu, dimeći iz svojih lula sve u šesnaest.
- Danas sam vam pronašao divan izum - pričao je kuhar Jurajda. - Mislim da će to izvršiti potpun prevrat u kuharskom umijeću. Ta ti znaš, Vaněku, da nisam mogao nigdje u tom prokletom selu naći mažurana za jetrenice.
- *Herba majoranae* - reče računarski narednik Vaněk, sjetivši se da je drogerist.

Jurajda nastavi: - Još je neispitano kako se ljudski duh u nuždi laća najrazličitijih sredstava, kako mu se otvaraju novi vidici, kako počinje pronalaziti sve moguće i nemoguće stvari o kojima čovječanstvo dotada nije ni sanjalo... Tražio sam dakle po svim kućama mažurana, trčao sam, tražio, objašnjavao za što mi treba, kako izgleda ...
- Trebao si im i miris opisati - javi se s klupe Švejk - trebao si im reći da mažuran miriše baš onako kao kad pomirišeš bočicu tinte u drvoredu rascvjetalih akacija. Na brežuljku Bohdalecu kraj Praga...
- Ali, Švejku - prekide ga molećivim glasom jednogodišnji dobrovoljac Marek - pusti Jurajdu da završi.
I Jurajda nastavi:
- Na jednom imanju naišao sam na jednog starog isluženog vojnika iz vremena okupacije Bosne i Hercegovine, koji je odslužio vojsku u Pardubicama kod ulana i do danas još nije zaboravio češki. On se počeo

sa mnom prepirati da se u Češkoj ne stavlja u jetrenice mažuran, nego kamilica.
Nisam zaista znao što da radim, jer svaki razuman i nepristran čovjek mora priznati da je mažuran kralj začina koji se miješaju u jetrenice. Bilo je potrebno da se brzo pronađe takav nadomjestak koji bi kobasicama dao onaj karakterističan miris po začinu. Našao sam dakle u jednoj kući, pod slikom nekoga sveca, svadbeni mirtin vijenac. Bio je to neki mladi bračni par, pa su mirtine grančice na vijencu bite još dosta svježe. Stavio sam dakle mirtu u jetrenice, ali sam dakako prije toga morao čitav svadbeni vijenac triput oprati u kipućoj vodi, da listići omekšaju i izgube suviše oštar miris i okus. Razumije se, da je bilo mnogo plača kad sam im oduzeo taj svadbeni mirtin vijenac za jetrenice. Oprostiše se sa mnom u uvjerenju da će me zbog tog svetogrđa, jer je vijenac bio posvećen, ubiti prvo tane. A vi ste jeli moju jetreničnu juhu, pa ipak nitko od vas nije prepoznao da ona miriše na mirtu, a ne na mažuran.
- U Jindřichovu Hradecu - javi se Švejk - živio je prije nekoliko godina kobasičar Josef Linek, koji je na polici imao dvije kutije. U jednoj je držao mješavinu svih začina koje je stavljao u jetrenice i krvavice. U drugoj kutiji je držao prašak za gamad, jer se kobasičar već nekoliko puta uvjerio da su njegove mušterije pregrizle u kobasici stjenicu ili švabu. On je uvijek govorio da stjenica ima mirodijski miris kao gorki badem koji se meće u kuglof, ali švabe da u kobasicama smrde kao stara biblija prožeta plijesnju. Stoga je on održavao čistoću u svojoj radionici pa je svuda sipao onaj prašak za gamad. Tako je on dakle jednog dana pravio krvavice, a imao je upravo hunjavicu. Pograbio je dakle onu kutiju s praškom za gamad i usuo je u nadjev za krvavice, pa su od toga dana stanovnici Jindřichova Hradeca išli po krvavice samo kobasičaru Lineku. Ljudi su upravo grnuli u dućan. A on je bio tako mudar da se ipak dosjetio da je to zbog onog praška za gamad, pa je od toga vremena naručivao pouzećem čitave sandučiće toga praška pošto je prije toga upozorio tvrtku, od koje je nabavljao prašak, da na sandučiće napiše: „Indijske mirodije." To je bila njegova tajna s kojom je otišao u grob, a najzanimljivije je u tome to da su se sve švabe i stjenice iselile iz kuća onih obitelji koje su kupovale te krvavice. Od toga vremena Jindřichov Hradec pripada u red najčistijih gradova u čitavoj Češkoj.
- Jesi li već završio? - upita jednogodišnji dobrovoljac Marek koji se očito

htio uplesti u razgovor.
- S tim bih već bio gotov - odgovori Švejk - ali znam sličan slučaj u Bezkydima, no o njemu ću vam pričati kad budemo u borbi.
Jednogodišnji dobrovoljac Marek poče pričati:
- Kulinarsko umijeće najbolje se može upoznati u ratu, a naročito na fronti. Dopustite da učinim malu poredbu. U mirno smo doba čitali i slušali o takozvanim ledenim juhama, tj. takvim juhama u koje se stavlja led, a koje su vrlo omiljene u sjevernoj Njemačkoj, Danskoj i Švedskoj. A vidite, došao je rat i vojnici su ove zime imali u Karpatima toliko smrznute juhe da je nisu ni okusili, a ipak je to specijalitet.
- Smrznuti se gulaš dade jesti - primijeti računarski narednik Vaněk - ali ne dugo, najviše tjedan dana. Zbog toga je naša deveta kompanija napustila položaj.
- Još u mirno doba - reče neobično ozbiljno Švejk - čitava se vojska vrtjela oko kuhinje i oko najrazličitijih jela. Mi smo u Budjejovicama imali natporučnika Zákrejsa, koji se stalno vrtio oko oficirske kuhinje, pa čim bi koji vojnik nešto pogriješio, on bi mu odmah komandirao „mirno!“ i očitao mu: „Ti klipane, ako se to još jednom ponovi, napravit ću od tvoje gubice dobro istučenu pržolicu, zgazit ću te u krumpirovu kašu, pa ću ti dati da to pojedeš. Izletjet će iz tebe drob s rižom, pa ćeš izgledati kao špikani zec na tavi. Eto vidiš, moraš se popraviti ako nećeš da ljudi misle da sam od tebe napravio faširanu pečenku s kupusom.“
Dalje izlaganje i zanimljiv razgovor o upotrebi jelovnika za odgoj vojnika prije rata bili su prekinuti jakom vikom u gornjoj sobi, gdje se svršavao svečani ručak.
U pobrkanoj mješavini glasova isticala se dernjava kadeta Bieglera:
- Vojnik već u mirno doba mora znati što je potrebno u ratu, a u ratu ne smije zaboraviti ono što je naučio na vježbalištu.
Zatim se čulo dahtanje poručnika Duba:
- Molim da se utvrdi da mi je već treći put nanesena uvreda.
Gore su se zbili veliki događaji.

Poručnik Dub, koji je dolazio pred komandanta bataljona s poznatim podmuklim namjerama prema kadetu Biegleru, bio je već na samom ulazu pozdravljen od oficira gromkom galamom. Na sve je odlično djelovala židovska rakija.
Upadali su jedan drugome u riječ nišaneći na jahačku vještinu poručnika Duba:
- Bez konjušara ne valja!
- Poplašeni mustang!
- Koliko si se vremena, druže, kretao među cowboyima na zapadu?
- Krasan jahač!
Kapetan Ságner odmah mu pruži čašu proklete rakije, pa uvrijeđeni poručnik Dub sjede za stol. Dohvatio je staru polupanu stolicu i stavio je uz natporučnika Lukáša koji ga pozdravi prijateljskim riječima:
- Sve smo već pojeli, druže!
Tužni lik kadeta Bieglera nije ni bio zapažen, premda se kadet Biegler potpuno propisno javio kapetanu Ságneru i drugim oficirima oko stola ponavljajući mnogo puta za redom, iako su ga svi vidjeli i poznavali:
- Kadet Biegler vraća se u štab bataljona.
Biegler uze punu čašu, sjedne zatim sasvim skromno uz prozor i čekaše pogodan trenutak da izbaci iz sebe neka svoja udžbenička znanja.
Poručnik Dub, kojemu je udarao u glavu onaj strašni miris, kuckao je prstom po stolu i odjednom se obratio kapetanu Ságneru:
- Kotarski predstojnik i ja uvijek smo govorili: „Patriotizam, odanost,

dužnost i požrtvovnost, to je pravo oružje u ratu. Sjećam se toga baš danas kad će naša vojska u dogledno vrijeme prijeći rusku granicu.“

- -

Ovdje se završava rukopis Jaroslava Hašeka, prekinut smrću autorovom 3. siječnja 1923. Nastavak je od književnika i novinara Karela Vaněka (1887-1923).

- -

Kadet Biegler se javi od prozora:
- Prelaziti granice velike države uvijek je važna operacija. Studirao sam kartu bojišta za svoga posljednjeg boravka u posljednjoj koleričnoj baraci, pa sam ustanovio da nasuprot nama, na odsjeku koji ćemo jamačno zaposjesti, stoji trokut koji sačinjavaju ruske tvrđave: Luck, Dubno, Ravno. Nećemo imati protiv sebe samo pješaštvo u rovovima i nekoliko poljskih topova od osam ili dvanaest centimetara. Jurišat ćemo na betonske rovove, tući će nas teškim tvrđavskim topovima. A to je nešto drugo nego rat u polju. Glavnu će riječ imati topništvo; ono će napraviti na tvrđavama rupe kroz koje ćemo mi projuriti kao skakavci. A onda dolazi borba bajonetama: Hura, hura!
Kadet Biegler je već bio pijan, i ništa mu se na svijetu nije činilo lakše nego osvajanje ruskih tvrđava.
A na to je ozbiljno i razborito odgovorio poručnik Dub kojemu je špirit također uzdizao mozak i davao mislima krila:
- Potpuno ispravno; ali topništvo će napraviti samo prolaze; osvajanje i zaposjedanje tvrđava treba da izvrši pješadija; ona mora biti odvažna, junačna, bez ikakva straha. Pješadiju mora voditi ideja, ideja i opet samo ideja. A ta je ideja patriotizam, ljubav prema caru, briga o uspjehu carevine. Naša vojska to već posjeduje, pa ćemo mi stoga i pobijediti. U ratu pobjeđuje ideja, ideja i opet samo ideja. Već prije rata govorio je gospodin kotarski predstojnik: „Gospodo, kolege, drugovi! Shvatite kako je to važno: ići u borbu s idejom! Jer za rat je potrebna samo ideja!“
Poručnik Dub pogleda ostale oficire pijano i izazovno, čekajući izraze odobravanja. Sam je sebi izgledao kao Eugen Savojski koji je govorio: „Za rat su potrebni novci, novci i opet samo novci!“ a nije mu ni palo na um da je njegov program teže izvršiti nego lozinku grbavog francuskog princa.
No kapetan je Ságner gledao pospano i bezizražajno nekamo u kut, a

natporučnik Lukáš je nožem strugao nokte.
Dub poče iznova:
- Najveću ulogu u održavanju vojničkog duha igra u vojnika njihov odgoj. On se dobiva u školi, a dajemo ga mi, učitelji, odgojitelji, profesori; mi polažemo osnove vojničkom duhu kakav je potreban za rat. A možete primijetiti da je odnos obrazovanih ljudi, inteligencije, prema ratu sasvim drugačiji nego odnos običnih vojnika; za njih rat ne znači ništa drugo nego djevojke, karte i pijančevanje. Zar nije istina?
I Dub istrese u sebe punu čašu rakije koja je zaudarala denaturiranim špiritom.
Kadet Biegler se kraj prozora blesavo smješkao. Kapetan Ságner je nešto promrmljao i izašao napolje. Nekoliko je oficira spustilo glavu na stol i zaspalo, puštajući oštre zvukove, a Dub je, već potpuno pijan, ne vladajući više jezikom, blebetao:
- Sve za cara! Sve za djecu! Najviša vrednota na svijetu jest sreća države! Živjela vojska! Sve za djecu!
Tako je pod krovom galicijske škole lozinka starog cara, koja se činila plemenitom i najčovječanskijom, odjekivala u ušima oficira carske vojske od kojih nijedan nije bio kadar ne samo da misli, a nekmoli da shvati, da je ta lozinka u praksi trebala da ima isti rezultat kao i briga seljakinje za odojke kad im daje u kopanju mlijeko: da što prije dorastu za klanje, da imaju prhkije i finije meso, da se što prije ugoje i da onda pod mesarovim nožem vrate stostruke kamate.
Dub koga je već zahvaćao delirij vikaše dalje:
- Ideja, ideja, ideja! Da nema Austrije, morali bismo je stvoriti! Neka živi pokojni Palacky!
I zatim se svali sa stolice pod stol.
Kapetan Ságner se vratio, a za njim uleti u sobu kuhar Jurajda, zajapuren, razdražen i bijesan; skupio je pete, salutirao bez obzira na to što na glavi nema kape i raportirao:
- Pokorno javljam, on ga je požderao! Čitava ga je požderao! Zajedno sa špagom! Gospodine kapetane, pokorno javljam, ja nisam kriv; stavio sam ga da se hladi, a on ga je požderao! Tako divan špekvuršt! Imao je najmanje dvije kile! Ah da sam znao da je predodređen da pojede tu kobasicu!
- Kuharu, recite suvislo što se dogodilo! Zašto ste ušli amo? Zar je sada

raport? Sto mu gromova, ta vi ulazite u oficirsku sobu kao u krčmu! - izdera se kapetan Ságner na uplašenog kuhara.
Kuhar se ponovo isprsi:
- Pokorno javljam, gospodine kapetane, vi ste mi zapovjedili da napravim špekvuršt; ja sam ga dakle napravio. I odnio sam ga u podrum da se ohladi; stavio sam pod njega daščicu, a drugu daščicu odozgo i na to dva velika kamena, da se preša; tako se to radi. No vidio me momak Baloun kad sam ga nosio u podrum, pa se kasnije onamo ušuljao i pojderao ga; nije čekao ni da se ohladi. Pokorno javljam, gospodine kapetane, vi nećete dobiti taj špekvuršt jer ga je požderao momak gospodina natporučnika Lukáša. Tako! A ja za to nisam kriv!
Kapetan koji je već od Lukáša čuo za proždrljivost njegova sluge prodrma usnulog natporučnika jedva zadržavajući smijeh:
- Ti, Lukášu, hajde da to urediš; tvoj nam je Baloun požderao špekvuršt; znaš kako si se veselio da ćeš ga jesti s octom i lukom. Primi, kolega, moje saučešće!
Pospani Lukáš prokune nešto, pripaše sablju i pojuri s kuharom niz stepenice. Dolje u dvorištu sjedio je na gomili cjepanica Baloun, a nad njim je, s lulom u zubima, stajao Švejk i govorio mu:
- Vidiš li, svinjo, dokle te je dovela tvoja slijepa strast? Požderao si oficirima špekvuršt! Da si ga požderao gospodinu natporučniku, tome se ne bih čudio, jer je on dobar čovjek! Klipane odurni, zbog toga će te strijeljati, vole jedan glupi! Isuse i Marijo, a što će biti ako nije dobro kuhan, pa je u njemu ostala trakavica? E moj druže, dobit ćeš trakavicu.
Natporučnik se najprije izdere na Švejka:
- Šutite, sto mu gromova, klipane, dat ću vas zatvoriti da ćete pomodrjeti! A ti, svinjo jedna, Baloune, što si uradio sa špekvurštom?! Do bijesa, marvo, ustani kad s tobom govorim!
Švejk izvadi lulu iz usta pa reče:
- Pokorno javljam, on ne može ustati. On je potpuno shrvan. Kobasica je bila teška preko dvije kile. U Nuslama je, gospodine natporučniče, bio jedan kućevlasnik kojemu su prilikom ručka uvijek morali privući postelju do stola; on se uvijek tako naždera da ne bi do nje mogao doći. Ljudi, gospodine natporučniče, pokorno javljam, pate od svakojakih i mnogobrojnih slabosti; živjela vam je u Jinonicama neka krojačica, vrlo dobra žena, koja je...

- Šutite, Švejku, ili ću vas probosti - prosikta natporučnik - Vi nemate tu ništa da govorite! Ustani, morski pse, kravo, pseto proždrljivo! - zasikta na Balouna. - Sto mu gromova, Švejku - reče videći da Švejk zauzima stav mirno - ako samo pisneš, zatjerat ću ti sablju u trbuh - i bijesno izvuče sablju iz korica.
- Ja sam samo htio reći, pokorno javljam - nasmijao se blaženo Švejk - da bi takva smrt bila za mene dobra i krasna. Ja sam vam, gospodine natporučniče, čitao jednom u kalendaru lijepu pripovijetku o tome; bila je vrlo lijepa i dirljiva. Bio je to jedan markiz u Francuskoj, koji je imao slugu, staroga komornika, a kad je ondje nastala revolucija pa su seljaci pljačkali svuda po dvorcima, tada je taj markiz pomutnjom ustrijelio svoga komornika. Kad je komornik već umirao, pa je markiz htio poslati po doktora, reče mu taj komornik: „Ne šaljite po liječnika, vaša milosti; ja rado umirem. Pa zar niste vi, vaša milosti, kad ste me pogodili u trbuh te sam riknuo, uzviknuli: ‘Mon Dieu! Zar si to ti, José? Pardon!’ Meni je to dosta.“ I umro je, ispružio se mrtav. Pokorno javljam, gospodine natporučniče, možete me sada slobodno probosti!
Švejk otkopča dva dugmeta na bluzi, povuče se za korak od Lukáša i reče deklamirajući podignutim glasom:
- Gurnite dakle hladni čelik u moje raspaljene grudi, neka mi on rashladi žar moje strastvene krvi!
- Švejku, vole jedan zar da poludim zbog vas? Isuse i Marijo, pa ja moram ustrijeliti sama sebe zbog tih vaših gluposti! - zavapi natporučnik hvatajući se za glavu. - Moji živci, moji živci!
Švejk zakopča bluzu i reče:
- Nemojte to raditi, to bi bila glupost, pokorno javljam, gospodine natporučniče! Ako vas već ustrijele Rusi, bit će to za Austriju jeftinije, a ovako bi to morao platiti vojni erar; ne dobivaju se badava ni revolverski meci. Znate, gospodine natporučniče, ono o hladnom čeliku i raspaljenim grudima znam iz Gradskog kazališta na Vinohradima; ondje igraju takve komade. Ondje vam ljudi sve pažljivo promatraju i sudjeluju u igri: jednom su davali dramu „Kralj Václav i njegov krvnik“. Pokorno javljam, taj vam je kralj bio na večeri u kundratičkoj gostionici, pio je vino i stalno je govorio: „Gromovi božji - gromovi božji!“ Jedan od one gospode usuo mu u čašu otrova da ga se riješe; kralj htjede ispiti pa podiže čašu i reče: „Gromovi božji!“ a neka mu bakica čak s galerije preplašeno viknu:

„Mladi gospodine, ne pijte, otrovano je!“ A jednom opet...
Natporučnik Lukáš zapuši sebi uši, pogleda bijesno Švejk a prevrćući očima tako da su mu se podlile krvlju, udari nogom shrvanoga Balouna i obrati se računarskom naredniku Vaněku:
- Balouna treba vezati tri dana po dva sata; recite to vodniku! Je li istina da je on pojeo kobasicu?
I ne dočekavši odgovora, natporučnik odjuri iz dvorišta kao tane iz puške, Švejk je za njim dugo gledao svojim dobroćudnim pogledom očiju plavih kao potočnice. Kad se više nije čulo zveckanje sablje o stepenice, obrati se Švejk očajnom Balounu:
- Vidiš blesane, što si sam sebi nadrobio; nisi bio daleko od vješala. Već sam ti drugi put spasio život, ali više to neću učiniti, poštene mi riječi! Zar čestiti vojnik ždere oficirima njihov špekvuršt? Kad bi to doznalo Njegovo Apostolsko Veličanstvo, naš prejasni car, šta bi pomislio o nama, o tebi i o meni?
I vidjevši da vječno gladni gorostas jeca i da rukavom briše suze po licu, skinu mu kapu i pogladi ga po kosi rekavši:
- No, no, ne cmizdri i ne deri se kao stara kurva; valjda nećeš plakati zbog takvoga govna kao što je vezanje. Čekaju nas, druže, mnogo gore stvari. U Radlicama je bila jedna ugljenarka koja je uvijek govorila: „Bog nikada ne napravi takvo zlo da ne bi mogao napraviti još gore.“
Došao je vodnik s konopcima i dva vojnika s nataknutim bajonetama, pa odvedoše Balouna i svezaše ga kraj škole o mladu lipu. Odozgo s prozora dovikivao im poručnik Dub:
- Samo dobro svežite tu svinju, neka poemi! Neka stoji na samim prstima kao balerina! Vodniče, ako dobro ne svežete toga klipana, ja ću svezati vas, i to vlastoručno! Vi me još ne znate; sto mu gromova, velim da me ne znate!
I vodnik pritegnu konopce da su se zarezivali u meso.
- Popusti konopac, poseri se na njega - gunđao je Švejk - ta on je blesav; on je obični flaksman, rezervna lula sa sadrenom glavom!
Kraj svezanog Balouna postaviše stražu, da pripazi da se delinkvent ne bi onesvijestio; a zasićeni Baloun, pod utjecajem sasvim češkog radikalizma, obrati se Švejku riječima:
- Kad odsviraju kraj tome ratu, otići ću ja k njemu pa ću mu reći: „Poljubi ti mene u dupe, poserem se ja na tebe; ja imam svoj mlin, a ti si božji

gladuš; ti si nezasićeni inteligent, hvalisavac!“
Bilo je već veče i sunce je zapadalo bacajući krvave zrake na svezanog Balouna. Vojnici su gonili u selo čitavo stado stoke koja je preko dana pasla na livadama i u šumama. Mukanje krava i pucketanje bičeva podsjetilo je Balouna na kuću, sušeno meso i pečene hljebove; suze mu ponovo preplaviše oči. Gledao je u sunce koje je zalazilo na onoj strani gdje je stajao njegov mlin, i plač potrese njegovo čitavo tijelo:
- Zašto me, bože nisi radije stvorio kao vola? Onda bar ne bih bio nikada toliko gladan! Kako bih se mogao napasti na tolikoj zemlji kojom smo već prošli!

Vodnik je došao odvezati Balouna kad je već bio mrak. Baloun je promatrao modre pruge na oguljenim zapešćima, trljao je ruke i teturao kao pijan, Švejk ga je tješio: - Ne tari glave zbog toga, ovdje se kazne ne unose u knjige. Strogost prema siromašnim ljudima potrebna je, druže, i u ratu. Kud bi svijet stigao kad bi se ljudima sve dopuštalo! Ja sam, brate, sada kad sam bio zarobljen od austrijske vojske, vidio velik dio fronte i svagdje je vladala najveća strogost i disciplina. Vojnike su vezali i kod dajčmajstera, vojnike su vezali i kod strijelaca, vezali su ih i kod trideset šeste pukovnije, a kod honveda stavljaju im špange. Svijet, vojska i Austrija počivaju na redu i strogosti; kazne moraju biti, pa i bog, koji je najmilosrdniji, kažnjava sve, pa ne bi ni tebi oprostio da si mu pojeo špekvuršt težak dva kilograma. Sada idi na večeru jer smo ti je sačuvali. Ali zapamti: strogost je prema siromasima potrebna, pa makar

oskudijevali i najpotrebnijim!

* * *

Na klupi u jednom razredu ležao je kadet Biegler, preplašen, blijed i žut. Na stolici nasuprot njemu sjedio je natporučnik Lukáš, a kraj glave mu je stajao kapetan Ságner i govorio zlovoljno:
- Dakle vi, kadete Bieglere, i opet u bolnicu? Prekrasno! Ali to je zaista dobro. Jeste li već bili na bolesničkom pregledu? Niste bili. Prema tome još i ne znate sigurno šta bi to bilo. A je li bila lijepa? I koliko vas je to stajalo? Proklete cure! Lukášu, ti si stalno zdrav? I ja isto tako; ne dao bog da što naiđe! Kadete, poslat ću vam amo liječnika. A ti, Lukášu, pošalji amo Švejka, da donese kadetu ako bi mu što trebalo. No, servus!
I pozdravivši nehajno i nekako ironično, izađe iz sobe.
Natporučnik Lukáš upita još kadeta Bieglera:
- To si dakle dobio za uspomenu od one milosrdne sestre? Od one plavuše, Poljakinje? Zar je ona zaista „von“? Čak baronesa! No zdrav bio, to je nobl! Poslat ću ti amo Švejka da ti ne bude tužno. Servus!
I ode i on, sav veseo kako kadet beznadno vrti i klima glavom.
Kadeta Bieglera je svalila na tu klupu - tako je bar mislio - ljubavna pustolovina koju je proživio one večeri kad je Baloun bio posljednji put svezan. Izašao je u susjedno selo, gdje je bila bolnica i sestre, a jedna se odmah u njega zaljubila. On joj je uzvratio ljubav, dao joj pedeset kruna i prsten koji mu je na rastanku navukla na prst njegova bečka zaručnica rekavši: „Da me ne zaboraviš!“ i pri tom je tako plakala da je postajala bojazan da se ne utopi u suzama. A ta sestra, videći njegovu požrtvovnost, otpratila ga je naveče i dosta se voljko dala od njega zavesti.
A kadet se sada sjećao te sestre tiho proklinjući:
- Um Gottes Willen! Ako me ovako odvezu u Beč, pa dođe Mitzi da me pohodi! Grom ubio tu kurvu!
- Pokorno javljam - stade pred njega Švejk - gospodine kadete, šalje me k vama gospodin natporučnik da vam budem na službi. Kazao mi je da ste bolesni. Gospodin natporučnik je rekao da trebate utjehe. Ja ću vam, gospodine kadete, sve donijeti.
- Švejku - zavapi kadet - pomozite mi da ustanem; odvedite me u nužnik!
Švejk ga uhvati pod pazuho:
- Po zapovijedi, gospodine kadete! Pokorno javljam, da li na malu ili veliku nuždu? Mogao bih vam odmah ovdje raskopčati hlače. Iako, idemo

polako. Eins, zwei! - i povede ga na školski zahod.
Kadet se pomokrio škripeći zubima, dok mu se čelo orosilo znojem:
- Hergott, kako boli!
A Švejk ga sažalno upita:
- Peče li vas jako, gospodine kadete? Proći će to, bolest traje samo kratko vrijeme, oko tri nedjelje. To, gospodine kadete, nije uopće nikakva bolest to je samo mala neugodnost. Tako, a sada opet lezite, morate se sada čuvati.
I postavi kadetu bluzu pod glavu, pokrije ga kabanicom i sa zanimanjem ga upita:
- Imate li to već dugo, gospodine kadete? Ne tarite glave zbog toga, nije to ništa. Poslat će vas u bolnicu i davati vam ondje santalove pilule, ispirati hipermanganom i za nekoliko mjeseci bit ćete opet zdravi kao ribica. Bio vam je na Smíchovu neki gospodin Regl, trgovački putnik, pa je i on dobio takvu bolest od jedne gospođice u „Belgiji". Oni su tu gospođicu nazivali Silva, no ona se nije tako zvala; krsno joj je ime bilo Katarina, a bila je iz Doubravčica; ja sam joj poznavao oca, bio je zvjerokradica pa je jednom nastrijelio lugara. Ali taj je lugar bio oštar prema zvjerokradicama kao hrt, a zečeve je znao sve do jednoga. Taj je dakle gospodin Regl udvarao toj Silvi i dopisivao se s njom. No s njom se dopisivao i neki tenor iz smíchovske „Arene". I tako je taj gospodin Regl, kad je već dobio bolest, otišao do doktora Wirtha na Smíchovu pa mu rekao da se u snu preplašio, pa mu se to i to dogodilo. A gospodin doktor se raspalio te mu rekao: „Čovječe, zašto mi radije ne reknete da ste to dobili na propuhu! Zašto me ne biste malo zabavili? Ta ja nisam doktor, ja sam princeza koja voli bajke!" i poslao ga u bolnicu Kreibichu. Inače je taj gospodin doktor bio vrlo strpljiv, ali je bio liječnik okružnog ureda, pa su ga ljudi mnogo ljutili. Tako dođe jednom k njemu žena nekog zidara koji je uvijek preležao zimu u reumatizmu, da joj doktor nešto potpiše na račun bolesničke blagajne. Doktor potpiše ceduljicu i upita: „Kako je staromu?" - „Neprestano loše, milostivi gospodine," progunđa stara, „neprestano je smrzavica, pa nema nikakva posla „
„A uzima li one praške koje sam mu dao?" - upita doktor i pripiše nešto na stolu. - „Uzima." - „Onda ga lijepo pozdravite, majčice!" - ali baka ne odlazi, nego pita doktora: „Milostivi gospodine, zar ne bi bilo dobro da ga namažem?" - „Namažite ga, majčice!" - „A da kuham kamilice i lipov čaj?"

- „Kuhajte mu, majčice, što hoćete!“ - „Ali, milostivi gospodine, rekla mi je susjeda da će mu biti bolje ako ne bude uzimao te praške, što mislite o tome, milostivi gospodine?“ Doktor više nije izdržao, nego je bacio pero na pod: „Majčice, ja sam dvadeset godina studirao, a dvadeset godina sam doktor, a vi poslušajte onu baku, a moju diplomu stavite na zahod!“
Eto pokorno javljam, gospodine kadete, ni taj ga gospodin Regl nije poslušao, pa nije išao u bolnicu sve dok ga nisu onamo odvezli u grozničavom stanju. Dobio je upalu jaja, bubrega i tko zna što još. Vratio se iz bolnice slab kao trlica. A onda je još dobio tuberkulozu, pa su mu morali izvaditi obadva jajeta. Ispočetka ga je to jako peklo, ali takva bolest nije ništa, i ništa se zla od toga ne može roditi. Peče li vas još jako, gospodine kadete, ili vam je već bolje?
- Švejku, ako ne znate pripovijedati ništa veselije, onda šutite! - zavapi kadet, uplašen ugodnim perspektivama koje mu je ocrtavao ordonans kompanije.
A Švejk, napunivši lulu, upita:
- Pokorno molim, smijem li pušiti? - a nakon prvog dima dobroćudno nastavi:
- Znate, gospodine kadete, ja bih vam, pokorno javljam, umjesto kapavca radije zaželio sifilis; vi, gospodine kadete, niste baš glup čovjek pa biste s tim mogli napraviti lijepu karijeru. Od sifilisa se dobiva umekšanje mozga, paraliza ili kako se već zove; nju ima gotovo svaki general. Vi ste, gospodine kadete, još mladi pa biste mogli brzo postati general. Kako bi vam se radovali tatica i mamica! Ali da biste mogli dobiti tu paralizu, morali biste se gospodine kadete, vrlo pažljivo liječiti. Bio vam je na Vyšehradu jedan natkonobar koji je od sobarice dobio sifilis, no on to nije htio nikomu povjeriti: bojao se liječnika kao vatre; govorio je da babe s herbarijem znaju svaka za se više nego obadva medicinska fakulteta, njemački i češki zajedno.
Ali, pokorno javljam, priprosti ljudi zaista poznaju mnoge bolesti; oni poznaju bolesti o kojima doktori nisu nikada ni čuli. Kad sam ja išao u logor u Černý Kostelec, tada je ondje bila, gospodine kadete, neka baba Medřická. Ona je obilazila štagljeve i nosila nam buhtle i kavu; buhtle je prodavala po dva, a kavu po tri novčića. Ta je starica već sigurno umrla, dao joj bog rajsko naselje, ali kava joj je uvijek, mrcina, bila mizerna, kuhala ju je od žira i cikorije. I ta je Medřická, znate, gospodine kadete,

također imala takav herbarij; ona je znala i molitvom odgoniti sušičavu groznicu. Jeste li već kada čuli za takvu bolest, gospodine kadete? Niste čuli, vidite, ni ja nisam čuo, ali čim bi koja djevojka počela blijedjeti, odmah bi počeli stari kukati da je dobila sušičavu groznicu, pa bi otrčali po babu Medřicku. A dok smo mi bili u logoru, gospodine kadete, djevojke su ondje blijedjele često i mnogo. Tada bi baba takvoj djevojci naložila da klekne, da moli Zdravu Mariju, te bi gledala da li se trese; ako se tresla, tada je bolovala od sušičave groznice. A tada su se još, pokorno molim, gospodine kadete, djevojke zaista tresle, tada su se još molile vrlo pobožno te još nisu znale pisati pod Marijinu sliku na Svetoj Gori: „Djevice koja si začela, a da nisi zgriješila, daj da ja griješim, ali da ne začnem!“ Baba bi je mjerila koncem namočenim u posvećenoj vodi, ocrtala bi kredom krug oko nje po podu, otrla bi o nju grančicu bazge i viknula: „Djevice Marijo, djevojka ima sušičavu groznicu. Neka bude bog s nama, a zlo neka odlazi od nas!“
Mi smo ondje spavali kod nekog lončara koji je imao lijepu kćer, a s njom je polazio u branje jagoda neki vodnik iz naše regimente. A i ta je djevojka odjednom počela blijedjeti, pa je i k njoj dolazila ta Medřická da joj bajanjem odgoni sušičavu groznicu. A kasnije, kad smo na to već skoro zaboravili, odjednom dobije onaj vodnik od nje pismo da ima blizance i neka je uzme za ženu. A njezin je otac nadodao ispod pisma: „Gospodine vodniče, učinite svoju dužnost kad ste nam već kćer upropastili! Ja sam znao da je sušičavu groznicu dobila od vas i da ste se zajedno prehladili“. No nije li vam mrsko, gospodine kadete, što vam pričam tako duge priče?
- Švejku, vi ste živa kronika - reče zainteresirani kadet - no zaboravili ste reći što je bilo s onim natkonobarom...
- Mislite, s onim natkonobarom iz Vyšehrada? - upita Švejk obradovan što ga kadet prvi put sluša bez protivljenja, bez psovanja i zamki:
- Ništa! Toga je natkonobara liječio stari Ludvík iz smíchovske „Arene“, koji mu je uvijek kupovao u drogeriji federvajsa da time posipa čirove. No, a kasnije je tome natkonobaru počelo otpadati meso s kostiju, dok se nije jednog dana objesio kraj crkve u Chuchli, ali i to je bilo za nj sretno rješenje jer je on bio civilist, pa ne bi postigao generalski čin da je imao, recimo, i pet paraliza i uzetost mozga! Znate, gospodine kadete, sada ima mnogo tih bolesti, a vojnici koji ne mogu svojom glupom pameti shvatiti da je krasno umrijeti za našeg cara, namjerice ih stječu. Takav magarac,

ulazeći u vagon, ne viče: „Zbogom, Praže!“ nego se dere: „Do viđenja za nedjelju dana! Imam već i kartu za povratak! Kupio sam je za tri krune kod Napoleona.“
- Habtacht! - viknu odjednom Švejk i skupi pete.
Na vratima se pojavio kapetan Ságner i doktor Stein. Doktor se obrati kadetu:
- Svucite se. I poče ga pregledavati gurajući Biegleru glavu među koljena, jer je bio jako kratkovidan. Švejk je radoznalo pratio liječnički pregled i preslušavanje.
- Ništa neće biti - reče zatim doktor - to je obični mokraćni zastoj, teško mokrenje. Jeste li, kadete, pili rakiju? Pošaljite k meni po praške, pa će sutra biti sve u redu! No servus, imam mnogo posla - i odjuri u pratnji kapetana.
- Pokorno javljam, idem po te praške - ponudio se Švejk - ali mi je jako krivo što niste dobili sifilis. Mogli ste brzo postati general i obradovati tako svoje stare, brižne roditelje. Vidite, gospodine kadete ...
Nije dorekao jer mu je kadetova cipela poletjela u lice i oskliznula se o nos, tako da se viks obrisao o lice i u očima mu zablistalo. Kadet ustade kao da ga nikada nije ništa boljelo, i riknu pokazujući mu vrata:
- Marš! Marš! Stoko, svinjo morska, kako se usuđuješ? Isuse i Marijo, pseto jedno, predat ću te vojnom sudu, da te strijeljaju!
Kad je Švejk došao dolje, upita ga jednogodišnji dobrovoljac Marek što je radio gore i kod koga je to bio liječnik, a Švejk pljujući u maramicu da otare mrlje laštila s lijevog obraza, ogledajući se u razbitom ogledalcu, odgovori bezazleno:
- Gospodin kadet Biegler nije se nikako mogao pomokriti. Bio sam kod njega i dvorio ga, vrlo smo se lijepo i ugodno zabavili...
- Baš sreća! - usklikne Marek. - Ja ga upravo trebam da umre junačkom smrću, a ne da se valja po bolnicama. Dat ću mu da izvrši takve zadatke da će dobiti za njih brončanu kolajnu „Für Tapferkeit“[342], malu srebrnu, veliku srebrnu, malu zlatnu, veliku zlatnu, signum laudis[343] i blagoslov od pape. Dat ću mu da baci u zrak neprijateljsko skladište baruta, poslat ću ga da zapali Petrograd, dat ću mu da on sam zarobi ruski generalni štab. Izvršit će u povijesti naše pukovnije takva djela da će se poslije rata pjevati „Te Deum“[344] njemu, kadetu Biegleru.
Švejk ga je pažljivo slušao, a onda reče:

- Vi ćete, čini se, napričati krasne budalaštine!
Zatim izvadi paketić vojničkog duhana i, sjeckajući ga nasitno, klekne uz klupu i zapjeva:

U Brnu „Kod dobrovolje“, holariholaho,
plesale su dvije drolje, holariholaho.
I ja sam jednom ondje bio, holariholaho,
i jednu sam osvojio, holariholaho.
Dva seksera njoj sam dao, holariholaho,
cijelu noć je milovao, holariholaho.
U ponedjeljak divna slika, holariholaho,
u mene je baš „muzika“, holariholaho.
Doktor tad mi uši probi, holariholaho.
„Gdje to, Franta, i ti dobi?“ - holariholaho.
Dobih to od one drolje, holariholaho,
U Brnu „Kod dobrovolje“, holariholaho!

Čehoslovački naučno-vojni zavod skuplja sve vojničke pjesme i dosjetke koje su nastale za svjetskog rata. Dajem mu, eto, besplatno na raspolaganje sve popijevke i dosjetke dobrog vojnika Švejka.

IV. ZA NEPRIJATELJEM

U svakom zanimanju stječu se iskustva i dolazi se do otkrića prema kojima se može tačno odrediti razvoj budućih događaja. Stari će vam ovčari bolje proreći kakvo će biti ujutro vrijeme, nego promatračnica meteorološke stanice na Petřinu; djevojke kod Prašne bráne[345] znaju na prvi pogled da li se isplati prijeći preko ulice i zamoliti cigaretu od ozbiljnog gospodina koji noću razgledava zgradu Živnostenske banke[346]; liječnici će vam unaprijed reći ako imate tuberkulozu, a nemate novaca, da ćete od nje brzo umrijeti; štaviše, u praškom redarstvenom ravnateljstvu postoji i jedan savjetnik koji zna po tome kada optuženik zaište čašu vode, da će zatim sve priznati.

Isto tako, kad su vojnici maršbataljona devedeset prve pukovnije u Zoltancu dobili odjednom nalog da kopaju nove i velike zahode, stari su vojnici rekli vrlo ozbiljno:

- Dečki, nije to bez vraga, sutra ili najkasnije prekosutra polazimo odavde. Nastupaju ozbiljni dani.

Nitko na svijetu ne bi mogao objasniti taj odnos između zahoda i austrijske vojske, ali jedno je djelovalo na drugo isto onako kao što sunčane pjege djeluju na eruptivnost vulkana. Nitko se nikada nije brinuo po selima u kojima je logorovala vojska, gdje će vojnici vršiti nuždu, no čim bi došle neke naredbe o kretanju, tada bi vojnici dobili

lopatice, lopate, sjekire i strogu zapovijed da valja napraviti prostrane i velike vojne zahode. Izgledalo je kao da se vojne jedinice uvijek plaše da će ih ogovarati one jedinice koje će doći na to mjesto poslije njih.
U Zoltancu su vojnici počeli kopati zahodske jame naveče, a rano ujutro već je bila uzbuna; u štab pukovnije stigla su dva oficira iz generalnog štaba. Dovezli su se u blatnom automobilu, a vojnici, stojeći u redovima, pozdravljali su ih radosnim primjedbama:
- Grom pukao u njih! Kad se samo pojave ti nitkovi u muzikantskim kapicama, već to znači polazak i krvoproliće. Sam bog zna, zašto su ti Rusi tako glupi da neprestano bježe, kao da je to nama nekakav užitak da ih gonimo.
A onda je počelo: kompanije se poredale na seoskom trgu, do njih su dolazila opskrbna kola i započe dijeljenje. Svaki je vojnik dobio dvjesta naboja, dva i po kruha za pet dana unaprijed, dvije konzerve, pregršt dvopeka, vrećicu kavine konzerve; bio je to teret za maloga slona, a ne za čovjeka koji treba da prijeđe na dan četrdeset kilometara. No bio je to austrijski ratni sistem, jer se nikada nije znalo kad će se početi bježati ili gdje će se na maršu izgubiti komora.
Vojnici su s tihim uzdasima slagali konzerve i kruh u telećake, a naboje u rance, telećake i nabojnjače. A iza kompanije Švejk je govorio Balounu:
- Tako, sad ćemo ih malo mi potjerati! Ali ti, robe, nemoj misliti da je sve to za danas, to ti je za nedjelju dana. Sada nećeš vidjeti kuhinje dok neprijatelja ne pobijedimo i raspršimo. Tek tada će biti odmor, pa ćemo dobiti menažu. Možda će se i rum fasovati.
- Majko božja klokotska! - zavapi Baloun. - To su moji posljednji časovi. Ja znam da ću to pojesti prije nego gospodin kapetan rekne: „Marš!“
- Ne budi vol! - reče mu svečano Švejk. - Sjeti se svoje zakletve i vojničke časti! Bio je u Čáslavi, u dvanaestoj domobranskoj pukovniji, jedan vojnik, neki Stárek, dobar, ali nesretan magarac; bio je blesan. Kad je unovačen pa je dospio u vod kaprala Endlera, govorio mu je Endler: „Vi ste tako blesavi da uopće nije moguće da bi tko mogao biti tako blesav. Ja se čudim kako je doktor, koji vas je unovačio, mogao biti tako blesav da nije spazio da ste vi blesan“. Taj je dakle Stárek bio isto tako proždrljiv kao što si i ti. Kad se podijelio kruh, on ga je stavio pod deku i grizao pomalo hljebac a da ga nije ni rezao, pa do ponoći nije imao više ni korice. No on je uvijek u takve noći ispuštao toliko smrada da su njegovi

susjedi ujutro odlazili na liječnički pregled, i doktor im je uvijek preporučivao ležanje jer su otrovani. Ali napokon se to otkrilo, pa su Stáreka uvijek noću izbacili napolje, te je spavao čak kraj tavana da ga nitko ne nađe. Tako je kod vojnika izgubio svako poštovanje, pa ga nitko nije ni držao za vojnika, svi su se derali na njega, a kapetan ga je na vježbi obično nekamo poslao jer ga nije mogao gledati. Kasnije su ga morali poslati kući jer su vojnici dvanaeste i dvadeset prve domobranske skupljali za nj vojnički kruh. Došlo je to i u novine, pa su ga istjerali iz vojske. Došao je s nama u Budjejovice jedan feljbaba iz Čáslave, pa nam je to pripovijedao kao zastrašni primjer: dokle to ide kad vojnik ne svladava svoje niske nagone i strasti. Tog su feljbabu premjestili k nama za kaznu jer je u Čáslavi krao iz skladišta i nosio to konobarici kod Dusa; imao je s njom odnošaj pa joj je kupio svilenu haljinu.
A zatim, kad je završilo oficirsko vijećanje, otpoče slavni marš preko galicijskih močvara i pijeska. Bio je to takav marš da su ljudima bila ramena iskrvavljena od telećaka, a bokovi od ranca izranjeni gotovo do kostiju, dok su im na nogama izbili mjehuri kao golubinje jaje. Tri su dana tako prolazili kroz popaljena sela i spavali po poljima; vojnici bi zaspali prije nego bi složili puške u piramide. Ljudi su bili izmučeni kao stoka, te nisu ništa ni razgovarali; ujutro bi još tkogod i pokušao kadgod da zapjeva, da se nasmije ili ispripovjedi dosjetku, ali svaki bi pokušaj da se izazove raspoloženje bio uzaludan. Naboje nisu mogli odbaciti jer se triput na dan vršio pregled municije; odbacivali su dakle rublje i kruh. Kad se bataljon treći dan naveče utaborio na rubu niske šumice, bila je to gomila hromih i osakaćenih, pa su još dugo u noć pristizali u logor zaostali vojnici i padali na zemlju kao komadi drva, jedan kraj drugog, kao cjepanice. A ujutro je one koji su malo prespavali budila grmljavina topova s istoka; pred njima, slijeva i zdesna, pucali su topovi: „Bum, bum, bum!“
Neprekidna grmljavina probudila je i Švejka; skupina vojnika već je ustala i prepirala se gdje i tko to puca:
- To pucaju naši!
- Ni govora, Rusi! Zar ne čuješ da je drugačiji zvuk?
- Onda su to Nijemci!
- Nije to više daleko, sto mu gromova, zar ćemo već danas u vatru?!
Natporučnik Lukáš je loše spavao jer je imao izranjene noge i ofurena

bedra od sedla. Kad je Švejk došao na potok koji je protjecao livadom nekoliko koračaja ispod šumice, zatekao je već ondje natporučnika Lukáša kako sjedi svučen na obali i polijeva se vodom, Švejk ga pozdravi vojničkim pozdravom:
- Pokorno javljam, želim vam dobro jutro. Gospodine natporučniče, hoće li danas biti kave? I hoće li doći kuhinja?
- Dobro jutro, Švejku - reče Lukáš familijarno. - Što veliš na to, momče? Možda ćemo već danas ući u borbu. Ali ne znam sigurno. Ne znam ni to da li će doći kuhinja. Možda ćemo danas imati odmor, ali ni to ne znam sigurno. Znate li, Švejku, što je u tom ratu najzanimljivije? To da nitko ništa ne zna. Svaki je u tom pogledu kao Sokrat. Znate li, Švejku, tko je to bio Sokrat? Grčki mudrac! A bio je mudrac zato što je rekao: „Ja znam da ništa ne znam." Kako se, Švejku, osjećate poslije tih marševa?
- Pokorno javljam da se uzdam čvrsto u boga da će mi dati dovoljno snage, kako bih za našeg cara podnio i dobro i zlo - odgovori odano Švejk.
- Nemate li možda u čuturici, gospodine natporučniče, pokorno molim, malo šljivovice? Nije mi dobro, osjećam se nekako slabo.
- Švejku, ali samo gutljaj, nemoj mi sve popiti - opominjao ga je Lukáš videći da Švejkova ruka seže za čuturicom.
- Samo ću liznuti, da istjeram taj ružni okus iz usta! Tako, baš je dobra. Pokorno zahvaljujem - zamljaska Švejk i otare usta nadlakticom. Sjedne zatim na suprotnu obalu i zagleda se radoznalo u natporučnikove mišićave noge i dlakava bedra.
- Vi imate, gospodine natporučniče, tako lijepo, čisto tijelo, kako kakva žena; imate vrlo lijepu, finu kožu. U „Gostionici kod zvona" dolazila je na ples neka Mařena Mrázková, a i ona je bila isto tako lijepa bijela. Jako je voljela momke, pa je na hridinama, kad su je noću pratili u Břevnov, svašta s njima radila, samo nije nikomu dopustila da joj pogladi koljena i noge iznad koljena. Ali to su momci pripovijedali jedan drugome, pa ju je tako jednom pratilo više momaka, te su je ondje lijepo pograbili da se uvjere zašto im ona samo to brani. A kad tamo, imala je kožu kao očerupana guska kad joj strše badrljice. Tako hrapavu, a stražnjica joj je bila, duše mi, gospodine natporučniče, kao ribež!
- A jesi li je ti, Švejku, opipao? - upita Lukáš navlačeći gaće. - Švejku, koliko si djevojaka zaveo?
- Ja sam, gospodine natporučniče, uvijek bio pošten, no imao sam jednog

druga pa mi je on pripovijedao. Taj je drug bio veliki ženskar: on je o djevojkama koje su bile njegove vodio knjigu kao Schicht, koji je zapisivao koliko su mu sitničari dužni za sapun. On je u džepu nosio kalendar u kome je svaki dan zapisivao ime djevojke s kojom je bio, i što ga je to stajalo i gdje je to bilo. A na Novu godinu uvijek je pravio inventuru, bilancu i statistiku. On je bio bankovni činovnik pa se razumio u te stvari. Često nam je govorio: „Najjeftinije djevojke jesu služavke jer se s njima ode na Carsku livadu ili nedjeljom na izlet u Zatišje. Za dvadeset su postotaka skuplje krojačice jer one žele da idu u kinematograf. Još su od njih skuplje za deset postotaka činovnice, modistice i odgojiteljice jer njih već moraš povesti u kazalište i na večeru u kobasičarnicu. Zatim dolaze djevojke iz kazališta i iz baleta; one već žele haljine, večeru u restauraciji, ali zato imaju vlastiti stan. To je za našeg čovjeka luksuz, ali može se još izdržati. Ali da čovjek osvoji djevojku iz dobre obitelji koja ništa ne radi, taj bi sasvim propao i morao bi krasti u banci. Takva čestita djevojka hoće kinematograf, kazalište, večere, cvijeće, izlete, haljine, sve; samo Carsku livadu neće, ona bi uvijek najradije bila u hotelskoj sobi.“ On je, taj moj drug, imao veliko iskustvo; znao je što rado jedu plavuše, a što brinete, kakva hvastanja vole mršave, a kakva debele, što treba govoriti Mařenkama, što Toničkama, a što Aninkama; on je sve to istražio.
- On je dakle imao svoju metodu, naučnu metodu promatranja - primijeti natporučnik kojega je zanimalo Švejkovo pripovijedanje novošću gledišta i iskustva. A Švejk je molećivo pogledavao bocu šljivovice, pa kad je primijetio da mu Lukáš neće braniti da ponovo gucne, učinio je tako i zadovoljno nastavio:
- I o tim metodama mogao bih vam također nešto ispričati. Bio vam je na Smíchovu trgovac Vorlíček koji je imao posebnu metodu za primanje pomoćnika. Kad je on tražio kalfu, dao bi u „Politiku“ oglas: „Traži se mlađi, pošten i radin pomoćnik, koji ne gleda toliko na plaću koliko na prijazno postupanje. Isti mora znati njemački, pržiti kavu i kiseliti krastavce”. A kad bi mu kasnije takav pomoćnik bez namještenja poslao ponudu i molio da mu se milostivo dodijeli to mjesto, kojega će, obećavao je, biti dostojan, pa kad se htio iskazati svojom marljivošću, pozvao bi ga gospodin Vorlíček k sebi u dućan i rekao mu: „Čovječe, čovječe, obiđite tu tezgu!“ Pomoćnik bi je oprezno obišao, a gazda bi mu vratio svjedodžbu i

ponudu: „Vi mi, čovječe, niste potrebni, hodate odviše polako!“ Tako je on uvijek dugo tražio pomoćnika, ali jednom se namjerio na kalfu koji je šmugnuo oko pulta kao vjeverica. Gazdi zablistaše oči pa reče: „Vi mi se sviđate i ja vas uzimam u posao, ali znate, čovječe, imao sam jednom pomoćnika koji mi je pio tintu. No to se lako prepozna jer su poslije toga usne crne. Ali pazite, mladiću, da ne biste krali; ja bih to prepoznao isto tako kao da ste popili tinte. Imam ja za to svoju metodu. Ja sam majstor metoda!“ I namjestio je dakle toga pomoćnika u svoju filijalu u Košíře jer je bio s njim vrlo zadovoljan. No taj mu je pomoćnik rasprodao tu filijalu preko božičnih blagdana i s jednom djevojkom od Kutzera otputovao u Italiju. Tako se vidi, gospodine natporučniče, da nije svaka metoda pouzdana; i s najboljom može čovjek nastradati. Ali pogledajte, gospodine natporučniče, Baloun vas već traži, sigurno vam nosi kavu.
Švejk je išao uz natporučnika vrlo drugarski, a kad je došao među vojnike i vidio da Lukáš zaista dobiva od Balouna šolju kave, pozdravi ga vojnički i reče:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, želim im dobar tek!
- Zahvaljujem ti! - odgovori mu na to Lukáš preko šolje.
- Čujte, Švejku - upita malo kasnije dobrovoljac Marek - otkada vi govorite gospodinu natporučniku „oni“, a on vama „ti“?
Švejk pogleda pitaoca iskreno pa reče:
- On je htio da mu i ja govorim „ti“; pili smo kraj potoka bratimstvo sa šljivovicom. On je dobar gospodin, pa odmah počinje govoriti „ti“ čim čuje topove. A kad čujemo pucanje pušaka, govorit će nam „ti“ i gospodin pukovnik. To je već tako uvedeno u vojsci da oficiri, čim im je slabo, smatraju vojnike braćom.
Naokolo je gorjelo nekoliko vatrica i na njima je pištala voda iz stotina šolja u kojima se raskuhavala kavina konzerva u gustu, crnu, smrdljivu i slatkastu tekućinu. Sirovo drvo se dimilo i nije htjelo da gori, pa su vojnici puhali u vatrice nabuhlih obraza i raspirivali ih kapama, tako da su im od dima potekle suze na oči. Zatim se pojavio kapetan Ságner i potvrdio vojnicima da je odmor, što je primljeno s velikim zadovoljstvom. Ali još je bolje raspoloženje izazvala vijest da će doći kuhinja. To se čudo zbilo pred podne, te je kuhinja imala čak i skuhanu juhu koju je odmah dijelila. Bila je to dobra juha i Švejk se jako začudio kad je čuo jednog vojnika kako pripovijeda:

- Kad bi restauracije imale takvu juhu, mogle bi jelovnik napisati latinski: Juha = aqua font, ili još kraće H_2O.

Švejk potraži računarskog narednika Vaněka i ponovi mu vojnikovu rečenicu. Vaněk se smrknuo:

- To je rekla neka izbirljiva gubica! Mora se štedjeti, ne mogu dati sve u juhu. Ali i kuhari su, klipani sladokusni, čitavim putem žderali. To što je rekao taj glupan, to je latinski naziv i kemijska oznaka vode. Kako je samo drzak taj ušljivac! Ali danas će se, Švejku, dijeliti i vino!

Fasovanje vina, čokolade i različitih poboljšica bilo je također specijalitet austrijske vojske o kojem su vojnici jednoglasno govorili: „To je lopovluk." Na kompaniju se fasovao kabao vina; tome kablu prišao bi štabni narednik i zagrabio punu šolju; za njim bi došao računarski narednik i poveo se za njegovim primjerom; došuljali bi se i kuhari, oficirski momci, pa bi svaki tako zagrabio; što bi preostalo to je bilo za kompaniju. Dešavalo se obično tako da bi vojnici, kad bi došao kapral svome roju i viknuo: „Dijeli se vino!", pogledali one dvije žlice crvena bućkuriša u njegovoj šolji, pa bi mu čitava desetina odjednom rekla: „Popijte to sami, gospodine kaprale! Ne isplati se za to močiti brke." Stoga je i Švejk na Vaněkovo saopćenje koje ga je trebalo zablenuti, jednostavno reagirao:

- To je blef, vino će popiti oficiri, a nama će dati samo da pomirišemo, da se ne rekne kako ne dobivamo sve što nam pripada. Kad se bježalo od Krasnika, jedan je vojnik, učitelj, ne znam više iz koje regimente, zaustavio korpskomandanta i rekao mu da već tjedan dana nisu dobili ni menaže ni kruha, premda imaju na to pravo. A general ga je potapšao po ramenu: „No, ja, das ist gut, das ist sehr gut[347]; pravo na to imate, ali kruha nema. To je bar jasno, nicht wahr?"[348] Taj je učitelj dospio kasnije u prašku ludnicu, stalno je hodao po sobi i govorio: „Dajte vojnicima što im pripada! Nema pravde, ali ljudi imaju na nju pravo. Želite li, gospodine generale, ono što nam pripada, s majonezom?"

- Ali, Švejku - začudio se računarski narednik - kakve vi to priče neprestano pripovijedate? Rat je rat, a u ratu mora biti zlo. Sjećate se da se i u litanijama moli: Od glada, kuge i rata oslobodi nas, Gospodine! Pogledajte, ondje već nose vino. Idite i pitajte od koje su kompanije!

Švejk pođe. Od potoka je dolazio neki vojnik i nosio u platnenom vjedru vode. Ali odjednom priđe k njemu poručnik Dub:

- Šta to nosiš? što će ti ta voda?
- Pokorno javljam, to je voda za konje: za kuhinjske konje.
- Gdje si je zagrabio? U Potoku? Do bijesa, otkad je dopušteno da se uzima voda iz potoka?
Vojnik je šutio i gledao poručnika; vidjelo se kako se trudi da riješi zagonetku: - Je li lud on ili ja?
- Sto mu gromova, zar je to disciplina? - vikao je poručnik Dub. - Vodniče, zašto niste poslali s njima podoficira? Zar ne znate da vojnik mora imati uza se podoficira kad ide po vodu za druge ili za vojničke konje? Zašto niste poslali s njim frajta?
Umjesto narednika odgovori na to Švejk:
- Pokorno javljam da je ta voda potpuno zdrava. U njoj je natporučnik Lukáš oprao noge i od nje je skuhao kavu. On nije mogao, gospodine poručniče, ništa usuti u vodu, sada se vojničkim konjima ne daje strihnin, da ne budu previše živahni. U Radešovicama je, gospodine poručniče, bio neki živoder koji je govorio ...
- Govorio je da ću vas dati vezati, da ćete pocrnjeti kao mumija egipatskog kralja - izderao se na njega Dub. - Vi, vole, ne pravite od mene budalu! Isuse i Marijo, da se ne nalazimo pred neprijateljem, ja ne znam što bih uradio s vama da vas se oslobodim, vi, sramoto regimente! Abtreten!
- Taj se dere kao vol - reče nakon njegova odlaska jedan vojnik. - Kad sam ja bio u Čáslavi, bio je ondje u domobranstvu neki kapetan, stari Cibulka; i on se tako derao. On je uvijek održavao raport na konju, pa se moralo vikati preko čitavog dvorišta, a on je sam najviše vikao: „Vi prljavi regrute, govorite glasno, ili ću vam razbiti gubicu da biste lakše govorili. Što mislite da možete šaptati kao stara kurva kad ide na ispovijed?! Do bijesa, pomislite da pred vama stoji vaš kapetan i da on ne može radi vas, šmrkavih prljavaca, naprezati svoje uši!“ Taj se kapetan tako derao da su iz Vrda poslali pukovniku žensku deputaciju da mu to zabrani, jer im budi djecu i jer je već nekoliko djece od straha dobilo zahlipke.
Poslije podne cijeli se logor pretvorio u veliku gomilu golih majmuna koji hvataju uši. Svaki je držao pred očima košulju i gaće i tragao po platnu i šavovima kao zvjezdan po nebu kad hoće vidjeti novu kometu i okreću po nebu svoje dalekozore. Neki izvukoše kutije sa sivom mašću i mazahu se njom po bedrima i leđima pobuđujući zavist ostalih koji su zaboravili ponijeti zaštitno sredstvo protiv gamadi, a onda započe razgovor:

- Vele da je protiv ušiju najbolje komoračevo ulje - reče jedan bradonja koji nije ubijao uši, nego ih je kvrcanjem nokta odbacivao u travu. - Kažu da je dovoljno nekoliko kapi toga ulja, pa da uši pocrkaju sve do jedne. Ali ja ih imam vrlo mnogo; trebala bi mi litra ulja.
- Bolje je namazati se petrolejem - umiješa se drugi - on pomaže protiv ušiju i kod ljudi i kod svinja.
- Vele da se uši uopće ne drže u svilenom rublju - dodade treći. - čitao sam u „Politici“ da oni koji nose svilene košulje uopće ne mogu dobiti uši.
Švejk mu na to odgovori:
- To je istina, no svi ne možemo biti u svih. Najbolje se uši zadržavaju u debelim trikoima; za par dana imate ih u njima sijaset. Najbolje bi bilo da ih pustimo da pocrkaju od starosti; ali nije dopušteno da one pojedu vojnika. Vojnik treba da umre za cara gospodara, a ne za to da se njime nahrani nekoliko glupih uši.
Bio je to ugodan i lijep dan kad su vojnici oprali rublje, isprali oznojene noge i bacili se na kartanje. Na istoku su grmjeli topovi, a ovdje su odjekivale karte, Čulo se: „Recontra, tutti, mala kući, daj dečka, glupane!“ i uz to su pucketale uši pod noktima palca. Ako taj insekt ima svoju povijest, u njegovoj će povijesti godina 1914. biti zapisana zlatnim slovima i uz nju će biti citat iz Sv. pisma: „I razmnoži bog potomke naše kao pijesak u moru i kao zvijezde na nebu“

Švejk, koji se kartao do samog mraka, pošao je da legne uz kuhinju; ondje su već ležali pod kabanicama Baloun, Vaněk i jednogodišnji dobrovoljac Marek i promatrali krasno, tamnoplavo nebo na kojem su se iskrile zvijezde kao zlatni čavlići na teškom baršunu, dok je kuhar Jurajda objašnjavao:
- Svaka ova zvijezda čini poseban svijet, astralni svijet. Ako zamislite da tih stajaćica ima oko 20 milijuna, pa ako uzmete u obzir da svjetlo od takve zvijezde putuje do nas 537 godina, te ako znamo da je Sunce milijun i po puta veće od naše Zemlje, što sam prema tome ja sa svojom kuhinjom, što je prema tome onih par kilometara koje smo promarširali? Svemir je ogroman i pun je neizmjernih tajna te mi i ne znamo tko je sve u svemiru i kakva stvorenja ondje žive.
- Ja bih htio znati ima li i ondje takvih blesana koji vode ratove - zijevnu dobrovoljac Marek.
- Možda ima, to nitko ne zna. Možda ondje žive ljudi, a možda životinje u koje ulaze duše umrlih prije nego se opet vrate na naš svijet. Čitao sam o tome u Flammariona.
- Ima u tome nešto istine - javi se Švejk - ne vrtite glavom, gospodine naredniče! Da ste poznavali gospođu Maršálkovu na Žižkovu, ona bi vam to potvrdila. Ta je gospođa Maršálková bila vidovita, tumačila je karte i doživljavala velike slutnje o budućnosti. Stanovala je u Cimburkovoj ulici, no dolazili su njoj ljudi iz čitavog Praga; vrlo je dobro gatala i uvijek je svakome rekla sve. Umjela je duhove dozivati.
- Švejku - upita radoznalo Jurajda - jeste li kad bili kod nje na spiritističkoj seansi? Što je govorio medij?
- Ja ne idem ni na kakve senzacije - odgovori Švejk - no čuo sam o tome od jednog medicinara koji je kod nje stanovao. Taj je medicinar htio stvar ispitati zbog naučnog interesa, pa je stoga ponudio gospođi Maršálkovoj da će joj biti medij. Kad je bio pijan u „Gostionici kod kaleža”, on nam je to rado pripovijedao. Dobitak su dijelili popola, a čim je počeo rat, pred njihovim je vratima stajao čitav red žena. Ali gospođa Maršálková nije htjela govoriti isto svima ženama, da će im se muževi vratiti iz rata zdravi i da će još mnogo godina živjeti s njima u sretnom braku, nego je nekima, koje su joj malo dale, rekla da im je muž već pao ili da je ostao bez noge ili bez glave ili da je kako drugačije osakaćen.
Ali te glupe žene počele su proklinjati rat i grditi cara da im je oduzeo

hranioce, pa su ih onda policajci odveli na četvorku u redarstvenom ravnateljstvu, a one su ondje na preslušavanju rekle da im je gospođa Maršálková iz karata gatala da su im muževi poginuli. Zatim odoše policajci po gospođu Maršalkovu, odvedoše i nju na ravnateljstvo te su je najprije htjeli objesiti zbog veleizdaje, ali su je onda ipak pustili i rekli joj da može uzimati od ljudi koliko hoće, ali im mora proricati samo dobre stvari. No ona se tako preplašila da nije više htjela imati s time nikakva posla, nego je samo pomagala tomu medicinaru.
I tako im jednom dođe žena nekog pravnika, vrlo obrazovana žena, koja je sanjala da je njezin muž, koji je na Hradčanima sudio delinkvente zbog bježanja iz vojske i zbog uvrede njegova veličanstva, umro ili poginuo u boju i da mu se duša za kaznu morala preseliti u konja. To bi mu i dolikovalo jer je bio prema ljudima kao kakav krvnik; tako je i jednu babu iz Chuchle koja je kupovala kod Židova papuče, za koje je on previše računao, pa je ona rekla: „Samo da ti Rusi već jednom dođu!” - osudio zbog toga na osamnaest mjeseci zatvora. Došla je dakle ta njegova žena do gospođe Maršálkove i dala joj pet kruna da joj protumači san, no ona nije htjela o tom ni čuti. Tada je pravnikova žena ponudila deset kruna, pa je gospođa Maršálková otišla probuditi medicinara da bi on bio medij. No medicinar je još bio pijan od jučerašnjeg dana i vrlo mrzovoljan. Odmah je zaspao, pa ga je gospođa Maršálková morala udarati u rebra da odgovara. I zaista, onaj je duh, stupivši u njega, rekao da osjeća da je u konju, i to za kaznu. Pravnikova je gospođa pala u nesvijest i zatim zapitala dokle će ta duša ostati u konju. Gospođa Maršálková udari medicinara u rebra i on reče: „Dotle dok ne steknem sve osobine konja”.
- „A moraš li, dragi, još mnogo učiti?“ uzdahnu pravnikova gospođa koja je od straha bila gotovo izvan sebe. „Ne moram više mnogo učiti; već znam jesti zob, piti iz kabla, žvakati sijeno i spavati stojećke,“ odgovarao je medicinar, „kad se još naučim u trku prdjeti, tada će mi duša biti slobodna; to još ne znam.“ Poslije toga su tu gospođu Maršálkovu i medicinara zatvorili.
Narednik se nasmijao kao kad tigar zareži u džungli, jednogodišnji je dobrovoljac napola spavao i štucao, a razljućeni Jurajda udari Švejka koljenom u stražnjicu pa reče:
- Švejku, vi niste samo blesan nego i svinja. Pravite iz nas budale i rugate se najtajnovitijoj nauci. Bog će vas za to kazniti. Da mi više ne dolazite u

kuhinju glodati kosti!
- Ima mnogo stvari između neba i zemlje - odgovori Švejk - koje su neispitana tajna. Kao npr. ove uši; možete li mi, gospodine Jurajda, reći zašto su one na svijetu? Ali danas, jer sam obukao čisto rublje i oprao se, tako mi je ugodno ležati kao da sam na madracima od perja. Imao sam već na bedrima, gospodine Jurajda, kraste od blata, na koljenima mi je rasla mahovina, a među prstima mi se stvorio liptavski sir. Gospodine Jurajda, da li se i vama tako znoje noge?
Kuhar je uporno šutio, narednik je hrkao, a dobrovoljac je govorio iza sna:
- Bilo da granate padaju, bilo da plamti bitka, bilo da topovi riču, ništa to nije smetalo našeg junaka, vodnika 91. pukovnije, Antonjina Vychodila iz Vejžeraka kraj Češkog Broda; on je stalno jurio naprijed za palmom pobjede. - Zatim progunđa nešto nerazumljivo, okrenu se na drugu stranu i poče šaptati: - Hladna galicijska zemlja krije sada to junačko srce na kojem se nalazila velika srebrna kolajna kojom ga je odlikovao vrhovni komandant zbog njegove hrabrosti. Ostala je iza njega udovica s tuberkulozom i petoro neopskrbljene djece ...
Pukovnijskog je povjesničara i noću progonila dužnost da izmišlja besmislice u slavu vojske, ali je pri tom njegova zdrava pamet pravila primjedbe koje bi ga mogle otjerati u garnizonski zatvor. Od oficirskog šatora koji su podigli za sve oficire, dopirali su glasovi nekakve prepirke i nervoznog smijeha, a Švejk kome se još nije spavalo promatrao je nebo i razmišljao o tome da li mjesec svijetli isto tako nad Pragom, a budući da ga nisu grizle uši, osjećao se tako ugodno da je poluglasno zapjevao:

Amazonski bojovnici
u šumicu pošli,
u hlad oni lijepo sjeli,
uši prebirali.
Iz Kroměřiža u Hodonin
kola vuku uši,
jedna sjedi na kozliću
pa cigaru puši.

A kad je opazio da ni Jurajda ne spava, nego uzdiše, obratio se njemu:

- Jeste li već čuli onu priču o onom profesoru i o uši, gospodine Jurajda? Bio vam je u realci u Mladoj Boleslavi neki profesor prirodopisa koji se jako ljutio što u školskoj zbirci kukaca nema uši. Buha je imao dosta, dobavljala ih je direktorica djevojačke škole; no uši nije nikako mogao dobiti. Ali kad su počeli praviti regulaciju rijeke Jizere, došli su onamo građevinski radnici, pa je on čuo da oni imaju dosta uši. Pošao je dakle jedne nedjelje k njima i ponio sa sobom bočicu za uši. I spazi on upravo na obali rijeke nekog odrpanca kako vadi ispod pazuha uši i baca ih ribama u vodu. Ribe idu na uši, gospodine Jurajda, kao lude. I reče profesor tomu čovjeku da treba nekoliko uši za školsku zbirku, neka mu ih ljubazno dade. A taj prefriganac gurne ruku pod pazuh, izvuče pet ušiju, velikih kao ječmeno zrno, stavi ih profesoru na dlan i reče: „Pet komada po sekser, to je, gospodine profesore, upravo kruna. Na sunce s njom!“ Ali profesor je bio škrtac pa nije htio da plati, nego reče skitnici: „Pa nećete valjda, čovječe, tražiti novac za uši!“ A skitnica vrati uši na staro mjesto i dreknu na profesora: „Onda ih othranite sami!“ Taj je odrpanac bio docent filozofije, sociologije i narodne ekonomije, a zapustio se tako jer je njegova žena imala s drugim dijete. On je kao profesor narodne ekonomije dobro znao da onaj koji hoće da ima uši, a neće da ih sam othranjuje, da mora za njih platiti, jer su i uši roba. Je li to shvaćanje ispravno, gospodine Jurajda, ili nije?

A Jurajda koji se nije mogao dugo ljutiti, odgovori pomirljivo:

- Ima, gospodine Švejku, i takvih slučajeva o kojima valja razmisliti i u kojima nema ništa smiješno. Žene su već upropastile mnogo ljudi, pa to ne može popraviti ni čitav sunčani sistem. Ja upravo sada, gospodine Švejku - a Jurajda je bio vrlo ganut nazivajući Švejka gospodinom - nastojim odgonetnuti zagonetku da li se moja žena drži prisege kojom mi se zaklela, ili možda već lijega s drugim. Ta mi smo već odavna otišli od kuće, a ona je lijepa i ima tako crne i vatrene oči. Prije, gospodine Švejku, kad su vitezovi išli u rat, oni su dali napraviti pojase pa su sapinjali njima žene, tako da je nevjera bila uopće nemoguća. I vi ste o tom čuli, zar ne? Sutra ćemo, gospodine Švejku, imati za ručak konzervirani gulaš i krumpire: spremit ću i za vas malo; samo da mi se žena, dao bog, ne iznevjeri!
- Čuo sam o tome, a i čitao - požuri se Švejk da odgovori, pošto je čuo napomenu o gulašu. - To je bilo za vrijeme križarskih ratova, kad su vitezovi išli da tuku one nevjerničke pse, Turke, pogane i kad su im mislili oduzeti Svetu zemlju. Ima vam čak, gospodine Jurajda, takvih pojasa u muzeju u Parizu: pisao je o tome gospodin Horky, književnik koji je u Pragu izdavao „Trag“. Gospodin Horky je to jako hvalio i pripovijedao da se ondje najčešće mogu čuti one najfinije, prave pariške dosjetke. U Parizu, kaže on, postoje samo tri znamenitosti koje vrijedi vidjeti: soba za mrtvace u koju stavljaju pokojnike, koji umru bez adrese, na mjesec dana na led dok ne dođe policiji odgovor na fotografiju u „Kuriru“ s natpisom: „Tko ga poznaje? Tko zna što o njemu?“ Zatim Montmartre i nekakav „Moulin rouge“, gdje se sastaju kurve, i napokon onaj muzej gdje se čuvaju pojasi vjernosti koje su vitezovi stavljali svojim vjernim ženama da ne bi mogle biti nevjerne. Znate li, gospodine Jurajda, da mi je žao što radije nismo išli na francusku frontu? Kad bismo zauzeli Pariz, rado bih, duše mi, pošao da pogledam te pojase.
- A što bi nam to vrijedilo - uzdahnu Jurajda - kad bismo mi bili u Francuskoj, a žena kod kuće. Takav je pojas, gospodine Švejku, važna i umjetnička stvar i mora se napraviti tačno po mjeri. A žena bi možda namjerice poslala krivu mjeru.
- U današnje vrijeme - primijeti Švejk - ne bi možda ni dobra mjera pomogla. Sada vam je čitav svijet sama prevara i lopovluk. Taj se pojas, gospodine Jurajda, zaključavao ključem, a ključ je pod prijetnjom kazne smrti smio bravar napraviti samo u jednom primjerku. Taj bi ključ ponio

vitez sa sobom u bitke, nosio ga na srcu i uvijek nakon bitke, kad se nasijekao tih saracenskih pasa ili kad bi pao u zarobljeništvo, ljubio bi taj ključ. Ali danas, gospodine Jurajda, lijevaju ključeve na metričke cente kod Hoffmana u Hořovicama, a kod Rotta na Malom trgu možete ih kupiti kakve god hoćete. Danas vam ljudi obiju i provale i u Wertheimove blagajne koje imaju glasovite brave. Ali i viteške žene su bile drugačije, premda su se s time mnogo napatile. Ako ste vidjeli stare slike, sjetite se kako je svaka od njih blijeda; ali one su se ipak molile za svoje muževe i strpljivo čekale dok se oni vrate s ključem. A kad bi muž pao u boju, tada bi je s tim pojasom položili u grob; po tome ćemo ih prepoznati, gospodine Jurajda, na posljednjem sudu. Ja neću da vrijeđam vašu gospođu, jer je i ne poznajem, ali ima vam takvih drolja koje bi, kad bi im muž stavio takav pojas, sasvim malen i podnošljiv, odmah otrčale do bravara da im napravi poseban ključ ili otpirač.

- Da, da, teške su to brige kad je čovjek oženjen - potuži se kuhar i zamuknu.

Svi su naokolo već spavali i nije se čulo ništa drugo nego ritmičko disanje, šištanje i hrkanje; kadšto bi prošao frajt koji je razvodio straže. Cijeli je kraj odisao mirom, koji su odjednom, negdje daleko, narušila divlje četiri topovska hica. Švejk je već tonuo u san, ali ga je neprestano mučila misao da bi na francuskoj fronti bilo bolje, da bi ondje osvojili Pariz i onaj muzej s pojasima vjernosti. „Ukrao bih ondje jedan i donio ga kao ratni plijen gospođi Müllerovoj“, pomislio je još. Dobrovoljac Marek se prevrtao mrmljajući: „Pioniri su pod šrapnelskom vatrom podizali most...“, „Treba izdržati i pobjeda je naša“, te je Jurajda ostao sam samcat na tom čitavom svijetu čija ga je veličina poništavala. Uoči bitke vojnici misle koješta, a službeni povjesničari pišu mnogo o tome kako vojnici u tom času srastaju dušom sa svojim narodom i državom, kako im se njihov život u usporedbi s interesima čovječanstva i cjeline čini ništavan i bezvrijedan, kako ga rado žrtvuju shvaćajući da je bol čovječanstva veća od njihove boli, boli pojedinaca. Možda i u tome ima nešto istine, ali kuhar je Jurajda mislio samo na to da li mu možda ženu sada grli i leži s njom u postelji netko drugi, a sve ostalo nije ga zanimalo. Čitava se njegova duša usredotočila u to pitanje. A kraj njega je spavao i duboko hrkao dobri vojak Švejk koji je, polazeći na frontu, riješio pitanje rata ovim riječima: „Za nas je važnije da dobro igramo marijaš, nego čitav

svjetski rat“.

* * *

Ujutro se još nije znalo što će se dalje raditi; kapetan Ságner nije još dobio zapovijedi za svoj bataljon, a nije ih dobio ni komandant pukovnije. Kapetan je zlovoljno odbio kadeta Bieglera koji je htio pred njim pokazati svoje znanje u čitanju geografskih karata, pa je otišao na potok s natporučnikom Lukášem koji je ondje ponovio jučerašnje osvježavanje umornih nogu i oparene kože. Kad mu se natporučnik potužio da ne može dobro jahati, odgovorio mu je kapetan sa smiješkom: „Priviknut ćeš se, to je zbog toga što nisi navikao. Trebao si kod kuće malo vježbati na ljuljački.“ Kad su dobili kavu, i vojnici su bili očito dobro raspoloženi pa su i opet izvukli iz džepova trideset i dva razbojnika, igrajući za šibice i novčiće. Da nije bilo tutnjave na sjeveru, izgledalo bi sve kao na manevrima.

Oko podneva zazvoni telefon, oficiri se strčali na vijećanje, a narednici i vodnici počeše vikati:

- Uzbuna! Uzbuna! Sto mu gromova, ostavite sad karte! Zar ne čujete da je uzbuna? Hoćete li da udarim kojega batinom?!

Za pet minuta bataljon je bio poredan, telećaci su bili na leđima, a puške u rukama.

Zatim se oštro marširalo do kasne noći; ali već su naprijed bile poslane straže i potrebne veze, pa se opet prešlo kroz nekoliko sela, gdje su bili jasni tragovi već davnih bojeva, tragovi napola utrti, a onda se opet utaboriše u šumi.

Kuhinja je stigla u samu zoru. Gulaš, koji je bio određen za ručak, podijeljen je za doručak. Topovi su pucali već vrlo blizu, pa su neki tvrdili da su se noću čule čak i strojne puške. Kod nekih je porasla nervoza, dok je druge obuzela apatija, ravnodušnost prema svemu što će se dogoditi i što će s njima uraditi. Tek što je bio gulaš podijeljen, stiže „Meldereiter“[349] te se opet proglasi uzbuna. Vojnici su rukama gurali jelo u usta samo da ga ne moraju baciti. Oficiri su održali vijećanje, gledajući dugo u zemljopisne karte i prepirući se o pravcu. Kapetan Ságner je dugo vrtio glavom nad zapovijedi koju je primio, uspoređujući zadani mu pravac s položajem na karti. Poslije toga razidoše se oficiri svojim jedinicama:

- Vojnici! Ovo što ćemo sada raditi obična je igrarija. Možda nećemo

uopće ni ući u borbu, jer naša brigada sačinjava treću rezervu. Otprilike dva sata odavde nalazi se bataljon Rusa, koji je zalutao u velikoj šumi. Ondje su od jučer i ne znaju kuda bi. Naša pukovnija ima zadatak da opkoli šumu i zarobi Ruse, a to ćemo mi i uraditi. Oni će nam se rado predati. Možda nećemo ni puške opaliti. Ne bojte se, kao što velimo, to je igrarija. Hura, hura, hura!
Vojnici odgovoriše mlitavim i mlakim „Hura!“, a kapetan Ságner rasporedi kako će koja četa poći. Vojnici koji su već bili u ratu stadoše govoriti:
- Isuse i Marijo, mi smo treća rezerva; to znači da će najkasnije za sat udariti po nama! U Gródku smo također bili treća rezerva, pa smo već za tri četvrt sata nagrabusili. Oni nam uvijek određuju treću rezervu. Ja bih se dao objesiti da nas vode nekamo gdje pred nama nema nijednog našeg vojnika. Momci, neće nam se ni gulaš provariti u želucu, a već će udariti po nama!
Značajno je da Česi nisu nikada u austrijskoj vojsci govorili: “Tući ćemo se” ili “Tući ćemo ih“, nego uvijek pasivno ili trpno: „Tući će nas, udarit će po nama“. Jedanaesta je četa trebala poći naprijed kao prethodnica, četvrti vod je pošao kao izvidnica i veza, pod vodstvom kadeta Bieglera. Sam je kadet išao naprijed sa šest vojnika, među kojima je bio i Švejk koji se dobrovoljno javio u patrolu. Ostali vojnici razvukli su se u lančanom poretku jedan za drugim po poljskom putu da bi jedan mogao vidjeti drugoga, rukama davati znak i u šumi pokazivati pravac kojim ide izvidnica. Oni koji su proricali da će za sat udariti po njima, prevarili su se; išlo se ovako već dva sata, minuo je i treći sat, a neprijatelju ni traga ni glasa. Raspoloženje se poboljšalo, osobito kad je topovska vatra utihnula. Smatralo se da su se Rusi opet brzo povukli i da se neće zaustaviti sve do Moskve.
Predveče je bataljon stigao na kraj šume, gdje ga je čekala izvidnica koja nije imala naloga za dalje napredovanje. Nova zapovijed što da se radi nije stigla. Tek u noć stiže „Meldereiter“ s nalogom da se bataljon utabori na mjestu na kojem se nalazi, i da čeka do jutra razvoj situacije. Kapetan Ságner odvede svoje vojnike nešto dublje u šumu i naredi strogu pripravnost; sve treba da bude spremno za boj na prvi znak uzbune, šuma je utonula u tamu, noć koja je donijela sa sobom hladnoću i sitnu, trajnu i hladnu kišu. Do ponoći nije nitko spavao, vojnici su pomalo pokisli tako

da im je voda curila niz leđa i noge, te su pokušali da zapale vatru. Drva je bilo dosta, nedaleko je bila čitava krčevina, ali čim je planuo prvi plamičak iz suhog drveta nasječenog bajonetama, doletio je poručnik Dub:
- Ugasite to, odmah ugasite! Zar hoćete da počnu na nas pucati?
Vojnici su nevoljko uklanjali cjepanice s vatre gunđajući nešto o trećoj rezervi. Poručnik se razbjesnio:
- Tko se usuđuje protusloviti? Držite jezik za zubima! Tko će se dati ubiti zbog vaše vatre? Sto mu gromova, nemojte da me upoznate! - i udari nogom u vatru da se razletjela.
- Ali, poručniče, pustite to! - začu se u tami glas natporučnika Lukáša koga je već tresla groznica tako da su mu zubi cvokotali. - Pustite to! - ponovi on. - I sami ćete se rado ugrijati! Zapalite, momci, nekoliko vatara, i za nas jednu! Đavo bi ga znao jesu li Rusi u toj šumi ili gdje drugdje. A vatru ionako neće vidjeti iznad šume.
Vojnici potrčaše do krčevine i vratiše se sa cjepanicama u naručju. Začas je po šumi zaplamsalo nekoliko vatara. Kraj jedne su sjedili oficiri i slušali Ságnera koji je psovao:
- Đavo bi ga znao jesmo li uopće ondje gdje bismo trebali biti. Sto mu gromova, u štabu brigade uvijek sve pobrkaju.
- Sam bog zna: primaju izvještaje, izdaju naredbe, a nikomu i ne pada na um da pogleda da li se to može izvršiti.
I izvadi kartu, rasprostre je po koljenima i pruži natporučniku Lukášu brigadnu naredbu:
- Pročitaj! Prema izvještaju obavještajnog odjela na koti broj 431 nalazi se neprijateljska trupa u jakosti od kojih 600 momaka, skrivenih u šumi.
Naredba:
Pohodni bataljon 91. p. pukovnije poći će kao samostalni odred u pravcu kote 431 sa zadatkom da svlada neprijatelja, koji se nalazi u šumi na koti 431. Izvještaje valja slati u štab brigade.
- A sada, molim, pogledaj na kartu: komadić šume, neka glupa rječica, ceste nema nikakve, sve sama močvara. Sigurno je da se Rusi povlače, ali ne shvaćam da bi oni išli amo i zašto bi amo išli.
Lukáš je gledao u kartu i nije ništa primijetio. Umjesto njega javi se poručnik Dub:
- Ne možemo očekivati da će Rusi postupati tako kako bismo pod

jednakim okolnostima postupali mi. Rusi imaju iskustva iz rata s Japancima, Rusi imaju laku komoru, vrlo pokretljivu i vrlo sposobnu da se probije zajedno s topništvom i po najgorem terenu. A Galicija je upravo takva kakva je i cijela Rusija, pa je tako naš neprijatelj navikao već od kuće na takav teren i na svladavanje teškoća u maršu.
Ságnera je ljutilo oponiranje koje je poručnik Dub iskazivao prema njemu u svakoj prilici, ali ga je ipak pustio da govori te se obratio Lukášu:
- Krasna noć, zar ne? Mene već spopada groznica. Đavo bi ga znao zašto uvijek moramo izbjegavati kantoniranje po selima; možda zbog toga da vojnici ne rasiju uši po stanovništvu. Ali ako potraje ovako nekoliko dana, neću moći izdržati, za to bi čovjek morao imati željezno zdravlje. Mislim, druže, da ćeš uskoro postati komandant bataljona, a ja ću međutim negdje liječiti reumatizam mažući noge.
Kapetanu Ságneru prestalo se sve to sviđati: fronta u pokretu, Rusi na uzmaku, đavo bi ga znao kuda ćeš s bataljonom dospjeti, a glavu kući nećeš donijeti. Bolnica bi bila ugodnija, čovjek bi se sada u njoj bolje snašao. Uostalom, očekivalo se da će se rat svakog dana završiti; Rusi već dolaze do svoje granice, pa zar da se sada pođe za njima? Kakva bi to imalo smisla? Kapetan se nije ustručavao da izrekne te svoje misli.
- Ne, baš zato moramo poći za njima! - protivio se Dub. - Rusi se oslanjaju samo na površinu i prostranost zemljišta svojega carstva koja bi ih trebala spasiti. Rusi su zaboravili da je sada godina 1915. a ne 1812. Ruski generali ne znaju da se sada ratuje pod drugačijim tehničkim uvjetima nego tada kad je Napoleon išao na Moskvu. Onda se vojska morala prehranjivati namirnicama onih krajeva kroz koje je prolazila, a danas se iza bojne linije, koja se pomiče naprijed, gradi odmah željeznica kojom se sve doprema iz pozadine. Osim toga, Francuzi nisu bili navikli na ruske zime koje su za nas već igrarija. Mi imamo već za sobom, hvala bogu, jednu zimu u Karpatima.
- Sada već voze za vojskom i razglednice, prašak za zube i bog zna što sve ne. Ako to potraje još nekoliko godina, na fronti ćeš moći dobiti i gumene dudice - zijevnu natporučnik Lukáš kojega je svako teoretiziranje gnjavilo. A vidjevši da je i ostalima to pripovijedanje ravnodušno i odvratno, pozva Švejka koji je kraj druge vatre slušao pripovijedanje o tome kako se mogu najbolje potamaniti voluharice poljske i kako im se u rupe sipa otrovano zrnje.

- Kod nas ih hvataju mišolovkama - reče jedan vojnik - takvim mišolovkama u kojima se odmah uguše. Kada ima mnogo voluharica, tada ne stignemo ni izmijeniti te mišolovke.
- Još je bolje ići iza pluga i ubijati ih metlom - protivio se drugi - tako ih uništavamo zajedno s mladima.
I Švejk je htio nešto dodati, ali čuvši glas natporučnika Lukášd, skočio je i javio mu se odmah.
- Švejku - upita ga poručnik Dub - da ne agitirate opet ondje? O čemu ste razgovarali?
- Pokorno javljam, gospodine poručniče - izvukao se Švejk - razgovarali smo o ratu. Drugovi vele da Rusa ima mnogo i da je najbolje ubijati ih metlama zajedno s mladima. A kažu, gospodine poručniče, da je to dobro i za miševe.
Poručnik Dub se ugrize za usne jer je osjetio kako je Švejk skrenuo i izmakao mu, a Lukáš ga zapita:
- Švejku, nije li te strah ovdje u ovoj noći? Vidiš, sada počinju ozbiljne stvari, a ovakvih ćemo sada noćenja imati možda i sedam u nedjelju dana. Kako ti je pri tom po tijelu?
- Pokorno javljam - odgovori Švejk - po tijelu mi je dvojako: sprijeda sam već suh, ali po leđima mi teče voda. Naći, gospodine natporučniče, pristojno noćište bez ikakve opasnosti i sa svom udobnošću u stranom svijetu bilo je dosta teško i u mirno doba. Jeste li kada bili, gospodine natporučniče, u Nymburku? Niste bili, pa onda ne znate. Ima vam ondje hotel „Praha“, vrlo solidan i čist hotel. A jednom je htio neki štukater, gospodin Beneš u Liboci, pokloniti svojoj ženi za imendan sansku kozu; došao je k meni da mu pribavim takvu kozu, ali pravu sansku. Ja sam vam već, gospodine natporučniče, pripovijedao da sam trgovao psima, ali ako je tko tražio i kakvu drugu čistokrvnu životinju, ja sam mu i nju pribavio. A upravo je bio u „Politici“ oglas da se u Nymburku broj 286 jeftino prodaje sanska koza. Otputovao sam dakle u Nymburk po tu kozu, ali kad sam onamo došao, staja je već bila prazna i koza prodana. Tada su mi savjetovali, jer u Hořatvi također netko prodaje koze, da odem onamo sutradan ujutro. Tada je već bilo veče, a u Nymburku je bio sajam, pa nisam mogao dobiti noćište ni u jednoj gostionici, nego sam otišao u onaj hotel „Praha“. Vratar mi je obećao sobu kad sam mu dao sekser, ali jer je nije imao, vratio mi je taj sekser. No uto je prolazio mimo sam hotelijer,

pa je upitao o čemu se radi. Ja sam mu objasnio da nemam gdje spavati, a on tada reče vrataru:
„Recite gospođici iz kavane da danas spava sa sobaricom, a ovoga gospodina smjestite gore u gospođičinu sobu.“
Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja sam bio žalostan što nisam kupio tu kozu, pa nisam mogao od te žalosti spavati, nego sam otišao u točionicu i ondje se zabavljao i na marjašu dobio forintu i trideset i šest novčića. A onda sam otišao s vratarom gore, u sobu one gospođice. Imala je vrlo lijepo uređenu sobu, svuda samo baršun i čipke. Imala je i za noć čipkasti ogrtač, koji je bio pripravljen na krevetu. Ja ne znam, gospodine natporučniče, što mi je palo na um, no ja vam rado probam kako mi što pristaje, pa sam svukao i košulju i gaće i obukao taj ogrtač. Vrlo mi je dobro pristajao, samo mi je u prsima bio nešto prevelik, ali bio je tako mekan i tako je ugodno mirisao da sam u njemu otišao spavati, a nisam ni zaključao vrata. I spavao sam, a probudio sam se tek od škripanja stepenica, jer je ta gospođica imala sobu čak gore kraj tavana. Ali odjednom, gospodine natporučniče, netko otvara vrata moje sobe i k meni ulazi neki gospodin. No morao je biti dobro nakresan, jer je srušio stolicu. Sjeo je dakle na rub moga kreveta, izuo cipele i počeo se svlačiti; primakao je krevetu stolicu i na nju lijepo složio odijelo. Neki ljudi, i kad su pijani, rade sve logično. Tako sam poznavao nekog Bureša, cipelara iz Zderaza, koji je jednom noću, kad je bančio i bio već izmoren, legao da spava pod spomenikom Palackoga. Odijelo je lijepo objesio, cipele stavio pod glavu, izvadio je i lažne zube i stavio ih na leđa jednom kipu, te su ga tako ondje našli i odvezli na policijski komesarijat. Ondje ga je liječnik proglasio ludim, pa su ga odveli u Kateřinke, gdje su njegovo duševno stanje ispitivali profesori. Jednom ga je docent uzeo na predavanje i demonstrirao na njemu pigmalionizam, to jest da on više voli kipove nego žive žene, kao gospodin pukovnik Redi s Male Strane koji je prodao Austriju neprijateljskim nam Rusima, pa se kasnije u Beču, da spasi oficirsku čast, morao sam ustrijeliti. Pripovijedao mi je, gospodine natporučniče, jedan policajac da je gospodin pukovnik Redi imao tri ormara i u njima djevice od gume, jednu do druge, kao što imaju u trgovini „kod grada Pariza“. No svaka je bila odrasla žena, a imao ih je svake vrste. Pripovijedao mi je i to da je jednom, kad se gospodin pukovnik vratio iz crkve sa pričesti, dao jednu od tih djevica svojem

momku da je uzme, jer nema rastvorivu stražnjicu, a takve više nisu u modi.
Kad je to dakle o tom cipelaru Burešu pričao onaj docent svojim medicinarima, počeo je Bureš vikati:
„Klipane jedan, ne vrijeđaj me, ja imam svoju ženu i nikada ne predlažem nikakvom kipu takve nemoralne prijedloge! Ja sam oženjen čovjek, glupane, pa ne pričaj o meni takve budalaštine, jer ću ti inače dati preko gubice!“
A jer profesor nije prestao, Bureš mu je opalio zaušnicu te je odsjedio u Bohnicama dvije godine, a kad su ga pustili, našao je advokata i htio podnijeti tužbu protiv toga docenta zbog uvrede časti. Kad bi se napio, udario bi rukom stol i govorio:
„Ja mu to, gospodo, neću oprostiti, pa makar ga morao goniti sve do bečkog suda. Ako je tko nemoralan, tada ne smije biti doktor, da ne kvari mlade ljude i ne vrijeđa čestite očeve familija. Jer što će onda biti od tih glupana?“
Pokorno javljam, gospodine natporučniče, onaj gospodin koji je došao k meni u sobu, kada se svukao, legao je uz mene, ali nije to bilo u zabuni jer je on već došao s nekakvim nakanama. Ja sam se okrenuo prema zidu, a on me počeo tapšati, gladiti i pri tom je puhao i govorio: „Zar već spavaš, Micika? Ta rekla si da ćeš me pričekati!“ ja nisam ni disao, samo da ga ne izvedem iz zablude, a on poče ljubiti onaj ogrtač. Onda me je zagrlio i cjelivao me po leđima i spuštao se sve niže i niže, odgrnuo mi i one čipke i ljubio me na onom mjestu po kojem me je mamica udarala kad sam bio malen. Onda se opet vraćao ustima gore i šaputao: „Ali, Micika, ti čvrsto spavaš. Pogledaj, donio sam ti za bluzicu, a ako budeš dobra, kupit ću ti još i gume za podvezice. Ali, zlato, ne puštaj me da tako dugo čekam; ta ja znam da ne spavaš.“ I poče me opet ljubiti, ali sada više nije bio tako skroman, te mu nije dostajao stražniji dio ogrtača, nego me htio poljubiti u prsa, pa me preokretao na leđa. I ja odjednom legoh na leđa, a on me, sav blažen, privine u naručje i prošapta: „Slatko si pajkila, a ja ću dodati čarape, svilene, flor-čarape“, kadli ja odjednom viknuh:
„Hajde do đavola, čovječe! Šta mislite da ste njemački princ i da smo u Berlinu?“
Gospodine natporučniče, pokorno javljam, taj se čovjek tako prepao da je mogao na mjestu ostati mrtav. Nije ni pisnuo, nego je pokupio sa stolice

odjeću i odjurio napolje, a ja sam za njim zaključao vrata i ponovo legao očekujući što će biti dalje. Nato je došao vratar i zamolio da je jedan gospodin, koji je tu jučer spavao, zaboravio cipele kad se ujutro prezuvao, pa neka budem tako ljubazan da mu ih dadem. No ja mu rekoh neka me ne budi iz najslađeg sna, jer inače neću platiti noćište. A on mi onda ispriča kroz vrata da mu je taj gospodin dao pet kruna da mu donese cipele, pa neka imam srca, jer on, vratar, mora prehranjivati veliku obitelj, tako da sam mu napokon dao.

Taj je gospodin, gospodine natporučniče, bio nekakav trgovac iz Kraljičina Hradeca, a imao je ženu iz Nechanica; bio je dva mjeseca oženjen, a majka njegove žene bila je u Rusiji, gdje je svirala harfu, pa se ni za vrijeme rata nije vratila kući, valjda su je ondje zatvorili zbog špijunaže.

Tako vam je, gospodine natporučniče, čovjek uvijek u opasnosti, pa da ne lebdi nad njim anđeo čuvar, moglo bi mu se svašta dogoditi. Kad čovjek ide u stranu zemlju, tada ne smije nikomu vjerovati. Ja sam već isluženi vojnik, pa sam mogao u Nymburku izgubiti djevičanstvo. Čuo sam jednom ...

Švejk umuknu, jer su oficiri zaspali sjedećke, kao da su se zarazili od vojnika koji su također, naslonjeni jedan na drugoga, hrkali kraj vatara što su se gasile. Kiša je prestala i s istoka se u šumu probijala zora; bio je već osvit i lišće je na drveću odjednom oživjelo u tajanstvenom šapatu kojim drveće pozdravlja jutro.

Pospanost je zahvatila i Švejka, pa on svuče bluzu i košulju, hlače i gaće i pridrža to nad razgrnutim užarenim ugljenom da se brzo osuši. Za njegovim se primjerom poveo i vojnik koji se upravo vratio sa stražarskog mjesta, pa se i on sušio. Stajali su jedan nasuprot drugome, sa svake strane vatre po jedan, te su raspirivali žeravicu pod košuljama koje su se nadimale kao baloni ispunjeni plinom, a vojnik je uživao:
- To je izvrsno protiv ušiju, druže, one se ugriju pa se raziđu, gnjide se zapare i prsnu. Ako budemo i danas marširali, druže, momci će biti do večera puni ušiju, bit će ih kao pljeve. Za uši je, druže, najbolje kad je čovjek mokar, pa onda maršira, uznoji se, ugrije na suncu, tako da se sve krpe na njemu zapare. Onda se uši u rublju legu kao pilići pod kvočkom. To je, druže, sve od prljavštine. Rat i nije ništa drugo nego prljavština.
I razgrnu šavove na bluzi te kvrcajući uši noktom reče zamišljeno:
- Da sam kod kuće, sada bih već klepao kosu i išao na livadu kositi. Trava se, druže, najbrže kosi ako je noću pala kiša ili dobra rosa. Tada je trava najkrhkija. Takvo je jutro krasno da se ne može ni izreći. Naveče uliješ u bočicu malo likera s rumom, ujutro to popiješ pa kosa samo zveči. A sada tu tamanimo uši, a uništavamo i sebe. Čovječe, možeš li mi reći čemu se vodi taj rat?
Švejk je šutio, a vojnik prijeđe prstima po dlakama ispod pazuha, protare se rukom po prsima i zagleda se pažljivo među noge:
- Ovdje me najviše žderu; pogledaj kako mi je od tih svinja sve crveno!
Nato se obuče i legavši na telećak primače noge k vatri i progunđa:
- Švejku, druže, čemu sve to?... Mi smo, brate, mazgovi, mi smo volovi...
Ujutro su se vojnici umivali u lokvicama vode u trulim panjevima i spremali se da skuhaju kavu, kadli dojuri na zapjenjenom konju glasnik i preda kapetanu neke isprave, okrenu konja i opet odjuri. Ságner pogleda u naredbu, obrati se oficirima i začas je cijeli logor oživio od uzvika: „Uzbuna! Uzbuna!“
- Do bijesa, momci, hoćete li staviti tu spremu na sebe ili nećete? - derali su se vodnici i kaprali. - Sto mu gromova, žurite se, Rusi navaljuju na nas! Isuse Kriste, ne uvlačite se u spremu kao jogunaste kobile u homute! Rüstung umhängen![350]
Bataljon se postrojavao, a kletve i psovke orile se umjesto jutarnje molitve:

- To je da čovjek poludi! Zar ne možemo skuhati ni ove prljave vodice? E, moj kravlji spasitelju, stavi to žurno na ugljen, pa će se prikuhati! - a neki šaljivčina viknu:
- Neprijatelj nije nikada tako daleko da ne bih mogao skuhati Vertes-gulaš!
Opet je bila poslana prethodnica, koja je naprijed izaslala kadeta Bieglera kao izvidnicu i odredila veze. Vraćali su se kroz šumu, onim istim pravcem kojim su došli, ali više nalijevo.
Na kraju šume sretoše jedan auto, koji je vozio nekog generalštabnog oficira. Naložio je da bataljon stane, pozvao je k sebi oficire i razgovarajući s njima gestikulirao nad geografskom kartom tako uzrujano da se među vojnicima proširio glas:
- Opet smo zalutali. Pogledajte, momci, kako im čita bukvicu što su opet napravili s nama nekakvu glupost.
- Ne, to sigurno ne! Momci, jeste li danas čuli pucnjavu? Niste čuli! Od jutra nije opaljen nijedan hitac! Već je možda zaključen mir, pa nam je došao reći kako ćemo doći do željeznice - uvjeravao ih odostrag neki dobričina. - Rekao mi je nedavno jedan frajt iz šeste kompanije koji ima djevojku, a ona služi kod nekog narodnog zastupnika u Pragu, da mu je djevojka pisala kako joj je gospodin rekao da će se rat brzo svršiti. Čuo je to, veli, u Beču od jednog vratara u ministarstvu pa onda ...
- Direktion mir nach! Marschieren march![351] - viknu uto kapetan Ságner.
Prethodnica i izvidnica povukle se međutim natrag, pa su svi išli u skupini nezaštićeno kroz šumu oko dva sata. Šuma je zatim postajala rjeđa, pojavile se krčevine, a iz njih su stigli na kolni put pa opet u visoku šumu, tako da je kadet Biegler ponovo preuzeo svoju ulogu veze.
Nakon kratkog odmora pošli su naprijed oštrim korakom kao da hoće da prestignu Ruse. Zatim stigoše na proplanak, gdje je kapetan Ságner, koji je vodio konja, sam zagazio u još topli dokaz toga da je ovuda nedavno prošao čovjek. Pošto su pregledali grmlje, utvrdilo se da takvih dokaza ima na tom proplanku mnogo i da se tu bez sumnje nedavno odmarala neka vojna jedinica.
Kod vojnika je to pobudilo veselje, a na licima oficira pojavila se zbunjenost: jesu li to bili Rusi ili naši? Po mirisu se to ne može razabrati, a ni po sadržaju također ne; u razgaženom blatu na kapetanovoj cipeli opazili su koštice od trešanja, nešto pljeve, nešto kože od salame i

nekoliko zrna graška; to su mogli jesti isto tako Rusi kao i Austrijanci.
Oficiri su šutke gledali tu žutu kašu, a natporučnik Lukáš prvi izrekne svoje mišljenje:
- Možda je to naša prethodnica? Ali tada toga ne bi moglo biti toliko.
Poručnik Dub se protivio:
- Prethodnica se nije mogla toliko zadržati, inače bismo je stigli. Možda su to bili Rusi pa su se pokakili od straha, a mi smo - i pogleda prijekorno kapetana Ságnera - išli, molim nezaštićeno naprijed.
Najednom se poručnik Dub lupi po glavi:
- Pa to se ipak dade utvrditi! Momci, obiđite te izmetine pa donesite amo sve čim su se brisali!
Vojnici nestadoše u grmlju i vraćahu se noseći među dvjema batinama čudnovate stvari: zgužvanu travu, komadiće grančica s lišćem, bijelu damsku glace-rukavicu, svete sličice, dopisnice bojne pošte, a jedan je čak donio komad novina sa sličicom. Poručnik je onima što su donijeli travu i lišće, naložio da ih odbace kao predmete nepotrebne za istragu, a od jednog je vojnika uzeo dopisnicu. Bila je pisana madžarski, pa stoga nije razumio što piše. Ali to ga je tako obradovalo da je slavodobitno rekao kapetanu:
- Sjetio sam se da prilikom nalaza neprijateljskog logorišta treba odmah izdati nalog da se pregleda sadržaj zahoda. Tako se može najlakše utvrditi koje se jedinice neprijateljske vojske nalaze pred nama. Pred nama je - i okrenu dopisnicu - ne, to ne mogu pročitati, suviše je zaprljano. Uostalom, to nije tako važno. Rusi to nipošto nisu. Dajte amo taj komad novina! Kako se zovu? „Koprive“? Gle, novine, i to češke!
Vojnik mu ih pridrža batinom ispred očiju, pa poručnik Dub pročita na glas:

...aćni
...Havlena
...ramena
...tvojim pogledom rađa se slika
...tajanstvena je to mehanika
...kao valjak što će sve strti,
...pozicija, za veliku žetvu smrti.
Svršeno je! Dok pišem retke te,

...si glavom bez obzira lete.
...drugovi, i ja moram sada
spremit svoje stvari iznenada.
Potjerat ćemo Ruse. Njihov voda reži:
„Molodci, tko samo može, neka bježi!“
I maše sabljom na kojoj je napisano:
„Osloboditelju Galicije od baćuške darovano!“

Novine u kojima je bio dio te pjesme toliko su obuzele pažnju poručnika Duba da ih je uzeo u ruku da pročita sav tekst, ali mu se papir prilijepio uz prste s obadviju strana, a i nos mu je dojavio da je nešto razmazao. Baci stoga novine na zemlju, a prste obriše o maramicu, te se zatim s ljubaznim smiješkom obrati natporučniku Lukášu:
- Postoji latinska poslovica: Inter arma silent Musae, kad govori oružje, šute Muze. Kod nas, na sreću, nije tako. To što sam pročitao, krasna je, lojalna i rodoljubna pjesma, šteta što nije čitava. Pročitao bih je kojom zgodom vojnicima, a to bi im sigurno podiglo moral. Gospodo, mogu vam reći: pred nama su ovuda išli naši!
Ságner se mrzovoljno okrenu, a Lukáš gurkaše papir po zemlji vrškom cipele pa predloži:
- Možda bi se to dalo oprati. Marva su ti vojnici! Rodoljubna patriotska pjesma koja bi mogla podiči moral vojnika, pjesma u koju je pjesnik uložio čitavu svoju dušu, a takav klipan obriše njom stražnjicu kao da na svijetu nema drugog papira.
Njegov je smiješak bio pun sarkazma i ironije.
A onda su pošli dalje, hodali su otprilike sat vremena, a nitko se nije sjetio da već davno nisu vidjeli veze svoje izvidnice. Oko podne približavahu se nekoj livadi među šumama odakle su se čuli nekakvi glasovi. Kapetan zapovjedi da se naprijed pošalje straža. Vratili su se s izvještajem da na livadi logoruje mali odred našega topništva koje ondje pase konje.
I bataljon se približi livadi te se vojnici radovahu odmoru, kadli se odjednom na rubu šume pojavi neki oficir na konju. Doletio je u galopu do Ságnera i izderao se na njega:
- Welches Regiment? Einundneunzigste? Wohin führen sie das? Aber meine Herren! Das ist doch falsche Richtung! Ich hab’ doch links

befohlen![352] - i odjuri opet natrag.
Kapetan potjera konja za njim i stigavši ga, raportira mu i zamoli ga za dalje zapovijedi. Razabrao je da je to komandant brigade. Ali nije dobio ništa. Stari je samo ponavljao: „Ich hab' doch links befohlen!“, a kad je kapetan okrenuo konja i salutirao: „Zum Befehl, Herr Oberst!“[353], stari se majmun izdera na njega:

- Herr Hauptmann! Merken sie sich für immer: Oberst- Brigadier!“[354]
Kapetanu pade na um nešto o idiotstvu i odjaha natrag bataljonu, gdje dade vojnicima, usprkos brigadiru, nešto dulji odmor. Zatim naredi vojsci pravac nalijevo, pa odoše dalje. Nitko se nije sjetio da njihova prethodnica ide starim pravcem kao što je išla i ujutro, i da bi je trebalo povući natrag; nitko se nije sjetio da marširaju naprijed otkriveni i bez izvidnice. Išli su bezbrižno na neprijatelja upravo onako kako se u logoru u Milovicama išlo na vježbalište da se nišani u papirne vojnike, koji su se pomicali na nišanu s pomoću žica i konopca.

* * *

Kadet Biegler, uperivši oči u kartu i uspoređujući znakove na njoj s mjestima kroz koja su prolazili, išao je oprezno naprijed, premda mu nije bilo suviše jasno kamo zapravo treba da dođe i gdje treba da naiđe na Ruse. No znao je da mu je povjeren važan zadatak, pa se trudio da ga izvrši tako da dobije priznanje. Išao je na čelu svoje male vojske oštrim korakom, potičući vojnike da se žure, i čekajući kad će se pojaviti prvi neprijatelj, kako bi poslao bataljonu izvještaj da može navaliti na neprijatelja.
Nedaleko iza kadeta koračao je Švejk kao veza i uz njega još jedan vojnik koji je pričekao Švejka, jer mu je samom bilo dosadno, pa je pozdravio Švejka kad ga je on dostigao:
- Udvoje se ljepše hoda, a lakše ćemo se i obraniti ako nas tko napadne i htjedne da nas opljačka. Ovdje su, čovječe, takve šume da bi u njima mogao živjeti i razbojnik Babinský. Je li ti puška nabita? Na kadeta i drugove koji su naprijed ne možemo se osloniti, jer oni jure i uopće se ne okreću. Ipak, ovdje se ne može zalutati. Tu je, izgleda, samo jedan put.
- Puška mi nije nabita - odgovori ozbiljno Švejk - s nabitom puškom nema šale. Čovjek je uzme u ruku, igra se s njom i „tres!“ naboj ti je odjednom u trbuhu! Istina je što je govorio naš poručnik Frömmer kad

sam služio u Budjejovicama, da je Manlicherrepetiergewehr[355], model 1895. najbolja puška, ali ako je ne budete, klipani, dobro čistili i ako tko u njoj poslije vježbe zaboravi naboj, tada ću ga tresnuti njom po glavi. A zalutati, druže, možeš svagdje, i u Pragu.
Poznavao sam ja nekoga Haldu koji je pravio bakrene kotlove u Ringhofferovoj tvornici, a stanovao je na Čelni. Imao je u Bubnima curu s kojom je dolazio Kutílkovima na Letnu da pleše solidne plesove. U toj je gostionici bio izvješen na zidu dvorane ovaj napis: „Umoljava se publika da pleše samo pristojne plesove".
Ali se on jednom ondje opio, posvadio se s djevojkom i sam se uputio kući. Došao je na Václavski trg i zapitao policajca gdje se sad nalazi i kuda se ide na Smíchov. Policajac mu je to objasnio i rekao mu: „Izvolite samo po tim tračnicama dalje", pa je Halda i pošao po tim tračnicama, dok nije iznemogao i načas sjeo da se odmori. No uskoro ga netko povuče i prodrma za ovratnik; on otvori oči i opazi pred sobom željezničara koji viče na njega: vidite dolje! Zar hoćete pasti pod vlak?"
I tek tada je Halda spoznao da je zalutao; bilo je već jutro, a on je sjedio na ogradi kod vinohradskog kolodvora, spavao je, a usta su mu bila oguljena od pada niz nuselske stube.
Ali meni se čini da nitko ne ide ni pred nama ni iza nas.
Bila je to istina; kadet Biegler je pošao prema karti stazom nadesno, a bataljon, kao što znamo, u drugom pravcu. Švejkovu je drugu palo srce u gaće, pa on reče:
- Vidiš, glupane, brbljaš koješta, a mi smo zalutali. Hajde vratimo se onim topnicima na onoj livadi! Baš će nekako biti podne, pa će oni valjda objedovati.
Švejk pristade :
- Sami se ne možemo boriti, moramo se nekome pridružiti.
I oni se vratiše.
Zapovjednik polubaterije bio je neki mladi natporučnik, na sreću Čeh. Kad mu je Švejk raportirao da su oni veza 6. bataljona 91. pukovnije i da su izgubili izvidnicu, prethodnicu i bataljon, natporučnik je prasnuo u smijeh:
- Pričekajte, momci, skupo ćete vi to platiti. Kuda ste blejali, ha? Ja ne znam jesu li vaši prošli ovuda; mi smo ovdje od jutros, a odonda je prošlo već mnogo vojske. Isuse i Marijo, momci, vi ste veza u nastupanju prema

neprijatelju pa ste se izgubili! Ta vas će zbog toga strijeljati!
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - poče Švejk - mi smo potpuno svjesni ozbiljnosti situacije. Izgubiti svoju pukovniju na fronti nije za vojnika nikakva sitnica. Vojnik uvijek treba da misli na to kako bi svojoj pukovniji što više koristio i njezinoj zastavi pridonio novu slavu. Kad sam služio vojni rok, gospodine natporučniče, tada je bio kod nas neki kapetan Murcek. On je bio grbav, ali je djelovao u Srbiji kao špijun, pa su ga promaknuli za kapetana. Kad su bile velike vježbe, taj je kapetan Murcek uvijek dao svakom vojniku u kompaniji natrpati u telećak po dvjesta pedeset oštrih naboja. A zatim, kad je naprijed pošla prethodnica, on bi dojahao među vezu i osluškivao što govore, pa bi to zapisao u notes. A kad se završila bitka te je bio odmor, on bi pozvao sve vojnike od veze pred sebe i rekao bi im: „Znate li šta je to moral? Moral je, vojnici, tačno vršenje dužnosti koje su mi određene po mojim sposobnostima i koje mi moji pretpostavljeni natovare na leđa. Ali nije to moral, vi morske svinje, ako imate dvjesta oštrih naboja te se vučete oborene glave kao svinje i psujete u liku svojih pretpostavljenih, vi prljavci zeleni, svoga zemaljskog gospodara. Abtreten, morgen zum Rapport!“[356]
Pokorno javljam, gospodine natporučniče, mi se nismo htjeli izgubiti i nećemo našu vojsku oslabiti gubitkom svojih dviju pušaka. Pokorno molim da nas primite u svoju bateriju na hranu, kruh i fasung; plaću ne molimo od vas jer ćemo mi već negdje naći svoj bataljon, pa će nam je isplatiti gospodin narednik Vaněk.
- Druže - nasmijao se natporučnik Švejkovu poštenu govoru - ja vas ne mogu primiti u svoju bateriju. Što da radim s vama? Uostalom, vi ćete svoje naći još danas. Neće biti daleko, i netko će znati gdje su; poljska žandarmerija svakako. Oni će vam reći gdje su vaši, ili će vas sami k njima odvesti.
- Gospodine natporučniče, pokorno molim - snuždio se Švejk - razmislite dobro prije nego nas odbijete.
Stojimo pred neprijateljem, sami smo kao dvije odsječene grane, a ovako će baterija imati dva čovjeka više, a to u borbi, gospodine natporučniče, znači mnogo. A mi ćemo s vama poći vjerno i u najgoru budućnost. Hranu i kruh mogli bismo dobivati od danas.
- Ne, ne, momci, ne ide to - odluči natporučnik - no kuhari će vam dati nešto hrane, a i kruha ćete nešto dobiti kod topnika. Abtreten! Sretan

put!
Švejk i njegov drug, koji se glasno divio Švejkovoj rječitosti, pođoše s natporučnikovom porukom kuhinji. Ondje je kuhar progunđao nekoliko riječi o pješačkim prosjacima koji nisu nikad siti, ali je ipak zagrabio šeflom u kotao i napunio im šolje do vrha gustom rižinom juhom s rasjeckanom govedinom, Švejk i njegov suborac skinuše telećake s leđa, sjedoše na njih, staviše šolje među koljena, izvukoše žlice i baciše se na jelo.
Prišao je k njima upaljivač topova i počeo im nešto govoriti njemački, Švejk, kako su mu usta bila puna hrane, nije odgovorio ništa, pa upaljivač topova započe poljski, Švejkov drug progunđa: „Versteht nicht!“[357] pa gost poče natucati madžarski potežući Švejka za ruku, u kojoj je držao žlicu, tako jako da mu je iz nje riža padala. To je Švejka tako raspalilo da se obratio topniku:
- Brbljavče, šta to melješ? Zar misliš, blezgane, da te tko razumije? Do bijesa, prestani ili ću ti jednu prišiti!
Upaljivač topova prasne u smijeh:
- Ti si Čeh? Pa zašto to nisi rekao? No, onda ćemo se lako sporazumjeti!
Pa sjede u travu i zapita ih odakle idu.
- Mislim da je ovuda prošla 91. pukovnija ili neka njena jedinica - nastavi on - ali ne znam kamo su išli. Sada, momci, jer je fronta pomična, morate paziti da se ne izgubite, jer vas sada neće primiti u drugu jedinicu, a ako vas i prime, tada će vas zapisati pa morate kasnije donijeti svojoj jedinici potvrdu gdje ste bili i u kojim ste borbama sudjelovali. Bilo je vrlo mnogo takvih zabušanata koji su se izgubili i bili na opskrbi u drugim jedinicama. Ali čim bi ta jedinica pošla naprijed da stupi u borbu s neprijateljem, tada bi klisnuli u drugu jedinicu. Bili su tako tri mjeseca stalno u prvoj liniji, a nisu opalili ni metka. Tome je sada učinjen kraj. Vi ste, momci, iz Praga?
Švejk se odmah priznao zemljakom i upitao ga:
- Niste li vi pomoćnik kod gospodina Pexidera na Vinohradima? Ne, on je bio više plavokos. A niste li vi bili kovač kod gospodina Součeka u Štěpánskoj ulici? Ni to ne? Čudnovato, a ja vas odnekud poznajem!
Upaljivač topova donese im jedan hljebac i dva paketića duhana, Švejk se dirljivo zahvalio dobrom zemljaku, i baš kad su stavljali na sebe telećake, pojavi se natporučnik, koji se iskreno začudio:

- Šta, momci, vi ste još tu? Gledajte da se izgubite! Ja mislim, zabušanti, da nitko od vas neće pronaći barut na cesti.
Švejk stade mirno, tačno po propisu, spusti pušku k nozi i gledajući s pozdravom nadesno topničkog natporučnika reče neobično ozbiljno:
- Pokorno prijavljujem svoj odlazak. Gospodine natporučniče, i blesavi su ljudi došli već do velikih otkrića. Ljudi nisu obično tako glupi kao što izgledaju, što vi na primjer mislite, gospodine natporučniče, kad gledate svoje topove? Ne mislite ništa, ali ja mislim. Zamislite dakle, gospodine natporučniče: u tom topu nalaze se urezi, nekakvi žljebići, a ti žljebići djeluju da šrapnela ili granata lete najprije gore, a onda da u luku padaju dolje. Tane dakle leti ovako!
I Švejk uze pušku u lijevu ruku i desnom opisa parabolu:
- Eto, tane leti ovako, a vi se pri tom ne možete ništa dosjetiti.
- Kad biste vi, topnici, postavili taj svoj top na kotač, tada bi tane letjelo u luku slijeva nadesno ili zdesna nalijevo, prema tome na kojem bi kotaču top ležao, pa biste mogli gađati i iza ugla. Mogli biste tući Ruse s boka i nitko ne bi znao kako i odakle tanad leti.
Natporučnik se smijao da se sve gušio od smijeha. Upaljivač topova i drugi topnici nisu shvaćali doseg Švejkova pronalaska, pa su priglupo gledali i natporučnika i govornika. Kad se natporučnik smirio, pružio je Švejku pregršt cigareta:
- Dobro je dakle, ali sada se gubite! A svoj pronalazak pošaljite generalnom štabu!
Švejk ponovo prijavi svoj odlazak i gledajući zapovjednika baterije svojim nježnim pogledom reče mu ganutljivo:
- Nikada neću, gospodine natporučniče, zaboraviti vašu dobrotu!
Uzeše puške na rame i pođoše na put koji su već danas prešli dvaput, tamo i natrag. Dugo su išle ove dvije izgubljene ovce austrijske vojske i tumačile jedna drugoj treba li ići lijevo ili desno, ili ravno naprijed. Nisu susretali nikoga, ni konjanika ni kola, i što su dalje išli, bilo im je sve čudnovatije što je kraj tako pust. Švejkov drug poče jadikovati da su već možda iza ruske fronte, Švejk se razljuti pa mu reče:
- Pa da i jesmo! Napali bismo ih, druže, s leđa! No, samo nemoj plakati da smo zalutali; ta nismo djeca da bismo se mogli izgubiti! Druže, pričao mi je jedan reumatičar, kad sam bio u Pragu u bolnici, ovu zgodu njihove regimente iz četrnaeste godine:

Zalutali njihov bubnjar i hornist; otišli su naime u jednom galicijskom selu k djevojkama da se s njima, prije nego budu ubijeni, naspavaju, ali to se spavanje nekako proteglo, pa kad su se ujutro probudili, pukovniji ni traga ni glasa. Odmarširala je. Ostadoše oni kao stupovi od soli jadikujući: „Isuse i Marijo, šta ćemo sada raditi?“ I pođoše u potragu za pukovnijom, baš tako kao što mi tražimo svoj bataljon. Hornist je nosio trumbetu, bubnjar bubanj. Hornist je bio obrazovan čovjek, nekakav graditelj ili tako nešto, pa je bubnjaru odostrag na bubnju, dok su hodali, crtao olovkom kartu, te je na njoj zabilježio svako selo, baru, križ, divlju krušku, potok, svetog Ivana, hrpu gnoja crkvu, rakijašnicu, gostionice, putove u šumi, proplanke, klance, no, ukratko sve što su na tom putu vidjeli.
Oni su tako lutali od kolovoza do studenoga i prokrstarili čitavu Galiciju te su se ugojili kao svinje. Na bubnju je već bilo nacrtano sve što ide na kartu. Kad jednom podveče, na samoj madžarskoj granici, namjeriše se oni na svoju pukovniju. No ondje ih više nitko nije poznavao osim njihova kapetana, jer je pukovnija odonda bila mnogo puta razbijena i nanovo formirana od marškompanija.
Kapetan nije vjerovao da su to oni dok ih nije opipao. Njih je već davno Crveni križ proglasio izgubljenima, zarobljenima, ranjenima, mrtvima, samo da se njihovim majkama ne mora plaćati potpora.
Kapetan je taj bubanj poslao u Beč, u kartografski vojni zavod, pa su ondje, druže, prema tom bubnju morali izrađivati generalne karte i mnogo toga popunjavati što im je na karti Galicije nedostajalo. Hornist je za to dobio veliku zlatnu kolajnu, a bubnjar srebrnu; hornist je imenovan pukovnijskim hornistom, a bubnjara su zatvorili u terezinski zatvor jer je rekao da su oficiri, koji crtaju te karte, blesani i da samo kradu državne novce. Po takvoj karti, druže, kakvu je napravio taj hornist, uopće se ne može zalutati!
I kao za potvrdu šuma postade rjeđa i među krošnjama drveća pokaza se plavo nebo. Švejkov drug ubrza korak, prestiže Švejka i viknu:
- Duše mi, eto polja! A eto i sela! Ondje ćemo svakako nekoga naći!
I našli su. Među drvećem na kraju šume pojavio se kadet Biegler i upitao ih:
- Jeste li našli onu lugarnicu? Jeste li dobili što za mene? Ta vi ste išli sa mnom kao izvidnica?

- Nismo, pokorno javljam, gospodine kadete - odgovori Švejk. - Vi ste tu sami? Mi nismo išli s vama kao izvidnica, nego kao veza, a s vama su išli drugi. Vi ste ih poslali u lugarnicu? Mi nismo vidjeli ni lugarnicu ni drugare, mi smo zalutali.
- Za nama, gospodine kadete, ne ide nitko, mi smo se sasvim izgubili i nitko u bataljonu ne zna za nas - nastavi Švejk. - Sada je za nas, gospodine kadete, bataljon propao, pa moramo ratovati sami. Ali ne tarite glavu zbog toga, gospodine kadete, bit će već dobro! Ta mnogi ljudi ratuju na svoju ruku.
Kadet Biegler malodušno obori glavu; zlatna je kolajna odletjela s dosega ruke nekamo daleko, pa je kadet samo uzdahnuo:
- Gladan sam! A i trbuh me boli, napio sam se vode pa bih trebao sada nešto toplo. Možda će ipak doći momci iz lugarnice.

- Neće doći, gospodine kadete - odgovori Švejk odrješito - jer su i oni zalutali. Nije daleko veče, pa se moramo pobrinuti za nešto. Naših danas više nećemo naći. Sreća je, gospodine kadete, što ste vi oficir pa imate sa sobom kartu, tako da ćemo ujutro pogledati gdje bi mogao biti naš bataljon, pa ćemo poći ravno k njemu. A sada mislim da treba da odemo u to selo, da ondje večeramo i prenoćimo.
- Idite kud hoćete - zavapi kadet pritiskujući trbuh rukama. - Isuse i Marijo, kako to boli! Kucnula mi je valjda posljednja ura! Ali, Švejku, ja ne preuzimam na sebe nikakvu odgovornost, jer u tom selu mogu biti

Rusi.
- Ako ih nema ondje, navalit ćemo na njih, a ako ih ima, mi ćemo uzmaknuti - umovao je Švejk. - Vi ste, gospodine kadete, bolestan oficir, a valjan momak ne smije napustiti oboljelog starješinu. Komandu preuzimam ja, kao najstariji. Pravac - ono selo! Marširen marš - izda on zapovijed.
Uzeše kadeta koji se savijao i stenjao svaki pod jednu ruku i pođoše dubokim kolnim putem prema selu. Biegler je umirao od straha da će pasti u ruke Rusima, no Švejk je bio miran:
- Znate, gospodine kadete, dogodit će se što se mora dogoditi. Bez božje volje neće nam pasti ni dlaka s glave. Pripovijedao je nedavno jedan vojnik kraj vatre kako su oni lani išli na Ruse i kako je išao s njima vojni svećenik. Odmarali su se u šumi i velečasni poče užinati. Imao je madžarske salame, jaja i crvenog vina, no najednom ih otkriše Rusi u toj šumi i počeše ih obasipati šrapnelama i granatama. Sve se razbježalo, samo je vojni svećenik sjedio i dalje kraj panja, stavio na nj ubrus i nije se dao smetati. Čak je i viknuo vojnicima: „Ne bježite, kukavice sinje! Svagdje ste u rukama božjim i bog ne dopušta da se ikome čini nažao bez razloga, što bog radi, dobro radi!“ Ali odjednom prasnu granata, i to posljednja, a kad se dim razišao, na panju je na bijelom ubrusu stajala boca vina, šest jaja i madžarska salama izrezana na komadiće. To je, gospodine kadete, bio tako dobar pogodak da od vojnog svećenika nije preostalo ni dugme, a užini se nije dogodilo baš ništa. Na svijetu je, gospodine kadete, sve tako uređeno da svakoga zadesi baš ono što mu je određeno. Ako treba da budemo zarobljeni, bit ćemo zarobljeni, sve po božjoj volji. A zatim kažu da Rusi...
- Švejku - prekide ga kadet - ne radi se ovdje samo o zarobljeništvu nego i o mučenju zarobljenika. Rusi iskopaju zarobljeniku oči, odrežu mu nos i uši, kliještima mu otkinu spolovilo i guraju mu ga u usta. Rusi su ljudožderi, oni su barbari!
Švejk odmahnu beznadno rukom:
- Priča vam se koješta, no to se više ne radi. To se radilo za turskih ratova, ili kad su naši zaposjedali Hercegovinu. Uostalom takva sitnica, kao što je rezanje nosa, i ne zaslužuje da se o njoj govori. Na Žižkovu je bio neki Tonda Vejvoda kome je nos bio izjeden od raka, a on je kasnije častio drugove u rakijašnici i govorio: „Danas sam isprosjačio tri forinte i

osamdeset filira, dvije košulje i dvoje cipele. Dok mi je frnjokalica bila u redu, morao sam za osam groša tegliti cijeli dan.“
U staro doba, gospodine kadete, mučili su ljude svakojako. Imali su tada posebne instrumente za to. Kada dodete u Prag, otiđite to pogledati u Gradski muzej. Imali su za ljude štipaljke, navlačili su ih na ljestve, pribijali ih za jezik, lomili su ih na kolu, a ljudi su sve to rado podnosili ako su dobili prije toga posljednju pomast; tada se to rado činilo jer je sve to bilo na veću čast i slavu božju. Oni su takvom heretiku ili vještici zdrobili kosti u tijelu, zabijali su im pod nokte čavle za potkove, prešali su ih kao čvarke. Svaki instrument kojim se to radilo imao je i svoje posebno ime, prema tome što se njime trebalo učiniti zarobljeniku: za lomljenje noge imali su golijen sv. Josipa, za izbijanje zuba desni Majke Božje, za lomljenje kostiju u tijelu - rebra sv. Petra. Tako je taj heretik ili zarobljenik već unaprijed znao čime ga misle ugodno zabaviti, pa kad je vrhovni inkvizitor naložio da donesu punjačicu sv. Valentina, tada je mogao biti siguran da će od njega napraviti posne jetrenice.
Sve to Rusi nemaju i nama se ne može ništa dogoditi. Ako je nož nabrušen, tada se samo potegne i uho je odrezano bez ikakve boli. Kad ljudi izdrže bol i sačuvaju pri tom svoj mir, tada od njih postanu sveci. U Rimu su jednog papu živa pekli bakljama po bokovima, a kad su mislili da mu je dosta, rekao im je on ljubazno se smiješeći: „Molim vas, gospodo, okrenite me na drugu stranu; htio bih da budem svagdje jednako pečen, ja volim sve pravilno.“
Uto stigoše do sela, pa kadet predloži da još časak pričekaju dok se smrači. Sjedoše dakle u vrt iza jednog štaglja, kadet je jaukao i naricao, drugi je vojnik otpuzao četveronoške do kolibe, a Švejk je kadeta tješio:
- Skuhat ću vam, gospodine kadete, češnjaču i stavit ću u nju mnogo češnjaka. Svezat ću vam na trbuh toplu ciglu, što jako pomaže. Ja vas, gospodine kadete, neću ostaviti.
Vojnik se vratio i uvjeravao ih da u selu osim trećopozivaca nema nikoga, što je ohrabrilo kadeta. Pođoše dakle i pokucaše na prozor kolibe. Otvorila im je neka stara baka i ugledavši vojnike preplašeno je viknula. Zatim je sklopila ruke i rekla:
- Ničega nema, gospodine, ničega! Moskovljani sve odnesoše!
- Jesu li već davno bili ovdje Moskovljani? - upita oprezno kadet.
- Nedavno - zamekeće baba - ujutro su dolazili, navečе su dolazili, svaki

dan su dolazili. Ničega nema, Moskovljani su sve odnijeli. Poklali su kokoši i otišli.
- A imate li zahod? - upita kadet ponovo jer mu bolovi nisu popuštali.
Baba odlučno odmahnu glavom:
- Nemamo, gospodine. Moskovljani su odnijeli.
- Pričekaj, bako, pogledat ćemo - gumu je Švejk i navali u kuću. Soba je za rusinsku kuću bila i prelijepa i prečista; iz velike peći isijavala je vatra, a na klupi je ležalo nekoliko hljebova spremnih za pečenje. Iz sobe otvori Švejk vrata smočnice: u košaricama bijelile se gomile jaja, sa stropa je visjela šunka, komadi slanine i svitkovi suhe domaće kobase. U smočnici se Švejkovo srce jako obradovalo, on se vrati pa dozva druga i kadeta, kojima je baba revno objašnjavala:
- Mi smo sirotinja; no malo dalje iza potoka naći će gospoda vojnici kolibe u kojima žive bogate gazde. Kod nas su Moskovljani sve odnijeli!
- Majčice, ne brbljaj - upozorio je drugarski Švejk - mi već poznajemo tu pjesmicu: „Moskali zabrali. Porezali kurki, pojebali curki i pošli nazad."[358]
- Gospodine kadete, pokorno javljam, možete ući; ova vještica ima u smočnici čitav delikatesni dućan.
- Bakice - obrati se Švejk starici - mi ćemo kod tebe večerati i spavati, ali ne badava, platit ćemo ti. Milom ili silom! Šta ti, do vraga, ne misliš pustiti unutra ni našeg gospodina kapetana? Pogledaj!
Švejk izvuče bajonetu iz korica i prisloni šiljak starici na grlo. Baka ciknu, uzmaknu i sva preplašena i ponizna pozva ih unutra. U kolibi je pri svjetlu koje je prodiralo iz peći prepoznala da se među vojnicima nalazi i oficir. Progunđa: „Gospodine kapetane, gospodine kapetane!" i posegnu za kadetovom rukom da je poljubi.
- Vidiš, stara, ovako mi se sviđaš - potapša je Švejk blagonaklono po ramenu - ovako valja poštivati vojnike!
Kadet izvadi novce, baka donese kruha, skuha mlijeka, izvuče odnekud kuhanog mesa, sva uslužna prema neočekivanim gostima i pogledajući neprestano na vrata.
Švejk je skuhao za kadeta čaj, jak i gorak, a zatim položio kadeta na drveni ležaj koji je služio kao krevet, pokrio ga bakinim krznom, te je Biegler, kojemu je topli čaj smanjio bolove u trbuhu, odmah zaspao.
Uz meso i kruh ostade samo Švejk i njegov drug. Starica je stavila kruh u peć, izašla je iščekujući nekoga, a vojnik, žvačući goleme zalogaje,

pripovijedao je Švejku:
- Dobro je to meso, dobro je posoljeno i prodimljeno. Malo već zaudara od kostiju, ali ne smeta. Najbolje je, druže, ako meso sušiš na pilovini i pališ pod njim klekovinu. Tada je kao torta. Kažem ti: kao torta!
- Ovo poduše nije kao torta, pa pazi da se ne zadaviš - odgovori mu Švejk.
- No, meso kao meso, i pas ga voli.
Starica se vratila, a za njom uđe mlada, bujna i stasita žena. Starica je predstavi vojnicima:
- Ovo je moja kći, a muž joj je u ratu. Eto vidiš - obrati se mladoj - naši vojnici, naša gospoda vojnici došli nam u goste. Gone Moskovljane.
Mlada se nasmija široko i pokaza velike zube, a Švejk joj udvorno ponudi šalicu čaja:
- Molim, popijte malo od nas, gospo! A kako se zove vaš muž? Sjajno vam ovo pristaje! - i pogladi je dlanom po bujnim grudima.
Žena otpi čaj i upusti se u razgovor sa Švejkom kojemu se ruke nisu mogle smiriti jer su ga dlanovi svrbjeli, te bi ih stoga, kad god bi se stara okrenula, očešao o bluzu ili suknju mlade žene...
Druga spopade drijemež. Starica je donijela odnekud izvana drugi kožuh i otišla s njim u sobicu bacivši na kćer pogled pun opomene. No ona se smijala sasvim neprisiljeno kad ju je Švejk uštinuo u bedro.
No onda se digla: „Vrijeme je da idemo spavati" i zavukla se također iza peći, kamo je prije toga prenijela s kadetova ležaja nekakav prljavi jastuk, Švejkov drug se ispružio na klupi. Budući da ga je to žuljilo, premjestio se na pod primijetivši pri tom Švejkov nemir i čeznutljive poglede prema ženi iza peći. Zatim progunđa:
- Zar te to, druže, zabavlja? Zar nemaš dosta žena kod kuće? Radije legni, jer ćeš ionako slabo spavati poslije toliko mesa.
- Uistinu, imaš pravo - složi se s njim Švejk i leže pored njega - to je samo tako za šalu. Nijedna se žena ne vrijeđa ako joj staviš do znanja da ti se sviđa. To nam je prvo noćenje otkako smo zalutali; no ovo se još može podnijeti, bolje je nego u onoj šumi kad je kiša padala. Tada sam, druže, pripovijedao kraj vatre oficirima kako je neki zidar htio pokloniti ženi za imendan sansku kozu, ali mi to natporučnik Lukáš nije htio vjerovati, pa mi je rekao drugi dan da ljudi takve stvari ne poklanjaju za imendan. Ali, druže moj, ljudi poklanjaju za imendan s podmuklim namjerama i gore gluposti nego što je sanska koza, koja je ipak korisna. Ja sam jednom

kupio od nekog gospodina Krausa, knjigovođe iz Radličke mljekarnice, psa bernardinca kojega mu je za imendan na Ivanje kupila njegova zaručnica. Bio je to krasan bernardinac, velik kao jednogodišnji junac, a on mi ga je prodao za pet kruna, samo da ga se riješi. Rekao mi je da od žalosti ne može ni pogledati toga psa.
Ispripovjedio mi je ujedno i sve svoje patnje koje je doživio s tim psom. On je toj svojoj gospođici poklonio za imendan zlatan ručni sat i zaručio se s njom, ali se nije žurio da se vjenča. A ona mu je onda kupila toga psa. Plakao je dok mi je to pripovijedao: gazdarica, kod koje je stanovao šest godina, prestala je s njim govoriti čim je došao s vatrometa i smjestio psa na balkon, a ujutro mu je otkazala jer je pas zavijao čitavu noć, pa su svi stanari psovali. On ju je zamolio neka ga ne goni iz stana, da će joj plaćati mjesečno pet kruna više i da će psa uzeti preko noći k sebi u sobu da mu ne bude dosadno. I uzeo ga je preko noći k sebi, ali je ujutro došao pazikuća i rekao da je stanaru ispod njega procurio strop, pa pita ne zaparuju li možda u sobi naćve. Stanarka mu je rekla da za tim psom neće čistiti i da ga neće ni hraniti.
Ali gospodin Kraus nije izgubio glavu; gladio je psa i govorio mu: „Moj dragi poklone, od premile Miluške“ te je pošao konjskom mesaru, gospodinu Štapecu u Košiře, i kupio za psa kobasice i jetrenice. Kupio je kobasici za dva forinta, te ih je bilo osamdeset, kupio je pola kruha i u podne počeo hraniti psa; bacao mu je jetrenice i komade kruha i radovao se što bernardinac hvata zalogaje u letu. Dao mu je sve da pojede, ali kad je došao naveče iz kancelarije, pas je zavijao od glada. Onda je gospodin Kraus ponovo otišao do gospodina Štapeca i kupio jetrenica za pet kruna. Mesar mu je htio poslati kobasice po šegrtu, a kad se gospodin Kraus ustručavao govoreći da će sam odnijeti, uvjeravao ga gospodin Štapec: „Ne bojte se ništa, vaše gospodstvo, moj šegrt neće nikomu ništa pripovijedati. Gdje vam je, molim lijepo, gostionica? Zar priređujete svaki tjedan večeru sa svinjskim kobasicama, i preko ljeta? Zimi vam mogu, gospodine, dobavljati domaće jetrenice svaki dan. Zimi kobile češće polome noge“.
Tako je gospodin knjigovođa išao svaki dan po jetrenice i po kruh, a naveče je vodio psa u šetnju po obali Vltave. Miluška bi ga uvijek čekala, pa su onda zajedno išli u smíchovsku luku. Miluška se privijala uz njega, pas je išao za njima, a gospođica se smješkala: „Jenjiček, mi smo kao

Englezi, kao lord i lady kad idu u šetnju. Voliš li tog psa? Uživaš li u njemu?“
Gospodin Kraus je tako izdržao sve do kraja srpnja, a onda je rekao drugovima: „Imam samo nekoliko mogućnosti: ili da ustrijelim psa ili sebe, ili da počnem krasti, ili da se oženim, jer ovako ne mogu živjeti.“ I odlučio se na ženidbu, jer je Miluška počela plakati što hoće da odbaci to nedužno psetance. No dva dana nakon vjenčanja došla je ta mlada gospođa do mene neka dođem po psa, jer ga neće držati u stanu, pa će mi ga jeftino prodati. Tako sam ga kupio za pet kruna, a mlada mi je gospođa natrpala još u maramu kolača koji su im preostali od svadbe. Tako ti je to, moj druže: ljudi imaju svakojake namjere, pa jedno govore, a drugo rade, pa te samo obmanu takvom politikom. Pričam ja, kolega, ali zar ti već spavaš?
Vojnik je hrkao kao prehlađen pas. Švejk ga lagano gurnu, a kad se spavač nije ni maknuo, nego je i dalje hrkao, Švejk tiho ustade i došulja se do peći. Ondje se popeo na klupu i pipajući rukama naišao je brzo na dvije bose, snažne noge. Pogladio ih je po listovima, a kako se nisu povukle, popeo se na peć. Iz mraka pod stropom začu se prigušeni, ali ne baš ljutiti glas: „Nu, tebja čert![359] Kamo se penješ?“ a zatim neko gunđanje i mrmljanje koje je ipak završilo slatkim i predanim pitanjem: „A dat ćeš mi za rubac?“ Poslije toga zavladala je u sobi svečana tišina, koju je narušavalo samo vojnikovo hrkanje i šuškanje na peći.
Poslije ponoći negdje daleko zatutnjiše topovi, no nitko ih nije čuo jer je i Švejk iza peći spavao tvrdim i ugodnim snom nakon umora današnjega dana; nije bio ni svjestan toga da se za nekoliko stotina kilometara njegova puta na istok moral izmijenio toliko da je za ono što mi postizavamo obećavanjem vječne ljubavi i vjernosti, ugovorom kod bilježnika i svećeničkim blagoslovom pred oltarom, bilo dovoljno klimnuti glavom na pitanje: „No, a dat ćeš mi za rubac?“ Uostalom, bio je to logički završetak: primadona iz kazališta traži brilijante, a ženi u rusinskoj kući dovoljno je i obećanje rupca za glavu, što je zaista i zaslužila.
Ujutro, kad se kadet probudio, starica se već vrtjela oko peći, a Švejk je kuhao bijelu kavu zviždučući nad šoljama s kipućim mlijekom. Kad je primijetio da se kadet trudi da ustane, priđe k njemu.
- Pokorno javljam, gospodine kadete, noću se nije ništa dogodilo. Je li

vam već bolje, gospodine kadete? Odmah ću vam dati doručak.
- Švejku - zamoli Biegler meko - dajte mi doručak amo. Mene više ništa ne boli, samo sam slab kao muha. A što je s neprijateljem? Zar se ništa ne vidi i ne čuje? Ne znam da li ću moći dalje s vama.
- Dogodilo se što mu drago, gospodine kadete, mi vas nećemo napustiti - reče Švejk odrješito. - U ovoj se kolibi ne moramo bojati nikakve opasnosti. Mlada još spava na peći.
- A Rusi? Zar nisu bili tu? - upita kadet.
- Pokorno javljam, gospodine kadete, ta nas je stara jučer prevarila. Uopće nisu ni vidjeli Ruse da uzmiču. Mlada je žena iskrena i tačno me obavijestila: Rusi uzmiču nadesno uz prugu gdje je cesta. Ja mislim, gospodine kadete, da će biti najbolje ako se ovdje odmorite dok ne ojačate. Danas već topovi tutnje izdaleka.
Kadet se nije više protivio, te je dopustio da ga Švejk izvede u vrt. Kraj štaglja je već drugi vojnik cijepao drva i zvao Švejka u pomoć.
Stadoše piliti cjepanice. Tupa i rđava pila škripala je u drvu, ali su se odrezana drva gomilala tako da se mlada žena, izašavši u vrt, sa zahvalnošću nasmijala radnicima i rekla:
- No, vojnici, no, gospodo soldati, šta je bolje: cijepati drva ili se na bojištu tući? Koliko ćete mi posla uštedjeti!
- E gospo - reče obradovani Švejk - što ja ne bih uradio za vas?! S vama bih ja i srce podijelio, a nekmoli nacijepao drva. Ja imam s vama poštene namjere.
Seljakinja, koja ionako nije ništa razumjela, nasmijala se i otišla za svojim poslom, Švejk zasiječe sjekiru u panj pa se obrati svome drugu:
- Čovječe, što god radiš, uvijek moraš, ako želiš uspjeti, imati poštene namjere. Ali moraš sve i unaprijed promisliti da ti se što ne uplete što bi moglo pokvariti tvoje dobre namjere. Bio je tako u Náchodu neki načelnik koga su najednom pozvali u kotarsko predstojništvo i rekli mu da će u Náchod doći sam car, pa neka se općina spremi da ga pozdravi kad bude Njegovo Veličanstvo prolazilo kroz mjesto. Taj je načelnik, a bilo je to davno, sazvao odmah sve odbornike i saopćio im kakva će čast zadesiti njihovo mjesto. Bio je to dobar načelnik, a ne poput nekog Vene Zemáneka iz Kozojeda, koji je sve sjednice općinskog vijeća završavao riječima: „Zbogom, gospodo, članovi smo jedne općine, ali, uvaženi zbore, svima nam je svakim danom sve to gore!“

Taj dakle náchodski načelnik naredi da se podignu slavoluci, a jer je on bio čovjek koji je volio sve naročito, dao se na izmišljanje natpisa za jedan slavoluk. Dva dana prije svečanosti pozvao je k sebi slikara, zatvorio ga s platnom u stan i nije ga uopće pustio kući. Taj su natpis pribili njih dvojica noću na slavoluk, prekrili ga platnom da ga ne može nitko pročitati, te su čekali jutro dok dođe car.
Došao car, policajac skinuo platno povukavši za konopac i ljudi pročitaše na slavoluku krasno naslikan natpis:

Gelobet sei Jesus Kristus!
Jetzt kommt Jozef Franciscus![360]

Caru se to vrlo svidjelo. Kad ga je načelnik pozdravio dobrodošlicom, reče mu car: „Drago mi je što ste vi načelnik u Náchodu. A plove li još splavi po Vltavi?“ - i odvezao se odmah dalje. Ali načelnik je dobio za uspomenu zlatan sat, u kojem je bio urezan taj natpis, i orden za zasluge s krunom. Načelnik se time vrlo ponosio, a kad je već bio star, izabrali su ondje za načelnika njegova sina.
Sin je bio načelnik tek prve godine, kad i njega pozvaše u kotar i rekoše mu da će kroz Náchod proći sam car, pa neka mu općina priredi doček. On se zaključao i dugo je razmišljao kakav bi natpis stavio na slavoluk. Zatim je kupio platno, sam je naslikao natpis, noću ga pribio na slavoluk, prekrio ga platnom i nije nikomu, pa ni ocu, ni riječi rekao.
Došao car, policajac skinuo platno, a na slavoluku se blista natpis:

Jezus, marija i Jozef!
Dolazi nam František Jozef!

S njim car nije progovorio ni riječi, pa ni onda kad ga je pozdravio čitajući govor iz šešira. Nije mu rekao ni to da se raduje što je Náchod u Evropi, nego se odvezao dalje. Kasnije su toga načelnika skinuli s načelničke časti i osudili na četiri mjeseca zbog veleizdaje i uvrede carskog doma. No i on je imao poštene namjere kao i njegov otac, samo nije unaprijed promislio kako se to može shvatiti i što se može iz toga izleći.
- A vele - primijeti drug - da car ne zna češki i da ne razumije uopće ni riječi.

- Svakako ga kleveću - branio ga Švejk - ali on ima dobro srce, pa je i češki učio. Vrlo je dobar prema narodnim zastupnicima kada prima njihove delegacije. Svakoga pita: „Imate li još kanalizaciju u Pragu?“ - „Što mislite, hoće li ove godine biti duga zima?“ - „Vrlo je zanimljivo što kod vas mostovi vode preko rijeke s jedne obale na drugu.“ Briga je to, druže, vladati i pitati još za kanalizaciju; nije čudo ako se kada i zabuni. Na primjer jednom, kada je bio u Moravskoj, u nekom selu kod Hodonína, te je upitao načelnika: „Je li ljetina ove godine dobra? Da nije padala kiša, bilo bi lijepo“, odgovorio mu je taj načelnik, neobrazovan čovjek: „Veličanstvo, raž ima lijepo zrno, pšenica je sjajna, repe ima dosta, ali krumpir je ove godine loš, za sraćku.“
Car ga nije razumio pa upita pobočnika i taj mu je objasnio da je to pučki izraz kad je nešto napola trulo, pa se veli da je to „za sraćku“. Poslije nedjelju dana stiže car u Přerov, te mu je ondje kotarski predstojnik predstavio upravitelja škole. Ali car je primijetio da ga je pozdravilo malo djece, pa upita upravitelja što je tome uzrok.
- Veličanstvo - promuca učitelj - u mjestu vlada epidemija ospica, pa je polovina učenika bolesno...
- Ich weiss, ich weiss[361] - klimnu car zadovoljno - za sraćku, za sraćku.
Može se dakle zabuniti i takav gospodin, pa ga ne treba zbog toga grditi.
Kadet Biegler se u vrtu pod kruškom tako brzo oporavljao da je poslije podne htio već otići, ali se tome usprotivio Švejk:
- Pokorno javljam, gospodine kadete, to bi bilo uzaludno jer mi ionako nećemo naći naš bataljon. Mi moramo ići nadesno prema pruzi, a bataljon mora doći za nama. Zatim, gospodine kadete, vi ste još slabi, a to je daleko, i bez obzira na to što baba veli da će noćas padati kiša.
Kadet se zagleda u geografsku kartu i prizna u sebi da Švejk ima pravo. A pri tom mu je postalo jasno i to da se kapetan Ságner nije varao kada je tvrdio da Rusi neće nikada uzmicati po tom terenu na kojem ih oni traže, i da nitko neće zaći s topništvom i komorom u takve šume i močvare.
Švejk je i opet kuhao čaj, i opet se noću preselio na peć gdje je tješio osamljenu ženu. Čitavo je selo spavalo zadovoljno, zaliveno kišom koja nije prestala padati sve do jutra.
Kadeta je spavanje tako ojačalo da mu se vratio borbeni duh, i ujutro se već izderao na vojnika koji je kuhao doručak, dok su Švejk i mlada otišli u staju da muzu krave:

- Do bijesa, klipane, kako to stojite dok razgovaram s vama? Skupite te nožurde! Stojte mirno!
Poslije doručka kadet se brzo obukao i naložio da pođu.
Platio je troškove babi, koja mu je poljubila ruku, i izašao prvi iz kuće, a slijedio ga je vojnik, Švejk se još opraštao u predsoblju sa zaplakanom seljankom, gladio joj ruke i govorio:
- No, no, ne plačite, gospo! Ta ne rastajemo se mi zauvijek, a i vaš će stari doći valjda na dopust! A ako bi se možda što desilo, ja mislim da je rodilište i u Galiciji zemaljska ustanova. Dakle zbogom i svako dobro!
Kadet pođe kroz vrtove, ravno prema sjeveru, kuda po staričinom pripovijedanju vodi put do ceste. Išao je tako brzo da su vojnik i Švejk zaostali, pa vojnik reče Švejku:
- Druže, kad budeš gladan, ti samo reci! Šćapio sam babi iz smočnice jednu kobasicu.
- Zar te nije stid potkradati onako dobre ljude? - ukori ga Švejk. - Meni je sama mlada dala komad šunke i komad kruha. Nisam gladan, druže, ali sam jutros u vrtovima zavrnuo vratom šestorim pilićima i dvjema kokošima. Pun mi je telećak te ga jedva nosim. Bojim se da se meso ne usmrdi.
Kadet skrenu među seoske kućice koje su se protezale već pola sata hoda. Švejk baci još jedan pogled na kolibu koja mu je pružila tako savršeno gostoprimstvo, te pod iznenadnom navalom sentimentalnih utisaka zapjeva:

Prekrasna djeva ko anđeo
na obali jezera jeca.
Napustio je nevjerni dragi,
u suzama utjehu traži.

Ali mu se učini da tugaljive riječi te pjesme ne izražavaju njegove osjećaje, pa poče novu pjesmu:

Kad sam od vas išao,
krasno bješe vrijeme.
Šaran se u vodi bacao
kad sam dragu ispraćao,

danas, ah, danas zadnji put.

Najednom se kadet ispred njih zaustavi zaslanjajući oči rukom, a onda se strelovitom brzinom baci na zemlju i viknu:
- Neprijatelj! Rusi! Nieder!
- Zaista su već tu - začudi se Švejk. - Dakle ipak...
Švejkov suborac, čuvši riječi: „Neprijatelj! Rusi!“, pusti pušku i podiže ruke uvis. Ali kad vidje da neprijatelj ne dolazi, spusti ruke i baci se na zemlju, dok je kadet komandirao:
- Laden... ladet![362]
Kadet je pažljivo promatrao i bio je blijed kao krpa, stežući u ruci revolver. Švejk koji još nije ništa vidio, kleknu kraj njega i radoznalo upita:
- Pokorno javljam, gospodine kadete, gdje su Rusi? Ja ne znam kako oni izgledaju. Još nikada nisam vidio Rusa. Madžara sam vidio dosta.
Kadet ga privuče k zemlji, ispruži ruku s uperenim revolverom i Švejk tada spazi neprijatelja.
Između kučica vucarala se tri ruska vojnika: dva stara, bradata, i jedan malen i mlad, gotovo još dijete. Išli su lijeno, vukući noge za sobom i ljuljajući se u hodu kao medvjedi, a puške, vezane komadom konopca, bile su prebačene preko ramena. Išli su bespomoćno i beživotno kao ovce koje su već tako izmorene da se ne mogu maknuti s mjesta, a čitav je njihov izgled izražavao misao koju su naši vojnici izricali pjesmom: „Tres amo, tres tamo s nama neće pobijediti, tres amo, tres tamo, nama je to svejedno!“
Zastali su i dogovarali se o nečemu, na prostoru između kućica gdje su iza dvorišta ležali kadet i dva borca iz protivnog tabora. Kada je kadet vidio da Švejk, izvršujući njegov nalog da nabije pušku, gura u nju magazin metaka u suprotnom pravcu nego što se nalazi rupa u zatvaraču, istrgnu mu pušku iz ruke, nabi je sam i vračajući je Švejku prošapta:
- Stoko jedna, ne znaš ni pušku nabiti! Nišanite dobro! An![363] - zapovjedi oštrije i podiže revolver.
Nije dospio da izgovori: „Feuer!“[364] jer su Švejkovi prsti povukli njegovu naoružanu ruku k sebi, te Švejk progunđa:
- Isuse i Marijo, gospodine kadete, ta ne mislite ih valjda ubiti! Pa oni nam nisu ništa skrivili! Gospodine kadete, pokorno javljam, ako opalimo

pa ih ne pogodimo, oni onda mogu nas ubiti. I oni imaju puške, i to kako duge! Možda je to, gospodine kadete, izvidnica, a iza njih ide valjda čitava divizija. A možda su, gospodine kadete, samo njih trojica, te su zalutali kao i mi. Ako ih ustrijelimo, moramo im kopati grobove, a to, gospodine kadete, po takvoj vrućini nije šala, nego muka božja.
Švejk se uživio u misao da su i Rusi zalutala izvidnica, te je njegova simpatija prema njima rasla. Obujmio je rukom kadeta tako jako da kadet nije mogao ni disati, pa mu je oduševljeno šaptao:
- Zamislite, gospodine kadete, da su i oni izgubili svoju jedinicu! Oni će sad lutati po svijetu, nijedna ih pukovnija neće primiti, nitko im neće dati ni vojničku plaću ni hranu. Oni misle o tome kako da se dadu zarobiti. Oni su valjda čuli za nas, pa misle da ćemo ih mi vući sa sobom i brinuti se za njihovu prehranu. Ali, gospodine kadete, prevarit će se u računu. Nama komandira gospodin kadet Biegler, a on nije takav vol da bi skupljao rusku nahočad i posvojio je.
Švejk je privijao kadeta k sebi sve jače i jače. Rusi su se dotle sporazumjeli i pošli dalje vukući noge. Švejkov je zagrljaj oslabio, pustio je kadeta i pokazujući mu šiljke dugih i četverobridnih bajoneta ruskih osamljenih vojnika koji su se udaljavali, reče blago i očinski:
- Gospodine kadete, sad smo sebi spasili život. Ja nisam škakljiv, ali mislim, kad nekoga poškakljaju onakvom čačkalicom, da to baš nije ugodno.
Kadet je šutio ne našavši valjana odgovora. Učinilo mu se čak da Švejk ima pravo. Ako su tu tri Rusa, može ih biti i više. Pucnjava bi uzbudila čitav kraj i tko zna kako bi se to svršilo.
Udario je preko polja, saginjući se k zemlji što je mogao više, prema rubu šume. Tek ondje se oborio na Švejka, kako ne bi stradao njegov oficirski ugled, ovim riječima:
- Sada komandiram ja! Zapovjedio ja što mu drago, vi izvršite nalog i držite jezik za zubima! Jeste li razumjeli?
- Pokorno javljam, razumio sam. Slušat ću vas i držati jezik za zubima - složio se Švejk pokorno. - Pokorno javljam, gospodine kadete, izvolite li komadić salame? Dobra je, suha i s češnjakom.
Napredovali su uz rub šume polagano i oprezno. Ali osim stanovnika koji su radili po poljima, nigdje nije bilo ni žive duše. Po podne stigoše na put koji je vodio ravno na sjever, prolazeći kroz visoku i gustu šumu.

Kadet je dao odmor, na što su se oba vojnika ispružila u travu, a kadet je pred sobom rastvorio kartu i putovao po njoj prstom.
Švejkov drug, kojega na tom čitavom putu nije zanimalo ništa nego kako će se najesti i gdje će spavati, brzo je zaspao, Švejk je preko kadetova ramena gledao u kartu i zatim upitao:
- Pokorno javljam, gospodine kadete, jeste li već našli gdje bi mogao biti naš bataljon? Kažu da se na tim generalkama sve nalazi. Zaista, gospodine kadete, prava je umjetnost da se čovjek snađe u tim kartama. U našoj je pukovniji bio neki natporučnik Hoffmann, koji nas je u školi učio čitati karte. On je obično govorio: „Vojnici, čitanje karata je važnije od toga da znate koliko ima puška dijelova. Kaprali, frajti i vodnici moraju to znati bolje nego generali. To možete, vojnici, vidjeti kad je naša pukovnija na manevrima ili na velikoj vježbi. Najprije se obično izgubi gospodin pukovnik zajedno s kobilom, zatim gospodin major pa gospodin kapetan i niža gospoda oficiri. Čitavu pukovniju vodi onda narednik i vodnik, pa biste vidjeli, vojnici, što bi mu bilo kad bi zalutao. U mirno doba strpali bi ga u samicu, a u ratu bi dobio hitac u čelo." Kasnije, su, pokorno javljam, gospodine kadete, degradirali toga gospodina natporučnika, pa je sada u Pragu novinar te često sjedi u zatvoru zbog vrijeđanja vojske. Strogost je potrebna i za novinare.
Kadet nije odgovarao, nego se sve jače udubljivao u kartu. Nakon nekog vremena označi noktom jedno mjesto i reče:
- Švejku, kako se zove selo u kojem smo spavali? Velite, Pientaky? E, to je ovdje! Sad smo ovdje u šumi, cesta ide ovuda, a ona željeznička pruga o kojoj je govorila seljakinja, ne može biti drugo nego pruga iz Lavova u Brode. Lokalnih pruga ovdje nema, osim ako nisu možda Rusi podigli kakvu novu prugu. Na cestu ćemo stići za tri sata!
Nisu stigli iako su išli oštrim hodom. Tek naveče su došli na cestu, ako se to uopće može zvati cestom. Bio je to uništen, razrovan put, upropašten kotačima nebrojenih kota, topova i automobila koji su se već godinu dana po njemu tukli. Kad su stigli do njega, prolazio je njime nepregledan lanac komore s kruhom, slamom i sijenom. S obadviju strana promicali su zaostali vojnici iz različitih jedinica, vojnici koji ili nisu mogli ići brže, ili su mislili da imaju uvijek dosta vremena da stignu do sreće koja ih čeka naprijed.
Kadet je pitao za devedeset prvu pukovniju. Nitko nije za nju znao, sve

dok mu nije rekao jedan pionirski kapetan:
- Devedeset prva iz Budjejovica? Jučer smo je vidjeli. Skuplja se u Brodima. Rusi su se ondje ukopali; skuplja se ondje čitava divizija.
Kadet ponovo izvuče kartu i pogleda kojim bi putem mogao polaziti prema Brodima njegov bataljon. Išli su neko vrijeme cestom, a onda kadet zaokrenu nadesno na kolni put:
- Opet ćemo doći na tu cestu, ali naši još nisu mogli stići na nju. Možda ćemo ih sresti u kakvom selu.
Marširali su putem i brzo dostigli nekoliko zakašnjelih vojnika, kojih je kasnije bio pun put. Vojnici različitih pukovnija vukli su se u grupicama i pojedinačno, a kad bi ih Švejk upitao kamo idu, odgovarali bi ili bijesnim gunđanjem ili rezigniranom uzrečicom: „Idemo umrijeti i boriti se za našeg cara."
Put je vodio u močvare, ali ondje se već radilo da se on osposobi za vozila, čitava kompanija vojnika nosila je na put debla, koja su dovozili iz šume mobilizirani seljaci, i slagala ih jedno do drugoga, deblo do debla. Drugi je odred vojnika nabijao među debla mahovinu, treći je dovozio pijesak, a posljednji je gladio rubove puta dugim ravnalima, sipajući pijesak rukom na ona mjesta gdje ga nije bilo dovoljno. Iza njih je stajao poručnik i vikao:
- Sto mu gromova, radite to valjano! To treba da bude put kao u schönbrunnskom parku. Vodniče, recite onima neka voze amo čist pijesak, i to samo najfiniji!
Kadet se upusti u razgovor s tim poručnikom, Švejk je s velikim zanimanjem promatrao glađenje rubova, pa onda reče najbližem vojniku:
- Vrlo dobro radiš svoj posao. To je tako čist posao kao u crkvi, rekao bi stari Moravec kad bi te vidio kako lijepo razmahuješ tim linealom. Taj je Moravec zidar i uživa u čistom radu. Od koje ste vi zapravo jedinice, druže?
- Drugaru - uzdahnu vojnik - mi radimo najveće budalaštine. Kada prođe ovuda jedna četa, tada sve ovo što smo tako uresili neće moći nitko prepoznati. Ili ako ovuda prođe komora ili topništvo, tada će konji svu mahovinu raskopati kopitima; a mi je vozimo s mjesta koje je odavde udaljeno čitav sat vožnje. A izmoreni smo kao konji od toga glupog posla. Mi smo se već naradili takvih poslova koji ništa ne vrijede, a moramo ih raditi jer su inženjeri blesavi. Jučer smo radili most za komoru preko

nekakvog jarka koji bi svatko mogao preskočiti. Komora je bila golema, oko četiri stotine kola, koja su stajala jer ne mogu preko jarčića; poslali su stoga po nas. Ja sam, druže, kolar; da su mene pitali, prebacio bih preko vode s jedne obale na drugu tri grede, na to bih pribio nekoliko cjepanica, rasklopljenih po polovici, pa bi se moglo preko toga voziti. Ali naš je poručnik inženjer, pa je on to rješavao po planu. Najprije je poslao u selo gdje spavamo po metarsku vrpcu, a to vam je odavde sat i po hoda. Zatim je tačno izmjerio kako duge moraju biti grede, a onda smo ih morali otesati na četiri brida, pa je zatim poslao po daske koje su dovezli tek naveče, a onda smo još morali s obje strane mostića podići ogradu. Mi smo, brate, sve to radili od jedanaest sati prije podneva do tri sata ujutro, a čitava je komora dotle stajala, premda je vozila kruh! Tek je onda pustio kola preko mosta i već su prva kola polomila ogradu, a zatim su kotači, gazeći duboko, napravili pred mostićem jamu, pa smo morali dizati kola dizalicom. Tako mi, druže, nećemo pobijediti u ovom ratu. Takav je oficir blesan, a ja mu to ne smijem reći, a ni od kuće mu to neće nitko napisati. Odakle si ti? Mi smo radna četa 36. pukovnije, a zovu nas „društvom za poljepšavanje“.
- I kod vas su dakle oficiri tako glupi - reče sažalno Švejk - ja sam iz 91. pukovnije, a i kod nas su isto tako blesavi. Mi smo zalutala izvidnica i tražimo svoju pukovniju. Ali jer je vaš poručnik tako blesav, neće naš kadet ništa saznati o našoj pukovniji. Kakva vam je hrana, druže?
Član „društva za poljepšavanje“ odmahnu prezirno ravnalom, ali uto pozva Biegler svoje vojnike i zapovjedi polazak. Švejk se još jednom okrenu vojnicima i reče:
- Dakle, momci, dekorirajte to lijepo! Kada se vratite u civil, moći ćete na veteranskom plesu dekorirati dvorane.
Kadet zaista nije saznao ništa više od onoga što mu je rekao pionirski kapetan: Rusi su se zaustavili kod Broda i utvrđuju se; jamačno su odlučili da Austrijance ne puštaju dalje u Rusiju; o tome gdje bi bio bataljon, poručnik nije znao ništa.
Smrkavalo se, bili su već umorni, pa se kadet nije protivio kad je Švejk postrance od puta otkrio nekakvu kolibu, jamačno lugarnicu. Pošli su prema njoj; stari ih je lugar primio dosta ljubazno, te su od njega doznali da je prekjučer i jučer prošlo ovuda mnogo vojske. Posljednji su Rusi prošli ovuda prije četiri dana.

Lugarova je žena pripremala za večeru krumpir i mlijeko. Kad je Švejk to vidio, stavio je u peć velik lonac vode i počeo u njoj pariti kokoši i piliće.
Vidjevši Švejkov provijant, kadet je sa zadovoljstvom ustanovio da osjeća želju za jelom, a njegov podređeni vojnik, vidjevši požudne Bieglerove poglede, nije mogao zatajiti svoju dobru dušu:
- Ta rekao sam vam, gospodine kadete, da vas nećemo napustiti. Od kokoši skuhat ću juhu, a piliće ću ispeći. Dobro je što se nismo zadržali ubijanjem onih Rusa, bar ćemo imati večeru na vrijeme.
Dvije kokoši i tri pileta nestadoše za tren oka na gozbi u izgubljenoj lugarnici; preostala tri pileta zamota Švejk pažljivo u rezervne obojke i smjesti ih u telećak podrigujući se:
- Sad im se ne može više ništa dogoditi.
Ujutro su pošli na put a lugarica se opraštala s njima i uvjeravala ih da će se za njih svako jutro moliti bogu, ali je nemirnim i brižljivim očima prebrojavala svoje kokoši. Odjednom joj se razvedrilo lice pa reče:
- Mnogo ću se za vas moliti, i jutrom i večerom, panovia velmožni.[365] Kokoši su mi sve na broju!
Put je bio još življi nego jučer. Vojska je prolazila putem u kolonama. Naši putnici naiđoše na poljske žandare, koji im rekoše:
- Vaš bataljon? Jučer je bio u Smotinu, ali kamo je otišao, to ne znamo.
Kadet ih upita u kojem pravcu leži to selo, a onda odluči da pođu onamo, jer će tako najprije saznati gdje treba da traže svoju jedinicu.
Vojske je sada bilo i po poljima; mogli su se vidjeti telefonisti kako raspinju žice i kako trčkaraju s dugim motkama od drva do drva. Sjećajući se Chodounskoga, Švejk ga požali: - Mogao je i on omastiti brk na mojim pilićima. Ovako mora jadnik trčkarati, kao da skuplja gusjenice.
Malo kasnije stigao ih je glasnik goneći kobilu u galopu. Jahao je pred njima u istom pravcu, pa mu stoga Švejk doviknu:
- Pozdravi, druže, 91. pukovniju! Poruči im da dolazimo!
Konjanik zaustavi konja:
- Jašem zaista onamo. Pukovnija je u selu Vrbjanima a treba da dođe u Pientke. To je odavde oko sat hoda. Možete poći onamo pa je dočekati.
I tako se dogodilo da je kadet Biegler u šest sati naveče prijavio kapetanu Ságneru svoj povratak i stojeći mirno spremao odgovor na kapetanove grdnje. Ali kapetan, kojemu je Lukáš već donio pola pileta od Švejka i prikazao mu historiju njihova lutanja, potapša ga uviđavno po ramenu i

reče:
- Dobro, vrlo dobro ste to izveli, kadete! Iz štaba brigade dobivali smo tako zbrkane naredbe da bi svaki drugi od toga pobudalio!
Kad se Švejk pojavio među vojnicima, dočekao ga je jednogodišnji dobrovoljac Marek s ovim usklikom:
- Grobovi se otvaraju, mrtvi ustaju, približava se sudnji dan! Švejku, skitnice, zar si opet ovdje?
- Nemaš valjda mrenu na očima, da me ne vidiš - reče Švejk ganuto. - Dat ću ti komad piletine, mi smo zalutali, kadet nije imao ispravnu kartu. Ovo pile je tvrdo.

A kad je došao sluga Baloun i zagledao se u Mareka koji je gledao kosti, tako žalosno i tako požudno da su mu curile iz usta sline, Švejk ponovo razveza telećak i razmota obojke:
- Jedi gade, spremio sam i za tebe komadić kokoši! Mislio sam na vas, momci, i danju i noću. Što je bilo s vama?
- Mi smo se potucali po svijetu - odgovori jednogodišnjak pregrizavši prepečenu kost. - Mi smo lutali amo tamo kao da putujemo oko svijeta. Ali, Švejku - nastavi značajno - zbog ovog pileta napisat ću o tebi divnu priču u povijesti pukovnije.
I Marek izvuče iz džepa nekakve papire te poče deklamirati:

- Čitaš li kadgod u opisima bojeva - pa makar to bilo spomenuto samo

uzgredno i kao epizoda - o „posljednjem momku kod topa“, zamisli se i dobro zapamti njegoyo ime i sjećaj ga se s poštovanjem. Jer pojam „posljednjeg momka kod topa“ obuhvaća u sebi toliko duševne snage, toliko živčane jakosti, toliko natčovječanske nepobjedivosti da će premalo kazati svako njegovo uvrštenje u koju vrstu vrlina i da će svaki pokušaj da se njegovo djelo okrsti običnim nazivom hvale samo umanjiti njegovu veličinu. Pokušajmo jednom prodrijeti u bliže okolnosti ove situacije! Neprijatelju je pošlo za rukom da pronađe našu bateriju i za kratko vrijeme obasuo je paljbom tu tačku. On šalje granatu za granatom, šrapnele padaju jedna pokraj druge, željezna kiša pršti na sve strane i kida bez milosti na komade sve živo na što naiđe. Teška tanad buči u letu i s praskom udara o kovinu naših topova, savija je, iskrivljuje, uništava i zabija u zemljino ždrijelo.
Na razrovanoj zemlji leže mrtvi i teško ranjeni, jedan za drugim pada i gine, te je još samo jedan top sposoban za borbu i samo još jedan čovjek sposoban za obranu. To je Josef Švejk, rezervist 91. pukovnije koji je pritekao u pomoć ugroženoj bateriji. Tanad tutnji i dalje, sve žednija novih žrtava, udara lijevo, udara desno, pada malo ispred njega, malo iza njega i nekom čudnom srećom ne može da ga pogodi. To je taj „posljednji momak kod topa“!... Tko u takvoj strahoti i grmljavini, u takvom mahnitom divljanju i vatri, u tom paklu u kojem ga može svakog trenutka zadesiti smrt, tko, velim, ovdje ne izgubi razum, čije srce ovdje ne posrne, to je čovjek kome uistinu pripada naziv: „Heroj!“, naziv koji je unatoč svojoj kratkoći velik i zvuči kao glas metalnog zvona.
Zato je „posljednji momak kod topa“ odavno ideal najslavnijih slikara. Taj je ideal utjelovljen u Josefu Švejku, on je ostvario ovu priču o heroju, stajao je kao posljednji kod topa, nije se obazirao na krvavu opasnost, sam je nabijao top, palio, nišanio, ponovo nabijao i tako bez prestanka. Bio je nepobjediv, tvrd orah ne samo smrti nego i Rusima! Sada velika srebrna kolajna ukrašava njegove grudi.

- To je nešto slično kao s onim Jabůrekom - javi se oduševljeno Švejk - koji je kod Kraljičina Hradeca stajao stalno uz top i neprestano ga punio. Ali ti, dobrovoljče, počinješ već glasno budalašiti. Da kod Hradeca nije zabrljavio onaj Clamm-Gallas, mogli smo pobijediti; bili su ondje tako

dobri vojnici.

Jesi li već čuo da je plan za tu bitku kod Hradeca napravio austrijskom generalnom štabu pruski generalni štab? To je saznao neki gospodin kapetan Heppner, koji se ondje sam ustrijelio kad nije mogao preplivati Labu. Ali opisao je svojoj ženi kako je to bilo, pa joj car zbog toga nije dao penziju. Ona se zatim na ulici bacila na koljena pred careva konja i sklapala pred njim ruke da je pozove u audijenciju, a kasnije su je poslali u ludnicu jer je, htjela cara politi vitriolom.
- Švejku, obuzdaj malo jezičinu - opomenu ga Marek. - Ne znaš tko te sluša.
- Neka sluša tko hoće - uvrijedio se Švejk. - Ona je htjela unakaziti cara da se ne sviđa više Elizabeti. Carica je ionako neprestano bježala od njega, sve dok je nije gospodin Luccheni u Ženevi proburazio turpijom. On je sigurno bio bijesan na lijepe žene. Rusi imaju bajonete baš kao turpije. Car je još dugo mogao živjeti s njom u nepomućenoj bračnoj sreći.
Život se u logoru stišavao, vojnici su lijegali na spavanje. U susjednom je šatoru netko pripovijedao:
- Trebali smo poći kuharu da nam dade da oglođemo bar kosti. Trebali smo mu reći: „Do bijesa, kakvi bismo morali biti nitkovi da ne jedemo? Živiš baš kao vol: piješ vodu i nikoga ne ljubiš!“
Ali nije tu bilo mira ni blage tišine ljetne večeri, čula se često tutnjava topova koji poskakuju preko vododerina, škripanje kola i topot pješaka i

konjanika koji su prolazili ovuda čitavu noć. To je dočaravalo opasnosti koje stoje pred njima, tako da je natporučnik Lukáš, liježući na hrpu sijena u sobi, rekao Švejku, kad je došao da pita, ima li kakve zapovijedi za sutradan ujutro:

- Zasada ništa. Bogzna što će biti ujutru. Znaš li ti, Švejku, da sada idemo u susret najljepšim događajima? Da ćemo jesti tako vruću kašu kakva se vadi iz pećnice?

Na to je Švejk odlučno odgovorio:

- Pokorno javljam da to ne znam. Uostalom, gospodine natporučniče, studena kaša isto tako ništa ne vrijedi. U njoj se zgruša mast pa se jako lijepi za zube i za nepce. Kašu od griza ja ne volim, a prosenu kašu ne mogu ni da vidim; no krumpirova kaša s čvarcima, to već ide. Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ujutro ćemo vidjeti kakvu će nam kašu skuhati Rusi.

V. „VORWÄRTS! VORWÄRTS!“[366]

U ratu igra veliku ulogu rafinirano i postepeno otupljivanje osjetila svih vojnika i hranjenje njihova duha nadama.

Kad bi prosječnog građanina, bilo obrtnika ili trgovca, digli iz kuće od njegova alata ili od buradi pekmeza, kao što dječaci uzimaju čvorke iz gnijezda i poslali ga ravno na frontu tako da već u roku od dvadeset i četiri sata leži u rovu nasuprot neprijatelju, moglo bi se dogoditi da bi jednoga dana pola vojske visjelo po borovima u šumi i na šljivama uz putove. Objesili bi se od očaja jer ne bi mogli bez ikakva prijelaza podnijeti takve strahote.

Zato se sve razvija po etapama, jedno za drugim, u postepenom porastu, kao uzimanje arsena od prve pilule do desete, svaki dan po jedna više.

Najprije prljavština u kasarnama i prostota oficira; ružno postupanje pod lažnom maskom brige; mizerna hrana, odvratni ležaji, zatim natiskanost u vagonskom smradu, izmorenost i patnje na marševima, pa svakidašnje nade da će se to sutra svršiti, da neće biti ništa zlo i da se nikomu ne može ništa dogoditi.

Nada da će sutra biti svemu kraj sprečava da se vojnici ne pobune ili ne ubiju sami sebe, a to što život postaje sve zvjerskiji i pretvara se u pakao utječe na to da se vojnik ne boji smrti i da je u opasnim situacijama ravnodušan. To je duševno stanje koje je izrazio Havlíček riječima: „Ja,

austrijski državljanin? Pa što se još gore može dogoditi?“
Zato, kad su oficiri sutradan ujutro vijećali i kad je stizao glasnik za glasnikom, a telefonisti su skupljali žice, vojnici su Švejkova bataljona stajali već tako tupo kao ovce pred vratima klaonice.
Nitko nije više ništa govorio, svi su postali strahovito povučeni u sebe. A kad su najednom zagrmjeli ispred njih topovi tako blizu da se pod nogama potresla zemlja, te su načas zatutnjili i teški topovi iza njih, svaki je samo poblijedio i pogledao susjeda kako i on gubi boju. Uzbune nije bilo, nije bilo razloga za uzbunu; vojnici su i sami navukli telećake na leđa i svi su pri tom mislili: „Kad udarimo u bijeg, odbacit ću telećak. Neću se s njim natezati.“
A onda je kapetan Ságner viknuo: „Mirno!“, popeo se na prazno bure i počeo govoriti.
Podsjećao je vojnike na njihovu prisegu da će vjerno braniti svoju zastavu; istakao je da su neprijatelja protjerali već gotovo do granice, još nekoliko metara, pa će Rusi na koljenima moliti mir. Zaklinjao je vojnike neka se ne boje, da će ih on povesti kroz željezni zid, i neka sačuvaju slavu željezne pukovnije koja nije nikad uzmakla, nego je uvijek pobjeđivala. Tvrdio je da ćemo se to prije vratiti dragim obiteljima, u naručje ljubljenih žena, što prije dođe do odluke na bojnom polju. Rekao je da je naš slavni saveznik Vilim (podoficiri su gurkali vojnike: „Vičite: Živio! Hoch! ili ćemo vas vezati!“) rečenicom „Prije nego padne lišče, bit ćete kod kuće“ mislio na ovu jesen i da je to istina. Velikih i opasnih bojeva neće biti, jer Rusi nemaju čime pucati, a granate već nabijaju samim pijeskom. Ako bude tko ranjen, neka sam poveže ranu i ode na previjalište. Ako bi iz strategijskih razloga bila izdana naredba za uzmak, ranjenike valja uzeti sa sobom, a ne ostaviti ih da leže na bojnom polju. Lakši ranjenici neka ništa ne odbacuju, nego neka uzmu sve sa sobom, osobito pušku, i donesu na previjalište, gdje će se to od njih preuzeti. „Puška, vojnici, nije žemička“, raspalio se on, „da bi se mogla ispeći za par minuta. Ako se vratite bez puške, to znači da izručujete u smrt druga koji se neće imati čime braniti protiv neprijatelja. Tko donese pušku, dobit će pet kruna, a tko ne donese, neće dobiti dopusta nakon izlječenja ili smrti. A sada kliknimo našem vrhovnom zapovjedniku i caru: „Hura, hura, hura!“
Vojnici viknuše, iako ne baš vatreno: „Hura, hura, hura!“ a kapetan,

sišavši s bureta, nastavi sad već neslužbeno, manje svečano i očinski:
- Ne dajte se zarobiti jer iz Rusije se nećete vratiti kući valjda ni za deset godina. Ali ako tko ipak pogine, žena će mu dobiti trista kruna. Uostalom, ne možemo živjeti do sudnjeg dana. Ili možda želi tko od vas vječno živjeti?
I zagleda se u vojnike i pogled mu zape na Švejkovu licu tako prodorno da je Švejk istupio iz reda, salutirao i rekao:
- Pokorno javljam, ja ne želim.
Zatim pade zapovijed „Naprijed marš!" i bataljon je krenuo, ali je sad već svaka kompanija išla drugim pravcem. Topovi su pucali sve oštrije i češće; vatra je bila uzastopna. Prošli su kraj baterija i vidjeli kako se nakon svakog pucnja zrak ustalasa i top poskoči. Topnici su kraj topova skinuli bluze, zavrnuli rukave, a znoj je s njih samo curio.
Švejk je koračao uz Balouna odmah iza Lukáša. Gorostasni mlinar se molio držeći sklopljene ruke na fišeklijama, a Švejk ga je tješio:
- Ne boj se! Kada te ubiju, žena će ti dobiti sto pedeset forinti odštete. Čuo si što je rekao kapetan. Za vranu daju lugarima tri krune, a za kunu ili tvora krunu, za lisicu pet. To je tako stupnjevano da ženi pripada za muža i djeci za oca baš trista kruna.
Najednom grunu topovi negdje u daljini, a iznad glava vojnika preleti nešto sa strašnom tutnjavom. Oni koji su bili na fronti prvi put, radoznalo se osvrtahu, a stari vojnici rekoše sa sigurnošću:
- To je top od šesnaest ili još vjerojatnije od osamnaest centimetara. Dok to leti preko nas, dobro je. Ali ako taj lončić padne među nas, valjat ćete se, momci, od smijeha.
A Švejk je i dalje razvijao svoje misli o odšteti za poginule:
- Trista kruna, to je dosta, to je baš toliko koliko stoji osrednji vol. Kad bi pao u ribnjak i utopio se, žena bi ti još morala prirediti pogreb i ne bi dobila ništa. Sve je to, druže, kako se uzme: ako joj poslije tebe ostane mlin, lijep mlin bez dugova, ona se može i udati; svatko će rado uzeti čestitu udovicu s lijepim mlinom. A tko zna jesi li sa ženom postupao kako takva valjana žena zaslužuje? Baloune, u praški je magistar došla po potporu neka Andula Prouzová iz Františeka, radnica u Mahlerovoj predionici u Bubnima, a blagajnik joj nije htio dati potporu. Pogledao ju je nekako sažalno, progutao je slinu i rekao: „Gospođo Prouzová, nemojte se ništa plašiti, potpore više nećete dobivati. Imam za vas tužnu vijest:

vaš je muž poginuo na srpskoj fronti. Evo vam za njega trista kruna!“
A ta Andula Prouzová sklopila ruke, na oči joj udariše suze u veličini graška i ona zajeca: „Bog neka vam plati, milostivi gospodine, što ste me obradovali! Dakle, Vašeka su zaista ubili? Radujem se, milostivi gospodine, što mi za njega dajete trista kruna; u njega nisam, u toga klipana, nikada ni vidjela tolike novce. A on me je, gospodine, prije polaska u rat tako premlatio da još i sada imam modrice i na rukama i na leđima. Pogledajte, gospodine!“
Svukla je bluzu i pokazala svima masnice koje su joj ostale od muža. Ostale su se žene uzvikale neka ne zavodi blagajnika, da im ne pomrsi isplaćivanje potpora. Jedna je kleknula pred blagajnika i zamolila ga da i njoj dade trista kruna, pa mogu i njezina muža ubiti. No ona nije bila njegova žena; bila je to neka Serynková koja je dobivala potporu za nekog Franca Slanařa, brusača iz Libnja. Živjela je s njim u divljem braku, imala je s njim dvoje djece, ali se nije htio oženiti njom jer je isprosio neku ciglarku iz Prošeka. Možda bi i tvoja žena, Baloune…
Uto Švejk zamuknu; visoko nad njihovim glavama rasprsnula se šrapnela, na polju se digla prašina od toga kako je tanad udarila o zemlju, a odostrag se jedan vojnik uhvatio za rame iz kojeg je potekla krv, te je otrčao natrag.
- Taj čovjek ima sreću - reče netko iza Švejka, ali uto doleti druga šrapnela, a kroz njeno zviždanje zaori snažan, visok glas natporučnika Lukáša:
- Kompanie! Schwarmlinie! Direktion erster Zug![367]
Satnija se raspršila uz strašno psovanje podoficira koji su gurali vojnike nadesno i nalijevo. U trećem vodu narednik je gurao od sebe nekog vojnika:
- Tornjaj se, glupane! Ti ne znaš kako se pravi švarmlinija!
- Ne znam - usprotivio se vojnik plačući. - Ja sam pučki ustaša, bio sam u četi samo četrnaest dana, a ostalo sam vrijeme preležao u bolnici s upalom pluća. Ja nisam bio u toj pukovniji, nego u četrdeset drugoj. Naučio sam samo govoriti: „Inhaber naše c. i kr. 42. pukovnije zove se Erzherzog Friedrich von Kummerland-Bruchschwilig zu Linnenburg.“[368]
- Jezik za zube! Isuse i Marijo, šalju nam ovamo djecu koja bi još trebala dojilju - očajno viknu narednik.
Streljački se stroj razvio. Vojnici koji zbog slabog vježbanja nisu znali što

treba da rade, upirali su oči u iskusne ratnike i vodnike streljačkog stroja. Šrapnele su dolijetale u jednakim razmacima, ali su uvijek izbacivale svoju tanad iza stroja.
Natporučnik Lukáš, poručnik Dub i kadet Biegler išli su naprijed, naoko hrabro i odvažno, a po tome su stari ratnici zaključili:
- Idemo sada kao pojačanje; pred nama su naši. Ali kada dođe do gusta, izmaknut će oni pete!
Streljački stroj stiže na livadu posred koje je tekao potok, obrastao vrbovim šibljem. Nad glavom zazvrja aeroplan, pa natporučnik Lukáš zapovjedi:
- U vrbik, i ondje nieder! Dekujte se, žurno, bacat će bombe!
Velika ptica zvrjala je visoko opisujući krugove, a onda se okrenula i odletjela uza stroj nalijevo. K Lukášu dotrča ordonans kapetana Ságnera koji je sa svojom četom ležao u polju, na uskom dubokom putu.
- Ostanite ležati! - naloži Lukáš. - Do dalje naredbe!
Vojnici zagrabiše bocama u potok i napiše se vode. Zatim se izvališe na leđa i razmišljahu o tome tko je to i o čemu se ovdje radi.
- Danas ili najkasnije sutra pobit će nas! - reče jedan, na što drugi odgovori:
- Neće biti ništa od toga. To neki ruski slabi odred zadržava naše napredovanje.
Uz Švejka je ležao neki mali, pjegavi vojnik. Kad je Lukáš otišao dalje, izvadi on iz torbe za kruh rusku patronu, stavi je u otvor bajonete i poče je rasklimavati. Kad je popustila, istrese on iz patrone barut na dlan, a polovinu baruta vrati te opet pričvrsti naboj udarajući po patroni tupom stranom bajonete.
- Što se igraš s tim? - upita ga Švejk. - Neće ti sada opaliti!
- O, hoće, druže, hoće! - uvjeravao je Švejka vojnik.
- Ne smiješ u njoj ostaviti sav barut, bio bi to preoštar hitac, pa bi ti mogao odnijeti i čitavu šapu. Kad bi bog dao, te bi Rusi počeli pucati na nas u ovaj vrbik, ispalio bih je u ovom grmlju u sebe, tako da ne bi nitko ni opazio, a onda bih otišao u bolnicu. Ja sam, druže, dobio već dobar hitac u trbuh pa za drugi i ne marim; fućkam im ja na čitav taj rat. Čovjek mora biti praktičan; namoči celt, omotaj ga oko ruke, ispali u to rusku patronu, pa neće ni najlukaviji liječnik ništa prepoznati. Da, drugaru, ja sam već bio na fronti šest mjeseci, imam već prakse, pa mene neće s time

dugo zabavljati.
- Bolje je staviti na nogu komad kruha - umiješa se u razgovor drugi vojnik - vojnički kruh zadrži svu nečistoću hica, barut i dim, pa je noga prostrijeljena neobično čisto.
- Najbolji je komad tratine - javi se treći - lijep, velik komad guste tratine. Lijepo je izrežeš, čvrsto privežeš, pa onda možeš ispaliti, ako hoćeš, i austrijski naboj. Ostat će za njim samo čista rupica. Ruski se naboj u cijevi vrti, pa ti može smrskati kosti.
- Pisao mi je brat iz bolnice, koji je bio na talijanskoj fronti - javi se neki nevidljivac iz grmlja - da to ondje rade vojnici kamenom. Polože ruku na jedan kamen, a drugom rukom udaraju po njoj drugim kamenom. Brat mi piše da je tako s lijeve ruke odbio meso na čitavoj podlaktici, pa će mu ruka biti kljasta. Da, da, njegovoj to prirodi dobro odgovara.
- Ali zašto da se čovjek osakati? - progovori netko iz grmlja na drugoj strani. - Ta ionako vam se ne mora ništa dogoditi. Ne pucajte, bilo što mu drago! Ja sam bio na fronti pet mjeseci, bio sam u osam bitaka, a nisam ispalio ni jednu patronu. Ne ubij, pa neće ni tebe ubiti! Ne osakaćuj drugoga, pa se ni tebi neće ništa dogoditi! Nad nama je sudbina, a sudbina je pravedna!
Glas koji je posljednji govorio bio je najkrasniji cvijet ljudske kulture. Vojnik čiji je to bio glas vrijedio je više nego najslavniji pjesnici, slikari, kipari i glumci zajedno. Bio je to čovjek koji neće da ubija i koji neće da njega ubiju.
Švejk je osjetio žive simpatije prema tom čovjeku koji neće da puca. Htio ga je o tom pobliže zapitati, ali se vratio Lukáš, saslušavši i drugog ordonansa, i viknuo:
- Vorwärts! Direktion mir nach![369]
Šrapnele prestadoše letjeti, paljba se utišala. Streljački je stroj prešao livadu, komad polja i uspinjao se na otegnutu uzvisinu. Na njoj su ugledali svježu sliku rata: gomilu prikupljenih ruskih leševa. Nije bilo nijednog austrijskog leša jer je vojničko vodstvo i u tome radilo psihološki; dok vojnik nije učestvovao u borbi, morao ju je zamišljati u stilu vašarskih sličica: padaju samo neprijatelji, naši ih strijeljaju, bodu, sijeku, gone i izlaze iz svega toga bez ijedne kvrge; tuce anđela čuvara čuva svakog našeg vojnika jer se za njega moli u Beču stari monarh.
I tako su tu ležali mrtvi ruski vojnici, bez cipela. Ležali su na leđima, na

boku, na licu, onako kako su ih nosači ispustili iz ruku, a njihovi iskešeni zubi na crnim licima trebali su da osokole austrijsku vojsku koja napreduje.
Švejk se sagnuo vidjevši ovu odvratnu sliku. Ali ju je onda razgledao izbliže i obratio se dobrovoljcu Mareku:
- Zar ih oni samo tako zakopavaju? Zar ih ne pospu ni vapnom? Vojniku pripada duboka jama, a preko nje vapno; to vam je, vojnicima, kao nagrada. Tu bi trebalo da intervenira Arimetejsko društvo iz Praga i da im pošalje lijesove. Jer i neizblanjane daske su toplije, nego kad čovjeka pokapaju samo u košulji.
A Marek mu odgovori:
- A dobar je i namočen celt ili gusta tratina. Noćas sam, Švejku, sanjao da sam bio kod kuće na dopustu. Mamica je kuhala knedle s trešnjama i stavila ih na stol, a ja sjeo uz njih. Uto dođe naša pazikuća i reče: „Gospođo Mareková, gdje vam je sin?“ Iza one zdjele knedla nije me mogla uopće vidjeti. Javih se, pazikuća me pozdravi i upita: „Što je, mladi gospodine, zašto ste tako dugo na fronti? Svi su već čestiti ljudi ili u Rusiji ili u bolnici. Ta nećete valjda sami na neprijatelja!“ Švejku, vjeruješ li da su snovi od boga? Ja vjerujem! Ovaj rat nije za mene i ja bih se sigurno povampirio kad bi me pokopali gola i bosa.
A Švejk, isto tako smeten od slika koje mu se javljahu, odgovori nelogično:
- Bog ljude opominje na sve moguće načine. U tratinu ne vjerujem, ali celt bi mogao biti dobar. Ja ću ti ga namočiti i odvesti te na previjalište.
Po uzvisini se prostirala rijetka brezova šumica. Kad su stigli u nju, Švejk je gotovo kriknuo od iznenađenja, šumica je bila puna vojske: ležali su tu u šarenoj mješavini Nijemci iz Njemačke, honvedi, Bosanci, draguni bez konja, nekoliko odreda bacača bombi, husari i pješaci svih mogućih boja na značkama. Kad su došli do Bosanaca, ovi ih pozdraviše:
- Jebem ti boga, bit će šturma, pa će biti ruma. Bez ruma nema šturma!
Sprijeda je dopirala amo paklena pucnjava pušaka i divljačko štektanje mitraljeza. Javilo se i rusko topništvo i izbacivalo preko šume šrapnele, ali što dalje, sve rjeđe.
- Nemaju municije - šapnu poručnik Dub Lukášu - i danas će bježati. Ala ćemo ih goniti!
- Još ne bježe - posumnja natporučnik - čini se da će doći do borbe s

bajonetama. Švejku - okrenu se natrag - ne zaboravi da si ordonans, i drži se uz mene. A ti, Baloune, da mi se ne izgubiš s konzervama! Ako budem ranjen, poći ćeš sa mnom kući!
Bosanci su imali dobar nos. Kad je počelo zalaziti sunce, pojaviše se iza šumice kola, natovarena buradu. Dijelio se rum, jedinica za jedinicom prilazila je s čuturama k buradi, a tko ga je znao popiti i vratiti se, dobio je ponovo. Djelovanje se brzo pokazalo, raspoloženje je poraslo: „Jebem ti boga, oči i srce" čulo se sve češće i s jačom prijetnjom. Nijemci su počeli pjevati „Ich hatt' einen Kamaraden"[370] a među Česima jedan se potpuno opio, ustao i držeći se za brezu počeo vikati:

Na rijeci Sanu kod Krasnika
tužne su vam šume ove.
Trupla mrtvih prijatelja
niz vodu sad plove.
A ja sâm na straži stojim
sa mislima svojim,
hoću li se, ja se bojim,
vratit kući k svojim?

- No, no, ne deri se tu kao stara kurva! - primijeti netko i povuče ga da sjedne.
U sumraku začu se vika: „Vorwärts! Vorwärts!" i masa se pokrenula. Ljudi, pijani kao stoka, pođoše da umru za veličinu carstva i slavu monarha. Nalazili su se u stanju o kojem je novinska agencija pisala:
„Naša vojska svojim junaštvom i besprimjernom požrtvovnošću pobuđuje divljenje sviju nas. Sjajno napada neprijatelja i prezirući smrt bori se bravurozno, puna borbenog elana."
A taj „elan" kojim je vojna uprava punila svoje valjane vojnike proizvodio se od krumpira u svim tvornicama žeste, pravili su ga Židovi na topli i hladni način od Sudeta pa sve do Jadranskog mora, dobavljali ga državi radi postizanja pobjede i zarađivali tako da su, kupujući poslije rata nove tvornice i veleposjede, mogli govoriti: - Sve to potječe od ratnog oduševljenja.
Alkoholne pare pritiskivale su mozak i zasljepljivale oči. Ništa na svijetu nije bilo strašno, odvratno, teško, sve se moglo uraditi, sve se moglo

postići: špiritus je djelovao.
Nepravilne, zgužvane, neodlučne linije probijale su se naprijed, bičevane luđačkim povicima: “Vorwärts, vorwärts!“
Tanad je pjevala i zviždukala sve jasnije i niže oko vojničkih glava. Nevidljive muhe letjele su kraj ušiju i zujale su blizu i mekano: „Ti-juu, tfi-juu!“, tako da je Švejk i nehotice odmahnuo rukom: - Odlazi, gade!
- Vorwärts, vorwärts! - začulo se negdje iza njega i on je prepoznao glas kapetana Ságnera. - Vorwärts, vorwärts! - viknuo je, također straga, natporučnik Lukáš.
Švejk se osvrnuo, ali nije vidio nikog poznatog; sve sama tuđa lica. Debeli i jaki Nijemac iz Njemačke, opazivši njegov pogled unatrag, gurnuo ga laktom i progunđao podrugljivo i bijesno:
- Möchtest nicht auch die Front hinten halten? Du Scheisser, das ist doch bloss für die Herren Offiziere![371]
- Ne radi se o tome, druže - odgovori Švejk - nego ja sam ordonans pa moram biti kraj natporučnika, da bih mogao, kad bude zlo, skoknuti po kakvu pomoć. Onaj glupi Baloun svakako se izgubio u tom metežu.
I u taj čas udari granata u njihove redove. Golemi blijesak suknu iz zemlje, teški i zagušljivi dim zavi sve naokolo, a zemlja se tako potrese da je Švejk pao.
Ostao je ležeći, dok se oko njega sve razbjeglo u stranu. Zatim, pipajući se, reče sam za se:
- To je vatromet! Svakako bolji od onoga što ga izvodi gospodin Hájek na Ivanje na Streljačkom otoku. Ali ne bi moralo tako praskati. A moglo bi i koga ubiti.
Linija se opet uspostavila. „Vorwärts, vorwärts!“ postajalo je sve strahovitije i sve luđe, graničeći s mahnitošću. Vojnici su jurili naprijed, padajući kadikad na zemlju, kao da ih tko straga udara bičem. Granate su sad već eksplodirale iza linija, Švejk je ustao i potrčao do velikog šipkova grma koji je rastao na međi; ondje je ponovo legao. No začas se pojavi madžarski oficir i s revolverom u ruci potjera ga naprijed. Švejk je opazio da iza vojnika ide čitav lanac žandara i oficira.

- To je kao policijska racija - pomisli on - kad policajci u Pragu nekoga traže. - I ubrzavši korak reče oficiru:
- Čekao sam svoga gospodina natporučnika. Nemojte, se, molim, uzrujavati. Ja znam da je strogost svagdje potrebna. Pa i na bojnom polju.
I nestade opet u gomili, a napokon upade u opkope koji su na brzinu iskopani i gdje su divljački pucali neki vojnici, koji su bili sasvim umorni i zaduhani. Ali tek što upadoše u opkope, začu se komanda:
- Schiessen, schiessen! Lebhaft schiessen![372]
Puške zapucaše, hiljadu plamičaka planu u tami. Deset minuta trajalo je štektanje tanadi, petnaest minuta letjele su preko opkopa šrapnele i granate, a zatim ojača paljba na krilima, a oslabi ovdje pod komandom:
- Feuer einstellen! Feuer einstellen![373]
A tišinu ponovo prekide zapovijed: - Bajonet auf! Sturm! Sturm! Vorwärts! Vorwärts![374]
Masa ljudi navali na opkope da prijeđe na ubijanje izbliza, da ubode bajonetom u trbuh ili u prsa ono što je još ostalo živo od tanadi pušaka, šrapnela i komada granata. Tek što bi izašli iz opkopa, osulo bi ih paljbom austrijsko topništvo. Čulo se kako netko viče u telefon:
- Zaključna paljba! Šrapnele - granate!
Tehnika ratovanja bila je savršena: koga nije mogao oduševiti rum, tomu je pomagala pucnjava za petama.
Gomila je povukla i Švejka. Preletjeli su za sekundu nekoliko koraka što

su ih dijelili od ruskih rovova, ali rovovi su već bili prazni. Osim mrtvih i ranjenih koji su ležali svinuti na dnu, vojnika tu više nije bilo. Sve je na vrijeme uzmaklo.
- Ne zadržavaj se! Vorwärts, vorwärts! - naređivali su oficiri. Vojnici prijeđoše opkope i uđoše u mrak. Švejk je ostao sam među ranjenicima.
- O momci, ala vas urediše! - reče samilosno napajajući ih vodom iz svoje čuturice. - Zar niste mogli prije pobjeći odavde? Nema vam šale s našom vojskom! Pa i civilist, kad je pijan, može nanijeti čovjeku tešku tjelesnu povredu.
Vojnici se začas počeše vraćati. Rusi su nestali u noći kao da su u zemlju propali, a vojnici su, vukući iz opkopa mrtve i ranjene i predajući ih bolničarima, grdili:
- Sto mu gromova, sutra ćemo ih opet goniti. Ali sad više neće stati sve do Moskve. Kažu da su Nijemci već kod Varšave. Ako ih svaki dan isprašimo kao danas, bit ćemo s njima brzo gotovi!
- Ima li ih još mnogo, drugovi? - upita Švejk. - Bilo bi dobro da ih podijelimo na toliko dana koliko će trajati rat, svaki dan jednaku porciju. Nije dobro suviše pretjerivati. Bio je tako u Mladoj Boleslavi blagajnik štedionice, neki gospodin Wild, koji je krao iz blagajne polagano, jednakomjerno, da ne bude sumnjivo. A ipak, premda je uzimao svaki dan po malo, ipak je potpuno pokrao tu štedionicu. Ili neki Drozd iz Svetováclavske banke; on je krao polagano i oprezno tako da to nije primijetio ni sveti Václav, samo su najednom našli praznu blagajnu. Ne valja, ako i postoji apetit, da se proguta čitav svijet, ne valja, velim, otvarati na nj gubicu odjednom. Tako je već mnogo ljudi iščašilo čeljust. Naš je car pedeset godina vladao u miru dok se nije valjano spremio za rat. A gospodin Drozd je potkradao Svetováclavsku banku punih četrnaest godina.
Neki se lik probio do Švejka i pao mu u naručje s usklikom: - Švejku, i ti si živ?
- Jesam - obradovao se Švejk. - Marek, dobrovoljče, i tebe dakle nije zadesilo nikakvo zlo? Ja sam već mislio da te više nikada neću vidjeti i da te već voze u bolnicu.
- Kapetana Ságnera odnesoše bolničari - reče netko pokraj njih. - Kažu da ga je granata onesvijestila.
- Šuti radije, kakva granata! - odsiječe netko drugi.

- On ima pilule od kojih se odmah onesvijesti; dobio ih je od doktora. Vidio sam ga već triput na fronti, i nikad nije dospio dalje od prve bitke. Padne u nesvijest i pada dotle dok ga ne otpreme u bolnicu u pozadini. Da, da, oficirima je fino, oni se poznaju s doktorima. A ti ne možeš kući dok ne doneseš na previjalište glavu pod pazuhom.
A Marek, nagnuvši se prema Švejku, doda:
- I ja sam već čuo za te pilule. No ja nemam odvažnosti da sam sebi nešto napravim. A ipak ovdje konačno ubiju čovjeka.
- Jutro je mudrije od večera - reče Švejk mudro. - Mislim da bismo sada mogli leći. A kako je ondje dalje, jeste li šta vidjeli?
- Ništa - zijevnu Marek - samo tri ruska topa i nekoliko strojnih pušaka. Ostavili smo to ondje, nitko nije ni mario za to. Strašno smo umorni!
I podigne ovratnik kabanice i začas zaspi, Švejk je još malo pušio, pa kad ga je neki kapral pozvao da pođe na stražu, uze pušku i otide onim pravcem koji mu je kapral označio.
Nakon nekoliko koračaja spotače se o nešto i uz svjetlost lule pogleda dolje; pred njim je ležala otkinuta noga u čizmi zajedno s komadom crijeva i želucem omotanim oko sare.
- Jadniče - požali ga Švejk - i ti ćeš morati u dva maha na posljednji sud. Bolničari se nisu s tobom namučili, a i dobro je kad čovjeka ne proklinju poslije smrti.
Poslao je na spavanje vojnika, kojega je zamijenio na stražarskom mjestu, i pošao dalje. Nakon nekog vremena razabrao je u tami topove koji su stajali na polju i bili cijevima okrenuti prema onoj strani odakle je došao. Postrance su stajale dvije strojne puške.
- Gle, njihove su strojne puške na kotačićima - začudio se Švejk. - To je dobro, bar ih ne moraju vući na leđima.
Provukao je remen kroz jednu strojnicu, a drugu uhvati za kundak rukom.
- Hajdemo dakle! Hijo, hijo!
Kotačići zaškripaše i Švejk pođe natrag. Zaustavio se na stražarskom mjestu, a kad ga je poslije jednog sata došao zamijeniti neki vojnik, odvukao je strojne puške do samog opkopa i blaženo pod njima zaspao.
U osvit zore opkopi oživješe. Podoficiri su budili vojnike:
- Vergatterung![375] Svaki svojem odredu! Devedeset prva nadesno! Šezdeset šesta honvedska natrag! Ablesung![376]

Švejk probudi Mareka, pa onda ode na opkope, upregne se ponovo u strojne puške i odvuče ih nadesno, gdje uskoro ugleda natporučnika Lukáša koji je preuzeo zapovjedništvo bataljona i ponovo ga formirao. Falilo je mnogo vojnika, i Lukáš se zaista iskreno iznenadio kad je pred njega stao vojnik koji je salutirao lijevom rukom, a desnom držao remen na kojem su bile privezane dvije strojne puške, i raportirao:
- Gospodine natporučniče, infanterist Švejk pokorno se javlja u kompaniju kao ordonans. Nema ništa nova, bitka je potpuno dobivena. Te dvije strojne puške zarobio sam jučer u napadaju, nisu namazane, pa škripe na njima kotačići. Pokorno molim, ja ovaj ratni plijen predajem svojoj pukovniji da je što većma proslave u novinama.
- Švejku - iskosi se na njega natporučnik nastojeći da bude strog - znate li što čeka ordonansa koji se u borbi udalji od svoga zapovjednika? Barut i olovo!
- Pokorno javljam, ja to ne znam - dobroćudno odgovori Švejk - ja sam vas, gospodine natporučniče, čekao, znao sam da će vam bez mene biti teško i tužno, ali me zbog toga htio ustrijeliti neki husarski natporučnik. Pokorno javljam, pobjeda je naša, i to bez ičije pomoći, pa se sad više neću ni koraka udaljiti od vas, gospodine natporučniče. Pokorno javljam, hoće li se i danas fasovati rum?
- O, gospodine Švejku - javi se uto poručnik Dub - kuda ste se vi skitali? Uvjeren sam da niste ispalili ni metka. Vrlo se čudim što još nisam čuo da je Švejk već kod Rusa.
Švejk ga pogleda i htjede nešto reći, ali ga preteče natporučnik Lukáš. Pokazujući Švejkov plijen, reče oštro poručniku Dubu:
- Švejk je hrabar vojnik i predložit ću ga za odlikovanje malom srebrnom kolajnom. Sinoć je u napadaju zarobio dvije strojne puške.
I obrativši se Švejku, reče mu poluglasno:
- Švejku, budalo, iz kojeg si to starog željeza dovukao amo?
Nije bilo vremena za odgovor. Na drugoj strani zagrmješe odjednom topovi i tri granate, poslane u austrijske linije, prasnuše tako blizu da je Švejk raširio ruke:
- Gospodine natporučniče, pokorno javljam da Rusi sad pucaju iz onih topova kraj kojih sam jučer zarobio ove mašingevere. Otkud drugud ne može biti.
- Vi ste zarobili topove? - upita Lukáš. - A zašto ste ih ostavili ondje?

- E, gospodine natporučniče - uzdahnu Švejk - topove ja ne mogu vući. Pokorno javljam, to je teško i za dva para konja.
Paljba je na ruskoj strani postajala sve jača i žešća; poslije pola sata vidjela su se i pojačanja koja su Rusima dolazila u pomoć. Išla su u gustim i punim redovima, mirno i odlučno, zauzimajući mjesta u prvim linijama i pojačavajući strijelce.
- Pokušat će da nas opkole ili da prijeđu u protunapad - pomislio je Lukáš - svakako ne misle više uzmicati.
Njegovo je prosuđivanje bilo ispravno. Iz ruskih se redova odjednom začu otegnuto i dugo: „Hurrarara!“ i Rusi prijeđoše u napadaj.
Bataljon se pokolebao, ali je izdržao. Rusi uzmakoše, ali oko podneva njihovo „Hurrarara!“ opet se prolomi zrakom i natporučnik Lukáš primi nalog za uzmak.
Uostalom vojnici su već uzmicali i bez naloga. Rusi su vrvjeli sa svih strana i uzvisina dokle je oko sezalo, kao skakavci, pa je jedva dostajala, da spriječi paniku, žrtva jedne kompanije honveda, određene da štiti uzmicanje dok ne dođu Rusi i zarobe je. Čim su vojnici čuli Lukášev glas: „Zurück, zurück!“[377], - okrenuše se glavom bez obzira i obrnuše kape naopako radujući se:
- Sad ćemo opet koji tjedan ovako napredovati. Ima ih kao mrava. Djeco, dobro sad podmažite noge zečjom masti!
I uzmicali su tako sve do podne, dok ih nisu zadržale gomile Nijemaca koje su automobilima dovezli na bojno polje kao vatu za zatrpavanje pukotina, Švejkov je bataljon bio već blizu nekog kolodvora gdje je gorjelo skladište, od koga se prenosio požar na vlak koji je ondje stajao.
Rusi su zastali da popune redove. Predveče su ponovo prešli u napadaj. Topništvo je rigalo bubnjarsku vatru, neprijatelj se pod njezinom zaštitom sve više i više približavao Austrijancima. Fronta se nije dala održati, ponovo se pokolebala i polagano uzmicala. Došao je nalog da zaposjednu kolodvor. Bataljon je stigao do njega, ali je rusko topništvo usredotočilo vatru na kolodvorsku zgradu, tako da se vlak samo mukom izvukao od propasti.
- Kolodvor treba zadržati pod svaku cijenu! - naredio je brigadir Lukášu na njegov izvještaj koji je poslao po ordonansu.
- Recite neka ga dođe čuvati sam gospodin pukovnik - izdera se Lukáš na vojnika. - Tamo se ni mačka ne može održati.

Probili su se ipak sve do kolodvora, ali ih je spremno topništvo obasipalo pravom kišom šrapnela. Vojnici su se razbježali i raspršili, tako da je Lukáš mogao samo psovati:
- To je, sto mu gromova, prava komedija!
- Pokorno javljam - vikao mu je u uho Švejk - naš je četvrti vod potpuno uništen od granata. Gospodin poručnik Dub...
Granate im zafijukaše iza peta, rasprsnuše se i obasuše ih ilovačom, a Švejk, trudeći se da nadjača paklenu buku, vikaše natporučniku:
- Gospodine natporučniče, bit će najbolje ako odemo odavde. Ta oni, sto mu đavola, pucaju po nama!
Vojnici su sad već bježali u grupicama, sagnuti prema zemlji. Tek daleko iza kolodvora, kraj borove šumice pošlo im je za rukom da ih zadrže i ponovo okrenu prema neprijatelju. Legli su na zemlju i kopali lopaticama šančeve u prhkoj ilovači, a zatim su opet sazivali jedinice na okup. A kad se vidjelo da od jedanaeste kompanije fali gotovo cijeli četvrti vod, priđe Švejk komandantu Lukášu, stade mirno i podigavši ruku na pozdrav reče:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, nismo imali vremena da pokupimo gospodina poručnika Duba, kao što je naložio gospodin kapetan Ságner da ponesemo sa sobom i ranjenike. Pokorno javljam, ne bismo ga mogli pokupiti do večera jer ga je pogodila granata i rastrgala ga na tisuću komada.
- Tako je dakle Dub otpjevao svoje - pomisli Lukáš - ali o tome mu valjda nije ništa rekao njegov kotarski predstojnik.
- A naglas reče: - Gdje? Zar kod kolodvora?
- Da, ondje ga je zadesila ta nesreća - potvrdi Švejk - kada su Rusi onako tukli po kolodvoru. Isuse i Marijo - viknu odjednom - ta i ja sam izgubio svoju lulu!
I poče pregledavati džepove, opipa i torbu, otvori i nabojnjače, ali luli ni traga. A Švejk zatim reče Lukášu tako iskrenim glasom kakav on još nikada nije čuo od njega:
- Sve to što nam se dogodilo sitnica je. Gospodin poručnik je svoje završio, ali kako ću ja živjeti bez svoje lule?
Iz Švejkovih očiju izvirala je beskrajna žalost i tuga, koja je prešla i na Lukáša, ali se u njega pretvorila u bijes na čitav svijet u kojem su moguće takve gluposti. Lukáš dozva Balouna i naloži mu da donese bocu šljivovice. Tješio se njom tako da je Švejk naveče, kad su na nebu izašle

prve zvjezdice i kad je topovska vatra utihnula i na jednoj i na drugoj strani, konstatirao nagnuvši se nad njim podno bora:
- Nadudao se moj natporučnik kao dojenče i sada sanja nešto vrlo lijepo. On je za to premekane prirode!
Pokrio ga je zatim kabanicom, pa je legao i sam. Pred očima mu se odjednom stvori slika kako je na ratištu krasno kada gore sela i ranjenici stenju, kao što im je pripovijedao vojni svećenik kad su išli na željeznicu.
- Trebao sam mu dati po gubici - pomislio je i zaspao. Sanjao je kako je granata ponovo pogodila poručnika Duba i kako se on u dimu i plamenu uzdiže na nebo kao prorok Ilija u ognjenim kolima. Kraj nebeskih vrata guraju se duše obučene u sve moguće uniforme, a duša poručnika Duba probija se kroz njih, gura ih laktovima i viče: „Pustite me, ja sam umro za Austriju i hoću da prvi govorim s gospodinom bogom, šta, sveti Petre, zar si ti sluga božji? Ali ja moram govoriti osobno s gospodinom šefom! Maknite mi se s puta jer vi me još ne poznajete, a nemojte željeti ni da me upoznate!“ A onda se po čitavom nebu prosulo beskrajno zlatno svjetlo, i u njemu se pojavio veličanstveni starac u bijelom ruhu, a kraj njega je stajao mlad, plavokos čovjek u uniformi, poškropljen krvlju, s trnovom krunom na glavi umjesto kape. I starac, pokazujući knjigu koju je pred njim držala prekrasna djevojka, upita Duba snažnim glasom: „Poručniče Dube, zašto si progonio dobrog vojaka Švejka? Zašto si ga natjerao da se opije konjakom?“ - Dub nije odgovarao, a mladi čovjek podiže i raširi dlanove na kojima su bile krvave rane kao rascvale ruže, a starac viknu: „U pakao!“ i poručnik Dub poletje dolje na zemlju. Svjetlo se gasilo, starac je nestao, a čovjek s trnovom krunom skrivao je zaplakano lice u bijeli rupčić i odlazio, na što se Švejk probudio i primijetio:
- I opet nekakav blesav san!
Svitalo je. Švejk posegnu u džepove, a onda se sjeti kakav ga je jučer zadesio gubitak, pa naglo ustade dršćući od zime. Sve je spavalo, samo su stražari za uzbunu bdjeli, trčkarajući oko borova. Švejk izađe iz šume. Na straži je stajao stražar iz njegova voda. Čuvši on korake iza sebe, preplašeno se trgnu i uperi pušku na Švejka:
- Halt! Wer da?[378]
- Nikakav Ferda - odgovori Švejk ljutito - idem u patrolu. Zar me, budalo, ne poznaješ? Isuse i Marijo, baš ste smušenjaci, vi regrutski zeleniši!

- A to si ti, Švejku - podiže vojnik pušku - ne znaš li hode li danas biti kave? Da nam se nije izgubila kuhinja?
- Ne znam, druže - promrmlja Švejk - nemam ja vremena za zabavu. Ugrijat će te danas Moskovljani!
- A znaš li odaziv i lozinku? - upita još vojnik, na što Švejk procijedi kroz zube:
- Izgubljena lula!
S prvim sunčevim zrakama javiše se i ruski topovi, pucajući luđački, kao da imaju suviše municije pa hode da je se riješe, na kolodvor oko kojega je Švejk tražio svoj instrument za pušenje. Opazili su ga valjda pa su počeli bacati šrapnele; a onda je negdje u blizini zaštektala strojna puška i obasipala polje mecima tako da je Švejk smatrao korisnim da se zakloni za zgradu. Polako se orijentirao s koje su strane došli i na koju su stranu bježali, pa kad je pucnjava prestala, pošao je tim pravcem. Našao je veliku jamu od granate koja je uništila četvrti vod; a nekoliko koraka od nje, kad je pomislio: „Ovako se mogu šetati do sudnjega dana, kao da tražim izgubljenu sreću“ - oči mu odjednom zablistaše.
U vlažnoj travi ležala je lula, njegova lula, i rosa se na njoj blistala kao suze koje je isplakala za svojim gospodarom. Švejk se sagnuo da je digne, a strojna puška poče u taj čas sipati metke pred same Švejkove noge.
Podiže lulu, koja se odjednom trže u njegovoj ruci, i odjuri trkom iza kolodvorske zgrade.
Ondje izvadi iz torbe paketić duhana, napuni lulu i htjede da je zapali. I tek tada kad ju je prinosio k ustima, opazi da joj manjka komadić kamiša i pisak. Bilo je sve to glatko odrezano i Švejk shvati da su mu to odbili metkom kad se saginjao da je digne. Ispruži ruku iza ugla i prijeteći se lulom prema ruskoj fronti reče prezirno:
- Gadovi jedni! Zar to radi čestit vojnik čestitom vojniku? Tko vas je, svinje, učio da tako ratujete?
Nije stigao odgovor na to retoričko pitanje. Samo su granate i šrapnele udarale po kolodvoru prestajući načas samo onda kad su padale iza šume, odakle je palilo preko kolodvora austrijsko topništvo.
A iza izgorjelog skladišta čučao je Švejk držeći u ustima cijev lule i psovao je čekajući da mu se na gredi, koja je dogorijevala, skuha u šolji kava. Ništa ga nije mučilo i božanska bezazlenost virila mu iz prljavih, musavih obraza. Popio je kavu, ispružio se na suncu i zapjevao:

Ja znam jedan krasan dvorac,
gdje prebiva moja draga.
Nad derđefom krasnim sjedi,
bijelu veze maramu.
Dobro ti je, moja draga,
vesti bijelu maramu,
a mi vojnici već u rano jutro
stojimo u redu, jadnici.
U redu stojim ko hridina,
u redu stojim ko zidina,
al' doleti kugla žarka,
iz reda me izbaci.
Kad me tako izbacila,
u bolnicu me odnijeli.
„Pišite pismo mojoj dragoj
da sam sada ranjen ja.
Jedna ruka otkinuta,
druga ruka odsječena.
Dođi, draga, dođi, vidi
kako strašan rat je taj!“
„Ja te neću ni gledati,
ja se ljutim na tebe!
Ode vijenac zeleni
koji čekah od tebe!“

Švejkova ratna pjesma odjekivala je uz grmljavinu topova, a Švejk je, nastavljajući pjesmu, došao do mjesta gdje ranjeni vojnik odgovara djevojci da nije morala polaziti s vojnicima u kasarne i vježbati s njima proste vježbe na krevetu. A onda zamuknu jer je u blizini netko stenjao i plakao.
Švejk pođe za glasom; iza skladišta, na drugoj strani, ležao je na trbuhu mlađahan vojnik koji je puzao prema Švejku opirući se o laktove. Nogavice hlača bile su mu pune zgrušane i pocrnjele krvi, pa se vukao, stenjući pri svakom pokretu, kao mačka kojoj su prebili stražnjicu.
Kad je ugledao Švejka, sklopio je ruke:

- Proszę pana[379], pomoć, pomoć! Zaklinjem vas Majkom Božjom, pomoć!
- Šta ti je, momčiću? - upita Švejk prilazeći k njemu, a onda opazi na hlačama da su vojniku prostrijeljene obadvije noge s nekoliko metaka koji su mu projurili kroz listove.
Digao ga je oprezno i odnio iza skladišta. Ondje ga je izuo, razrezao prilijepljene hlače i donio iz bunara vode da mu opere rane. Vojnik je samo uzdisao prateći očima Švejkov rad. Kad ga je previo, Švejk mu dade da pije, te mu reče veselo:
- Nije to ništa, tanad je prošla kroz meso, kost je zdrava.
Nato se vojnik zaprijeti:
- Neka vas kolera uništi, kurvini sinovi! Oh, moje noge, moje noge! - i zaplače.
- Sinko - reče mu Švejk - sad lijepo spavaj i ne viči jako da tko ne dođe ovamo. A ja idem pogledati može li se što naći za jelo. Uostalom, pričekaj, položit ću te u onu veliku jamu, da ne padne možda na tebe zid kada ga paljbom sruše.
Prenio je ranjenog Poljaka i ušao u kolodvorsku zgradu. U kancelariji nije bilo ničega, nego samo razbijen telefonski aparat. Ali u podrumu je Švejk pronašao košaru s velikom, pletenom bocom; odrezao je nožem poklopac od pruća koji je prekrivao grljak boce, a zatim je bajonetom postepeno izdubao čep. Gurnuo je tada nos u grljak, a oči mu zasjaše:
- Do bijesa, pa to je vino! Zaista je to bio dobar šef stanice kad je toliko mislio na mene!
Nagnuo je bocu i natočio šolju vina. Zatim je srknuo, mljasnuo i ulio sve to odjednom u grlo hvaleći vino:
- Dobro je kao kod Šulca u Bráníku na Kopečku. Ali kažu da nije zdravo piti vino na prazan želudac.

Iznio je bocu pred kolodvor i ušao u skladište. Bilo je napola prazno, samo se u jednom uglu nalazilo nekoliko poluizgorjelih sanduka, Švejk pođe da ih pregleda, uklanjajući se palim gredama koje su gorjele. Izvukao je bajonetu, gurnuo je pod poklopac gornjeg sanduka i zavrnuo. Daska je zaškripala, i Švejk iz dubine duše uzdahnu:
- Našao sam! Bog me nije zaboravio.
U sanduku su bile ruske mesne konzerve, i Švejk ih bez oklijevanja uzme iz sanduka i iznese u skutu kabanice napolje, prema boci s vinom. Zatim ode k ranjeniku, uze svoju torbu i odnese konzerve u jamu.
Granate su udarale u ruševine, ali Švejk se na to nije obazirao. Odvukao je bocu u jamu i prenosio marljivo konzerve i dalje, kao mrav.
Ranjenik je već bio okružen konzervama kad je Švejk istresao iz torbe i posljednji obrok i ušavši u jamu konstatirao:
- Nanio sam hrane kao vrabac u svoje gnijezdo. Ali sada neka ne misle da će nas odavde isprašiti.
Otvorio je nekoliko kutija i pošao s njima do vatre iza zida. Zatim se vratio s ugrijanim konzervama i uživao:
- Druže moj, Rusi imaju izvrsne konzerve To je kao pisana pečenka s lovorovim lišćem.
I baciše se na jelo i piće. Vino ih je grijalo, a iz želuca se po tijelu zajedno s toplinom širilo veselje. Eksplozije šrapnela i granata djelovale su već podvečer samo kao pratnja pijaniste uz solo-pjevanje tenora kad je Švejk u jami zapjevao:

Jedan sat je ura noću udarila
kad me moja draga otpratila.
Otpratila do zelenog gaja,
slavuj pjevô pjesmu oproštaja.
Slavuj pjevô s daleke hridine:
„Pričekaj me, draga, pune tri godine!“
„Tri godine čekati je mnogo,
sin bi tebi odgojit se mogô,
sin odgojit i u vojsku poći,
egzerciru naučit se moći.“
„Egzerciraju sad stare bake,[380]
sprdnju od toga prave, šale svakojake.
Kad bi se naučio egzercirati,
on bi se naučio i raportirati.
Na raportu stoje sada stare bake,
s kapetanom rade sprdnje svakojake.
Kad bi se naučio raportirati,
on bi se naučio i zakašnjavati.
Zakašnjuju u kasarnu stare bake,
s kuharicama prave sprdnje svakojake.
A kad bi se naučio zakašnjavati,
on bi se naučio i u zatvoru spavati.
U zatvoru sad spavaju stare bake,
s profozom prave sprdnje svakojake.
A kad bi se naučio u zatvoru spavati,
tada bi se naučio i špange dobivati.
Špange dobivaju i stare bake,
oni od njih prave sprdnje svakojake.
A kad bi se naučio špange nositi,
tek tada bi znao cure ljubiti.“

- Tek tada bi znao cure ljubiti - zapjeva Švejk glasom svečanim i snažnim, pa odmarajući se nagnu ponovo grljak boce prema šolji. A ranjeni vojnik, Poljak, kojemu je vino umrtvilo noge tako da ga više nisu ni boljele, ispruži se na bok, podupre se laktom i pokuša natpjevati Švejka:

Bit će rata s Moskalima,
i naš frajt će poći s nama,
daleko, daleko u Rusiju,
od Varšave sve do Petrograda
za Moskalima marš, marš, marš!
Topnici će poći s nama
i pucat će topovima
daleko, daleko u Rusiju,
od Varšave sve do Petrograda
za Moskalima marš, marš, marš!
Saniteci poći će s nama,
krv će skupljati za nama,
daleko, daleko u Rusiju.

- Ne bi oni mnogo tvoje krvi pokupili - reče Švejk zadovoljno kad je vojnik završio. - Saniteci se ne petljaju mnogo u to. I ovdje ćeš ih se načekati!
Puščana vatra je prestajala, protivnici su se odmarali. Samo su topovske baterije s obadviju strana nastavljale paljbu rasipajući municiju, za koju su se porezovnici toliko mučili da je naplate. Nastalo je stanje o kojem je generalni štab davao u novine ovakve izvještaje:
„Bez promjene. Naša se vojska vratila na unaprijed pripravljene pozicije. Na različitim odsjecima fronte traju divne topovske borbe. Naše je napredovanje zaustavljeno trajno lošim vremenom i maglama koje sprečavaju razvitak operacija."
Dva dana i dvije noći logorovao je Švejk sa svojim nepokretnim drugom u jami kao u sobi, dok je u drugu manju jamu išao vršiti nuždu, a i nosio je onamo na lopatici probavne prerađevine vojnikovih konzervi. Treći dan izjutra neprijatelj je ponovo osuo vatru na kolodvor, ali je iznenada prestao. Nijemci su probili rusku frontu negdje na sjeveru, pa se ruska vojska i opet morala povući iako ovdje nije bila na to prisiljena.
Kad se utvrdilo da je neprijatelj otišao i da ga progone nove, svježe snage, nekoliko je oficira izjahalo da pregleda ratište na kojem su bolničari skupljali ranjene i na gomilu slagali poginule.
Obilazeći kolodvor sjahali su s konja i zagledavali u jame, iskopane od granata. Najednom pukovnik Schröder zastade dajući znak da gospoda utihnu. Iz dubine zemlje prodirao je do njih snažan i tužan glas koji je

pjevao:

Kad suza mi u oko navire,
ja se u samoću povlačim,
ljudska noga kud ne stiže,
smiješka gdje ne nalazim.
Kad sam htjela sretna biti,
momka htjedoh upoznati.
O, kako ga žarko ljubljah,
a on mi ljubav ne uzvrati!
Našao je drugu djevu
zbog bogatstva prokletoga;
kad tu drugu djevu uzmeš,
ubio te dragi bog!
Ne zavidim svijetu sreće,
sve radosti njegove,
pustite me da ja plačem,
ne dirajte mi bolove!

- Šta je to, luđak, što li je? - upita Schröder potegavši revolver.
Uto pođe od kolodvora oštrim korakom neki vojnik, zaustavi se tačno tri koraka pred skupinom oficira i raportira:
- Pokorno javljam, gospodine pukovniče, da sam po zapovijedi sačuvao kolodvor i da ga držim i sada.
- Vi ga držite? A kako ga držite? Ta uopće ga niste ni zaposjeli - reče zbunjeno Schröder.
A na to se vojnik isprsi:
- Pokorno javljam da sam ga zaposjeo noću u ponedjeljak i da sam ovdje izdržao gladan i žedan sve do danas, jer, pokorno javljam, nijedan vojnik ne smije otići sa stražarskog mjesta bez naloga starješine, a ja nisam od vas dobio nalog da napustim položaj. Pokorno javljam, imam jednog ranjenika i prostrijeljenu lulu.
- Vi ste iz moje pukovnije? - začudio se pukovnik. - Od koje kompanije?
- Pokorno javljam, ja sam Švejk, ordonans jedanaeste marškompanije - reče vojnik značajno i pogledavši u stranu nastavi sa čeznutljivim i zamamljivim pogledom:

- Ono je moj komandant, gospodin natporučnik Lukáš.
- Gospodine natporučniče Lukášu - reče Schröder svečano stavljajući ruku na Švejkovo rame - predložite ovog vojnika za odlikovanje velikom srebrnom kolajnom za hrabrost pred neprijateljem i za uzorno vršenje ratnih naloga! To je pravi vojnik i takvi su junaci potrebni našoj vojsci. Njegovo djelo neka se istakne u dnevnoj zapovijedi i neka se pročita vojnicima! Servus! - i izvadivši iz džepa dvadeset kruna, pruži Švejku ruku.
Švejk predade ranjenog Poljaka bolničarima natrpa u torbu konzerve, istoči u šolju posljednje vino i uputi se prema šumi k svojoj četi, gdje sazna da je telegrafist Chodounský ranjen u glavu i da je dobrovoljac Marek već u ponedjeljak ujutro otišao na previjalište s prostrijeljenom rukom.
- Tako su obojica stradali, vjerni moji drugovi - uzdahnu Švejk - a ja ih nisam mogao ni otpratiti na njihov posljednji put. Baloune, mi smo kao Mohikanci. Uzmi konzervu, pa ćeš mi laštiti kolajnu kada dobijem „signum laudis“. Još danas ću pisati gospođi Müllerovoj da mi pošalje pet kutijica „Amora“.[381]

* * *

Bataljon povukoše s fronte i on ode u Jasinov na odmor i popunjavanje. Dvije male bitke bijahu dovoljne da ga razbiju i da od vojnika i oficira ostane samo polovica. Rat je opet postao ugodniji; pokazalo se da su Židovi u Jasinovu izvanredno dobro opskrbljeni rakijom, pa kad je komora redovito dovozila kruh te je kuhinja počela funkcionirati kuhajući konjski gulaš, raspoloženje vojske se poboljšalo. Govorilo se da se može ratovati do posljednje kapi krvi. Ratna pošta je opet oživjela, vozeći čitave vreće ružičastih pisama u Jasinov i natrag. U Jasinov su dolazili pozdravi i izvještaji tko je od poznatih stradao na fronti. Momak Baloun je pisao da mu pošalju šunku i kruha:
„Draga i mila ženo!
Moli se za mene i pripali u Klokotima svijeću da me Djevica Marija i dalje tako čuva kao u posljednjim strašnim bojevima. I ja sam joj se također molio, pa je granata iz topa od četrdeset i dva centimetra, koja je jurila ravno na mene, skrenula gotovo za metar i projurila kraj mene tako daleko da sam je jedva vidio. Bio sam u strašnoj opasnosti, a i gladan sam. Pošalji mi suhog mesa, ako imaš i komad bijeloga kruha.

Ne zaboravi potkresati mlinsko kamenje i odnijeti svijeću, a suhog mesa pošalji više. Ako ima u mlinu malo vode, podigni cijenu seljacima. A pitaj i načelnika kad će biti sklopljen mir, pa mi sve lijepo napiši!

Tvoj do crnog groba vjerni muž !"

Taj je list dao povoda za veliku religioznu debatu između Balouna i Švejka, u koju se uplelo i nekoliko Poljaka koji su stali na Balounovu stranu, Švejk je tvrdio da Baloun laže kao pas, a Baloun se pozivao na svjedočanstvo božje da se ono s granatom dogodile baš onako kako on piše. Gledište poljske gospode katolika bilo je u toj stvari jasno i bez ikakvih izuzetaka: ako netko izađe iz boja živ i zdrav, to znači da ga bog voli i zato ga čuva, a ako kome prostrijele grudi ili mu izbiju mozak, to znači da ga bog također voli pa ga je zato uzeo k sebi. Vjerovali su u to dosljedno i branili su to gledište kao što rimski papa brani svoju nepogrešivost. Bog po njihovu shvaćanju čini dobro i zlo iz čiste ljubavi.

- Baloune, ti si blesan - reče Švejk protiveći se tome mišljenju - granata se u letu ne može ni vidjeti, a Rusi i nemaju topova od četrdeset i dva centimetra, jer bi gospodina Škodu u Plzenju zatvorili kad bi i za njih proizvodio takve topove.

Bio je u trećem maršbataljonu neki Kratochvil koji je pripovijedao da se ne valja otimati o božju zaštitu na bojnom polju, jer vojnik ima od toga samo neprilika. On je pripovijedao da je u njihovoj kompaniji bio neki Bouček iz Motola koji je bio neobično pobožan čovjek. On je imao na

vratu medaljončić s koščicom svetog Ignacija, a na srcu je nosio sliku Svete trojice posvećenu od samog nadbiskupa. Na kapu je prišio same medaljončiće s Djevicom Marijom, koje je dobio na putu od opatica, a bio je na fronti od početka rata. On je vjerovao u gospodina boga i bog ga je stoga nagradio: bio je u devetnaest bitaka, imao je osam kolajna za hrabrost i nikada mu se nije ništa dogodilo. Ali kad su išli u posljednju bitku, on je u šumi izgubio kapu, a noću mu je netko ukrao posvećenu sličicu i novce s notesom; ujutro mu se prekinula vrpca na vratu, pa mu je koščica svetoga Ignacija pala u gaće. Onda su počeli napredovati, no još nisu ni čuli pucnjave, a on je već dobio hitac u rame. Pošao je na previjalište, gdje mu je liječnik previo ranu i uputio ga u bolnicu...
- Proszę pana - javi se jedan Poljak - pa to je baš tako kao što mi govorimo.
- Ne upadaj mi u riječ - reče uljudno Švejk - ja još nisam svršio! Njega su po tim njegovim talismanima poznavali u čitavoj pukovniji, pa je i doktor za njih znao, te mu rekao: „Vidite, Bouček, da vas nisu sačuvali vaši talismani od hitaca. Da ste se tako dugo održali, to je bio puki slučaj.“ A tada mu je Bouček ispričao kako je izgubio sve talismane. Liječnik se zamisli i poče ga tješiti: „Ne tarite zbog toga glavu, poslat ću vas u bolnicu u Prag „ Bouček je tada zaplakao, poljubio doktorovu ruku i rekao mu: „Bog neka vam plati za vašu dobrotu, gospodine pukovnijski liječniče! Da sam znao da ću zbog rane doći kući, pobacao bih već davno sve te gadarije!“
- Zaslužujete da vam se razbije gubica - pobijao ga dokazima religiozni Poljak. - Neka vas kolera uništi, neka vam vrane iskljuju oči, neka vas prva šrapnela raznese!
- Brajane moj - uzvrati mu Švejk - ta bog znade što će sa mnom uraditi, i neće dopustiti da mu ti zapovijedaš! Kukavelj si ti prema njemu; kud bih on dospio kad bi slušao svakog vola kao što si ti, kada ga štogod moli. Zna bog da su ljudi marva!

* * *

- Švejku - reče jednog dana natporučnik Lukáš - sutra polaze naše čete u Podhorce. Naša jedanaesta ide prva. Ondje će vas okupati, očistiti od ušiju i dati vam čisto rublje. Pripazi da što ne pobrkaš, sve je to vrlo važno. Ponovi što sam rekao!
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da sutra polazite s našom

kompanijom u Podhorce kao prvi po redu. Ondje će vas okupati, očistiti od ušiju i dati vam čisto rublje. Pokorno molim, gospodine natporučniče, zašto moramo ići s vama čak u Podhorce da tamanimo uši? Ja nisam znao, gospodine natporučniče, da ih i vi imate tako mnogo. Mislio sam da se one drže samo nas, priprostih ljudi.
Natporučnik pogleda Švejka mutnim očima:
- Isuse Kriste, ta ja znam, vole jedan, da ćeš opet napraviti kakvu psinu! Koga da pošaljem s tobom da bdije nad tvojim blesavim mozgom? Švejku, neka te čuva gospodnja desnica ako ne izvršiš sve onako kako ti kažem! Poći ćeš s kompanijom, razumije se i sa mnom, u Podhorce, pa ćeš se ondje okupati, razumiješ li, okupati! - Natporučnik povisi glas: - A onda ćeš obući čisto rublje, a dotle će ti dezinficirati uniformu, te ćeš onda uniformu očistiti, ošišat ćeš se i obrijati, očistit ćeš cipele i pušku kao da ideš na Tijelovo pucati salve! Razumiješ li što ćeš sve uraditi?
- Razumijem, pokorno javljam - klimnu Švejk potvrdno - dajem poštenu riječ, gospodine natporučniče, da ću ujutro biti kao djevica. Ali, pokorno molim zašto treba da budem tako udešen?
- Zato - odmjeravao je svaku riječ natporučnik Lukáš - što će u Podhorce prije podne stići nasljednik pri-je-sto-lja Kar-lo Franjo Jo-sip i prikopčat će ti, Švejku, dvije sre-br-ne ko-laj-ne...
- U Podhorce će stići njegovo veličanstvo Karlo Franjo Josip i prikopčat će ti, Švejku, dvije kolajne - ponovi Švejk blaženo. - Pokorno molim da mogu sjesti. Ja tu radost neću preživjeti. On će dakle stići onamo sam glavom i vlastoručno mi prikopčati dvije metalne na grudi. O tome ću pripovijedati „Kod kaleža“ dok budem živ. Pokorno javljam, gospodine natporučniče, možete se pouzdati u mene da ću stići na svečanost u pravo vrijeme. Ondje će valjda biti i djeveruša. Posudit ću, gospodine natporučniče, sat i lanac od narednika Vaněka da bih što bolje reprezentirao našu kompaniju. Tačnost je, gospodine natporučniče, vrlo važna. Dok sam u Budjejovicama služio vojni rok, tada je trebao doći k nama neki feldmaršal-lajtnant, koji je bio divizionar, pa je htio da održi smotru naše pukovnije. On je htio i naredio da pukovnija bude postrojena na vježbalištu u jedanaest sati prije podne, a dan prije toga dao nam je odmor, jer je volio kad momci gledaju veselo i kad su svježi. Pukovnik je naredio majorima da regimenta bude na vježbalištu u deset sati; majori, da se ne zakasni, rekoše kapetanima da to bude u devet sati; kapetani

naložiše poručnicima za sedam i po, ovi opet narednicima u šest, a frajti natjeraše na četiri i po. Bilo je to, gospodine natporučniče, u doba žetve, prije manevara, pa je sunce strahovito pržilo. Gospodin feldmaršal-lajtnant stigao je tačno u jedanaest, a vojnici su stajali tako glupo kao mule, jer su već bili premoreni od četiri i po ujutro. Sedam bakezera palo je u nesvijest, a četvoricu su već odvezli u bolnicu. Sam im je gospodin divizionar lijevao konjak u grlo; imao je bočicu konjaka u svakoj kožnoj torbici kraj sedla. Kad su to vidjeli momci trećeg bataljona, pali su svi u nesvijest i došli k svijesti tek onda kad su već obje bočice bile prazne, pa su ih počeli polijevati vodom.
Poslije podne sjedio je Švejk na panju iza štaglja, dva su ga vojnika držala za ruke, dva za noge, a kuhar Jurajda brijao ga narednikovom britvom. U očima su Švejkovim blistale suze, iz nosa mu je curilo, iz lijeve nogavice kapalo, ali glavu je držao ukočeno i sokolio kuhara:
- Samo ti reži i ni na što se ne obaziri! Prijestolonasljednik mora vidjeti da nema pred sobom kakvu skitnicu. Ja moram biti sutra tako lijep da bih se mogao svidjeti i Ivoni iz „Narodne politike“. Samo reži i ništa se ne obaziri na to što sam se od bola već pomokrio. Sad više neću biti mokriji, a zbog slave mora svatko trpjeti, kao i ona četrdesetorica mučenika.
A nakon pola sata, pošto je na bunaru oprao s lica krv i pošto je u ogledalu vidio da izgleda poslije brijanja kao njemački student poslije dvoboja, pošao je od barake do barake gdje je imao znanaca, pa je tajanstvenim glasom proricao:
- Momci, sutra idemo u Podhorce; vas i oficire čistit će ondje od ušiju. Ja imam sastanak s prijestolonasljednikom, njegovim veličanstvom Karlom. Dolazi onamo da me povjerljivo pita i savjetuje se sa mnom kako da vlada i da li da sklopi s Rusijom separatni mir. Već mu je dojadilo Vilimovo društvo, pa bi se htio sprijateljiti sa mnom.
Sutrašnji dan ide u red onih dana u kojima je Švejk proživio najviše zadovoljstva, sreće i radosti. Kad se vratio iz Podhoraca, sam je o tom ovako pričao:
- Momci, mene su ondje, baš kao i vas, svukli do gola i stavili me pod štrcaljku s hladnom vodom. A onda smo išli dvojica po dvojica pa nam je sanitetski narednik ošišao sve dlake ispod ruku i između nogu.
Prolazio mi je onuda brijaćom mašinom, pa me je to i štipalo i škakljalo. Ali protiv ušiju je to vrlo dobro. Baš tako kao kad se vranama posiječe

šuma.
Zatim sam morao dati odijelo u neku sušionicu, a oni su mi u njoj ispržili remen, jer sam ga zaboravio izvući iz hlača. A onda su nam iz te sušionice pobacali smotana odijela, i mi smo se za njih otimali.
Moju je kabanicu htio uzeti neka Bosanac, pa sam mu morao opaliti ćušku.
A onda je došao neki gospodin poručnik i pročitao tko treba da bude predstavljen caru. Ja sam viknuo: „Hier!“[382], a on nas je odveo u stranu, na trg pod drvećem, da se ne družimo više s onima koji imaju uši.
Zatim su postavili oltar, došla je muzika, vojni je svećenik služio misu, zaori „Zum Gebet“[383], a onda je došao prijestolonasljednik, car Karlo.
Momci, to će biti dobar vladar, ja ga mogu najbolje preporučiti. On mi se odmah svidio čim sam ga ugledao. A kad je došao k meni, bio mi je još simpatičniji, od njega je tako krasno mirisalo.
Iz njega se osjećala šljivovica, rum i konjak. Prijestolonasljednik je vrlo pristojan, mlad gospodin i čini se da je demokrat, bar se ne stidi da pije rum, iako loče samo najfiniji, jamaika-rum.
A onda je jedan gospodin kapetan pročitao s arka papira što je tko od nas slavno učinio, te je rekao da u ratu pobjeđuje onaj koji ima bolje živce i više ratničkog elana. Zatim je komandirao: Rechts schaut![384] i mi smo gledali prijestolonasljednika kako prikopčava kolajne.
Jedan je poručnik držao te kolajne na porculanskoj tasi na kojoj je bio natpis: „Mattonijeva kiselica iz Kysibla najbolja je za želudac“, a car ih je odande uzimao i prikopčavao gumbašnicom vojnicima na lijevu stranu grudi.
Prijestolonasljednik je došao do mene, ja okrenuh glavu, a ruka mi sjuri niz remen. On mi prikopčava kolajnu i od te slave ruka mu se tako trese da me je ubo gumbašnicom ispod kože.
Ja niti ne trepćem i gledam mu u oči kao razbojnik u razbojnika.
A on mi reče: „Rut, fojniče! Čini mi se da se mi feć jednom fidjela.“
A ja na to: „Pokorno javljam, to može biti. Ja sam zalazio u „Gostionicu kod kaleža“ ili k Banzetovima u Nusle.“
On me na to upita nisam li već kada bio u Brandejsu, a ja mu odgovorih: „Pokorno javljam, u Brandejsu nisam bio, no bio sam jednom u Staroj Boleslavi kod nekog gospodina Svobode radi angorske mačke. Bio sam ondje zatvoren jer sam kod Lise zabunom odmamio psa šumaru Hrabětu,

šarenog, krasno išaranog prepeličara.“

On mi pruži ruku i reče: „Ich gratuliere“[385] i ode dalje, drugom slavnom vojniku kraj mene.

Momci, dođite da pomirišete moju desnicu, da ne biste rekli da sam škrt i da hoću da zadržim sve za sebe!

Zatim je bio ručak, zajedno s oficirima. Neki je pukovnik sjedio na čelu stola, a nama je vani, kad smo dolazili u dvoranu, rekao jedan kadet:

„Vojnici! Junaci! Ručat ćete s gospodom oficirima. Sjetite se da imate kolajne, da je vojska učinila od vas ljude, i nemojte se vladati kao svinje! Jela će servirati u činijama, i to najprije vama. Ali nemojte misliti da morate požderati sve i ne trpajte u tanjur previše! Treba da ostane nešto i za gospodu oficire. Vi ste, junaci, na gozbi koju je u znak priznanja vaših zasluga priredio prijestolonasljednik. Nemojte se dakle prežderati i opiti kao da ste kod kuće na proštenju. Prijestolonasljedniku triput: Živio, živio, živio!“ Mi viknusmo: „Živio!“, a kadet, kad nas je posjeo oko stola, reče:

„Gledat će vas gospodin pukovnik. Ako bude tko od vas previše jeo, dat će vas svezati „

A onda su nam konobari donijeli tanjure, noževe i viljuške i dali nam juhu koju smo mi posrkali, a kadet je stajao nad nama.

Zatim su nosili na pladnjevima svinjetinu, vrlo male porcije. Kad je svaki od nas uzeo komadić, pukovnik nas je poticao da uzmemo više, ali kadet nam je namigivao da ne uzimljemo. No ja sam ipak uzeo tri komadića, a kadet me je udario nogom u nogu. Ja skočih i rekoh:

„Ja moram uzeti jer to želi gospodin pukovnik. Gospodin pukovnik je moj pretpostavljeni; ako on naloži, pojest ću to sve. Meni je danas car pružio ruku, pa ja neću da narušim subordinaciju.“

I knedla i kupusa natrpao sam u tanjur toliko da su oficiri izbuljili oči. A ja sam samo mislio: „Momci, vidjet ćete vi što može junak!“

Bilo je još teletine i prženih pilića sa zelenim graškom, ali to su davali samo oficirima. Pilo se pivo i vino, a za put su nam natočili u čuturice ruma. Rum sam već popio i nemam više ni gutljaja ni za koga. Ali moju desnicu, koja se jučer rukovala sa carevom ručicom, može pomirisati tko god od vas hoće. Imat će bar vječnu uspomenu.

A naveče, kad je natporučniku Lukášu pričao kako je tekla gozba, dodao je žalosno:

- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja sam htio bar jednu kolajnu ostaviti onako kako ju je prijestolonasljednik prikopčao za moju kožu, ali morao sam skinuti gumbašnicu jer me je jako peklo. Takva bi uspomena bila vrlo lijepa. Bio vam je u Pragu, gospodine natporučniče, kao načelnik ili primator neki gospodin doktor, ja već ne znam kako se zvao, koji je bio prilikom posljednjeg careva boravka u Pragu na gozbi na Hradčanima. Obukao je pri tom frak, naškrobljenu košulju i bijeli prsluk. Na toj gozbi on je, pokorno molim, uprljao prsluk umakom od sardele, a naprsnik košulje polio crnom kavom. A kad je došao kući, pozvao je rezbara, dao napraviti krasan zlatni okvir i rezbar je morao staviti pod staklo u taj okvir i tu košulju i bijeli prsluk. On je to htio objesiti pod sliku Jana Husa u gradskoj vijećnici, da Prag ima uspomenu na njega i da učitelji vode djecu da im pokažu kako izgledaju mrlje od kave kakvu pije car, i od umaka kakav car jede. Ali narodni su socijalisti sazvali protiv toga sastanak na Žofínu, pa je to narodna zastupnica Franja Zeminová osudila kao čin koji nije dostojan mladočeškog narodnog zastupnika. Stoga je taj gospodin načelnik objesio taj okvir u svojoj spavaćoj sobi, upravo nasuprot slici Havlíčeka Borovskog na kojoj piše:

Boja mi je crvena i bijela,
baština mi poštenje i snaga;
izdajica nikad biti neću,
prijetili mi il' davali blaga!

- Švejku, šta ti sve ne znaš! - sleže Lukáš ramenima. - Ti bi mogao biti urednik „ Intimnog Praga“.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja ništa ne izmiš!jam, nego sve to znam iz svojeg velikog životnog iskustva. Uvijek se u životu nešto priča i čovjek uvijek uči: nešto nađe u novinama, nešto reknu ljudi, a pamćenje mi je dobro - prosvjedovao je Švejk. - Tako vam je, gospodine natporučniče, živio u Břevnovu neki kućevlasnik, gospodin Niki, koji je imao dva sina. Jedan je otputovao u Ameriku i uoči odlaska pozajmio od drugog brata forintu, koju će mu ujutro vratiti. No ujutro je zaboravio i otputovao. Godine su prolazile i stari je gospodin Niki predao kuću sinu kad se sin oženio, i živio je kod njega kao pravoužitnik. I upravo kad se navršilo trideset godina otkako su se ta dva brata razišla, umro je stari

gospodin. Pred kućom su već stajala pogrebna kola i svećenik je škropio pokojnika, kadli odjednom stiže neka kočija iz koje izađe neki krupni, solidni gospodin koji pođe uz stepenice. Nitko ga nije poznavao ni prepoznao sve dok nije pao pokraj lijesa na koljena i zaplakao: „Tatice! Bar da te još tako vidim!“
Ljudi su prema tome zaključili da je to mlađi Jiří Nikl iz Amerike, i župnik svete Margarete održa odmah govor o premudrosti božjoj koja je sina dovela do očeva lijesa u pravi čas. Ali čim je župnik završio, stariji Nikl, Alojz, izvadi iz džepa notes pa reče Amerikancu: Stigao si u pravi čas, da mi vratiš forintu koju sam ti tada pozajmio prije nego što si otputovao, kako je ne bih morao sutra prenositi u novi notes. Ovaj mi je već sav ispisan. Ispišem obično dva na godinu, pa tako prenosim ovu forintu iz bilježnice u bilježnicu već šezdeset puta u tih trideset godina. Jiří, vrati mi dakle tu forintu!“
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, i ja ću se tako po tom ubodu sjećati našeg prijestolonasljednika!
Ujutro je Švejk primijetio da mu se na lijevoj strani grudi razvija velika nateklina, pa pokazujući je Vaněku, koji mu je savjetovao da stavlja na nju hladne obloge, reče lakonski, ne imenujući nikoga:
- Vol jedan, opije se tako da onda bode ljude koji su za nj krvcu lijevali!

VI. U OPKOPIMA

Budući da je svaka teorija siva, a vječno zeleno je samo drvo života, svi su teoretičari nauke i ratovanja došli u škripac sa svojim umijećem već poslije mjesec dana ratovanja.
U Češkoj je neki profesor izračunao da Austrija može ratovati stotinu godina i da će još uvijek imati dosta brašna za uštipke, ali već nakon godinu dana ratovanja nije se mogla dobiti ni crna žemička.
Bilo je izračunato koliko patrona ispali vojnik za jedan sat, a iz vojnih streljana potječu tačne statistike o tome koliko puta pogodi tane tih patrona u sedmicu, što je u praksi značilo koliko se tim nabojima pobije neprijatelja. Međutim, vojnici su tri četvrtine tih patrona pobacali u zahode, a ostale su bez nišanjenja ispaljivali u prozore gospodina boga.
Bilo je vrlo tačno utvrđeno koliko neprijatelja pobije granata, koliko šrapnela i koliko zemaljske površine zahvati njezina eksplozija. Računalo se da će se granate bacati na vojničke trupe kao što se kamenje baca u jato gusaka: a međutim nad topom koji stoji stotinu hiljada pobijedila je lopatica, koja se dobije za dva seksera i kojom se vojnik ukopao metar duboko pod zemlju, odakle je mogao poručiti: „Pogodite me sada ako možete!“
Znalo se koliko se kilometara može prijeći na dan u napredovanju, i izračunavalo se to prosječno, počevši od napoleonskih ratova pa do balkansko-turskog rata. No u ratu se utvrdilo da plot od žica, koje su

navučene preko kolčića, može da zadrži vojsku koja napreduje četrnaest dana.
Vojska koja se branila, nastanila se u zemlji; vojska koja je napadala, morala se neko vrijeme povoditi za njezinim primjerom.
Zemljište na kojem se ratovalo, pretvorilo se u voćnjake koji su imali plotove, a iza plotova su stajali stražari - voćari i na svakom drvu bila je šipka s lijepkom. Na plotovima su nedostajali samo natpisi: „Stranim osobama ulaz strogo zabranjen!“
A stražari su bdjeli nad svojim plotom i nad plotom svoga susjeda sve dotle dok nije stigla zapovijed da treba izaći iz vrta i susjeda premlatiti. Da vojnicima ne bude dosadno, slali su ih u patrole iz kojih se nije nitko vraćao, kompanije su demonstrirale protiv neprijatelja, a pri tim demonstracijama uvijek je nekoliko ljudi ubijeno, što nije ništa smetalo jer su marškompanije redovito stizale od kuće, iz pukovnija, i jer je nadobudna mladež rasla, tako da nije trebalo određivati doba štednje ljudi kao u ožujku za zečeve.
Ljudi su se zavukli u rupe u zemlji kao njihovi davni preci troglođiti i pretvarali se polako, ali sigurno, u zvjerad. Službeno se to zvao „pozicioni rat“.
Stoga, kad je u bataljon 91. pukovnije došla marškompanija koja je popunjavala rupe u vodovima, nitko se nije iznenadio da je jedno popodne bio zbor, pregled uniforma i pregled pušaka, koji je natporučnik Lukáš obavio samo ovim riječima:
- Nije li ti nabita? Pokreće li se još zatvarač? E, onda dobro! - dok su oficiri drugih kompanija vikali:
- Zar je to očišćena puška? Isuse i Marijo, pavijane morski, ja ću te dati svezati! Valjaš se tu četrnaest dana, a sva ti je puška rđava. Ako dođe do iščašenja, skupo ćeš mi to platiti.
Natporučniku Lukášu bilo je već svejedno. Već davno je on došao do uvjerenja, da čitav taj rat ne vrijedi ni pola lule duhana i da je svemu tome svrha samo besmisleno uništavanje imetka i ljudi, pa je svoje dužnosti obavljao kao nužno zlo koga se čovjek ne može osloboditi. Postao je ravnodušan prema svemu i osjećao se duševno uništenim i ubijenim; prljavština mu je dodijala, a vječno isti razgovori s oficirima uništavali mu živce. Katkada, kad bi Švejk pričao svoje mudrolije, on bi pomislio: „Ovom čovjeku treba zavidjeti; duše mi, njegova blesavost znači

veću sreću nego dobitak na lutriji.“
Pukovnik Schröder je naložio da vojnike treba uvježbavati, raditi s njima sve ono što se radilo u vojarnama. Lukáš je to tako obavljao da je vojnike prije podne izvodio izvan sela, a po podne je naredio da podoficiri obučavaju vojnike, što se pretvorilo u pričanje nemoralnih anegdota. Zatekao je jednom kadeta Bieglera kako vježba vojnike kako će pozdravljati starješine, te ih neprestano ispravlja, a to ga je ispunilo tolikom gorčinom da je nekoliko dana na to mislio: „Čovjeka će možda sutra ubiti, a kadet se brine za to da pri pozdravu vojnikov mali prst dolazi tačno iznad oka. Gospode Bože, čemu su potrebne sve te gluposti?“
Jednom je tu misao izrekao naglas pred Švejkom, a ovaj mu je odmah pružio duševnu utjehu:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, čitav svijet i čitav život nisu ništa drugo nego glupost. Ali to tako mora biti da bi ljudi imali od čega živjeti, školovani ljudi, gospodine natporučniče, i ne brinu se ni za što drugo nego za te gluposti, jer je to najveći kapital. Ja sam, pokorno molim, poznavao dva voćara, nekog Lojzu Vomáčku i Frantu Pečenku, i oni su obojica odabrali u Uhřiněvsi trešnjev voćnjak i obojica su, dok su još trešnje cvjetale, dolazili k seljaku i nagovarali ga da im prepusti trešnje. Znate, gospodine natporučniče, i Vomáčka i Pečenka htjeli su te trešnje svaki za sebe. Seljak ih je obećavao obojici, a pri tom je gledao da postigne što veću cijenu. I zaista, svaki je nudio sve više. A jednom je tako prolazio Vomáčka po jednoj strani voćnjaka i gledao uvis koliko li će kilograma trešanja biti na jednoj voćki, a s druge je strane dolazio prema njemu Pečenka i razmišljao o istome. To je razljutilo Vomáčku koji je bio vatren čovjek, pa on reče Pečenki: „Ti riđonjo, ne dolazi mi u taj voćnjak jer ću ti inače slomiti noge!“ A Pečenka mu odgovori: „Do bijesa, Lojza, ne govori tako, ja sam obrtnik i ne dopuštam nikomu da me vrijeđa, škiljavče bijedni! Kako si i ti obrtnik, vladaj se kao inteligentan čovjek jer ću ti inače razderati gubicu od jednog uha do drugoga!“ A Vomáčka mu na to opali pljusku, ali ga Pečenka udari palicom po glavi da mu je odmah iskočila kvrga.
Otišli su obojica k liječniku i tražili da im dade liječničku svjedodžbu da je jedan drugome nanio tjelesnu povredu, uzeše advokate i dadoše stvar pred sud. Održala se prva rasprava, druga i treća, ali spor nisu mogli riješiti, pa su advokati savjetovali svakome od njih da tjeraju stvar dalje:

predali su je dakle kaznenom sudu u Pragu. Onaj je voćnjak napokon kupio Vomáčka, a Pečenka je kupio nešto kraj Dobropůla.
A sada, pokorno molim, gospodine natporučniče, računajte: dva doktora medicine, dva advokata, njihove pisarice, sudac i zapisničar u Řičanima, suci u Pragu, toliko je ljudi bilo zaposleno tim korisnim poslom. Prije nego je spor završen, došao je i kolovoz i trešnje su već davno otišle. U Pragu im je rekao neki sudbeni vijećnik da će obojicu zatvoriti, pa su im praški advokati, koji su zastupali advokate iz provincije, savjetovali da jedan drugomu oproste i da povuku tužbe. A oni su tako i uradili, pa su se sastali kod Štuparta i jedan drugoga sažalno pogledali. Lojza Vomáčka reče tada Pečenki: „Franta, ja sam vol koji je dao doktorima sve one trešnje i zaradu od njih“, a Franta Pečenka obrisa rukavom suze u očima pa zakuka: „Lojza, ja sam ti brat, i ja ću to ove godine skupo platiti! Isuse i Marijo, što će nam reći žene?“ Pokorno javljam, gospodine natporučniče, jeste li izračunali koliko je ljudi živjelo od toga što su te dvije budale u Uhřiněvsi opalili pljusku jedan drugome?
- Čini mi se, Švejku - reče zamišljeno Lukáš - da baš ne voliš doktore i školovane ljude, što imaš protiv njih da udaraš stalno po njima?
- Baš ništa, pokorno molim, gospodine natporučniče - smješkao se Švejk bezazleno - ja sam vam to, gospodine natporučniče, pričao samo zato da vidite da je i glupost potrebna na svijetu. Bože sačuvaj, da bih ja imao što protiv gospode ili da bih možda protiv njih govorio; ja to uvijek prepuštam anarhistima. Pa i gospodu, pokorno molim, treba kadgod sažaljivati; anarhisti im prave same neugodnosti. Bio vam je, gospodine natporučniče, u Libnju nekakav bravar, zvao se Soukup, bio je još mlad čovjek i također anarhist. Najprije je bio u organizaciji katoličke omladine, a onda je prešao k narodnim socijalistima, te je i govorio na njihovim zborovima. No, on se tako nekako razvijao sve dok nije postao anarhist. Bio je često u zatvoru, pa je zbog toga bio melankoličan. Govorio je da na svijetu nema više nikakve radosti. Jednom nam je pričao: „Zaduživati se ne mogu jer mi nitko neće da pozajmi. Čim otvorim usta, odmah me zatvore zbog uvrede njegova veličanstva. Ako na poštanskom sanduku premažem znak austrijskog orla, zatvore me; ako policajcu nabijem halbec, također me zatvore. Pomišljam već na samoubojstvo.“
I zaista, te se noći htio objesiti na plotu Poříčkog parka, ali je naišla neka

flundra, odgovorila ga od toga i uzela ga k sebi na spavanje. I ta mu je drolja, pokorno javljam, vratila volju za život i pokazala mu kako je svijet krasan; od nje je, pokorno javljam, dobio triper, pa se išao liječiti na kliniku, a kad je lijevao u sebe pivo i jeo hrenovke sa senfom, govorio je obično: „Sad ja znam što ću uraditi: pretvorit ću ga u kronični pa ću im se osvećivati do smrti. Zamislite, drugovi, profesor Janovsky je vladin i carski savjetnik, i on vam rekne medicinarima da mi je potrebno pregledati prostatu, to vam je neka žlijezda u utrobi, a mene zamoli: „Raskrečite se i sagnite!“ te mi, s oproštenjem, gurne prst u stražnjicu i okreće ga amo tamo. Samo zamislite, momci: vladin i carski savjetnik pa mi kopa prstom po stražnjici! Anarhist ne bi to napravio ni papi!“ Eto, pokorno molim, gospodine natporučniče, ja nemam ništa protiv inteligencije, nego je čak moram kadikad žaliti u njezinu teškom položaju. Strogost je potrebna za siromašne ljude i netko je mora provoditi. Kad ne bi bilo strogosti, školovani bi ljudi morali krasti. -

I tako, kad je došla naredba da idu na položaj, da zamijene neki bataljon poljske pukovnije, natporučniku Lukášu je laknulo. Bila je to promjena koja je mogla biti početak nove promjene i novih utisaka.

Smotra je bila završena. „Batalion! Marširen, marš!“ začulo se sprijeda i bataljon je pošao. U sumrak su došli u posljednje selo Teofiopku, iza kojeg je već bila fronta. Određen je kratak odmor, pa su oficiri pošli na vijećanje u štab pukovnije čiju su jedinicu trebali da zamijene. A da vojnici ne bi zalutali, poslali su im vodiča koji im je rekao s mnogo lijepih izgleda:

- Pazite, gadovi, da idete što tiše. Cesta kojom ćemo poći nalazi se pod neprijateljskom kontrolom i vatrom. Ako čime zaštropoćete, odmah će nam poslati nekoliko granata. No ja ne bih htio da poginem zbog vas.

Cigarete se ugasiše, lulice nestadoše pod ovratnicima kabanica; vojnici držahu rukom svoje lopatice da ne udaraju bajonete, i vukli su se kao sjene iz sela u polje. Ondje su se penjali širokim iskopanim jarkom na brežuljak. Jarak se granao na više užih ogranaka i sprovodni je oficir slao kompanije raznim pravcima, a sam je išao srednjim putem na čelu kolone. A gore se jarak odjednom svršavao, zatvoren drugim jarkom, u koji su počeli ulaziti iz zemlje ljudski likovi. Izvlačili su se, jer se nije vidjelo, iz nekih rupa kao gujavice ili hruštevi kad se u travnju ugrije zemlja, jedan za drugim, u redovima s desne i s lijeve strane, tako da se

oficir probijao kroz jarak, gurao laktom pridošle vojnike nagovarao ih prigušenim glasom:
- Do sto đavola, ulazite unutra! U svaku rupu toliko vojnika koliko ima otvora za puške! Puške stavite odmah u otvore! Ulazi, smrade, što čekaš? Treba li da te udarim nogom u stražnjicu?
A oni koji su odlazili savjetovali su im:
- Proszę pana, da ne provirujete glavom! Moskalji odmah pucaju! Proszę pana, jučer su dvojicu ubili, a devetoricu ranili!
Perspektiva je dakle bila dosta primamljiva.
Švejk htjede nešto upitati, ali uto viknu Lukáš: „Švejku, Baloune!“ i tako je Švejkova interpelacija otpala; išli su za natporučnikom, koga je vodič vodio u stranu, u duboki klanac prema oficirskom opkopu.
Bila je to vrlo duboka jama u koju se silazilo niz nekoliko stepenica. Kapetan koji je odlazio, kavalirski je ostavio u njoj zapaljenu svijeću, koju je momak htio ponijeti sa sobom, pa je ponosno rekao Lukášu:
- Ovu su jamu kopali vojnici nedjelju dana, a strop su radili četiri noći. Kurvini sinovi Moskalji ubiše pri tom tri čovjeka, a oko šesnaest raniše. Ali sad je ovdje sigurno protiv svakog bombardiranja. Oficira ipak treba zaštititi, druže, zar ne? - dodade još, pruži Lukášu ruku i ode.
Natporučnik izađe da vidi jesu li postavljene straže. Vraćajući se, čuo je Švejka kako objašnjava Balounu:
- Moram mu naći nekakvu dasku da je stavi pod sebe. Vlažno je ovdje, voda kaplje sa zidova, pa bi mogao dobiti reumu. Donijet ću mu i strugotina da mu bude mekan ležaj.
Uto se začu Balounov glas:
- Isuse i Marijo, kako ćemo se tu prehranjivati? Svemogući bože, ta ovdje neće moći dovesti menažu!
Svijet se u tom času Lukášu potpuno zgadio. Pao je na ono malo strugotine koje su preostale od prethodnika, i navukao pokrivač preko glave gunđajući:
- Do đavola, što da radim? Da se ubijem ih da prijeđem k Rusima?
Spavao je loše, trzao se i bježao pred nekim sablastima koje su ga natjerivale po golemim hridinama. Kad je ujutro ustao smlavljen i mrzovoljan, uzeo je od Balouna doručak i izašao sa šoljom napolje. Dolje je, kroz klanac, protjecao mali slabokrvni potočić. Kraj njega je sjedio dobri vojak Švejk i nožem izrezivao figure lutaka za maleni mlin koji se

već u vodi veselo okretao i klepetao. Vidjevši natporučnika, ustade i, pozdravivši dosta nemarno, reče:
- Želim vam dobro jutro! Pokorno javljam, svatko mora ukrasiti svoj stan, kao što je pisalo u Šimáčekovu „Sretnom domu“. Ali nož mi je, gospodine natporučniče, vrlo tup. Prevario me Bosanac od koga sam ga kupio. Rekao mi je da je od solingenskog čelika, a mekan je kao olovo!
Lukáš siđe dolje i gledajući s kakvim se naporom Švejk trudi da komadiću drveta dade lik čovjeka, reče nehotice:
- Sancta simplicitas![386]
A Baloun nije nikada shvatio zašto ga je deset minuta kasnije upitao Švejk: - Čuj, zar ste fasovali toliko šljivovice da je natporučnik pijan već ujutro?

* * *

U opkopima ljudi su se dosađivali zbog obilja vremena i živi su trunuli, žderani od prljavštine i ušiju. Nisu se umivali, češljali, brijali. Oni koji su bili u blizini potoka mogli su govoriti o sreći, jer su imali bar dovoljno vode. Oni koji su bili podalje odvikavali su se od vode, jer ići po nju značilo je smrt, šolja vode plaćala se litrom ljudske krvi. Voda je bila skupa, a krv jeftina.
Ono malo čovječnosti i inteligencije što je još preostalo u vojnicima gasilo se kao žeravica u pepelu. Osjetila i čuvstva otupješe, vojnici su postali ravnodušni i brinuli su se samo za jedno: kako će se najesti i spavati.
Bio sam u Karpatima s vojnikom kojega sam od kuće poznavao kao živahnog i bistrog mladića, ali u opkopima je ležao i spavao dvadeset i dva sata na dan, a preostala dva nije prospavao samo zato što je noću morao ići na stražu.
Vani je bilo opasno, vojnici su čitav dan čamili u rupama. Tako je bilo omogućeno da Švejk nije imao nikakva drugog posla, nego da se provlači kroz opkope i raspravlja s vojnicima o situaciji.
Mir se nije približavao i nitko više nije vjerovao nikakvim vijestima. Novine su se odbacivale s psovkama koje su bile upućene onim blesanima što ih pišu i vuku njima narod za nos.
U opkopima su nicale novosti i među vojnicima je bilo takvih individua koji su radi svog zadovoljstva slali u svijet najveće besmislice. No ono što je nosilo značku domaće proizvodnje primalo se i imalo je uspjeha.

Govorilo se o tome i razmatralo sa svih strana. A činjenica što je Švejk doznavao neke vijesti od natporučnika i što je neke uvijek sam izmišljao, pobudila je u opkopima respekt prema njemu i davala obilježje vjerojatnosti i najvećim budalaštinama koje je širio po opkopima. Jednom se pojavio u opkopu s ovom novošću:
- Dečki, dvanaesta će kompanija u osvit zore demonstrirati protiv Rusa. Trebala je to biti naša kompanija, ali ja sam pukovniku predložio dvanaestu jer je ona ionako na izdisaju.
- Bože pomozi, ta će se provesti! - reče desetnik Rytina, seljak iz okolice Kolína. - Kad sam bio na srpskoj fronti, takvu je glupost protiv neprijateljskih opkopa radio naš bataljon, a za deset minuta vratilo nas se jedva polovina, te su se grobovi kopali dva dana. Ja znam da pukovnik neće ni izaći iz opkopa; on održava borbeni duh na naš račun. Kakva to ima smisla, za ime božje?
- Gospodin pukovnik je rekao da ćemo time pokazati Rusima da ih se ne bojimo - objasni stvar Švejk.
- On ih se ne mora bojati - javi se vojnik Břečka, u civilu tesar.
- Momci, da vidite kakav on ima opkop! Smješten je čak iza rezervi, samo za njega. Dubok je oko pet metara, strop smo sagradili od ukrštenih balvana, a na njima su vreće s pijeskom, pa onda gnoj i granje. Boji se da aeroplan ne baci štogod na njega. U takvom brlogu leži kao puh pa može brbljati o vojničkom duhu.
- Gospodo, znate li što bi bilo fino? Kad bi se naš prdonja ogledao u dvoboju s onim prdonjom koji komandira Rusima - umiješa se u debatu frajt Trnka, stolar iz Pečaka. - Recite, gospodo, zar to ne bi bilo bolje: da svaki bataljon, pukovnija ili divizija s jedne i druge strane izaberu po jednoga čovjeka, a ostali da budu suci dvoboja? Kad bi Rus isprašio našega, mi bismo izgubili; a ako bi naš premlatio Moskovljanina, tada bi se predali Rusi. Tako se onda ne bi moralo toliko ljudi mučiti da izvojuju pobjedu. Ja sam, gospodo, čitao jednom krasan roman o takvom načinu ratovanja: „Sin lovca na medvjede“. U tom je romanu glavni junak Old Shatterhand, koji se uvijek sam borio s Indijancem u ime čitave svoje lovačke družbe. Osim toga što je crvenokošcima tumačio milosrdnost kršćanske vjere, on je Indijance i ubijao, ali to je činio nerado. Kad god bi išao na dvoboj s kakvim indijanskim poglavicom, Old Shatterhand bi uvijek govorio svojim drugovima: „Ne bojte se za mene i uzdajte se u

boga, on će mi dati da pobijedim. Ja ga neću ubiti, ali da znade da sam kršćanin, odsjeći ću mu tomahavkom obadvije ruke. Naša nam vjera, crveni psi, nalaže da budemo milosrdni.“
- To nije loša ideja - prihvati Břečka. - bilo bi dovoljno kad bi se s ruskim Nikolom pobio sam Vilim ili Franjo Josip. Jeste li čuli, momci, što su jedan drugom telegrafirali kad su njihove vlade počele slati diplomatske note? Vilim je, kažu, telegrafirao u Petrograd ovako: „Ti si stari Nikola, ništa ti nam ne možeš“, a Nikola mu odgovorio: „Drž’ košulju zubima, plaši mene: bu-bu-bu; ako te se i svi plaše, ja se tebe ne bojim!“ A naš stari car, vele, da im je obojici telegrafirao: „Tres amo, tres tamo, nama je to sve svejedno!“ Kad su se ovako zafrkavali, mogli bi se oni i sami boriti.
- To što pričaš o Vilimu i Nikoli, to je prava istina - reče odrješito Švejk - ali to što govore o našem caru, to je bijedno ogovaranje. Naš je car primio vijest da mu Rusija objavljuje rat, s dostojanstvenim mirom, pun pravednog ogorčenja, kako je o tom pisao „Glas naroda“. Kažu da je ministarskom vijeću rekao samo ovo: „što više neprijatelja, to više časti“ i „Kad već nismo pobijedili ni u jednom ratu, tada nam nije stalo ako jedan i izgubimo“ ili tako nešto slično. A na to je odmah otišao u kapucinski samostan i ondje se molio i dao fotografirati i ta je slika bila objavljena u „Světozoru“. A bio vam je neki Lukeš, limar u Dobříšu i predsjednik veterana, koji je čuo nešto o toj slici i namjerice pošao u Prag da kupi taj broj „Světozora“. Nije mogao ni pivo popiti kako mu je bilo žao cara, kad ga je vidio kako je ožalošćen i duboko dirnut. On je nad tim tako jecao da su u gostionici mislili da je suviše pio, pa mu je jedan gost savjetovao da proguta pregršt soli iz soljenke. A kad su mu kasnije ubili najstarijeg sina, a mlađi se vratio bez ruke s opaljenim očima, pribio je tu sliku na zahod, a onda su ga odveli žandari. Kažu da je u Terezinu.
- Ali ipak bi bilo bolje kad bi se vladari borili među sobom i pustili podanike na miru - ostajao je pri svom Břečka. - Oni se ne bi morali boriti ni pištoljima ni sabljama ako se boje krvi. Mogli bi se rvati grčko-rimskim ili slobodnim stilom, kao Šmejkal i Frištenský, pa bi i to bilo dobro.
- Ne ide to tako, druže - odgovori mudro Švejk. - Kad vladari imaju nešto među sobom, tada se o tome može odlučiti samo u pravednoj borbi, u kojoj se ne može varati i u kojoj ima toliko ljudi da se ne mogu dogovoriti za prevaru. Kad sam bio u bolnici, tada je kraj mene ležao neki Pepík Skuhra. Bio je to varijetetski umjetnik, salonski komičar, brusač i

kradljivac, koji je imao izgon iz Praga, i kad baš nije krao, putovao je po svijetu s cirkusom. Bio je strahovito vješt u kartama, gutao je noževe, gurao u nos čavle od šest cola, duvao iz usta vatru, no najvještije je ipak krao. Osim toga bio je rvač grčko-rimskog stila. Jednom mi je pričao doživljaje iz svoga života i ispričao mi ovaj doživljaj koji mi se duboko usjekao u pamet. Pričao mi je otprilike ovo:
„Imao sam tada dijete s nekom Andom Čadovom. Bila je to krasna žena, grofovskog roda, kći neke njemačke kneginje, ali je živjela u Josefovu kao vojnička kurva. Guram ja brus, a ona kolica i putujemo tako od Jičina do Turnova. Ondje me je nečim razljutila, pa sam ostavio na cesti i brus i nju i pobjegao. Vjeruješ li, druže, da sam se s njom sreo tek poslije tri godine na cesti iza Kralovica kod Plznja? Otišao sam od nje u Novu Paku, a ondje je bio neki Šimek sa cirkusom i odmah me angažirao kao neranjiva indijskog fakira, krotitelja tigrova i kralja džungle. Ali u Paki su prefrigani ljudi, pa nam je cirkus bio prazan. No i Šimek je imao samo dva konja, dresiranu kozu i psa koga nisam mogao ništa naučiti; osim toga nastupala je i njegova žena s izvježbanom majmunicom. Skinuli smo dakle platno i pošli u Nový Bousov, jer je Šimek govorio da ondje nije još nikada bilo cirkusa, da je to djevičanski grad. Održali smo prvu gala-predstavu, a na njoj je bilo samo nekoliko dječaka; održali smo drugu s velegradskim programom, a prisustvovali su i opet samo šegrti; sjedala prazna, elita nije došla. Šimek se počešao za ušima, telegrafirao u Prag i otputovao u Mladu Boleslavu, odakle je naveče dovezao iz štamparije velike plakate: „Grčko-rimsko rvanje za prvenstvo svijeta i za nagradu od deset tisuća kruna održava se u cirkusu Šimek, danas i svaki dan, do konačne odluke.“ Ujutro smo oblijepili plakate po gradu, a u podne stigoše iz Praga tri gospodina koji se nisu nikada nikome predstavili po imenu, i zatražiše direktora. Bili su to šampioni Njemačke, Rusije i Portugala, a naveče je počela borba; ja sam bio četvrti, čovjek sa „crnom maskom“. A lukavi je Šimek prije toga rekao u gostionici da je čovjek s crnom maskom jedan građanin iz Bousova. Navečer je cirkus bio dupkom pun, čudo što nije puklo šatorsko platno, i borba se vodila po programu. Mi smo se, druže, unaprijed dogovorili kako će i kada će tko pobijediti, ali oni su me gadovi bacali amo tamo kao kakvu krpu. Toga sam dana oborio šampiona Portugala, ali šampion Njemačke i Rusije nisu se dali pobijediti. Tek drugi dan oborih momka koji je igrao Rusa, a cirkus je

urlao od oduševljenja. Treći dan dade Šimek razbubnjati po gradu da okupljeni šampioni izazivaju na borbu snažne ljude iz Bousova i okolice za nagradu od pedeset kruna. Naveče su na predstavu došli ljudi iz daljine od tri sata hoda, pa sam ja morao dati šampionu Njemačke takvu kravatu da se svalio na zemlju. Poslije predstave sva su se trojica tako opila u gostionici da su premlatili direktora što im je malo platio, te su još iste noći strugnuli.
A poslije podne cijepam ja drva iza cirkuskih kola, kadli me odjednom zovne s prozora direktor Šimek neka bih došao unutra. U kolima sjedi nepoznati gospodin, koji odmah ustane i pruži mi ruku: „Ja sam Ťuhýček, ovdašnji mesar. Htio bih se, majstore, ogledati večeras s vama, da vidim koliko sam jak.“ Meni se smrklo pred očima: bio je to čovjek jak kao bik, ruke su mu bile kao lopate, a noge kao stupovi. Uhvatim kvaku i rekoh: „Drago mi je, no jeste li se osigurali za slučaj smrti? Jesu li vam opskrbljena žena i djeca? Znate, ja se s amaterima iz principa ne borim surovo, ali čovjek nikad ne zna što se može dogoditi.“ Gospodin Ťuhýček se ražalosti, a direktor mi namigne da izađem s njime napolje. I odostrag iza kola poče gospodin Ťuhýček zbunjeno: „Znate, majstore, ja imam snage, o tom nema sumnje, ali ne znam vaše grifove i zahvate, čujte, majstore, dajte mi da pobijedim”. Ja se uvrijedih i rekoh: „Gospodine, kako vi to zamišljate? Ja sam šampion Evrope pa da se dadem pobijediti od vas? Ja sam se već borio s Petrákom, Šmejkalom, Frištenským, Steinbachom, Ciganievičem i s onim crncem Zipsom i svima sam pokazao kako se valja boriti. Zar mislite, gospodine, da me ta slava nije ništa stajala i da sad mogu dopustiti da mi je samo tako otmete?“
No on je sklopio ruke: „Pogledajte, majstore, vi ćete odavde otići, a novine neće o tom pisati. No ja sam mještanin i ljudi bi mi se smijali do smrti. Ne znate vi, gospodine, Bousovljane! Molim vas, dopustite da vas pobijedim, pa ću priložiti još pedeset kruna i platiti u gostionici sav vaš potrošak“ I odvukao me odmah na paprikaš te sam tako pristao na svoj poraz, ali sam zahtijevao da to bude tek poslije četvrt sata rvanja. Druže moj, nikada nisam iskusio što te večeri. Cirkus je bio dupkom pun unatoč trostrukim ulazninama, a gospodin Ťuhýček igrao se sa mnom kao pravi pravcati svračak s hruštem[387]. Stiskao me da nisam mogao ni disati; bacio me u pijesak da sam raskrečio sve četiri kao žabac; držao sam se za njega da ne bih od slabosti pao. A tada mu šapnuh: „Sada!“ i on se sruši na

mene i klekne mi na prsa; a onda mi stade jednom nogom na trbuh i poče se klanjati općinstvu. Nastalo je, druže, takvo urlikanje da su ljudi u Sobotki istrčali na ulicu u košuljama i da je crkvenjak otišao na crkveni toranj da zvoni na uzbunu jer da na Sobotku idu Prusi. Poslije me morala direktorova žena mazati čitav tjedan, jer sam bio sav slomljen.“
- Tako se dakle, momci, ne bi moglo ni njima vjerovati - svršavao je Švejk prepričavanje događaja. - Kad bi i carevi išli na dvoboj ili na grčko-rimsko rvanje, nikad se ne bi moglo znati nisu li možda dogovorili kakvu svinjariju. No kad su se jednom održavale borbe u Pragu, tada je bilo sasvim drugačije. Tada je neki atleta Urbach, Nijemac, otkinuo našem Šmejkalu uho i razbio nos što je znatno povećalo simpatije prema gospodinu Šmejkalu. On je razmazao krv po cijelom licu i održao govor o tome neka općinstvo zamisli što on mora da podnese u inozemstvu kada ga je ovakav Nijemac ovako udesio u zlatnom slavenskom Pragu. Ali se zato osvetio Urbachu u slobodnom stilu tako sjajnim zahvatom palca da je Nijemac rikao kao bik, a i dvije su se biljeterke smrtno namučile pomažući gospodinu Šmejkalu i rukama i nogama da mu taj Berlinac ne izmakne. Još iste noći obojica su se ožderali kod Grafa na Vinohradima, držali se rukama oko vrata i ljubili se. Ti rvači imaju, vele, takvu naviku da se jedan prema drugome ponašaju viteški. Ali to je duga priča, pa ću vam je ispričati kojom drugom prilikom. Sada moram ići jer će se valjda fasovati.

Otišao je, a začas se čulo iz druge jame:
- Momci, sutra počinje ofenziva na čitavoj fronti, a naša će dvanaesta kompanija prva navaliti na Ruse. Došla je zapovijed od samoga cara; vele da mu se žuri i da bi htio završiti rat.
Dok je Švejk širio po okopima paniku svojim „zahodskim telegramima“, momak Baloun je marljivo držao na vatri svoju šolju i mućkao po njoj. Pod utjecajem vječnog glada podlegao je lakoj strasti koja je, uostalom, obuzela više vojnika: da pocinčaju iznutra šolju i da mijenjanjem supstancije kuhala izmišljaju nova jela s egzotičnim okusom. Kad se Švejk vraćao, često bi našao Balouna u najbližoj rupi kako maže šolju komadićem kože od slanine, ugrijava je na vatri i brzo je iznutra briše krpom da se srebrnasto sjaji. Zatim bi dohvatio torbu i vadeći iz nje razne paketiće i vrećice objašnjavao:
- Najprije stavi unutra komadić slanine, zatim čehno češnjaka, nekoliko zrnaca papra pa sve to sprži; zatim uzmi žlicu brašna, nekoliko suhih šljiva i nalij u to vode, da se zgusne kad se skuha; na to dodaj nešto luka, pa pusti da kuha, a možeš staviti i komadić šećera, no ne zaboravi posoliti. A kad još staviš unutra Gráfovu kocku i narežeš kruha, imat ćeš tako dobro jelo da takva nećeš naći ni u kojem hotelu.
Ukusnost njegovih jela mogla se lako objasniti jer je opskrbljivanje zapinjalo. Rusi su bdjeli danju i noću i onemogućivali svaki veći dodir s pozadinom. Tek što bi bataljonska komora zadrndala u selu, već bi oko ceste eksplodirale granate. Kuhinja koja je dolazila prema jutru zaostala bi pola sata od opkopa, pa su se vojnici noću probijali onamo sa šoljama.
Jedan je čovjek nosio tri zdjelice i u njima bi donio raskuhanu rižu, komadiće crijeva, jetara i fileka za devet ljudi i vojnici su marljivo stezali remene oko pasa.
Na dan su dobivali četvrtinu kruha, a od ementalskog sira fasovali su samo rupe s uzanim rubom. Kavine konzerve nisu vrijedile ništa jer su u tvornicama umjesto kave stavljali u njih posije, a komadići slanine bili su tako mali kao za špikovanje zeca. Ali Baloun je spremao jela i od tih sitnica.
Jedne večeri sjetiše se Rusi da otvore vatru na selo, te počeše pucati iz teških topova i sipahu tako vatru čitavu noć. U toku dana poslali bi od vremena do vremena kakav pozdrav, kako bi se znalo da ne spavaju, a naveče započe paljba iznova.

Kuhinja nije stigla, komora je vraćena, jer je granata ubila konje prvih kola i jer je vatra neprestano padala po liniji ceste. Dva dana nije bilo nikakva fasunga i u opkopima je započelo pravo gladovanje.
Natporučnik Lukáš je dopustio da se pojedu „željezne porcije“, ali njih već davno nije bilo jer su počivale u zahodu. Unatoč tome što su podoficiri morali svaki dan pregledavati vojnike da li imaju konzerve, vojnici su ih ipak potajno pojeli da ih ne bi, ako budu ranjeni ili ubijeni, pojeli bolničari.
Rat je naučio ljude da budu pronalazači. Limenka se na rubovima fino razrezala, ispraznila i opet zatvorila i dalje nosila prazna. Vojnici su pri svakom pregledu imali konzerve u redu, i dosta je dugo potrajalo dok se došlo na to da je potrebno uzeti limenku u ruke i pregledati je izbliza.
Među nesretnike koji su se usudili da na takav način varaju svoje pretpostavljene, pripadao je i Baloun koji je izjeo svoju konzervu već drugi dan čim mu je jedan spretan vojnik pokazao kako se to radi. A sada je očajnički trčkarao i tražio gdje bi našao što za jelo, ali nigdje nije bilo ničega, a i Lukáševe su konzerve već davno nestale.
Baloun je izgubio glavu i počeo govoriti o tome da se približava kraj svijeta i da dolazi sudnji dan. Sjedio je u kutu skrovišta i molio se iz malog molitvenika koji mu je zajedno sa šunkom poslala žena od kuće, da ima i duševne hrane.
Te su noći Rusi prešli u napadaj, ali su bili odbijeni, a pred jutro su navalili i po drugi put. Po cijeloj liniji opkopa odjekivala je paklena pucnjava, iza opkopa i u žice pred njima padala je granata za granatom, a Baloun je, pokrivši uši dlanovima, kukao:
- Gotovo je! Izmorili su nas gladom, a sad će nas poubijati!
- Može se i to dogoditi - reče na to Švejk koji se naslonio na zid opkopa i, prema tome koliko se on potresao, nagađao kako je daleko od njih eksplodirala granata. - Pa i red je da se čovjek prije smrti čestito isposti! Mnogo je važnije umrijeti nego ići na pričest; poslije smrti ideš na nebesku gozbu, a onamo ne valja doći s prepunom trbušinom. Na početku rata, poslije bitke kod Zamošca, vojni su svećenici išli na bojno polje da pričešćuju, a iz Zamošca je s njima pošao i rabin da pogleda ima li ondje i koji ranjeni Židov, da i njega utješi. Išao je tako rabin s jednim feldkuratom i promatrao kako on daje teškim ranjenicima posljednju pomast, kad najednom pod jednim grmom naiđu na dva ranjena vojnika.

Jedan je bio kršćanin, a drugi Židov. Feldkurat dade svomu vjerniku razrješenje grijeha, posljednju pomast i duševnu utjehu: „Sine, tvoje su rane teške i život ti je na izmaku, ali ne boj se, još ćeš danas ugledati lice Gospodnje i vječno ćeš ga gledati s uživanjem." I vojnik poljubi štolu i umrije. Ali i rabin se pomolio nad onim vojnikom Židovom, pa mu je i on htio uliti u dušu nekakve snage za taj daleki put. I on mu reče: „Mozes, vidim da nećeš dugo živjeti, ali nemoj se žalostiti, jer se svakom navrši vrijeme kada mora napustiti svoje poslove. A ti umireš takvom smrću da ćeš još danas večerati s Abrahamom."
No taj vojnik pljunu i uzdahnu: „Bog mi je svjedok, radije ne bih večerao". Baloune, klipane grešni, spremaj se i ti na put u nebo!
Baloun klekne i počne ljubiti korice knjige, a u taj čas udari granata tako blizu da je sa stropa palo nešto glinene prašine, pa Švejk reče ozbiljno:
- E, sad će kucnuti taj čas.
I usred najveće vatre začu se izvana glas:
- Komandante! Komandante! Komandante!?
- Švejku, idi pogledaj koga to đavo nosi amo! - zapovjedi natporučnik Lukáš. - Sto mu gromova, možda je to ordonans s porukom da bježimo!
Švejk se probio kroz opkop prema glasu koji je neprekidno vikao: „Komandante, komandante!", i vratio se začas sa dva vojnika koji su na leđima nosili velike i teške vreće.
- Fasung? Sir, konzerve, slanina? - upita natporučnik pošavši im u susret.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, mi ne znamo što je u vrećama - odgovori jedan došljak - ali evo pisma od gospodina pukovnika Schrödera. Imamo nalog da ovo dostavimo pod svaku cijenu, a za to su nam obećali srebrnu kolajnu i nedjelju dana dopusta.
Natporučnik žurno dohvati pismo i preleti očima nekoliko kratkih redaka:
„Sadržaj vreća valja odmah i najbrže razdijeliti vojnicima vašeg bataljona s nalogom da ga korisno upotrijebe!" Potpis: „Pukovnik Schröder."
- Do bijesa, šta to može biti? - opsova natporučnik opipavajući vreće: Ručne granate? Municija? Svjetlosne rakete? - i naloži Švejku da otvori vreće.
A Baloun, u kojem je zatinjala iskrica nade, priskoči Švejku u pomoć, misleći da je u vrećama dvopek.
Konopac je popustio pod oštrinom noževa i Švejkove ruke zaroniše u

unutrašnjost vreće. A onda ih Švejk izvuče i pokaza na svjetlu svijeće paketiće svilenog papira, krasno složene i svezane. Švejk ih pruži Lukášu.
- Šta je to, za ime božje? - zavapi natporučnik. - Papir, svileni papir! Je li to vojnicima za cigarete? Pa duhan se više i ne fasuje!
Lukáš baci bespomoćan pogled na vreće i zagleda se u vojnike, koji su ih donijeli, upitnim pogledom.
- Pokorno javljam - javi se jedan od njih - jučer je u selu bila vizita nekih generalnih doktora koji su zagledavali u zahode. Pripovijedao je momak gospodina pukovnika kako se kod njih govorilo o tome da vojnici bacaju u zahod pisma koja dobivaju od kuće, sličice svetaca i careve sličice i da na fronti vlada oskudica papira, a time opada i poštovanje obitelji, vjere i društvenog uređenja. Pokorno javljam, gospodine natporučniče, taj će papir valjda ...
- Isuse i Marijo - kliknu radosno Švejk - šalju nam smeđi, bijeli, ružičasti i plavi papir, plav kao nebo! Pokorno javljam, gospodine natporučniče, sada ćemo s uživanjem ići na zahod! Kad momci dobiju taj papir, sjedit će na gredi čitav dan. Tako je fin kao guščje perje, pa neće uopće grepsti.
Švejk je gorio od oduševljenja.
- Šutite, Švejku! - izdera se Lukáš i okrećući se vojnicima reče slomljenim glasom:
- Javite gospodinu pukovniku, da već tri dana nemamo kruha, fasunga, hrane ni konzerve. Javite mu da nam ponestaje municije i da nemam telefonske veze. Javite mu da ću klozetni papir razdijeliti odmah čim neprijatelj prekine paljbu. Sad ga vojnici ne trebaju.
Baloun nad vrećama zalomi rukama; vojnici se spremahu na odlazak, a Švejk pojača natporučnikovu poruku:
- Vidjeli ste, momci, kako udaraju Rusi. Recite gospodinu pukovniku da je svakom vojniku stražnjica od straha tako začepljena da mu ne bi mogao u rupu gurnuti ni slamku. Recite mu da kod nas ljudi uopće ne idu na zahod i da...
- Švejku, kuš! - viknu razdraženo natporučnik. A Švejk, okrećući se prema njemu, reče meko i dobroćudno:
- Ja se nimalo ne čudim, gospodine natporučniče, što vas je taj klozetni papir izbacio iz duševne ravnoteže. I ja sam jednom doživio s tim gadom veliku neugodnost. Bilo je to, pokorno javljam, kad sam bio šegrt u drogeriji gospodina Kokoške na Perštýnu. Ja sam uvijek preko podneva

ostajao sam u drogeriji, pomoćnici su išli na ručak, a gospodin šef je pisao straga u kancelariji. A jednom vam tako dođe u drogeriju neka gospođa i zatraži Mallatinu za ruke. Ja pogledam u ladicu, ali Mallatine nema. Ja joj rekoh: „Nemamo, molim“, a ona se okrenu i ode. Ali stari gospodin Kokoška došao da pita što je gospođa željela, pa mu ja objasnih, a on mi reče: „Ne smiješ tako govoriti, Pepiku. Kad nemamo ono što traži, ti ponudi nešto drugo slično. Jer to je zapravo svejedno”. I opali mi pljusku.

Drugom prilikom došla opet u podne neka dama i rekla mi: „Molila bih pet paketića klozetnog papira”. No mi smo ga baš to jutro rasprodali, a novi još nije stigao. Htjedoh joj to reći, ali uto se sjetih gospodina šefa i rekoh: „Klozetni smo papir, milostiva gospođo, upravo rasprodali, ali imamo sve vrste glas-papira i šmirgl-papira. S koliko, molim, araka mogu da poslužim?“

Pokorno javljam, gospodine natporučniče, ja sam tada dobio toliko ćušaka od gospodina Kokoške da mi još i danas zuji u glavi kad se toga sjetim. Taj je gospodin Kokoška bio vrlo strog gospodin. On je otpustio gospodina Tauchena, svoga najboljega pomoćnika, jer je rekao kućevlasnikovoj gospođici, kad je došla k nama u dućan i zapitala: „Molim vas, imate li noćnu želju?“[388] - „Imam, gospođice, i danju čim vas vidim.“

Baloun je zaspao na vrećama s neočekivanim fasungom, a Lukáš je izašao napolje, gdje je vatra već popuštala, Švejk je nanio k zidu šarene paketiće papira i legavši na njih rekao:

- Baš je šteta što nam nisu poslali konfete i zmijice!

Oko devet sati vatra prestade sasvim i Rusi poslaše parlamentarce radi utvrđivanja primirja, da bi mogli pokupiti svoje ranjenike i pokopati mrtve. Nije ih bilo malo, a ležali su i nekoliko koraka od austrijskih žica. Kad su formalnosti bile završene, naloži Lukáš da radni odred bataljona ode i pomogne Rusima pri kopanju grobova. A vodnik koji je zapovijedao tim odredom, posla začas izvještaj da među poginulima ima i Austrijanaca, jer poljske straže i patrole nisu imale vremena da se povuku, pa su pobijene paljbom s obadviju strana.

Iz sela je stigla kuhinja, stigla je i komora s kruhom i fasungom. Opkopi su oživjeli, iz skrovišta se uzdizao dim, a drugi odred radnog bataljona popravljao je štete koje je nanijelo bombardiranje. Nasićeni i zadovoljeni

vojnici izlažahu na opkope i promatrahu rad grobara i bolničara koji su nosili ranjenike u pozadinu, a mrtve su skupljali na gomilu za ukop, svlačeći ih do gola. Bilo ih je sve više i gomila se osjetljivo povećavala kad god su joj se približavala nosila.
Gore, nad svojim opkopima, pojavili se i Rusi. Stajali su, premještajući se s noge na nogu, okom u oko s onima koje su noću ubijali i od kojih su se morali dati ubiti, te su i oni gledali isto tako zabezeknuto i glupo u rezultate borbe. Odjednom se pojavio među njima nekakav velik i šaren pas; ispružio je gubicu prema mrtvacima, provukao se ispod ruskih žica, zavijajući od bola, jer su mu bodljike oderale kožu, i otrčao do gomile kraj koje su grobari kopali jamu lopatama. Onjušio je mrtvace, obišao sve naokolo i pošao ravno prema austrijskim opkopima ne mareći za dozivanje s ruske strane: „Kazbek! Ej, Kazbek!“
Provukao se kroz zapreke, pužući ispod žice, i upao u šančeve, tražeći nekoga. Zatim je ušao u skrovište gdje je sjedio Švejk, ocijenio situaciju kakva je nakon borbe i menaže.
- Natporučnik je tražio izmjenu - tvrdio je Švejk. - Noćas će doći zamjena.
- Da nas misle zamijeniti - svađao se desetnik Rytina - ne bi nam uopće poslali hranu, a kamoli fasung. Nema iza nas nikoga, druže. Mi ćemo ovdje ostati dok nas ne pokupe.
- Gledajte, momci, pas! Baš kao moj šarov kod kuće! - kliknu vojnik Malý, seljak iz okolice Tabora. - Šarove dođi amo, no, hajde!
Pucnuo je jezikom i pas stade pred njega, vrteći repom. Zatim se dao pogladiti i uhvatiti za ogrljak. A Malý, sretan što je pronašao nešto poznato, zagrlio je psa i ljubio ga:
- To je pas, to je dobro pašče! A kako ima krasne oči! Drugovi, nitko na svijetu nema tako krasne oči kao životinje! Ja sam, momci, imao kod kuće za vuču dva junca, koje sam sam othranio. A jedan je junac imao oči, takve oči da ni Djevica Marija nije mogla imati ljepše. Drugovi - povuče Malý nosom - ja sam živio za te junce, samo za njih!
- To je čudno: živio si za volove, a umrijet ćeš za cara - nastavi Švejk na njegov uzdah. - Ali, druže...
No zamuknuo je. Vani su se čuli uzbuđeni glasovi vojnika, a zatim glas natporučnika Lukáša kako raportira. Potom je nastupila tišina i u zaklon uđe vojnik šapćući:
- Primirje je, pa su došli. Inače ne bi amo dolazili! Vizita je, momci, tu je

pukovnik, neki strani oficiri, doktori i general.
Kroz opkope je zaista prolazio generalni liječnik dr Witrowski, onaj isti koji je noću poslao paketiće klozetnog papira. Generalni liječnik je patio od fiksne ideje da se dizenterija, kolera i tifus pojavljuju na fronti zato što na zahodima nema papira, pa je sada obilazio opkope da vidi kako ga upotrebljavaju.
Govorio je pri tom svojim pratiocima:
- Ah, meine Herren, čistoća je važna stvar. Morbiditet i mortalitet mogu se umanjiti samo upotrebom klozetnog papira.
I izgovarajući ovu Pitagorinu rečenicu vraćao se sa zahoda na čelu svoje pratnje, kadli u jarku naiđoše na čudan prizor. Na raširenom šatorskom platnu nosila su dva vojnika golog čovjeka, koji se trzao, bacao i podrhtavao nepravilnim, neočekivanim i nesavladljivim pokretima mišićja.
- Was ist?[389] - upita liječnik zaustavljajući vojnike.
- Pokorno javljam - reče preplašeno prvi spuštajući na zemlju šatorsko platno sa golim čovjekom - to je živi mrtvac. Trebao je da bude mrtav, a živ je; bio je među mrtvima pa je najednom oživio.
- Živčani slom od eksplozije granate - utvrdi dr Witrowski zadovoljno. - Gospodo, pogledajte, to je krasan, klasičan, divan slučaj. Šta, jesi li naš ili Rus? - sagnuo se prema golom čovjeku.
Čovjek na šatorskom platnu promatrao je ljude koji su ga okruživali zabezeknutim pogledom, no nije odgovorao. A general, saginjući se, viknu mu u uho:
- Naš ili Rus? Čeh, Madžar, Nijemac, Poljak?
Ali umjesto odgovora tijelo se još divljije bacalo, noge su udarale i skakale kao na plesu, ruke kao da su nešto hvatale po zraku, rastvarajući i otvarajući prste, a doktor se već derao:
- Reci: Austrijanac ili Moskalj?
Lukáša podiđe jeza gledajući nesretnika čija se glava bacala i udarala o zemlju odskakujući kao da je od gume. A doktor kojemu je također već postajalo neugodno, obrati se vojnicima koji su se skupljali oko neobičnog prizora:
- Tko ga poznaje? Je li to vaš drug ili neprijatelj?
Nitko ga nije poznavao, ali uto se iz pozadine progura sve do generala dobri vojak Švejk i pogledavši lice ove ljudske ruine, koja se bacakala

pokraj oficirskih čizama, reče nasmijano:
- Pokorno javljam, Vaša Ekscelencijo, to je čovjek. Kad se ljudi, pokorno molim, svuku do gola, tada ih ništa ne dijeli jednog od drugog i teško se može razaznati iz koje su države. Vidite, Vaša Ekscelencijo, i psima se mora stavljati broj na ogrljak, a i guskama i kokošima mora se navući prstenje na noge da bi se prepoznalo iz kojeg su jata. Bila je, pokorno javljam, u Michli neka gospođa Krucká, mljekarica, koja je rodila trojke, tri djevojčice. Ona im je bila mati, pa ih je morala označiti na stražnjici tintenom olovkom da ih ne pobrka pri dojenju.
- Ja, ja, das ist wahr. Das ist Mensch, das ist noch immer Mensch[390] - reče doktor Witrowski svojoj pratnji. - Also, meine Herren, weiter, weiter!“
Iza njegovih leđa poblijedjeli je natporučnik Lukáš pokazivao Švejku na grkljan i isplazivši jezik htio mu naznačiti da šuti, jer je opet učinio nešto što graniči s vješanjem.

* * *

Bataljon u opkopima nisu zamijenili, pa se nastavljao dosadan život iz dana u dan. Prljavosti, ušiju i svraba bilo je sve više, gamad se množila u rublju koje je bilo zasićeno znojem jer se nije mijenjalo, a rat koji se vodio protiv gamadi očima i noktima palaca, nije pomogao. Prsti su po šavovima košulja i gaća pucketali od jutra do večera, a sutradan je lov započinjao iznova. Ni osamljenost natporučnika Lukáša koji je bio u svom opkopu, bez užeg dodira s vojnicima, nije ga zaštitila od sive gamadi. Jednom je Švejk primijetio kako natporučnik ujutro zavlači ruku pod pazuho i baca u travu uši koje nalazi bez traganja, običnim zahvatom. Bile su velike, uhranjene, i Švejk je jasno vidio kako padnuvši na zemlju raširuju nožice.
- Pokorno javljam - reče uljudno - zar i vi, gospodine natporučniče, imate uši? Ja bih vas, pokorno molim, namazao živinom mašću; imam veliku kutiju takve masti. Imat ćete ušiju i kasnije, gospodine natporučniče, ali neće vas više žderati.
Lukáš je sa zahvalnošću prihvatio tu ponudu i podvrgao se osjetljivoj proceduri pod Švejkovim dlanovima. A zatim, navukavši košulju, ode do kovčega, otvori ga i izvadi iz njega brončanu kolajnu:
- Eto ti, Švejku, kolajne, pa je nosi, a naknadno ću te nagraditi. To je kolajna za hrabrost i za to što nisi napustio svoga oficira u opasnosti.

- A vi ste, gospodine natporučniče, zaista i bili u opasnosti - nasmijao se Švejk. - Da ste to ostavili tako još koji dan, požderale bi vas uši. Pokorno javljam, sada idem u šumu po drva.
Rusi su opet kadikad pripucali. Približavalo se veče, a Švejk se s drvima još nije vraćao. Još nikad nije toliko izostao. Natporučnik Lukáš posla Balouna da ga potraži po zaklonima.
Nakon prilično vremena vratio se Baloun sav preplašen i zaplakan, vodeći sa sobom nepoznata vojnika. Postavio ga pred natporučnika i zakukao:
- Isuse Kriste, i Švejk je već na drugom svijetu. Ubili su ga u šumi.
- Švejka? Tko je ubio Švejka? - izdera se Lukáš na Balouna.
Baloun, plačući, pokaza na vojnika, a ovaj, pruživši natporučniku žutu limenu kutijicu, reče:
- Pokorno javljam, ovo je kutijica s legitimacijom vojnika kojega su naši momci našli ubijena u šumi. Iz vaše je kompanije, gospodine natporučniče. Gospodin poručnik moli da pošaljete koga da ga pregleda, ako bi možda drugovi htjeli da ga sami pokopaju.
Natporučnik otvori kutijicu; nije bilo nikakve sumnje, legitimacija je Švejkova. Lukáš je osjećao kao da mu je kroz tijelo od glave do pete projurio komad leda.
- Gdje je? Jeste li ga donijeli? - upita teškom mukom.
- Ne, pokorno javljam, još je u šumi. Udarila ga je u glavu čahura od šrapnele.
Natporučnik se požuri za vojnikom, dok je Baloun jadikovao i sazivao vojnike da idu kopati grob. A zatim je pošao zajedno s njima za natporučnikom.
Na kraju šume ležao je na obronku ubijeni vojnik. Imao je na sebi samo hlače, a nad njim je na grmu visjela bluza na kojoj su sjale tri kolajne; noge su mu bile bose, a cipele su stajale podalje. Glava mrtvog vojnika bila je potpuno razmrskana, sve je naokolo bilo poprskano mozgom i krvlju. Natporučnik pogleda bluzu za koju se nije moglo sumnjati da pripada Švejku, pa reče vojnicima prigušenim glasom, trgajući s bluze kolajne:
- Iskopajte mu grob pod onim hrastom! - i ode žurno dalje.
Grlo mu se steglo, a na oči mu navrle suze; samo je ponavljao u sebi:
- Dakle i Švejk! Jadni Švejk! - i učinilo mu se da je sada on na redu.
Baloun se s groba vratio vrlo kasno i posrtao je kao da je bolestan.

Prigrijao je natporučniku večeru i sjedajući pod svjećicu izvukao je molitvenik:
- Stavili smo na grob našem zlatnom drugu velik brezov križ. Ta on jadnik spava u neposvećenoj zemlji kao božja marva!
Lukáš nije ništa odgovorio. Baloun otvori molitvenik i poče poluglasno čitati litanije za duše pokojnika.
Natporučnik uskoro legne, a Baloun nastavi moljenje:
- Molimo se za vjerne pokojnike! Pokoj vječni daruj im, Gospodine, i svjetlost vječna neka im svijetli! Počivali u miru! Spasi sluge svoje, Gospode, koji se uzdaju u tebe! - no uto se odgurnu šatorsko krilo koje je visjelo nad ulazom u zaklon, te se u nj tiho ušulja neki bijeli lik.
Majko Božja Klokotska! Švejkov duh! Ne može se smiriti u grobu - zajeca Baloun uzmičući iza natporučnika koji je ležao. Bijeli lik zaustavio se kod zida i počeo rukom opipavati torbu koja je na njemu visjela. Baloun, više mrtav nego živ, ispruži pred sebe molitvenik i poče zaklinjati:
- U ime trojednoga boga odstupi, sotono! U ime Gospoda našeg koji je umro na križu, ne čini zlo nedužnoj duši!
- Baloune, vole, ne budali! Zar si poludio ili si se opio, pa imaš delirium tremens? - reče tihim glasom prikaza. - Sto mu gromova, šuti i ne budi natporučnika. Ja ću se već nekako pomoći do zore!
- Isuse i Marijo, on hoće da ostane ovdje do zore! - završta Baloun i pade na natporučnika vičući:
- Švejkov duh! Švejkov duh!
Pokrivač spade s natporučnika i on skoči:
- Baloune, zar si poludio? Što se događa? - obrati se on na momka.
No tada se približi k njemu bijeli lik, podiže ruku do štitnika kape i isprsivši se reče:
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče, da nisam donio drva i da mi je netko u šumi ukrao uniformu. Ja sam je stavio u mravinjak da mi mravi pokupe uši i gnjide. To vam je, gospodine natporučniče, vrlo praktičan pronalazak. Mravi izvlače i nose te uši i gnjide da je milina. Pokorno molim, kasnije sam u potočiću oprao noge i malo drijemnuo. Kad sam se probudio, uniforme više nije bilo. Stidio sam se, gospodine natporučniče, doći ovamo gol po danu, da nam ne bi pukla bruka. Pokorno molim novu uniformu i da se traga za kradljivcem koji mi je odnio kolajne. Kažu, gospodine natporučniče, da je danas ubijen netko iz

naše kompanije.
- Dobit ćeš uniformu, dobit ćeš je, Švejku - reče natporučnik olakšana srca. - Znaš, Švejku, iskusio sam s tobom već mnogo toga, ali da su te zaista ubili, bilo bi mi tužno na svijetu.
- Pokorno javljam, gospodine natporučniče - nasmijao se Švejk nježno - ja se onda već radi vas neću dati ubiti.
Baloun se dotle pribrao, te pošto je Švejka opipao i vidio da on i puši, povjerovao je da to nije samo njegov duh. Ispričao mu je kako su ga svečano pokopali i kako je šrapnela ubila kradljivca. Kad je Švejk čuo da su kolajne sačuvane, reče:
- A ja nisam ni napisao na njih: „Tko mi ih ukrade, neka mu ruka otpadne!“ Navukao je samo hlače, a već je kažnjen smrću. Tko zna što bi se dogodilo da je obukao i moju bluzu? Možda bi ga zadesilo i što gore.

* * *

Nedjelju dana poslije te zgode Rusi počeše opet navaljivati. Topovi se ponovo razigraše, bacajući granate u austrijske opkope, i zemlja se pretvorila u pakao. Dvanaest sati padala je neprekidno vatra kidajući žice, rušeći zaklone i uništavajući ljude. Predveče, kad je vatra oslabila, odjeknulo je kroz opkope: „Zurück! Zurück! Alles zurück!“[391]
Bataljon nije uzmicao, nego je bježao, tako da nije bilo potrebno nagoniti vojnike da žure. Iza njih bi često iz daljine odjeknulo rastegnuto rusko „Hurarara!“, što je samo davalo petama vjetra. U kasnu noć probijali su se vojnici kroz tamu, zapadajući do koljena u pijesak i gacajući kadgod po močvarama. A onda se pojavi pred njima selo, te se vojnici, na smrt umorni i izmučeni, zavukoše u štagljeve. Neprijatelj ih nije progonio, nego im je priuštio odmor do jutra; a onda počeo obasipati selo šrapnelama.
Natporučnik Lukáš izda nalog za dalje uzmicanje, nastojeći da s bataljonom stigne na cestu. Stigli su brzo na cestu, ali su zapali u strahovit kaos. Od vremena do vremena prevrnula bi se kola i zapriječila put svima, sve dok ih ne bi odgurali s ceste u jarak. Kraj takvih bi kola zastajali vojnici i vadili iz njih konzerve, kruh i šećer, ne mareći za to što bi ih oficiri udarali štapovima i prijetili se revolverima. U gomilu koja je uzimala iz kola konzerve upleo se i Švejk. Napunio je torbu konzervama, a za to ga je pohvalio neki stari vojnik:
- To ti vrijedi! Čuvaj te konzerve, a sve drugo baci! Ako imaš torbu, žlicu i

šolju, tada se u ratu nećeš izgubiti. To je za održanje života važnije nego puška.
Natporučnika je već davno izgubio, Balouna nije vidio od jutra. Sam se zadovoljno valjao u toj ljudskoj rijeci koja se bacala, trzala, jadikovala i psovala, ali se pomicala naprijed. Pred njima su goniči natjerali na cestu stado goveda s kojim su nastojali stići u sigurnu zonu. Obilje volova, krava i teladi pomiješalo se sada među junačku vojsku sivoplave armije. A neprijatelj je napredovao oštrim tempom; osuo je cestu vatrom i bacao na nju salve šrapnela. To je sasvim zbunilo jadnu, četveronožnu stoku, koja nije bila priviknuta na to da može završiti život uz takvu bengalsku vatru. Počela se plašiti, bosti rogovima i navaljivati na zidove ljudskih tjelesa. Na cesti se počele stvarati gungule koje su se prebacivale s jedne strane na drugu. Ranjene životinje, lude od straha i bijesne od bola, probijale su se naprijed rušeći sve oko sebe i bježale su s ceste u polje.
Rusi su osim šrapnela počeli bacati i granate. Jedna je pala baš nasred ceste i u tom se metežu odigrala tragedija koju nije vidjelo mnogo vojnika. Iz golemog oblaka dima iskočila je velika, snažna krava i jureći preplašeno i slijepo naprijed zabola rogove svoje pognute glave u telećak vojnika koji je išao pokraj ceste, a onda je otrčala žurno u polje. Na rogovima o remenju telećaka visio je vojnik, mahao rukama, mlatarao nogama i vikao:
- Stoj, ubit ću te zbog veleizdaje! Ne, to mi se još nije dogodilo!

* * *

Patrola osme pukovnije donskih kozaka napredovala je oprezno, korak po korak, kao izvidnica svoga odreda koji je išao zamijeniti na položaj umorne dijelove trećeg kavkaskog armijskog zbora. Pet konjanika kozaka jahalo je polako putem držeći duga koplja na bokovima konja. Zaustaviše se na rubu mladikovine, sjahaše s konja i povedoše ih na uzdi. „Horunžij“ (zastavnik) je išao na čelu patrole. Najednom se on okrenu vojnicima i prosikta:
- Ložiš![392]
Popadali su na zemlju, dok je oficir bez konja otpuzao u guštik odakle se čulo mukanje, topot i ljudski govor. Vratio se začas i šapućući izdao naloge. Kozaci skočiše na konje i raširiše se u polukrugu na putu oko kojega je bila čistina. Namjestiše koplja za napadaj i izvukoše sablje očekujući zapovijed. Ali nje nije bilo. I tako kozaci sami nađoše

čudnovatog neprijatelja na koga su pošli. Na čistini je pasla velika, šarena krava koju je na konopcu vodio čovjek u poderanoj austrijskoj uniformi. Konopac je bio omotan kravi oko roga. Svezavši kravu, čovjek je legao pod nju i počeo je musti u zdjelicu razgovarajući sam sa sobom:
- Vidiš, šaruljo, sad ćemo ovako zajedno poći i živjeti u tim šumama kao pustinjaci. Ti ćeš me hraniti svojim mlijekom da ne umrem. Šaruljo, daj više mlijeka, nemoj me osramotiti! Sveta je Genoveva imala samo košutu, koja joj je davala dosta mlijeka, a ti si ipak ementalska krava!
„Horunžij" klimnu glavom najbližem kozaku, on priđe bliže, pa mu oficir šapnu:
- Vojennoplennyj? Sumasšedšij? Čto li? (Zarobljenik? Luđak? Što li?)
- Vaše blagorodie - šapnu kozak - u njego vintovka! (Vaše blagorođe, on ima pušku!)
- Da? - začudio se zapovjednik i tek sada je opazio da čovjek s kravom ima preko ramena pušku.
- Nu, vperjod, rebjata! (No, naprijed, djeco!) - viknu oficir i četiri se konjanika nađoše na čistini, uperiše koplja u čovjekove grudi i dreknuše:
- Ruki v verh! (Ruke uvis!)
Čovjek-vojnik digne ruke uvis; jedan kozak skoči s konja i uzme mu pušku. Onda oficir potjera konja prema njemu i upita ga:
- Ty kto takoj? Čto ty zděs dělaješ? (Tko si ti? što ovdje radiš?)
Čovjek raskopča puceta na bluzi i razgalivši na prsima košulju, viknu očajnički:
- Ubijte me, ja sam izdao svoga cara!
- Žerut vas vši tože zdórovo? (Žderu li vas uši jako?) - odgovori mu kozak melankoličnim pitanjem, misleći da čovjek pokazuje izgrizena prsa. - No, hybaj pan, v pien, ruskoj kaši kušat! No, pašoi, pašoi! (No, hajde, gospodine, u zarobljeništvo, da okušaš rusku kašu! No, idi, idi!) - I pograbivši vojnika za rame, opazi na njegovoj bluzi tri kolajne, pa reče oficiru:
- Vot svoloč, kresti u njego; značit, na našego brata striljal! (Gle gada, ima kolajne; znači da je pucao na našega brata!) - i opali vojniku pljusku, a onda mu otrgne kolajne i turi ih u džep. Zatim odvede zarobljenika u pozadinu, prema štabu, držeći ga za rame. A zarobljenik se okrene k njemu i reče mu:

- Nemojte ubiti tu kravu jer daje dosta mlijeka! Čuj, za vas se kaže da ste nam braća, ali izgleda da ste nam takva braća kao neki Roztočili iz Slivenca koji su jedan drugog rasporili. Nemoj me tako držati, neću ti pobjeći! Na Kesnerki je stanovao neki drotar Fujaček koji je policajcu, kad ga je tako uhvatio, opalio ćušku.
Došli su do pukovnije, i kozak predvede zarobljenika pred štab oficira: samo zlato, samo srebro, tako da je poderani Austrijanac iskolačio oči. Debeli pukovnik viknu na njega:
- Vot, vojennoplennyj! Kažetsa, živoj jazyk! Kak tvoja familija? (Eto zarobljenika! Čini se, živ jezik[393]; kako ti je prezime?)
- Pokorno javljam, ja sam neženja - reče zarobljenik. - Ali od vas je lijepo, vaše gospodstvo, što me pitate za ženu i za dječicu.
Oficir se okrenu prema štabu s pitanjem:
- Durak-čudak? (Glupan ili čudak?) - a onda lomeći jezik reče zarobljeniku njemački:
- Sagst du dein Name![394]
A tada se vojnik nape kao žica, uperi oči u oči pukovnika, koji je shvatio da pred njim stoji reprezentant neprijateljskog carstva, i reče glasom koji je preletio preko ukrajinske stepe, preko čitave velike Rusije i Urala, preko Sibirije, preko Kavkaza sve do Crnog mora:

Josef Švejk, Prag, Na Bojištu, „Kod Kaleža“!

JAROSLAV HAŠEK

(1883 - 1923)

Autor Doživljaja dobrog vojaka Švejka za svjetskog rata rodio se 24. travnja 1883. u Pragu u profesorskoj obitelji. Roditelji su mu bili pobožni ljudi, ali Jaroslav se još kao dječak i kasnije kao učenik odbio od njih i u zrelijoj dobi opredijelio se za slobodoumni, demokratski i revolucionarni put. Hašek nije svršio redovno školovanje jer je već iz nižih razreda gimnazije bio isključen, pa je prešao kao šegrt u prašku drogeriju, ali se ipak 1900. upisao na trgovačku akademiju i nakon apsolutorija 1902. postao bankovni činovnik. Uskoro se priključio češkom anarhističkom i socijalističkom pokretu, surađivao je humoreskama i satirama iz suvremenog života u češkoj dnevnoj, tjednoj i mjesečnoj štampi i uskoro ušao kao redaktor u dnevnik „České slovo“.
Kad je 1914. buknuo prvi svjetski rat, Hašek je unovačen i od veljače 1915. nalazi se pod komandom kapetana Ságnera, s kojim polazi na rusko bojište. Prolazi uglavnom onaj put koji je opisao u Doživljajima dobrog vojaka Švejka, prijavljuje se 1916. u čehoslovačke dobrovoljačke jedinice za borbu protiv Austro-Ugarske, a poslije Oktobarske revolucije stupa u veljači 1918. kao dobrovoljac u Crvenu armiju. I u Sovjetskom Savezu radi kao politički novinar i književnik, ali se na poziv drugova iz domovine vraća u Čehoslovačku 19. prosinca 1920, piše ondje Doživljaje dobrog vojaka Švejka, proganjan od reakcije, ali uskoro oboli, ne dovršava djelo i umire razmjerno mlad, 3. siječnja 1923. ne navršivši ni četrdeset godina.
Hašek je bio vrlo plodan pisac. Napisao je dvadesetak knjiga humoresaka i satira, ali glavno mu je djelo ipak satirički roman *Doživljaji dobrog vojaka Švejka za svjetskog rata*, zamišljen u 12 knjiga, od kojih je Hašek stigao napisati tek nepune četiri knjige. To je u prvom redu roman o strahotama prvog svjetskog rata i o snalažljivosti maloga čovjeka u strašnoj ljudskoj klaonici. U drugome redu to je obračun s Austro-Ugarskom monarhijom, ismijavanje austrijskog birokratskog i militarističkog, klerikalnog i kapitalističkog svijeta. A sve to ne samo sa mnogo satire nego i sa mnogo humora, neposrednog i raspojasanog, koji

olakšava ljudsku misao, tako da je to djelo omiljeno u svim krugovima čitalaca. Na račun cara, policije, suda, crkve, vojske, glupih građana i sebičnih majstora Hašek je stvorio toliko smiješnih prizora da se moramo diviti njegovoj neiscrpljivosti. A sve to nije smijeh radi smijeha, nego su uz to izrečene i mnoge životne istine koje su lebdjele u zraku, ali u njegovo ih je vrijeme izricao samo manji broj ljudi.

Mnogo je knjiga napisano o ratu, ali rijetko je koja toliko humoristična i izaziva toliko smijeha kao ova, u kojoj je Hašek stvorio nezaboravni tip Švejka kakva je rodio prvi svjetski rat, a koji se u svjetskoj književnosti stavlja uz bok općepoznatih tipova kao što su Oblomov, Tartuffe, Sancho Panza, Don Ouijote i dr. Stoga i nije čudo što je Hašekov Švejk najprevođenija češka knjiga uopće.

Prevodilac je - kao i autor - u znatnoj mjeri zadržao tadašnju stručnu vojnu terminologiju, da bi se što bolje dočarala tadašnja austrougarska atmosfera.

Prvo izdanje ovog prijevoda izašlo je u Zagrebu god. 1953, a drugo god. 1959. Predratni, Vračarevićev prijevod nije dao djelo u potpunosti, zbog cenzorske intervencije.

LJUDEVIT JONKE

Zabilješke

[←1]

Opodeldok je naziv masti za reumu. (Prev.)

[←2]

Samica. (Prev.)

[←3]

Začepi gubicu i služi dalje! (Prev.)

[←4]

Sposoban. (Prev.)

[←5]

Neki pisci upotrebljavaju izraz „grize grižnja savjesti“ Ne smatrani ovaj izraz potpuno tačnim. I tigar čovjeka ždere, a ne grize. (Autor)

[←6]

Uhapšenička knjiga. (Prev.)

[←7]

Živio! Dolje Srbi! (Prev.)

[←8]

Čitav je češki narod banda simulanata. (Prev.)

[←9]

Okrenite se! (Odlazite!) (Prev.)

[←10]

To je zaista osobit smokvin list. (Prev.)

[←11]

Vi ste simulant! (Prev.)

[←12]

Odmah zatvorite ovoga momka! (Prev.)

[←13]

Prokleto pseto, odrpanče, zlosretna stoko! (Prev.)

[←14]
Pogled nadesno! (Prev.)

[←15]
Voljno! (Prev.)

[←16]
Odstup! (Prev.)

[←17]
Dobri vojak Švejk. (Prev.)

[←18]
Češki vojnik je dobar vojnik, vojnik bogalj je junak, češki vojnik vrlo voli Austrijance. (Prev.)

[←19]
Čitala sam sve u novinama, donijet ću vam jela, duhana, slatkiša; češki je vojnik dobar vojnik. Johann, dođite amo! (Prev.)

[←20]
Bog neka kazni Englesku! (Prev.)

[←21]
Sjedinjenim snagama! (Prev.)

[←22]
Za Boga, cara i domovinu! (Prev.)

[←23]
Austrijo, o plemeniti dome, istakni zastave svoje, neka se eto vijore na vjetru, Austrija mora vječito živjeti! (Prev.)

[←24]
Bog neka vas čuva! (Prev.)

[←25]
Blesan. (Prev.)

[←26]

Sto mu gromova! (Prev.)

[←27]
Momak misli: smatrat će se da je zaista idiot. (Prev.)

[←28]
Gospode Bože! (Prev.)

[←29]
Sposoban! (Prev.)

[←30]
Nišani! Pali! (Prev.)

[←31]
Čuvajte ga strogo i promatrajte ga! (Prev.)

[←32]
Idite, misa je završena! (Prev.)

[←33]
Josef Svatopluk Machar, češki pjesnik i liberalac. (Prev.)

[←34]
Mirno! (Prev.)

[←35]
Opis igre vidi u 3. pogl. II. dijela. (Prev.)

[←36]
Da, o spasu duše, vrlo dobro. (Prev.)

[←37]
Vrlo dobro, zar ne, moja gospodo? (Prev.)

[←38]
Pravilnik o službi. (Prev.)

[←39]
Natrag! Odstupi! (Prev.)

[←40]
Maršbataljon, marškompanija - bataljon, odnosno četa koja polazi na frontu. (Prev.)

[←41]
Trideset posto ljudi u garnizonskom zatvoru prosjedilo je ondje čitav rat, bez ijednog preslušavanja. (Autor)

[←42]
Carevski i kraljevski vojni sud. (Prev.)

[←43]
To je doista pouzdano sredstvo, kojim se može lako dospjeti u bolnicu. Ali miris petroleja koji ostane i na oteklini može odati. Benzin je bolji jer prije ishlapi. Kasnije su uštrcavali eter s benzinom, a još kasnije su sve to i usavršili. (Autor.)

[←44]
Pokorno javljam, gospodine feldkurate, da smo donijeli zamotak i jednoga čovjeka. (Prev.)

[←45]
Oprostite, dragi druže, vi ste blesan, ja mogu pjevati što ja hoću! (Prev.)

[←46]
Znak konjima da stanu. (Prev.)

[←47]
Pokorno javljam, gospodine pukovniče, ja sam pijan. (Prev.)

[←48]
Prvo je bilo zlatno doba, kad je bez ikakva suca… (Prev.)

[←49]
Ja mogu platiti. (Prev.)

[←50]
Cenzurirano. C. i kr. koncentracioni logor, Steinhof. (Prev.)

[←51]
Američka vrsta kokoši. (Prev.)

[←52]
Sveta Marijo, majko božja, smiluj se nama!“ (Prev.)

[←53]
Na molitvu! (Prev.)

[←54]
Ove tri riječi zapravo znače „nebeski bože, raspelo i sakrament“, ali se upotrebljavaju i kao kletve: „Sto mu gromova, Krista ti, do đavola!“ U tome i jest feldkuratova igra riječi. (Prev.)

[←55]
Južnoamerički balzam. (Prev.)

[←56]
To je zaista strašno, gospodine feldkurate, narod je pokvaren. (Prev.)

[←57]
Nešto nenadmašivo. (Prev.)

[←58]
Pogled nadesno! (Prev.)

[←59]
Pogled nalijevo! (Prev.)

[←60]
Dragi Jindřich! Moj me muž progoni. Moram svakako provesti nekoliko dana kod tebe. Tvoj momak je velika mrcina. Ja sam nesretna. Tvoja Katy.“ (Prev.)

[←61]
Čist kao što je potrebno za boravak u sobi. (Prev.)

[←62]
Neka đavo buzorira toga klipana! S takvim ubojicama iz potaje ja ću brzo obračunati (Prev.)

[←63]
Manliherski blesan. (Prev.)

[←64]
Stoj! (Prev.)

[←65]
Marš napolje, svinjo jedna. (Prev.)

[←66]
Govorite li madžarski? (Prev.)

[←67]
Ne razumijem, prijatelju. (Prev.)

[←68]
Najljepše zahvaljujem. (Prev.)

[←69]
Troje djece nema hrane, živio! (Prev.)

[←70]
Vidim: sjedi, ne putuje, sjedi, pije, stalno pije, burš. (Prev.)

[←71]
Šta znači riječ dragoviću? (Prev.)

[←72]
Dragović znači isto što i gospodine naredniče. (Prev.)

[←73]
Svaki vojnik mora imati dokumente. Bez dokumenata zatvorit će vojno kolodvorsko zapovjedništvo ušljivog momka kao bijesnog psa. (Prev.)

[←74]
Čim se čovjek udalji na tri minute, već se ne čuje ništa drugo nego: češki, Česi. (Prev.)

[←75]
No, to je drolja, neće da spava sa mnom! (Prev.)

[←76]
Sumnjiv zbog špijunaže. (Prev.)

[←77]

Pokorno javljam da će neprijateljski oficir još danas biti poslan u Kotarsko žandarmerijsko zapovjedništvo u Písek. (Prev.)

[←78]

Osmatračnica. (Prev.)

[←79]

Službeno - slobodno od poštarine. (Prev.)

[←80]

Stražmeštre, gdje je odgovor na okružnicu br. 1789678 - X. Y. Z.? (Prev.)

[←81]

Čestitam vam, gospodine stražmeštre! (Prev.)

[←82]

Bodež na pušku! (Prev.)

[←83]

Odio strojnih pušaka. (Prev.)

[←84]

Dokaz o zločinu (prestupku). (Prev.)

[←85]

Moram k tomu još dodati, da ruska kontušovka... (Prev.)

[←86]

Uz izvještaj br. 2172 javljam... (Prev.)

[←87]

Potpuno pijan. (Prev.)

[←88]

Živio! Dolje Srbi! (Prev.)

[←89]

Neka nas s čitavim tim ratom poljube u stražnjici (Prev.)

[←90]

Čim visoka gospoda stignu u blizinu tvrđave, treba da opale topovi na svim grudobranima i utvrdama, a komandant mjesta dočekuje ih na konju s mačem u ruci i izjaše pred njih. (Prev.)

[←91]
U trenutku kad komandant salutira, ponavlja se topovska paljba, a kad visoka gospoda siđu, paljba se ponovi po treći put. (Prev.)

[←92]
Pukovnijski zatvor. (Prev.)

[←93]
Bolesnička knjiga 91. pukovnije. (Prev.)

[←94]
Nesposoban za ratnu službu. (Prev.)

[←95]
Oficirska škola. Obrađivanje onih učenika koji moraju ponavljati godinu. (Prev.)

[←96]
Evidencija vojnih rezervista. (Prev.)

[←97]
Gdje se pjeva, ondje lezi sa sigurnošću; zli ljudi ne pjevaju.

[←98]
Sto mu gromova, šta radite vi ovdje, civiliste? (Prev.)

[←99]
Osam konja ili četrdeset osam ljudi. (Prev.)

[←100]
Svinjska, banda. (Prev.)

[←101]
Češka. (Prev.)

[←102]
Nekoliko pljusaka. (Prev.)

[←103]
Naš dobri blesavko. (Prev.)

[←104]
Dresura ili odgoj. (Prev.)

[←105]
Pooštreni zatvor. (Prev.)

[←106]
Pah, šta treba pričati o tom klipanu, on ionako mora crknuti! (Prev.)

[←107]
Vojnici ionako moraju crknuti! (Prev.)

[←108]
Sto mu gromova, lezi! (Prev.)

[←109]
Gubitak prava na to da ga poštuju njegovi staleški drugovi. (Prev.)

[←110]
Čovječe! (Prev.)

[←111]
Korzička krvna osveta. (Prev.)

[←112]
Pukovnijska kancelarija. (Prev.)

[←113]
U strijelce! Nož na pušku! (Prev.)

[←114]
Princ Eugen, plemeniti vitez. (Prev.)

[←115]
Bog neka kazni Englesku! (Prev.)

[←116]
Dolje Srbi! (Prev.)

[←117]
Naprijed! Marš! (Prev.)

[←118]
Kad se vratim, kad se vratim, kad se opet vratim, opet vratim. (Prev.)

[←119]
I ti, moja draga, ovdje ostaješ. Holarjo, holo! (Prev.)

[←120]
Eh, servus, Ferdo, što ima novo? Je li večera već gotova? (Prev.)

[←121]
Frajt je podoficir s jednom zvijezdom, kapral je podoficir s dvije zvijezde, a vodnik sa tri. (Prev.)

[←122]
Pogled nalijevo! (Prev.)

[←123]
Pobjeda i osveta! Bog neka kazni Englesku! Austrijanac ima domovinu. On je ljubi i ima razloga da se bori za domovinu. (Prev.)

[←124]
C. i kr. oficirski bordel, c. i kr. podoficirski bordel i c. i kr. vojnički bordel. (Prev.)

[←125]
To je gnusno! (Prev.)

[←126]
Gnusno, zaista gnusno! (Prev.)

[←127]
Odijeljena soba. (Prev.)

[←128]
Gospodine, gospodine, gospodine suče! (Prev.)

[←129]
Djevojke, djevojke, djevojke sa sela. (Prev.)

[←130]
Ne razumijem. (Prev.)

[←131]
Razumijete li njemački? (Prev.)

[←132]
Malo. (Prev.)

[←133]
Kažite dakle gospođi, ja hoću s gospođom govoriti, recite joj da je vani u hodniku pismo od jednoga gospodina. (Prev.)

[←134]
Gospođa je rekla da nema vremena, pa ako što ima, da dadete i reknete meni. (Prev.)

[←135]
Gospođi dakle pismo, ali držati jezik. (Prev.)

[←136]
Ja odgovor čekati ovdje u predsoblju. (Prev.)

[←137]
Majke mu njegove, boga mu njegova, Isukrsta mu njegova i Marije, oca mu njegova, svijet mu njegov. (Prev.)

[←138]
Šta to treba da znači, gdje je taj prokleti klipan koji je donio ovo pismo? (Prev.)

[←139]
Ja pisao, ne natporučnik. Potpis, ime, lažno. Divna gospođa. (Prev.)

[←140]
Vojna straža. (Prev.)

[←141]
Dokazalo o prijestupu. (Prev.)

[←142]
Cislajtanija austrijska, a Translajtanija madžarska polovica Austro-Ugarske.

(Prev.)

[←143]
Obustaviti vatru! (Prev.)

[←144]
Valja izdržati! (Prev.)

[←145]
Ženski rod, obrazovani čovječe, glasi „ovaj uš“, a muški dakle „ova ušac“. Poznajemo svoje ljude. (Prev.)

[←146]
Bože blagoslovi Madžare! (Prev.) Zapravo: istem ald meg a magyart.

[←147]
Prirast. (Prev.)

[←148]
Jednogodišnjak. (Prev.)

[←149]
Istraživanja o povijesti razvitka spolnog morala. (Prev.)

[←150]
Što je? (Prev.)

[←151]
Živjeli, ruska braćo, mi smo braća Česi, mi nismo Austrijanci. (Prev.)

[←152]
Mrkvojed, glupi rolmopsi, pikova sedmica, prljava svinja, dat ću vam par ćušaka na vaše mjesečasto lice. (Prev.)

[←153]
Kad se ljudi opraštaju, tada kažu jedan drugome: „Do viđenja!“

[←154]
Škola jednogodišnjih dobrovoljaca (= škola za rezervne oficire). (Prev.)

[←155]

Nemojte pucati! (Prev.)

[←156]
Četna opskrbna knjiga. (Prev.)

[←157]
Pukovnijska komora. (Prev.)

[←158]
„Nemojte kucati!“ Unutra! (Prev.)

[←159]
Pokorno javljam. (Prev.)

[←160]
Dakako, itekako. (Prev.)

[←161]
Vjerujte mi da sam ja dosad imao malo od života. Ja se čudim ovom pitanju. (Prev.)

[←162]
U pola godine ja sam položio državni ispit i postao doktor. (Prev.)

[←163]
Izlazite u lijepo opremljenim svescima. (Prev.)

[←164]
Sutra - svete knjige hinduske religije. (Prev.)

[←165]
U tom raspoloženju dobio je poziv i pošao k njoj. (Prev.)

[←166]
Politički sumnjiv. (Prev.)

[←167]
Dakako, moja gospodo, Kramar, Schreiner i Klofáč (češki političari). (Prev.)

[←168]
Na dogovor sutra… (Prev.)

[←169]
U devet sati. Potpis. (Prev.)

[←170]
Vojnička plaća. (Prev.)

[←171]
Dakle, što je? (Prev.)

[←172]
Opet dogovor, neka đavo sve to buzorira! (Prev.)

[←173]
Dežurni podoficir. (Prev.)

[←174]
Priprema za odlazak. (Prev.)

[←175]
Povreda subordinacije. (Prev.)

[←176]
Vjerojatno mačje govno, gospodine pukovniče. (Prev.)

[←177]
Vježbanje u gađanju bojnim mecima. (Prev.)

[←178]
Đavo neka sve to buzorira! (Prev.)

[←179]
I Srbi moraju vidjeti da smo mi Austrijanci pobjednici, pobjednici. (Prev.)

[←180]
Svi neka se zaklone! (Prev.)

[←181]
Gdje je zapovjedništvo bataljona? (Prev.)

[←182]
Svi natrag, svi natrag, pravac uvala, jedan po jedan! (Prev.)

[←183]
Pravac, uglata glava. (Prev.)

[←184]
Laku noć! Laku noć! Neka ona dođe svima umornima! Dan se tiho primiče kraju, sve marljive ruke počivaju dok se ne probudi jutro. Laku noć! Laku noć! (Prev.)

[←185]
Jezik za zube, bijedniče! (Prev.)

[←186]
Grijesi otaca. Novela od Ludwiga Ganghofera. (Prev.)

[←187]
Moja gospodo! (Prev.)

[←188]
Drugovi! (Prev.)

[←189]
Dakle, moja gospodo! (Prev.)

[←190]
Vi, kadete... (Prev.)

[←191]
Na 228. koti neprijateljsku vatru valja usmjeriti nalijevo. (Prev.)

[←192]
Stvar - sa - nama - da - mi - pogledamo - u - tu - obećasmo - tu - Marta - tebe - to - tjeskobno - zatim - mi - Marta - mi - toga - mi- hvala - zaista - upravni - kolegij - kraj - mi - obećasmo - mi - poboljšao - obećasmo - zaista - mislim - ideja - sasvim - vlada - glas - posljednje. (Prev.)

[←193]
Gospodine kapetane, pokorno javljam: Isuse i Marijo, ne slaže se! (Prev.)

[←194]
Roman u dva dijela. (Prev.)

[←195]

Sijeno. (Prev.)

[←196]
Priručnik vojnog tajnog pisanja. (Prev.)

[←197]
Po vodovima pravac u opskrbni magazin br. 6! (Prev.)

[←198]
Po zapovijedi, gospodine natporučniče! (Prev.)

[←199]
Sutra - svete knjige hinduske religije. (Prev.)

[←200]
Princ Eugen, plemeniti vitez, htjede za cara opet osvojiti grad i tvrđavu Beograd. Dade stoga napraviti most preko kojega će moći ući s vojskom u gradoći ući s vojskom u grad. (Prev.)

[←201]
Kad su napravili most da se s topovima i kolima moglo prelaziti preko Dunava, razbiše logor kod Zemuna da protjeraju sve Srbe. (Prev.)

[←202]
Grof Radetzky, plemeniti vitez, zakleo se da će istjerati careva neprijatelja iz dvolične Lombardije. U Veroni je dugo čekao dok je još stiglo trupa, pa se junak osjećao slobodan i krenuo s vojskook je još stiglo trup , pa se junak osjećao slobodan i kreno s vojskom… (Prev.)

[←203]
Nije slobodno! Nije slobodno! Vojna komisija, nije slobodno! (Prev.)

[←204]
Svi razgovori oficira s oficirima vode se naravno na njemačkom jeziku. (Pisac.)

[←205]
Dan kada će crknuti podmukla Rusija, bit će dan spasenja za čitavu našu monarhiju. (Prev.)

[←206]
Sjedinjenim silama! (Prev.)

[←207]
Brzo skuhati, pa onda krenuti na Sokal. (Prev.)

[←208]
To je u njemačkom razgovoru glasilo ovako: “Sie haben sich damals auch mit den deutschen Mitschülern gerauft” (Autor.)

[←209]
U razgovoru: “Also, Nazdar!” (Autor.)

[←210]
Udo Kraft: Selbsterziehung zum Tod für den Kaiser. C. F. Amelang’s Vertag. Leipzig. (Autor.)

[←211]
Dobar mladić. (Prev.)

[←212]
Izašao mi je adut. (Prev.)

[←213]
Žestoko navali! Navali žestoko u božje ime! (Prev.)

[←214]
Vrijedi. (Prev.)

[←215]
Držite se hrabro, junačka braćo, samo srčano obarajte neprijatelja, neka se careva zastava vijori… (Prev.)

[←216]
Pripazite, svinjska bando! (Prev.)

[←217]
Za boga i cara! (Prev.)

[←218]
C. i kr. božji glavni stan. (Prev.)

[←219]
Ala smrdi momak kao bakalar! (Prev.)

[←220]
Mora da su mu pune gaće. (Prev.)

[←221]
Kažite mojoj hrabroj vojsci da je u mom srcu podigla sebi besmrtan spomenik ljubavi i zahvalnosti. (Prev.)

[←222]
Smrdi kao čistač nužnika, kao kakav posrani čistač nužnika. (Prev.)

[←223]
Šančevi, opkopi, ograde. (Prev.)

[←224]
Čovjek kao vi, gospodine pukovniče, potrebniji je od beskorisnog natporučnika. (Prev.)

[←225]
Nasmijane pjesme, Vrč i nauka, Bajke i parabole. (Prev.)

[←226]
Poližite mi stražnjicu! (Prev.)

[←227]
Razgovor kapetana Ságnera s natporučnikom Lukášem vodio se na češkom jeziku. (Autor.)

[←228]
Vojni transportni kolodvor. (Prev.)

[←229]
Tko veli o… (Prev.)

[←230]
Dakle, kako se osjećate? (Prev.)

[←231]
Vr-r-lo d-do-do-bro, mo-lim po-pok-ri-vač! (Prev.)

[←232]
Sveta Marijo, majko božja… (Prev.)

[←233]
Triput: živio! (Prev.)

[←234]
Prokleta svinja! (Prev.)

[←235]
Naši junaci u Italiji od Vicenze do Custozze, ili... (Prev.)

[←236]
Krv i život za Habsburga! Za Austriju, cijelu, jedinstvenu, veliku! (Prev.)

[←237]
Za cara. boga i domovinu! (Prev.)

[←238]
Najoštrija psovka Isusa i Marije. (Prev.)

[←239]
Naši junački sivi ratnici. (Prev.)

[←240]
Vojni vlak (franc.) (Prev.)

[←241]
U osam i po uzbuna, vršenje nužde u nužnicima, a zatim spavanje. (Prev.)

[←242]
Dakle, vidite! U osam i po sranje, a za pola sata spavanje. To je potpuno dovoljno. (Prev.)

[←243]
U partijama, naizmjence. (Prev.)

[←244]
Čeh ili Nijemac? - Čeh, pokorno javljam, gospodine general-majore! (Prev.)

[←245]
Dobro. (Prev.)

[←246]

Stisni usta, jezik za zube! (Prev.)

[←247]
Ljudima. (Prev.)

[←248]
Bataljonski povjesničar. (Prev.)

[←249]
Po rojevima pod zapovjedništvom rojnih komandanata. (Prev.)

[←250]
Prestanite! Dižite se! Mirno! Pogled na desno! (Prev.)

[←251]
Voljno! Produži rad! (Prev.)

[←252]
Pokorno javljam, gospodne general majore, momak je blesav i poznat kao idiot, basnoslovni glupan. (Prev.)

[←253]
Što velite, gospodine poručniče? (Prev.)

[←254]
Stražnjica (njem. Arsch).

[←255]
Više nećeš srati? (poljski. Prev.)

[←256]
Gotov. (Prev.)

[←257]
Ali ne, voljno, voljno, samo produži rad! (Prev.)

[←258]
Ta znate valjda, što mislim… Odstup! (Prev.)

[←259]
Prvi roj, diži se! U dvojne redove!… Drugi roj… (Prev.)

[←260]
Ponovo! (Prev.)

[←261]
Ištvan-supružnici. (Prev.)

[←262]
Dakle, deset forinti, pet forinti kokoš, pet oko. (Njemački, a isto to i madžarskim improviziranim jezikom.) (Prev.)

[←263]
Dobar dan, zbogom, prijatelju! (Prev.)

[←264]
Zatvoreni bataljon. (Prev.)

[←265]
Mirno! Voljno! Mirno! Pogled nadesno! Mirno! Voljno! (Prev.)

[←266]
Ponovi! Nadesno! Nalijevo! Poludesno! (Prev.)

[←267]
Ponovi! Poludesno! (Prev.)

[←268]
Polulijevo! Nalijevo! Lijevo! U frontu! (Prev.)

[←269]
Ravno! Okreni se! Klekni! Dolje! Sjedi! Diži se! Sjedi! Dolje! Diži se! Dolje! Diži se! Sjedi! Diži se! Voljno! (Prev.)

[←270]
Pravac kolodvor! (Prev.)

[←271]
Naprijed marš! Vode stoj! (Prev.)

[←272]
Kratkim korakom! (Prev.)

[←273]
Punim korakom! Izmijeni korak! Bez koraka! (Prev.)

[←274]
Jednakim korakom! Vode, natrag marš! Vode, stoj! Trčećim korakom! Vode, naprijed! Korakom! Vode, stoj! Voljno! Mimo! Pravac kolodvor! Trčećim korakom! Stoj! Okreni se! Pravac vagon! Trčećim korakom! Kratkim korakom! Vode, stoj! Voljno! (Prev.)

[←275]
Prekini, nišani, prekini! (Prev.)

[←276]
K nozi! - O desno rame! - K nozi - O desno rame! (Prev.)

[←277]
Usta cijevi. (Prev.)

[←278]
Cijev. (Prev.)

[←279]
Mirno! Pogled nadesno! (Prev.)

[←280]
Pred prsa! K nozi! Pred prsa! O desno rame! Nož na pušku! Nož s puške! Uperi bajonet! Na molitvu! Kleknite za molitvu! Napuni pušku! Pucaj! Pucaj poludesno! Cilj: štabni vagon! Razmak 200 koraka! Gotovo! Nišani! Pali! Prekini! Pali! Nišani! Prekini! Nišan normalan! Opskrbi se mecima! Voljno! (Prev.)

[←281]
Kapu skini! (Prev.)

[←282]
Politički sumnjiv! Oprez! (Prev.)

[←283]
Zahodski general. (Prev.)

[←284]
Malajska hrana, brašno od saga, juha od saga. (Prev.)

[←285]
Sve natrag! (Prev.)

[←286]
Carski i kraljevski artiljerijski divizion. (Prev.)

[←287]
Barutni toranj, barutna vrata u Pragu. (Prev.)

[←288]
Ratni drugovi. (Prev.)

[←289]
Ti stoko, ti svinjo! (Prev.)

[←290]
Na zapovjed, gospodine natporučniče! (Prev.)

[←291]
Kao na fronti. (Prev.)

[←292]
Odziv. (Prev.)

[←293]
Lozinka. (Prev.)

[←294]
Kapa. (Prev.)

[←295]
Stoj. (Prev.)

[←296]
Srat ću, srat ću (šajsn mjesto šisen, što znači pucati). (Prev.)

[←297]
Komandir straže! (Prev.)

[←298]
Bože blagoslovi kralja! (Prev.)

[←299]
Živjeli! Živjela 14. pukovnija! (Prev.)

[←300]
Zastavnik. (Prev.)

[←301]
Nalijevo krug! Naprijed - marš! (Prev.)

[←302]
Imam i rakije, milostivi gospodine vojniče. (Prev.)

[←303]
Ništa osim dobro. (Prev.)

[←304]
Neka živi naš bataljonski komandant! (Prev.)

[←305]
Ovdje! (Prev.)

[←306]
Mirno! (Prev.)

[←307]
Junak. (Prev.)

[←308]
Žrtvovao je. (Prev.)

[←309]
Domovina. (Prev.)

[←310]
Kad se vratim, kad se vratim… (Prev.)

[←311]
Ekshorta, eksorta, propovijed, kratak govor. (Prev.)

[←312]
Kuhinjski odio oficirske menaže. (Prev.)

[←313]
Dajte mi za svaku svinju dva rajnska forinta! (Prev.)

[←314]
Junacima Lupkovskog klanca. (Prev.)

[←315]
Anđeoske bludnice. (Prev.)

[←316]
Zaposjednuto! (Prev.)

[←317]
Naprijed! (Prev.)

[←318]
Dio poljske narodne nošnje; kontuš je dug kaput, muški i ženski, s razrezanim rukavima. (Prev.)

[←319]
Vrlo jaka votka u krčmama. (Prev.)

[←320]
Ne razumjeti, ja krunski Tatarin, veliki bože! (Prev.)

[←321]
Veliki bože, veliki bože, milosrdni, sažali se, smiluj se, priprosti vojnik. (Prev.)

[←322]
Tatarin nisam, Čerkez sam, glave režem. (Prev.)

[←323]
Tko zna govoriti njemački? (Prev.)

[←324]
Ja ne znam šta to treba da znači. (Prev.)

[←325]
Autor misli ovdje na prvog predsjednika Čehoslovačke Republike T. G. Masaryka. (Prev.)

[←326]
Ne razumijem češki! - Razumijete li njemački? - Razumijemo. (Prev.)

[←327]
Carska i kraljevska vojna magazinska mačka. (Prev.)

[←328]
Je li tačno, Prag br. 16. Josef Božetěch? (Prev.)

[←329]
Mi moramo pobijediti. (Prev.)

[←330]
O, jelo, o jelo, kako je lijepo tvoje lišće! (Prev.)

[←331]
Pustite to! (Prev.)

[←332]
Dakako. (Prev.)

[←333]
Što. (Prev.)

[←334]
Novac za menažu.

[←335]
Ovdje! (Prev.)

[←336]
Ovdje, najpokornije javljam, infanterist Švejk, ordonans 11. marškompanije. (Prev.)

[←337]
Na zapovijed! (Prev.)

[←338]
Sposoban za službu na fronti. (Prev.)

[←339]

Možete mi poljubiti stražnjicu i ti i tvoj kotarski predstojnik. (Prev.)

[←340]
Odmah ću biti gotov, gospodine poručniče! (Prev.)

[←341]
Što škodi u ratu? (Prev.)

[←342]
Za hrabrost. (Prev.)

[←343]
Kolajna pohvale. (Prev.)

[←344]
Tebe boga hvalimo. (Prev.)

[←345]
Barutni toranj, barutna vrata (u Pragu). (Prev.)

[←346]
Obrtnička banka, najjača čehoslovačka banka između dva rata. (Prev.)

[←347]
No, da, to je dobro, to je vrlo dobro. (Prev.)

[←348]
Zar ne? (Prev.)

[←349]
Vjesnik, glasnik, konjanik ordonans. (Prev.)

[←350]
Objesite spremu! (Prev.)

[←351]
Pravac za mnom! Naprijed marš! (Prev.)

[←352]
Koja pukovnija? Devedeset prva? Kamo ih vodite? Ali, moja gospodo! Pa to je pogrešan pravac! Ta ja sam naložio da se ide lijevo! (Prev.)

[←353]
Na zapovijed, gospodine pukovniče! (Prev.)

[←354]
Gospodine kapetane! Zapamtite zauvijek: pukovnik-brigadir! (Prev.)

[←355]
Puška manliherica repetirka. (Prev.)

[←356]
Odstup, sutra na raport! (Prev.)

[←357]
Ne razumije. (Prev.)

[←358]
Moskovljani su odnijeli. Poklali su kokoši, silovali djevojke i vratili se (otišli). (Prev.)

[←359]
No, đavo te odnio! (Prev.)

[←360]
Slava budi Isusu Kristu! Sada nam dolazi Franjo Josip! (Prev.)

[←361]
Znam, znam. (Prev.)

[←362]
Nabijte pušku! (Prev.)

[←363]
Nišani! (Prev.)

[←364]
Pali! (Prev.)

[←365]
Velemožna gospodo. (Prev.)

[←366]

Naprijed! Naprijed! (Prev.)

[←367]
Četo, razvij se u strijelce! Pravac prvi vod! (Prev.)

[←368]
Vlasnik naše c. i kr. 42. pukovnije zove se nadvojvoda Friedrich... (Prev.)

[←369]
Naprijed! Pravac za mnom! (Prev.)

[←370]
Imao sam jednog druga... (Prev.)

[←371]
Zar bi htio držati i frontu straga? Usranče jedan, to je samo za gospodu oficire! (Prev.)

[←372]
Pucajte, pucajte! Živahno pucajte! (Prev.)

[←373]
Obustavite paljbu, obustavite paljbu! (Prev.)

[←374]
Bajonete na pušku! Juriš! Juriš! Naprijed! Naprijed! (Prev.)

[←375]
Na okup! (Prev.)

[←376]
Prebrojavanje! (Prev.)

[←377]
Natrag, natrag! (Prev.)

[←378]
Stoj! Tko je to? (Prev.)

[←379]
Molim gospodina (poljski). (Prev.)

[←380]
Baka, pogrdan naziv za običnog vojnika. (Prev.)

[←381]
Laštilo „Amor“. (Prev.)

[←382]
Ovdje! (Prev.)

[←383]
Na molitvu! (Prev.)

[←384]
Pogled na desno! (Prev.)

[←385]
Čestitam. (Prev.)

[←386]
Sveta jednostavnost (siromaštvo duhom)! (Prev.)

[←387]
Posrijedi je igra riječi. T’uhýček u češkom znači svračak. (Prev)

[←388]
Češki naziv biljke pomoćnica crna, preveden doslovno, da bi se sačuvala igra riječi. (Prev.)

[←389]
Što je? (Prev.)

[←390]
Da, da, to je istina. To je čovjek, to je još uvijek čovjek. (Prev.)

[←391]
Natrag! Natrag! Svi natrag! (Prev.)

[←392]
Lezi! (Prev.)

[←393]

Vojnik koga zarobljuju, da od njega saznaju vojne tajne. (Prev.)

[←394]
Reci svoje ime!